

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

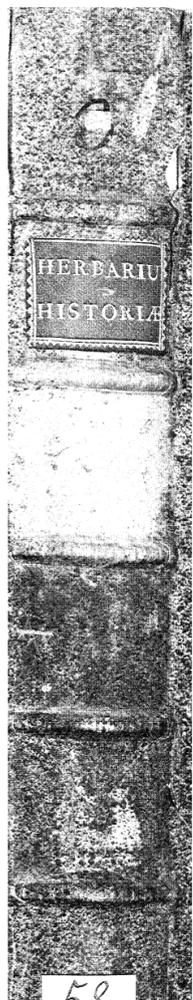
Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

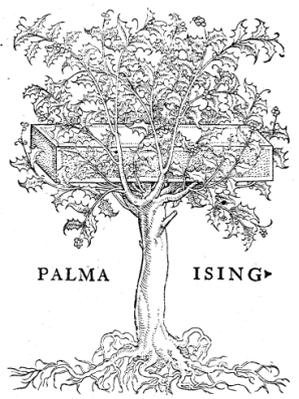
88
F 930
R

DE HISTORIA STIR-
PIVM COMMENTARII INSIGNES, MA-
XIMIS IMPENSIS ET VIGILIIS ELA-
BORATI, ADIECTIS EARVNDEM VIVIS PLYSQVAM
quingentis imaginibus, nunquam antea ad naturae imitationem artificiosius effi-
cis & expressis, LEONHARTO FUCHSIO medico hac
nostra aetate longè clarissimo, autore.

Regiones peregrinas pleriq; alijs alijs, sumptu ingenti, studio indefesso, nec sine discrimine vitæ non-
nunquam adierunt, ut simplicium materæ cognoscere & facultatem compararent sibi:
cum tibi materiam uniuersam summo & impensarum & temporis compendio,
procul discrimine omni, tanquam in uino iucundissimoq; uisidario,
magna cum uoluptate, hinc cognoscere licebit.

Accessit rjs succincta admodum uocum difficultium & obscurarum
passim in hoc opere occurrentium explicatio.

Vnâ cum quadruplici Indice, quorum primus quidem stirpium nomencla-
turas græcæ, alter latinæ, tertius officinis seplafariorum &
herbarijs usitatas, quartus germanicas continebit.

Cautum præterea est inuicissimè CAROLI Imperatoris decreto, ne quis
alius impunè usquam locorum hoc de stirpium historia com-
mentarios excudat, iuxta tenorem privilegij
antè à nobis euulgati.

BASILEAE, IN OFFICINA ISINGRINIANA,
ANNO CHRISTI M. D. XLII.

LEONHARTVS FVCHSIVS
AETATIS SVAE ANNO XLI.

ILLVSTRISSIMO ET CHRISTIANISSIMO
 PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO IOACHIMO, SACRI ROMANI IMPERII ELECTORI, MARCHIONI BRANDENBURGENSI, Sletinae, Pommeraniae, Cassuborum, Sclavorumque Ducis, Burggraui Norimbergensi, necnon Rugiae Principi, Domino suo longe clementissimo, LEONHARTVS
 Fuchsius medicus S. P. D.

VANQVAM *uniuersa medicina nullis non feculis gloriosa et diuina sit habita, Illustrissime ac generosissime PRINCEPS, tamen in hoc eius summo splendore semper plus laudis, admiratio-*

Herbaria medici non multum adiuuati sunt, et laudis semper obuia.

nis ac ponderis, ea illius pars quae naturas stirpium uestrigat rimaturque, obtinuit: cuius partem quod uetus stas, cuius maxima semper apud omnes auctoritas et ueneratio fuit, esse antiquissima: partem etiam quod iucunda, utilis et necessaria eius esset cognitio.

Nam cum reliquae propemodum omnes artes simulatae à Deo opt. max. creatus est homo, inuenta sunt, ac subinde multorum industria auctae, solae herbae post condita statim elementa, nulloque adhuc existente homine, una cum diuinis suis uiribus, ita iubente Deo, è terra latebris eruperunt. Et hoc nomine nullius rei aut artis inuentio uerius quam medicinae et stirpium, Deo assignetur. Quod si tamen quisquam is quae afferuntur impudenter reclamare audeat, huic quidem Moyses, omnium qui scripserunt uetus scripturarum testem, utpote ante quem nullum alium inuenies scriptorem, nec apud Chaldaeos, nec apud Aegyptios, nec Phoenices, neque Graecos, quae tamen sunt uetustiores nationes, opponemus, qui palam quod nos, in Genesi sua affirmat. Nec est cur insolenter et contumeliose quis illius testimonium repudiet, aut aspernetur, ut quem non nostri modo, sed et profani quique nunquam non admirati sunt, summi quoque extulerunt laudibus: quem etiam uenerandum ueridicis ipsa uetustas facit. Siquidem haec ipsa, Cicerone teste, proxima ad deos accedit: quae propter quo propius abest ab ortu, et diuinis progenie, hoc melius ea quae uera sunt retinet.

Stirpium origo diuina.

Moses scriptor omnium antiquissimus.

Uetustas auctoritas.

Homerus et Hesiodus Graecorum scriptores antiquissimi.

Proinde haud temerè quotquot unquam extiterunt homines, adhiberi fidem uenerandae uetustati constanter afferuerunt. Ceterum non solum Moyses, sed etiam quotquot eum sequuti sunt poëtae et historici, Aegyptia exculti disciplina, herbarum originem et inuentionem dijs tribuerunt. Graecorum namque antiquissimi poëtae Homerus et Hesiodus (neque enim quicquam Graeci habent quod ante illos citent) aperte stirpium diuinam esse originem testantur. Hic quidem dum homines ignorare tradit, quantum in Malua et Asphodelo reconditum sit. Nam ipsi uerbis subobscurè admodum herbarum uires in intimis carundem medullis reconditas esse, hominibusque ignotas, nec nisi dijs ipsis, qui illarum sunt inuectores, perspicuas inuēit. Ille uerò, dum Moly herbae laudatissime, et contra Circes ueneficia mirè efficacis, inuentionem Mercurio deorum apparitori acceptam refert, hominibusque inuentu difficilem, dijs uerò non item, esse scribit. Quinetiam in suis Theriacis Nicander Panaces, quod ipse statim nomine morborum omnium remedia pollicetur, à dijs ipsis inuentum esse, huicque adde Chironum, Asclepium et Herculeum appellatum, memoriae prodidit. Quod graeci poëtae particulatim atque de singulis ferè generibus afferuerunt, hoc inter Latinos Ouidius, quem unum pro multis nunc produxisse testem satis sit, in uniuersum de omnibus, dum ita loquentem de scripto, Apollinem fingit, affirmare uoluit, dicens:

Inuentum medicina meum est, opifexque per orbem

Dicor, et herbarum subiecta potentia nobis.

Quare nunc omnibus perspicuum esse arbitror, si antiquitatem diuinamque originem spectemus, herbaria medicina nihil usquam esse laudabilius, splendidius, honorificentius. Quod

AD ILLUSTRIS. PRINCIPEM DN. IOACHIMVM

*theorie medic
e utilitas.* si uero utilitatis magnitudinem, quam haec ipsa hominibus affert, animo expendas, quid ea
 praestantius sit non uideo. Nam nulla alia re magis bonam corporis ualitudinem conserva
 mus, tuemur, suscitamus, quam stirpium omnis generis subsidio. Valetudine autem bona
 nihil neque melius, neque praestantius, neque optabilius existit, utpote sine qua nec potestas, nec di
 uinitas, nec ullae aliae res suauis, et usui esse possunt: ut praclare ab Hippoc. nostro dictum sit,
 ἡδὲ καὶ ὁσπλοῦς ἔστιν ἡ τὴν ζωικῆταιν, ἢ τὴν σωματικῆν, ἢ τὴν ἀλλοιωθῆναι, ἢ τὸν τῆς ὑγίαιας.
 Neque praesentem tantum ualitudinem herbarum beneficio tuemur, sed et labefactam
 et conuulsam ipsi ipsi corrigimus, emendamus ac restitimus. Vt enim apes ex illarum
 floribus materiam colligunt unde mel conflant, ita nos ex immensa earundem uarietate ad
 uerfus morbos remedia decerpimus. Porro cum innumeri forent morbi qui nobis à fonte,
*theorie medic
e necessitas.* tergo, lateribus insidias tendunt, summè necessariam quoque esse exquisitam stirpium noti
 tiam nemini obscurum fore, sed constare inter omnes puto. Neque enim sine diuinis illarum
 uiribus ut à nobis propulsemus morbos licebit. Quantum uero iucunditatis ac delectatio
 nis habeat stirpium cognitio, non est cur pluribus exponam, cum nemo sit qui nesciat nihil
 esse in hac uita iucundius, delectabiliusque, quam siluas, montes, campos, uarijs ipsis ele
 gantissimis stolis ac herbis redimitos et ornatos peragrarè, intentisq; oculis inue
 ri. Voluptatem uero ac iucunditatem illam non parum auget, si earundem facultatum ac
 uerium accedat notitia. Neque enim minor in cognoscendo, quam aspiciendo suauitas et
 delectatio. Quare cum ueteres illi diuinam esse stirpium originem, easq; in tanta uita hu
 mana fragilitate non modo usum et fructum immensum habere, sed et summè necessarias
 esse animaduertent, non solum de hac parte medicinae honorifice sentire ceperunt, ue
 rum etiam nihil in ipsa natura quod suspicerent dignius, aut quod inuestigarent et perseru
 tarentur pulchrius, aut quod cognoscere iucundius esse duxerunt. Proinde scotos et ani
 mo et corpore in earundem inquisitionem atque investigationem contulerunt. Et hoc studio
 uestigandarum stirpium non plebs tantum et abiecta sortis homines tenebantur, sed et
 ex omni genere hominum potentia, diuitijs, prudentia et doctrina praestantes. Quanto
 enim illi generis nobilitate clariores, prudentiaq; et doctrina praestantiores fuerunt, atq;
 adeo de hac parte medicinae incorruptus iudicare potuerunt, tanto magis ad seclendum hoc
 studium animi illorum sunt excitati ac inflammati. Hinc est quod plerique Reges, po
 tentia et prudentia excellentes, neglecto interim regij fastigij honore, cum toto regiae digni
 tatis satellitio, per uaslas multarum regionum solitudines ire, inuia montium iuga peragra
 re, lacus inaccesos lustrare, abditas terrene fibras scrutari, hiantes uallium sequi specus,
 minime grauati sunt. Quod ut facerent, non tam eos immensa iucunditas et uoluptas, qui
 bus tum fruebantur quam uaria loca uarijs floribus ac herbis ornata obibant, inuicauit,
 quam ut de humano genere, adeoq; tota posteritate optime mererentur, et immortale no
 men adipiscerentur, ardor quidam impulit. Quare de illis quas quisque inuenit sibi asseren
 dis non minus acriter et strenue, quam de imperio, aut uita ipsa, qua nihil charius, dimi
 carunt: id quod uerum esse multarum stirpium nomina testantur. Neque enim Polemo
 nis herba alia de causa etiam Philetaria, teste Plinio, dicta est, quam propter certamea
 inuentiois regum. Nonne Gentiana etiam ipsa, cui à Gento Illyriorum rege eius inuentio
 re nomen inditum est, satis docet quàm ille studio sus herbarum fuerit: utpote quem etiam in
 ter media arma earundem indagationi operam nauare, et Gentiane rimari facultates non
 piguit, idq; nullo alio nomine, nisi ut hac ratione memoriam sibi perpetuam ac nunquam in
 Lysimachus Ma
 cedonum rex.
 Mithridates
 Pontici rex.
 eius retinet. Mithridates sane, Pontici et Parthorum rex maximus, ne uiginti quidem diuinarum
 linguarum

linguarum peritia, uarijsq; hinc inde uiclorijs nomen sibi parasse contentus fuit : sed ut clarior celebriorq; euaderet, in eam quoque curam fortiter incubuit, ut omnium simplicium medicamentorum, eorum maximè que letalibus aduersantur, exactam notitiam nancisceretur. Quàm uerò intentum in eam rem animum habuerit, quantumq; hinc laudis et glorie consequutus sit, nihil attinet dicere, quod idipsum abundè satis medicamentum hoc quod in hodiernum usque diem nomen eius retinet, ac Mithridaticum appellatur, quodq; adhuc hodie ad arcenda uenena à medicis usurpatur, declarat. Et quidem Scordium herba, que non alia de causa, Cratæa herbario autore, nominata Mithridatica est, quam studiosus ille fuerit stirpium satis etiam monstrat. Prædictis iam regibus nobis adijciendus uenit omnium quoiquot fuerunt unquam regum sapientissimus opulentissimusq; Solomon, ad cuius immensas laudes, quas illi sacra Bibliorum historia defert, hoc ueluti maximum, et quod reliqua omnia superare uidetur, accedit, quod de singulis stirpibus sapientissimè distinxerit potuerit. Præterea primus Pergami rex Attalus, ut testis est grauius autor Galenus, omnis generis medicamentorum studiosissimus fuit, ita ut multas ac uarias compositiones, que adhuc extant, et nominis eius inscriptionem retinent, construxerit. Euxarum etiam Arabum rex tanto studio inquirendarum stirpium flagraisse dicitur, ut de simplicium effectibus ad Neronem scripserit. Iuba denique Mauritanie rex herbarum studio quam regno memorabilior factus est. Quantam enim huic Euphorbium herba, quam ille à se inuentam medici sui nomine appellauit, mirisq; laudibus priuatim ei dicato uolumine celebrauit, pepererit, neminem esse puto qui ignoret. Cæterum quum sequentibus subinde annis Romanorum reges et Imperatores propter publicas, easq; uarias et maximas occupationes, indagandis stirpibus operam nauare non possent, hoc saltem studiose et diligenter curarunt, quod idem Galenus testatur, ut uarijs in locis, maximis quidem impensis, herbarios alerent : idq; nulla alia de causa, quam ut studium hoc cognoscendarum stirpium, hominibus non minus utile quam necessarium, fouerent, et ab interitu conseruarent. Verum relictiis nunc regibus, alijsq; multis insignibus heroulus, Teucro Asiæ fratre, qui Teucro nomen dedit, Achille, à quo Millefolia Achillea cognominata est, Chirone Centauro, à quo Centaurii nomen accepit : Flercule, qui Hyoscyamū inuenisse traditur: quantum opere ac studij in perquirendis omnis generis stirpibus ueteres tum Graeci tum Latini poëtae et philosophi posuerint, breuiter perstringemus. Atqui ex compluribus paucos aliquot, eosq; optimos produxisse sufficiat. Plinius quidem inter Graecos antiquissimum poëtam Orpheum (nemo enim ante hunc apud illos memoratur, siquidem ante omnes altos poëtas et philosophos floruit) de herbis aliqua, curiosius etiam, prodidisse, et post eum Musæum et Hesiodū Polium herbam miris laudibus celebraisse scribit. Præterea rerum humanarū peritissimū uatem Homerum curam cognoscendarū stirpium magis fecisse, nec à se reiectis aut aspernatum fuisse, Nepenthe, Moby, Lotos, et Alcinoi hortus satis ostendunt. Virgilium autem, Latinorū poëtarū principem, stirpium fuisse peritissimū, tam crebrius eorumdem in suis uersibus mentiones palam testantur. Quare non raro etiā interpretibus grammaticis factis negotiū, illum miseris modis enarrantibus. Quam uerò studiosus herbarū fuerit Ouidius, nemini non notū est, nisi qui illius carmina intropicere dedignatus est. Philosophos autem herbariam medicinā non neglexisse aut contempnisse hinc colligitur, quod literis proditum sit Pythagoram, clarum sapientia uirum, integro uolumine Bulbos celebraisse, perinde atq; Chrysippum Brasiscam, Zenonem Cappariim: quod facere tanti philosophi nunq; in animum induxissent, si non optimè de hac medicina parte sensissent. Aristoteli præterea, summū certè philosophum, aliquot de stirpibus libros reliquisse nemo nescit: unde quanti fecerit herbarum cognitionem, tam excellentis ingenij uir, quibus cōiecturam fa-

Solomon rex Hebreorum
Attalus Pergami rex
Euxarum rex Arabum
Iuba Mauritanie rex
Cæsar Romani sui imperatoris herbarios diuere
Poëtarū et philosophorū in uersibus stirpibus studium.
Orpheus.
Musæus.
Hesiodus.
Homerus.
Virgilius.
Ouidius.
Pythagoras.
Chrysippus.
Zeno.
Aristoteles.

AD ILLVSTRIS. PRINCIPEM DN. IOACHIMVM

cit. Sed desino tandem illuſtrum uirorum qui de herbaria medicina honorificentiffimè & ſcripſerunt & ſcripſerunt, texere catalogum, ubi prius unam etiam è præclaris mulieribus, Artemiſiam Mauſoli Carie reguli uxorem, quæ ab hoc indagandarum ſtirpium ſtudio non abhorruit, illis adiecero. Quam enim incredibili quodam ardore ac deſiderio cognofcendarum herbarum hæc ipſa flagrarit. Artemiſia ſtirps, quæ in hunc uſque diem nomen eius retinet, cum antea Paribenis ſit appellata, loquitur. Vt nunc omnibus perſpicuum ſit, omnis & ætatis & generis homines, eosque nobilitate ac doctrina præſtantiffimos, non ſolum de herbaria medicina præclare ſenſiſſe, uerum etiam ut illam perdiſcerent plurimum oportere, ſtudij, diligentie & laboris contuliſſe. At qui cognofcere fortis à nobis quiſpiam huic parti medicinæ parum æquis deſiderabit, quid tandem illi per nos longo ordine comme morati, hoc ſtudio inquirendarum ſtirpium cõſecuti ſint? Rem ſanè longè præſtantiffimam, nullisque neque diuitijs, neque uoluptatibus poſſiponendam, memoriæ ſaltem apud poſteros immortalæ ac ſempiternæ. Tandem enim firma & illabeſta cœlorum manebit memoria, quando tellus fida & optima rerum parens Gentianam, Lyſimachiam, Scordium, Eupatoriū, Euphorbiū, Chymenon, Polemoniā, et id genus alias ſtirpes quibus præclariffimorum regum indita ſunt nomina, producat. Uiuunt itaque hodie grata hominum memoria, illorum nomina, alioqui ſtatim ſimulatque è uitis exceſſiſſent cum ipſis peritura, niſi illa ſtirpitibus indita poſt ſe reliquiſſent. Et à nobis certè meritò hoc omnium longè præclariffimum ac ſaluberrimum tantorum regum & doctiſſimorum hominum ſtudium atque certamen laudibus ad cœlum uſque extollitur, quoties quàm optimis donis uitam noſtram excoluerint, & quàm de nobis præclare ſint meriti recordamur. Quare ueriffime Plinius dixit: Singula quosdam inuenta deorum numero addiderunt, omniumque uitam clariorem fecerunt cognominibus herbarum, tam benignè gratiam memoria referent. Quod ubi mecum reputo, mirari ſolui cur nemo propèmodum principum noſtrorum, ueterum regum & heroum exemplum imitari ſtudeat, atque iuuare ſaltem eos qui hoc ſtudio indagandarum herbarum tenentur, in animum inducat. Scio quidem eos moleſtis & operoſis negocijs ſic implicatos, modo Spartam quæ illis obtigit, probè tueri uelint, ut inquirendis ſtirpitibus operam dare ipſi non poſſint. Attamen illorum nihilominus erat hortos optimis, & à longè etiam petitis herbis conſitos conſtruere, atque qui ea ſtem ſubinde colant, augeant & conſeruent herbarios, quod etiam olim Cæſares Romanos feciſſe ſuprà cõmemorauimus ſuis impenſis alere. Idque poſtimum de cauſa, quod nulla ſit res unde ſibi plus laudis & gloriæ aucupari ualeant, aut de tota poſteritate melius mereri, quàm ſi hac ratione ſtirpium notitiam conſeruare ſtuderint. Optarem itaque aliquam ſaltem partem, eamque planè minimam ſuorum ſumptuum, quos magna ex parte in res fluxiles ac momentaneas, ne quid grauius dicam, collocant, ad illuſtrandam hanc medicinæ partem, quæ nunc quaſi caput ſuum è profundis tenebris exerit, ponerent. Sed prò Deum immortalè, quid mirum reges & principes hoc ſtadium indagandarum ſtirpium non admodum reſpicere, cum noſtræ ætatis etiam medici ſic ab eo abhorreant, ut inter centum uix unum qui pauca ſaltem herbas exactè cognitas habeat, reperire liceat. Quod quidem alia de cauſa fieri nõ iudico, quàm quod eam medicinæ partem quæ ſtirpium cognitionem tradit, ad ſe pertinere haud putent: aut utilitatem in bonè ſtoremque eſſe cenſeant, quàm ut ad ſe pertinere patiantur. Dignitati enim exiſtimationisque ſuæ non parum detractum iri arbitrantur, ſi ea tractent, quorum ſe pluſarj & quidam alij, ſi dijs placeat, ſibi tam cognitionem uendicarunt. Hinc eſt quod totam hanc curam in pharmacopolas, indoctum mebercule magna ex parte hominum genus, & in ſtultas mireque ſuperſtitioſas mulierculas reijciant. Adeo ut noſtra tempeſtate uniuerſa herbaria medicina in manibus ſit ruſticarum & uetularum mulierum, meruditorumque hominum, qui errorem ſub-

LEONHARTI FVCHSII EPIST. NVNCVPATORIA.

rem subinde errore cumulant. Meritò itaq; reprehensionem & obturgationē nostram multorumq; aliorum honorū uirorum incurrunt medici, qui hanc cognoscendarū stirpium curam funditus repudiant, aspernantur, & pro nihilo putant. Quis enim æquo animo ferret hoc sibi studium ignominiosum existimare, quod olim regibus, Grecorumq; ductibus, adde etiam poetis & philosophis, fuisse longè honorificentissimū demonstrauimus? Quod si uerò quispian secum etiam reputet quā utilis quamq; necessaria medicis sit hæc herbarū notitia, longè maxima castigatioe & obturgatione dignos censerebit. Nam nemo illorum morbis rectè mederi potest, aut medicamenta componere, aut antea inuenientis commode & opportunè uti, nisi simplicium exactam habeat notitiam. Ad quom omnibus sit manifestissimū, cur pluribus demonstrarems nihil opus est. Ad hanc autem consequendam notitiam non satis est semel aut bis terue illorum discrimina, Galeno etiam nostro teste, sed frequenter admodum inspicere. Proinde cum ueteres olim cum philosophi tum medici uirorumq; uerū propriamq; in speculatione in ad exquisitam stirpium notitiam consequendam necessariam esse perspectum haberent, harum inquirendarum munus non rudibus & imperitis seplisarijs, non horum minutis & quæ imperitis, aut multò rudioribus, non etiam stultæ & ineptæ plebi permiserunt: sed ad se potius pertinere hanc prouinciam arbitrati, non unius & item alterius tantum regionis tractus, sed magnam orbis partem peragrarunt, ut non solum suis ipsorum oculis omnis generis herbas contuerentur, uerum etiam manibus contrectarent, degustarentq; ut scilicet hac ratione non tantum earundem imagines, sed & uires planè adiffererent. Sic sanè Theophrastus, qui nobis nouem de historia libros certè præstantissimos reliquit, multas peragratise prouincias constat: neq; enim alias tam exquisita ratione singulas stirpium differentias, quas diuersarum regionum ratione habent, tradere potuisset. Dioscorides quoq; ut metipsete s'atur, incredibili quodam cognoscendarum herbarum desiderio ductus, multa admodum in militari labore loca perlustrauit, tantam hinc consecutus peritiam stirpium, ut post se de ijssem, Galeno etiam teste, absolutissimos reliquerit libros, quos multi hodie herbariæ medicinæ studiosi, magno cum fructu, non tantum assidue domi legunt, sed & secum nunquam non circumferunt. Prætereo nunc libens Crætam, Dionysium, Methrosorum, ut pote quorum scripta non extant, temporumq; iniuria perierunt. Omitto etiam Plinium Secundum, diuini illius operis De mundi historia autorem, quem omnes plurimū operæ non solum in hoc cognoscendarum stirpium, uerum etiam multarum aliarum rerum studio posuisse, ac tandem mortem oppetisse sciunt. Quam uarias autem terræ regiones ut medicam materiam exactè cognosceret, uitamq; mortalium iuuaret, Galenus lustrauerit, nemo qui libros eius paulò diligentius legit, ignorare potest. Nam metallorum gratia in Cyprum, quæ ibidem multa sunt: bituminis & aliorum quorundam causa, in Syriam Palæstinam nauigauit. Quantum uerò studiij & operæ in sola dignoscenda terra Lemnia posterit, ijs qui nauigationis suæ descriptionem legerunt notum est. Hæc longius commemorauimus nulla alia de causa, quàm ut hinc nostri sculi medici dicerent, quantum ipsi à ueterum abessent diligentia: quos maximo etiam rerum suarum, adeoq; corporis dispendio, in densissimis siluis & nemoribus oberrare, altissimamq; montium iuga conscendere ut exactam stirpium notitiam consequerentur, haud piguit: & ut uel tantorum uirorum exemplo tandem conuicti, stirpium cognoscendarū studium ad se pertinere credant. Quod si tamen ijs exemplis parum mouentur, ad hanc suscipiendam curam uel pudor eos impellat adigatq;. Nemo enim est ceterorū artificum qui sibi non ignominiosissimū esse duceret, si suæ artis instrumenta & materiam quæ quotidie manibus cōtreclat, ignorare iudicaretur. Cum itaq; in manuarijs artibus omnes eum ridendū esse artificem existiment, qui artis eius quam proficitur materiā nō satis perspectā habeat: multò certè maiori cachinno dignus erit medicus, qui suæ artis materias,

Stirpium notitia medicis tam utilis uia necessaria

Veterum medicatione circa simplicium medicamentorum cognitionem studium.

Theophrastus.

Dioscorides.

Plinius secundus.

Galenus.

Medicis ignorare materiam medicam, ridiculū.

AD ILLUSTRIS. PRINCIPEM DN. IOACHIMUM

atq; ad eò sanandi instrumenta, ignorat. Et detestanda quidem si nullo alio, hoc tamen potissimum nomine, hæc medicorum quorundam inertia, desidia, socordia, & negligentia, quod effecerit ut propemodum omnis stirpium cognitio extincta & funditus deleta fuerit. Atque actum planè de medicina herbaria fuisse, nisi aliquot bonos, eruditos, & diligentes viros Deus excitasset, qui hoc studium quod iam ad interitionem tendebat, & propè totum oblitteratum erat, maximis & uigilijs & laboribus iuuare, atq; ab interitu uindicare uoluisset.

*Hermolai
Barbarus.* Inter eos autem qui strenuè in hanc curam incubuerunt, mea quidem sententia primas tenet genere & eruditione clarus Hermolaus Barbarus, qui primus omnium, quod sciam, nostram ætate facinus longè pulcherrimum aggredi, eamq; medicinæ partem neutiq; contemendam, à tenebris in lucem reuocare ausus est. Nam initio suscepti illius laboris præstantissimū, atq; multis iam seculis cõprobatū medicæ materiæ scriptorè Dioscoridem Latino donauit. Quo feliciter peractò labore, Corollarium adiecit, quo nihil eruditius, nihil copiosius, nihil deniq; magis uarium post Plinium in latina lingua editum esse docti unanimes sententia fatentur. Quicquid enim à Theophrasto, Athenæo, Oribasio, Aëtio, Paulo, Polluce, Plinio alijsq; cum Græcis tum Latinis eruditiss admodum hominibus, quos nominare nunc nihil attinet, sparsim notatū est, hoc totum in Corollario suo, uno quasi fuisse, complexus est Barbarus. Et quidem huius celeberrimi uiri studium eò magis à nobis prædicandum esse censéo, quod ipse primus, q̄ suis professione medicus nō esset, searè interim in utramuis aures dormitantibus medicis, nutanti tum breuiq; casu reuerberariæ auxiliares manus porrigere dignatus sit.

*Corollarium
Hermolai.* Incõparabilis huius uiri exemplum ac institutum, paulo pòst imitatus est Ioannes Ruellius Gallus, homo supra linguarū peritissimè uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac studio cum prodigiosis monstris congregaturus, eum primū nobis autorem Latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquisitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut scilicet proscriptis & exploris tandem Auicennæ & aliorum Arabum infusis, erroribusq; nō leuibus refertis de re herbaria placuit, è purissimo fonte Dioscoride stirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter se hi duo insignes uiri uter alterū uinceret: bonè scilicet sanè, Aesculapio & Galeno nostris testibus, certamen, è quo uterq; immortalē esse consecutus gloriam. Ceterum cum Ruellius ueteres atq; ad eò legitimas stirpium nomenclaturas, quibus eas Dioscorides appellauit, accessione nouarū, quas nobis magna ex parte monachorū & mulierularū superstitio peperit, obscuratas nunc & oblitteratas esse, neq; etiam singulas stirpes ab uno Dioscoride descriptas animaduertet, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatū, cui de stirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo sanè quicquid usquam ferè apud Theophrastum, Plinium, Galenum, aliosq; ueteres & recentes probatos autores de stirpibus scriptum est, complecti magno studio amixtus est. Quare à plerisq; hodie uir ille bonus male audit, eò quod complurimè admodum ad uerbum alunde, è Plinio præsertim ac Hermolai Corollario, transcripta, suppreffis eorum nominiibus, in suos translulerit cõmentarios: quasi uerò illi quibus hoc suum tuetur scilicet, modò superstes esset, ueterum eorumq; probatissimorū scriptorum exempla desent. Atqui ut mortuo iam nōnihil patrocinemur, unum tantū cõmemorabimus. Neminē esse arbitramur qui nesciat Plinium uasuum hoc suum & immortalitate dignum de historia mundi opus ex antiquissimis ac uarijs autoribus contexisse: is tamen non quous in loco eorum unde singula descripta nominatim mentionē facit, cõsuetus id ipsum semel fecisse. Quare cum in Plinio haud culpatur quod non nisi semel, libro nimirum primo, eorum unde sua transcripta sunt meminerit, qui sit ut hoc ipsum Ruellio uitio detur: cum tamen constat hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ sparsim à ueteribus tradita sunt, se ueluti in compendium digessisse, atq; usque adeo ab his adiuuum esse, ut eis penè totum acceptū referat.

Ioannes Ruellius. Incõparabilis huius uiri exemplum ac institutum, paulo pòst imitatus est Ioannes Ruellius Gallus, homo supra linguarū peritissimè uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac studio cum prodigiosis monstris congregaturus, eum primū nobis autorem Latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquisitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut scilicet proscriptis & exploris tandem Auicennæ & aliorum Arabum infusis, erroribusq; nō leuibus refertis de re herbaria placuit, è purissimo fonte Dioscoride stirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter se hi duo insignes uiri uter alterū uinceret: bonè scilicet sanè, Aesculapio & Galeno nostris testibus, certamen, è quo uterq; immortalē esse consecutus gloriam. Ceterum cum Ruellius ueteres atq; ad eò legitimas stirpium nomenclaturas, quibus eas Dioscorides appellauit, accessione nouarū, quas nobis magna ex parte monachorū & mulierularū superstitio peperit, obscuratas nunc & oblitteratas esse, neq; etiam singulas stirpes ab uno Dioscoride descriptas animaduertet, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatū, cui de stirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo sanè quicquid usquam ferè apud Theophrastum, Plinium, Galenum, aliosq; ueteres & recentes probatos autores de stirpibus scriptum est, complecti magno studio amixtus est. Quare à plerisq; hodie uir ille bonus male audit, eò quod complurimè admodum ad uerbum alunde, è Plinio præsertim ac Hermolai Corollario, transcripta, suppreffis eorum nominiibus, in suos translulerit cõmentarios: quasi uerò illi quibus hoc suum tuetur scilicet, modò superstes esset, ueterum eorumq; probatissimorū scriptorum exempla desent. Atqui ut mortuo iam nōnihil patrocinemur, unum tantū cõmemorabimus. Neminē esse arbitramur qui nesciat Plinium uasuum hoc suum & immortalitate dignum de historia mundi opus ex antiquissimis ac uarijs autoribus contexisse: is tamen non quous in loco eorum unde singula descripta nominatim mentionē facit, cõsuetus id ipsum semel fecisse. Quare cum in Plinio haud culpatur quod non nisi semel, libro nimirum primo, eorum unde sua transcripta sunt meminerit, qui sit ut hoc ipsum Ruellio uitio detur: cum tamen constat hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ sparsim à ueteribus tradita sunt, se ueluti in compendium digessisse, atq; usque adeo ab his adiuuum esse, ut eis penè totum acceptū referat.

Monachos & mulierulas, ueteres stirpium nomenclaturas. Incõparabilis huius uiri exemplum ac institutum, paulo pòst imitatus est Ioannes Ruellius Gallus, homo supra linguarū peritissimè uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac studio cum prodigiosis monstris congregaturus, eum primū nobis autorem Latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquisitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut scilicet proscriptis & exploris tandem Auicennæ & aliorum Arabum infusis, erroribusq; nō leuibus refertis de re herbaria placuit, è purissimo fonte Dioscoride stirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter se hi duo insignes uiri uter alterū uinceret: bonè scilicet sanè, Aesculapio & Galeno nostris testibus, certamen, è quo uterq; immortalē esse consecutus gloriam. Ceterum cum Ruellius ueteres atq; ad eò legitimas stirpium nomenclaturas, quibus eas Dioscorides appellauit, accessione nouarū, quas nobis magna ex parte monachorū & mulierularū superstitio peperit, obscuratas nunc & oblitteratas esse, neq; etiam singulas stirpes ab uno Dioscoride descriptas animaduertet, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatū, cui de stirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo sanè quicquid usquam ferè apud Theophrastum, Plinium, Galenum, aliosq; ueteres & recentes probatos autores de stirpibus scriptum est, complecti magno studio amixtus est. Quare à plerisq; hodie uir ille bonus male audit, eò quod complurimè admodum ad uerbum alunde, è Plinio præsertim ac Hermolai Corollario, transcripta, suppreffis eorum nominiibus, in suos translulerit cõmentarios: quasi uerò illi quibus hoc suum tuetur scilicet, modò superstes esset, ueterum eorumq; probatissimorū scriptorum exempla desent. Atqui ut mortuo iam nōnihil patrocinemur, unum tantū cõmemorabimus. Neminē esse arbitramur qui nesciat Plinium uasuum hoc suum & immortalitate dignum de historia mundi opus ex antiquissimis ac uarijs autoribus contexisse: is tamen non quous in loco eorum unde singula descripta nominatim mentionē facit, cõsuetus id ipsum semel fecisse. Quare cum in Plinio haud culpatur quod non nisi semel, libro nimirum primo, eorum unde sua transcripta sunt meminerit, qui sit ut hoc ipsum Ruellio uitio detur: cum tamen constat hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ sparsim à ueteribus tradita sunt, se ueluti in compendium digessisse, atq; usque adeo ab his adiuuum esse, ut eis penè totum acceptū referat.

Ruellius à ceteris ueteribus stirpium nomenclaturis. Incõparabilis huius uiri exemplum ac institutum, paulo pòst imitatus est Ioannes Ruellius Gallus, homo supra linguarū peritissimè uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac studio cum prodigiosis monstris congregaturus, eum primū nobis autorem Latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquisitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut scilicet proscriptis & exploris tandem Auicennæ & aliorum Arabum infusis, erroribusq; nō leuibus refertis de re herbaria placuit, è purissimo fonte Dioscoride stirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter se hi duo insignes uiri uter alterū uinceret: bonè scilicet sanè, Aesculapio & Galeno nostris testibus, certamen, è quo uterq; immortalē esse consecutus gloriam. Ceterum cum Ruellius ueteres atq; ad eò legitimas stirpium nomenclaturas, quibus eas Dioscorides appellauit, accessione nouarū, quas nobis magna ex parte monachorū & mulierularū superstitio peperit, obscuratas nunc & oblitteratas esse, neq; etiam singulas stirpes ab uno Dioscoride descriptas animaduertet, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatū, cui de stirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo sanè quicquid usquam ferè apud Theophrastum, Plinium, Galenum, aliosq; ueteres & recentes probatos autores de stirpibus scriptum est, complecti magno studio amixtus est. Quare à plerisq; hodie uir ille bonus male audit, eò quod complurimè admodum ad uerbum alunde, è Plinio præsertim ac Hermolai Corollario, transcripta, suppreffis eorum nominiibus, in suos translulerit cõmentarios: quasi uerò illi quibus hoc suum tuetur scilicet, modò superstes esset, ueterum eorumq; probatissimorū scriptorum exempla desent. Atqui ut mortuo iam nōnihil patrocinemur, unum tantū cõmemorabimus. Neminē esse arbitramur qui nesciat Plinium uasuum hoc suum & immortalitate dignum de historia mundi opus ex antiquissimis ac uarijs autoribus contexisse: is tamen non quous in loco eorum unde singula descripta nominatim mentionē facit, cõsuetus id ipsum semel fecisse. Quare cum in Plinio haud culpatur quod non nisi semel, libro nimirum primo, eorum unde sua transcripta sunt meminerit, qui sit ut hoc ipsum Ruellio uitio detur: cum tamen constat hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ sparsim à ueteribus tradita sunt, se ueluti in compendium digessisse, atq; usque adeo ab his adiuuum esse, ut eis penè totum acceptū referat.

Ruellius à ceteris ueteribus stirpium nomenclaturis. Incõparabilis huius uiri exemplum ac institutum, paulo pòst imitatus est Ioannes Ruellius Gallus, homo supra linguarū peritissimè uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac studio cum prodigiosis monstris congregaturus, eum primū nobis autorem Latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquisitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut scilicet proscriptis & exploris tandem Auicennæ & aliorum Arabum infusis, erroribusq; nō leuibus refertis de re herbaria placuit, è purissimo fonte Dioscoride stirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter se hi duo insignes uiri uter alterū uinceret: bonè scilicet sanè, Aesculapio & Galeno nostris testibus, certamen, è quo uterq; immortalē esse consecutus gloriam. Ceterum cum Ruellius ueteres atq; ad eò legitimas stirpium nomenclaturas, quibus eas Dioscorides appellauit, accessione nouarū, quas nobis magna ex parte monachorū & mulierularū superstitio peperit, obscuratas nunc & oblitteratas esse, neq; etiam singulas stirpes ab uno Dioscoride descriptas animaduertet, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatū, cui de stirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo sanè quicquid usquam ferè apud Theophrastum, Plinium, Galenum, aliosq; ueteres & recentes probatos autores de stirpibus scriptum est, complecti magno studio amixtus est. Quare à plerisq; hodie uir ille bonus male audit, eò quod complurimè admodum ad uerbum alunde, è Plinio præsertim ac Hermolai Corollario, transcripta, suppreffis eorum nominiibus, in suos translulerit cõmentarios: quasi uerò illi quibus hoc suum tuetur scilicet, modò superstes esset, ueterum eorumq; probatissimorū scriptorum exempla desent. Atqui ut mortuo iam nōnihil patrocinemur, unum tantū cõmemorabimus. Neminē esse arbitramur qui nesciat Plinium uasuum hoc suum & immortalitate dignum de historia mundi opus ex antiquissimis ac uarijs autoribus contexisse: is tamen non quous in loco eorum unde singula descripta nominatim mentionē facit, cõsuetus id ipsum semel fecisse. Quare cum in Plinio haud culpatur quod non nisi semel, libro nimirum primo, eorum unde sua transcripta sunt meminerit, qui sit ut hoc ipsum Ruellio uitio detur: cum tamen constat hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ sparsim à ueteribus tradita sunt, se ueluti in compendium digessisse, atq; usque adeo ab his adiuuum esse, ut eis penè totum acceptū referat.

Ruellius à ceteris ueteribus stirpium nomenclaturis. Incõparabilis huius uiri exemplum ac institutum, paulo pòst imitatus est Ioannes Ruellius Gallus, homo supra linguarū peritissimè uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac studio cum prodigiosis monstris congregaturus, eum primū nobis autorem Latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquisitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut scilicet proscriptis & exploris tandem Auicennæ & aliorum Arabum infusis, erroribusq; nō leuibus refertis de re herbaria placuit, è purissimo fonte Dioscoride stirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter se hi duo insignes uiri uter alterū uinceret: bonè scilicet sanè, Aesculapio & Galeno nostris testibus, certamen, è quo uterq; immortalē esse consecutus gloriam. Ceterum cum Ruellius ueteres atq; ad eò legitimas stirpium nomenclaturas, quibus eas Dioscorides appellauit, accessione nouarū, quas nobis magna ex parte monachorū & mulierularū superstitio peperit, obscuratas nunc & oblitteratas esse, neq; etiam singulas stirpes ab uno Dioscoride descriptas animaduertet, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatū, cui de stirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo sanè quicquid usquam ferè apud Theophrastum, Plinium, Galenum, aliosq; ueteres & recentes probatos autores de stirpibus scriptum est, complecti magno studio amixtus est. Quare à plerisq; hodie uir ille bonus male audit, eò quod complurimè admodum ad uerbum alunde, è Plinio præsertim ac Hermolai Corollario, transcripta, suppreffis eorum nominiibus, in suos translulerit cõmentarios: quasi uerò illi quibus hoc suum tuetur scilicet, modò superstes esset, ueterum eorumq; probatissimorū scriptorum exempla desent. Atqui ut mortuo iam nōnihil patrocinemur, unum tantū cõmemorabimus. Neminē esse arbitramur qui nesciat Plinium uasuum hoc suum & immortalitate dignum de historia mundi opus ex antiquissimis ac uarijs autoribus contexisse: is tamen non quous in loco eorum unde singula descripta nominatim mentionē facit, cõsuetus id ipsum semel fecisse. Quare cum in Plinio haud culpatur quod non nisi semel, libro nimirum primo, eorum unde sua transcripta sunt meminerit, qui sit ut hoc ipsum Ruellio uitio detur: cum tamen constat hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ sparsim à ueteribus tradita sunt, se ueluti in compendium digessisse, atq; usque adeo ab his adiuuum esse, ut eis penè totum acceptū referat.

Proinde

LEONHARTI FUCHSII EPIST. NVNCVPATORIA.

Proinde cum is alorum scriptis comode usus sit, easque quasi in ordinem digesserit, atque adeo sua fecerit, non erat cur passim autorum unde singula mutuauerat nomina, maximo legentium fastidio apponeret. De his itaque Ruellij laboribus alij statuant ac iudicent quicquid uelint: scio enim quam disparia, et magna ex parte iniqua, multorum de his ipsi sunt iudicia: me certe non pudebit aperte fateri, mihi eius commentarios multum profuisse. Quamuis nec illud nobis dissimulandum sit, nos non raro ab illo dissentire, tantum abest ut quisquam me in uniuersum omnia quae in his libris de natura stirpium decernit, probare existimet. Vt cum multa sint in Ruellij commentarijs quae non probemus, debet tamen nihilominus eius studium nobis esse longe gratissimum, ut qui in tanta rei herbariae caligine plus tamen omnibus qui hunc antecesserunt praefecerit. Sed de Ruellio satis, aut certe plura quam oportuerit diximus, praesertim cum non desint suae gentis homines tum eruditi tum eloquentes, qui illi multo rectius quam ego patrocinari in hac causa possint. Ad Marcellum igitur Virgilium Florentinum, qui post Ruellium hanc medicinae partem illustrare aggressus est, accedamus. Quamuis uero ille non magnam admodum herbarum notitiam habuisse uideatur, ut qui professione medicus non fuerit, eoque tempore quo densissimis tenebris res herbariae obducta iacuit sua ediderit, tamen quia complura obscura et deprauata Dioscoridis loca enucleauit, et pristino nitore restituit, debet uel hoc saltem nomine illius studium et conatus nobis probari, cum nihil eque ad recte intelligendum Dioscoridem aliorumque autores conducatur, ac exemplarum integritas et puritas. Quod uero nonnumquam a uerbis Dioscoridis paulo longius recesserit, nec eorum legitimum et genuinum sensum affectus fuerit, id illi uitium cum ceteris interpretibus commune est, utpote qui non raro Plinij magis quam Dioscoridis sensum exprimere ac sequi studuerint. Quod uero nonnulli Marcellum Dioscoridis interpretem plane grammaticum esse iudicant, non magnopere reprehendo. Sed quod adiectum eum in hac arte non satis tritum, hoc facium more suo, ne non palam omnibus insaniue ac furere uideantur, dum ita sinistrè ac temerè de hoc uero multisque alijs de literis et re medica optimè meritis iudicare audent. Ego uero omni asseueratione affirmare nihil metuo, Marcellum in tanta etiam rerum omnium caligine, plures herbas cognitissimas habuisse, magisque grammaticum fuisse, quam illi hodie, qui tam impudenter de fama illius et aliorum eruditorum hominum detrahere non uerentur. Verum omnis nunc exeteris, ad Germanos nostros, uiros aliquot bonos et eruditos, qui editis scriptis medicinae herbariae lucem afferre, et eam quasi in integrum restituerent conati sunt, uenturamus, ut ne eos etià merita defraudemus laude. Inter hos autem primus fuit Otto Brunfelsius, uir quidem eruditus et plane doctissimus, qui primò latino, dein etià germanico scripto herbariae medicinae inuare et illustrare conatus est. Quamuis autem multa in illius scriptis desiderentur, utpote quod de descriptione picturis passim non respondeat, et quod paucas admodum, et uulgares tantum stirpes protulerit, quodque saepe non suis et legitimum nominibus appellauerit herbas: nihilominus tamen ut hunc omnes certatim laudibus efferant uel unica hac de causa meritis est, quod ipse primus omnium reclamationem pingendarum stirpium rationem demò in Germaniam nostram inuexerit, alijque hanc imitandi occasionem praebuerit. Cetera quae in eo desiderantur, cum illa praeflare non potuerit multis ob causas, potissimum uero propter crebras ac multas typographi molestias, qui importunè instabat, editionemque ut metipse in aliquo suarum uigilanti loco fatetur, maturabat, uentiam merentur. Quid multa cum constet Brunfelsium primum fuisse in Germania nostram qui herbariam medicinam propè modum extinclam et obscurissimam ex tenebris attentauerit, certe hoc nomine, quam non omnia ex sententia ceciderint, uenia dignissimus est: nam etiam iuxta prouerbium, οὐ γὰρ γνῶμα τῶν ἄνων οὐκ ἔσται. Praeterea cum hunc optimo uiro nihil optatus fuerit, quam ut posteritati plurimum prodesset, et qui bonis faciendos studiosis omnibus

Marcellus Virgilius Florentinus.

Exordium ab inuaria Marcellus.

Otto Brunfelsius.

AD ILLUSTRIS. PRINCIPEM DN. IOACHIMUM

eius labores, qualescunq; sunt, censeo. Brunfelsio in hoc studio illustrandæ rei herbariæ
 Emericus Cordus successit Emericus Cordus, uir præter singularem poetices, aliarumq; disciplinarum eruditio-
 nem, integerrimus ac diligentissimus. Quantum autem rei herbariæ uindicandæ ab interitu profuerit, Botanologicon quod ille posteritati suæ diligentia testem reliquit, abundè testa-
 tur, adeo ut nunc nostra cõmendatione huic non opus sit. Hoc tamen in præsentia dicere uo-
 lui, uirum hunc longiori uita fuisse dignissimum, ut qui opera sua instaurandæ herbariæ me-
 dicinæ plurimum momenti adferre potuisset. Sed quod parenti per ipsa fata non fuit inte-
 grum perficere, hoc filius, quem post se reliquit, Valerius Cordus, optimæ spei iuuenis, et
 Valerius Cordus incredibili quodam cognoscendarum stirpium studio amoreq; flagrans, nisi dii quosq;, quod lon-
 gè ab sit, illi uitam longiorè inuideant, cumulatè præstabit. Cum enim nunc paternis uestigijs
 strenuè insistat, nõ est cur uelit quasi in medio cursu gradum sistere. Post Emericum Cor-
 dum in hanc arenam descendit Hieronymus Tragus, qui anno abhinc altero, cum iam propè-
 Hieronymus Tragus. modum hos cõmentarios abfolueramus, germanicũ scriptum bene longum de stirpibus publi-
 cavit. Cuius quidem conatus mihi ualde probantur. Nam etsi mihi cum eo nulla intercedit fa-
 miliaritas, apparet tamen in hoc homine mira quædam in inquirendis stirpibus diligentia.
 Et quidem hunc non esse imperitum herbarum, earundem descriptiones quas affert palam
 testantur. Eiusmodi enim magna ex parte sunt, ut oculis suis inspexisse huc herbas quas pin-
 git abundè demonstrant. Atq; hoc quidem nomine laudem meritis est nõ uulgarem, potuissetq;
 multorum euitare reprehensionè, nisi singulis ferè herbis sua ex Dioscoride nomina ac-
 cerfere uoluisset: quasi uerò Dioscorides omnium regionum stirpes descripsisset, cognitasq;
 habuisset, cum tamen cõset quamuis propèmodum terram suas priuatim ferre herbas. Dum
 itaq; omnibus stirpibus sua ex Dioscoride nomina imponere studet, dictu mirum quàm in-
 terdum temerè admodum, probatas & multis iam seculis receptas Dioscoridis lectiones im-
 mutare ac deprauare cogatur. Quod quidem ius præter necessitatem immutandi loca autorum
 non solum sibi Tragus, uerum etiam alij quidam, idq; magno cum supercilio, usurpant: ut ni-
 bil mirum sit raros esse admodum autores, quamuis optimi sint, quos nõ infinitis mendis cor-
 taminatos uideamus. Neque enim alia est maior deprauandæ bonos autores occasio, quàm
 cum quisq; quod maxime placet in ijs immutandis statuit. Qui enim fieri potest ut dum qui-
 us pro suo arbitrio nunc demit, nunc adjicit aliquid, maneat illabe facta genuina & legitima
 scriptoris sententia? Quare non minus uerè quàm lepidè quidam dixit, eos libros esse opti-
 mos, qui nullam prorsus lituram experti essent. Cum igitur is mos temerè quæuis in bonis
 autoribus immutandi nobis semper suspectus & infensus fuerit, diligenter admodum cau-
 mus ne quid facile in Dioscoride mutaremus, nisi ut id ipsum faceremus manifestissimæ con-
 iecturæ, aut Plinius, aut alius quispiam fide dignus autor moneret cogeretue. Sed ad Tra-
 gum reuertamur, qui quum strenuè annititur ut singulis herbis nomina ex Dioscoride im-
 ponat, in alterum peccatum incidit, ut nõ raro falsas & adulterinas facultates, quod pernicio-
 sissimũ esse nemo nõ nouit, eisdem assignet. Facileus tum exterorum, tum etiam nostræ gen-
 tis uirorum aliquot sanè eruditorum, qui editis scriptis rem herbariam iuuare studuerunt,
 honorificam facere mentionem uolumus, ut quàm bene de nobis totaq; posteritate meriti ef-
 sent ostenderemus, & ut extaret etiam erga iam mortuos aliqua gratitudinis nostra signi-
 ficatio. Ceteros qui de ea medicinæ parte scripserunt nihil moror, ut quos constet plus illi
 tenebrarum offudisse, quàm lucis attulisse, taceo quod eorum scripta multis ac grauib; erratis
 plena sunt. Verũ inter omnes herbarios libros qui hodie extant, nulli sunt qui plus crassissi-
 morum errorum habeant, quàm illi quos iam iterum atq; iterum edidit Egenolphus typo-
 graphus. Nam multis in locis unam atq; eandem herbam pro duabus tribusue, ijsq; & for-
 ma & facultatibus distantibus, pingit. Sic ex uno quidem Polygonato, Dielmannũ & Elle-
 borum

borum album facit. Vna etiam pictura Atriplicem & Mercurialem exprimit. Gladioli nomine tres inter se differentes herbas describit. Omitto alia multa quæ quibus, modò pertinem herbarum notitiam habeat, primo statim aditu deprehendet. De picturis eius hoc dixisse satis sit, me mirari maiorem in modum cur suis pyxidibus non appinxit etiam assistentes pharmacopolas, aut illorum ministros præcinctos corio, cum melli aduolantes muscas, & aquæ naues, atq; in ijs ad transstra sedentes nautas adhiberi curauerit. Sed cum non magni faciat comoda studioforū, & ad rem augendam magis attentus sit, nihil mirum ex illius officina prodire eiusmodi libros. Porro ut eò tandem quò tendebat animus perueniam, ego quidem paulò antè comemoratorum longè doctissimorum uirorum studium imitatus, hos de historia stirpium commentarios maximis cum uigilijs tum sumptibus confeci. In quibus initio quicquid ad uniuersam cuiusque stirpis historiam attinet, omnibus superuacaneis relictis, breuiter, & ordine, ut confidimus, optimo, eodemq; perpetuo, complexi sumus. Deinde singulis stirpium historijs, uitas & ad naturæ æmulationem à nullo unquam, pace omnium dixerim, artificiosius expressas imagines adiecimus: idq; nulla alia de causa, quàm ut ea quæ nudis uerbis exponi historia, certius exprimeret, atque adeo altius animo infingeret pictura. Neque sanè peregrinarum tantum stirpium, suarq; sponte in Germania nostra haud prouenientium, quarum tamen plus centum ijs in commentarijs studiosi reperient, picturas dedimus: uerum etiam uulgariarum, & earum quæ iuxta sepes ac dumeta passim proueniunt. Idq; ut faceremus duabus potissimum rationibus moti sumus. Primum ut herbariarum medicinarum studiosi earundem etiam historiam integram, & in ordinem digestam haberent, quæ magna ex parte à ueteribus non est tradita, apud recentiores uerò non nisi manca & confusa. Dein ne posteris nostris accidat quod nobis euenisse nemini obscurum est, ut scilicet quæ hodie sunt omnibus notissimæ stirpes, illis prorsus incognitæ fiant. Nam quis est qui nesciat Dioscoridis seculo plerasq; herbas tam notas fuisse, ut illum piguerit earundem notas, quibus à posteris suis agnoscerentur, tradere? Quod si tamen hodie peritissimos etiam herbariarum rei homines perconteris, nemo erit qui eas cognoscat. Quare ne nostra negligentia, aut temporum iniuria eueniat ut è notitia hominum uulgares nunc plebeisq; cognitæ stirpes excidant, earundem etiam historias & imagines ijs nostris commentarijs inferendas esse duximus. Et quare notas & uulgares admodum stirpes contemneremus, cum sæpius maior illis uis insit, quàm ijs quæ à remotissimis extremisq; orbis partibus, non sène maximis sumptibus conquisita, importantur? Nam quid Polygono magis uulgare? quid contemptius? omnium siquidem conculcatur pedibus: quod si tamen uim eius quam in sistendo sanguine obtinet experiri uolueris, nihil eo præstantius dices. Posses huic similia multa commemorare, sed in re nota non est cur temerè uerba fundamus. Quid multa? ut tanquam diuersis copijs iunctis nobis contra uarios morborum insultus aciem instruere liceret, tam nostratum quàm exterarum stirpium tum historias tum imagines studioforum oculis subicere placuit. In acquirendis autè peregrinis et radicibus & seminibus quæ subinde terræ mandata nobis feliciter prouenere, multū nobis profuit Hieronymus Schallerus medicus Noricus, homo & herbarū aliarumq; multarū rerum peritissimus. Quod hoc loco comemorare uolui, ut nostræ amicitiae ac charitatis aliquod apud posterum extaret testimonium, & ut studiosi quantum huic bono & erudito uiro, qui sua nobis nunquam defuit opera, deberent palàm intelligerent. Ceterum cum multarum stirpium quas neq; Dioscorides neq; alij ueteres cognouerunt historias huic operi inferuerimus: nam cum magna ex parte sint uulnerrarie, atq; adeo in quotidiano multorū, maxime chirurgorū, usu, prætereundas minimè putauimus: illarū certè usitatis atq; adeo barbaris nobis utendum fuit nomenclaturis, quandoquidem latinis desitueremur. Maluimus enim uti ineptis minusq; latinis appellationibus, q̄

Consilij sui ratio nem in conficiendis ijs de stirpium historia comentiarijs exponit.

Vulgatissimarū etiam herbarum picturæ non contemnentur.

Hieronymus Schallerus.

Quare interdū usitatis & barbaris usus sit nomenclaturis.

AD ILLUSTRIS. PRINCIPEM DN. IOACHIMVM.

illis adulterinas uel grecas uel latinas accersere, ne saltem cum illegitimis earundem nomen daturis adulterine etiam illis facultates ascribendæ nobis essent: quod ceteris nonnullis qui de re herbaria scripserunt, supra commemorauimus. Quare ubi potuimus habere dictionem grecam per omnia germanicæ appellationi respondentem, hanc potius quam falsam aliquam ex Dioscoride illis imposuimus. In alijs stirpibus quas Dioscorides cognouit unice cauimus, ne omnes earundem nomenclaturas quæ initio capitum reperiuntur commemoraremus, quod sciremus propinquam omnes à stolis quibusdam ex Apuleio, aut alio eius generis autore adiectas, et in contextum Dioscoridis temerè raptas esse: et quod perspicuum habeamus, nihil æque herbarum cognitioni obfuisse, maioremque iacturam attulisse, ac illam confusam appellationum coaceruationem. Prestat igitur paucis admodum, hisque ueris et legitimis uti, ne nominum confusio, rerum etiam nobis confusionem pariat. Porro adiectimus etiam aliquot arborum historias et imagines, non quod nobis consilium fuerit singulas uelle describere, id enim infiniti laboris erat: sed cum Dioscorides alijs rei herbariæ scriptores illis stirpium quarundam folia asimilem, atque adeo sine earum delimitatione tota historia satis intellegi non possit, harum etiam aliquas in commentarijs inferere uoluimus, ad quas in cognoscenda stirpium historia studiosi respicerent. Quapropter quod fecimus, non errore, sed iudicio factum æqui iudices iudicabunt. In facultatibus commemorandis summa diligentia cauiumus, ne alicui stirpium adulterinas ac illegitimas, quod plerique non sine maximo errore et uitæ humanae dispendio fecerunt, ascribaremus. Quare in historia stirpium quas ueteres cognouerunt, eas diuinae quæ à Dioscoride, Galeno, Plinio, interdum etiam quæ ab Aëtio, Paululo, et Simeone Sethi traduntur retulimus. Idque ea maxime de causa, ut omnes firmiter eas facultates in quibus illi tres concordēs sunt, esse eiusmodi, ut in ijs, tanquam maxime legitimis spem certam ponere liceat. Nam si inter se dissentiant, tum Galeni potius quam Dioscoridis, et huius rursus magis quam Plinij erit sequenda sententia. Cur autem Galeni sententia omnibus alijs sit præferenda, nulla alia est ratio, quam quod is stirpium facultates partim certam quadam ratione et methodo, quam literis subinde mandauit, cognouerit, partim etiam experientia dulcerit. In reliquis quidem stirpibus quæ ignotæ ueteribus fuerunt, Galeni secuti sumus exemplum: nam eas tantum facultates commemorauimus, quas multorum experientia comprobauit, quæque longo usu receptæ sunt ab omnibus, et quæ ab earundem qualitibus non abhorrebant. Quod uero in ijs commentarijs grecarum literarum ordinem secuti sumus, id necessitate ipsa quasi nos cogente fecimus. Nam multo maluisse, Dioscoridis exemplo, conuenere sibi herbas passim coniectere, quam eum qui em instituit sequi ordinem, nisi id ipsum per picturas nobis non licuisset. Siquidem cum nullas stirpis historiam sine uua eiusdem imagine in nostris commentarijs inferere constituissemus, stirpes uero ipsas ac earundem genera non nisi diuersis temporibus, et nonnunquam aliquot annorum interuentibus interuallis nancisceremur, hunc literarum grecarum sequi ordinem coacti sumus. Quamquam non uideam cur mihi tam exquisita opus sit excusatione, cum hunc etiam ordinem sequi Galenum, Plinium, et post eos Paululum, Aëtium, aliosque complures non puduerit. Quod ad picturas ipsas attinet, quæ certe singule ad uituarum stirpium lineamenta et effigies expressæ sunt, unice curauimus ut essent absolutissime, atque ad eum quæuis stirpis suis pingretur radicibus, caulibus, folijs, floribus, seminibus ac fructibus, summam adhibuimus diligentiam. De industria uero et data opera cauiumus ne umbris, alijsque minus necessarijs, quibus interdum artis gloriam affectant pictores, natua herbarum forma obliteraretur: neque passim sumus ut scilicet in suis indulgerent artifices, ut minus subinde ueritati pictura responderet. Pictorum miram industriam præcarè imitatus est Vitus Rodolphus Specclinus sculptor Argentoracensis longè optimus, qui uniuersis picturæ sculpendo

Cum multis et ceteris apud Dioscoridem stirpium nomenclaturæ præteritis.

Ad hanc quarundam stirpium imagines cur adiectæ.

Quia in commentarijs fiscalium stirpium conseruandam.

Ordinis in ijs conseruandam.

Picturæ et imaginis quales.

Vitus Rodolphus Specclinus sculptor.

pendo lineamenta tam affabrè expressit, ut cum pictore de gloria & uictoria certasse uideatur. Sed etsi multis & impensis & sudoribus picturas parauerimus, tamen non defuturos scimus qui easilem ueluti inutiles ac nullius momenti damnabunt, atque huic quidem suae in contemptissimae sententiae Galenum patrocinari clamabunt, ut qui ne describi quidem stirpes uoluerit, tantum abest ut earundem picturas probauerit. Quanquam uerò neminem esse putem qui non quantum illi insistant intelligat, tamen eos hoc in loco rogare haud pigebit, ostendant nobis ubi locorum Galenus stirpium descriptiones & picturas damnari? cum certò sciam hoc illi ne per somnium quidem uenisse in mentem. Atqui respondebunt statim, Galenam id ipsum libro sexto de simplicium medicamentorum facultatibus, capite de Abrotono, disterè asserere. Verum nos uicissim illis respondemus: sciteri nos quidem Galenū noluisse stirpium formas ac species describere, non tamen quod eas ipsas damnaret aut inutiles esse uindicaret, sed quod id ipsum posset tot tantosq; uiros, Dioscoridem praefertim, qui hoc, Galeno etiam ibidem teste, absolutissimè praesertim, conari planè superuacaneum exislimaret. Sed quid multis moror? quis quae so sanae mentis picturam contemneret, quam constat res multò clarius exprimere, quam uerbis ullis, etiam eloquentissimorū, deliniari queant. Et quidem naturae sic comparatur est, ut pictura omnes capitauerit: adeoq; alius animo insidet quae in tabulis aut charta oculis exposita sunt & depicta, quam quae nudis uerbis describitur. Hinc multas esse stirpes constat, quae cum nullis uerbis ita describi possunt ut cognoscantur, pictura tamen sic ob oculos ponuntur, ut primo statim aspectu deprehendantur. Proinde nō immeritò bonis pictoribus suis semper apud omnes aetates bonos fuit. Et in uniuersa Graecia hunc morem fuisse notū est, ut ingenii et liberè educati pueri ante omnia, aut saltem unā cum literis picturam docerentur, quod illis constaret, hanc ipsam esse quae singularū rerum non solum naturam exprimeret, sed & memoriam conseruaret. Quare ea quoq; ars in primum gradum liberalium artium recepta est, semperq; bonos et fuit, ut ingenii eam exerce rent, mox ut honesti, perpetuo interdico, ne seruitia docerentur: adeoq; in hac nullius qui ser uierit opera celebrantur. Atqui de pictura, quam quidā satis certè imprudenter explodunt, haec dixisse satis sit. Praeterea cum in texenda stirpium historia uocabulis paulò obscuriori bus, & ab imperitorū intelligentia sensuq; disunctis nobis utendū fuerit, opera praecū nos fcluros duximus, si horum breuem quandam explicationē adijceremus, ne inter legendum parum peritos remorarentur. Porro cum singulis ferè stirpibus quatuor nomenclaturae inditas esse constat, graecam nimirum, latinam, barbaram, qua officinae seplafariorū utuntur, & germanicam, quadruplicem etiam Indicem concinnauimus, ut quisq; statim auditò no mine, cuiusq; stirpis historiam quaerere nullo labore possit. De nobis insuper hoc asfirmare possumus, nos neq; impensis neq; laboribus in his adornandis cōmentarijs pepercisse, ut multorum de nobis expectatio satis faceremus. Neq; enim grauatū sumus in campos & siluas creberrimè excurrere, altissima iuga montium cōscendere, multaq; artificum tedia, quae illis errorum interdum emendatio peperit, deuorare: quod quibus rerum æquus & stimator per se statim deprehendet, ita ut non opus sit nos istam operam parum modestè praedicare. Quod si tamen quid nobis humanitus accidit, sat scimus uenia dignos esse nos boni quisq; iudicabunt, quod unius hominis non sit rem barbaram funditus propèmodum obscuratam, ita in integrū restituere, ut omni prorsus reprehensione uacet, in hac praefertim rerum omnium difficultate, ac ueterū de stirpibus cōmentariorū inopia. Inter omnia enim ueterum de stirpium natura scripta quae earundem conuulsum notas tradunt, nullum prorsus nisi Dioscoridis extat: qui tamen nec omnes, ut supra cōprehensum est, describit, nec quas pinxit semper diligenter & accuratè deliniat. Nam in facie stirpium representanda interdum uariis esse apparet, nonnunquā etiam tam multas praeterit notas, ut nihil minus quam eam gignat.

AD ILLUSTRIS, PRINCIPEM DN. IOACHIMVM

de qua illi sermo est, serpem exprimeret uideatur. Id quod tum maxime fit, ubi à se non ut-
 fas, & ex aliorum sententia serpes depingit. Præterea non pudebit etiam nos errata, si
 qua commississe conuincamur, agnoscere, atque palinodiam canere: tantum abest ut indignè
 laturi simus, si quod nos non potuimus, impediti aut negligentia, aut iudicij tenuitate, alij in-
 ueniant aut faciant, modo omnis maledictis & conuicijs, ut ueritatis studiosos decet, ra-
 tionibus potius & probatis sumorum scriptorum testimonijs sententiam nostram reuellant
 & conuincant. Quod si uerò quisquam omnino stomachari, & malignè in conuicia prorumpere
 perget, hunc ipsum suæ magis quàm nostræ existimationi obfuturum arbitramur: quod
 nemo cum bonum uirum reputet, qui temerè detrabere de fama alterius audeat. Et certè
 qui tam prompti & parati sunt ad alienos labores uel extemendos, uel contemnendos, uel
 profus repudiandos, magna ex parte in tenebris delitescunt, & in angulis se continent, ubi
 apud sui similes & imperitos a finos mirè triumphant. Quod si tamen momi illi aliquan-
 do è tenebris erumperent, & in apertum prodirent, nemo non statim intelligeret quàm ina-
 ni eruditionis fastu turgeant, quàmque sint impudentes nugatores. Et nos certè istos comi-
 ciatos sic exciperemus, ut sese in latebris continuisse, & lucem nunquam affeclasse opta-
 rent. Nam ad illos probè tractandos, ac eorumdem tela & iacula fortiter propellenda re-
 torquendaque, neque uires neque artes nobis defuturas consideremus. De Michaëlis
 Jfingrinij typographi Basiliensis diligentissimi, in excudendo hoc opere industria & fe-
 dultate hoc in loco plura dicerem, nisi has ipsas ex alijs multis quæ nunc annis aliquot ex il-
 lus officina prodierunt, satis cognitas ac testatas esse sciremus. Et quidem opus ipsum per
 se satis loquitur quàm in eo imprimendo diligens fuerit. Quantos autem fecerit sumptus,
 facile quis aestimabit qui operis magnitudine & picturas ipsas pro rei dignitate ex-
 pendere uoluerit. Plurimum itaque huic uiro debent rei herbariæ studiosi, ut qui neque im-
 pensis neque laboribus, quo illorum commodis inferuaret studiâque, iuuaret, pepercerit. Cum
 uerò hodie multos esse typographos comperum sit, qui instar suorum alienis insidentur la-
 boribus, librosque optimis ac elegantissimis typis excusos, & præstantissimis picturis orna-
 tos, inepta sua emulatione deformant atque contaminant, idque nulla alia de causa, quàm ut ex
 aliorum incommodis sua comparent comoda, Jfingrinij etiam, qui immensos in hoc opere ex-
 cudendo sumptus fecit, ratio habenda fuit: ideoque ne quis alius bos nostris commentarios
 usquam locorum impune imprimat, Cæsareo decreto, quod initio etiam operis monuimus,
 cautum & prospectum est. Quum uerò usitato more patrum aliquem ijs nostris
 commentarijs quererem nobilitate & uirtutum splendore excellentem, nemo omnium cui iu-
 stius quàm tibi Illustrissime Princeps IOACHIMVS, clarissimo heroi, bos dedicandos esse
 putarem occurrebat. Nam si generis tui uetuslarem atque nobilitatem spectro, nemo te bo-
 die Principum aut melior, aut præstantior, ut pote cuius maiores à Guelfis, qua uix ulla in
 Germania uetuslitor est nobilitas, ortos esse constat. Quod si eorumdem uirtutes expen-
 do, nullam proptus uirtutem magnis & bonis Principibus dignam illis defuisse uideo. Om-
 ni uerò genere uirtutum fuisse claros uel inde maxime colligi potest, quod Franciæ pars ad
 Maxam sita, cuius tamen gens libertatis tuende semper studiosissima fuit, non alio nomine
 quàm nobilitate & uirtute eorum inuitata, ijs parere ceperit. Possem nunc singulorū ma-
 iorum tuorum qui res maximas gesserunt uirtutes comemorare, si longius euagari epistolæ ra-
 tio permitteret: quare prætereo ceteros, atque unum cumque præcipuum produco ALBERTVM
 illum, quem ut reliqui propter insignem fortunam, inque prælijs dexteritatem ac felicitatem,
 germanici Achillis cognomine celebrari uita ego propter singularem prudentiam, atque in re-
 bus agendis miram industriam & solertiam, germanicū Vlysses merito appellandū esse cen-
 seo. De huius autem multis ac uarijs uirtutibus, multa extant præclara testimonia in eorū libris,
 qui Prin-

IOACHIMVS
 elicitus, Man-
 chonensis, Bran-
 denburgensis
 Lus.

Albertus Max-
 imus Brandenburgensis
 genij germanici
 cui Achillem
 uoluit.

LEONHARTI FUCHSII EPIST. RVNCPATORIA.

qui Principum Germania res bene gestas memorie prodiderunt, adeo ut de ijs nunc longius mihi differendū minimè sit. Ad tantamq; celsitatem redeo, de qua uersissime dici potest quod semina uirtutis à bonis parentibus in posteros propagentur. Tantum enim abest ut à maioribus tuis Principibus optimis degeneraueris, ut plerofq; etiam ingenio et uirtute superaueris. Nam ut multas easq; præclaras et magno Principe dignas uirtutes tuas, in si uirtutes Principum in imperio, pacis tuende curam, magnitudinē animi, integritatē, modestiam, clementiā, et eximiam bonitatem, omittam, nonne hæc uerè in te regia est uirtus quod studia literarū, que tamen uulgus Principum odit canē peius et angue, adiuuare, ornareq; tantopere studes? Quod autem immensè favore literarum prosequaris studio maximo est argumentum, quod non solum scholam, sed et aulam doctissimis uiris, quorum opera ad studiorum ac rerum gubernationem ueteris, quorumq; te colloquio oblectas, pulchrè ornatas habeas. In eo autem quod literas earumq; cultores amas, obseruas, tuas, amplissimisq; honoribus auges, singularis tua elucet prudentia: intelligis namq; sapientiæ studio, atque adeo literis ipsis florētibus, res omnes quibus humana societas constat cōseruari. Literis enim debemus quod hodie doctrinæ celestis, aliarumq; disciplinarum puritate fruamur. Isdem etiam acceptum cōmoda referendum quod aliquis, quicquid est, adhuc restat, quodq; non omnia unà cum corporibus eodem puluere obruta et sepulta sint. Quid enim maiorum nostrorū uirtutes, atq; res præclare gestas ab interitu et obliuione uindicauit nisi literæ ipse? Quid aliarum rerum omnium memoriā usq; ad hæc nostra tempora conseruauit nisi literæ? Sed id ipsum uno et item altero exemplo breuiter demonstremus. Nemo hodie animantium naturas exploratas haberet, nisi Aristoteles præclarissimos illos de eorundem historia libros conscribere uoluisse. Quod ut prestare possit non parum Alexandri adiutus est liberalitate, qui ad con dicendos uenatores et alendas bestias illi octingenta talenta, hoc est, quadringenta et octo ginta milia coronatorū transmisiit. Nullam præterea stirpium peritiam hodie apud ullam gentem reperire liceret, si Dioscorides, Theophrastus, Plinius, et alij quidam earundem notas quibus deprehenduntur, literis non mandassent. Meritò igitur hæc uerè regia in te uirtus nobis multis modis prædicanda erit, hoc præsertim tempore, quo maximus literarum omnium contemptus nō tantum rusticis irrepit casus, et artificum tabernas, sed et magnatum domos ac Principum aulas. Quotus enim quisq; hodie est Principū, quem hæc cura conseruandorum studiorum tangat: ita ut nobis metuenđum sit, nisi C. T. aliorumq; quorundam, paucorum tamen pro dolor, Principum patrocinio et liberalitate adiuta fuerint, ne propediem è manibus nostris elabantur, redeantq; pristina illa uerè Scythica barbaries. Quare ut literas quemadmodum cepisti perpetuò ames, foueas, et conserues, non solum hortor, inò etiam per CHRISTVM oro. Siquidem dum eas iuuare et ornare studes, simul etiam religionem, cuius in primis cura habenda est, nature cognitionem, leges, et quicquid est ad reipub. pacem et tranquillitatem conseruandam necessarium, tuas. Proinde non est cur C. T. eius liberalitatis, qua in conseruatione literarū ueteris, poeniteat: dum enim harum cultoribus succurris, atq; adeo ut suum cursum strenuè urgeant efficias, tibi etiam simul sempiternam laudem parvas. Quum enim illis non sit quod pro tantis tibi beneficijis quibus eos ornas rependant, tamen hoc præstabunt uti cōsum, ut memoria tua apud posteros perpetuò sit dura cura. Nam quanquam reliqua humana omnia, ut cuiusq; in speciem uideantur firma et solida, cum annis simul labantur et deficiant, sola tamen laus quam doctrinæ conseruatio peperit, immortalis existit. Quapropter neq; ampliore, neq; splendidiorem famam et gloriā tibi, inò toti tuæ ornatissime familie, comparare poteris, quàm doctrinæ et studiorū conseruatione. Vt autem id quod nunc facis perpetuò quidem facias, in primis te necessitas ipsa, quam paulò ante exposui, cohortetur: dein diuinum etiam præceptum quod hoc ipsum abs te

AD ILLUSTRISS. PRINCIPEM DN. IOACH. EPIST.

alijꝫ Principibus seuerè admodum exigit, ut liberalitate uestra sic tuetis studia, ut horum
subsidio publica pax & tranquillitas conferuetur. Sed non est cur C. T. sponte currenti ca
cariã addam, quã inter omnes Germaniæ nostræ Principes uix alius reperitur qui a qu
atq; tu literas, eosq; qui opinione aliqua eruditionis clari sunt, amet, foueat, tueatur, ornet
Nobilitatis itaq; tuæ, multarumq; aliarum præclarissimarũ quæ in te elucet uirtutũ sple
dore motus, hos quos multis sanè sudoribus & impensis adornaui, de Styrpium historia cõ
mentarios Celsitati tuæ inscripsi. Perfectum enim habebam eos nō uulgare, sed excellen
aliquid patrocinium requirere, quandoquidem uix ulla alia possit esse cõmentatio quæ plu
rium calumnijs pateat & expolita sit, quã ea quæ de Styrpium natura explicanda suscipi
tur. Proinde cum in spem certissimam adduceremur, nostras has uigilias non uulgarem gr
tiam ex amplissimi nominis tui inscriptione apud candidos & æquos uirtutis fore, ut ean
ob causam maledicorum conuicatorũ petulantia perfingeretur, te quidem in tanto ornatis
morum Principum numero mihi delegi, cui potissimum has ipsas conferarem. Quare can
eas suscipies illustriss. PRINCIPES, cõmendari tibi defensionem & conseruationem huius
partis medicinæ quæ Styrpium naturas inquirat, statues. Quam ut cupide & libenter in te r
cipias multa scio, mouebunt: potissimum uerò hoc ipsum, quod uix ex ulla alia re magis diu
na presentia & benignitas eluceat, quã ex tam uaria Styrpium tum forma, tum natura
dum scilicet omnes illas ad usum hominis conditas à Deo ipso perpendimus. Si quid igitur
aliud, herbarum cerè diligens contemplatio excuscat, imò cõfirmat in animis nostris opini
nem hanc, quod homines Deo curæ sint, qui tam anxie laborauit in ijs uiuandis ac tuendis
dum tot elegantissimis atq; præstantissimis Styrpibus, quibus illi tam uarios morbos propu
sare possunt, terram exornauit. Non parum etiam ad eam suscipiendam curam te præcla
rissimorũ tum Regum tum Principum exempla, quæ supra recitauimus, hortabuntur. Sec
omnium maximè immensa cõmoditas quæ ex istius partis medicinæ conseruatione ad uitues
fos perueniet. Ad herbariæ deniq; medicinæ tum amorem tum defensionem mira quoq; iu
cunditas, quæ in contemplandis tot herbarũ generibus animũ subibit tuum, inuitabit. Qui
enim iucundius, quid delectabilius quã intueri Styrpes, quas Deus opt. max. tot tamq; ue
rijs pinxit coloribus, tot elegantissimis redimit floribus, quorum colorem nullus unquan
piclor satis exprimere potuit: tot deniq; semibus & fructibus, quorum & in culna & in
medicina usus est maximus, ornauit? Verum non est cur te pluribus in admirationem huius
partis medicinæ pertrahere coner, utpote qui antea studio & amore eius siccitæaris, ut uis
sit aliud quod te magis delectet. Nunquam enim in extruendis hortis tot arboribus atq; bei
bis confusus tantum operæ & impensarum poneris, si non illuc te rei iucunditas ac singulari
amor pertraheret. Reliquum nunc est illud illustriss. PRINCIPES, ut pro tua excellenti huma
nitate, quæ uestræ familie cognata est, munus hoc nostrũ tanquã specimen & testem me
erga C. T. amoris & obseruantie, exporrecla letaq; fronte accipias, atq; me tuo fauore cõ
plectaris, & auctoritate ab inuidorum calumnijs defendas. Bona autem spes est hunc hor
tum quem donamus C. T. fore longè gratissimum, non tantum quod in eo omnis ferè generi
herbas elegantissimè pictas reperire queas, uerum etiam quod inde ad quæuis morborũ g
nera remedia decerpere tibi liceat. Deus opt. max. te tuamq; ditionem incolu
mem seruet, ut Reipub. Christianæ atque literis diuitissimè pro
desse possis. Tübingæ, Calen. Martijs. Anno à
nato Christo M. D. XLII.

Dedicationis
causæ.

Diuina presen
tia & benignitas
ex Styrpibus ipsi
elucet.

EXPLICATIO QVARVN DAM VOCVM TOTO HOC opere passim occurrentium, in quibus allequendis non admodum peritus lector harere possit.

stabula. **A**cerabula ab aceto denominata videntur: quia uis alij ab accipiendo dictum putent: atque hinc est quod scribant acceptabulum: uacuulaque fuerunt orbiculara, concaua, sine marginis latitudine, quae aceto plena ad intinctus ponebantur. Dehinc uox ad omnia alia quae similem concavitatem habent, translata fuit. Primumque sic concauas partes in polyporum flagellis, quibus id animal nutrit, & uelut adminiculis solum exurgit, nominauerunt. Translata etiam uox ad femininarum locos, uocaueruntque acerabula uenarum arteriarumque ora, quae in utero feruntur hianria. Transfulerunt postremo etiam hoc nomen ad herbam, quam eam ob causam Acerabulum dixerunt, quod folia acerabulo similia in orbem circumacta, sensimque sic ut sensum fallant, in concauam lacunam descendenti, habeat. *uox ab acerabulo graece nominantur.*

ue aluramentis, opus ex concinnatis pellibus factum. Et alurarij, pellium & coriorum concinnatores. Alsiola non dicuntur ea quae frigidis locis gaudent, sed contra potius quae algores ferre non possunt. Amuleta remedia sunt praesentanea aduersus uenena & fascinores, qualia quidam in annulis, & e collo suspensa gestare solent. Amphora mensura est quae capit duas urnas, seu octo congios. Apices quae in medio calycis seu folliculi quo flos claudis erumpit, stamina sunt, quae ueluti stamina ab intimo floris sinu profluunt. Habent apices saepius in summo quidpiam crassiusculum, a qua similitudine nomen acceperunt. Arbor est quicquid a radice statim simplici caudice, brachiati ramis, furculolum, dissolutaque contumax assurgit. Articuli sunt partes quae in nodos quosdam intumescunt, a quibus per saepe ramuli prodeunt. Asparagi quae primum in lucem prodeunt olerum germina, priusquam in folia explicent, recentissimisque turiones qui edendo sunt, dicuntur. Arista, est quae ut acus tenuis, longa, eminet a gluma. In summa, ariste quasi apices & cornua sunt spicarum.

Baccae sunt fetus minores herbarum, seu fructus, arborum uel, qui dispersi rariusque enascuntur: ut sunt partus lauri. Atque in hoc ab acinis differunt, quod ij densius prodeunt. Brachia sunt plantarum, praecipue autem arborum ramuli, quod in star brachiorum in homine extendant. Bulbi radices sunt rotundae tunicae, quales sunt hyacinthi, alshodoli, & colichici.

Cachryes sunt oblonga panicularum modo nucamenta, quae squamam copiam propendent ramis. Creteum hyeme, uere desiccum in flauescens squamulae, & folio prodeunte, decidunt: qualia in abiete, picea, & asilij permulnis uidere licet. Plinius pilulas nominat. Calathus est rectus turbo, hoc est, id quod ex angustis in latitudinem se diffundit, Calathi estigem planae referunt flores. Illosi. Calyx folliculus est, quo flos primus, mox feminis fetus clauditur. Capillamenta particulae teretes & oblongae in capilli modum extenuatae dicuntur. Caput est id quod sursum deorsum uel in globum extuberat, aut in orbem glomeratur. Si magnitudine cesserit, capitulum nominatur. Exterius tamen utis partem caput etiam uocant, id est, ultimam & productissimam flagellum. Capreoli sunt coliculi in torti ueluti cincinni quidam in ipsis pampinis tenerioribus apparentes, quibus uitis ueluti manibus quibusdam adminicula complectitur, ac coprehendit, si enim ut uitem teneant, serpunt ad locum capiendum: unde a capiendum capreoli dicti sunt. Caro dicitur id quod cornu subest. Caudex dicitur in arboribus & fruticibus, id quod a radice supra terram simplex assurgit, & in quod a radice fertur alimonia. Caulis

uero idem quod supra foliū simplex profilit in herbis nominat. Sic unq̄ caudex ad frutices & arbores, caulis ad herbas duntaxat pertinet.

Ceruis. Ceruis est pars illa à capitans radicibus prodiens, prelonga, teres, sic dicta, quod in colli speciem figuratur. Cyathus Græcis *κῆρυξ* id est, à fundendo dictus, est duodecima pars sextarii. Cyma herbarū delicatiores tenerioresq̄ colliculi, quos à prima germinatione, & in summa stirpe proferat. Nam cum uerum tempus appetit, primo quodq̄ foliorū pululans, præclusis adhuc florū calycibus, quosdam quasi nuriones, olos subministrat, in quibus floris primū, mox feminis factus cōcluditur. Cirri sunt capillamenta quæ contorta crispantur. Clauicula colliculi sunt, quibus quasi manib. proreptans uitis administrata cōprehendit. Coma est quicquid hilari uenustate crinū modo, summa ramorū uel colliculorum exornat. Congius, qui græcè *κῆρυξ* dicitur, sex sextariorū capax mensura est. Eadem erit congiariū appellat. Conus Græcis, uel pyramis, est inuersus turbo, hoc est, id quod ex latitudine in arcibus protrahitur ac fastigiatur. Cui calathus, ut diximus, cōterarius existit.

Cor. Cor est quod in medio ligni residet, & tenuit à cortice cōtinetur, uel ut in olibus medullis, ab alijs matris, à nonnullis medulla nominat.

Corymbus. Corymbus est hederarū una dependentibus acinis coacta. Transfert tamen ad multos herbarū fructus. Cortex pars est ultima à subiecto corpore separabilis, ueluti crusta quadā ad tegendū data. Coryle uox est in Græcia naga, nam Romani heminae uocabulo utunt.

Crenæ. Vide in dictione Hemina. Crenæ sunt quedam in extremis oris incisuræ, à quibus crenata herbarū folia uocantur, hoc est, serrata, per ambitūq̄ facta. Cubitus est mensura quāta pater à cubiti flexura usq̄ ad summū mediū digiti, quæ sex palmis digitis uel uiginti quatuor cōstat. Cuius frumētū calamus est, qui ipsi cam sustinet.

D. Ecusis antiquis ad x literæ figurā fuerat, quæ apud Latinos decem significat. Hinc decursus est in spectem literæ x ductus. Dilutus dicitur, quod est mixtus, unde uinum aqua mixtū dicitur dilutū. Dilutum uerò substantiuū factū, est id liquidum, in quo aliquid certo tempore macerātū & infusum fuit: ut si in uas uini appositū abinthiū fuerit, deinde post interiectū tempus abstractū, id uinum abinthij dilutū uocatur. Dodrans est mensura duodenū digitorū. Alia palmus maior Latine, & Græcis *καρπῆς* dicitur. Dodrantalis frap cauliculus uocatur, qui longitudine duodenos æquat digitos.

E. Echinus est quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue regmen, siue caput, siue cacumē fuerit: sic dictus quod globo

fo spinarū agmine maris herinaceti mentia, F

Flora. capillamentis germanæ sunt, quæ herbarum arborumq̄ minores sunt radiculae, in quas uelut extremas, crassiores effulsu sparguntur. Fimbriae sunt uelut extremi tates, à quibus & fimbriata folia dicuntur, quæ in ambitu in qualdam fimbriis exeunt.

Flagella dicuntur cymæ arborum & ipsarū summæ partes, quæ ad cutulq̄ uenti flatu mouentur: unde etiam nomen traxerunt ab eo quod flantibus petantur. Flagella etiam sunt utrum rami oblongiores, & productiores, alijs tamen minores, ab ipsis brachijs sursum ascendentes: dicta flagella prius, à uenti flatu scilicet. Folliculus theca rei cutus liber, quæ granum uel semen cōtinet inuolutum. Sic membranoa cunis acini folliculus dicitur. Fructus, quod carne & semine cōpactum est. Frequenter tamen pro eo, quod in uolucro perin de quasi carne & semine coactum est, accipitur. Frutex est quod à radice caudice multiplici, ramosumq̄ secatollis, ut rubus.

Frons interdū pro ramo ponitur. Proprie tamen dicitur id quod ipse ramus circumquaque producit, multa interdū folia habens, & nonnulli corticis, ac uelut cauliculi.

G. Emma in uite idē est quod oculus, quia uelut ocellus quidā cōspicitur, aut gemma quædam excellens cōspici possit, cum primū ē uite prodit, aut farmento. Hæc in uenere se ostendit, & ab ea primū flos, deinde fructus prodit tam in ipsis uitis, quàm arboribus. Geniculi siue genicula sunt nodi quæ in herbis, aut leguminibus, aut etiam subfructibus apparent. Sic geniculate radices nominantur, quæ nodis quibusdā interfunditæ protuberant, rotundæ & leuiter capitulate. Gluma est folliculus grani quod in spica continet, uel grani theca. Grosi appellatur fici, quæ nō maturefcit. Priuatim tamen in bifera fico eas intelligunt, quæ per menses marurantur. Has grosulos Græci uocant *δωδῆς*.

H. Hemina Romana uox est, ex græco quiddā *ἡμισ*, quod dimidia sextarii pars sit, denariata, Græcis *αερίδα* nominatur. Capituncias decem mensurales, ut copiose in annotationibus nostris in quartū de uenda sanitate libri Galeni demonstrauimus. Herba est quod à radice foliatum, sine caudice prouenit, sicutiq̄ semen in caule fert.

I. Internodiū, quod inter artus uel genicula mediū intercedit, dici cōstituit. Interuenium, quod inter uenas intercipit. Iuba est arūdinacea coma effusa, qualis in millo est: metaphora desumpta à iubis, hoc est crinibus animalū à collo pendentibus. Iulus ram Græcis *ἰουλος* est quod in corylo cōpactū callo ræce matre

E X P L I C A T I O.

matim coheret, & ueluti prælongus uermis, singulari pediculo penfile nititur, & fructum præcedit.

L Achryma est is humor, qui statim defecto caudice, uel ramo, aut tantum ipso ligno, profluit, & apparet. Lanugo in herbis atq; arboribus lanata quædam est hirfuites, qua folia, coliculiq; canelunt. Liber pars corticis interior quæ ligno præsius adhæret. Is qui bus scribimus libris nomen dedit. Libra Romana capit uncias duodecim mensurales.

Ligula quarta pars cyathi dicitur, hoc est, femuncia, dempta scilicet duobus scripulis. Loculamenta sunt femininè inuoluta, quæ ueluti parue capsule ea recludunt. Lomentum, fabarum farina est. Lacinia partes sunt extremæ particulatim decoris causa concisæ, orarumq; fummarum cæsuræ. Inde folia membratim per flexuras digesta, uel natius segmibus discretæ, laciniatâ uocantur. Sunt tamen qui lacinosum pro sinuoso uisunt.

M Alcorium est mali punici putamen. Malleolus nouellus est palme inna tus prioris anni flagello, cognominatus à similitudine rei, quod in ea parte qua deciditur ex uetere farmento, prominens utrinq; malleoli speciem præbet. Vel, quod capillus utrinq; & furculatus solebat feri. Marris, uide in dictione Cor. Medulla, uide ibidem. Microcro est acumen in quod pars quæcunq; definit. Sic foliorum multorum, filiquarum quarumdam, & spinarum omnium extrema in mucronem acuminantur. Muscus est id quod in ipsa corticis superficie quarundam arborum lanuginosum apparet, ueluti cani quidam ipsarum arborum uilli. In quibusdam etiam quædam ipsarum arborum quæ uisitur uelosa flouculorum congeries, quæ quod confecta sit densâq; floret, cat. muscus dici consuevit: ut in Ligustro, & compluribus alijs. Muscaria sunt in orbem radiatæ herbarum comæ, cacuminaq; in faeces coacta: à flabris similitudine, cuius uenilatu muscæ cõiuijs abigunt, dicta.

N Vcamenta dicuntur ea quæ callo quasmatim compactili pendunt è ramis nucum, roborum, picæarum: sic dicta, quod sint quasi quædam naturæ rudimenta, pineam nucem facere conditcentis.

Oculus gemmula illa in herbarum furculis, primum germinationis argumentum dicitur.

Palma dicitur mais uitis flagellum, unde nascuntur uuæ. Palmus ueteribus duplex fuit. Minor digitorum quatuor habebatur. Græcis *πεντακτύλιος* uocatus, Maior digitorum

duodecim, *καθηνύκτις* Græcis dicitur. Palmites dicuntur qui è stirpibus ac furculis quotannis prodeunt: sic nominatæ, quod in modum humanarum palmarum uirgulas quasi digitos ædant.

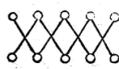
Pampini sunt frondentium ramusculorum comæ solituliq; fructum fouentes, & ab impendente uindicantes iniuria. Hinc pampinare, est pampinos superfluos ex uinea detrahare, posteaquam fronduit. Panicula dicitur potest quicquid sublonga uel subrotunda effigie tumet, ut quæ pendet è picæarum ramis. Lanofam quoq; comâ in milio, panico, arundine, & qualem in aruis complures herbarum, & in palustribus iungi gerunt. Latini paniculam dixerunt. Pappus tam Græcis quam Latinis est lanugo ex floribus aut fructibus, decidua. Sic etiam lanofi quidam uilli, qui de florescentibus aliquot herbis remanent, & postmodum in auras euanescent, pappi sunt, ut in senecione, foncho, & plerisq; alijs fit.

Pedicalus, siue quod idem habet, Petiolus, id est quo folium, fructus, aut flos dependet. Pedamenta quibus stat recta uinea dicuntur, hoc est, quibus ueluti pedibus nititur. Nominantur etiam à quibusdam pedamina. Ptilula, uide de Chachrys. Pyramis, uide Conus. Propago dicitur uitis uetula depressa, atq; in terrâ per inflexos arcus submersa, ut ex una plures emergant. Pulpa in arboribus est, quod nos in animalium corporibus musculum appellamus. Pultinus est quod iner sulcos emittit protumet, sic dicitur quod quamdam referat pultuinorum in quibus sedemus similitudinem.

Quincuncialis figura, eius figura quæ de quibusdam antiquis significabat, media est. Fiebat uero decussis ad X litteræ formam, quæ quidem apud Latinos decem significat. Atq; hæc si per medium secetur, remanebit v figura, quæ quinarium numerum, atque adeo quincuncem demonstrat. Sed hæc quidem multoties tum superius, tum etiam inferius multiplicata, figuram facit, quæ quincuncialis appellatur. Talem planè Trichomanis cauliculi efficiunt. Typos formæ quincuncis, & quincuncialis ordinis, subiicere placuit.

Quincunx.

Ordo quincuncialis.

Racemus pro uua accipitur. Neq; tantum ipse uitis est, sed etiam hedera, & aliarum herbarum, aut fructuum uuas quasdam producentium. Dicitur etiam ramofum id, quo dependunt acini. Rami sunt, qui in caule fissi multiplices sparguntur.

VOCVM DIFFICILIVM EXPLICATIO.

Sarmenta. Sarmenta praelongae sunt vitium uirgule, in quas uitis luxurians spargitur: hoc est, uitis ipsius brachiorum & caulium ligna, tam dum sunt in ipsa uite, quam dum excisa, & ex emptia sunt. **Scapus.** Scapus est caulis qui in styli modum sursum prorepat, aut in altu fertur, ducta à columnaribus scapis similitudine. **Scopus.** Scopus ramosum id, quo dependet acini. **Sesqui.** Sesqui uocabulum cum aliqua mensura uel modi, uel numeri, uel temporis collocat, non integrum modò id cui iungitur explicat, sed integrum & semis. Sic sesquilibra, libram unam & semis significat, Sesquimenfis integram mensuram cum dimidio. **Sextarius.** Sextarius capit uncias uiginti mensurales. **Siliqua.** Siliqua tegumentum est, quo uel grana leguminu, uel herbaru femina concluduntur. Nam non modò legumina, sed & complures quoq; & herbarum & fructus siliquas proferunt. **Sinus.** Sinus alarum caua sunt. **Spica.** Spica est quod culmus extulit. Hanc antiquitus rustici specam uocabant, & à spe uidetur nominata: eam enim quod sperant fore, ferunt. Tria uero continet, granum, glumam, & aristam. Spica mutica est quae non habet aristam. Et mutica, quasi mutila nominatur. **Spongias.** Spongias antiqui oliuores uocantur radicales illigatas & connexas. Hinc Asparagi fatui & calulis radices multis irretitae capillamentis coalescentes, & inter se implicatae, ac quasi in unitatem coeuntes spongiolae, & spongiae spongiolaeq; appellantur. **Stamina.** Stamina sunt qui in medio calycis erumpunt apices: sic dicta, quod ueluti filamenta ab intimo floris sinu profiliant. **Stipulae.** Stipulae folia sunt culmū ambientia. **Striae.** Striae partes sunt quaedam quae protuberant & eminent. Hinc striatus caulis, qui huiusmodi striis est praeditus, aut striaturis exasperatus. Strigiles etiam, si Vitruuius credimus, appellantur. **Stolones.** Stolones appellantur coliculorum soboles, inuulsiq; e radicibus fruticatio. **Suffrutices.** Suffrutices sunt quae copuluribus ramulis surculisq; lignosis caeant, sed minutis constant folijs. **Surculus.** Surculus, quod ex ramis simplex ac indiuuum oritur, estq; uelut germen quoddam ex ipso trunco uel caudice productum. **Thyrus.** Thyrus est caulis, idq; nomen sibi uendicauit, quod uirgulae in modū, uel teli relictitudinem confurgat. **Tomentum.** Tomentum Latinis omne id quod culcitae ad molliorem & calidiorē quietem infarciuntur, dicitur, siue id lana sit siue pluma, siue quod uoluerit aliquis, excipiens molliter & fouendis calore corporib. nostris aptum. Sic Dictamni folia, quod mollia uidentur esse, tomentitia & lanæ dicuntur. **Tori.** à Dioscoride, hoc est, *γυαλας οδύνη*. Tori prominentes partium calli, & in se pulparum mo-

do collecti nominantur. Graeci *καυδύνη* uocant. Hinc *καυδύνη*, id est, torosus, quod idem Latinis est ac nodi formā praese ferens. **Triens.** Triens quatuor cyathi. **Tunica.** Tunica est tenuis cortex & ueluti membranaceus, quo uel arbor, uel radix inuestitur. Sic caepe folliculis est tunicata. **Turbo.** Turbo dicitur quicquid ex acumine tendens in amplius spaciatur. Hinc turbinatum, quod ex angusto continenter in latius prodit. Sic turbinata conspicitur pyrorū forma. Per multa etiam herbarum folia in mucronem turbinantur. **Turiones.** Turiones sunt teneritates summitatū ipsarum arborum, quae singulis annis crescunt. **Topiarium.** Topiarium opus est quod ex arbore, frutice, uel herba ad decorem componitur in testudines aut cameras fornicatum. Hinc topiariae dici merentur arbores uel herbae quae nimirum huic operi, quod flexiles sunt, ac suo lentore sequaces, accommodantur. **V.** **Vascula.** Vascula, seminū inuolucra sunt. **Vena.** Vena sunt quae in plantarū folijs apparent, & ramulos & humores habentes. **Vermiculatum.** Vermiculatum quod rosae modo, quasi purpuriffo, rutilat, dicitur. **Verticilli.** Verticilli florum uel foliorū ambitus, qui coliculos aut ramulos herbarum coronat, existit: ab instrumenti mulieris similitudine dictum, quod fuso uertendi gratia solitum est adhiberi. **Vinacei.** Vinacei, grana sunt acinorum, *γυαλας* Graecis nominant, quae pressis uuis cum folliculo abijciuntur. **Virga.** Virga est quae ex radicibus, aut caudicis lateribus exit. A nonnullis uirgae appellatae sunt soboles. **Virgulum.** Virgulum furculus is est, qui terrae comititur, ut in arbore infurgat. **Viticulae.** Viticulae non palmites aut sarmenta sunt, sed flagella quae uitis modo reptantia longè lateq; uagantur, ac uicinos fructus nocte intrincant eos, ut ijs perinde quasi pedaminibus abutantur: uel scandentia suis irretiūt clauiculis, quibus quasi digitis haerent, quales in cucumeribus, cucurbitis, & plerisq; alijs inueniuntur. **Vimbella.** Vimbella est floris feminis uel pedamentū, in plures digestum longiores pediculos, qui si mul ex fastigio eodem orti, in latius continuoradiantur, singulisq; uel florem, uel semē sustinent, in orbem circumactum. Graeci hunc floris habitum *οικαδύνη*, Latini uero quoniam umbellae, qua mulieres uultum uindictant à sole, & aestum arcant, circinatae effigiem gerit, umbellam dixerunt. **Vmbilicus.** Vmbilicus id in pomis est, quod in eis medium uel prominat, uel conditur. **Vngues.** Vngues in rosis & foliatis floribus intellexerunt ueteres, imas suorum foliorum partes, quibus in capite suo coherent, de colorisq; dependent. Vel breuius: Vnguis infima pars foliorum rosae alba appellatur. **GRAECAE**

LATINARVM NOMENCLATIONVM INDEX.

Paeonia	301.A	Salvia	247.A	Thymra	351.A	Aloë	337.A
Panicum	351.C	Sambucus	61.A	Thymus	826.C	Alaraxacon	676.C
Papauer fatium	517.B	Sanguinalis	613.B. &	Thryallis	845.B	Altercum	812.C
Papauer corniculatum	448.C	Sanguinaria	448.C	Tilia	865.A	Amicos	665.F
511.A		Sancicola	672.C	Tinninabulū terr.	466.D	Amoris poma	512.A
Papauer nigrum	503.D	Sardiana glans	376.D	Tithymalorum genera		Anethum	29.A
Papauer rhexas	514.D	Saryium regium	711.B	plura	810.C	Anisum	61.A
Parthenium	582.C	Saryium trifolium	709.B	Tordylon, fucroridylion		Apium hortense	745.A
Pašinaca	683.A	Saxifraga	729.B	809.B		Apium agreste	316.A
Pedicularis herba	785.A	Scandulacum	305.A	Trichomanes	795.A	Aquilegia	101.F
Peplos	604.C	Scilla	781.A	Trifolium odoratum	816.C	Archangelica	468.E
Pepones	702.C	Scorpius	86.C	Trifolium pratense	820.C	Artemisia	48.A
Peraltes	641.B	Scythica radix	191.A	Trifago	868.C	Artemisia	48.A
Petroelinum	614.C	Secale	767.A	Truxago palustris	773.B	Artemisia	48.A
Petroelinum fyluefcre	571.A	Sedum	31.A	Tuber terre	465.C	Arthemia	450.C
571.A		Semen	881.C	Tufsilago	139.B	Arthetica herbe	845.B
Perfoliata	611.B	Semen lumbricorum	5.B	Typa	822.C	Artoccalus	791.A
Perficaria	611.A	Seminalis	613.B	V		Aia ferida	762.D
Perfica malus	602.C	Senecio	235.A	Veranū album	271.A	Agnum	9.B
Perfonaria	71.B	Sentes	151.A	Verbacum	845.A	Alpergula	51.C
Pes anferinus	671.D	Septifolium	359.B	Verbacula duo	845.B	Alprelia	311.B
Pes cornica	448.C	Seriola	676.C	Verbenaca	591.A	Ampulx	120.C
Puccedanus	598.D	Seris	676.C	Vernilagum	881.C	Auena	184.C
Pua	851.B	Serpentaria	400.D	Veficaria	691.A		
Pinafellus	598.D	Serpentaria maior	314.D	Veronica	349.A	B	
Piperitis	731.A	Serpyllum	310.C	Vicia	171.A	Balfamira	721.A
Pifilochia	89.B	Sertula campana	316.C	Victoriola	217.A	Baptifcula	437.A
Pifium	648.C	Sefeli Crencum	809.B	Viola	486.D	S. Barbare herba	745.A
Pifuitaria	785.A	Sefeli Mafiliemie	787.A	Viola alba	481.A	Bardana	71.B
Pianago	401.A	Sideritis prima	770.C	Viola maronata	314.D	Balficon	446.D
Polygonatum	584.C	Siliquastrum	731.A	Viola muraria uel purpu-		Bedegrim, fine Bede-	
Polypodium	537.A	Sinapi	537.A	rea	310.D	guar	54.B
Polytrichon	618.D	Sion	714.C	Vicia	348.D	Befuinum	761.D
Polytrichum	81.A	Sifer	750.C	Vitis alba	92.A	Benedicta herba	381.A
Porrum	631.A	Sifymbrium	721.A	Vitis nigra	96.D	Beronica	349.A
Portulaca	111.A	Sifymbrium cardamine	721.A	Vitis umifera	81.B	Bipennula	607.B
Potamogeton	652.C	Siranium	647.B	Vmbilicus terre	450.C	Bitorra	259.B
Prenetina max	397.B	Smilax afpera	717.B	Volucrum maius	645.A		
Proferpinaca	611.B	Smilax horrentis	707.A	Vrecolaris	278.C	Bimalua	16.C
Prunus	402.C	Smilax leuis	719.A	Vrica	105.A	Bombafium	380.C
Pseudonardus	889.A	Smyrniacum	759.B	Vrica labeo	191.A	Bombax	180.C
Pifilochium	95.A	Solanum	691.A	Vua cripta	186.C	Bonifacia	237.A
Pulegium	197.A	Solidago	694.C	X		Bonus Henrichus	465.A
Pulcaris herba	887.B	Solidago	694.C	Xanthium	578.D	Borrago	141.B
Pulmonaria	616.C	Solus oculis	841.C	Xylon	580.C	Branca urfina	51.D
Pyrethru fyluefcre	618.C	Sonchus	673.A	Z		Bruicandua	167.A
Q		Sorbus	575.A	Zea	282.C	Bryonia	91.A
Quercus	238.C	Spartum	739.A			Buchoiden	711.B
Quimquefolium	612.D	Spina alba	54.B			Bugloffia	341.A
R		Spina alba	54.B			Bugloffia fyluefcre	268.C
Radicula	618.D	Spina alba	54.B			Buria paforia	305.A
& 779.A		Spina mollis	541.A				
Radix	618.D	Stachys	767.B			Calamentum	431.A
Ranunculus	155.A	Sternuramentaria	618.C			Calendula	381.B
Raphanus	618.D	Stichas, 777.B	7761.C			Canomilla	441.D
Raphan fylueftris	131.C	Stratocetes millefolia	791.A			Campana	341.A
Rapum	211.A. &	Succria	714.C			Campanella	719.A
410.C		Superclitū terre	81.A			Canapus	391.C
Rhodia radix	664.C	Sylax mater	641.A			Capiti caules	411.D
Rhododendron	544.C	Symphytum	694.C			Cardo fullonū, feu Car-	
Ricinus	319.A	T				dus fullonius	221.A
Rofa	616.C	Tamarix	511.C			Cardopanium	380.C
Rofmarinus	477.A	Telephium	799.B			Cardus benedictus	123.A
Rubia	279.B	Terminalis	592.C			Carora	685.A
Rubus	151.A	Terrez capillus	81.A			Carotum	410.C
Rumex	460.D	Terrez corona	877.A			Carum fylueftris	121.A
Rura horrentis	615.B	Terrez milus	529.A			Carafilago	759.A
S		Tefticulus ferapias, fue				Carui	397.A
Sabina, fue Sauna	149.A	orchis	561.A			Cafrangula	191.A
Sagminalis herba	591.A	Tenecum	841.C			Garapa-	
Salinaris	640.C	Tenecion Plinij	192.A				
Salix	331.A	Thilapi	107.A				
Salix equinalis	321.B						

Thymra	351.A	Aloë	337.A
Thymus	826.C	Alaraxacon	676.C
Thryallis	845.B	Altercum	812.C
Tilia	865.A	Amicos	665.F
Tinninabulū terr.	466.D	Amoris poma	512.A
Tithymalorum genera		Anethum	29.A
plura	810.C	Anisum	61.A
Tordylon, fucroridylion		Apium hortense	745.A
809.B		Apium agreste	316.A
Trichomanes	795.A	Aquilegia	101.F
Trifolium odoratum	816.C	Archangelica	468.E
Trifolium	647.B	Arceocus	791.A
Trifolium pratense	820.C	Artemologia	89.B
Trifago	868.C	Artemisia	48.A
Truxago palustris	773.B	Artemisia	48.A
Tuber terre	465.C	Arthemia	450.C
Tufsilago	139.B	Arthetica herbe	845.B
Typa	822.C	Artoccalus	791.A
V		Aia ferida	762.D
Veranū album	271.A	Agnum	9.B
Verbacum	845.A	Alpergula	51.C
Verbacula duo	845.B	Alprelia	311.B
Verbenaca	591.A	Ampulx	120.C
Vernilagum	881.C	Auena	184.C
Veficaria	691.A		
Veronica	349.A	B	
Vicia	171.A	Balfamira	721.A
Victoriola	217.A	Baptifcula	437.A
Viola	486.D	S. Barbare herba	745.A
Viola alba	481.A	Bardana	71.B
Viola maronata	314.D	Balficon	446.D
Viola muraria uel purpu-		Bedegrim, fine Bede-	
rea	310.D	guar	54.B
Vicia	348.D	Befuinum	761.D
Vitis alba	92.A	Benedicta herba	381.A
Vitis nigra	96.D	Beronica	349.A
Vitis umifera	81.B	Bipennula	607.B
Vmbilicus terre	450.C	Bitorra	259.B
Volucrum maius	645.A		
Vrecolaris	278.C	Bimalua	16.C
Vrica	105.A	Bombafium	380.C
Vrica labeo	191.A	Bombax	180.C
Vua cripta	186.C	Bonifacia	237.A
X		Bonus Henrichus	465.A
Xanthium	578.D	Borrago	141.B
Xylon	580.C	Branca urfina	51.D
Z		Bruicandua	167.A
Zea	282.C	Bryonia	91.A

INDEX NO
MENCLATIONVM
quibus officinae fe-
plafiariorū, & her-
barū noftri tempo-
ris utuntur.

A		Brotocū, & c	
Abfinthiū		Abfinthiū	
Acorū	31.A	Acorū	31.A
Acus patto-		Acus patto-	
118		118	
Acerofa	467.A	Acerofa	467.A
Acutella	60.C	Acutella	60.C
Aftodillius	114.D	Aftodillius	114.D
Agrimonia	243.A	Agrimonia	243.A
& 620.C		& 620.C	
Alchimilla	611.A	Alchimilla	611.A
Alliaria & allaria	101.A	Alliaria & allaria	101.A
Alliaria	101.A	Alliaria	101.A
Alliaria	101.A	Alliaria	101.A
Allium	715.A	Allium	715.A
Alkakengi	691.A	Alkakengi	691.A

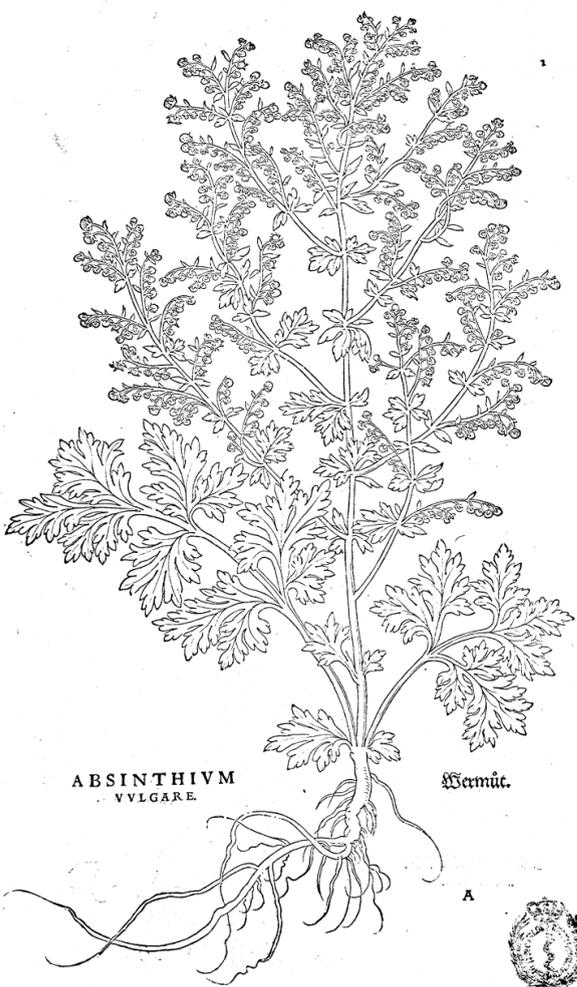
FRANZ 193. J
Größlichwaldfraut 864. C
Größsam moer 750. C
Größ flehend winder 717. B
Größ Teuffelwurz 810. C
Größguldflie 565. J
Gulde gunzel 500. C
Gulden widerthon 238. C
Gundelwurz 877. J
Gurden 702. C
Güter Heinrich 465. J
Haidkraut 318. C
Hain 392. C
Harnkraut 544. C
harzfrang 598. C
helsnuß 397. B
helenflie 585. J
helenflie 493. J
helenpappel 510. C
helenpflanz 604. C
helenpflanz 217. J
helenwurz 550. C
berbfros 510. C
bergedelwurz 790. C
berghorn 184. C
berghorn 287. J
berghorn 254. C
berghorn 656. C
berghornwurz 551. C
berghornwurz 759. J
berghorn 845. J
berghorn 410. C
berghorn 610. C
berghorn 295. J
berghorn 284. C
berghorn 748. C
berghorn 466. C
berghorn 301. J
berghorn 381. C
berghorn 441. J
berghorn 407. J
berghorn 741. J
berghorn 530. C
berghorn 601. C
berghorn 301. J
berghorn 840. C
berghorn 840. C
berghorn 691. J
berghorn 337. B
berghorn 491. J
berghorn 311. C
berghorn 412. C
berghorn 493. J
berghorn 355. B
berghorn 411. J
berghorn 321. B
berghorn 845. J
berghorn 376. C

Biln 216. C
Birnenbaum 426. C
Blepperzosen 514. C
Blein dachengel 868. C
Blein spew 421. J
Blein montz 481. J
Blein sam moer 750. C
Blein natergig 400. C
Blein selby 247. J
Blein schwarz 866. C
Blein Teuffelwurz 386. C
Brauenkraut 386. C
Brauenkraut 739. B
Brauenkraut 518. C
Brauenkraut 821. C
Brauenkraut 412. C
Brauenkraut 790. C
Brauenkraut 676. C
Brauenkraut 767. J
Brauenkraut 514. C
Brauenkraut 431. J
Brauenkraut 448. C
Brauenkraut 387. J
Brauenkraut 661. J
Brauenkraut 305. J
Brauenkraut 711. B
Brauenkraut 810. C
Brauenkraut 582. C
Brauenkraut 544. C
Brauenkraut 797. J
Brauenkraut 387. J
Brauenkraut 474. C
Brauenkraut 393. J
Brauenkraut 244. C
Brauenkraut 377. J
Brauenkraut 826. C
Brauenkraut 612. J
Brauenkraut 888. B
Brauenkraut 476. C
Brauenkraut 759. B
Brauenkraut 821. C
Brauenkraut 861. J
Brauenkraut 518. C
Brauenkraut 544. C
Brauenkraut 495. J
Brauenkraut 611. J
Brauenkraut 612. J
Brauenkraut 696. C
Brauenkraut 419. J
Brauenkraut 310. B
Brauenkraut 375. B
Brauenkraut 419. J
Brauenkraut 666. C
Brauenkraut 239. J
Brauenkraut 804. C
Brauenkraut 297. J
Brauenkraut 585. J
Brauenkraut 589. J
Brauenkraut 577. J
Brauenkraut 521. B
Brauenkraut 421. J
Brauenkraut 759. B
Brauenkraut 488. C
Brauenkraut 781. B
Brauenkraut 701. C
Brauenkraut 866. C
Brauenkraut 762. C
Brauenkraut 702. C

Blissen 497. J
Blissenwurz 460. C
Blissenwurz 474. C
Blissenwurz 661. J
Blissenwurz 485. J
Blissenwurz 310. C
Blissenwurz 48. J
Blissenwurz 604. C
Blissenwurz 325. C
Blissenwurz 259. J
Blissenwurz 821. C
Blissenwurz 460. C
Blissenwurz 287. J
Blissenwurz 842. C
Blissenwurz 479. J
Blissenwurz 461. J
Blissenwurz 544. C
Blissenwurz 691. J
Blissenwurz 654. C
Blissenwurz 821. C
Blissenwurz 772. C
Blissenwurz 578. C
Blissenwurz 351. B
Blissenwurz 341. J
Blissenwurz 341. J
Blissenwurz 542. C
Blissenwurz 542. C
Blissenwurz 510. C
Blissenwurz 845. B
Blissenwurz 685. J
Blissenwurz 571. J
Blissenwurz 251. C
Blissenwurz 845. B
Blissenwurz 278. C
Blissenwurz 571. J
Blissenwurz 501. C
Blissenwurz 654. C
Blissenwurz 643. B
Blissenwurz 866. C
Blissenwurz 759. B
Blissenwurz 676. C
Blissenwurz 702. C
Blissenwurz 481. J
Blissenwurz 602. C
Blissenwurz 402. C
Blissenwurz 400. C
Blissenwurz 321. B
Blissenwurz 791. J
Blissenwurz 804. C
Blissenwurz 512. C
Blissenwurz 402. C
Blissenwurz 887. B
Blissenwurz 250. C
Blissenwurz 297. J
Blissenwurz 561. J
Blissenwurz 448. C
Blissenwurz 691. J
Blissenwurz 611. B
Blissenwurz 479. J
Blissenwurz 659. J
Blissenwurz 765. B
Blissenwurz 381. B
Blissenwurz 767. J
Blissenwurz 510. C
Blissenwurz 336. C
Blissenwurz 279. J
Blissenwurz 656. C
Blissenwurz 664. C

Blissenwurz 477. J
Blissenwurz 287. J
Blissenwurz 310. C
Blissenwurz 321. B
Blissenwurz 259. B
Blissenwurz 691. J
Blissenwurz 685. J
Blissenwurz 565. J
Blissenwurz 841. C
Blissenwurz 442. C
Blissenwurz 447. J
Blissenwurz 621. C
Blissenwurz 672. C
Blissenwurz 301. J
Blissenwurz 461. J
Blissenwurz 565. J
Blissenwurz 542. C
Blissenwurz 191. J
Blissenwurz 717. J
Blissenwurz 676. C
Blissenwurz 726. C
Blissenwurz 726. C
Blissenwurz 321. B
Blissenwurz 567. J
Blissenwurz 717. B
Blissenwurz 631. J
Blissenwurz 884. C
Blissenwurz 407. J
Blissenwurz 402. C
Blissenwurz 845. B
Blissenwurz 691. J
Blissenwurz 878. C
Blissenwurz 479. J
Blissenwurz 694. C
Blissenwurz 866. C
Blissenwurz 881. C
Blissenwurz 501. C
Blissenwurz 694. C
Blissenwurz 411. J
Blissenwurz 538. C
Blissenwurz 691. C
Blissenwurz 450. C
Blissenwurz 314. C
Blissenwurz 779. J
Blissenwurz 445. J
Blissenwurz 301. J
Blissenwurz 787. J
Blissenwurz 812. C
Blissenwurz 450. C
Blissenwurz 598. C
Blissenwurz 651. C
Blissenwurz 816. C
Blissenwurz 131. J
Blissenwurz 359. J
Blissenwurz 772. C
Blissenwurz 645. J
Blissenwurz 377. J
Blissenwurz 419. C
Blissenwurz 889. B
Blissenwurz 28. J
Blissenwurz 371. J
Blissenwurz 668. C
Blissenwurz 454. C
Blissenwurz 454. C
Blissenwurz 371. J
Blissenwurz 691. B
Blissenwurz 691. B

ABSINTHIUM
VULGARE

Wormw.

A

SERIPHIVM
abinthium.

Welsomen.

DE ABSINTHIO CAP. I. 3

NOMINA.

Abinthium graecè, Absinthium latinè appellatur. In officinis suam appellationem retinuit, Germanicè *wermut* / quasi prohibens hilaritatem & alacritatem, ob immensam suam amaritudinem, nominatur. Nomen hoc Graeci ab *ἀ-βινθίου*, Absinthium uero dicitur. id est, contrectando, per *ἀβινθίου* deflexerunt, quod nullum animal, ob excimiam amaritudinem, hanc herbam attingat. Veteres Graeci Comici *ἀβινθίου* quoque conformi etymo, quali impotabilem dixerūt, quod hanc nemo, propter insignem amarorem, bibere possit.

GENERA.

Abinthij genera sunt tria, Galeno & Dioscoride testibus. Vnum quod Romanum, uulgare seu cōmune uocant, & est id quod passim in Germania nostra nascitur, & cuius picturam hic damus. Huius generis est quod à Ponto regione, in qua nascitur, Ponticum cognominatur, estq; ceteris multo praestantius. Alterum genus est marinū, quod Seriphium nominant. Germani *welsomer*. Tertium Santonicū, à Santonibus Gallie populis, apud quos plurimum gignitur, dictum est. Hinc nonnulli eius semen corrupta uoce Sanctum, quoniam Sanctonicum dicendum esset, appellant. Nisi id nominis ob insignē eius efficaciam, quam in necandis lumbricis obtinet, illi impulerint. Hodie semen lumbricorū nuncupat, germanicè *wuemsomer*.

FORMA.

Abinthiū uulgare, herba est caule ramoso, folijs incanis, multipliciter sectis, aureo flore, semine rotundo, racemam coherente. Seriphium uerò herba est praetenuis ramos cirrōse habens, minori similis Abrotono, exiguis referta feminibus, subamara, & graui odore. Ex qua deliniatione omnibus peripicuum fit, herbam cuius effigiem damus esse Seriphium. Siquidem herba est tenuibus cirris, Abrotono feminae similis, semine in siliquis paruo, grauitate odorata, & subamara. Santonicū simile est Absinthio, sed non adeo copioso semine scatens, & subamarum.

LOCVS.

Nascitur, Oribasio & Apuleio autoribus, locis cultis, montosis & saxosis: plurimum autem praestantissimumq; in Ponto, Cappadocia, & Tauro monte. Seriphium passim circa itinera, macerias uinearum, & sepes prouenit: ut uerum sit quod à Plinio dictum est, pleraq; herbas pedibus cōculcamus, quarum si nobis uirtus perspecta esset, eas in caelum laudibus ferremus. Santonicum in Gallia, ut diximus, copiose gignitur.

TEMPVS.

Colligendum in fine Iulij mensis, ac in umbra exiccandum, quo etiam tempore floribus & semine praegrans est.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum minus calefacit, quod ad frictionis multae sit particeps. Minus etiam ceteris generibus extenuat, nō minus tamen refecit. Galeno itaq; autore calidum in primo gradu, & sicum in tertio statuitur. Succus autem eius longè quàm herba ipsa calidior est. Vulgare quidem adstrictorium, amarum & acrem qualitate obtinet, haud fecusatq; Ponticum. In hoc tamen ab eo differre uidetur, quod in illo maior sit amaritudo quàm adstrictio. Quamuis neque Ponticum modicè amarum sit, quod Ouidius satis ijs innuit uerbis:

Turpia deformes gignunt Absinthia campi,
Terraq; de fructu, quàm sit amara docet.
Loquitur autē de Ponto. Seriphium ipsum Abrotono minus est calidum, uerum Absinthio calidius. Santonicum in extenuando & calefaciendo deficiendū, Seriphio paulò imbecillius.

C Abfinthium calfacit, adstringit, bilemque stomacho & uentri inhaerentem expurgat. Vrinam cit. Crapulam praesumptum arceat. Inflationibus, uentrisque & stomachi doloribus, cum Seli & Nardo Gallico potum prodest. Fastidia discutit. Morbo regio correptos, dilutum aut decoctum eius per singulos dies cyathis tribus haustum sanat. Menfes cum melle sumpti aut appositum euocat. Strangulationibus fungorum ex aceto potum subuenit. Ictia, cicuta, muris aranei moribus, & draconi marino cum uino aduerfatur. Anginis cum melle & nitro inungitur. Contra epiphyctidas ex aqua, fuggillata uero & oculorum caligines cum melle, similiter auribus ex quibus manat sanies, illinitur. Decocti eius uapor suffitus, dentium auriumque dolores lenit. Decoctum cum passo dolentibus oculis oblinitur. Praecordijs, iecinori, & stomacho dolenti, ac longo tempore affecto, cum cerato Cyprino tritum illinitur. Stomacho autem cum rosaceo subactum. Cum ficis, nitro, & farina loliaea, aqua inter cutem, lienosisque subuenit. Praeterea uestiarijs arcisque inditum Abfinthium, uestes ab erodentium iniurijs seruat. Culices cum oleo perunctum à corporibus abigit & arceat. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum, literas à murium erolione tuetur. Par est etiam succum haec omnia facere, at tamen in potionibus improbat, stomacho enim obest, & capitis dolores adfert. Seriphium uero per se, uel cum oryza decoctum, & cum melle sumptum, ascaridas & rotundos lumbricos necat, alium simul leuiter subducens. Eadem potest praestare cum edulio aut lenticiula decoctum. Santonicum eadem quae Seriphium potest.

EX GALENO.

Abfinthium adstrictoriam, amarum, & acrem simul qualitatem possidet, ex calfaciens pariter & extergens, roborans & deficcans. Proinde biliosos uentris humores per egestionem infernam propellit, ac per urinam euacuat. Magis uero quod in uenis est biliosum per urinas expurgat. Ideo contentam in uentre pituitam, sumptum nihil iuuat. Sic neque si in thorace aut pulmone continetur, nam adstringens in eo facultas, quam amara ualentiore est.

EX PLINIO.

Stomachum corroborat, & ob hoc sapor eius in uina transfertur. Bibitur decoctum in aqua, & postea nocte & die refrigeratum sub dio; decoctis sex drachmis fortiorum cum ramis suis in caelestis aquae sextarijs tribus. Oportet & sale addi. Tritum, ut aiunt, raro in usu est, sicut & succus expressus. Bibitur & madefacti dilutum. Exprimitur autem cum primum semen turgescit, madefactum aqua triduo recens, aut sicum septem diebus, deinde coctum in aere uase ad tertias, decem heminis, in aquae sextarijs quadragintaquinque, iterumque percolatum, herba eiecta, lente coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore Centauro quaeritur succus. Sed hic Abfinthij succus inutilis stomacho capitique est, cum (ut tradunt) sit illud decoctum saluberrimum: nam stomachum adstringit, bilemque detrahit, urinam cit, alium emollit, & in dolore sanat, uentris animalia pellit. Malaciam stomachi & inflationes cum exiguo Sili & Nardo Gallico, addito aceto, discutit. Fastidia abstergit, concoctiones adiuuat. Cruditates detrahit cum ruta, & pipere, & sale. Antiqui purgationis gratia dabant cum marina aqua ueteris sextario, feminis sex drachmis, cum tribus salis, & mellis cyatho. Efficacius purgat duplicato sale. Quidam in polenta dedere supradictum pondus addito Pulegio. Alij contra paralytin. Alij pueris foeta in fico, sic ut amaritudinem fallerent. Facile thoracem purgat cum Iride sumptum. In regio morbo crudum bibitur cum Apio, aut Adianto. Aduerfus inflationes calidum paulatim sorbetur ex aqua. Iecinoris causa cum Gallico Nardo, lienis cum aceto, aut pulste, aut fico sumitur. Aduerfatur fungus ex aceto. Item uisco, cicuta ex uino, & muris aranei moribus, draconi marino, scorpionibus. Oculorum claritati multum confert. Epiphoris cum passo imponitur, fuggillatis cum melle. Aures eius decoctum

PLANTARVM HISTORIÆ CAP. I.

A decoctum uaporis suffitu sanat: aut si manat sanies, cum melle tritum. Vrinam ac menses ciuntres quatuorue ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquæ vi-
menes priuatim cum melle sumptum, & in uellere appositum. Anginis subuenit cum melle & niro. Epinyctidas ex aqua sanat: uulnera recentia, priusquam aqua tangantur impofitum: pignereæq; capitis ulcera. Peculiariter ilibus imponitur, cum cypria cera, aut cum fico. Sanat & pruritus. Non est dandum in febrî. Naufeas maris arceri in nauigationibus potum: inguinum tumorem in uentrali habitum. Somnos allicit olfactum, aut inficio sub capite positum. V estibus insertum tineas arcer. Culices ex oleo perunctis abigit, & fumo si uratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatū, literas à mûculis tuetur. Capillum denigrat ablinthij cinis, unguento rosaceoq; permixtus. Marinum, quod quidam seriphium uocât, stomacho inimicum. Aluum mollit, pellitq; animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & sale, aut in farina trimeftris forbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat, in aqua sextario ad dimidiâs.

VINI ABSINTHITIS VIRES.
EX DIOSCORIDE.

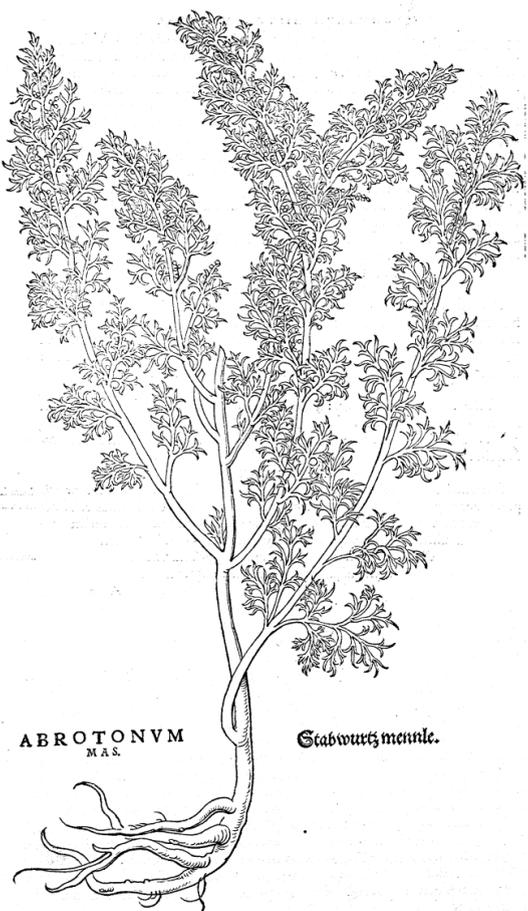
Abinthites uinum stomacho accommodatum est, urinam cit. Tarde cõcoquentibus utile: iecinorosis itidem, nephriticis, & regio correptis morbo. Cibum nõ appetentibus, & stomacho male affectis, & longis præcordiorum distensionibus ac infla-
tionibus, rotundis lumbricis, & suppressis mensibus auxiliatur. Contra ixiæ uena hausta, copiosus potum, & uomitionibus redditum prodest.

CONFECTIO.

Varia: uini abinthitis sunt confectioes, ut ex Dioscoride constare potest. Optimum tamẽ fit, si rusa Pontici abinthij drachmæ octo, linco raro ligata, in amphoram uini cõijciuntur. Mustum deinde mittitur, relicto uno uasis spiraculo ne effert, uelcens foras exiliat.

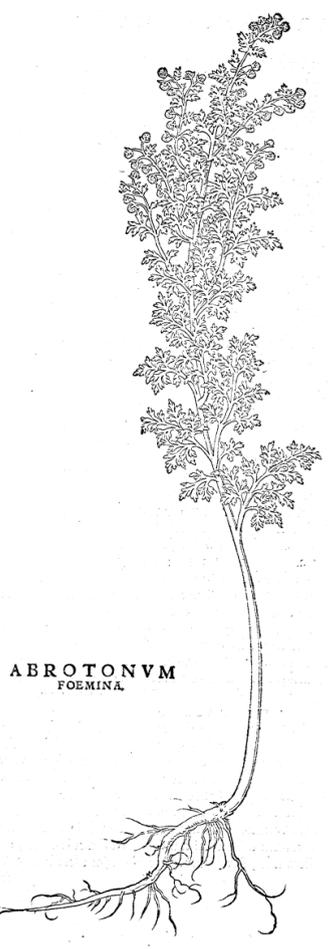
APPENDIX.

Santonici, quod ut cõmemoratum est, hodie semen lumbricorũ uocant, præci-
pius hoc tempore ad lumbricos ex corpore pellendos & enecandos usus est. Et si *semen iustis*
genuinum est, magna efficacia cum melle assumitur tam à pueris, quàm *inriorum.*
adultis. Seriphium quoq; aduersus lumbricos à multis cõmen-
datur, eoq; nomine mors uermium appellatur. Sunt *Mors uermium.*
etiam qui lumbricorũ semen nominent.

ABROTONVM
M.S.

Stabwurz meinde.

ABROTONVM
FOEMINA.

Schwartz weide.

A 4

NOMINA.

Abrotonum mas. **A**BROTONON Græcis, Abrotonum Latinis nominatur. Officinæ anti- quū nomen retinuerunt. Germanis Garthagen/ Stabwurz/ Schof- wurz/ Gerwurz/ Kuttelkraut/ Affrusch/ appellatur. Hoc autem no- men sibi usurpauit, ut Nicandri testatur interpres, ὄψις τῆς τοῦ ἐλεφάντη, ἡ δὲ τῆς τοῦ ἀβροτόνου ἵκνου. hoc est, quod conspectu tenerum, molle & delicatum appareat, aut quod grauem, acremue & difficilem halitum prospiret.

GENERA.

Abrotonū duorum est generum, ueterum & recentiorū omnium sententia, mas & fœmina. Plinius lib. xxi. cap. vii. mas quidem campefire uocat Abrotonum, fœ minam uero mstanum. Vulgus, syluestrem Cypressum, à similitudine & odore fo- liorum eiusdem, nomenclaturæ herbæ fruticisue uocat. Germanicè weisgart- ban, oder wilder cypress.

FORMA.

Abrotonū mas. Abrotonū, quod mas appellamus, farmentosum, minutis folijs, minus album quàm fœmina, tenui semine ac numerofo uti Abinthiū. Semen autem nō quouis tempore produci, sed ad Septembris duntaxat mensis initia, quo si diligenter ob- seruabis tempore, semine prægnaus esse comperies. Recte igitur *νεφθαγγυ* in Dio- scoride legitur, huic lectioni nō solum ueterum codicum fide, uerumeniā sensu suf- fragante. Fœmina frutex est, arboris speciem habens, candicanubus folijs, Scirphij modo minutim circum ramulos incisus, floribus refertus, in summo auri fulgore co- mantes corymbos obtinens, odoratus etiam cum grauitate quadam.

LOCVS.

Mas passim apud Germanos in horris, & in campestribus nascitur: fœmina ue- ro in collibus & montibus sua sponte prouenit.

TEMPVS.

Floret utrunq; Augusto, Colligitur autem in autumnno, potissimum Septembri mense: hoc enim tempore semen, ut diximus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Abrotonū calidum & siccam, inq; tertio ordine seu recessu post media situm est, id quod amaritudo eius, quam gustu præ se fert, facile monstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriusq; abrotoni semen feruefactū, & crudum tritum, cum aqua potū, nō nisi recta ceruice spirantibus, ruptis, conuulsis, ischiadicis, urinae difficultantibus, & sup- pressis mensibus auxiliatur. Potum in uino exitialium uenenorum antidotum est. Cum oleo rigentibus illinitur. Serpentes lecto instratum & suffitum fugat. Cum ui- no potum aduersus eorundem morsus, peculiariter autem scorpionum & phalan- giorum, prodest. Oculorum inflammationibus cum cotoneo cocto, aut pane illi- tum subuenit. Tritum cum farina hordeacea decoctumq; tubercula discuit. Admi- scetur irino unguento.

EX GALENO.

Non instrenue exalfacit & deficcac. Nam siue comā cum floribus (reliqua enim eius palea inutilis est) cōtusam ulceri puro illinas, mordax & irritans uidebit, siue eo in oleo macerato, caput aut uentrem perfundere uoles, admodū calefacere reperies. Quin & si qui per circuitum rigoribus capiuntur, eos ante inuasionem rigorum hoc uoles confricare, minus utiq; rigore concutientur, imò & sensus confestim ubi admotum fuerit ipsum calefacere percipit. Porrò quod lumbricos interimat par est, nimirū quum sit amarum. Proinus uero quod & digerendi & incidendi uim ha- beat scies. Præterea abrotonum ustum calidum & siccum facultate est, magis etiam quàm cucurbita siccā uisā, & anethi radix, illa enim ulceribus humidis simul

A simul & circa phlegmonem callo induratis profunt, ac proinde maxime ulceribus...
Vnus est & folijs, sed maior femine, ad calefaciendum, ideo neruis unile, tufi, or-
thopnoicis, urinae, torminibus, conuulfis, ruptis, lumbis. Datur bibendum ma-
nualibus fasciulis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur, Da-
tur & semen tufum in aqua drachmae pondere. Prodest & uulua. Coneoquit pa-
nos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cotoneo malo
cocto. Serpentes fugat. Contra ictus eorum bibitur in uino, illiniturq. Efficacissi-
mum contra ea quorum ueneno tremores & frigis accidunt, ut scorpionum & pha-
langionum, & contra alia uenena. Prodest quoque modo algenibus, & ad extrahen-
da ea quae ingrent corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius si subiiciatur
puluino, uenerem stimulari tradunt: efficacissimamq. herbam esse contra omnia ue-
nena, quibus coitus inhibeat.

EX PLINIO.

Vnus est & folijs, sed maior femine, ad calefaciendum, ideo neruis unile, tufi, or-
thopnoicis, urinae, torminibus, conuulfis, ruptis, lumbis. Datur bibendum ma-
nualibus fasciulis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur, Da-
tur & semen tufum in aqua drachmae pondere. Prodest & uulua. Coneoquit pa-
nos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cotoneo malo
cocto. Serpentes fugat. Contra ictus eorum bibitur in uino, illiniturq. Efficacissi-
mum contra ea quorum ueneno tremores & frigis accidunt, ut scorpionum & pha-
langionum, & contra alia uenena. Prodest quoque modo algenibus, & ad extrahen-
da ea quae ingrent corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius si subiiciatur
puluino, uenerem stimulari tradunt: efficacissimamq. herbam esse contra omnia ue-
nena, quibus coitus inhibeat.

DE ASARO CAP. III.

NOMINA.

A ZAPON graece, Afaru latinè dicitur. Officinis hodie nomen retinet. Ger-
manicè *Asarum*. Afaron autem dictum est, quod in ornatu non ue-
niat, uel ut Plinius lib. xxi. cap. vi. inquit, quoniam in coronas atq. ferra
non addatur: uel quod manualibus scopis, quae odoris gratia gestantur,
minimè solitum sit inferi.

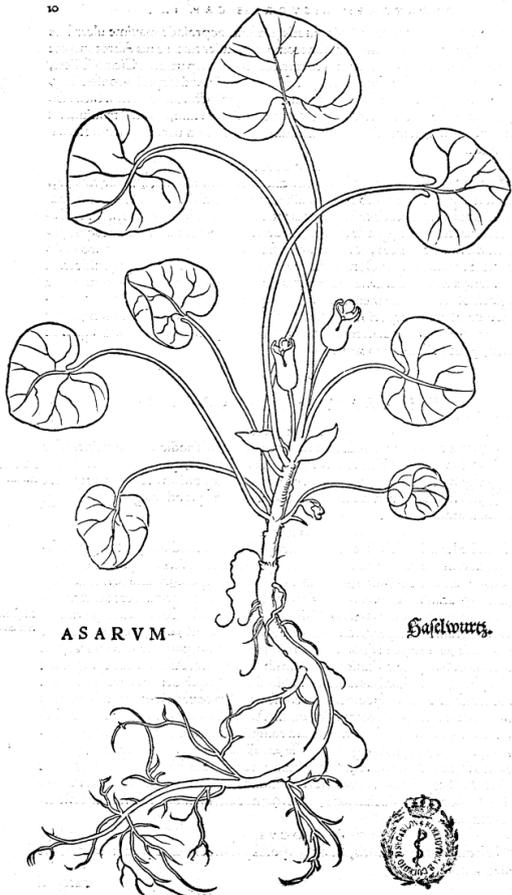
FORMA.

Folia hederæ similia habet, longè tamen molliora, rotundioraq. Flores inter fo-
lia ad radicem purpureos, odoratos, Hyoscyami cytino similes, in quo semen acino
nò dissimile. Radices multas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini perfimiles, lon-
gè tamen graciliores, odoratas, calefacientes, & linguam admodum erodentes. Cæ-
terum hic admonendum esse lectorè duximus, omnia Dioscoridis exemplaria hoc
in loco deprauata esse, perperamq. habere uel *Asarum* uel *Asarum*, cum potius scri-
bendum sit *Asarum*, id quod partim Plinij testimonio, partim etiam iudice sensu
ipso comprobari potest. Plinius siquidem lib. xij. cap. xij. Asarum sic depingit: Est
hederæ folijs, rotundioribus tantum, mollioribusq. Si quis uero ea de re ad iudicem
sensum referat, Asarumq. cum hederæ conferat, Afari certè folia neq. densiora, neq.
minora hederæ folijs esse comperiet, quum Afari folia maiora multò sint quàm he-
deræ. Proinde cum folia hederæ illorum comparatione multò minor sint, euident-
issimum est pro *Asarum* legendum esse *Asarum*, huic nimirum lectioni ad stipu-
lantibus Plinio & sensus iudicio, ut dictum est: ad tactum em̄ huius folia longè sunt
hederæ molliora. Accedit quod ab una dictione in aliam facilis sit transitus. His ita-
que rationibus motus, Afari folia *Asarum*, hoc est, molliora hederæ folijs esse di-
xi, ut reuera etiam sunt.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis locis, montibus potissimum & syluis: aspera enim macrae
& sicca loca amat.

TEMPVS.

ASARVM

Sassafras.

TEMPVS.

A Bis anno, uere nimirum & autumnno floret. Colligendum in fine Augusti, à die uidelicet decimo quinto eius mensis, usq; ad octauum Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Afarum in calefaciendo & exsicando ordinis tertij existit, radices potissimū eius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Afari calefaciunt, & urinam mouent. Hydropicis & ischiadicis diuturnis profunt. Ducunt menses pondere drachmarum sex cum multo potae. Purgant Ellebori albi modo. Ruptis praeterea, conuulsis, tussi ueteri, difficultati spirandi, & urinae conferunt. Cum uino potae ferarum moribus salutare. Folia adstringunt. Illi-
ta capitis doloribus, oculorum inflammationibus, agilopis incipientibus, mammis à partu tumentibus, ignibusq; facris profunt. Coma somnum etiam conciliat. Sic Crateias herbarius de Afaro proditum reliquit.

EX GALENO.

Afari radices utiles sunt, facultate similes radicibus Acori, intensiores tamē. Itaq; ex ijs, quae de illis prodita sunt, hic faciendā coniectura.

EX PLINIO.

Nardi uim habet Afarum, quod & ipsum aliqui syluestre Nardum appellant.

EX MARCO AEMYLIO.

Est Afaron graecè *Vulgago* dicta latinè.

Haec calida & sicca uirtutis dicitur esse.

Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroque.

Prouocat urinam, potataq; mensura purgat.

Flores modo iecoris medicatur sumpta dolori.

B *Hydropicosq; inuat, febriam fugat hausta frequenter.*

Et uulue morbis decoctio siluient eius.

Dicitur islericum potata repellere morbum.

Elleboriq; modo uomitu praecordia purgat.

Sed non est huius purgatio tam uiolenta,

Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa:

De folijs eius triginta recentia tollens,

À die meri tantum quo possint cuncta recondi.

Tota nocte mero facias macerentur in illo,

Mane terens uino quo sunt macerata resoluē.

Tunc olus excoctum cum pingui carne recentis

Porcina, prius agrotō da sufficienter,

Et sumat uini uult quantum fortis est albi,

Sic Afari succum colatum trāde bibendum.

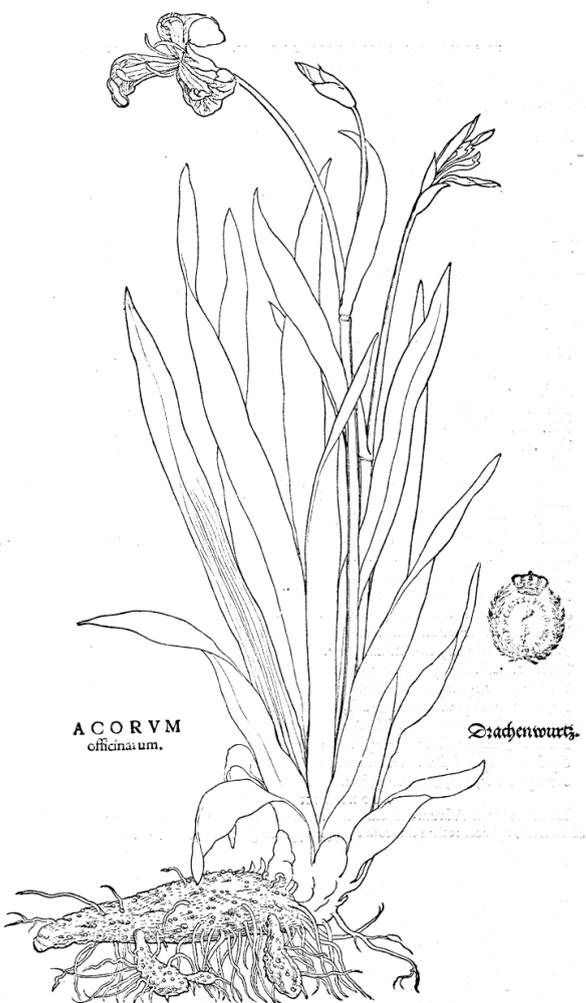
Fortibus & magnis est hic numerus foliorum

Sufficiens, reliquis, ut diximus, est minuendus

Iuxta quod uires, aetas, & caetera possunt.

APPENDIX.

Lixiuum in quo Afarum decoctum est, si eo caput lauetur, cerebrum roborat, & memoriam, Succus etiam eius cum Pompholyge, caligantibus oculis confert.

ACORVM
officinatum.

Drachenzwurz.

DE ACORO CAP. IIII

NOMINA.

AΚΟΡΟΝ græcè, Acorū latinè appellatur. Officinis nomen retinet. Germanicè Gel liggen, Dschadenwurz oder Zckerwurz uocatur. Acoron aphrodisiam quasi ueneream Græci etiam uocant. Apuleius, quicumq; ille fuerit, in cōmentariolo quod de aliquot herbis scriptū à se reliquit, Piper apium dictam fuisse hanc herbam testatur, quod ea in alucarijs suspenfa, nunquam diffugiant apes.

FORMA.

Folia Iridis habet, angustiora tamen. Radices non dissimiles, implicatas, neq; in rectum enatas, sed obliquas, & in superficie existentes, geniculis seu internodijs distinctas, subalbas, gustu acres, odore non ingratas. Præstat densum, candidum, nō cariosum, plenum & odoratum, cuiusmodi est in Colchide & Galatia. Ex qua sanè Dioscoridis descriptione satis liquet Acorum nostrum, quo hodie officinæ uentur, est nō uerū sit, tamen aliquā saltem Acori speciem esse: Iridis enim folia obtinet, angustiora tamen. Radices quoq; similes, implicatas & inuicem adnatas, nō in rectū, sed in obliquum tendentes: non in profundo delitescentes, sed in superficie existentes, & modico cespite tectas: deniq; geniculis seu internodijs interceptas. Neq; etiam in colore ab eo quem Dioscorides pingit uariare uidetur: nostrū enim Acorū nō raro *uermis*, hoc est, subalbas seu candidantes radices habere conspicitur. Accidit autem ut & rubentes intus habeat radices, quæ tamen cum candidantes passim intercurrentes uenas obtineant, recte subalbæ dici possunt, quod nimirū neq; uere rubeant, neq; candidum etiam prorsus colorem referant, sed eum potius qui ex rubro & candido mixtus sit. Cæterū radices Acori quæ intus candidant, foris ut plurimū subrubet. Hinc est quod Serapion in Acori descriptione Dioscoridis uerba referēs, *uermis* dictionē ita uertere uoluit: Et color radicū exterior tendit ad rubedinem. Proinde qui hac sola ratione, quod Acori radix intus interdum rubeat, mouetur, ut diuersum nostrū prorsus à Dioscoridis credant, si non utuntur argumento quod tanti momenti sit, ut quod conatur, persuadere alijs possit. Cum enim Dioscorides Acori radices *uermis*, hoc est, albicantes faciat, nosse certe nunquam non tales habere deprehenditur: uel enim uere candidantes sunt, uel subrubentes, quas etiam *uermis* recte dici posse iam ostendimus. Porro quamuis odoratæ non sint eius radices, tamen nihil obitare possit odor, quo minus nostrum uerum esse puraremus Acorum, quum abunde constet illud, haud aliter quàm colorem, secundum diuersas regiones in eadem sæpe herba mutari: si non esset aliud, quod ut diuersum certo crederemus nos urgeret, hoc nempe, quod nostri Acori radices gustu acres nō sint, quod tamen omnes ueteres uno ore de Acoro affirmant, sed potius adstringentes. Quapropter est tota serè descriptio illi respondere uideatur, tamen quia acris nō est, uires eas quas uero Acoro tribuunt ueteres, habere non potest: ut hoc nomine uehementer errent qui à folijs descriptionibus tantū pendent. Nec minus hallucinantur officinæ quæ ad urinas mouendas, aut menses euocandos, lienesue minuendos eo utuntur. Perperam etiam Diacori compositionem ex eodem conficiunt. Curent itaq; ut uerum Acorum habeant, quod iam in multis Germaniæ officinis profuturo puto. Nam radix illa quæ à nonnullis seplasiarjs nunc sub nomine maioris Galangæ uenditur, si cætera etiam respondeat, haud dubie radix ueri Acori est. Et debent seplasiarj ea uti, quoties in compositionibus medicamentorū Acori fit mentio, præcipue autem in Diacori compositione apparanda, quod hæc calefaciendo cōcoctionem stomachi supra modum iuuat. Et hoc eò confidentius faciendum esse hortor, quod Galangam maiorē ueri Acori radicem esse existimem: geniculis enim scater, foris subrubra, intus subalba, gustu acris, odore nō ingrata, ut hoc nomine illa turō & sine errore officinæ pro Acoro uti queant.

*Acorum officina
rum non est uerū
Acorum.*

LOCVS.

Apuleius locis cultis, pratis ac horis nasci, raramque inuentu herbam hanc tradit. Nostrum Acorum iuxta amnes, & passim in aquosis & palustribus locis prouenit.

TEMPVS.

Legitur radix Acori aestatis initio, & siccatur in umbra digitalibus frustis.

TEMPERAMENTVM.

In calefaciendo & deficcando tertij est ordinis. Nostrum quidem deficcatur, at contra calefactionem.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Acori radix calefaciendi uim habet. Decoctum eius potum, urinam cit. Prodest lateris, thoracis & iccoris doloribus: torminibus, ruptis, conuulsis. Lienis minuit. Urinae stillicidio, & uenenatorum moribus subuenit. In festu, quemadmodum Iris, ad muliebria utilis est. Succus radices caliginis oculorum discuit. Antidotis praerea radix utiliter miscetur.

EX GALENO.

Acori utimur radice quae gustu acris est, & modice amara, odoreque non inuicunda. Hinc manifestum est hanc facultate calidam, & consistentia tenuium partium esse. Hinc consentaneum est, ut urinam moueat, & lienes induratos iuuat, tum corneae membranae crassitiem detergeat simul atque extenuet. Ad hoc autem melior est ipsius succus. Omnino uero sicchicum esse clarum est.

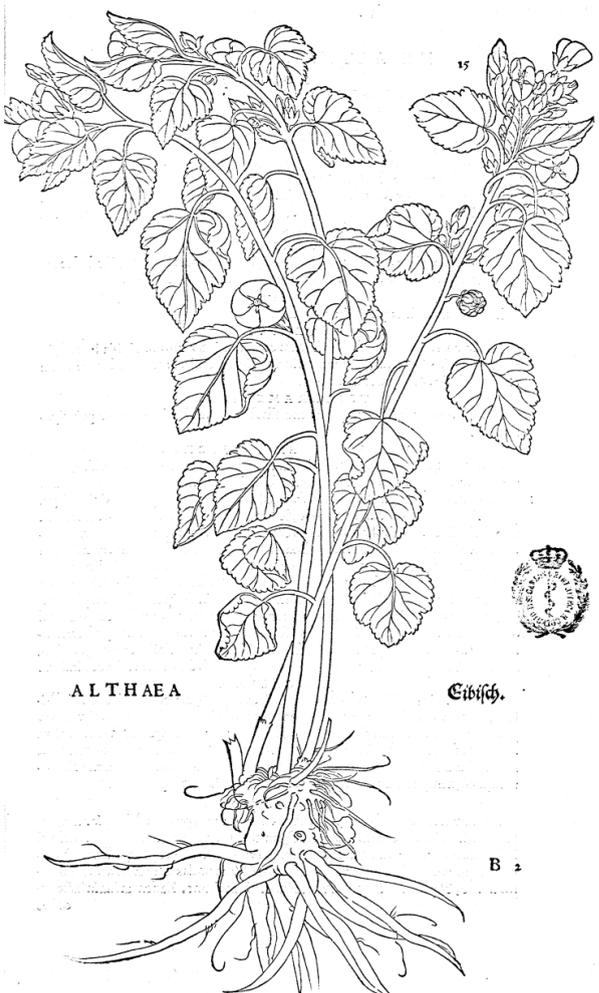
EX PLINIO.

Vis ei est ad calefaciendum extenuandumque efficax, contra suffusiones & caliginis oculorum succo eiusdem potio, contraque serpentes. Pectoris doloribus subuenit, & ideo antidotis miscetur. Iecinori medetur, thoraci quoque & praecordij. Urinae citius decoctum, & omnia uescique uitia sanat. Testium tumores radix decocta in uino, tritaque & illita mirè discuit. Duritias & collectiones omnes sanat, decocto huius herbae fountibus. Cotus & eueris pota duobus obolis in nulli cyathis tribus radix prodest. Acorum quoque utile est interioribus foeminarum morbis.

ACORI OFFICINARVM VIRE.

Gustus abunde monstrat eius radicem immensam adstringendi facultatem obtinere. Hinc est quod diuersam plane à ueri Acori radice uim sortita sit. Nam ut haec tenuium est partium & facultate calida, atque adeo detergit, extenuat atque discutiit: ita illa consistentia crassarum partium, ac facultate frigida, constringit, densat, cogit & contrahit. Quare urinam non cit, ut uerum Acorum, nec menses euocat, sed potius supprimit. Sanguinem etiam undecunque manantem cohibet. Proinde recte Pandecta rum autor scribit, eum qui secum Acori radicem gestet, à nullo sanguinis profluvio corripit. Et ex recentioribus aliqui hanc facultatem Acori nostri obseruauerunt, atque hinc adeo tradunt eius succum igne expressum, menses nimium promanantes constringere posse, id quod certe de Acoro affirmare uanisimum erit. Ex his itaque intelligentiam leplasiarum, qui usus nostri etiam in medicina sit Acori: nec committent, ut faticati cuiusdam, qui nuper Morophrasti impudentis hominis pestilentissimas nugas & ineptias tegere, atque adeo epistola aliqua operi illius temere praefixa commendaré, ac pro illo monstro reliquos omnes medicos, si dijs placet contemneré ausus est, consilio obsecuti, hoc prorsus abijciant, cum illius immensa sit adstringendi, quod demonstremus, facultas.

De Althaea

ALTHAEA

Eibisch.

B 2

A cocta, quamlibet perniciose tussi citissime medentur. Hippocrates uulneris, si-
 tientibusq; defectu sanguinis, radicis decoctae succum bibendum dedit. Et eam uul-
 nerib. cum melle & resina, item coxillis, luxatis, tumenibus, & musculis, neruis,
 articulis impoluit. Et asthmaticis ac dyfentericis in uino bibendam dedit. Mirum,
 aqua radice ea addita addensari sub dio, atq; elactescere. Efficacior aut quo recetior.

EX THEOPHRASTO.

Vfus eius ad rupta, & tussis e uino dulci, & ad ulcera in oleo. Alias si carnis
 concoquas, in idem aggregare, ac ueluti conglutinare posse affirmant.

DE ANAGALLIDE. CAP. VI.

NOMINA.

ANAGALLIS graece, Anagallis latinè, officinis inusitata, germanicè *Gauch* Gauch bey
 Garmisch, quae
 re dicitur. *heyL* oder *Colmar Kraut*. Hoc nominis forte à Germanis inditum est,
 quod Anagallis in limine uestibuli suspensa maleficiorum introitū pel-
 lere credita sit. Errant qui Morfum gallinae seu Passerinā uulgò dictam
 herbam, Anagallida putant: haud secus atque ij, qui Auriculam muris pro Anagal-
 lide depictam ostendunt herbarij.

GENERA.

Duo duntaxat Anagallidis esse genera ueterum omnium testimonio constat, ma-
 rem scilicet & feminā, quae sanè nullo nisi florum discrimine distant. Mas enim puni-
 ceo, femina uero caeruleo flore conspicitur. Proinde hallucinari iuniores ac barba-
 ros medicos euidentissimū est, qui plura duobus Anagallidis genera constituant.

FORMA.

Fructus sunt Anagallides parui in terra iacentes, folia in quadrangulis caulibus
 pusilla habentes, & modicè rotunda ad Helxines similitudinem. Semen gerunt ro-
 tundum. Non quicquam sanè certius hac scriptorum pictura respondet, cum du-
 plex sit in flore color, puniceus nimirū & caeruleus, quadranguli caules per terram
 sparsi, folia non toto ambitu rotunda, & semen coriandro nō dissimile circinatum.
 Non est tamen quod sic humi prostratos hos fructus intelligas, ut prorsus nō sup-
 pullulent. Nam in altum etiam surgunt, non tamen altius, quàm ipsa tibi examul-
 sim pictura monstrat.

LOCVS.

Pedibus in aruis uineisq; ubiq; calcatur, nec quicquam nunc Anagallide despe-
 ctus est, cum tamen in antiqua medicina multus eius fuerit usus. Licet autem ubi-
 que ferè proueniat, in uliginosis tamen laetior.

TEMPVS.

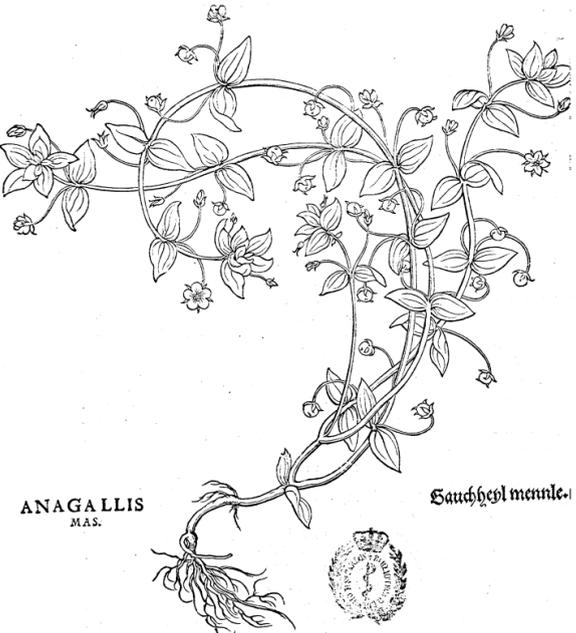
Per aetatem utriusq; prouentus maximus est, potissimum autem mensè Augu-
 sto. Floret autem à Maio mensè usque in autumnum.

TEMPERAMENTVM.

Anagallidis utriq; sexus calidam & siccam facultatē obtinet, quod scilicet exter-
 gere possint. Mulieres namq; quae asperiorē & decolorē à natura cutem acceperunt,
 ad leuorem nitoreq; uultus harum succo utuntur, ut hac ratione errare necesse sit,
 qui Anagallidas frigidas & humidas esse statuunt. Error quoniam
 detegitur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtraq; mitigandi facultatē habent. Inflammationes arcent, furculos extrahunt, ul-
 cera serpentina cōpescunt. Succus earū gargarisatus pituitā capitis purgat. Per na-
 res insulsus dolorē deniq; lenit, si in contrariā narem iniiciat. Argema cum Antico
 melle emendat, & oculorū caligines tuuat. Contra uiperarū moriūs, renū & ieci-
 noris uiritā, ex uino potus prodest. Tradunt nonnulli eam quae caeruleum florem
 habet, prociduam sedem reprimere: quae uero puniceum, illitu euocare.

ANAGALLIS
MAS.

Sauchheil gemeinl.

ANAGALLIS
FOEMINA.

Sausage-weed.

B 4

EX GALENO.

Anagallis utraq; tam ea quae florem parit cceruleum, quam ea quae puniceum, admodum extergendi facultatem obtinent. Quendam etiam calorem attractorium possident, ita ut impactos corpori refrigerant aculeos. Succus earum ex naribus purgata eadem de causa. Et ut summam dicatur, exiccatoriam circa merdicatione facultatem habent, quamobrem uulnera glutinant, & putrida adiuuant.

EX PLINIO.

Vtriusq; succus oculorum caliginem discutit cum melle, & exitu cruorem, & argema rubens, magis cum Attico melle inunctus. Pupillas dilatat, & ideo hoc inunguntur ante, quibus paracentesis fit, lumentorum quoq; oculis medentur. Succus caput purgat per nares infusus, ita ut deinde uino colluat. Bibitur & contra angues succi drachma in uino. Mirum, quod foeminam pecora uitant. At si decepta similitudine (flore enim tantum distat) degustauere, statim eam quae Asyla uocatur, in remedio quaerunt. Ea à nostris ferus oculus nuncupatur. Praecipuum aliqui effusuris, ante solis ortum, priusquam quicquid aliud loquantur, ter salutare eam, tunc sublatam exprimere, ita praecipuas esse uires. Vinam cient Anagallides. Iecinori mirè profunt. Cohibent quas nomas uocant. Vires & recentib; plagis, praecipue ferum corpori. Ad recentia quoq; uulnera tanta traditur uis, ut saniem ossibus extrahant. Anagallis ccerulea procidentia sedis retro agit, è diuerso rubens proritat.

DE ALSINE. CAP. VII.

NOMINA.

ASINUS graecè, Auricula muris latinè, Morfus gallinae uulgo appellatur. Pauerina Italicè, quod paueris, id est, iunioribus graetum pabulum summinifret. Auiculas caueis inclusas, cum fastidiunt escà, aucupes hac herba recreare solèt. Hinc germanicè Dogeltraunt, Dimerferb, Dimerderm, Dimerbis uocatur. Alsine autem dicta est, quod lucos, quae Graeci δωρα nominant, nemorosaq; & umbrosa loca amet. Auricula uero muris, quod mulcorum auribus folia similia habeat.

GENERA.

Quamuis Dioscorides & alij unam tantum Alsinem faciunt, nos tamen tria eiusdem genera, licet plura adhuc inueniantur, damus. Primum genus Alsinem maiorem uocauimus, quod scilicet uera sit Alsine, & alij maior, germanicè Dimerderm nominatur. Alterius generis plantam Alsinem mediã appellauimus, germanicè Dimerferb. Haec quod ad flores attinet, qui ccerulei sunt, à descriptione uariat: eiusdem tamen cum priore facultatis. Tertijs generis herbam Alsinem minorem uocauimus. Haec, quidem, ut prima, pulchrè descriptioni respondet, germanicè Kleinogeltraunt nuncupatur.

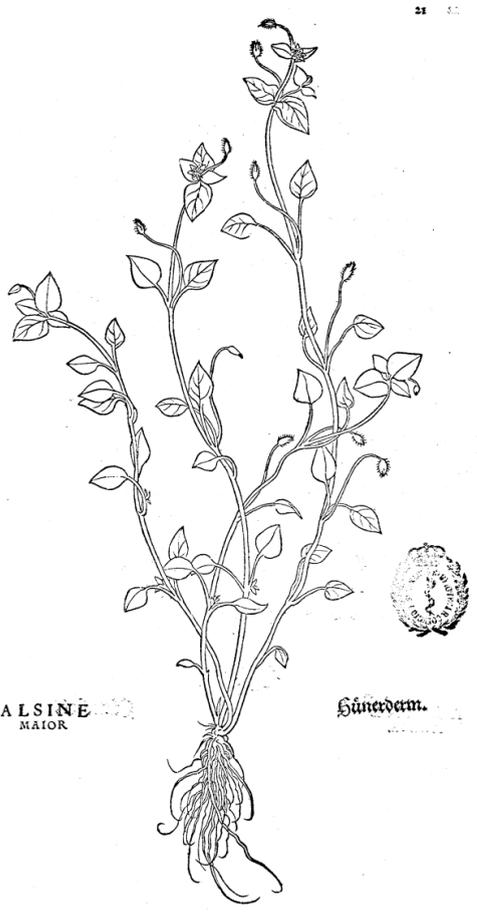
FORMA.

Cauliculis serpit rotundis, è quorum geniculis exiles ramuli profiliunt, folijs Helxines minoribus, minusq; hirsutis, flore exiguo, candido, foris herbaceo. Haec cum teritur cucumis odorem refert. Non autem illam Peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris odorem subolet. Porro cum Dioscorides Helxinae similem esse Alsinem tradit, non de ea Helxine quae uulgo Parietaria, sed ea potius quae alio nomine Cissampelos dicitur, intelligas oportet: haec enim folia Hederae haud dissimilia obtinet. Ad eò ut liquidò iam cõstet, Alsinem esse eam herbam quam paulim hodie Morfum gallinae appellant. Huc accedit quod facultates, ut ex sequentibus patebit, quas uulgo Morfui gallinae tribuit, ab Alsinis uiribus nihil uariant.

LOCVS

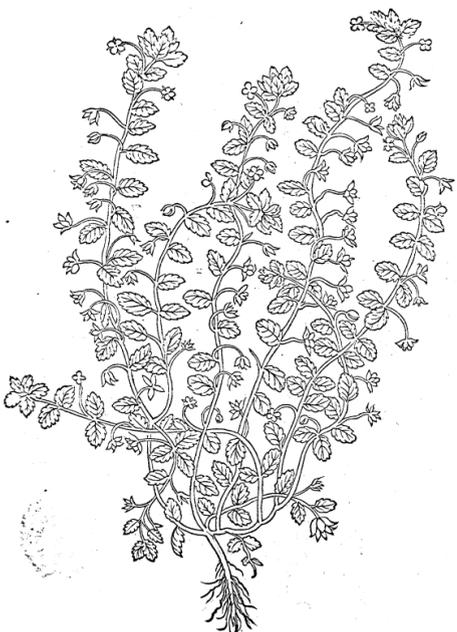
Nascitur in lucis, hortis, & maximè in parietibus, macerijs, opacisq; locis.

TEMPVS.

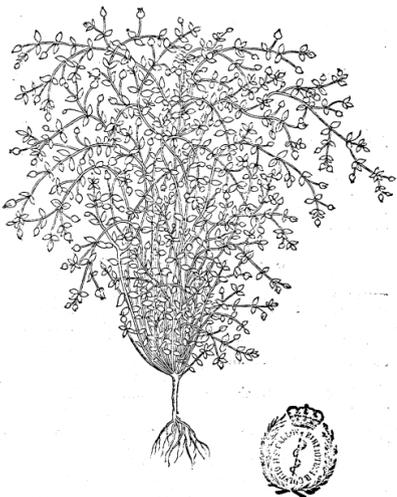
ALSINÉ
MAIOR

Sincedem.

ALSINE
MEDIA

Süncifab.

ALSINE
MINOR.

Kleinnogelkraut.

TEMPVS.

Incipit à media hyeme. Arefcit autē astate media. Cum proreperit, musculorū aures imitatur folijs.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerantem & humectantem haud secus quàm Helxine obtinet facultatem: est enim aquæ essentia: frigida: quare & citra adstrictionem refrigerat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Al sine refrigerandi facultatem obtinet. Oculorū inflammationibus cum polenta illita cōuenit. Succus eius aurium doloribus infillatus prodest. In uniuersum eadem quæ helxine potest.

EX GALENO.

Ad feruentes phlegmonas, & mediocria erysipelata competit.

EX PLINIO.

Vius eius ad collectiones inflammationesq;. Quin emendat omnia quæ Helxine, sed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur: item uerendis ulceribusq; cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur.

APPENDIX.

Easdem facultates, herbis quas morius gallinæ uulgò nominant, nostri temporis herbarij tribuunt, quod scilicet ad feruentes inflammationes, ac erysipelata proficit. Omnes enim, ut dictum est, refrigerant atque humectant. Hinc est quod minorem aliqui Germanorū s̄tiber̄traut uocent, quia scilicet febribus accommoda, & utilis sit.

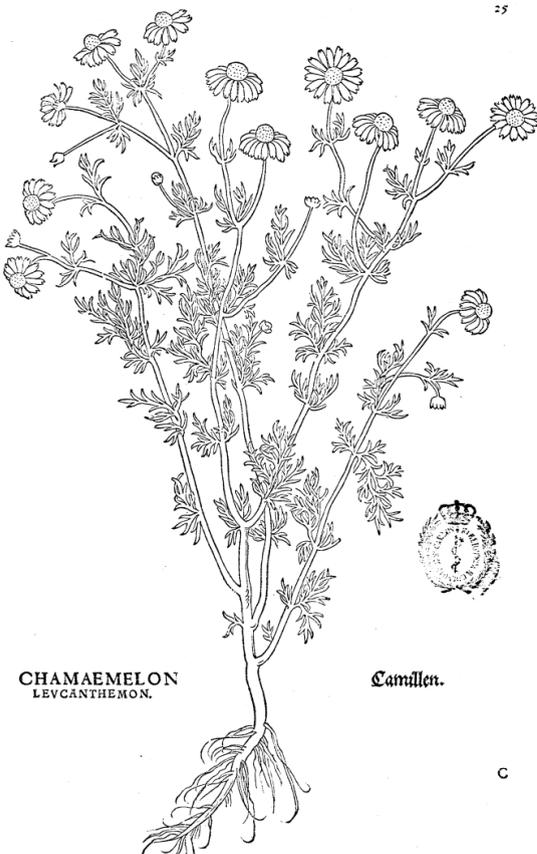
DE ANTHEMIDE. CAP. VIII.

NOMINA.

ANΘΗΜΙΣ, ἡ χαμαίμωνος græcè, Anthemis, Chamæmelon latinè, officinis corrupto nomine Camomilla dicitur, Germanicè Camillen. Chamæmelon, quoniam odorem habeat mālī, appellant, id quod de primo genere potissimum intelligendum uenit.

GENERA.

Tria eius genera, floribus tantum distantia, inueniuntur. Hi enim etsi intus auri sint, tamen foris per ambitū illis adiacent folia aut candida, aut lutea, aut purpurea. Quæ foris in orbem candida folia obtinet, ea est quæ à Dioscoride proprie ἀνθημίδιον, & uulgò hodie Camomilla uocatur. Quæ uero luteis per ambitum folijs cōstita, ea haud dubie est, quæ priuatim Dioscorides à suis floribus χαμαίμωνος nominat, Germani autem, pulchrè ad græcam appellationem alludētes, ὀσίδριβλινον, & el camillen, & s̄tiber̄traut appellant. Tertia species chamæmeli, quæ nimirū purpurea per orbem folia habet, nulla alia est nisi ea quam hodie uulgus medicorum Confolida regalis, Germani autē à similitudine calcaris, cui respondet flosculus eius herba, & à colore lepidi regioq;, qui aspectari nunquā fatigari potest, & inter ipsos uocant, Dioscorides peculiariter χαμαίμωνος, eo quod uere floreat, dici tradit. Tria itaq; in uniuersum Anthemidis seu Chamæmeli genera sunt, quorum sanè primum Chamæmelon leucantheon, alterū Chamæmelon chrysantheon, tertium Chamæmelon erantheon Dioscoridi nominatur. De duobus primis generibus neminē dubitare, quin uera & legitima sint, arbitramur, quod nihil in ijs sit quod Dioscoridis descriptioni, quam mox subijciemus, non respondeat. Tertium fortè nonnullis qui morosius omnia obseruant, minime genuinum Chamæmeli genus esse uidebitur: ideoq; quibus simus argumentis & cōiecturis impulsī, ut tertium Anthemidis esse genus credamus, necesse erit ostendere. Potissimū autem quod nos in hanc sententiam pertraxit est, quod singula in Dioscoridis descriptione illi congruant, rami scilicet palmum non excedentes, fruticosi, multas alas habentes, parui & exigui, capitula

CHAMAEMELON
LEUCANTHEMON.

Camillen.

CHAMAEMELVM
CHRYSANTHEMON.

Sed camillen.

27

CHAMAEMELVM
ERANTHEMON.

Ritterposit.

C 2

C pitula rotunda, aurea, foris purpureis folijs, magnitudine in nullo alio genere Rutg
folijs magis similibus circumdata. Deinde sententiam hanc nostram cõfirmavit an-
tiquissimus codex manuscriptus, in quo pictura exquisitissime Regalem dicã con-
solidã refert, quam ipsi sanè uerbis describit: Herba est quam quidã Monachellã, siue
» Capuciariã uocant (à cucullo haud dubiè monachorũ, quem flores illius herbæ re-
» ferunt, nomen imponentes) Dioscorides Eranthemom appellat, & est una species
» Anthemidis, quæ folia in stiracmomilla habet, nigriora tamen: florem autem uio-
» læ similit. Hæcille. Quibus omnibus illud etiã accedit, nostram de hac herba senten-
tiam minime corroborans, quod uulgus hodie medicorũ Consolidã regale calculo-
sis, & oculis prodesse tradat, ad eò ut illius etiã conspectũ multos ex oculis laboran-
tes sanasse dicant. Atq; hinc fit ut studiosi passim eam herbã in suis mutas suspen-
sam habeant, oculis hac ratione cõsulare uolentes. Has autem omnes facultates ut
ex sequentibus patebit, Eranthemom suo Dioscorides etiã adscribit. Quamobrem
nihil certius est, quã Consolidam regalem tertium esse Anthemidis genus, id
quod argumenta nostrã iam adducta palã euincunt.

FORMA.

Rami palmum non excedunt, fruticosi, frequentes alas habentes, parui, tenues
& multi, capitulis rotundis. Flores intus aureos continent, foris uero per ambitum
candidos, aut luteos, aut purpureos, foliorum Rutæ magnitudine.

LOCVS

Nascuntur in aspero, sicco, macroq; solo, & iuxta semitas atq; itinera.

TEMPVS.

Colliguntur uere, in calidis potissimum regionibus, in nostris inter æstatis ini-
tia, hoc est, Iunio mensè.

TEMPERAMENTVM.

Calesciunt & desiccant in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habent radices, flores & herba calfaciendi, extenuandiq;. Potu & in efflu-
ne menses, fetus, calculos & urinam pellunt. Aduersus inflationes, & tenni in testi-
in dolores bibuntur. Bile suffusos expurgant, & ictericis medentur. Decocto ca-
rum uelice uitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus est, quod florem fert
purpureum, ceterisq; maius existit, idq; propriè Eranthemom uocatur. Quod uero
Leucanthemom & Chrysanthemom cognominat, uehementius urinam ciunt. Ae-
gilopijs illite medentur. Commanducata oris ulcera sanant. Nonnulli in clysteri-
bus ex oleo utuntur, terentes ipsas ad pellendos februm circuitus. Folia & flo-
res reponi debent, & separatim contusa in pastillos conformari. Radix quoq; sic-
catur, & usu poscente interim partes duas herbæ, foris aut radice modo unam; in-
terim contra foris duas, & herbæ unam, alternis diebus duplicantes pondus, dare
conuenit. Bibere autem oportet in uino diluto mulso.

EX GALENO.

Tenuium est partium, quamobrem digerendi, rarefaciendi, & laxandi facultatẽ
obtinet. Est itaq; Chamæmelon tenuitate Rosq; persimile, calore uero ad olei faculta-
tes magis accedit, animalis familiares, & temperatas. Quapropter lassitudinib. ut si
quid aliud, cõfert, doloresq; mitigat. Præterea tenfam remittit & laxat, quæq; medio-
criter dura sunt emollit, quæq; cõstipata cõdensataue sunt rarefacit. Ad hæc febres
quæ circa uisceris alicuius inflammationẽ infestant, dissoluit, præsertim quæ ex hu-
morib. biliosis, aut cutis densitate cõstipant. Quæ de re & ab Aegyptiorũ sapientif-
simis Soli cõsecrata est, februmq; omnium remediũ putat. Verum hæc quidem in re
à ueritate aberrat: solas enim quas diximus febres sanare potest, easq; quæ iam cõ-
coctæ sunt. Iuuat autem pulchrè reliquas etiã omnes quæ melancholicæ sunt aut
pituitosæ, aut ex uisceris inflammatione prognatæ: nam & harum remediũ Chamæ-
melum

A melum uel strenuissimū est, ubi iam cōcoctis adhibetur: quapropter & hypochondrijs, ut si quid aliud, gratum existit.

EX PLINIO.

Medici uere folia rufa in passillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmae unius pondere contra serpentum ictus. Pellit mortuos partus, item menstrua in potu, & urinam, calculosq; inflationes, iecinorū uitia, bilem suffusam, agglōpia. Cōmanducata ulcerum manantes in ore eruptiones sanat. Ex omnibus hīs generibus ad calculos efficacissima est, quae florem purpureum habet, cuius & foliorum & fruticis amplitudo maiuscula est. Hanc proprie quidem Eranthemum uocant.

DE ANETHO CAP. IX

NOMINA.

ANETHON graece, Anethum latine appellatur. Nomen in officinis genuinum retinet. Germanice Dyllen, & Döcher aut nominatur.

FORMA.

Anethum sesquicubitali proceritate affurgit, multicaule, ramosum, exilitate folij in staminis penē modum extenuata, luteolo flosculo, femine lato & quasi foliato, radice lignosa, neque adeo prolixa, umbella fœniculi, cui cognatum quasi genus, propter similitudinem uideri potest.

LOCVS.

In hortis seritur: interdum & sponte, fœniculi modo, prouenit.

TEMPVS.

Floret in aestate, Junio & Julio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Anethum adeo calefacit, ut habendum sit aut secundi ordinis intensi, aut tertij remissi. Exiccantiū uero ordinis est secundi incipientis, aut primi finientis. Vtuntur autem tertij tum calfacientium, tum desiccantium ordinis sit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Anethi aridi coma feminisq; decoctum potum lac euocat. Tormina & inflationes sedat. Aluum leuesq; uomitiones sistit. Vrinam cit. Singultus lenit. Oculos hebetat, & genituram assidue potum extinguit. Decoctum eius mulieribus praefocatione uuluae laborantibus ad insidendum utile. Semen eiusdem usum & illitum condylomata tollit.

EX GALENO.

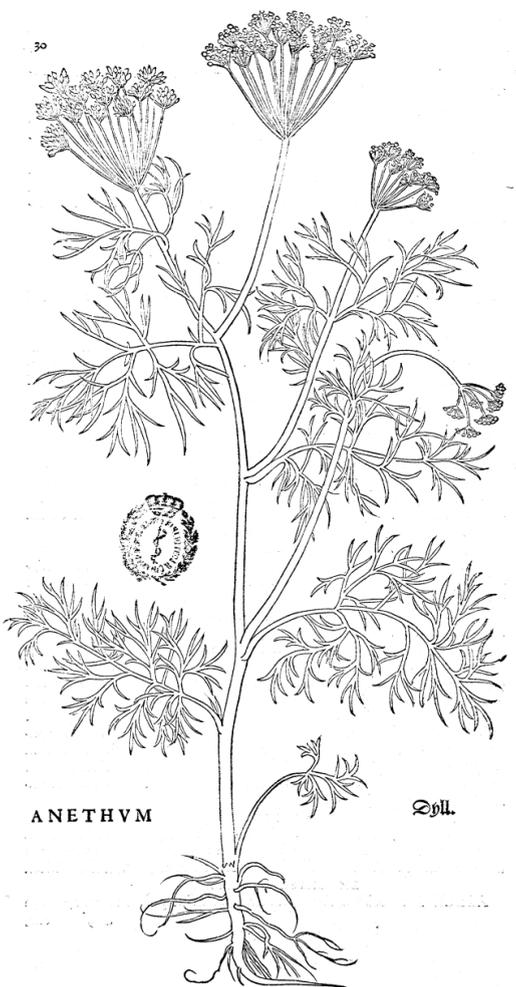
Anethum in oleo decoctum digerit, sedat dolores, somnum conciliat, crudos & incoctos tumores concoquit. Fit enim ex eo oleum, cuius propinqua sit temperies pus mouentibus, & maturantibus uocatis medicamentis, nisi quatenus paulo illis tum calidius, tum tenuiorum partium est, atque adeo digerēdi facultate praeditum. Vtuntur ulceribus admodum humidis illitum prodest, potissimum hīs quae in pudendo consistunt. Quae autem in praeputio sunt inueterata, hīs probe cicatricem inducit. Caeterum uiride humidius est, & minus calidum, itaq; magis cōcoquit sicco, & somnum cōciliat, sed minus digerit. Idcirco mihi uidentur ueteres coronis ex eo concinnatis in symplosijs usi esse.

EX PLINIO.

Anethū ructus mouet, & tormina sedat. Aluum sistit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet. Semen feruens olfactum. Sumpitū ex aqua sedat cruditates. Cinis eius uuam in faucibus leuat, oculos & genituram hebetat.

EX SIMEONE SETHI.

Ad crassorū humorū inflationes prodest. Quidā sanē ipsum stomacho bonum esse.

ANETHVM

294.

A esse, alij uero minimè dixerunt. Illi quidem ad eius caliditatem, & facultatē quæ humiditatem cōcoquit, & flatus qui sunt in uentriculo discutit, respexerunt: ij uero ad substantiam eius, quæ crassarum est partium, concoctū difficilis, & nauosea. Oleo incoctum discutit, & somnum conciliat. Inunctū tumores crudos concoquit. Inflationes quoque quæ in uentriculo generantur, digerit. Corpus ex immodico labore defatigatum, curat. Renes uero, ut quidam aiunt, lædit.

DE AIZOO CAP. X.

NOMINA.

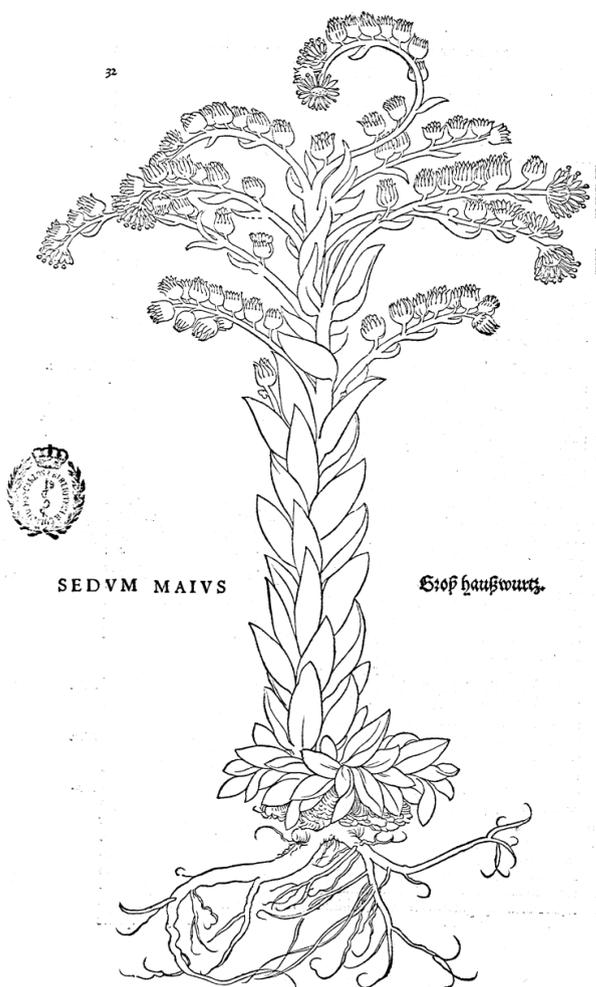
AIZON græcè Aizoon, Sedum, Semperuium latinè nominatur. Potestremum nomen officinæ obtinuerunt. Vulgò louis barba, Germanicè *Haußwurz*, *Donderbar* dicitur, quòd scilicet nonnullis locis plebis animos iam pridem inuasit opinio, non ferri fulmine domum, in cuius regulis uireat Sedum. Porro Aizoon & Semperuium appellant, quod perpetuò, tam æstate quàm hyeme uirecat, nec ullis frigoribus, aut coeli iniuria quantumuis frigida, emoriatur.

GENERA.

Dioscoridem sequentes tria eius genera statuimus. Primum Aizoon seu Sedum maius, quod folia latiora habeat. Alterum Sedum minus, quod Græcis etiam *γυθιδιος*, quia ter floreat in anno, uocatur. Vulgò Vermicularis, à similitudine foliorum, quæ rotunda sunt, & figuræ oualis, ut uermiculos putes, & Crassula minor nominatur. Huius iterum duo sunt genera: alterum enim mas est, quod nimirum floribus luteis spectatur, & Germanis *Heinbaußwurz das* memle appellatur. Alterum femina, quod pallidis seu candidis conspicitur floribus, Germanicè *Heinbaußwurz das weib* uocatur. Tertium genus est quod Aizoon sylvestre, ab alijs Portulaca sylvestris, aut Illecebra minus rectè & impropiè dicitur. Nam Portulaca sylvestris diuersa ab hoc tertio Sedi genere herba est, ut suo dicemus loco. Illecebra autem nomen aliæ debetur herbæ, quæ Telephion uocatur, ut in eiusdem historia docebimus. Nomina uero hæc generi illi indiderunt, seducti errore eorum qui Portulacam sylvestrem cum tertio Aizoo apud Dioscoridem considerunt, atque ad eò quæ debent Portulacæ & Telephio nomina, Aizoo temerè assignarunt. Ut enim uiribus diuersa est Portulaca sylvestris ab hoc genere tertio Aizoi, ita etiam nomine & forma. Quare meritò reprehendendi sunt qui duo hæc capita sic sibi temerè miscuerunt. Vulgares herbarij Vermicularem minorem uocant, Germani *Rasentreibele* oder *Wasserpfeffer*.

FORMA.

Semperuiiū maius caules profert cubitales, interdū etiam maiores, pollicis crassitudine, pingues, egregiè uirentes, incifuras Characiæ Tithymalli instar habentes. Folia pingua, pollicis magnitudine, in cacumine linguæ similia, alia in terram resupinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram circumscribunt. Minus Aizoon caules ab una radice exeuntes multos habet, tenues, folijs plenos rotundis, pinguibus, paruis, in summo acuminatis. Emittit autē è medio caulem palmi altitudine, umbellam & flores pallidos luteosue sustinentem: *γυθιδιος* enim hoc loco, ut alias sæpe, pro *γυθιδιος* accipitur, id quod ex Serapione etiam abunde constare potest, qui hunc Dioscoridis locum ita reddidit: Et habet uirgam in medio longam, circa longitudinem palmi, super quam est capitellum, in quo est flos citrinus, subtilis. Eam autem Semperuii minoris speciem quæ flocculis luteolis spectatur, dilucidioris doctrinæ gratia, marem appellauimus. Alteram uero quæ candidos obtinet flores, femina. Tertium Semperuii genus sylvestre dictum, foliola habet pinguis, ad Portulacæ figuram accedentia, & hirsuta, breuioriq; cacumine. His uerbis ex-

SEDVM MAIVS

Groß Hauswurz.

SEDVM MINVS
MAS.

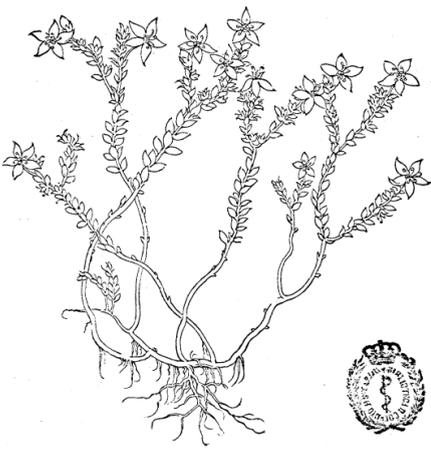

Klein haufwurz
manle.

SEDUM MINUS
FOEMINA.

Klein hauswurtz weib.

SEDI TERTIVM
GENVS.

Katzentreuble.

cquisitè admodum Dioscorides & Plinius tertium Aizoï genus, quod uermicularè minorem hodie appellant, deliniantur. Habet enim pingua admodum foliola, ad Portulacæ syluestris formam nonnihil accedentia, hirsuta, & breuiori quàm in Aizoo minori cacumine. Reliqua quæ sequuntur in quibusdam Dioscoridis exemplaribus, manifestè adulterina sunt. Nequissima plura habet Aldinū exemplar, & alia quæ paulò sunt castigatiora.

LOCVS.

Maius nascitur in montanis & tectis. Nonnulli autem in tectis domorum conserunt. Minus Aizoon in muris & petris, maceris uinearū, parietibusque prouenit. Tertium in petrosis locis, sepulchris umbratis, oppidorumque solis.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mensibus maius & minus. Tertium autem genus in Maio tantum floribus ornatur luteis.

TEMPERAMENTVM.

Aizoon utrunque, tam maius quàm minus, deficcant modicè, uehementer autem refrigerant: sunt enim ex tertio ordine & recessu refrigerantium. Tertium genus calidum esse, Dioscoridis & omnium ueterum testimonio constat. Gustus etiam minimè reclamat: si enim gustaueris, linguam uehementer urit.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Maius uim obtinet refrigerandi & adstringendi. Conferunt ad erysipelata, herpetas, nomas, oculorum inflammationes, ambusta, podagras, folia per se, & cum polenta illita. Succus uero cum polenta & rosaceo, capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio mortis in potu, diarrhœa laborantibus, dyfentericisque. Teretes lumbicos cum uino potus excutit. Subditus in pello, muliebres fluxiones sistit. Succus etiam lippientibus à sanguine utiliter inungit. Minoris folia antedicto eandem facultatem habent. Tertium genus calfaciendi uim habet, acrem, & exulcerantem. Cum axungia illitum, strumas discutit.

EX GALENO.

Semper uim utrunque tam maius quàm minus deficcant quidem modicè, quandoquidè & mediocriter adstringat, omnis alterius uehementis qualitaris expertis: quare in eo aquea essentia abundat. Refrigerat non mediocriter, ideoque ad erysipelata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

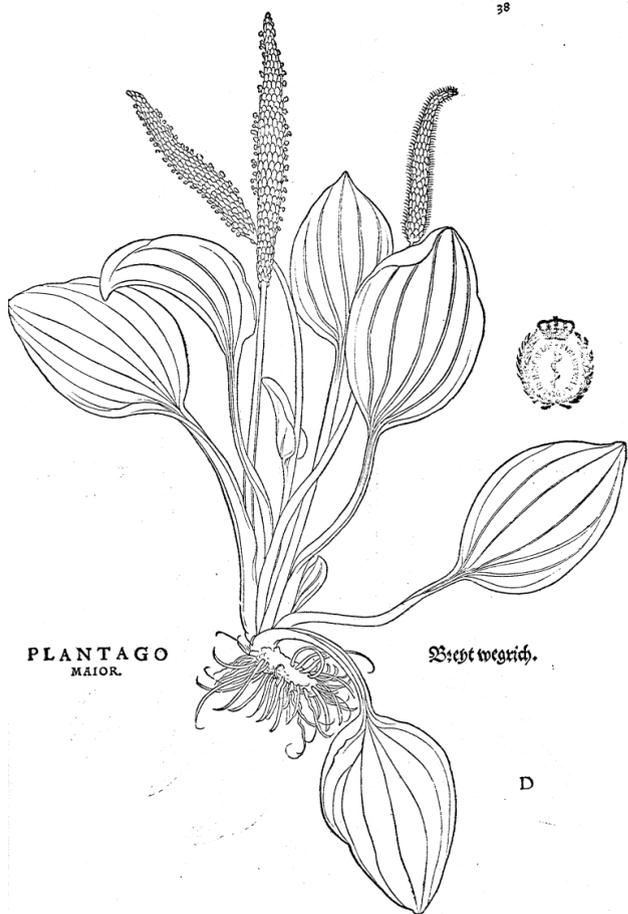
EX PLINIO.

Vtriusque uis eadem, perfrigerare & adstringere. Medentur epiphoris folia imposta, uel succus inunctus. Purgant enim ulcera oculorum, expletisque, & ad cicatricè perducunt. Palpebras deglutinant. Eadem capitis doloribus medentur, succo uel folio temporibus illitis. Aduersantur phalangiorum ictibus: aconito uero maius Aizoom præcipuè. A scorpionibus quoque feritid habentem negant. Medentur & aurium dolori.

APPENDIX.

Errat non parum hodie magna medicorum pars, qui Sedi genus tertium refrigerare, asserere haud uerent. Et mirum fanè cur ab eo errore illos Dioscorides non reuocet, qui disertè ait, hoc ipsum calfaciendi, & exulcerandi facultatem habere. Sed forte non magnopere laborant quid de hac planta Dioscorides tradat: debuisse tamen erroris huius admonuisse eos saltem germanica eius plantæ nomenclatura. Neque enim alia ratione *Östarrpfeffer* nostris Germanis dicta est, nisi quod in muris proueniat, gustusque acris admodum sit.

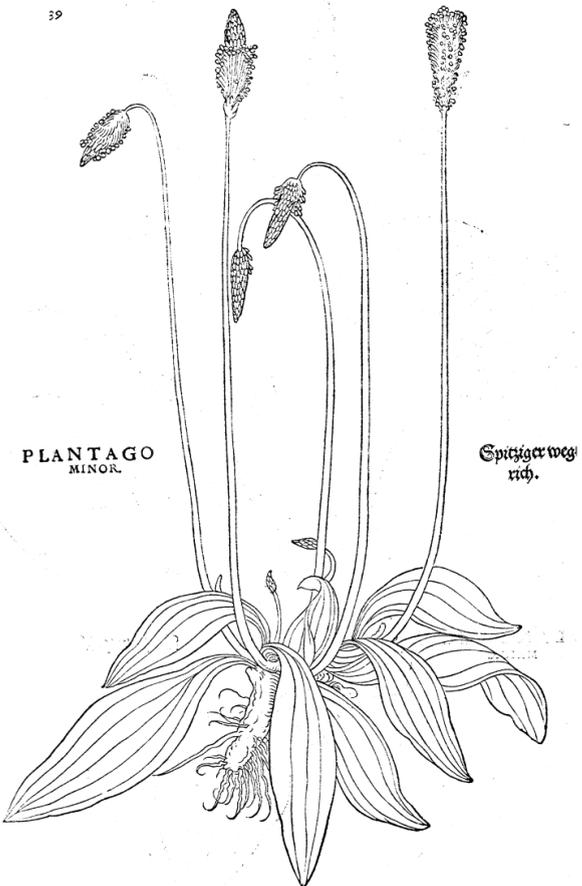
38

PLANTAGO
MAIOR.

Weyt wegrich.

D

PLANTAGO
MINOR.

Spitzgraswurz.

NOMINA.

ΑΡΝΟΓΛΩΣΣΟΝ Græcis: Arnoglossum, Plantago Latinis nominatur. Nomen latinū Plantaginis officinæ retinuerūt. Germanicè Wegerich / Schafstungen / quod nomen græco pulchrè responderet, dicitur. Arno- glossum, quod eius folia agninae linguae simillima sint, appellarūt Græci. Latini autem Plantaginem, ducto à planta uocabulo, nuncuparunt. Sunt tamen qui à multitudine neruorum, quibus quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sunt, Polyneuron uocant.

GENERA.

Duo Plantaginis sunt genera, ueterum omnium sententiâ, maior & minor. Maior, quam peculiariter à septenis quæ in folijs apparent costis, græcè ἑπτάκοστη, id est, Septeneruâ uocant, Germanis nostris à foliorum latitudine grosser oder beeyer wegerich nominatur. Minor, eo quod eius folia fibris quinque tanquã neruis distincta sunt, quinqueneruia id est, Quinqueneruia dicitur. Officinæ, quoniam folium arctius definit in acumem, & uelut in lanceæ mucrone fastigiatur, Lanceolatam, uulgus autem Lanceolam appellat. Germanicè Klein oder spitzger wegerich / quia scilicet acuminatior & longior est, & ab equire costæ similitudine, Aospitz uocat.

FORMA.

Minor Plantago angustiora, minor, molliora, leuiora & tenuiora folia habet, caule anguloso, in terram inclinato: flores pallidos: semen in summis caulibus. Maior contra crassior uegetiorq; latiore folio, betaceo. Folia liquidum maioris Plantaginis betaceorum effigiem, nõ alterius oleris referunt, quod Dioscorides dixit. Nam apud Athenienses pro Beta saepe sumi solet, à cuius folijs non multum Plantaginea uidentur abhorre. Non itaq; olus intelligere potuit, cum in exprimenda similitudine speciatim loqui, non generatim conueniat. Huius caulis angulosus, subruber, altitudine cubitali, à medio sui ad uerticè usq; tenui femine circumdatus, flosculum in spica luteum, nõnunquam herbaceum ostentat. Radices subfuntilli teneræ, hirsute, candidæ, digitali crassitudine. Descriptiones hæ Dioscoridis pulchrè picturæ respondent. Antiquus etiam herbarius eandem pro maiori & minori Plantagine herbas exhibet.

LOCVS.

Maior in palustribus potissimum nascitur. Vtraq; autem circum sepes, aggeres, prata, & lacunosa loca.

TEMPVS.

Herba & flores in ætatis initio, Maio & Iunio mensibus, semen uero Augusto carpitur mensè.

TEMPERAMENTVM.

Mixta est temperaturæ Plantago, habet enim quiddam aquei frigidum: habet uero & austerum quiddam, id quod terreum est, siccum, frigidum. Itaq; refrigerat simul & deficcet, & in utroq; secundi recessus à medijs est.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vim habent folia exiccatoriâ & adstringentè, ideo ad omnia ulcera maligna, elephantica, quæ humore fatent, & fordida, cõferunt. Eruptiones sanguinis, nomas, carbunculos, herpes, epinyctidasq; cohibent. Ulcera uetera & inæqualia cicatrice obducunt. Medentur & ijs quæ Chironia nuncupatur. Sinus glutinant. Morfibus canis, ambufis, inflammationibus, parorydi, panis, profunt. Strumis & argilopis cum sale illita cõferunt. Olus coctum cum aceto & sale dyfentericis & coeliacis sumptum subuenit. Datur & in locum Betæ cum lenticula coctum. In leucophlegmatia post aridas epulas in medio herba decocta datur. Comitibus. & asthmaticis datur proficit. Foliorum succus oris ulcera continua collutione purgat. Cum creta cimonia &

lia & cerufa ignibus facris medetur. Fiftulas inufus fanat. Aurii doloribus & lip-
pitudinibus fuccus inftillatus, & collyrijs additus prodeft. Gingiuis fanguinolentis,
& fanguinè renjciendis potus cõfert. Dyfentericis fubter per aluum injicitur.
Bibitur contra tabem. Aduerfus uteri frangulationes in lana apponitur: item uul-
uæ fluxiones. Semen cum uino potum alui fluxiones, & fanguinis excreationes fi-
ftit. Radix decocta collutione, & cõmanducata, dentiũ dolores fedat. Eadem cum
folijs in paffo ad uellicæ renumq; ulcera præbetur. Ferunt tres radices cum tribus
uini cyathis, & pari aquæ potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui
radice è collo fufpenfa ad ftrumas difcutiendas utantur.

EX GALENO.

Quæcunq; medicamenta cum hoc quod refrigerant unâ etiam adstringunt, ea
& ad ulcera maligna omnia, & ad fluxiones, & putredines profunt, atque adeo etiã
ad dyfenterias: nam & fanguinis eruptiones fiſtunt, & fi quid aduratur refrigerant.
Sinus quoq; glutinant, & alia ulcera recentia fimul & uetera. In omnibus ferè id ge-
nus medicamentis primas tenet, aut certè nulli fecundũ eſt. Arnogloſſum, idq; tem-
peraturæ ſymmetria. Nam ſiccitatem obtinet morfus expertem, & frigiditatè qua
nondum obſtupeſciat. Nam ſiccitatem obtinet morfus expertem, & frigiditatè qua
nondum obſtupeſciat. Semen eius & radix fimilis ſunt facultatis, attamen ſiccioris,
& minus frigidæ. Semen etiam ſubtilium eſt partium, radices autem craſſiorũ.
E huius herbe folia exicata, ſubtilioris & minus frigidæ facultatis ſunt, nempe dif-
ſiſto ex eo ac diſſeſto excremento aqueo. Hæc ratione radicibus utuntur ad dentiũ
dolores, tum manducantes, tum collutionibus incoquentes. Præterea ad iccinoris
& renum obſtructions non hæc tantum adhibent, ſed folia quoque & multò ma-
gis ſemen: hæc enim quandam abſtergendi in ſe facultatè habent, quam & in her-
ba uiridi inefſe fanis conijci poteſt, uerum ab humiditatis copia uinci.

EX PLINIO.

Vis mira in ſiccando denſandoq; corpore, cauterij uicem obtinens. Nulla res æ-
que fiſtit fluxiones, quas græci rheumatifmos uocant. Stomachũ corroborat Plan-
tago per ſe ſumpta in cibo cum lente alicuè forbitione. Strumis medetur. Semen
eius in uino tritum, uel ipſa ex aceto cocta, aut alica ex ſucco eius ſumpta dyfenteri-
cis datur. Lichenis ſecdo malo medetur trita. Vitia ſedis & attritus celerrimè ſanãt.
Ex aqua mulſa duabus horis ante acceſſionem pota duabus drachmis, tertianas le-
niores facit, uel ſuccus radicis madafactæ uel tuſæ, uel ipſa radix trita in aqua ferro
calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dederunt. Idem in quar-
tanis quaternas fecerunt. Hydropicos ſanat in cibo cum prius panem ſiccum come-
derint ſine potu. Folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagregæ rubentis,
hoc eſt, calidæ, conueniunt. Oris ulcera ſuccus emendat, & folia radicesq; cõman-
ducata, uel ſi rheumatifmo laboret os. Vitio reiectionis fanguinis idem medetur.
Phthiſim fanat ſi bibatur, & ipſa decocta in uino cum ſale & oleo à ſomno matu-
no refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tuſa, addito ſale modico. Fi-
ſtulis inufus ſuccus auxiliõ eſt. Sanguinis profluuium fiſtit ſemen, ſi ore rejiciatur,
ſiue aluo fluat, ſiue ſceminarum utero. Succus uomentibus fanguinem datur.
Contuſis, euerſis omnibus modis ipſa ſumitur. Medetur omnium ge-
nerum ulceribus, peculiariter ſceminarum, ſenum, & infan-
tium, igne mollita, melior & cum cerato,

PLANTAGO
AQUATICA.

Wasserwegetich.

D 3

NOMINA.

ALISMA, ἡ ἀλισματίνη γρæcè: Alisma, Damafonium latinè nominatur. Sunt qui eam herbam esse putent, quam herbarij & vulgus nominant Barbam sylvanam, & Plantaginè aquaticam: nonnulli uero eam, quam multi pastoralem fistulam uocant. Prior Germanis Wasſte wegrich / & Sroſchſſel, quod scilicet in palustribus nascatur, ubi frequentes sunt ranæ. Altera uero iisdem Wirtenſſerij nominatur. Plantaginem autem aquaticam, ob natales & similitudinem quæ illi cum uera Plantagine est, dixerunt: quemadmodum fistulam pastoralem, quod singulari capite rudis fistule & longitudinè & effigiem quandam uideatur imitari. Quæ uero nostra de his sit sententia paulò pòst indicabimus.

FORMA.

Alisma folia Plantaginis similia habet, angustiora tamen & in terram reflexa, demissaq. Caulis illi est tenuis, simplex, altitudine cubitum excedente, thyſo similis, capitula habens. Flores tenues, candidos & aliquatenus pallidos obtinet. Radices ut Ellebori nigri tenues, odoratas, acres, modicèq. pingues. Ex qua quidè delimitatione satis constat neutram herbarum quarum picturas damus, esse Alisma. Nam herba quam hodie Plantaginem aquaticam uocant, non per omnia historiè respondet. Vt enim alia præteream, radix eius neque odorata, neque acris est. Alterius autem, quam pastoralem fistulam nominauimus, etiam radix odorata sit, minimè tamè acris existit. Quicquid tamen sit, hac potius quàm altera pro Alismate utendum esse censeo. Eius effigiem suo loco dabimus.

LOCVS.

Aquosa amat loca, in quibus passim nascitur.

TEMPVS.

In æstate colligi potest, tum enim floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse hanc herbam satis monstrant radices, quas acres esse constat. Absterforiam etiam quandam in se facultatem obtinet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

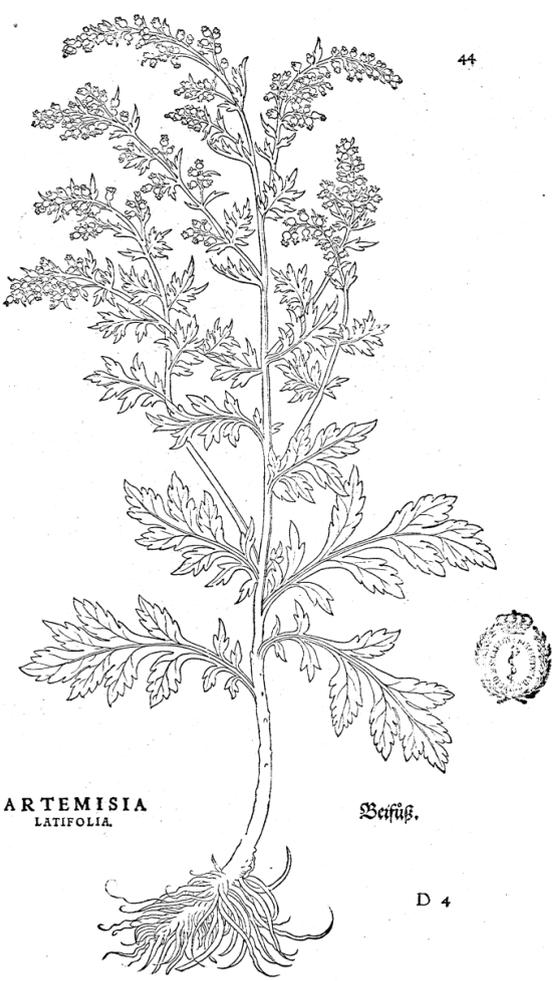
Radix unius aut alterius drachmæ pondere cum uino pota, his qui leporem marinum deuorauerunt, prodest, & quos rubeta rana momorderit, quiq. opium hauserunt. Torminibus & dysenteria: per se, aut cum Dauco pari pondere pota confert. Conuulsis itidem & uteri strangulationibus. Herba fistulam, menses ducit, & cedemata illita lenit.

EX GALENO.

Damafonium aut Alisma. De hac herba in tertio libro tradit Dioscorides, quod radix eius epota dysenterias sanat, & aluum fistat, atq. cedemata mitiget. Nos uero ea experti non sumus. Quod autem cõstitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit pota cõminuat, casu experti sumus. Ex quo liquet, quod absterforiam quandam facultatem obtinet.

EX PLINIO.

Vius in radice aduerſus ranas & lepores marinos. Lepori marino aduerſatur in uino potum. Strumis imponitur ex aqua celeſti folium tritum, uel radix cum a-xungio tuſa, ita ut impoſita folio ſuo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tum moresq. quacunq. in parte.

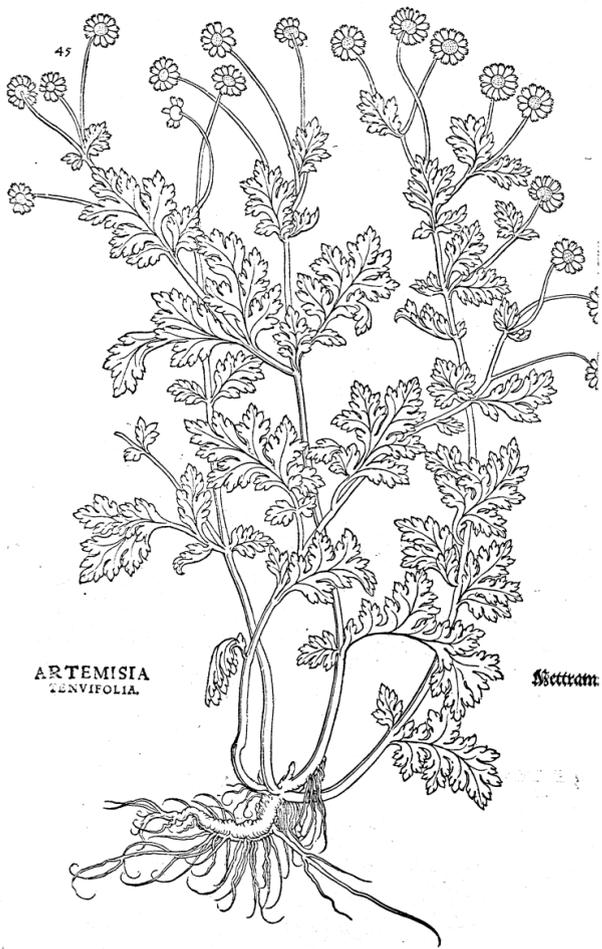

44

ARTEMISIA
LATIFOLIA.

Seifüg.

D 4

ARTEMISIA
MONOCLONOS.

Reinfam.

47

TAGETES
INDICA.

Indiani
negelen

NOMINA.

ARTEMISIA Græcis, Artemisia latinis, Germanis Beyßiß, Buchen/ S. Johans gürtel/ Sommerwend gürtel/ oder Gossfer reinfaru appellatur. Officium ueterem appellatione retinent. Nomen herbe inditum purant ab Artemisia uxore Mausoli regis, que sibi hanc herbam adoptauit, cui ante Parthenis, id est, uirginalis, quod uirgo dea illi nomen dederit, uocaretur. Non desunt qui ab Artemide cognominata arbitrentur, quod priuatim feminarum malis, quibus asperitas, hoc est, Diana præest, medeatur. Nomen Germanicum S. Johans gürtel, quasi diui Ioannis zonam dicas, à superstitiofulis nonnullis monachis & mulierculis herbæ huic impositum est. Nam fuerunt qui non coronas duntaxat, sed etiam zonas ex ista herba cõfecerunt, quas tandem in ignem, qui in die diuolooanni baptistæ sacro, in singulis plateis urbium succendebatur, nescio in quem euentum, proiecerunt, haud dubie hæc herba in deserto diuum Ioannem cinctum fuisse somniant.

GENERA.

Tres sunt, Dioscoride teste, Artemisie species, quæ etiam hodie apud nos passim reperiuntur. Prima *Artemisia latifolia*, latinè Artemisia latifolia dici potest. Ea autem est quæ simpliciter hodie Artemisia uocatur. Huius iterum duo sunt genera colore duntaxat distantia: unum caule & floribus rubens, Germanis Korbucher, uel Korbeyßiß dicitur: alterum candidans caule, floribus uero flauis, Germanicè weißbucher appellatur. Altera græcè *Artemisia tenuifolia*, latinè uero Tenuifolia nominatur: quod quidem genus uulgo hodie Matricaria, Germani Gölsterkraut/ & Gölsterkraut, quod uteri, quem matricæ uocant, morbis medeant. Tertia species Artemisie monodonos dicitur, Tanacetum corrupto nomine pro Tagete hodie nominant, Germani Reinfarn, quod filicis ferè speciem referat, & in aquarum ripis nascatur. Alio nomine Wurmkraut, quoniam lumbricos e uentre pellat. Esse uero hanc herbam aliquam Artemisiam speciem uel hinc etiam cõstare potest, quod primam speciem, ut diximus, nonnulli Germanicè Gossfer reinfaru uocant: hæc enim nomenclatura manifestè docent, & eam quam Tagetem appellant Artemisiam esse congenerem, quod scilicet eandem habeat appellationem. Huius haud dubie generis est herba quæ elegantissimos profert flores, garyophyllos Indos uocatos: nulla enim in re nisi floribus, qui sunt elegantiores & longè maiores, ab hac nostra distat: odore tamè nostra hanc etiam uincit. Hinc est quod Tagete Indicam appellauerimus, Germanicè autem Indianische negelen. His autè herbis tribus cõuenire Dioscoridis descripiões facile uniuersis ex his quæ paulò post dicemus cognoscer. Esse autem Artemisie genera ex manuscripto codice, quem ob uetustatem lubens cito, manifestè colligi potest. Is enim pictas ordine tres iam cõmemoratas herbas ita ob oculos ponit, ut nemo qui illas uel semel saltem uiderit, non agnoscat. Picturæ accedunt descripciones, & nomenclaturæ hodie etiam usitate. Primam enim Artemisiam, alteram Leptophyllion & Matricariam, tertiam uero Tagetem, quo nomine Apuleius usus est, & Tanacetum appellat, ita ut nemo deinceps quin uera sint Artemisiam genera dubitare debeat, aut merito possit.

FORMA.

Prima species quæ priuatim Artemisia dicitur, fruticosa est herba, Absinthio similis, maiora tamen & pinguiora folia habet, quæ supernè ex nigro uirescunt, subtèr autem candidat, crebrè etiam refecta sunt. Flos illi tenuis, & lemen rotundum. Altera, folia tenuiora obtinet, flores exiguos, tenues, albos, & grauius olentes. Porro Samplichi odorem cõfricata eius folia & flores referunt. Quæ utiq; descriptio ita Matricaria uulgo dictam herbam exprimit, ut nemo non, nisi talpa cecior sit, hanc esse alteram

teram Artemisia speciem uideat. Fruticosa enim herba est Matricaria, folijs quam sit Artemisia propriè dicta gracilioribus, floribus tenuioribus, per ambitum albis, (ntus enim lutei existit) grauitur cum uniuersa herba olenibus. Hallucinans itaque qui Serapionis interpretem secuti, Dioscoridis Parthenium esse putant, ut suo loco abundè demonstrabimus. Tertia *parviflora*, hoc est, uniuersis dicta, simplici caule confurgit, folijs minutim scissis. Caulis in summo floribus luteis & tenuibus abundat. Haec odoris iucunditate priorem uincit. Quae sanè descriptio pulchrè herbam Tanacetum appellatam hodie, deliniat, ita ut tertiam esse Artemisiae speciem nemo dubitare debeat, aut falsè iure queat. Tagetes Indica caule exurgit rubescente, ramulis multis brachiato, folijs tenuibus, minutim scissis, & grauitè odoratis, floribus in summo caule luteis, & croci ferè colorem referentibus, elegantia nulli alteri cedentibus.

LOCVS.

Prima nascitur in aquosis, in cultis, asperisq; locis. Altera in hortis, locis siccis & lapidosis. Tertia in aquarum ripis, atque uinearum aggeribus passim prouenit, unde Germanicè appposito uocabulo *Reinsam* uocatur. Indica Tagetes non nisi sata prouenit in Germania.

TEMPVS.

Singula genera tria aestate, potissimè cum uua maturegit, tunc enim abundant floribus, colliguntur. Indica paulò tardius in nostra regione floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & modicè deficcant, & sunt, quod ad calefactionem attinet, ordinis fecundi: quod uero ad resiccationem, aut primi intensi, aut secundi remissi. Sunt etiam modicè tenuium parrium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Excalfaciunt & extenuant. Feruescitq; profunt ad infensus muliebres, ducendos menses, secundas, & foetus. Vteri praeductionem atque inflammationè iuant, lapides frangunt, & urinae suppressionem tollunt. Herba ipsa imo uentri illita copiosa, menses mouet. Succus eius cū myrrha subactus & admotus, ex utero elicit quacuq; & infusio. Bibitur etiam coma trium drachmarum pondere eorundem ducendorum gratia. Si quis stomacho laborans Artemisiam leptophyllon contuderit probè cum oleo amygdalino, & ueluti malagma confecerit, stomachoq; impo fuerit, sanabitur. Neruorum quoque dolore si quis affectus fuerit, ac succum eius cum oleo rosaceo miscens inunxerit, curabitur.

EX GALENO.

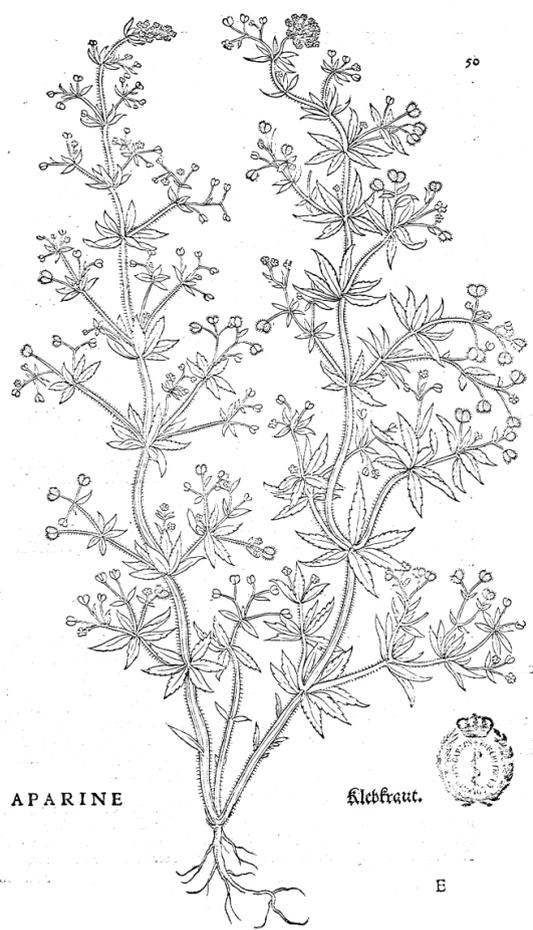
Ad renem calculos mediocriter, & ad uteri fomentationes profunt.

EX PLINIO.

Artemisia priuatim foeminarum malis medetur. Eandem quoq; secum habentibus, negant nocere mala medicamenta, besuamue ulla, ne solem quidem. Bibitur & haec ex uino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur, potaue aduersus ranas. Alligatam qui habet uiator, negatur lassitudinem sentire.

APPENDIX.

Præter dictas facultates usu compertum est, flores Tanacetis pueris ex uino uel lacte datos, mirificè ex uentre lumbricos pellere, ideoq; Germanis herba lumbricorū, ut paulò antè diximus, appellata est haec Artemisiae species.

APARINE

A. lehrant.

E

51 DE APARINE CAP. XIII

NOMINA.

Errant qui putant legendi esse... APARINE, ἰσχυράδελος... græcè, Aparine latinè, Klebteur Germanicè nominat.

Ramulos habet Aparine multos, exiguos, quadrangulos, & asperos. Folia per ambitum orbemue Rubiæ modo per interualla, circumposita.

FORMA.

Ramulos habet Aparine multos, exiguos, quadrangulos, & asperos. Folia per ambitum orbemue Rubiæ modo per interualla, circumposita.

LOCVS.

Nascitur in frumentario agro, aut hortis circa sepes & maceries.

TEMPVS.

Colligitur æstate dum semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Aparine modicè extergit & defecat, habetq; nonnihil tenuium partium: unde satis constat hanc aliquam etiam caloris in se portionem habere.

VIREVS.

Aparines feminis, caulium & foliorum succus cum uino potus, phalangiorum & uiperarum moribus auxiliatur.

EX PLINIO.

Efficax Aparine contra serpentes, semine potio ex uino drachma: & contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex uulneribus reprimunt folia imposita.

DE ACANTHO CAP. XV

NOMINA.

BRANCA URFINA. KANΘOZ, ἀκανθή. Græcis, Acanthus siue Acantha Latinis dicitur. Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus urforum pedibus habent, Branca urfinam uocant.

Duo Acanthi genera damus. Primum quidem legitimam Acanthum nominauimus, quod scilicet descriptioni per omnia respondeat.

FORMA.

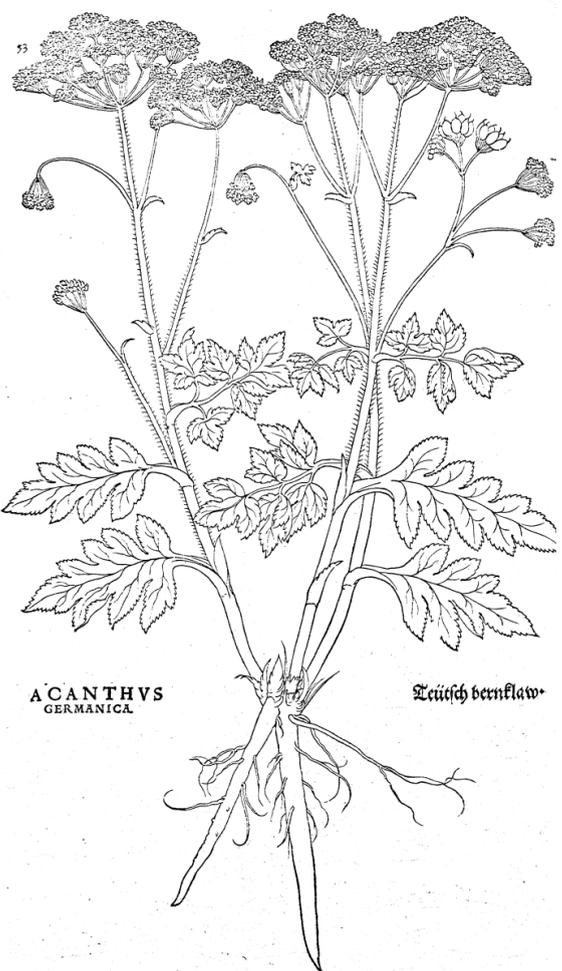
ACANTHVS
VERA.

52

Welsch beerflaw.

B 2

A CANTHVS
GERMANICA

Leüsch bernflaw

FORMA.

Folia habet multò quàm Lactuca latiora & longiora, Erucae modo incifuris di-
uifa, nigricantia, pinguis, leuia, Caulem leuem, binum cubitorum, digitali crassitu-
dine, ex interuallis sub ipfum ufq; uerticem foliis quibusdam oblongis ueluti nu-
camentis, aculeatis, ex quibus candidus promitur flos. Semen illi est oblongum, lu-
teum, caput thyrifi specie. Radices funt glutinofae, mucofae, rubentes, longae.
Haecenus Dioscorides. Si autem ueri Acanthi picturam diligenter fpectare uolue-
ris, huic descriptioni prorfus quadrare uidebis, ita ut nulla fit nota quae illi non ad
amiffum respondeat. Neque impedit quod Acantha spinam fignificet, spinofa e-
nim & haec quidem herba est, fed mollibus duntaxat spinis, ideoq; à Vergilio mol-
lis Acanthus dicitur. Germanicam tamen Acanthum ad Dioscoridis picturam
non penitus accedere, est euidentiffimū. Potest tamē in prioris inopia, huius etiam
cōmodus esse ufus, ut ex ijs quae paulò pōst dicemus, patebit.

LOCVS.

Nafciur uera in hortis, petrosis & humentib; locis. Germanica in hortis & pra-
tis undique.

TEMPVS.

Colligitur in aestate dum floribus & semine abundat, Iunio praecipue & Iulio
mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia Acanthi mediocriter digerentem facultatem obtinent. At radix exiccato-
ria est, & leuiter inciforia, & tenuium partium. Hanc uim Acantho etiam Germa-
nico inesse, gustus abunde monftrat. Folia enim eius modicē amara, radix autem
subacris est.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Acanthi radices uftis & luxatis illitae profunt. Potae urinam mouent, & aluum
fifunt. Tabidis, ruptis, conuulsis, mirē utiles funt.

EX PLINIO.

Radices Acanthi uftis luxatisq; mirē profunt. Item ruptis, conuulsis, & phthifin
meuentibus incoctae cibo, maximē pifana. Podagris quoq; illinuntur tritae & ca-
lefactae calidis.

APPENDIX.

Esti nostrae Brancae urinae facies picturae Acanthi non undiquaq; respondeat,
tamē eius radicem eandem habere cum Acanthi ueri radice facultatē est euidentif-
simum. Cum enim gustu subacris fit, necesse est ut exiccet, incidat, & tenuium fir-
partium. Errant itaq; nostrae aetatis medici, qui neglecta prorfus radice, folijs tan-
tum uuntur, quae quidem mediocriter difcutere ualent.

DE SPINA ALBA CAP. XVI.

NOMINA.

A KANOA *Abas* graece, Spina alba latine, Officine Bedegarim seu Bede. *Bedegar*
quar Peno nomine appellant, Germani Weipiffel, oder Strectraur.
Nomen herba haec ab albis folijs seu lacteis maculis, quibus folia con-
spersa sunt, accepit.

GENERA.

Quamuis Dioscorides Spinae albae duntaxat unum faciat genus, tamen cū plu-
res inueniantur apud nos herbae quae descriptioni respondent, plura etiam ut illius
statuamus genera necesse est. Vnum itaq; genus est, quod hodie uulgo Carduus
Mariae dicitur, Germanis uero *Wariendiffel* oder *Strewendiffel* nominatur. Nos
spinam albam hortensem, quod nimirum in hortis tantum proueniat, appellau-
mus.

mus. Alterum genus syluestre est, proximè ad Dioscoridis dclinationē accedens, ideoq; à Germanis *Weywegdissel* uocatur. Cæterum uidimus herbam peregrinā siccam, quæ syluestri, quod ad formam atinet, per omnia respondebat, quæ haud dubiè uera spina alba erat, & descriptioni prorsus cōueniebat. Picturam eius, quod uiridi destituebamur, dare non potuimus.

FORMA.

Folia albo Chamæleonti similia habet, angustiora tamen & candidiora, subdensa, subasperæ, & aculeata. Caulem binos cubitos excedentē, digiti magni aut minoris crassitudine, subalbum, intus cauum. In cacumine eius caput est aculeatum, Echino marino non abfimile, minus tamen & oblongū. Flores purpureos, in quibus semen Cnici forma, sed rotundius. Quæ descriptio in uniuersum quadrare uidetur herbæ quæ uulgò *Carduus Mariæ* appellatur. Folia siquidem Chamæleonti non dissimilia, angustiora, candidioraq; (albis enim maculis undiq; cōspersa, unde tam Græcum quàm Latinum, adde etiam Germanicum nomen *Weywegdissel*, ut diximus, illi impostum est) subdensa, subasperæ, & minimè mollia, & mirum in modum aculeata sunt, ita ut contrectata immodicè pungant. Caulis eidem supra bina cubita altus, digiti maioris aut minoris crassitudine, & inanis. In summo uertice Echino marino haud dissimile caput aculeatum obrinet. Flores denique purpureos, in quibus semen Cnico simile, sed rotundius habet, id quod ex utriusq; seminis collatione pulchrè deprehendes. His accedit, quod facultates quas alba Spinae Dioscorides tribuit, similes sint ijs quæ *Carduus Mariæ* à nostris hodie herbæ rjjs assignantur, ut ex sequentibus innoteat clarius. Syluestri sic quadrat descriptio ut nihil magis. Nam, ut cætera omittā, radix desiccatoria est & modicè adstringens, atque adeo genuinas Spinae albae facultates obtinet.

LOCVS.

Nascitur in montibus & syluosis locis. Hodie in hortis passim etiam plantatur, ut alia quædam Carduorū genera. Syluestre in locis incultis & arenosis prouenit.

TEMPVS.

Colligenda est herba in æstate dum semine pregnans est. Floret autem Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius desiccatoria est, & modicè adstringens. Semen uero tenuis essentia, & calidæ facultatis.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix huius pota, sanguinē excreantibus, stomachicis & cœliacis prodest. Vri nam cit. Oedematis illimitur. Decoctio eius dentes in dolore colluuntur. Semen potum conuulsis infantibus, & à serpente demorsis auxiliatur. Ferunt etiam quod amuletum ex eo uenenas bestias abigat.

EX GALENO.

Radix cœliacis & stomachicis succurrit. Sanguinis reiectiones cohibet, & oedemata illita contrahit, ac dentes dolentes iuuat, si decoctio eius colluuntur. Semen potum qui conuelluntur prodest.

56

SPINA ALBA
HORTENSIS.

Waller Del.

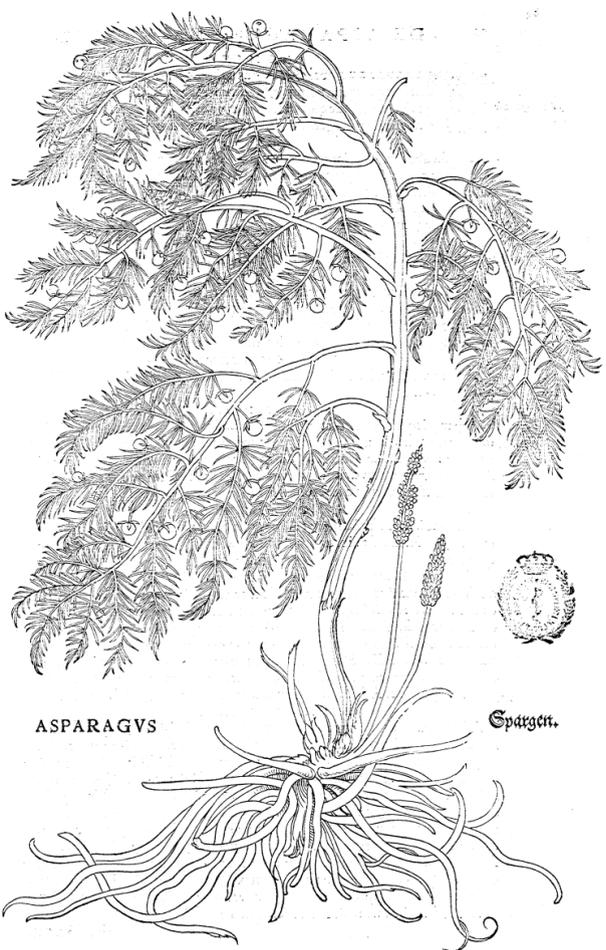
E 4

57

SPINA ALBA
SYLVESTRIS.

W. & A. G. S. 1841

ASPARAGVS

Spargett.

NOMINA.

Ἀσπάραγος græcè, Asparagus latinè uocatur. Officinæ extrita priore littera Sparagum nominat, Germani Spargen. Sic autem potissimū altilis faniusq; de quo nobis hic fermo est, nominatur, eò quod colliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habeat.

FORMA.

E radiculis thyrsus primum exilit, cacumine in tortulos turbinato, quod tandem increfcens explicatur in prægrandes ramos, quibus insunt folia capillamenti modo, & ut Fœniculi tenuata, quæ per uetustatem occalescunt in spinulas. Florem fundi paruulum, quo decusso bacca dependent primum uirides, quæ tandem maturitate rubescunt, feminibus refertæ. Radices spongiosæ, longæ & rotundæ.

LOCVS.

In hortis feritur & plantatur, inq; nõnullis locis lapidosi sponte prouenit.

TEMPVS.

Thyrso primū cum uer appetit emicante uirer, spica tum cibus expetita. Recentes hos thyrsulos in uoluptatem gulæ uerterunt helleuones. Hodie decoctus in iure Asparagus, aceto, sale, & oleo conpersus, magno gulæ delectamento comeditur, & in principum delicijs est. Semen suo legitur tempore, nimirum æstate.

TEMPERAMENTVM.

Abstergendi facultatem habet Asparagus, idq; citra manifestam aut caliditatem aut frigiditatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Asparagi colliculi cocti & comesti alium molliunt, & urinam mouent. Radicum uero decoctum, difficultati urinæ, regio morbo correptis, nephriticis, ischiadicis cum uino autem idem decoctum phalangiorum moribus auxiliatur. Si decoctum super dente retineatur, eius dolori medetur. Facit ad eadem omnia semen etiam potum. Ferunt mori canes decoctum eius bibentes.

EX GALENO.

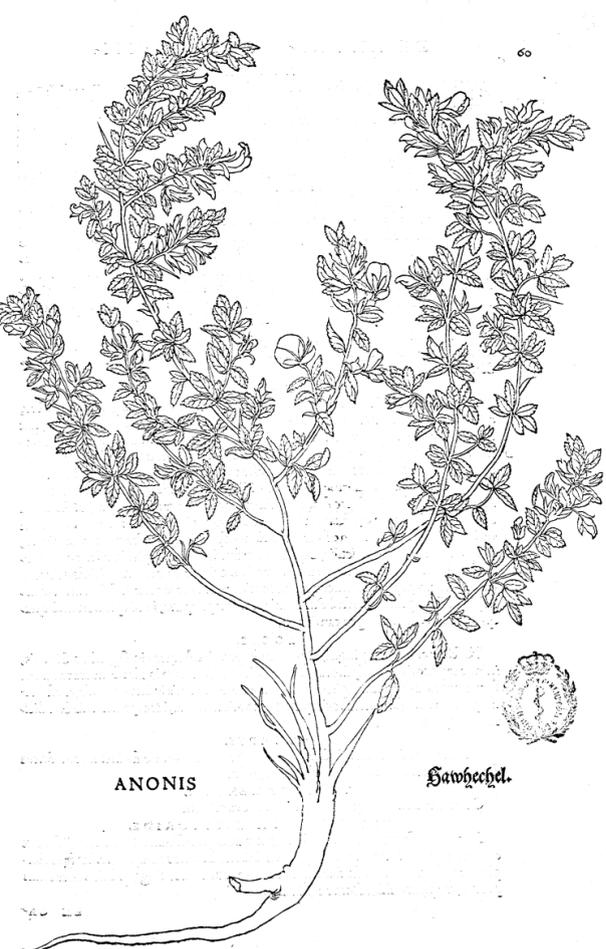
Renes ac iecur infarctu liberat Asparagus, & maximè herbæ ipsius radices & semen. Quin & dentium dolores sanat siccitatis nomine, quam uel maximè dentes requirunt.

EX PLINIO.

Vtilissimus stomacho cibus, ut traditur, Asparagi. Cumino quidem addito in flationes stomachi coliq; discutit. Iidem oculis claritatē adferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & sping doloribus, intestinorumq; uirjs profunt. Vino cum coquantur addito, lumborum & renum dolores mitigant. Venere stimulant. Vri nam cient utilissimè, præterquã quod uesciam exulcerant. Radix quoq; plurimum prædicatione trita, & in uino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad uulua dolorem, radicem cum uino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Asparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant.

EX SIMONE SETHI.

Asparagus olerum omnium maximè nutrit. Proinde si quis dicat eius naturã potissimè esse mediã inter olera & carnes, non procul à uero aberrabit, propter nutriendi facultatem plantarū & carniū, quæ similiter se habet. Vri nam quoq; cit, & obstructiones iecoris & renum aperit: id quod manifestū ex eo, quod urinæ odorem in suum tranſmutat, ut hunc qui aliquantulū eius ederint, sentiãnt. Neq; quispiã admiretur illum statim urinæ suam qualitatē indere: nam & rubea tinctorem si manibus contineatur, urinam in suum colorem tranſmutat: quod paradoxum etiam esse uidetur, ut extrinsecus impositum urinam tingat. Asparagi colicis & renum affectionibus, qui à pituita proueniunt, auxiliantur: semen genitale augent, & celerius quã reliqua olera in sanguinem mutantur. Menses ciunt. Cordis palpitationibus succurrunt: dentibus profunt: sed nõ semper stomacho boni sunt, propterea gar & oleo conditis, cum mediocriter cocti sunt, ijs uti oportet.

ANONIS

Sawhazel.

DE ANONE CAP. XVIIII

NOMINA.

ANONIS, à *anone* Græcis: Anonis & Ononis Latinis appellatur. Vulgus herbariorū Restam bouis, quod in opere arantes boues subinde sistat, nominare solet. Nonnulli Remoram aratri, quod alis & duris radicib. in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acutellam uocent, quod suis scilicet spinis ingredientium pedes pungat & offendat. Germanis *Hawbched* nuncupatur, & *Wjensched* / quia crebris inter folia aculeis, haud secus ac instrumentum hoc quo mulieres linum carminat, & à crassiore purgant stuppa, horreat: uel quod ligone ad aculeatam hanc herbam erudendam & exirpandam cum in altum agitur, & sese propagat, opus sit. Equites Germani *Stalfr aut*, eò quod decoctum eius meire nequeuntib. equis offeratur, uocant. Binominis autem antiquis est scriptoribus, una tantum litera mutata. Sunt enim qui Ononim, ut Theophrastus & Galenus: sunt etiam qui Anonim, ueluti Dioscorides & Plinius, nominent. Anonis haud dubiè à non iuuando, quod nullo iuuamine polleat, dicta est. Siquidem aratoribus inimica est, uiuaxq; nimis fruges opprimit, suisq; aculeis nocet. Ononis uero, quod ainos, quos Græci *ωνον* uocant, sese terentes ad illam scabentesq; iuuet. Complures quoq; Graj herbam sic appellari prodiderunt, quod in ea se uoluntantes, spinis eius dorsum libenter affricent & scabant. Officinis prorsus ignota, & inutilata.

FORMA.

Ramos habet palmares, aut maiores, fruticosos, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarū multus, capitula rotunda. Folia exigua, tenuia ceu Lentis, ad Rutæ, aut fœnarj Loti figuram accedentia, subhirta, odorata, nec iniucundè olentia. Ramuli acutas spinas, spiculis acuminatis similes, solidasq; gerunt. Radice candida nititur. Theophrastus toto caule foliatam esse tradit, ut ueluti coronam ex interuallis rota species repræsentet. Florem quoque illi esse minutulum, & in siliqua non undique septum scribit. Quæ sanè singula pulchrè picturæ respondent, & Anonim esse hanc herbam quam Restam bouis hodie herbarij nominant, euidenter, nulla redamante nota, ostendunt. Nam hæc ramos spargit fruticosos, palmo longiores, frequentibus cinctos articulis, à quibus ale funduntur. Capitula exerit orbiculata, folia Lentis parua, ad Rutæ uel pratensis Loti figurā accedentia, hirta, iucundum odorem exspirantia, inter quæ nocentiores, & mucronata cuspidis aculei quasi spicula subrigunt. Flos ferè Pili diluore micat purpura, in siliqua non undique septus. Radix in nigro candicans.

LOCVS.

Nascitur culto solo, pingui, & glutinoso, præcipuè autem in fegetibus & aruis, inimica agricolis, uitaxq; supra modum. Cum enim altam lætæ uenæ nacta tellurem fuerit, protinus in altum agitur, & singulis annis, furculis in latus emissis, rursus anno postero deorsum uertus acta pluribus ramis luxuriat, ideoq; runcanda & radicitus extirpanda uenit.

TEMPVS.

Aestate germinare incipit, à frugibus perficitur, autumno sui incrementi finem faciens. Floret autem Iulio mense, & Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Ononis radix tertio quadantenus ordine exalfacit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Antequam spinosa sit sale conditur, & est cibus gratissima. Radix eius calefacit, et extenuat, cuius cortex cum uino potus urinā ciet, calculos rumpit, crustasq; abstergit. Decocta radix in posca dentium dolorem collutione mitigat. Huius decoctum potum, hæmorrhoidas sanare creditur.

EX GALENO.

Radix cortex maximè utilis est, habens quippia absterforiũ & incisorium. Proinde non tantum urinas ducit, sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas cõfestim detrahit. Vtuntur quoq; ea ad dentium dolores in posca decoquentes, & collui decocto eius iubentes.

EX PLINIO.

Radix decoquitur in posca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculus pellit. Comitialibus datur in oxymelite, decocta ad dimidias.

DE ANISO CAP. XIX.

NOMINA.

ANIZON græcè, Anisum latinè uocatur. Officinis nomen genuinum retinuit, germanicè Anis appellatur.

GENERA.

Anisum caule, folio, flore, Apio par esse uidetur. Caulem nanque tenuiter striatum, rotundum, multisq; ramulis brachiatum obtinet. Folium ubi primum enascitur, rotundum, sed deinceps Apij modo dissectum. Florem candidum, mucarum feniculi. Tota herba, haud aliter quàm semen, odorata est.

LOCVS.

Ex Syria originè habet, iam autem passim fatum in Germania hortis prouenit.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio mensibus floret, semineq; prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deficcatur in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

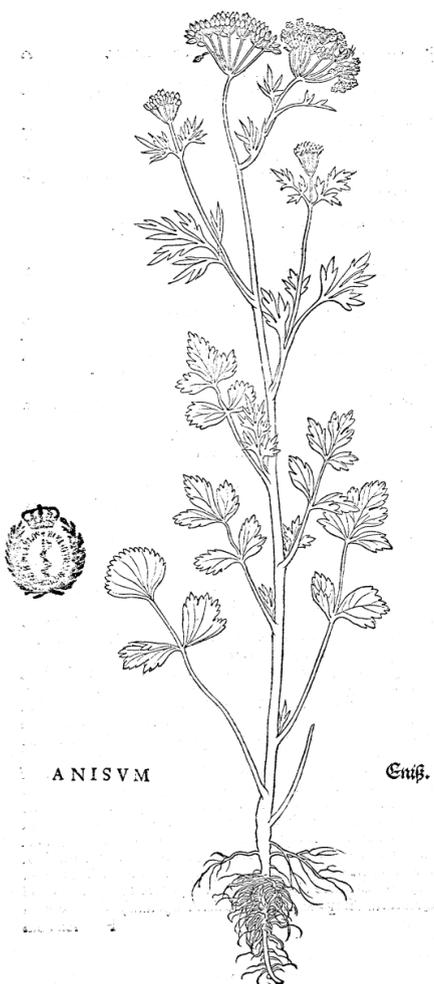
Anisum in uniuersum calefacit, exiccatur. *ἄνισον* rectius mea sententia interpretabitur pro eo quod est, facile spirare facit. Oris halitum iucundiores facit. Anodynum est, dolorem leuat. Urinã cit. Diffundit. Hydropicis potum suum arceat. Prodest ad uenenata animalia, & inflationes. Aluum, & album fecinarũ pro fluxu uium sistit. Lac ad mammas elicit, & Venerem stimulat. Suffitum naribus capitis dolorem sedat. Tritum, cumq; rosaceo instillatum, aurium medetur rupturis.

EX GALENO.

Anisi semen maximè utile est, acre & subamarum, ut propè ad urentium accedat caliditatem. Proinde & urinam cit, & digerit, atq; uentris inflationes sedat.

EX PLINIO.

Anisum aduersus scorpiones ex uino bibitur, à Pythagora inter pauca laudatũ, siue crudum, siue decoctum. Item uiride aridumue, omnibus quæ cõdiuntur, queque intinguntur desideratũ. Panis etiam crustis inferiorib. subditum. Saccis quoq; additur. Cum amaris nucibus uina cõmendat. Quin ipsum oris halitum iucundiores facit, fetoremq; tollit manducatum maturis cum Smyrneo, & melle exiguo. Mox uino collatum uultum iuniorem præstat. Insomnia leuat suspensum in puluino, ut dormientes olfaciant. Appetentiã ciborum præstat. Dolores capitis leuat suffitum naribus. Epiphoris oculorũ radicem eius tusam imponit lollas: ipsum cum croco pari modo & uino, & per se tritum cum polenta, ad magnas fluxiones, extrahendaq; si qua in oculis inciderint. Narium quoq; carcinodes consumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & Hyssopo ex aceto gargarizatũ. Auribus infunditur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostam, cum melle sumptum melius. Cũ acetabulo Anisi nucis amaras quinquaginta purgatas tere in melle ad tulsim. Præcipuum autem est ad ructus, ideo inflationib, stomachi & intestinorũ torminibus, & cœliacis medetur. Singultus & olfactum decoctũ potumq; inhihet. Potum

A somnum conciat. Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorum tumores. Eripectorum uitijis, neruis quoque quibus succinctum est corpus, utilissimum. Prodest eius & capitis doloribus infillari succum cum oleo decoctum. Non aliud utilius ueneri & intestinis putant, ideo dyfentericis & tenafmis datur tostum. Dalion herbarius dedit bibendum cum anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinum recens cum polenta. Sic & infantibus comitiale uitium aut contractionem sentientibus. Pythagoras quidem non corripit uitio comitiali in manu habentes, ideoque quamplurimum domi ferendum. Parere quoque facilius olfactantes. Soffimenes contra omnes durities ex aceto usus est. Semine eius potio, lassitudinis auxiliium uiatoribus sponon dit. Strangulationes uuluar, si manducetur & linatur calidum, uel si bibatur cum castoreo in aceto & melle, sedat. Verrigines à partu cum semine cucumeris & lini pari mensura trinum digitorum, uini albi tribus cyathis, dicunt. Urinam ciet. Venereum stimulat. Cum uino fudore leniter præstat. Vestes quoque à tineis defendit.

EX SIMEONE SETHI.

Prodest ad uentros ex frigore iccoris affectus, & ad spirandi difficultatem quæ ex pituita proficitur. Flatus qui in uentriculo sunt, digerit. Obstructiones tollit, & lactis copiam facit.

DE ACETE CAP. XX.

NOMINA.

A K T H Græcis, Latinis Sambucus nominatur. Reliqua nomina dicemus paulo post, ubi huius genera indicabimus. Sambucus porro uidetur ab *Sambucus uide* authore appellata, cui nomen Sambyx fuit: uel à fabuca musico instrum^{dieta} mento, quod alij peccida nominant, alij magadin. Atque hinc est quod Sabucus potius quam Sambucus, si Serenio Quinto credimus, scribendum sit.

GENERA.

B Duo eius genera. Vnum arborefcit, quod priuatim officinae Sambucum, Germani *Holber* à cõcauitate uocant. Alterum Græcis *yequasubens*, quasi humilis, & cõ- *yequasubens* actæ breuitatis Acete nominatur, Latinis Ebulus, Germanis *Attidh* / uel *niderer* *Ebulus* *Holber*.

FORMA.

Sambucus in arborem affurgit, uirgis harundinum modo rotundis, subcauis, can^{sambuci} dicantibus, proceris. Folia tria, aut quatuor, aut quinque, aut sex, aut septem per interualla circa uirgas obtinet, nucis iuglandis similitudine, graueolentia, pluribus in ciferis, in fummis ramis siue caulibus umbellas rotundas ferentia. Flores albos, fructum acinumuc Terebinthi in nigro purpureum, racemofum, succofum, & uinofum. Ebulus humilis minorque est, herbaceo generi propius accedens, quadran^{Ebuli} gulo caule, densis geniculis. Folia ex interuallis circa singulos geniculos Amygdalæ similia alæ infar expanduntur, per ambitum ferrata, longiora, graueolentia. Umbellam in summo fert Sambuco similem, flores in idem & fructum. Radice nititur longa, digitali crassitudine.

LOCVS.

Vtrumque genus in opacis, asperisque potissimum locis, & iuxta aquas emicat. Ebulus uero in agris etiam quibusdam prouenit.

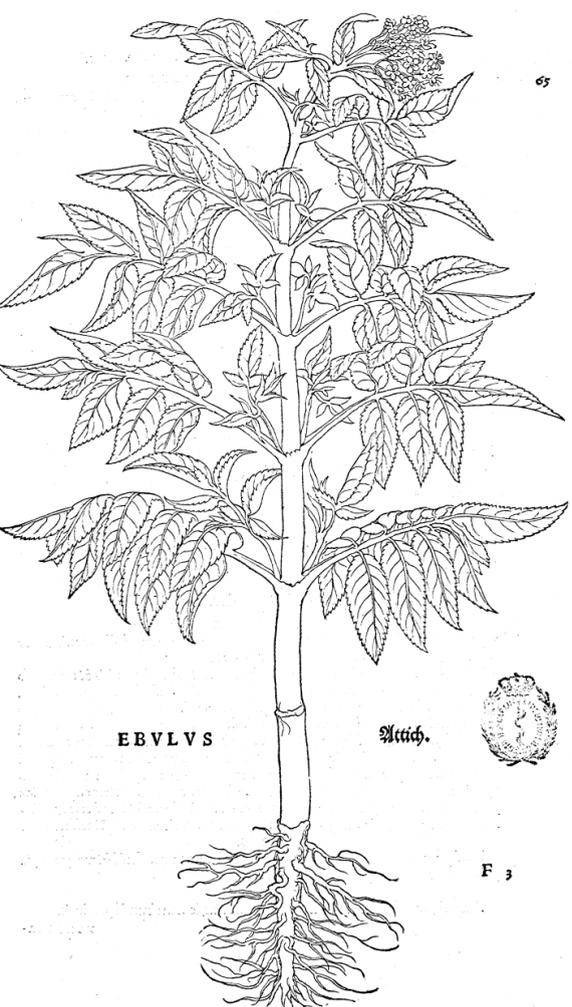
TEMPVS.

Parum ante Solstitium æstiuum floret Sambucus. Tardius autem Ebulus, Iunio nimirum & Iulio mensibus. In Augusto uero baccas suas profert.

TEMPERAMENTVM.

Sambucus uterque calefaciendi ac deficcandi facultatem habet, id quod amaritudo, & adstrictio modica abunde monstrant.

VIREB. EX DIOSCORIDE.

C Eadem utriusque facultas, & parufus, exiccās fcilicet, aquā educens, ftomacho nocens. Folia olerum modo decocta, pituitam & bilem purgant. Quinetiā teneri caules in olla cocti, eadem præftant. Radix in uino decocta & in cibus data hydropicis auxiliatur. Eodem modo pota uiperarum moribus fibuenit. Vulus emolliit & aperit: & quæ circa eas funt affectiones, decocta cum aqua in infufione corrigit. Fructus cum uino potus eadem efficit. Illius capillos denigrat. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. Ambuftus etiam, & canis moribus illita succurrunt. Profunda & quæ in caernas dehifcunt ulcera agglutinant. Podagricis, cum taurino hircinoue adipe illita, auxiliantur.

EX GALENO.

Vtraque Sambucus, & arborefcens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modice digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adijcit: Potæ & manducate aquam per aluum educunt.

EX PLINIO.

Vtriusque decoctum in uino ueteri, foliorum, uel feminis uel radicis, ad cyathos binos potum ftomacho inutile est, aluo detrahēs aquā. Refrigerat etiam inflammationē, maximē recentis ambufti: & canis morfum cum polenta, molliffimis foliorum illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimque membranae quæ circa cerebrum est, lenit infufus. Acini eius infirmiores quàm reliqua: tingunt capillum: pori acetabuli mensura, urinam mouent. Foliorum molliffima ex oleo & fale eduntur ad pituitam bilemque detrahendam. Ad omnia efficacior quæ minor. Radicis eius in uino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt: uulus emolliunt foliorum decocto infidentium. Caules teneri minoris Sambuci in patinis cocti, aluum foliunt. Refiftunt folia serpentum icibus in uino pota. Podagricis cum feuo hircino uehementer profunt cauliculi illiti. Iidemque in aqua macerantur, ut ea sparsa pulices necentur. Foliorum decocto filiofus spargatur, muscæ necantur. Boa appellatur morbus papularum, cum rubent corpora, Sambuci ramo uerberatur. Cortex interior tritus, ex uino albo potus, aluum foluit. Ebuli fumo fugantur serpentes. Tenerum cum folijs tritum, ex uino potum, calculos pellit. Impositum testes sanat.

DE AMMI CAP. XXI.

NOMINA.

Ammi Græcis, Ammi Latinis, Ameos officinis corrupte, Germanis Amey appellari potest.

FORMA.

Ammi caule rotundo & herbaceo constat, furculis multis & exiguis: folio oblongo, angusto, per ambitum incisuris diuiso: flore paruo, candido, umbella Anethi: semine exiliori multo quàm Cuminum, gustu Origanum præ se ferente, acri & subamaro: radice candida & multifibra. Esse autem hanc herbam uerum Ammi, feminis in gustu sapor, qui subamarus & acris est, omnium maximè ostendit: talem enim in eo saporē Galenus requirit. Origanum etiam gustu referre uidet. Quibus accedit antiqui & manuscripti herbarij testimonium, cuius pictura & descriptio fati docent, hanc herbam esse Ammi genuinam. Inter cætera enim semen Ammii piper gustu referre, ideoque à nonnullis piperulam dictam esse ait. Id quod certe uerissimum esse cõperies, si semen gustaueris: miram enim huic acrimoniã inesse senties.

LOCVS.

Nusquam in Germania sua sponte nascitur. Satum tamen facillè & magna copia prouenit, sicut deinceps extirpari uix queat.

TEMPVS.

Augusto mensē floret, ac deinceps ubi defloruit, semen abundè producit.

TEMPERA-

TEMPERAMENTVM.

Ammi semen in calefaciendo desiccandūq; ex ordine tercio intenso existit.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Vis femini excalearia, seruens & exiccās. Facit ad tormina, urinā difficultatē, uenentorū morsus cum uino potum. Menstrua ciet. Miscetur derodontib; ex cantharidibus confectis medicamentis, ut inde exortis urinā difficultatibus resistat. Sugillata cum melle illitum tollit. Colorem potum & inunctū in pallorem mutat. Suffitum cum uua passa aut resina uuluas purgat.

EX GALENO.

Herbæ quam uocant Ammi, semē maximē est utile. Facultatē est excalearia & deficatoria, tenuitūq; partium. Sed & gustu subamarū est, & acre. Et darum est quod digerat, & urinam moueat.

EX PLINIO.

Inflationes & tormina discutit. Urinam & menstrua ciet. Sugillata & oculorum epiphoras mitigat. Cum lini semine scorpionū ictus in uino potum drachmis duabus: priuatimq; cerasitarum cum pari portione myrrha. Colorem quoque bibentium similiter mutat in pallorem. Suffitum cum uua passa, aut resina, uuluas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

DE ARO. CAP. XXII.

NOMINA.

ARO, ἄρον, ἄρον græcè, Arum & Aris latinè dicitur. Officij corrupto, ut solent, uocabulo larum appellat. Quidam, quod folium effigie bubuli uestigij prodeat, Pedem uiruli uocarunt. Alij, quod dracunculi emulatur, sola magnitudine discrepans, Serpentariā minorem appellant: neq; id sanè temerè. Videtur enim Aron esse Dracunculus minor, cui Dioscorides folia *μαρωσίδι*, hoc est, Hederæ similia esse dicit, quæ prorsus Ari sunt, nisi quod paulò sint longiora. Plinius etiam Aro eas facultates tribuit, quas Dioscorides Dracunculo minori. Vt hinc conspiciat, Arum cum Dracunculo minori miscuisse ueteres. Vulgus, quod pistillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis uirile nominat. Id quod & Germani nostri faciunt, qui sua lingua Pfaffenpinz nuncupant. Aliàs Aron, & ob uehementem acrimoniam, teitschen Ingber uocant.

FORMA.

Folia emittit Dracunculo similia, sed longiora & minus maculata: caulē dodrantalem, purpurascētē, pistilli figura, à quo croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo similis, quæ quod minore acrimonia est, cocta comeditur. Hæ utiq; delimitationes ad amullum, nulla reclamante nota, nostro Aro cōueniunt. Siquidem folia promit Dracunculi, longiora, & pauciorib; maculis resperla, caulē dodrantem altum, in purpuram leniter tendentem. Ante feminis partum, sagaci naturæ artificio dignum, erumpit inuolucrum & cucullum, quod mucronata in turbinem uaginula pistillum complectitur, & suo fouet sinu. Verum ubi fructu prægnans faucit in hiatum, solida pistilli facies diluore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum uiridia, dein crocea spectantur femina, quæ in coronæ modum concinnè contexta, imam eius partem ambiunt. Radicem etiam obtinet albam, ad Dracunculi radicem accedentem, ut pictura graphice monstrat. Neque obstat quod Galenus radicem Ari elixam mandari scribat, nostri autem tam acris sit ut uix gustari ob miras & diutinas, quas in lingua ac palato excitat puncturas, possit, tantum abest ut edendo esse queat. Siquidem Galeno libro secundo de alimentorum facultatib; teste, non parem in omnibus regionibus acrimoniam obtinet, sed in nonnullis minimam, ut Cyrenis. Et Plinio quoque

c lib. xix. cap. v. teste, in Aegypto Aron nascitur radice mollioris naturæ, quæ etiam cruda editur. In quibusdam, ut Germania nostra, maximam. Verba Galeni paulò post in facultatum cõmemoratione citabimus. Hinc discendũ erit, multa nobis in scriptoribus rei herbariæ, primo statim obtutu pugnantiã uideri, quæ, si ad cœli regionumq; diuersitatẽ respexerimus, nihil prorũs pugnantiæ aut absurditatis habent. Quod nisi diligenter animaduertas, multas genuinas herbas pro adulterinis abijcias necesse erit. His accedit quod Galenus nõ simpliciter dicat mandi Ari radice, sed elixam. Non est autem mirum si acria etiam edendo fiant, si elixentur. Bisenim aut ter in aqua decocta, Galeno lib. ij. de aliment. facult. cap. ultimo teste, acrimonia spoliatur. Porrò si ista sciolis quibusdam haud fatiscerint, dicendũ planẽ erit Arum Germaniæ nostræ esse Arifaron, quod gustu, Dioscoride & Galeno autoribus, acrius est. Quamuis ego cum Ruellio, diligentissimo earum rerum inquisitore, Arifaron ab Aro differre haud putem, quod scilicet forma utriusq; eadem sit. Cuius etiam rei fidem facit ipsa nomenclatura, quæ utriusq; retinuit appellacionem: duobus tandem uocabulis in unum coalescentibus, dici cepit Arifaron. Apud uterrimos enim Aris primum: dein posterioribus, copulatis unã nominibus, Arifaron confictum est nomen.

LOCVS.

Nascitur in syluis, locis umbratis, humidis & frigidis.

TEMPVS.

Folia statim in Martio, inter primas herbas ueris exiliunt, in Iunio dispereunt, ita ut haud faciliẽ hoc nomine herba ipsa reperiri queat. Semen Iulio & Augusto mensibus reperitur, primum, ut diximus, uiride, mox croceum.

TEMPERAMENTVM.

d Arum Galenus in calefaciendo & delicando primi ordinis esse statuit. Et locutus est de Aro qui non uehementi acrimonia pollet. Nostrum haud dubiẽ in tertio ordine calidum & siccum est, ob multam, qua præditum est, acrimoniam.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Radix, semẽ, & folia Ari easdem Dracunculo uires habent. Radix priuatim cum fimo bubulo illita podagricis prodest. Dracunculi more reponitur. In totũ, ob mitiorem eius acrimoniam edendo est.

EX GALENO.

Arum terrena essentia cõstat, sed calida: proinde extergendi facultatẽ possidet, uerum non ualentẽ, sicut Dracontiu. Radices eius maximẽ sunt uniles. Siquidẽ comese crassitiem humorũ mediocriter incidunt, adẽ ut excretionib. ex pectore idoneæ sint: sed magis tamen aptum est Dracontiu. Et in libro secundo de alimentorũ facultatibus sic de Aro scribit: Ari radix rapĩ modo manditur. Quibusdam autem in regionibus acrior nascitur, ut Dracontio ferẽ similis sit. Dum rectẽ parare uoles, prioris decoctionis aqua effusa, repente in alteram calidam injicere oportet, ut in Brasica & Lente elictũ est. Cyrenis cõtra quã in nostra regione planta se habet: nam illic minimũ medicamentosi, minimũq; acrimoniæ habet, adẽ ut uel rapis uti lior reputetur: idcirco radicẽ quoq; in Italiã cõportant, ut quæ absq; ut putrefcat aut regerminet, longo tempore perdurare possit. Perpicuũ uero est alendis corporibus hanc accomodatiorẽ esse. Si quis autem in thorace ac pulmone collectos crassos lentosq; humores extulsiẽ studeat, acrior ac medicamentosior magis cõueniet. In aqua elixa estur cum sinapi aut aceto, ex oleo & garo. Quinetiã cum obsonijs, & sale, & cjs quæ calido cõstant, sumitur. Haud uero obscurũ est, succum eius qui in iecur ac uniuersum corpus diffunditur, quo uno animal nutritur, crassiores esse, idq; maximẽ quum radix, quemadmodũ sunt quæ Cyrenis aduehuntur, medica ui caruerit. Apud nos nancq; in Asia, plerq; Ari radices acriores sunt, & medicamento sam iam uim obtinent.

EX PLINIO.

A Aron miris laudibus extulere Græci, primum in cibus [†] fœminarum præferen- [†] *alibi fœminis.*
 tes, quoniam mas dulcior efficit, & in coquendo lentior, pectorisq; uitiâ expurgaret:
 aridum in potione inpersum, aut edigmate, urinam & menses cietet. Sic & in oxy-
 melite potum, stomacho: interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tuf-
 sim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte, ut decoctum biberetur.
 Epiphoris elixum impofuere: item fuggillatis, tonillis. Ex oleo hæmorrhoidum
 uitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophantus & pro anti-
 doto contra uenena, pleuriticis, peripneumoniacis quoque & tufientibus. Semen
 intritum cum oleo aut rofaceo infundens, aurium dolori Dieuches. Cleophantus
 ruffientibus aut fufpiriofis & orthopnoicis, & purulenta excreantibus, farina per-
 mixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthiticis è melle edigmate, & pulmonis ui-
 rij, ofibus etiam fractis impofuit. Partus omnium animalium extrahit natura cir-
 cumlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorum caligines, ac stomachi uitiâ
 difcutit. Tufsim decocti ius cum melle. Vlcerâ omnium generum fite phagedæne
 fite, fite carcinomata, fite ferpant, fite polypti in naribus, fitecus mirè fanat. Folia
 ambuftis profunt ex uino & oleo cocta. Alium inaniunt ex fale & aceto fumpta.
 Etiam luxatis cocta cum melle profunt. Item articulis podagricis cum fale, recentia
 uel ficea. Hippocrates ad collectiones cum melle impofuit. Ad menses trahèdos fe-
 minis uel radicis drachmæ duæ in uini cyathis duobus fufficiunt. Eadem portio fi
 à partu nō purgantur, & fecundas trahit. Hippocrates & radicem ipfam appofuit.
 Dicunt & in peffilentia falutarem effe in cibus. Ebrietatem difcutit. Serpentes nido-
 re cum crematur, priuatimq; afpides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inuenian-
 tur. Perunctos quoq; Aro ut laureo oleo fugiunt, ideo & contra iccus dari potui in
 uino nigro putant unte. In folijs Ari cafeus optime feruari traditur.

APPENDIX.

Posteriores medici Aron difcutiendi, extenuandi, extergendiq; facultatem habe- ^{Recitantes quæ}
 re tradunt: ideoq; tumoribus aurium, ficubus, ftrumis, fcirrhisq; mederi, faciei de- ^{facultates suo}
 formitatem cutisq; auferre, eius denique radicem in puluerem redactam supercre- ^{tribuant.}
 fcentem in uulneribus carnem minuere feribunt. Id autem poffe præftare, acrimo-
 nia ipfa uehemens quæ guftu fele exerit, abundè monftrat. Diofcorides etiam Ari-
 faron acrimonia haud exigua præditum feribit, ideoq; illitum nomas fiftere, colly-
 riaq; efficaciffima ex eo cōtra fiftilas fieri. Deniq; radicem cuiufcunq; animalis pu-
 dendo impofitam, id corrumpere tradit. Plinius quoq; Arifaron ulceribus mederi
 manantibus, item cōbutis & fiftilis, feriptum reliquit. Præterea cōmixtum colly-
 rio nomas fiftere ait.

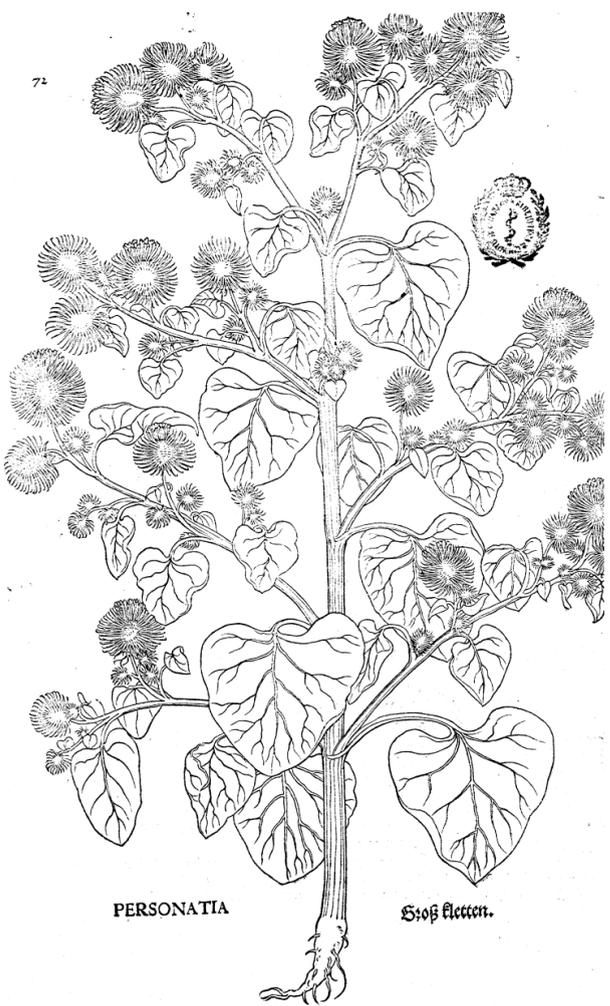
DE ARCIO. CAP. XXIII.

NOMINA.

A ΡΚΕΙΟΝ, ἢ ἰνδοβαρῆς, ἢ ἰνδοβαρῆς Græcis, Perfonatia Latinis dicitur. Offici- ^{Latina maior.}
 nae Lappam maiorem, uulgus Bardanam uocat, Germani Γροφίλε- ^{Perfonatiæ}
 ren. Perfonatia hac quondam ad perfonas utebatur, quoties in theatris ^{de dicitur.}
 alijs uic locis qui cognofci à populo nolent, egiffe quidpiâ uolebant. Eft
 enim foliorū eius tanta amplitudo, ut tota humana facies fīs tegi poffit: atque hinc
 haud dubiè tam Græci quàm Latini, nomen illi Profopij & Perfonatiæ indiderūt.

FORMA.

Perfonatia folia Cucurbitæ fimilia habet, maiora tamen, duriora, nigriora & hir-
 futa. Caulem fub candidum, interdum nullum. Radicem grandem, candidâ intus,
 foris nigram. Ex qua defcriptione nemo nō intelligit, Perfonatiâ effe eam herbam
 quam

PERSONATIA

Esop flecten.

quam hodie vulgus Bardanam uocat, quæ folio constat omnium lapparum maxi-
mo, parte aucta herbido, aduersa cano, caule in purpureo albicante, grandibus lap-
pis, quæ transeuntium uestibus adherent, in quibus flos purpureus nascitur, non
euidens, sed occultus, intra se germinans, radice grandi, intus candida, foris atra.

LOCVS.
Nascitur ubiq; potissimū circa margines pratorum, & agrorum.

TEMPVS.
Mense Iulio lappas cum floribus suis producit Perfonatia.

TEMPERAMENTVM.
Digerit simul & desiccatur, sed & adstringit non nihil.

VIRE.
EX DIOSCORIDE.
Radix Perfonatæ drachmæ pondere cum pineis nucibus pota, sanguinē & pu-
rulentam excreantibus auxiliatur. Articularū quoq; dolores, qui ex membrorū fra-
ctionibus collisombusue fiunt, trita & illita sedat. Quinetiam folia uetustis ulceri-
bus unctis illinuntur.

EX GALENO.
Arcium, quod Profopida uocāt, cuiusq; folia Cucurbitæ simillima sunt, nisi qua-
renus tum maiora, tum duriora, discunt simul & desiccatur, sed & adstringit medio-
citer: quamobrem folia eius ueteribus ulceribus mederi possunt.

EX APVLEIO.
Perfonatæ herbæ succus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morsus ser-
pentium mirificè sanat. Eiusdem folijs cinges febricitantē, & statim febrem mitigat,
caloremq; sanat. Vulnus, etiam si cancer erit, cum aqua decoctionis foliorū eius fo-
uet: deinde ipsam cum nitro & axungia, cum aceto tere, & in panno inducito &
imponito. Ad canum rabidorū morsus radix cum modico sale trita imponit mor-
sui, & statim eger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, urinam
prouocat, & uescicæ dolorem tollit. Puluis feminis eius cum uino optimo per qua-
draginta dies datus, ischiadicis mirabiliter sanat. Folia trita cum albumine oui &
imposita, ambusta mirificè curant.

EX L. COLVMELLA.
Venena uiperæ pellet super scarificationē ferro factam herba Perfonatia trita &
cum sale imposita. Plus etiam eiusdem radix contusa prodest contra serpentes. Ex
uino bibitur duum denariorum pondere. Strumis radix eius medetur: item cum
axungia operitur folio suo imposita.

DE ASCYRO CAP. XXIII

NOMINA.
ΣΚΥΡΟΝ, ἢ ἀσσυροῦς græcè, Ascyron latinè nominatur. Officinis igno-
rum. Germanicè *Warrbōm* id est, durum scenum appellatur. Græci à *Ascyron* car-
cotario, huic herbæ nomen imposuisse uidentur, *σκιός* enim illis aspe-
ritatem significat. Pulchrè igitur ad Græcam appellationem Germani-
ca alludere uidetur.

FORMA.
Hyperici species est Ascyron, magnitudine differens, maioribus ramis, frutico-
sus, puniceo colore rubens. Flores fert luteos, semē Hyperico simile, odore resinæ,
quod cum atteritur digitos ferè cruentat.

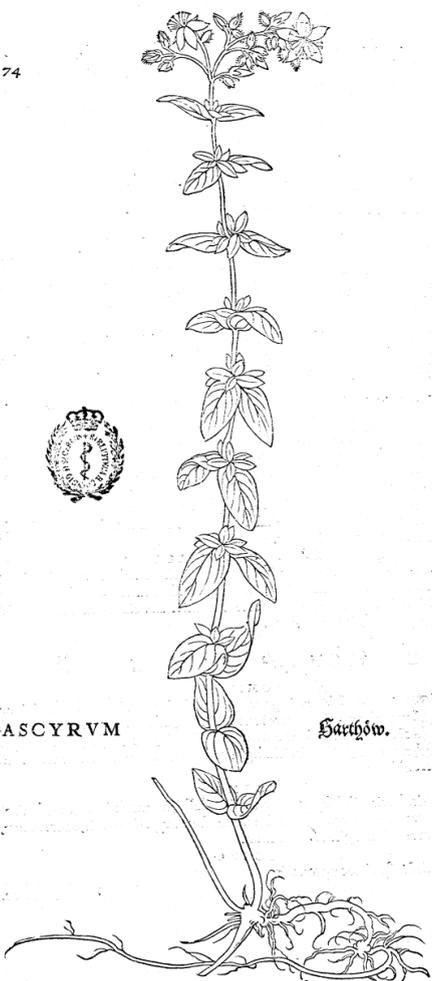
LOCVS.
In cultis & asperis locis prouenit.

G TEMPVS.

ASCYRVM

Barbón.

Aestate, potissimum uero Julio & Augusto mensibus, florer.
 TEMPERAMENTVM.
 Essentia tenuis est, ideoq; calefacit & deficcac.
 VIRES. EX DIOSCORIDE.
 Semen Afcyri potum in hydromelitis heminis duabus, ad ichiadicis prodest do-
 lores: biliola enim multa excrementa ducit. Sed assidue dari oportet donec conua-
 lescant. Præterea illitum ad ambusta conducit.
 EX GALENO.
 Semen eius purgatoriu. Foliorum uero facultas modice extergens & deficcans,
 ut & ambusta sanare credantur. Cæterum in uino aufero decocta, uinum ipsum
 magnorum uulnerum glutinatorium efficiunt.
 EX PLINIO.
 Vitis feminis ad ichiadicis, potus duabus drachmis in hydromelitis sextario.
 Aluum soluit, bilem detrahit. Illinitur & ambustis.

DE ANDROSAEMO CAP. XXV

NΑΡΟΣΑΙΜΟΝ Græcis, Androsæmon pariter Latinis dicitur. Offici-
 nis incognitum. Germanis *Kunrath*, quasi græcè dicas Thraibula, no-
 minatur. Dicitur Androsæmon, quod aut coma, aut floribus eius tri-
 tis, hominis sanguinem referat. *Androsæmon unde dicitur.*

B Differt ab Hyperico & Afcyro Androsæmon. Frutex est prætenuis, ramis, sur-
 culosis, puniceo colore rubentibus uirgis, folijs triplo quadruploque maioribus
 quam Rutæ, quæ contrita sanguineum succum remittunt. Alarum caua habet plu-
 ra, in summo alarum auium modo pennata expansæ, circa quas flosculi pusillil-
 tet. Semen in calyce, nigro papaueri simile, ueluti punctis depictum distinctumue.
 Coma trita resinofum odorem reddit.

LOCVS.
 Locis hîdem quibus Afcyron prouenit.
 TEMPVVS.
 Julio & Augusto mensibus florer.
 TEMPERAMENTVM.
 Calefacit & deficcac.
 VIRES EX DIOSCORIDE.
 Androsæmi semen tritum, potumq; duarum drachmarum pondere, biliola alui
 excrementa ducit. Ichdiadicis autem potissimum medetur, sed à purgatione aquam
 sorbere oportet. Herba illita ambusta sanat, & sanguinem compescit.
 EX GALENO.
 Eadem cum Afcyro facultates obtinet.
 EX PLINIO.
 Vitis ad purgandam aluum tuse cum semine, potq; matutino, uel à cena dua-
 bus drachmis in aqua mulla, uel uino, uel aqua pura, totius potionis sextario. Tra-
 hit bilem, prodest ichdiadicis maximè. Sed postera die, capparum radicem resine per-
 mixtam deuorare oportet drachmæ pondere, iterumq; quatridui interuallo idem
 facere. A purgatione autem ipsa robustiores uinum bibere, infirmiores aquâ. Im-
 ponitur & podagris, & ambustis, & uulneribus, cohibens sanguinem.

ANDROSAEMON

Kunzath.

NOMINA.

ΑΡΚΥΟΥΣ, ἡ ἀρκυὴ græcè, Juniperus latinè uocatur. Officinæ latinam appellationem retinuerunt. Germanicè Weckholder / Kramatber / id est, turdorum bacca uocatur, quod fructibus eius turdi pinguecant. Juniperus autem dici uideatur, quod iuniores & nouellos fructus pariat: sola enim ferè arborum fetus suos in biennium prorogat, qui ne maturecant quidem, nouis superuenientibus.

GENERA.

Juniperus Dioscoridi duplex est, maior & minor, sola arboris & seminis magnitudine inter se differentes. Minor humilis est, sessilibus in terra ramulis, baccis minoribus, radicibus summo cespite fuis. Maior altius adolescit, & in iustam arboris magnitudinè exurgit, caudice procerò, cortice fragili, ligno filuo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum acruo stipatis, baccis alteri similibus, maioribus tamen.

FORMA.

Variusque facies horrida, coma uirent perpetua, spinae potius quàm folio, sed herbacea uesuntur. Cortex illis membrancus, fragilis, nec difficulter fatiscens, materies fulua, quæ si lignibus dicatur, non inuicundū fumum expirat, qui odoris sua uitate grassantia pestilentiae cōtagia depellit. Ex ea etiã, ut recentiores Græci tradunt, æstiuis temporibus lachryma thuris odorem atque colorem æmulans sudat, quæ caloris officio durata, coëat in gummi. Arabum familia, non sine magna cōfusione nominum, Sandaracham appellat. Officinæ uero Vernicem uocant. Baccas ferunt primum uirentes, deinde per maturitatem nigras, quæ biennio antequam maturecant in ramis pendunt. Hinc sunt qui baccas in ijs esse ternas eodem tempore dicant, anni proximè exacti nondum maturas, & tertij ante præsentem iam maturas, tertias nouas & recentes. Cæterum nō defunt qui nostram Juniperū non genuinam putēt, quod baccæ eius ad Dioscoridis magnitudinè, quæ nucis est ponticæ aut fabæ, non accedant. Sed cogitent locum in causa esse cur minores producantur: ut plurimum enim omnia quæ in Germania proueniunt, ijs quæ in Græcia nascuntur minora sunt. Nobis etiã Juniperi grana aliunde allata uisã sunt, quæ nucis auellanae quantitatem æquabant: ob id ut magnitudinem ac formam eorundem etiam exprimeret pictor, curauimus.

LOCVS.

Amant Juniperi montes, & maritima loca, in planisq; & cultis nasci recusant.

TEMPVS.

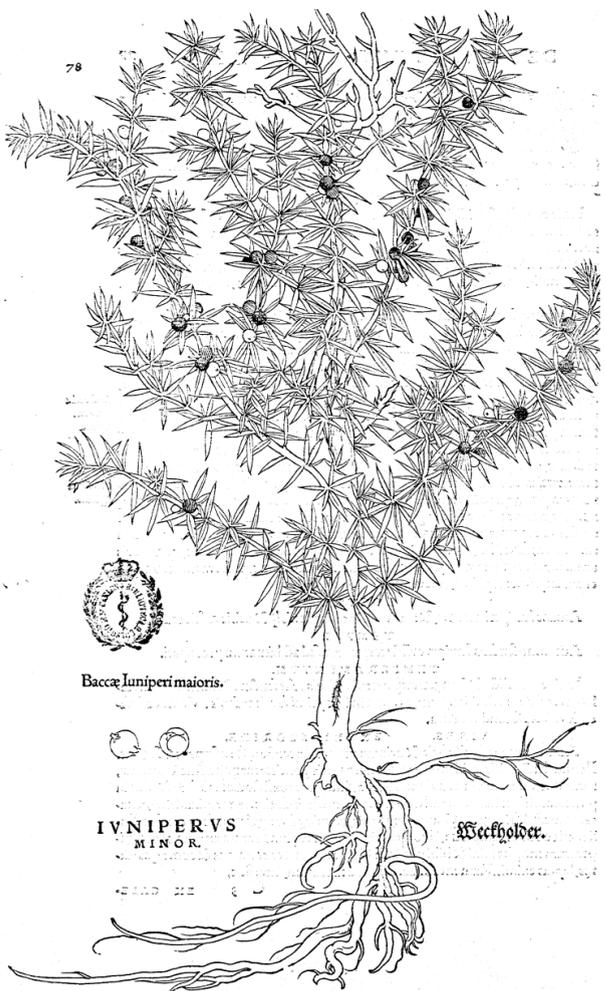
Autumno fructus Juniperorū decerpuntur, sed ad bimatum prorogati.

TEMPERAMENTVM.

Juniperus calida & sicca, utrinque tertij ordinis. At fructus similiter quidem calidus est, sed non similiter ficus: uerum in hoc primi fuerit ordinis. Vernix calefacit & exsiccat secundo recessu.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acris utraque est, calefacit, & urinam mouet. Incensæ suffitu serpentes fugant. Earum fructus, hic quidem fabæ, alius uero nucis ponticæ magnitudine inuenitur, rotundus, odoratus, in mandendo dulcis, & subamarus. Modicè calefacit & adstringit, stomacho utilis. Potus ad uiria thoracis, tusses, inflationes, tormina, & uenenata, prodest. Urinam cit. Conuulsis, ruptis, & uulug strangulationibus confert. Folia acra obtinet Juniperus, ideoq; tam ipsa quàm eorum succum ex uino contra uiperarum morsus illini & bibi prodest. Cortex præterea crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Ramentum uero ligni deuoratum, interficit.

Bacca Juniperi maioris.

JUNIPERVS
MINOR.

Wechholdt.

EX GALENO.

Juniperi fructus iecur renesq; expurgat, nimirum crassos & glutinosos humores extenuando, eaq; de causa salubribus medicamentis immiscetur. Per exiguum corpori humano alimentum ex eo apponitur. Assatum sumptus hic fructus stomachū mordicat, caputq; calefacit: ex quo illud quandoq; implens, dolore diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit. Vrinam ciet mediocriter.

EX PLINIO.

Vitæq; exalfacit & extenuat. Accensa serpentes fugat. Semen stomachi, pectoris, laterisq; doloribus utile. Inflationes languoresq; dicitur, tussis concoquit & duritias. Illiū tumores sistit: item aluum, bacis ex uino nigro potis: item uentris tumores illitis. Miscetur Scantidosis oxyporis, Vrinæ cit. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur contulsis, ruptis, torminibus, uuluis, ischiadicis cum uino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis uiginti in uino. Sunt & qui perungant corpus è femine eius in serpentum metu.

VERNICIS VIRES EX RECENTIORIBVS GRAECIS.

Profluentem è naribus sanguinem sistit, si ex candido ouiliquore trita temporibus & fronti illinatur. Eadem uomitione ex polline thuris & oui albo excepta supprimunt. Item profluentem aluum cum eisdem illita firmat. Stomachum in biliosos uomitus effusum, deuorata in ouo forbili polenta eius cohibet, cruentamq; alui proluuiem retinet. Desillationes suspendit sufficit nidor, arcetq; ne præcipientes ad ima decumbant. Pituam quæ in stomacho aut intestinis coijt, digerit. Humore etiam coëcet, qui pernix à cerebro deuoluitur. Tineas & cætera uentris animalia necat. Viginolos fistularum sinus indita resiccat. Menstruos continet fluxus. Grauedini suffusus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illitu succurrit. Et in summa Succini pollet uiribus, sed paulò efficacionibus: quæ si desit, duplo pondere in uicem substituitur.

DE ALCEA CAP. XXVII.

NOMINA.

AREEA Græcis, Alcea Latinis uocatur. Officinis ignota. Vulgares herbarij & Empirici Simeonis herbam, Germani nostri Sigmarstraut, oder Sigmundswurz, & Dohleuden appellan.

FORMA.

Syluestris maluæ species est Alcea, folia Verbenacæ modo secta habens, caules ternos aut quaternos, corticem Cannabi similem obtinentes. Florem exiguum Rosæ similem. Radices albas, latas quinque aut sex, cubitales.

LOCVS.

Nascitur in pingui loco, nec sicco.

TEMPVS.

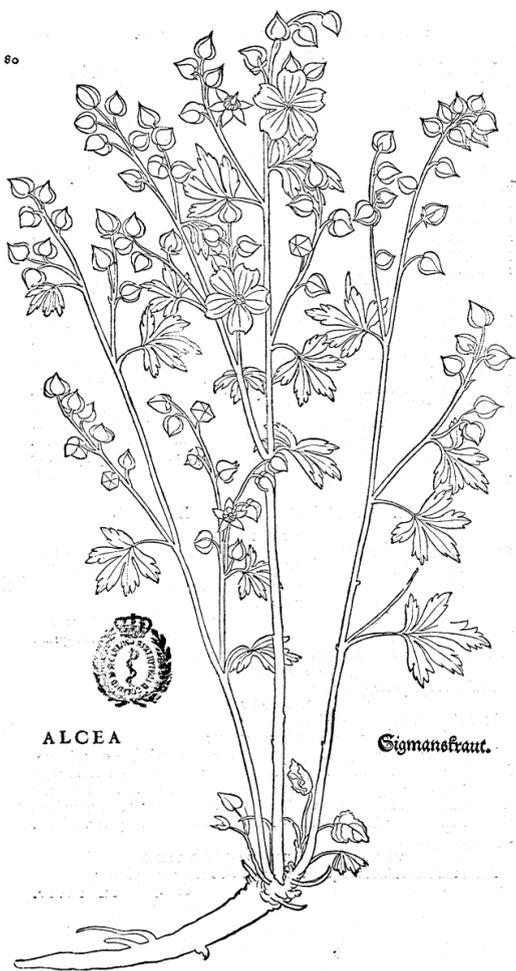
Floret Iulio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Ex emplasticorum medicamentorum numero esse Alceam, & folia, quæ glutinosum quid ac lentorem quandam præ se ferunt, & radix ipsa quæ glutinosa, dulcis, & modicè adstringens apparet gustantibus, abunde monstrant. Hinc satis constat Alceam extra omnem insignem tum caliditate, tum frigiditate siccare, ac planè emplasticorum consistentiam obtinere. Vide Galenū lib. iiii. de simpl. medi. facult. cap. iiii. & sequenti.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Alceæ radices in uino aut aqua potæ, dysentericis & ruptis medentur.

80

ALCEA

Sigmantraut.

EX PAVLO.

Alcea syluestris maluae genus est. In uino pota dysenteriae & rupturis medetur, potissimum ipsius radix.

EX PLINIO.

Vitis radicis Alceae ex uino uel ex aqua, dysentericis, aluo citae, ruptis & coisulis.

APPENDIX.

Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis, ita ut non desint qui credant radicem Alceae esse collo suspensam, aciem oculorum supra modum acueri, & tueri posse.

DE ADIANTO CAP. XXVIII

NOMINA.

ADIANTON, ἰνὸν ἄνθηρον, ἰνὸν ἄνθηρον, ἰνὸν ἄνθηρον graecè: Adiantum, Polytichum, Callitrichum, Cincinnalis, Terre capillus, & Supercilium terre latinè appellatur. Officinæ hodie Capillum Veneris uocant, quo etiam nomine appellari Latinis Apuleius testatur. Germani Frauenhaar / uel Junck-frauenhaar. Adiantum nomen ab euentu accepit, quod folium eius persutum aqua à sterore, id est, non madaat, sicco semper simile, ut auctor est Theophrastus libro septimo de Plantarum historia, cap. xiiij. Id quod minimè intelligendum erit de merione longiore in aqua: nam diutius merum acirrigatum, æquè ac aliæ herbae madae fit. Quare rectius de imbre descendente è coclo, cuius stillicidium folijs eius non insidet, ut testis est in Theriacis Nicander, accipiendū uenit. Vel, quod magis arridet, ab interioribus puteorum parietibus, & fontium marginibus quas coronat, dictum est Adiantum, quod nimirum quasi sitiens illorum aquas, quas tamen odit & respuit, quaerit. Polytichon autem quasi multicomum, quod capillos multos ac denfos faciat, eiusque defluuia expleat. Callitrichon uero quasi pulchricomū, quod capillos tingat, pulchrioresque reddat. Nec alia ratione capillus Veneris hæc herba dicta est, quam à speciosis reddendis capillis: nec alio nomine Veneris uox adiecta est, quam quod hæc pulchricoma pingat. Hinc patet maximus pharmacopolarum nostri temporis error, qui sub tribus nominibus, unam & eandem duntaxat herbam significantes, tres diuersas herbas designatas esse putant. Aliam enim Polytichum, aliam Callitrichum, quam tamen corrupto uocabulo Callitrichum uocant: aliam etiam Capillum Veneris esse herbam existimant. Quales autem herbae sint, Polytichum, & Callitrichum illis nominatae, suis locis ostendemus.

FORMA.

Folia albicantia Coriandro similia habet, in summo incisuris diuisa. Caulis ex quibus nascuntur proceduntque, nigros, admodum tenues, dodrantales, nitentesque. Neque florem, neque semen creat. Folij uero Coriandriam quidem erumpentis, uel paulo antea enati, necdum caulescentis, quæ quidem in infima eius parte quodam modo lata sunt, & in extremitatibus incisa, consistere Adiantum sciendum erit. Ex qua nimirum descriptione manifestissimum est, eam herbam qua ferè omnes Officinæ pro Capillo Veneris utuntur, & quam nos à muris in quibus prouenit, Germanicè *Steinmure* autem, & *Steinmure* autem uocamus, non esse uerum Capillum Veneris, aut Adiantum: caules siquidem eius non sunt nigri, sed uirides: neque admodum tenues, sed pro herbae quantitate crassius neque splendentes. In summa, neque figura, neque magnitudo, neque color, nec natales etiam respondent, quia in siccis & soli expositis muris nascitur, in humidis contra Adiantum.

LOCVS.

Locis opacis, palustribusque, & humentibus muris, & prope fontes nascitur. In Germania

Capillus Veneris

Polytichon

Callitrichon

Capillus Veneris

uocatur dicta

Polytichon

Callitrichon

Capillus Veneris

uocatur dicta

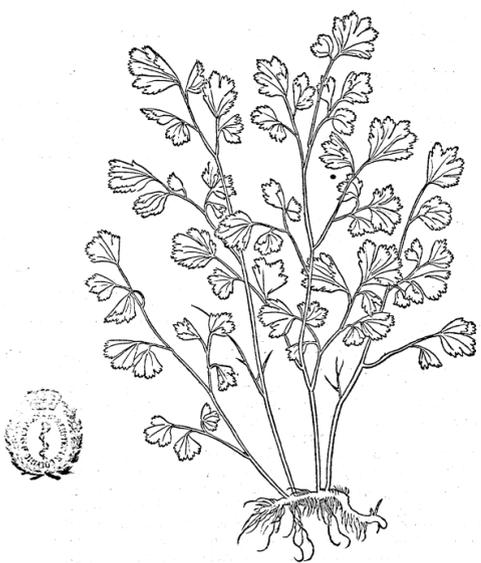
Pharmacopolarum

error

Ruta muraria

non est Adiantum

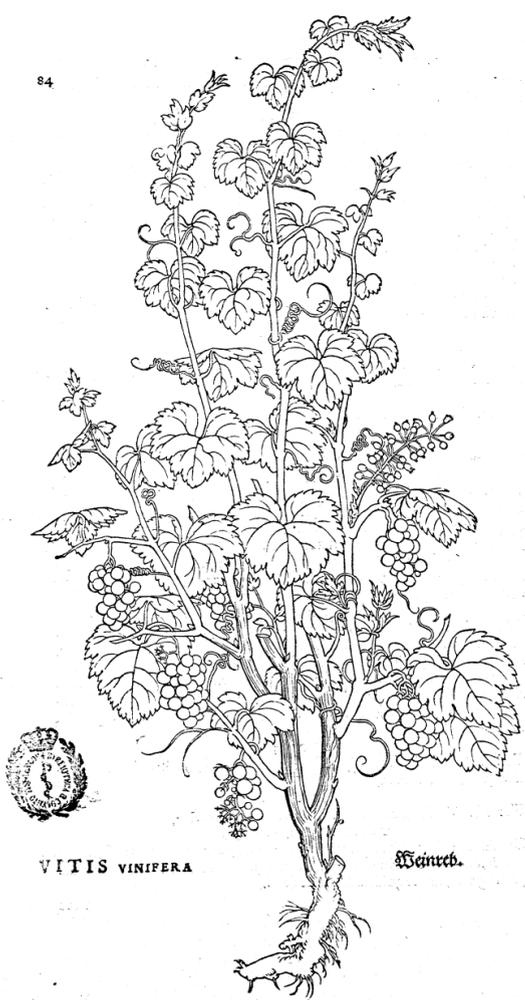
nam

ADIANTVM

Frauenhaar.

VITIS VINIFERA

Heintz.

Vitis uinifera folia capreoliq̄ trita & illita capitis dolores, stomachiq̄ inflamma-
tiones & ardorem cum polenta mitigant. Folia etiam per se impolita, utpote quae
refrigerant & adstringunt. Succus ex ipsiſ potus dyſentericis, ſanguinem expuen-
tibus, ſtomachicis, & cetera laborantibus mulieribus prodeſt. Madefactū in aqua ca-
preoli & poti, eadem efficiunt. Lachryma uero eius quae ueluti gummi in caudici-
bus cōcreſcit, pota cum uino calculos pellit. Illita lichenas, ſcabies & lepras ſanat.
Oportet tamen locum antea nitro cōfricaffe. Eadem cum oleo frequenter inuncta,
pilos denudat: poſtiſſimum ichor, aquoſuſue humor, qui ex incenſis uiridibus ſar-
mentis exudat. Hic etiam myrmecias inunctus ejicit. Cinis ſarmentorū & uinaceo-
rum circa ſedem quae antea ablata amputatūe ſunt condylomata & thymia, cum
aceto illitus ſanat. Conſert luxatis & uiperarū moribus. Lienis inflammationibus
cum roſaceo & ruta, & aceto illitus. Uua recens quauis aluum turbat, & ſtomachū
inflat. Minus horum particeps quae aliquandiu decerpta pendit, quōd in ea co-
pia humoris exaruerit. Stomacho accommodata eſt, appetentiāq̄ cibi excitat, & im-
becillis cōuenit. Quae autem in uinacis, aut uinario uale ſeruata ſunt, ori & ſtoma-
cho graua ſunt. Aluum ſiſunt, ueſicam tamen & caput tenent. Profunt ſanguine
excreantibus. Similes iſis ſunt quae in muſtum cōiectae ſunt. Quae uero ſapa aut mu-
ſto cōditae, ſtomachum magis infeſtant. Reponunt & cœleſti cum aqua prius pal-
ſae factae, minusq̄ uinoſae ſunt, ſticuloſis, ardentibus & longis febribus utiles. U-
nacei carum reconditi, inflammatis, duris, turgentibusq̄ mammis cum ſale illinun-
tur. Vinaceorū decoctum dyſentericis, cœliaci, & fluxui muliebri inſuſum cōfert.
Ad infeſſiones quoq̄ ac dyſteres aſſumitur. Nuclei acinorum adſtringunt, ſtoma-
cho grati. Toſti autē & triū & pro farina illiti, dyſentericis, cœliaci & ſtomacho re-
ſoluitis profunt. Uua autem paſſa alba magis ⁊ extenuat. Caro illarum comeſta, ar-
teria, ruſſi, renibus ac ueſicę conſert. Eſtur in dyſenteria per ſe cum nucleis. Admi-
xta milij & hordei farina & ouo, ac cum melle frixa, & per ſe etiam ſumpta, atque
cum pipere cōmanducata, ad capitis pituitam purgandam ualet. Teſtium inflam-
mationes ſedat, cum fabarum & cumini farina illita. Epinyctidas, carbunculos, fa-
uos, & in articulis putredines & gangrenas, ſine nucleis trita, & cum ruta impo-
ſita, ſanat. Podagrae cum opopanace illita auxiliatur. Mobiles ungues illita celeriter
adimit. Vini facultates tu ipſe ex Dioscoride, Galeno, & Plinio pete: ſuperuaca-
neum enim, imò regio plenum eſſet eas in uniuerſum omnes cōmemorare.

EX GALENO.

Vitis ſatiuae & cultae ſimilis facultas eſt ſylueſtri, ſed ad omnia imbecillior. Vi-
tis uero ſylueſtris racemi, extergendi uim obtinet, ut ephelus & naeuos, & id genus
quae cuncti in cutis ſuperficie ſunt, curare poſſint. Habent uero & adſtrictionem
quandam ipſi, & extrema germina, quae & ſale condiri aſſolent. Plura de uuis ha-
beridem Galenus lib. ij. de aliment. facul. cap. de uuis.

EX SIMEONE SETHI.

Uuae plus nutriunt reliquis oporis, minus tamē ficis: neq̄ mali fucci ſunt, ſi ma-
turae fuerint exquiſitē. Tamen hiſ nō robuſta, nec denſa, ſed laxa & flaccida caro gi-
gnitur. Maximum quidem harum bonum, ait Galenus, quod celeriter ſubeunt,
atque ideo ſi retineantur, laedunt: nec enim tunc probē cōcoquantur, ſed crudum
gignunt humorem, qui non facile in ſanguinē tranſmutetur. Nucleorum natura,
ſicca & quodāmodo adſtringens eſt. Pertranſeunt igitur omnia in teſtina, non alte-
rati. Penſiles uero uuae, neq̄ ſiſunt uentrem, neque proritant, ceteris autem faci-
lius cōcoquantur. Neq̄ uuarum parua eſt in dulcedine, & auſteritate, & aciditate
differentia. Dulces quidem calidiorem habent ſuccum, auſterae uero & acidae frigi-
dum Aluum ſubducūt dulces, & maximē quando humidae fuerint. Omnium itaq̄
tutiſſimus uſus eſt quādo carnoſae fuerint & maturae, & mediocriter quis ipſas aſſu-
mat.

mat. Vna quae albae sunt, magis subducunt aluum quam nigrae. Omnes uero ciborum appetentiã excitant, & uenerem. Conuenit cum eduntur membranã & nucleos expuere, quod difficulter cõficiantur. Quae immaturae sunt, uentrem sistunt, & stomacho bonae. Caliditatem à flaua bile ortam sedant. Minus uero nutriunt. Oportet autem nõ solum uuas, sed etiam omnes fructus molli cortice pãditos humidos, ante reliquos cibos apponere.

DE ACONITO. CAP. XXX.

NOMINA.

ACONITON Græcis, Aconitum Latinis dicitur. Sic autem Theophrasto lib. ix. de Plantarũ historia teste, non est *Ἰσχυρὸν*, id est, à caulis, sed ab Aronis Periandynorũ pago, ad Heractiam Ponti sito, uocatum est. Alij quod uis eadem in mortem esset, quae cotibus ad ferri aciem detrahendam, statimq; admota uelocitas sentiretur. Sunt qui aliam ob causam, quam referre minimè necessarium duco, sic nominatum fuisse existimant.

GENERA.

Duo Aconiti sunt genera: unum Græcis Pardalianches dicitur, quod pardi eo necentur. Vocatur etiam Scorpionum, quod radicè Scorpioni similem habeat. Vulgus herbariorũ Vuam uersam, & uulpinã, Germani *Wolfsabeer* / & *Dolwurz* nominant. Alterum Lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos consetum interficit. Vulgus Lupariam, Germani *Wolfswurzg* appellant.

FORMA.

Pardalianches folia habet tria aut quatuor Cyclamino uel syluestri Cucumeri similia, minora tamẽ, & subaspera. Caulem dodrantalem. Radicem scorpionis caudae similem, alabastris modo nitentem. Ex hac descriptione omnibus liquido apparet, herbam eam quam Vuam uersam aliqui nominant, cuiusq; hic picturam exhibemus, primum esse Aconiti genus: habet enim tria aut quatuor folia, caq; Cyclamini specie. Caulem palmi altitudine, & radicem incuruam, scorpionum caudae similem, alabastrisq; modo splendentẽ. Quibus etiam accedit quod manuscriptus & uetustissimus herbarius planissimè eam herbã quam hic damus pro Aconito pingat. Germanica etiam nomenclatura satis indicat hanc herbam ob suam facultatẽ perniciosam esse Aconiti speciem. Lycoctonon Platani folia habet, magis tamen incisã diuisãue, longiora & nigriora. Caulem ueluti Filix, cubiti altitudine, aut maiorẽ: pediculum glabrum. Semen in siliquis aliquatenus longis. Radices cirris marinarum squillarum similes, nigras. Vnde iterum constat Lupariam uulgo appellatam, esse alteram Aconiti specie: ea enim folia Platani, quae Cicci aut Vitis folijs similia sunt, multas habentia diuisuras, obtinet. Caulem Filici similem, pediculũ glabrum. Florem oblongum, luteum, post quem longae proueniunt siliquae, in quibus est semen. Radices etiam nigras, ut nemo subinde quin uerum sit Aconitum dubitare possit.

LOCVS.

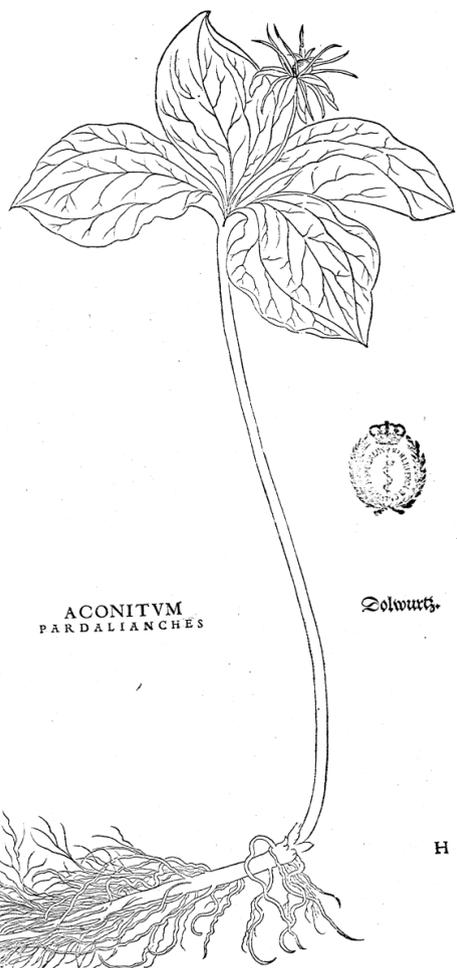
Primum Aconiti genus passim in nemoribus & collibus quibusdam nascitur: alterum autem in montium uallibus altissimis. Magna autem illius copia est circa montem haud ultra unum lapidem à Tubinga situm, quem Germanica uoce *Sarzenberg* nominant.

TEMPVS.

Aconiti primum genus Maio mense potissimum erumpit, Alterum autem aestate, Junio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Erosione & putrefactione enecat Aconita, ideo toto genere letalia sunt.

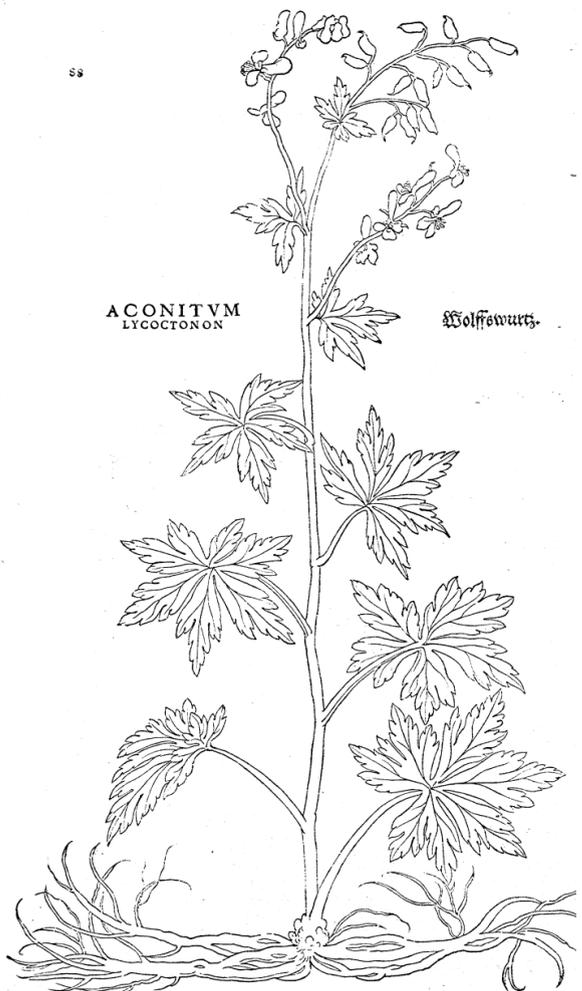

87

ACONITVM
PARDALIANCHES

Solwurz.

H 2

ACONITVM
LYCOCTONON

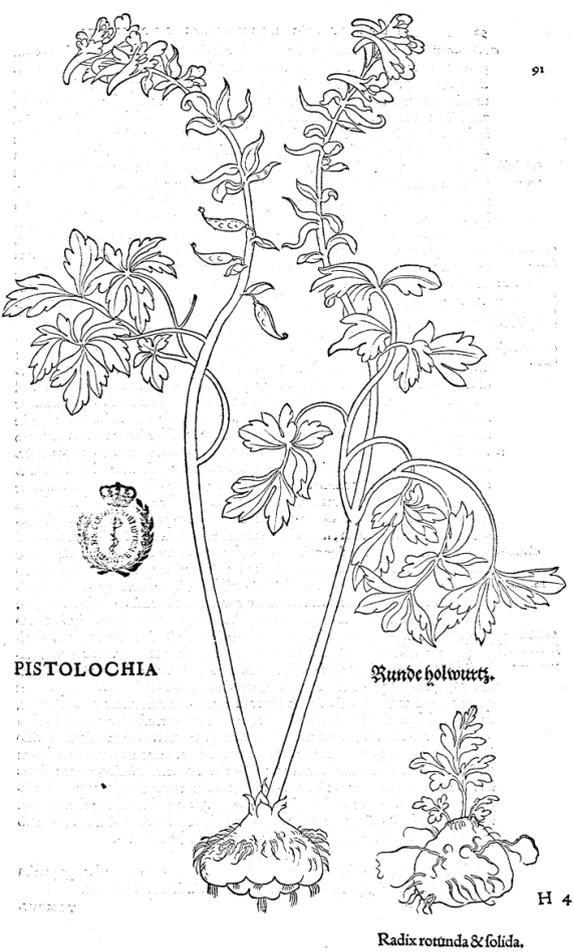
Wolfskraut.

ARISTOLOCHIA
ROTUNDA

Langholzwurz.

etiam qui ex floribus exhalat odor, in nostrae Aristolochiae floribus nusquam apparet. Radix denique etsi rotunda sit, tamen quia concaua est, globosq; formam obtinet, rapo, quod solidum est & oblongum, similis dici non potest. Non latet tamen interdum etiam reperiri eius generis radices prorsus rotundas ac solidas, ut altera pictura monstrat: uerū cum reliquae Dioscoridis notae absint, legitima Aristolochia esse haud potest. His accedit, quod manuscripti herbarij pictura planē hanc Aristolochiā Hederae folia habere doceat, ut hinc etiam euidentissimū sit nostram

nō esse genuinā. Aristolochia longa, folia quāam rotunda longiora habet. Ramulos tenues, altitudine dodrantales. Florē purpureū, grauior odoratū, qui cum defloruerit pyro similis sit. Radicē digiti crassitudine dodrantalē, aut longiorē. Tam huius uero quāam prioris radicis colore buxco, gustu amara, & odore uiroso est. Hęc fanē descriptio non abhorret à nostrā Aristolochia, quae Hederae etiam folijs cōstat, ramulisq; tenuibus. Nec obstat quod haec non purpureos, sed luteos potius flores habeat: nam ut in Symphyto magno uberius dicemus, non ubiq; terrarum, earundem etiam herbarum flores similes esse, euidentissimū sit in Boragine, & Consolida maiore hodie nominatis herbis. Quamuis autem lutei sint, grauior tamen odoratos esse constat. Dein ubi flos nostrae Aristolochiae defloruerit, tum pyro similis sit, ut pictura etiam pulchrē monstrat. Sed hic obrudet nobis quispiam Dioscoridem, qui Gentianae radicem Aristolochiae longae similem, crassamq; esse scribit: huius autem nostrae nedum digiti crassitudine obtinet, tantum abest, ut quantitate Gentianae radicis similis esse queat. Respondeo, haec quidem uera esse, sed nihil mirum esse si apud nos minor reperitur: uariatur enim in una etiam & eadem herba iuxta regiones diuersas radicū magnitudo. Sic uisa est nobis radix Aristolochiae rotundae multo quāam sit maximus dignus maior & crassior. Haec tamē in Italia pro-

uenerat. Necq; dubiū est quin nostrae etiam radix maior futura sit ubi cultus, & terra apta admodum accesserit. Nam ut Theophrastus lib. i. de histo. plant. cap. v. auctor est, quaedam ob culturam diuersa efficiuntur, atque à sua natura discedunt. Sic Malua in altum se attollit, & carborefcit, atq; in longitudine & crassitudine infar ha-

stae grandescit. Quid multa: cum nostra maxima etiam praedita sit amaritudine, tūto illa pro uera & genuina, nihil obstantibus floribus luteis, & radice minima, uerū licebit. Clematis ramulos habet tenues, folijs subrotundis, minori Semperuio similibus, plenos: flores Rutae haud dissimiles. Radices longiores, tenues, corticem crassum habentes, & odoratum. Pistolochia à Plinio lib. xxv. cap. viij. ijs pingitur uerbis: Est & quae Pistolochia uocatur, quarn generis, tenuior quāam terra, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam Polyrhizon cognominant. Ex ijs autem uerbis nemo nō intelligit, Aristolochiam rotundam uulgo uocatam, esse Pistolochiam: haec enim supra modum tenuis, uel ut apertius dicam, tenera herba est. Radix etiam multis capillamentis aestiua, crassioris etiam iunci magnitudine, atque adeo concaua, ut pictura monstrat. His accedit, quod haec quae rotunda uocatur cauis ulceribus proffit, quam etiam facultatem Pistolochiae, ut paulo post patebit, Plinius tribuit. Et quid multis opus est uerbis: nomē ipsum abundē docet esse Pistolochiam: creditur enim, quamuis reuera non sit, esse Aristolochia hodie quoq; haud secus quāam Plinij temporib. Haec, ut totam eius faciem tenes, caulem habet rotundum, leuem, folia Rutae hortensis, latiora tamen, flores ferē Eranthemis, purpureos: illa candidos, ut pictura quae utroque unā complectitur, pulchrē monstrat, quibus abeunibus, siliquas profert referas femine atro, lentibus haud dissimili: radices, ut ostensum est, haec rotundam & cauam, illa uerō rotundam, at omni tempore solidam obtinet, colore subroceam.

LOCVS.

Vera rotunda, quod sciam, nusquam in Germania nostra nascitur. Longa passim in uicinis, ac hortis alijs prouenit. Pistolochia in syluis & locis umbrosis.

TEMPVS.

TEMPVS.

Longa Junio & Iulio mensibus floret. Pistolochia in Martio & Aprili, quo præterito statim etiam disperit.

TEMPERAMENTVM.

Cum supra modum amara & subacres sint Aristolochiæ, calidas & siccas esse in secundo, uel, quod magis credibile est, in tertio ordine rectè statuemus.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Rotunda contra alia uenena ualet. Longa uero drachmæ unius pondere cum uino pota & illitata, duersus serpentes & leralia. Menfes, secundas & fetus omnes in utero consistentes cum myrrha & pipere pota pellit. In pello subdita eadem potest. Rotunda ad eadem omnia ad quæ prædicta conducit: ampliusq; asthma, singultui, rigori, lieni, ruptis, cõuulsis, laterisq; doloribus ex frigida aqua pota auxiliatur. Surculos & spicula extrahit. Squamas oflum illita educit. Putrefcentia exarificat, & fordida ulcera expurgat. Caua cum lride & melle explet. Exterit gingiuas & dentes. Creditur & Clematis ad eadem prodesse, efficacia tamen prædictis minor inferiorq; est.

EX GALENO.

Aristolochiæ radix ad medicationes utilissima est, amara & subacris. Sed ex illis tenuissima est rotunda, & in omnibus efficacior. Aliarum uero duarum Clematis uocata magis odorata est: itaque ea ad unguenta utuntur unguentarij: sed ad sanationes infirmior. Longa uero minus quidem tenuis est quam rotunda, sed nec ipsa inefficax, uerum abstergeri & calefaciendi facultatem possidet, minus tamen quam rotunda abstergit atque digerit: sed non minus calefacit, imò fortassis etiam plus. Itaque in quibus usus est mediocriter abstergere, cõmodior est longa, quemadmodum in carnis exulcerationibus, & in uteri fomentationibus. In quibus autem crassum humorem ualidius extenuare oportet, illic usus est rotundæ. Quapropter dolores ab obstructione aut crassitie crudorum flatuum natos magis curat rotunda, & furculos extrahit, & putredines sanat, & fordida ulcera repurgat, ac dentes gingiuasq; candidas efficit. Auxilio est asthmaticis, singulientibus, comitialibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis etiam conuulsisq;, ut si quod aliud medicamentum, idonea est.

EX PLINIO.

Valent radice tantum. Rotunda contra serpentes. Oblonga in summa tamen gloria est etiam modo. A conceptu admora uuluis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Quæ Pistolochia & Polyrrhizos cognominat, cõuulsis, contusis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse tradit. Semine pleuriticis & neruos conuulsiuare, excalfacere. Putrida ulcera exest, fordida expurgat, uermesq; extrahit Aristolochia. Clauos in ulceribus natos, & infixos corporis omnia, præcipue fagittas, & ossa fracta, cum resina, Caua ulcera explet per se, & cum lride: recetia uulnera ex aceto.

APPENDIX.

Esti nosram Aristolochiã rotundam nõ genuinam esse dixerimus, tamen ob id in medico usu non repudianda erit. Quum enim habeat & in folijs & in radice acrimoniam, eamq; non leuem quidem, si genuina desit, sine omni discrimine illa uti licebit ad omnia ea ad quæ uera usurpatur.

VITIS ALBA

Stickwurz.

NOMINA.

ΜΡΕΛΟΣ *Μελος, ἢ Βρυονία, ἢ Βιδυλοπυ* græcè: Vitis alba, Pfilothrum lati-
ne appellatur. Officinis & herbarijs Bryonia. Vulgus Viticellam no-
minat. Germanicè *Schwurzg/Schießwurz/Kaschwurzel/Hunds-
hürbf/Χόνις/τράβ/Wilber zitwan/Teufelskräu* uocatur. Vitis al-
ba uero dicta, non quod uitis sit, sed quod uiti similis existat. Sic etiam
Viticella. Pfilothrū, quod ex eius acinis coria depilari ac cōfici possint. Bryonia ue-
ro à *Bryon* forte, quod est pullulo atque adeo extollo, & exalto, eò quod in adiacen-
tes sibi frutices scandens se exaltet atq; latè pullulet.

FORMA.

Sarmenta, folia, capreoli, satiuæ uiti similia sunt, hirsutiora tamen omnia. Propin-
quis frutibus se implicat capreolis apprehendens. Fructum habet racemosum, ru-
bentem, quo coria depilant. Radix alba, crassa & magna.

LOCVS.

Passim in sepibus & fenicetis nascitur, eosq; quos prope se nascitur frutices
scandit, ut eleganter in carmine suo Columella cecinit, dicens:

*Quæ tuas audez imitare Nyctetteis,
Nec metuit sentis: nam uepribus improba surgens
Achrados, indomitas bryonias alligat ulmos.*

TEMPVS.

Floret tota æstate in bonam usq; partem autumnii, in quo fructum producit, qui
primum uiridis est, dein ubi maturitatem consecutus fuerit, rufus esse incipit.

TEMPERAMENTVM.

Prima germina subamaram & modicè acrem adfrictionem habent. Radix au-
tem deficcata & moderatè calefacit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Bryoniæ in prima germinatione asparagi elixi manduntur, urinam & aluum
clemens. Folia, fructus & radix, acrem uim habent: capropter chironijs, gangræ-
nicis, phagedænicis, & tibus putrefacientibus ulceribus cum sale illita auxiliantur.
Radix abstergit corpus & erugat. Vitiæ faciei, uaros, lentiginis, & cicatrices ni-
gras, cum eruo, terra chia, & scenograeco emendat. Ad eadem prodest decoctia in
oleo usquedum liquecat. Sugillata tollit, & digitorū pterygia compescit. Cum ui-
no illita inflammationes discutit, & abscessus rumpit. Ossa extrahit, tria & illita.
Miscetur aptè medicamentis quæ excedendo sunt. Bibitur comitialibus drachmæ
pondere quotidie per annum. Attonitis & uertigine laborantibus consimiliter ad-
sumpta prodest. Cōtra uiperarum ictus pota drachmis duabus prodest. Fectus ne-
cat. Mentem aliquando subturbar. Citurinam pota. Eiegma ex ea fit cum melle,
quod præfocatione oppressis, tussientibus, latera dolentibus, & ruptis datur. Ap-
posita utero, fœtus & secundas trahit. Lienem trium obolorum pondere ex ace-
to triginta diebus pota consumit. Illinitur utiliter cum fico ad eadem. Ad infellus
decoquitur: uulvas liquidem purgat, & abortum facit. Vere ex radice eius exprimi-
tur succus, bibiturq; cum aqua mulsa ad eadem, pituitam ducens. Fructus eius ad
ploras & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit succus eius fru-
ctus, si cum tritico decocto sorbeat.

EX GALENO.

Vitis alba, quam etiam Bryoniā uocant, prima quidē germina ab omnibus pro-
more per uer eduntur, utpote edulū stomacho eò quod adstringat gratū. Habent
etiam amaram & modicè acrem adfrictionē, quare urinā moderatè mouent. Ra-
dix autem abstergentem nonnullam, deficcantem & tenuium partium, ac mode-
ratè ca-

cratē calidam uim obtinet, quamobrē & lienes induratos liquefacit tum epota, tum foris cum ficibus imposta. Pforam etiam ac lepram sanat. Racemosus eius fructus pelles tingentibus utilis est.

EX PLINIO.

Bryoniae asparagi decocti in cibo aluum & urinam cient. Folia & caules exulcerant corpus: utique ulcerum phagedenis, & gangranis, tibiurumq; tegdio cum sale illinuntur. Semen in uua raris acinis dependet, succo rubente postea croci. Nouere id qui coria perficiunt illo enim utuntur. Pforis & lepris illinunt. Lactis abundantiam facit coctum cum tritico, ponumq;. Radix numerosis utilitatibus nobiliss; contra serpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Virtus cutis in facie, uarosq; & lentiginis, & fugillata emendat, & cicatrices. Eademq; praefiat decocta in oleo. Datur & comitialibus potus. Item mente cōmotis, & uerrigine laborantibus, drachmae pondere quotidie anno toto. Eri ipsa autem largior aliquanto, purgat sensus, illa uis praedara, quod ossa infracta extrahit in aqua imposta, ut Bryonia: quare quidam hanc albam Bryoniam uocant. Suppurationes incipientes ducunt, ueteres maturat & purgat. Cit menses & urinam. Eclegma ex ea fit suspiriosis, & cōtra lateris dolores, uuluis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus cōsumit. Illinunt eadem cum fico & pterygij digitorum. Ex uino secundas sceminarum apposita trahit: & pituitam, drachma pota ex aqua nulla. Succus radices colligi debet ante feminis maturitatem: qui illitus per se & cum eruo, latiore quodam colore, & cutis teneritate mangonizat corpora: serpētes fugat. Tunditur ipsa radix cum pingui fico, erugatq; corpus, si statim bina stadia ambulentur. Alias urit, nisi frigida abluat.

DE AMPELO MELAENA. CAP. XXXII.

NOMINA.

AΜΡΕΛΟΣ *μelaena* Graecis, Vitis nigra Latinis nominatur. Officinis in cognita. Germanis Walbreben, oder Lynen, oder Lenen uocaf. Nigra uero uitis dicta est: a radice nigra, & quod uitis similitudinē obtineat.

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, magis tamen ad Smilacis folia accedentia, cui & caules similes obtinet: maiora tamen eius folia quam illius sunt. Clauiculis haec etiam arbores amplectitur. Semen racemosum, initio herbaceum, cum maturuit deinde nigrum. Radicem foris nigram, intus buxei coloris. Ex qua deliniatione omnibus cōstat herbam hanc cuius picturā exhibemus, esse uitem nigram. Folijs enim Hederæ, maioribus tamen, Smilaci proximioribus, caulibus quoq; cognatis. Clauiculis suis arbores perinde atque adminicula comprehendit. Semen racematim cohaeret, inter principia uirens, post maturitatem nigrescens. Radix foris atra, intus buxeo colore nitet. Flores eius, quod omisit Dioscorides, sunt candidi, & odorati, quibus decidens semen subnascitur plumis quasi uestitum, aut barbæ canæ effigiem praebens.

LOCVS.

In frutetis & dumetis potissimum nascitur.

TEMPVS.

Floret Iulio mense, Augusto uero semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod uitis alba temperamentum habet.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Huius caules in prima germinatione olerum modo manduntur, urinae & mensibus ducendis utiles. Iidem lienes minuunt. Comitialibus, uerriginosis, & resolutis accommodati sunt. Radix eadem praefat quæ uitis albæ, minus effica tamen. Folia cum

VITIS NIGRA
Linn.

1

lia cum uino illita ad iumentorum ceruices exulceratas conducunt. Quinetiam luctatis eodem modo imponuntur.

EX GALENO.

Viti albæ ad omnia similis, nisi quod imbecillior.

EX PLINIO.

Aparagi eius in cibo urinæ ciendæ, heniq; minuendo utiles. Radix ossa infracta efficacius extrahit quàm suprà dicta. Cæterum eidem peculiare est, quod iumento rum ceruicibus unice medetur. Aiunt si quis in uilla extruxerit, fugere accipitres, turasq; fieri aues uillaticas. Aliter eadem in iumento hominèq; flegma aut sanguinem qui creatur, talos circumligata sanat.

DE AMARANTO CAP. XXXIII

NOMINA.

AMARANTOZ Græcis, Amarantus Latinis dicitur. Medicis & herbarijs nostræ ætatis ex amore & anthos dictionem cõponi credentibus, Flos amoris uocatur. Hanc appellationem usurpantes Germani, *Sto: amor* nominant, alijs *Samarblum* & *Tausenstõhn* appellatur. Amarantus autem non alio nomine dici cepit, quàm quod flos eius nunquam marcescat. Hinc est quod puellæ hyemales sibi corollas ex eo cõficiant: id quod Erfordiæ, ubi non solum æstate, uerumetiam hyeme gestant coronas, fieri potissimū solet.

GENERA.

Duplex est Amarantus: unus luteus, qui Dioscoridi *Wigwery*, Galeno Amarantus, officinis & imperitis *Stichas citrina*, uel ut ipsi loquuntur, *Sticados citrinum*, Germanis *N. heimblumen*, quòd in regionibus quæ Rheno adiacent, potissimum uero quæ intra *Spiram* & *Vuormaciã* sunt, proueniat: oder *Worrenblum*, oder *Jüngling* appellatur. Helichryson dictum, quod ad folijs reperculsum comantib; in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter purpureus, qui hodie Flos amoris uulgo, & Germanis *Sto: amor*, oder *Samarblum* uocatur, ut paulò antè à nobis dictum est.

FORMA.

Amarantus luteus qui Helichryson alio nomine dicitur, uirgam habet tenuem, uirentem, rectam, solidamq;. Folia angusta ex interuallis, Abrotono similia. Coma orbicularem auri modo fulgentem. Umbellam rotundam, ueluti corymbos arefcentes. Radicem tenuem. Ex qua descriptione planum fit eam herbam quam hodie officinæ solcecisino utentes *Stichada cirinam* nominant, esse Helichryson. Est enim herba furculosa, exilibus ramulis, folio ut *Hysopus* angusto, gustu amaro, & in *far* Abrotoni albicante: coma orbiculari, auri modo splendente: umbella rotunda ueluti corymbos arefcentes: radice gracili. Et ut paucis dicam, non est nota quæ illi non aptissimè quadret. Purpureus uero pedali altitudine surgit, caule purpureo, folijs *Ocymo* similibus, maioribus tamen & longioribus, spica purpurea, uerius quàm flore, inodora, qua nihil gratius aspectu cernitur.

LOCVS.

Nascitur in asperis, sabulosis, siccis & conuallibus locis luteus. Alter autem in hortis & sicilibus feritur.

TEMPVS.

Helichrysum Iunio & Iulio mensibus floret. Amarantus uerò purpureus æstate, potissimū autem Augusto mensis.

TEMPERAMENTVM.

Luteus calidus & siccus haud dubiè est, id quod amaritudo in gustu & facultates eius abundè demonstrant. Purpureus autem recentiorum herbariorum sententia siccus est & siccus.

VIRES.

AMARANTVS
LVTEVS

Reinblumen.

I 2

AMARANTVS
PVRPVREVS

Samabium.

Coma Helichrysi cum uino pota difficultatibus urinae, serpentium ictibus, coxendicum doloribus, & ruptis auxiliatur. Menfes ducit, & sanguinis grumos in uefica aut aluo cum oxymelite pota liquefacit. Destillationem trium obolorum pondere cum uino diluto albo ieiuno data compescit. Reponitur etiam cum uestibus, quas ab erosione integras seruat. Vnde iterum colligere licebit, herbam quam *Xheinblumen* uocant, esse Helichrysum, quod illam hac facultate ut uestes à tineis tueatur praedictam esse, omnibus in confesso est.

EX GALENO.

Amarantus, luteus nempe, facultatis est incidentis & extenuantis. Quapropter coma eius cum uino pota menfes educit, & sanguinis grumos liquare creditur, non solum in uentre, sed & in uefica. Sed tunc potius illam cum mulso bibere conuenit. Omnes uero simpliciter fluxiones pota desiccant, stomacho tamen aduersa.

EX PLINIO.

Helichrysum ciet urinas è uino pota, & menfes. Duritias & inflammationes discutit. Ambustis cum melle imponitur. Contra serpentium ictus & lumborum uiria bibitur. Sanguinem coctum uentris ac ueficae absumit cum mulso. Folia eius trium obolorum pondere sistant profluuia mulierum in uino albo. Vestes tunc odore non inielegant.

APPENDIX.

Recentiores purpureum Amarantum uehementer ficcare tradunt, ideoque cum uino sumptum alui fluxiones sistere scribunt: sed, ut aiunt, stomacho aduersatur. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur: & ad pediculos enecandos in lixiuo coctis.

teste verijenne cap de l'uni.

DE AQUILEGIA CAP. XXXV

NOMINA.

 VAE Aquilegia uulgò ab omnib. appellatur herba, ea Germanis *Adeley*, *Agley*, & *Ageley* nominatur. Quo uero nomine Graecis aut Latinis medicis uocata sit, nobis nondum constare potuit. Non esse enim Graecorum Aegilopa, ut non solum uulgares herbarij, uerumetiam magnum nominis medici putant, notius est quam ut demonstrari à me debeat. Nam nihil in uniuersa Aegilops, quae alterum Auenae genus est, historia reperitur, quod ad Aquilegiam referri queat. Neque enim tam ab anguilla cancer, quam Aegilops ab Aquilegia dissideat: ut hoc nomine errare toto caelo euidentissimè sit, qui Aegilopa esse Aquilegiam arbitrantur.

Aquilegia non est Aegilops. Aegilops quid.

FORMA.

Folia Chelidoniij maioris habet, sed paulò rotundiora, ac molliora. Caulem cubitalem, & interdum proceriorem, in cuius summo flores purpurei sunt, ex caudis quibusdam ueluti muliebres loculi propendentes. His decidentibus capitula subnascuntur, haud secus atque in melanthio, in quibus semen atrum est. Radix eius crassa.

LOCVS.

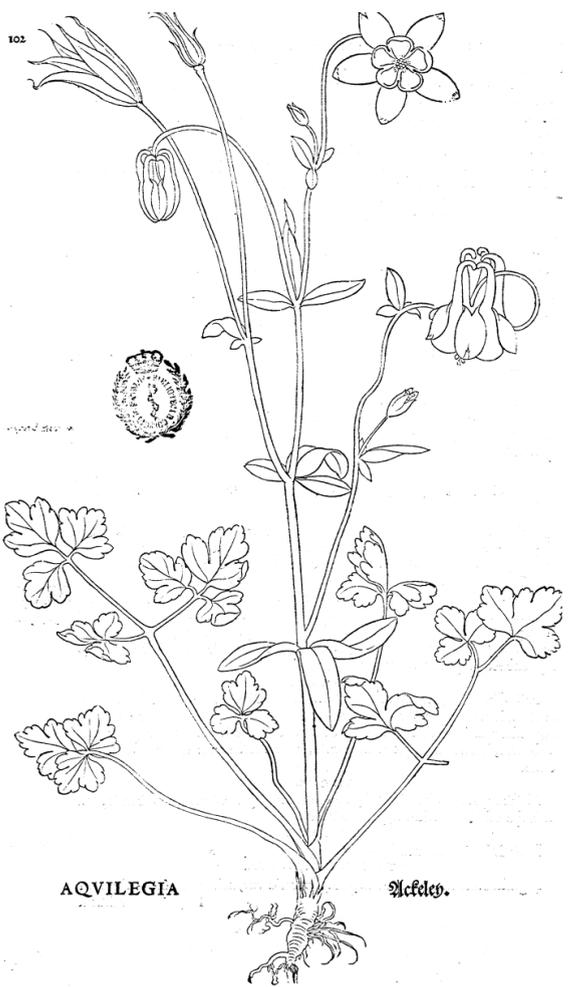
Nascitur passim in hortis, & pinguibus quibusdam pratis. Inuenitur etiam in montibus syluosis, & interdum in petris & muris.

TEMPVS.

Maiò & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

In gustu dulcedinem quandam praefert uidetur, ut hoc nomine mediocriter calidam

AQVILEGIA

Achilleg.

calidam esse, ac modicè digerendi uim habere uerisimile sit.

VIREB. EX RECENTIORIBVS.

Recentiores omnes, tum herbarij, tum medici, Aquilegia: omnes Aegilopis facultates tribuunt, at quàm rectè ipsi uiderint. Neque enim uerisimile est herbe que subacris non est, tantam discutendi inesse facultatem posse. Quum uero modicè digerat & excicet, scabici & fistulis, potissimum si illi farina cõmiscatur triticea, conserre potest.

DE ALLIARIA CAP. XXXVI

NOMINA.

ONDVM constat quo nomine ueteribus Græcis & Latinis herba hæc appellata sit. Vulgo tamen, eò quòd trita eius folia ingratum ac planè aliacum odorem redolent, Alliaris & Alliaria nominatur. Germanicè Knobloch: aut, oder Leuchel/ oder Saffraur. Pandectarum autor Pedem alinum uocat.

FORMA.

Folia eius cum primum emicant subrotunda sunt, uiolæ similitudine, aliquantulum tamen maiora. Adulta autem in angulos exeunt. Herba ipsa bicubitali proceritate confurgit, caule tereti, folijs Vrticæ, nisi quod leuiora sunt, parcius fimbriata, & à pediculo latiora. Allij odoratu cum teruntur, flore lacteo albouè, exili in filiquis semine, atro colore, radice oblonga, eiusdem cum folijs odoris.

LOCVS.

Pasim propter sepes & agrorum margines prouenit.

TEMPVS.

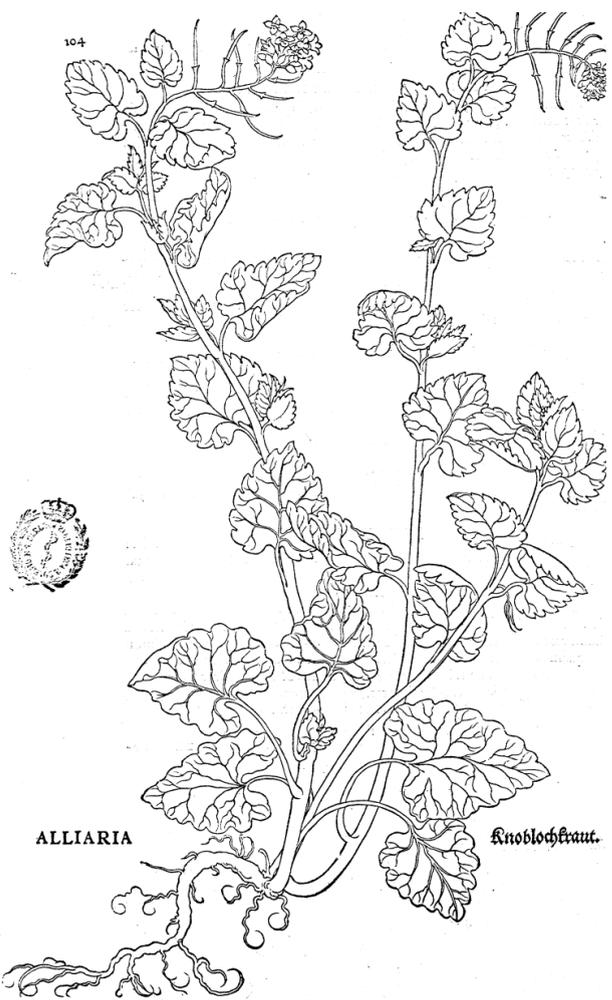
Folia statim primo uere, atque adeò Martio ipso erumpunt. Floret autem æstate, atque deinceps semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Quum prorùs suboleat Allium, necesse est ut temperamento eodem prædita sit. Calefacit igitur haud dubiè & desiccat, non tamen perinde atque Allium in excessu quarto.

VIREB.

Eadem propè Allij facultates habere uel hinc conijci potest, quod nonnulli in iuribus tortuosis succis pro Allio substituant. Proinde corpus calefacere, crassos humores in eo extenuare, glutinosos incidere potest. Omnia tamen hæc minori quàm Allium efficacia. Semen eius cum aceto emplastrî modo mulieribus strangulatu uteri laborantibus impositum, & uulvæ admotum prodest, ac eadem excitat. Et summatim, omnia quæ Naturæ semen, sed minori efficacia, potest.

ALLIARIA

Knoblochkraut.

NOMINA.

ΚΑΛΥΠΗ, ἢ ἄλλωθεν Græcis, Vrtica Latinis nuncupatur. Officinæ latine nomine unum, Germanis Wirtel appellat. Acalyphe uero dicta est, Athenæo autore, quod iniucundo sit tactu, & pruriginem cieat. Cnidide autē, quod uellicet, pungat, ac suo morfu sensum lacellat, à uerbo κνίδη, quod pungere & uellicare significat. Vrtica ab urendo, quod prurium pustulasq; igni similes excitet.

GENERA.

Dioscorides duo facit genera. Vnam asperam, quam hodie Romanam uocant: & est ea quam picram damus. Huius quidem femine in officinis utendum, non alterius quæ passim in sepibus ac dumetis nascitur. Germanicè Welschweffel appellatur. Alteram minus asperam, quam ob id mollem nominat. Hanc nondum uideri potuimus. In Germania nostra præter hæc genera, alia duo inueniuntur. Vnum maius, quod germanicè Heyterweffel nominat: alterum minus, germanicè Beyerweffel, uel Haberweffel, quod nimirum in auena nascatur, appellari solet. Harum etiam picturas adijcere placuit, quod non prorsus inefficaces esse putemus, quandoquidem haud secus atq; Romana pungere uideantur.

FORMA.

Romana caule est rotundo & aspero, syluestrior etiam & asperior, latior & nigrior folijs, femine haud dissimili in globulis quibusdam femine lini, sed minore. Altera priori similis est, nisi quod non similiter aspera est, tenuiusq; semen habet.

LOCVS.

Romana apud nos non nisi fata prouenit, non secus atque mollis uocata urtica. Vulgares passim in dumetis ac sepibus gignuntur.

TEMPVS.

Semen melisibus colligi oportet.

TEMPERAMENTVM.

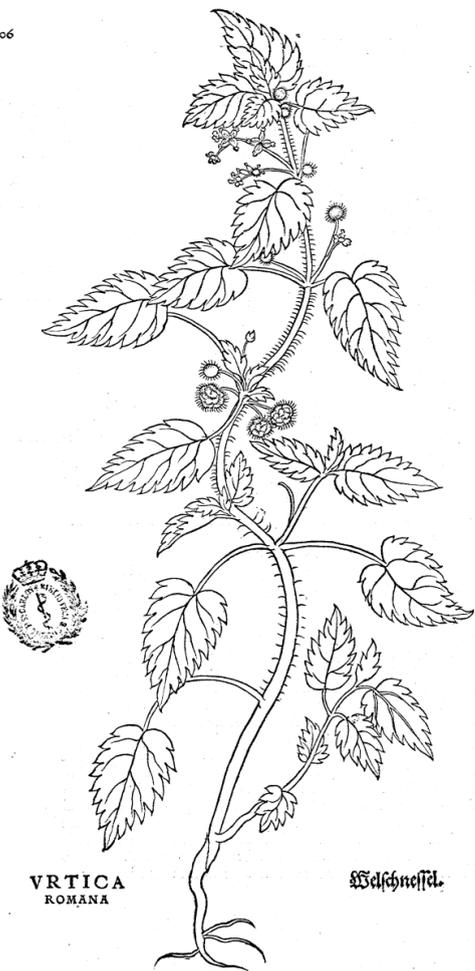
Subtilium est partium, & temperatura sicca, non tamen tantum habet caliditatis ut iam mordicet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vtriusq; folia cum sale illita canis moribus, gangrænis, malignis ulceribus, cancris, fordidisq; luxatis, tuberculis, paronidibus, phygethils, & abcessib; medentur. Lienosis cum cerato imponuntur. Proflua sanguinis ex naribus cum succo trita & impofita sistunt. Cum myrrha trita & impofita menses mouent. Recentia ad mota uteri procidentias emendant. Semen cum passo potum uenerem stimulat, & uulvas aperit. Cum melle linctum orthopnceas, pleuritidas, & peripneumoniâ iuuat. Ea quæ in thorace sunt educit. Miscetur & exedentibus medicamentis. Folia cum conchulis decocta aluum molliunt, urinasq; mouent. Cum pifana decocta ea quæ in thorace sunt educunt. Decoctum foliorum cum exiguo myrrhæ potum menses elicit. Succus gargarillatus, uuam inflammatam reprimat.

EX GALENO.

Herbæ semen & folia, nam hæc potissimū in usum adhibentur, digerentis sunt facultatis, adeo ut tubercula & paronidas sanent. Sed & quiddam flatu osium obtinent, quo & uenerem extimulant, maxime ubi cum passo semen bibitur. Porro quod non uehementer calefaciat, sed admodum tenuium sit partium, testatur crasforum uiscosorumq; humorum ex thorace & pulmone eductio, tum quod partes quas congerit pruriat. Cæterum flatuosum eius, cuius particeps esse dicta est, dum concoquitur, nascitur: non enim actu flatuosa est, sed potentia. Ventrem autem mediocriter subducit ipsa dumtaxat absterfione, ac ueluti uisitatione, non purgatione.

VRTICA
ROMANA

Schneid.

VRTICA
MAIOR

Herzmannsch.

VERTICA
MINOR

Linneus.

gatione. Gangrenosa & cancrofa, & in totum quæ exiccari citra mordacitatem potest, ea conuenienter sanat.

EX PLINIO.

Urtica plurimis scater remedijs. Semen eius Cicutæ contrarium esse Nicander affirmat. Item fungis, & argento uiuo. Apollodorus & Salamandris cum iure decoctæ testudinis. Item aduerfari Hyofcyamo, & ferpentibus, & fcorpionibus. Quin illa ipsa amaritudo mordax, uuas in ore, procidentesq; uuluas, & infanrium fcdes, tactu refilire cogit. Lethargicos expergit tactis cruribus, magisq; fronte. Eadem canis moribus addito fale medetur. Sanguinem trita naribus indita sistit, & magis radice. Carcinomata & fordida ulcera, fale ammixto: item luxata. Sanat & panos, parotidas, carnesq; ab olsibus recedentes. Semen potum cum Sapa, uuluas strangulantes aperit, & profluvia narium sistit impositum. Vomitiones in aqua mulla sumptum à cena, faciles præstat, duobus obolis. Vno autem in uino potu, lassitudines recreat. Uulua uitij tostum, acetabuli mensura. Potum in sapa, refistit stomachi inflationibus. Orthopnoicis prodest cum melle, & thoracem purgat eodem ecligmate. Er lateri medetur cum femine lini: addunt Hyffopum & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem uentrem tostum cibo emollit. Hippocrates uulnam purgari potu eo pronunciat. Dolore leuari tosto acetabuli mensura dulci potu, & imposito cum succo malua. Intestinatorum animalia pelli cum hydromelite & fale. Defluuia capitis, femine illito cohonestari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo uetere, aut folia cum urfino adipe trita imponunt. Ad eadem radix rufa cum aceto, non minus utilis. Item lieni. Et cocta in uino discutit panos, cum axungia uetere fassa. Eadem psilothrum exiccat. Condidit laudes eius Pharnias phycus, utilissimam cibis coctam conditamue profectus arteriæ, tufi, uentris defillationi, stomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo sudorem, coctam cum conchulis ciere aluum, cum pitana pectus purgare, mulierumq; mentes cum fale, ulcera quæ serpunt cohibere. Succus quoque in usu est. Expressus illitusq; fronti sanguinem narium sistit, potus urinam ciet, calculos rumpit. Vuam gargarifatus reprimi. Si quadrupes fectum non admittant, urtica naturam fricandam monstrant.

DE APHACE. CAP. XXXVIII.

NOMINA.

ἄρακη Græcis, Aphace Latinis, uulgo Syluestris uitia, & Osmundi, Germanis Wibweiden, oder Es. Chyffo p̄p̄t̄t̄ aut uocatur. Alia est ab Aphaca Theophrasti, quæ syluestrium olerum genus est, de qua suo loco plura dicemus.

FORMA.

Exiguus frutex est, lenticula altior, tenuioribus folijs. Quæ nascuntur in ea filiquæ lente maiores, terna aut quaterna semina nigriora & minora continent.

LOCVS.

In aruis sponte nascitur.

TEMPVS.

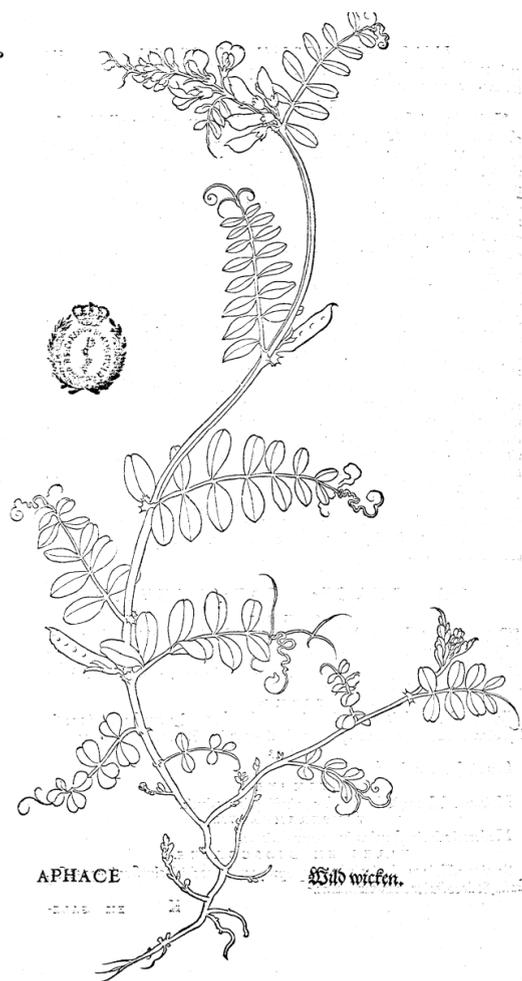
Maior mente floret, & subinde semen in siliquis producit.

TEMPERAMENTVM.

Moderati caloris est, ualentius autem desiccatur.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Semina adstringendi uim habent, quapropter stomachi & alui fluxiones tosta, fracta, & decocta lentis instar sistunt.

APHACE

Wild wicken.

EX GALENO.

Aphace facultatem obtinet adstrictoriam, sicut & ipsa lenticula. Sed & similiter ut lenticula edi solet: ceterum aegrius quam illa concoquitur. Alium retinet.

EX PLINIO.

Natura ei ad spissandum efficacior quam lenti. Reliquo usu eisdem effectus habet. Stomachi aluiq; fluxiones sistit semen decoctum.

DE ANDRACHNE. CAP. XXXIX.

NOMINA.

ANAPAXNH Græcis, Portulaca Latinis & Officinis, Germanis *Burgeltraut*. *Portulaca* *argifolia* *Sylvestris*. *Portulaca* *argifolia* *Sylvestris*. *Portulaca* *argifolia* *Sylvestris*. *Portulaca* *argifolia* *Sylvestris*.

GENERA.

Portulaca in duas distribuitur species: unam hortensem, & alteram sylvestrem, quæ non est tertium Aizoi genus, ut aliqui seducti mendosis Dioscoridis exemplaribus credunt. Nam quod pleriq; nomina harum duarum plantarum confuderint, factum subinde est ut multa adulterina, quæ scilicet tertij generis Aizoo debentur, capiti de Portulaca sylvestri inferta sint, quæ omnia prorsus expungenda ueniunt, ut paulò post clarius monstrabimus. Hortensem Germani simpliciter *Burgeltraut* / sylvestrem uerò *wild oder ackerburgeltraut* uocant.

FORMA.

Hortensis caules habet crassos, pingues, teretes, in altum erectos, lentè uergentes in puniceum, folia pinguia, à tergo candida, flores exiguos luteos, semina nigra in herbaceis calycibus cœnta. Sylvestris folia oleæ obtinet, minora tamen multò, nu- merosiora & tenera, rubentes cauliculos ab una radice multos in terra fœsiles, qui cõmanducati succo abundat, glutinosiq; & sapore salsi sunt. Hæc est genuina apud Dioscoridẽ Portulacæ deliniatio, reliqua uerò omnia sunt adulterina, & ab imperi- ro aliquo rerum, ex capite de tertio Aizoo excerpta, & huic sine omni iudicio inferta.

LOCVS.

Protenit in horrorum areolis, uineis, & alijs cultis locis, hortensis. Ceterum syl- uestris in petrosis & incultis etiam nascitur.

TEMPVS.

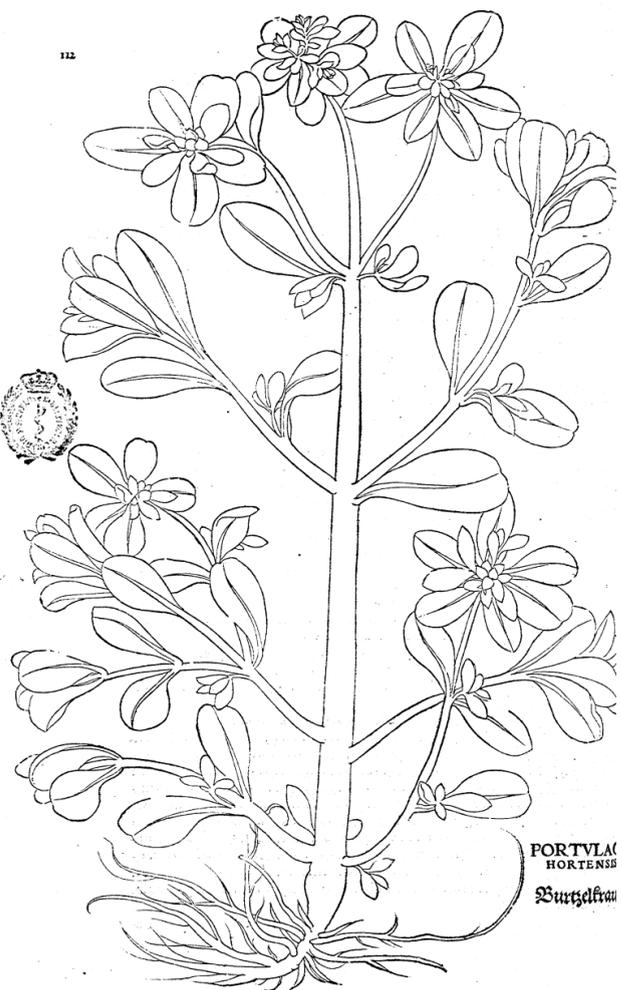
Iunio & Iulio potissimùm mensib. carpenda folia & flores: semen uerò sequentib.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat utraq; quidem in tertio ordine à temperatis ac medijs, humectat ue- ro in secundo: quare uiribus etiam non distant. Hinc quæ in Dioscoridẽ leguntur non sunt propria, sed Aizoi tertij generis, & à sciolo aliquo temerè Portulacæ syl- uestri attributæ.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Portulaca uim habet adstrictoriam. Cum polenta illita, capitis doloribus, oculo- rum inflammationibus, & aliarum partium, stomachi ardoribus, erysipelatis, & uesi- cæ doloribus auxiliatur. Cõmanducata dentium stuporẽ, stomachi & intestinorũ æstuationem fluxionesq; sedat. Renes erosos & uesicã adiuuat. Veneris impetus exoluit. Pari effectu & succus eius prodest potus, & in febribus etiam ualens. Con- tra rotundos lumbricos, sanguinis excretionẽ, dysenterias, hæmorrhoides, profu- ua sanguinis percocta efficac. Contra Sepis morsus. Ocularibus medicamentis uti- liter cõmiscetur. In testinis fluxione laborantibus, aut uulua erosionẽ affecta infun- ditur. Contra dolores capitis ex unctione cum rosaceo aut oleo ex alto destillatur. Exanthemata in capite cum uino exterit. Vulneribus ad syderationem spectantib. ex polenta illinitur.

PORTULACA
HORTENSIS
Wurzelkraut

PORTULACA
SYLVESTRIS

Wilde burzel.

EX GALENO.

Portulaca frigida & aquae temperamento est, paucae cuiusdam austeritatis pariceps. Proinde fluxiones reprimat, maximè biliosas & calidas, cum eo quod eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere refrigerans. Hac ratione & æstuant, ut si quid aliud, adiuuat, tum uentris osculo impolita, tum totis hypochondrijs, potissimum in heclicis febribus. Præterea dentium stuporem sanat, nempe quæ ab acidorum contactu asperè exsiccata fuerant, leniens atque replens, utpote cum uiscosam habeat humiditatem. Similiter uero & succus eius. Itaque non foris modò impolitus, sed epotus quoque refrigerat. Hoc sanè & toti herbæ comestæ accidit. Quoniam autem adstringit, uniliter dyntericis editur, & in muliebri profluuio, & sanguinis reiectionibus. Sed ad hæc multò quidem efficacior est herbæ succus.

EX PLINIO.

Portulacæ memorabiles usus traduntur. Sagittarum uenena, & serpentium hæmorrhoidum & presterum refringit, pro cibo sumpta, & plagis impolita extrahit. Item hyofcyamo potus, è passioque expresso succo. Cum ipsa non est, semen eius simili effectu prodest. Resistit & aquarum uirgis, capitis dolori, ulceribusque in uino tusa & impolita. Reliqua ulcera cum melle comanducata sanat. Sic & infantium cerebro imponitur, umbilicoque prociديو. In epiphoris uero omnium, fronte temporibusque cum polenta. Sed ipsis oculis, è lacte & melle. Eadem, si prociديو, prodest, folijs tritis cum cortibus fabæ. Pusillus cum polenta & sale, & aceto ac cera. Et ulcera oris, tu moremque gingiuarum comanducata cruda fedat. Item dentium dolores. Tonsillarum ulcera succus decoctæ. Mobiles dentes stabilis comanducata. Cruditates fedat, uocemque firmat, & sitim arceat. Ceruicis dolores cum Galla & Lini semine pari mensura fedat. Mammarum uitia cum melle aut cimolia creta. Salutaris & suspiriosis, semine cum melle haustio. Stomachum in acetarijs sumpta corroborat. Ardentibus febribus imponitur cum polenta. Et aliàs manducata refrigerat etiam intestina. Vomitiones sistit. Dyntericis & uomitiis datur ex aceto, uel bibitur cum Cumino. Tenafinis autem cocta, & comitibus cibo uel ponit prodest. Purgationibus mulierum, acetabuli mensura in sapa. Podagris calidis, cum sale illita, & sacro igni. Succus eius potus renes iuuat & ueficas. Ventris animalia pellit. Ad uulnerum dolores, ex oleo cum polenta imponitur. Neriorum duritias emollit. Venerem inhiber, Venerisque somnia. Purgatorij uiri pater est, Hispaniæ princeps, quem scio propter impatibiles uia morbos, radicem eius filo suspensam è collo gerere, præterquam in balneis, & ita liberatum in comodo omni. Quinetiam inueni apud autores, caput inde litum destillationem toto anno non sentire. Oculos tamen hebetare putatur.

DE ASPHODELO. CAP. XL.

NOMINA.

Ἰσόδελος Græcis, Asphodelus Latinis, Officinis corrupta uoce Asphodillus, Germanis Goldwurz nominatur.

GENERA.

Duo esse Asphodeli genera, utcumque uno contentus sit Dioscorides, testatur Plinius libro xxi. cap. xvij. marem nimirum & foeminam. Mas propriè Albucis nominatur, foemina uero Hastula regia, quod salicet dum floret proflus regij sceptri effigie referat, Germanicè Goldwurz. Marem depingit Dioscorides, & radicem eius acrem atque adeo cibo inutilem esse tradit. Foemina Theophrastus libro vii. de historia plantarum cap. xij. & Hesiodus mentionem facere uidentur, quandoquidem eius usum in cibo quotidianum fuisse scribant. Hoc enim de mare dici haud posse, radicis mirifica acrimonia facit. Galenus etiam libro secundo de ali-

115

ASPHODELVS
FOEMINA

Soldwurz weibl.

K 4

c de aliment. facult. Aphodelon fœminam cognouisse uidetur, dum scribit, Aphodeli radicem Scyllae radici, magnitudine, figura & amaritudine quadantenus similem esse. Hæc enim de Dioscoridis Aphodelo uerè dici non possunt, cuius quidè radix non Scyllae, sed Pœoniæ potius similis est. Deniq; non est ut fœminæ amara, sed acris. Neq; obstat quod nostra Hastula regia tantâ amaritudinē, quantâ ei Galenus tribuit, non habeat. Nam neq; ea quam Hefiodus suo carmine tantopere celebrauit, tanta prædita fuit amaritudine: aliàs enim citra cocturâ multam, cuius tamē ille non meminit, cibo quotidiano idonea esse non potuisset. Et certè ut Aron non in omnibus regionib; parem acrimoniam obtinet, ita nec Hastula regia parem amaritudinem omnibus in locis forisur. Ad eò ut dubium non sit Hefiodum de nostra Aphodelo, que fœmina est, loquutū esse. De fœmina autem loquutū esse Hefiodū, cõfirmat quod alibi tradat in syluis nasci Aphodeliū. Quod certè de ea quam fœminam fecimus, rectè dici potest, quando raro alibi quàm in syluis nascatur. Sententiã nostram firmare uidetur Apuleius ille, qui in libro suo de herbis in scripto, scorsim & Aphodelum, & Hastulam regiam describit.

FORMA.

Aphodelus Mas folia habet Porro maiori similia. Caulem leuem in summo florem ferentē, Anthericū uocatam. Radices sublongas, rotundas, glandibus similes, gustu acres. Nos marem hac uice habere nō potuimus. Fœmina folia habet oblonga, angusta, leuiter lenta, Plantagini minori non dissimilia: caulem leuem, in summo non unum, sed plures flores pingues retrorsum incuruos, plenos puniceis maculis, radicem itidem bulbosam, capillis Allij instar multis sub bulbo enascentibus, comatam, gustuq; glutinosam.

LOCVS.

Mas non prouenit in Germania nisi in hortis culta & plantata. Fœmina uero in montibus & syluis sua sponte ac copiose nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense florent.

TEMPERAMENTVM.

Maris radix calida & sicca est. Fœming folia cum amara nōnihil sint & acria, itidem calida & sicca esse, quemadmodū etiam radicem, constat.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radices Albuci uim calefaciendi obtinent, urinas & menses potæ mouent. Laterris doloribus, tussibus, cõuulsionibus, rupcionibus, drachmę pondere ex uino potę medentur. Cõmanducata astragali mensura uomitiones adiuuat. A serpente demoris datur utiliter trium drachmarū pondere. Illinire autē oportet mortis folijs, radice, & floribus cum uino. Item ulcera fordida, & depauescētia. Mammariū quoq; & testium inflammationes, tubercula & furunculos, decocta in uini fœce radice: ad recentes autē inflammationes cum polenta. Radicis succus, adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco simul decoctus, perquam utile fit oculis medicamentū. Ad purulentas aures per se, & cum thure, melle, uino & myrrha tepesfactus prodest. In contrariam aurem per se infusus dentium dolorē mitigat. Cinis ē radice cremata illitus, alopecias capillis explet. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitum exulceratis permionibus, & ambustis igni conducit. Dolori aurium instillatus auxiliatur. Candidam uiriliginem linteo antea perfrictam in sole, illita radix emendat. Semen & flores in uino poti, scolopendræ & scorpionum uenenis egregiè aduersantur. Aluum quoque desiccant.

EXGALENO.

Aphodeli radix utilis est, perinde atq; Ari, Afari & Dracontij, Extergetis siquidem &

dem & discutientis facultatis. Vite tamen cinis calidior, & exiccantior, magis tenuium partium, & ad discutendum potentior efficitur, propterea & alopecias sanat. Inest itaq; ei extenuandi facultas, atq; obstructa demoliendi, veluti etiam Dracontio. Ideoq; ipsius coliculus arquatis tanquam summum praesidium exhibetur.

EX PLINIO.

Defectis corporib; & phthificis constat bulbos eius cum pitana decoctos aptissime mederi, panemq; ex his cum farina subactum saluberrimum esse. Nicander et contra serpentes & scorpiones, uel caulem uel semen, uel bulbos dedit in uino tribus drachmis: subtrauitq; somno contra hos metus. Datur & contra uenenata marina, & contra scelopendras terrestres. Folia quoq; illinuntur uenicatori uulneribus ex uino. Bulbi neruis articularib; cum polenta tuli illinuntur. Prodest & concisus ex aceto lichenas fricare. Item ulceribus putrescentib; ex aqua imponere. Mammarum quoq; & testium inflammationib;. Decocti in face uini, oculorū epiphoris supposito linteolo medentur. Folijs in quocunq; morbo decoctis magis medici utuntur. Item ad tetra tibiarum ulcera, rimasq; corporū quacunq; in parte, farinae factori. Succus quoq; ex tuis expressus, aut decoctus, utilis fit corporis dolori cum melle. Idem odore corporis iucundū affectantibus, cum Iri arida & sale exiguo. Folia etiam supradictis medentur, & strumis, panis, ulceribus in facie, decocta cum uino. Cinis ē radice alopecias emendat, & rimas pedum. Decoctae radiceis in oleo succus, periones & ambusta. Et ad grauitatem aurium infunditur. A contraria aure in dolore dentium. Prodest & urinae pota modicē radix, & menstruis, & lateris doloribus. Item ruptis, conuulsis, tuisibus, drachmae pondere in uino pota. Eadem & vomitiones adiuuat cōmanducata. Semine sumpto turbatur uenter. Chrysermus & Parotidas in uino decocta radice curauit. Item strumas, admixta cachry ex uino. Quidam aiunt, si imposta radice pars eius in fumo suspendatur, & quarta die solatur, una cum radice arefcere strumam. Sophodes ad podagras utroq; modo, cocta crudaq; usus est. Ad periones decoctā ex oleo dedit, & iussus felle in uino, & hydropicis. Venerem quoq; concitari cum uino & melle perunctis, aut bibentibus, radiderunt. Xenocrates & lichenas & pforas, radice in aceto cocta tolli dicit. Item si cocta sit cum hyoscyamo & pice liquida, alarum quoq; & feminum uiria. Et capillum crispiorē fieri, ralo prius capite, si radice ea fricetur. Lapides renum in uino decocta atq; pota eximit. Hippocrates semen eius ad impetus lienis dari censet. Iumentorū quoq; ulcera ac scabiem, radix illita, aut decoctig succus ad pilum reducit.

APPENDIX.

Animaduertendū facultates à Dioscoride & Galeno cōmemoratas, Albuco seu Aphodelo mari conuenire, huius enim radix gustu acris est. Quae uero à Plinio recensentur, hae partim mari, partim sceminae debentur. Foeminae, cuius radix & folia glutinosa & amara sunt, ulcera glutinandi, scabiem, rimasq; corporum, & si quae similes sunt facultates conueniunt, quas periti methodi simplicium medicamentorū facile discernent. Experientia etiam quotidiana testatur, huius usum esse in ulceribus malignis salutarem. Quae autem mari sint tribuenda, ex Dioscoride, Galeno, & gustu quiuis deprehendere poterit. Nos in transcurso tantum parum attentos monere uoluimus, ne indiscriminatim & promiscuē utriq; generi has facultates inesse putarent.

ATRIPLEX
HORTENSIS

Solert.

ATRIPLEX
SYLVESTRIS

Wild mallow.

NOMINA.

AΤΡΑΨΑΞΙΣ, ἡ γερμανική. Græcis, Atriplex Latinis & Officinis, Germanis *Wolken*, oder *Wolten* nominat. Atraphaxis Atticis d litteram in t mutare frequenter amantibus, dicta est, quod *ατρηξις* id est, statim in amplitudine adolecat. Siquidem octavo à fatu die profilit, conlestimq; in cremento proficere uidetur. Fidem celeris augmenti facit ereptum in confinio ceteris herbis alimentum. Ac ne in hortis quidem iuxta eam nasci quicquam tradit, nisi languidum. Chrysolachanon uerò, id est, aureum olus dixerunt, à luteo quem profert flore.

GENERA.

Duo Atriplicis sunt genera, fatiua seu hortensis, & syluestris. Satiuam simpliciter Germani *Wolten* / syluestrem uerò cum adiectione aliqua, *Wild molten*, oder *Astermolten*, oder *Hein schein* nominant.

FORMA.

Hortensis caulem fundit quadratum, ramis brachiatum, quibus primum flores lutei exigui, dein foliatum semen & obductum cortice promitur. Radicem unam habet in altum descendentem, non glabram, sed fibris quibusdam capillatâ. Syluestris tam luxuriosa proceritate prodit, ut quaternos saepe cubitos excedat: caule ut hortensis anguloso, ramofo, & purpurascente: folio hortensi non admodum dissimili, potissimum quod ad colorem attinet: flore luteo exiguo, semine race matim congesto, radice simplici in altum descendente, ex qua se multæ promunt.

LOCVS.

Hortensis non nisi fata provenit. Syluestris sua sponte nascitur. Vtraque autem a sidiuo humore fatiari amat.

TEMPVS.

Vtraque Iunio & Iulio mensibus floret, deinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex humida in secundo ordine, frigida autem in primo. Hortensis tamen syluestri humidior frigidiorq; existit.

VIREB. EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo elixum. Aluum mollit. Crudum uel coctum illitum panos discipit. Semen eius potum cum aqua nullâ morbum regium sanat.

EX GALENO.

Atriplex celeriter, ob lubricitatē, uentrem permeat. Parum autem omnino eius est, quod digerendi obtinet facultatem. Phlegmonis & phygethils quidē incipientibus, crescentibus, & mollibus adhuc, ac ueluti feruentibus, hortensis: uigentibus uero, declinantibus, & indurecentibus cōmodior est syluestris. Semen eius abstergentis est facultatis, proinde ad morbum regium ex iccoris obstructione prognatum utilis est.

EX PLINIO.

Coquit difficillimè. Addidere Dionysius & Diodes, plurimos gigni ex eo morbos, nec nisi mutata sepius aqua coquendum: stomacho contrarium esse, lentiginis & papulas gignere. Hippocrates uuluarū uitijis id infundi cum Beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendū dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto uel crudo illini utiliter putant. Item ignem sacrum, cum melle, acetone, nitroq;. Similiter podagris. Vngues scabros detrahere dicitur sine ulcere. Sunt qui morbo regio dent semen eius cum melle, arterias & tonsillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per se, aut cum malua, aut lenticula conciantes uomitiones, Syluestri capillos tingunt, & ad supradicta utuntur medicina.

EX SYMEO.

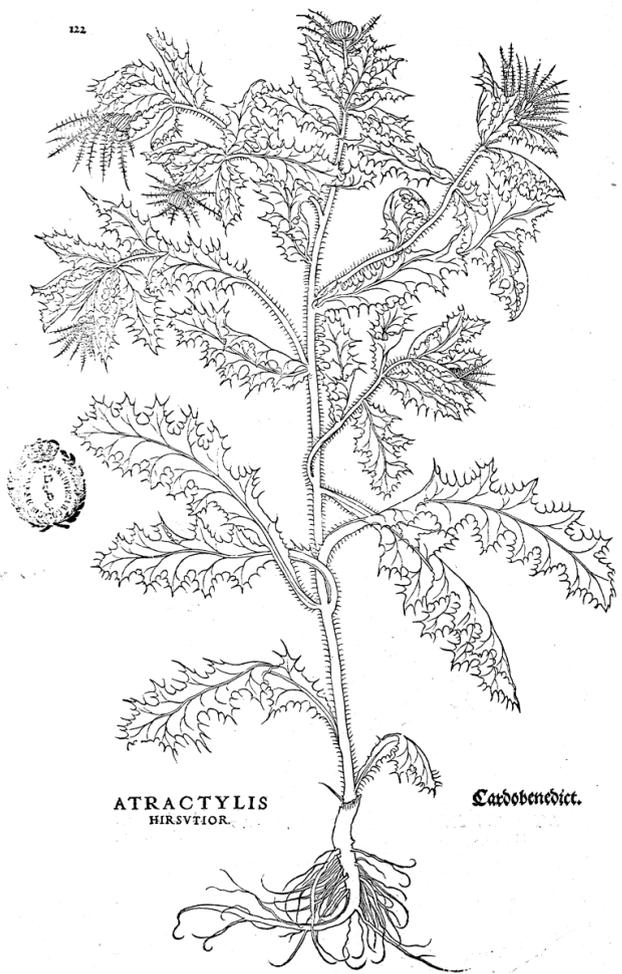

ATRACTYLIS
MITIOR

Widerfeldsaffran.

121

L

ATRACTYLIS
HIRSUTIOR.

Cardobenedict.

Ventrem quidem cit, prodest ad caliditatem iccoris, ac ictericis, & calidam temperaturam habentibus succurrit. Commodissima autem biliofis. Cum malua illita, inflammationes sedat.

DE ATRACTYLIDE. CAP. XLII.

NOMINA.

Ἰρακτυλίς, ἡ λωὴ ἐν Ἰγυίᾳ Græcis: Atractylis, Cnicus syluefter Latinis dicitur. Atractylis autem ideo dicta, quod ea antiquæ mulieres pro fuso utebantur: ἔρπυλλος enim fufus est Græcis, Sylueftris uero Cnicus, quia Cnico urbano similis est.

Atractylis unde dicta. Sylueftris cnicus.

GENERA.

Sylueftris Cnici seu Atractylidis, Plinio lib. xxi. cap. xv. & Theophrasto libro vi. cap. iij. autoribus, duæ sunt species. Vna mitior, & Cnico fatiuo similior. Hanc propriè Græci Atractylida, Latini uero fufum agrestem, aut colum ruficam, quod eius caule rigido admodum & exili, ueteres mulieres pro colu, ut dictum est, utebantur, nominabant. Sunt qui Cartamum sylueftrum appellant. Germanicè itaq; uocatur wilder felbsaffran / ut hac ratione difcernatur à Cnico, quem aliqui Cartamum, & Crocum hortensem nominat. Altera hirtufior, caules & folia Soncho nõ asperæ similia habens, que Officinis omnibus & uulgo Carduus benedictus nuncupatur. Germanicè Cardobenedict, Bonkraut, oder gefegneter diffel uocatur.

Atractylis pro præ dicta. Carduus benedictus.

FORMA.

Spina est Cnico similis, in fummo autem uirgularum folia multo longiora habes, caulem magna ex parte nudum, asperumq; quo etiam mulieres pro fuso utuntur. Capitalia in cacumine aculeata, florè pallidum, radicè tenuem, inutilem. Ex qua sanè descriptione omnib; perpicuum esse putamus, spinam quam pictam exhibemus esse Atractylidam, quod Cnico fatiuo similis admodum sit, & in cacumine uirgularum folia quam Cnicus longiora habeat, caulem deniq; magna ex parte nudum, autumni potissimum tempore, quo folia sua sponte decidunt, & minime leuè, sed asperum striatumq; obtineat. Idem etiam rigidus & exilis est, ut fusi uisum præbere queat. Summitati quoq; eius capitula infident spinosa, flos illi pallidus, radix tenuis: & in summa, nulla est nota que huic non respondeat. Carduum autem benedictum uulgo nominatum esse alteram Atractylidis speciem, ex Theophrasti & Plinij uerbis ostendi potest: hirtufus enim est, caulibus Soncheis, humi ferè reptantibus: propter sui enim mollitiem ueluti sessilis caducusq; solò procumbit, semine minuto, frequenti, amaro, & pilis barbato, quod molli lanugine operitur. Flos ei pallidus lutescens.

Atractylis pro præ dicta.

Carduus benedictus.

LOCVS.

Mitior Atractylis in aruis & montibus, hirtufior autem in hortis iam passim uenit.

TEMPVS.

Prior Augusto mense apparet, eius tamen semen ante autumnum non maturefcit. Posterior citius nascitur, eius tamen semen ferò etiam ad maturitatè peruenit.

TEMPERAMENTVM.

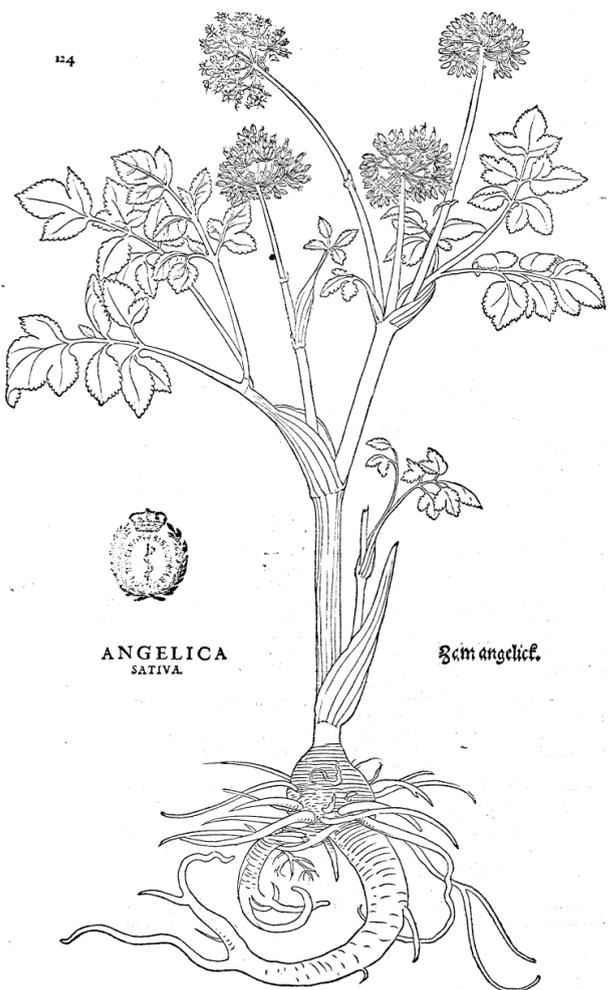
Gustu cum amara sint spinæ hæ, euidentissimum est calido & sicco temperamento esse præditas, id quod ex earundem etiam facultatibus colligi potest.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Atractylidis folia, coma & semen trita cum pipere uinoq; pota, contra scorpionum ictus profunt. Sunt qui dicant à scorpionibus percussos quandiu teneant eam herbam, non sentire dolorem, deposita uero, dolore affici.

EX GALENO.

Atractylis aut Cnicus sylueftris. Hac planta ex spinarum est genere. Facultatè habet desiccandi, & modicè digerendi.

ANGELICA
SATIVA

Wurz angelic.

125

ANGELICA
SYLVESTRIS.

Wild angelic.

L 3

APPENDIX.

Prima spina in sanandis ulceribus & fistulis diuturnis efficacissima est. Altera quam Cardum benedictum uocat, obstructions interiorum uiscerum tollit, urinam mouet, calculum frangit, ulcera, potissimum pulmonis, sanat. Percussis à feris uenenatis medetur. Negant etiã pestis experiri contagia, qui aut cum cibo, uel potu præsumpserit, iam quoque correptis magno fore remedio sibi uulnus peruañt. Ex quibus etiam omnibus sit perpicuum, easdem quas ueteres Atractyli tribuerunt, utranque spinam habere facultates. Item herbam quam Cardum benedictum uocant, contra serpentum & scorpionum morsus ualere omnibus in confesso est: quam sanã facultatem cum Atractyli etiam assignet Dioscorides, cõsequitur ab eadem diuersam nõ esse. Recentiores Cardum benedictum cõtra capitis uehementissimos dolores, uertiginem, memoriam amissam, in cibo aut potu sumptum ualere tradunt. Item ad putrefacta ulcera, mammarum potissimum, si in puluerem redactus inspergatur,

DE ANGELICA. CAP. XLIII.

NOMINA.

VNQVIV ueteribus cognita fuerit hæc herba, & quo nomine appellata sit, nondum scire licuit. Neque enim Smyrion est, quod scilicet umbellam Anethi & semen rotundum, aliãque multa quæ descriptio requirit, nõ habet. Siphion etiam esse haud poterit, quod folia Apij habere minime deprehendatur. Recentiores autem uno ore omnes Angelicam, & Sancti spiritus radicem, à suauissimo eius radice odore, quem spirat: aut ab immensa contra uenena facultate, appellant. Germanis Angelick / oder des Dettligen geystis wurg, / oder Duffwurg uocatur.

GENERA.

Duo eius herbæ inueniuntur genera. Vna enim mitior est, cuius quidem radix ualde odorata, à Germanis sam Angelick nominatur. Altera syluestris, eius radix suauis odore restituitur, & à Germanis wilde Angelick nominatur.

FORMA.

Caulem profert duum cubitorum, cõcauum: folia oblonga, per ambitum serrata, subnigra: flores in purpura candidos, semen latum, foliaceum: radicem crassam & multam, foris nigricantem, intus candidam.

LOCVS.

Mitior in hortis plantata prouenit, & in montosis etiam nonnullis locis, perinde atque syluestris.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacientem & desiccatoriam uim in tertio ordine ei assignant herbarij recentiores.

VIRES.

Aperit, extenuat, discutit, ut recentiores perhibent. Vnicè uenenis aduersatur. Pestilentia populatim fauientis arceat cõtagia. Corpora à luc pestifera uindicat, si tantum, ut affirmat, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinẽ cum uino, per estate ex stillatio rosarum liquoze sumptis satisfactis est. Nec sensurum eo die contagione pollicent, quo quis deuorari nam urina & sudore uenenum abigit. Lenticia pituita digerit, quapropter tussi, quam frigus attulerit, medet. Crassa que in thorace coarctant, discutit. Herba ipsa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat. Cõcretum sanguinẽ resoluat, stomachum esu corroborat. Cor recreat. Pituita uentriculi deiecit, fastidia

127

LOLIVM

Watten.

L 4

fastidia ciborum discutit, & elanguescentē inuitat appetentiam. Rabioli canis morfu, aut serpentis ictu liberat, si contrita cum ruta & melle folia indantur, dein cocta in uino bibantur. Libidinem extinguit ore ieiuno sumpta. Lasciuities reficit, tholeracem expurgat. Supra febricitantis caput imposita, fertur ad se feruorē elicere. Valere contra falcinationes adfirmant, si quis eam secum gestarit.

DE AER A > CAP > XLIIII >

NOMINA.

Officinarius error. **A** P A, ἰρις, ἰρις, ἰρις. Graecis: Lolium Latinis dicitur. Officinae non uolunt, non sine magno errore, pro Melanthio seu Nigella utuntur, ut non temere etiam Pseudomelanthion dici queat. Germanis *Katten* / oder *Kosnengele* appellatur.

FORMA.

Pseudomelanthion est Lolium. Folio constat angusto, Theophrasto lib. viij. de plantarū historia, cap. vii. teste, pingui & piloso, flore subpurpureo, semine exili in siliqua hispida, uel ut Plinius ait, in cortice aculeato. Ex qua siquidem descriptione satis perspicuum fit omnibus, Pseudomelanthion hoc esse Lolium: folia namque Porri habet, oblonga, hirsuta, florem purpureū, semen in pilosa, longa, angulata, ac per interualla triata siliqua. Et ut paucis singula complectar, hordeo, cuius ut reliquarū frugum pestis & uitium est, tota effigie non dissimile est.

LOCVS.

Non solum in triticea & hordeacea, sed in omni ferē alia segete per se prouenit. Frugum acerba pestis, ideoque à Vergilio infelix appellatum.

TEMPVS.

Iunio mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Desiccatur & calfacit efficaciter, ut propinquum sit acribus magis quam Iris: sed non est perinde ut illa tenuium partium, uerum multum abest. Secundum hoc ponatur ipsi quispian in principio tertij ordinis excalefacientium, in fine uero secundij exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

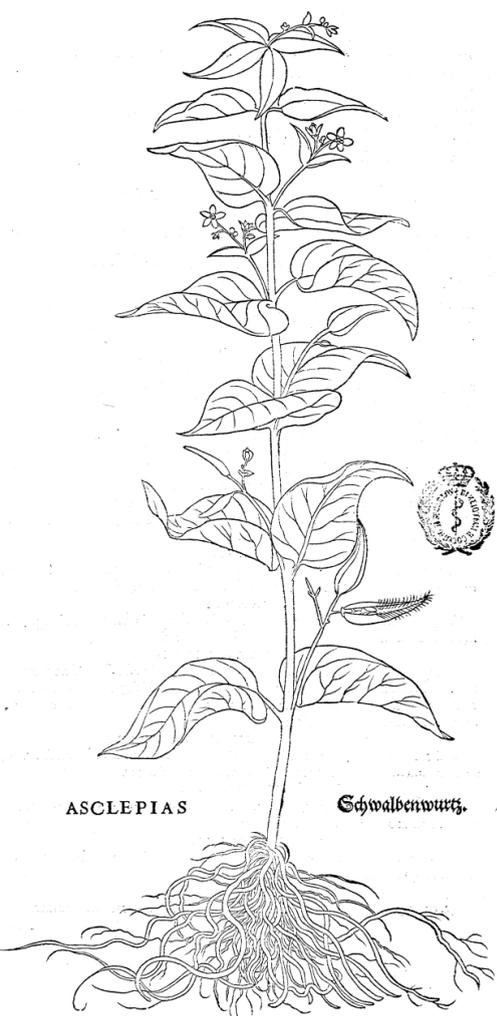
Lolium molitum nomas, putredines, & gangrenas cum raphanis & sale illitum compescit. Feras impetigines, & lepras cum sulphure uiuo & aceto sanat. Strumas quoque cum fimo columbino & lini semine in uino decoctum discutit. Quae aegre maturantur rumpit. Decoctū ex aqua multa & illitum, ischiadicis prodest. Si cum polenta, aut myrrha, aut croco, aut thure iussitum, conceptiones adiuuat.

EX PLINIO.

Lolium molitum ex aceto coctum impositumque, sanat impetigines, celerius quo saepius mutatum est. Medetur & podagris, alijsque doloribus cum oxymelite. Curatio haec à caeteris differt. Aceti sextario uno dilui mellis uncias duas iustum est: ita temperatis sextarijs tribus, decocta farina Lolij sextarijs duobus usque ad crassitudinem, calidumque ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa fracta. Magis etiam caeteris purgat ulcera uetera, & gangraenas. Cum raphano & sale & aceto lichenas. Lepras cum sulphure uiuo. Et capitis dolores cum adipe anserino imposita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini semine decocta in uino.

APPENDIX.

Iam commemoratas facultates huic etiam herbae, quae Germani *Katten* nominant, recentio-

ASCLEPIAS

Schwalbenwurz.

recentiores tribuunt. Mirificè enim hanc in sanandis imperiginibus, alijsq; scabie generibus cōmendant. Item in uulneribus glutinandis, ac fistulis curandis, compescendoq; sanguine, eius esse usum tradunt, ut hinc etiam liqueat hanc ipsam à Lolio non esse diuersam.

EX SYMEONE SETHI.

Vim æqualem Iridi obtinet.

DE ASCLEPIADE CAP. XLV

NOMINA.

ΕΚΑΗΡΙΑΖ Græcis, Asclepias Latinis, herbarijs Hirundinaria, Officinis Vincetoxicum, Germanis Schwälbenwurze appellatur. Asclepias autem ab Aesculapio antiquo medicæ autore nominata est. Hirundinaria uerò à filiquis quas producit, quæ dehiscetes plumosum semen ostendunt, atque adeo hirundinis effigiem referunt. Vincetoxicum, uel rectius *scorpioides* haud dubiè dicta est, quod illi insignis aduersus uenena uis sit, ut paulò post fuis docebimus.

FORMA.

Ramulos profert longos, in quibus folia longa Hederæ similia. Radices numerosas, tenues, odoratas. Flores grauitè olentes. Semē Securidacæ seu Hedyari. Ex qua deliniatione nemini non perspicuū sit Vincetoxicū appellatā herbā, esse Asclepiada. Fruticosa siquidē herba est, caulem obtinens rotundū, leuem, tenuem, ac ferè iuncēū, ramulis longis, folio hederaceo, sed oblongiori, in uiridi nigricante, florib; exiguis, candidis, aut uerius in albo pallecentibus, grauitè odoratis, ex quibus filia quæ oblongæ sunt, quæ dehiscetes semen plumosum Securidacæ simile, hoc est, rufum & lanum ostendunt, radicibus multis, exiguis, tenuibus, & odoratis, ad eò ut nulla sit prorsus nota quæ illi non respondeat apūssimè. His accedunt locus natalis & facultates, quæ singula cum Asclepiade illi communia sunt, quemadmodū ex ijs quæ statim subiiciemus manifestissimum fiet.

LOCVS.

Prouenit in montibus asperis, alis acarenosis. Copiosissimè autem nascitur in monte haud procul à Tubinga sito, in quo olim arx posita fuisse fertur.

TEMPVS.

Angusto mensè floribus abundat, ac subinde femina in folliculis oblongis, formam hirundinis cum dehiscunt referentibus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Asclepias, Paulo teste, calida, sicca, & tenuis substantiæ est. Quo sanè temperamento Hirundinaria etiam prædita existit: amara siquidē & parum glutinola eius est radix, folia uero aliquam præ se ferunt adstrictionem: ut iterum euidenter appareat, Hirundinariam esse Asclepiada.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices cum uino potæ, torminibus, & uenenatorū moribus subueniunt. Folia uero illita maleficis in mammis & utero uitij opitulantur.

EX PAULO.

Torminibus in uino potæ comperit. Illita uero uenenatorum moribus, & malignis mammarum & uteri uitij succurrit.

EX PLINIO.

Radices torminibus medentur, & contra serpentium ictus non solum potæ, sed etiam illita profunt.

APPENDIX.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mentiū prouocationē utuntur, & ad rabiū

Asclepias uide
di. 2.
Hirundinaria.
Vincetoxicum.

APIOS
Edmonsonii.

c rabidi canis morsum, uenenisq̄ potenter resistere affirmāt, unde etiam haud teme-
 re Vicitrix toxicī ab hīsdem appellata est. Hydriopici etiam radicem in uino macera-
 tam & subinde coctam, mirificē auxiliari tradūt. Flores p̄terea foliaq̄ siccata, mox
 trita, uulnibus uniliter inspergi aiunt. Sordida etiam ulcera purgare, & ad cicatricē
 perducere, genitaliumq̄ uirgū & ru pruris egregiē mederi docent. Quæ in uniuersum
 omnes facultates cum ijs quas Alcēpias obtinet pulchrē quadrant, ut eandem
 esse Hirundinariam uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat.

DE APIO CAP. XLVI

NOMINA.

Apio car dicta.
Ischia.
Chamaebalanos.
 Πίος, ἰσχίος, ἰσχυροῦς. Græcis: Apios, Raphanus sylvestris Lat.
 nis dicitur. Officinis incognita. Germanis *Edmuff*, *Edelen*, *Edel*.
 gen. & *Edmandel* appellatur. Apion uero dixerunt Græci, quod ra-
 dicis extremum in pyri formam turbinatur. Eadem etiam ratione *ischas*
 & *chamaebalanos* ab hīsdem nominata est, quod in ficus, uel glandis effigiem radi-
 cis extremū turbinetur. Quapropter non ineptē Latinis etiam *glans* aut *ficus*, seu
 carica sylvestris nominabitur.

FORMA.

Ramulos duos aut tres iunceos, tenues, rubentesq̄ profert, qui supra terram pa-
 rum se attollunt. Folia rutæ similia, longiora tamen, & uirentia. Semen exiguum. Ra-
 dicem Aphodelo similem, & ad pyri figuram accedentem, rotundiorē tamen, &
 liquore plenam, intus candidam, foris nigro cortice tectam. Hæc Dioscorides. Alij
 adijciunt Apion habere tenues capreolos, florem Pifo nō dissimilem, sed longē mi-
 norem. Quæ singula satis declarāt herbam cuius picturam exhibemus, esse Apion:
 ramulos enim magna ex parte duos, uel ternos, imō ut Theophrastus ait quater-
 nos, & interdum plures emittit, iunceos, tenuesq̄, & in summa parte rubentes, qui su-
 pra terram parum se extollunt. Folia quoque Rutæ habet, at longiora & uirentia.
 Semen etiam exiguum. Radicem denique Aphodelo mani similem, & ad py-
 ri effigiem accedentem: quod tamen nō de tota radice, quæ longissima est & tenuis,
 intelligendum uenit, sed de extremis eiusdem, hoc est, nucibus seu glandibus ab ea
 dependentibus, pyri aut ficus formam habentibus, qualibus etiam Pæoniæ feci-
 næ radix assimilatur. Succosa quoq̄ radix est, intusq̄ candida. Quibus omnib. ac-
 cedunt flores Pifo similes, & mirificē odorati, minores tamen: necnon capreoli te-
 nues. Cōueniunt etiam uires, ut ex sequentibus patebit, ita ut prorsus nulla sit no-
 ta quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Prouenit in frumentaceis agris, hordeaceis potissimū, tritici & zæze, quos inter-
 dum fues, ductæ cupiditate eius radicis, seu rectius nucum ex radice dependentiū,
 prorsus euertunt. Atque hinc est quod panis porcinus à quibusdam nominetur.

TEMPVS.

Floribus abundat odoratis admodum Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Apio temperatura calida est & sicca mediocriter, id quod ex gustu facillē depre-
 henditur.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Pars radicis superior sumpta, uomitione bilem pituitamq̄ extrahit. Inferior per
 aluum. Tota uero utrinque purgatione mouet. Succus eius sequioboli pondere
 haustus, utraque parte, hoc est, supra & infra purgat. Cum uero liquorem collige-
 re uolueris, tundito radices, coniectisq̄ in craterem aqua plenum misceto, tum pen-
 na collectum qui superatabit liquorem siccato.

EX PLINIO.

Succus p̄tragat utraque parte ſelquiobolo in aqua mulſa. Sic & hydropticis datur acetabuli menſura.

APPENDIX.

Experientia teſtatur nuces has nauſeam atque adeo uomitionem ciere, ſi quis illis ueſcatur.

DE ASTERE ATTICO CAP. XLVII.

NOMINA.

ASTER *αſτις, doctores* Graecis: Aſter atticus, Inguinalis Latinis dicitur. *Inguinalis.*
 Officinis ignota herba. Germanis *Steintraut* commodè appellari po-
 teſt. Aſteris autem nomen, non à foliorum in caulibus, ſed in floribus *Aſter ualde*
 potius figura & ſitu, accepit. Siquidem foliorum in huius herbe flore nu-
 merus & forma, ſtellæ præ ſe ferunt, uel ut Plinius ait, capitula per ambitum di-
 uſa folijs puſillis, ſtellæ modo radiata ſunt. Errant itaque qui ſingula folia in cauli-
 bus ſtellæ formam repræſentare putant. Bubonium & Inguinalis, quod inguinum
 præſentaneum ſit remedium, dicta eſt. *Inguinalis quare*
appellata.

FORMA.

Cauliculus lignoſus, purpurei & luteum in ſummo florem habens, ueluti Cha-
 mæmeli capitulum, undique per orbem in ciſuris diuiſum, foliis ſtellæ ſimilibus.
 Quæ uero circa caulem ſunt folia, oblonga & denſa hiriſuta. Ex qua quidem de-
 limitatione omnibus perſpicuum ſit, herbam cuius picturam exhibemus eſſe Aſtera
 atticum. Nam caulis eius lignoſus eſt, folijs ueſtitus oblongis & denſis, in cacumi-
 ne floſ illi purpureus & luteus, ſtellæ modo radiatus, qui ſubinde in pappos abit
 radix fibris multis capillata.

LOCVS.

Nalcitur in collibus, montibus altis, & ſyluis.

TEMPVS.

Auguſto menſe ut plurimum floret, durantiꝝ in magnam autumnum partem eius
 flores.

TEMPERAMENTVM.

Mixta eſt potentia, uti roſa: refrigerat enim, non tamen uehementer, & digerit
 atque exiccat, quod ſcilicet illi amara inſit qualitas.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Aeſtuanti ſtomacho illita cõfert. Succurrit etiam oculorum inflammationibus,
 bubonibus, & proidenti ſedi. Tradunt partem in flore purpuream, ſi bibatur ex
 aqua, angina correptis, & puerorum comitialibus opitulari. Recens inguinum in-
 flammationibus illita prodeſt. Sica ſiniſtra manu dolentis decerpta, inguini adal-
 ligata doloribus liberat.

EX GALENO.

Non tantum illitum, ſed etiam ſuſpenſum bubonas ſanare creditur. Habet uero
 quiddam etiam digerens, ut miſta ſit facultatis, uerum id non adſtringit.

EX PLINIO.

Bibitur aduerſus ſerpentes. Sed ad inguinum medicinam ſiniſtra manu decerpi
 iubent, & iuxta cinctus alligari. Prodeſt & coxendicis dolori adalligata.

ASTER ATTICVS

Gartenhaus.

NOMINA.

ΓΡΑΣΤΙΣ Græcis, Gramen Latinis, Germanis Graß appellatur. Gramen uero dictum est, quod geniculatis internodijs mirifice serpat, à gra diendo, uel à gignendi fecunditate: siquidē crebrò ab ijs nouas spargit dicitur. radices.

FORMA.

Geniculatis per terram serpit ramulis, & ab ijs dulces geniculatasq; radices spargit. Folia eius acuminata, dura, & tur paru arundinis lata, quæ iumenta bouesq; paſcunt. Ex quibus uerbis planum fit omnibus, plantam hanc, cuius picturā damus, esse ueri graminis genus: geniculatis enim ramulis per terrā serpit, & ab ijs dulces, geniculatas, & exiguas admodum ac tenues radices spargit. E dodrantalibus etiam ramulis circa unum quencq; geniculū bina folia acuminata, dura ac lata emittit. Floribus deniq; ad gramē Parnasi accedere uidetur: candidi enim sunt, & quinque distin ctū folijs, & his ipsis diffictis: quibus de cidentibus folliculi rotundi lini instar, semine pleni exiguos, ut Parnasi gramen, prodeunt. Ad eò ut nemo sit qui non uideat illi per omnia graminis responderere notas. Quare reprehensione digni sunt, qui Euphrasiam esse putant.

LOCVS.

Pasim nascitur in umbrosis locis, & dumetis.

TEMPVS.

In fine ferè Aprilis floribus suis candidis & elegantibus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Radix graminis mediocriter frigida & sicca est, mordacitatē quandam exiguam, & partium tenuitatem obuinens. Herba uero ipsa in primo quidem excessu refrigerat, in humiditate uero & siccitate moderata. Semen alibi quidem imbecillum est, in Parnaso uero deficcatorium, & tenuium partium & subacribum.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Graminis radix trita & illita uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculosa etiam ueficæ excrementa cōminuit.

EX GALENO.

Radix cruenta ulcera glutinat. Cæteriū mordacitas & tenuitas quæ radici inest, exigua est quidem, sed interdum tamen frangere lapides affolet, si quis ipsam decoquens bibat. Semen autem alterius quidem imbecillum est, eius uero quod in Parnaso nascitur, urinam ciet, & fluxus uentris & stomachi reticcat.

EX PAULO.

Gramen Parnasi maximè uile est, siccat, modicè refrigerat, tenuiū partiū, & subacribum, eoq; uulnera cruenta glutinat, & decoctū eius ueficæ calculos confringit.

EX PLINIO.

Decoctum gramen uulnera conglutinat, quod & ipsa herba tusa præstat: tuerq; & ab inflammationib; placat. Decocto adijcitur uinum ac mel: ab aliquibus & thuris, & piperis, & myrrhæ tertiae portiones. Rursusq; coquitur in aereo uase ad dentū dolores & epiphoras. Radix decocta in uino, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus, ulceribusq; ueficæ. Calculos frangit. Semen uehementius urinā im pellit. Aluū uomitionesq; sistit. Priuatim autē draconū moribus auxiliatur. Sunt qui genicula nouē uel unius, uel ē duabus tribusue herbis, ad hunc articulorū numerū inuolui lana succida nigra iubēat, ad remedia strumę panorūm ue. Ieiunū debere esse qui colligat. Ita ire in domū absentis cui medeat, superueniētiq; ter dicere, Ieiunio ieiunū medicamentū dare, atq; ita alligare, triduoq; id facere. Quod ē graminū genere septē internodia habet, efficacissimè capiti cōtra dolores adalligat. Quidā propter ueficæ cruciatu decoctū ex uino gramē ad dimidias ē balneis bibi iubent.

136

GRAMEN.
Sisf.

DE ALOE CAP. XLIX

137

NOMINA.

Αλοη Græcis, Aloë Latinis appellatur. Officinæ ueterem appellationē retinuerunt. Germani de fituū peculiari nomenclatura, pariter Latinis Aloën uocant. Sunt qui hanc à crasis folijs, & similitudine quam cum Semperuio habet, Semperuium marinum nominent.

FORMA.

Scylle folium habet Aloë, crassum, pingue, modicè latum, rotundū, repandumq. Folia utrinq. gerunt ex obliquis aculeos raros, & breues. Caulem profert Antherico similem, florem album, semen Alphodelo simile. Graui est tota herba odore, & gustu amarissima. Radice una, pali in terram adacti specie. Nostra pictura non nisi radicem & folia ob oculos ponit, reliqua hoc tempore habere non potuimus. Dabimus autem operam, modò Deo sic uisum fuerit, ut aliquando integræ plantæ picturam studiosis exhibere liceat.

LOCVS.

Nascitur copiosissima in India, præpinguisq. unde succus quoq. defertur. Prouenit etiam in Arabia Asiaq. & in maritimis aliquot locis, & insulis, ut in Andro. Nunc in aliquot horris Germaniæ nostræ plantatur.

TEMPVS.

Neque florem neque semen in stirpe nobis uidere contigit, quare de his quominus proueniant tempore nihil certū monstrare possumus.

TEMPERAMENTVM.

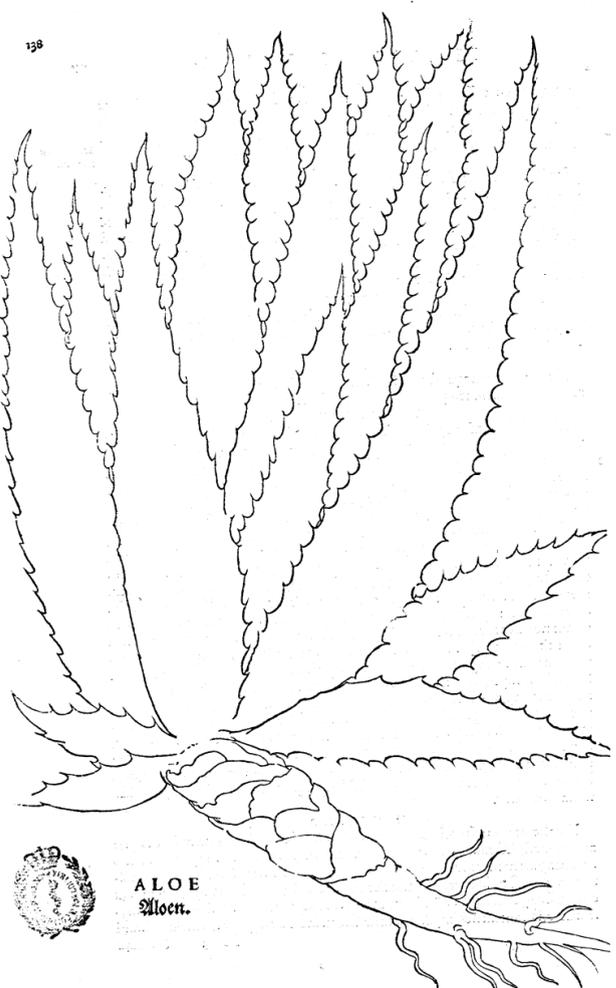
Aloë calefacientiū est primi ordinis intensi, aut secundi remissi, tertij autem excicantium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Duo sunt succi concretū genera. Vnum arenosum, quod sedimentū purissimæ aloës uidetur (hoc officinis Caballinū uocatur.) Alterum iccinoris modo coactum (Succotrinū barbari appellat.) Eligito purā quæ nihil doli sentit, sine calculis, splendentem, subruffam, friabilē, iccinoris modo concretā, facillè liquefcentē, eximig amaritudinis. Reprobato autem nigram, & fractu contumacē. Est aloë uis adstringere, somnum cōciliare, exicare, corpora densare, aluum soluere, & stomachū purgare. Pondere cochleariū duorū in aqua frigida, aut tepida pora, sanguinis excreationes sistit. Regium morbū purgat tribus obolis ex aqua, aut drachmę pondere in potu. Deuorata cum resina, aut cum aqua, aut coctio melle excepta, aluū soluit. Trium drachmarū pondere perfectè purgat. Mixta alijs purgatorijs medicamentis, stomacho minus noxia ea reddit. Siccata & insparfa, uulnera glutinat, & ulcera ad cicatricem perducit, compescitq. Priuatim autem exulceratis genitalib. medetur, & rupta infantium præputia agglutinat. Condylomata, rimasq. sedis cum passo mixta sanat. Sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas compescit. Dignorum reduuias ad cicatricem perducit. Liores & sugillata cum melle deler. Palpebrarū scabrities, angulorumq. pruriginis lenit. Dolorem capitis sedat temporibus & fronti ex acetō cum rosaceo inuncta. Capillos fluentes cum uino compescit. Tonillis, gingiuis, & omnibus oris ulcerib. ex melle & uino prodest. Torretur oculorum medicamentis in testa pura & candente, rudiculaq. subinde uerfatur donec equaliter torreatur. Lauatur ut quod est arenosissimum subfidat, tanquam inutile, & leue & pinguisimum assumatur.

EX GALENO.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ in magna nascitur Syria aquosior est, & facultatis imbecillioris: tamen usque ad cōdē deficere potest, ut uulnera conglutinet. At in regionib. calidioribus, qualis est Cœlesyria & Arabia, multo est melior. Optima uero Indica, cuius liquor est id quod ad nos importatur medicamentū cognominatū aloë, ad plurimas res propter siccitatē mordicationis expertem unie. Est autem nō simplicis naturæ, sed, ut indicio est gustus, adstringit simul

ALOE
Moer.

A & amara est. Adstringit quidem mediocriter, sed uehementer amara est. Subducit & uentrem, utp. uta ex numero medicamentorū quæ Græci ab excernendo stercore uocant *idempulsi*. Verum & ipsius facultatis mīsuram attestantur particularia eius opera: nam & gratum stomacho est medicamen, ut si quid aliud, & sinus glutinat. Sanat & ulcera quæ agrè ad cicatricē duci possunt, & maximè quæ in ano sunt & pudendo. lūat etiā eorum inflammationes aqua liquata, & uulnera ad eundem modum glutinat. Congruit similiter uentri & ad inflammationes in ore, naribus, & oculis. In summa, repellere & discutere simul potest, cum hoc ut paulum ex tergeat, quantum uidelicet ulceribus puris non sit molestum.

EX PLINIO.

Natura Aloës spiffare, densare, & leuiter calcæcere. Vfus in multis & principalis, aluum soluere, cum penè sit sola medicamentorū quæ per se id præstant. Confirmat etiā stomachū, ad eò ut non infestet ulla uis contraria. Bibitur drachma. Ad stomachi uerò dissolutionē, in duobus cyathis aquæ tepidæ uel frigidæ, cochlearis mensura, bis terue in die ex interuallis, ut res exigat. Purgationis etiā causa plurimum tribus drachmis. Efficacior, si pota ea sumatur cibus. Capillū fluentem conti net cum uino austero, capite in sole contra capillū peruncto. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti imposita, ex aceto & rosaceo. Diluitorq; infusa, oculorū uinia omnia sanari ea conuenit. Priuatim pruriginis & scabiem genarū, item insignita ac liuida, illita cū melle, maximè Pontico: tonillas, gingiuas, & omnia oris ulcera. San guinis excreationes, si modicæ sint, drachmæ pondere ex aqua, si minus, ex aceto pota. Uulnerū quoq; sanguinè, & undecunq; fluentē iisit per se, uel ex aceto. Aliās etiā est uulnerib. utilissima, ad cicatricē perducens. Eadē inspergit exulceratis genitalib. us, uirorum cōdylo matris, rimisq; sedis, aliās ex uino, aliās ex passo, aliās sicca per se, ut exigit mitiganda curatio, aut coërcēda. Hæmorrhoidū quoq; abundantiam leuiter iisit. Dyenteriq; infunditur. Et si difficilis concoquantur cibi, bibitur à cena modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuoratur pilule cum mellis decocto, aut resina terebinthina, ad purganda interiora. Dignitorū pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauratur, ut quod sit arenosissimum subsidar. Aut torretur in testa, pennaq; subinde uerfatur, ut possit æqualiter torreri.

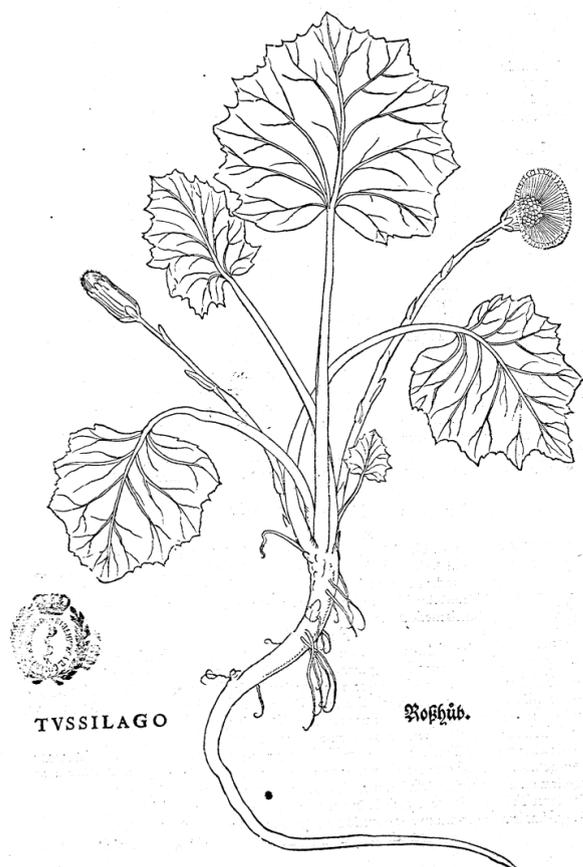
DE BECHIO CAP. L.

NOMINA.

BECHION Græcis, Latinis Tusilago aut Farfaria dicitur. Sic uocata quod *βυξίς*, hoc est, tulleis iurare credita sit. Herbarijs & officinis hodie Vngula caballina appellatur. Germanis *Rosijh* / oder *Brandtarrich* / quod scilicet equinæ ungule per similes sit, & ambustus medeatur.

FORMA.

Folia hederæ habet, sed maiora, sex aut septē à radice prodeuntia, supernè uirentia, inferiore autem sui parte albidia, plures angulos habentia. Caulem palmum altum. Florē uere prodeuntē pallidū, quem unā cum caule cōsectum abijcit. Inde nō nulli existimauerūt sine caule hanc herbā nasci. Radix illi tenuis est, quæ minime inutilis esse potest, quandoquidē illius, ut ex sequentib. patebit, in rumpendis thoracis abscessibus, & eiciendo ex utero emortuo fetu utus sit. Subesse itaq; errorē in Dioscoride manifestissimū est, ubi radice Tusilaginis *βυξίς* esse inquit, quem tamen nemo interpretū, quod sciam, animaduertit. Hoc etiā adijciendū duxi pro confirmanda Dioscoridis descriptione, & consuanda æronea quorundam sententia, flores Tusilaginis esse fugacissimos: hīs enim enatis breui uigor uitæq; durat, longissimāq; mora triduum aut quadriduum, post quod ilico tempus flaccescen-

TVSSILAGO

Росѣв.

tes in pappos euanescent, & caduci marcent, ita ut non nisi uere sese fortetortuna ferant obuiam, quo potissimum tempore flos & caulis sine folijs uident. Quapropter qui herbam ipsam hoc tempore non cospexerunt, & tam subitam floris & caulis iacturam haud animaduertente, sine utriusq; nasci crediderunt. Nos tamen & florem & caulem sepius oculis contemplati fumus, ideoq; ut utriusq; pictura accederet diligenter curauimus.

LOCVS.

Nascitur prope fontes, & in aquosis locis.

TEMPVS.

Flores uere, & in Aprili colligunt: ab hoc enim tempore, ut paulo ante diximus, nusquam apparent, Folia & radix tota aestate durant.

TEMPERAMENTVM.

Folia Tusilaginis uirentia aqueae substantiae admisionem habent, ut hac ratione frigida & humida dici possint. Sicca uero acriora sunt, ideoq; calida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Tusilaginis folia trita cum melle illita, ignibus sacris, & inflammationibus cunctis medentur. Eadem sicca incensa, eos qui sicca tussi & orthopnoea infestantur, quum fumum per infundibulum hianti suscipiunt ore, sanant. Abscessus thoracis rumpunt. Eadem radix suffusa potest, scetumq; emortuum in aqua nulla cocta & pota erijci.

EX GALENO.

Bechium ideo nuncupatum est, quod βήχης id est, tussis & orthopnoeas iuuare creditum sit, si quis uidelicet folia arida aut radicem in prunis accendens, ascendentem inde fuliginem inspiratu attrahat. Est autem modice acris, ut sine molestia noxae omnes thoracis abscessus credita sit rumpere. Sanè folia uiridia partes cruda inflammatione obfessas illitu extrinsecus adiuuant, propter aquae humiditatis admisionem, qua omnia uirentia tenera, alia plus, alia minus participant. Nam sicca Bechij folia acriora sunt, quam ut inflammatione laborantibus paribus conueniant.

EX PLINIO.

Tusilaginis aride cum radice fumus per arundinem haustus aut deuoratus, ueterem sanare dicitur tussim: sed & in singulos haustus passum gustandum est.

DE BVGLOSSO CAP. LI.

NOMINA.

ΒΟΥΓΛΩΣΣΟΝ Graecis: Buglossum, Bubula lingua, Bouis lingua Latini, quod scilicet eius folia bubulae linguae similia sint: officinis & herbarijs Borrage, Germanis Burretsch dicitur. Alia uero herba est quae hodie Buglossa uulgo nominatur, ut suo loco indicabimus.

FORMA.

Buglossum Verbaeco simile est, folium habens in terram depressum, asperum, nigrius, bubulae linguae non dissimile. Florem ceculcum, speciosum. Quae nimirum descriptio ita hodie uocata Borragini herbae quadrat, ut nemo non, nisi talpa caecior sit, ueterum esse Buglossum uideat. Qui tamen eius rei plura argumenta desiderat, ea quae libro primo, cap. xxxiij. nostrorum Paradoxorum produximus, legat, & nihil puro deinceps dubitabit.

LOCVS.

Nascitur in planis & sabulosis locis. Palsim etiam hodie in hortis feritur, ob id olitoribus opime cognitum.

TEMPVS.

Carpitur Iulio mense.

TEMPERA-

BVGLOSSVM

Borragen.

Buglossum calidi humidis temperamenti est.

VIREB. EX DIOSCORIDE.

Folium Buglossi in uinum delectum animi Igitiam efficere creditur. Aiunt quae tres caules emittat si cum radicibus & femine tota teratur, & in potu detur, contra tertianos rigores prodeffer: ad quartanas uero quae quatuor. Horum autem decoctio in uino fiat. Herbam abscessibus etiam utilem esse ferunt.

EX GALENO.

Buglossum uinis iniectum Iaritia & hilaritatis causa esse creditum est. Sed & ijs qui ob faucium asperitatem tulsunt, in melicrato coctum conuenit.

EX PLINIO.

Buglossio praecipuum quod in uinum delecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphrosinum. Buglossio inarescente, si quis medullam e caule eximat, dicatq; ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei septem folia ante accessione, aiunt a febre liberari.

EX SYMEONE SETHI.

Buglossum urinam cit, & sitim sedat. Caules eius cocti & crudi comesti iccoris affectibus profunt. A uiatoribus ex eo conficitur zualapion, & est utile.

DE BUPHTHALMO. CAP. LIII.

NOMINA.

BΥΘΑΜΟΝ Græcè, Bupthalmū Latinè. Hodie oculus bouis aut uacca, & Cotula non foetida herbarijs uocatur. Germanis *Äindfang* / *oder Käufang*. Bupthalmum autem non alia ratione dixerunt ueteres, quam quod eius flores oculi imitentur formam, & boum potissimū oculis similes sint. Germanicè etiam *Zißill* / hoc est, uaccinum anethum dicitur, quod felice uerum Anethum eius folia referre uideantur.

Cotula non foetida.

Bupthalmum cur dicitur. Anethum uaccinum.

FORMA.

Bupthalmum caulem tenerum emittit, folia feniculo similia, flores luteos Anthemide maiores, oculorum figura, unde & nomen traxit. Hæ siquidem notæ aduersim conueniunt herbæ quam uulgus herbariorum Cotulam non foetidam uocant: caules siquidem eius teneri, folia feniculo similia. Nec te moueat quod à Dioscoride Bupthalmo lutei flores tribuuntur, Cotulæ autem non foetide albi sint: ad dicitur enim mediūmue Dioscorides respexit, quod luteum est, non ad ambitum, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, existunt. Quod dicimus, confirmant quæ Galenus lib. vi. de simpl. medic. facul. in hunc modum scribit: Bupthalmi, inquit, flores colore Anthemidis floribus simillimi sunt, sed multo maiores. Serapion quoq; florem eius magis luteum flore Chamæmeli esse ait. Si itaq; Anthemidis floribus simillimi sunt, nec nisi sola magnitudine differunt, & Anthemidis propriè dictæ flores in medio lutei, & per ambitum candidi existunt, necesse est ut Bupthalmi etiam flores tales sint, ut felicet candida illorum folia, luteum medium cingant. Quid multa: Bupthalmi flores ab Anthemidis floribus nō nisi folia magnitudine differūt: grandiores enim Bupthalmi flores quam Anthemidis conspiciuntur, reliqua facie quam simillimi. Quod igitur ad colorem attinet, in nullo uariant. Jam dictis accedit, quod Serapionis interpres sub Cotulae nomine Bupthalmum deliniat. Deniq; congenerem esse planè herbam Bupthalmum cum Anthemide Dioscoridis tractandi ordo abundè docet, quum conftet illum tres herbas sibi admodū similes, Chamæmelū nempe, Partheniū, & Bupthalmū, uno in loco describere. Vnde iterū palmū fit Bupthalmū esse Cotulā non foetidam, quod felicet Chamæmelo prorsus similis sit, excepto duntaxat flore, qui in illa maior est.

Objectionis folio.

144

BYPTHALMVM

Rindfaug.

LOCVS.

In campis & circa oppida nascitur.

TEMPVS.

Carpitur Iulio Augustoq; mensibus, & durat etiam usq; ad autumnii medium.

TEMPERAMENTVM.

Flores Bupthalmi acriores sunt Chamædii floribus, ob id illis sunt calidiores.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Bupthalmi flores cum cerato triti, oedemata & durities discutunt. Ferunt post exitu à balneo potam, regio morbo correptis coloris bonitate tractu temporis redere.

EX GALENO.

Bupthalmi flores Anthemidis floribus uehementius discutunt, adeò ut & durities ex cerato mixti sanent.

EX PLINIO.

Bupthalmos cum cera scitromata discutit.

DE BELLIDE. CAP. LIII.

NOMINA.

BELLIS neq; à Dioscoride, neq; à Galeno, nec alijs etiam Græcis, quod sciam, descripta est, ideoq; greco nomine desinitur. Latinam itaq; duntaxat appellationem habet, & Bellis siue Bellius, auctore Plinio, nomina tur.

GENERA.

Duorum est generum, maioris & minoris discrimine insignis. Minor Bellis est ea quam officina Consolidam minorem appellant. Hæc iterum duum est generum. Quædã enim hortensis & domestica est Bellis, hanc Germani *Donarblüm* le, oder rote blümle nominant. Altera syluestris, quam uulgus herbariorum Primulam ueris, quod scilicet uere inchoante mox erumpat, Germani autem *Wasslieb*le & *Kleinzeißel*le nuncupant. Maiorem officina nonnullæ Consolidam mediam, quod credatur uulnera glutinare, Germani *Gensblüm* uocant. Nos aliam Consolidam mediam infra describemus.

FORMA.

Minor hortensis, syluestri, præter florem qui rubicundus est, per omnia similis est. Constant uero flores ij interdum simplici, interdum multiplici foliorum cõtextu, ut pictura affabre ostendit. Syluestris, Plinio lib. xxvi. cap. v. teste, flore cõstat albo, aliquatenus rubente, quinquagenis ternis, interdum quinquagenis quinque barbulis circinato, folio pingui, in terra iacente, in rotandum oblongo, leuissimè serrato. Neq; obstat quod Plinius lib. xxi. cap. viij. Bellio luteum esse florẽ tradat, quia non ad ambitum, sed ad discum mediumue floris, quod sanè luteum est, respexit. Hinc est quod à quibusdam Plinij locus ita legatur: Luteum & Bellio, ut subaudia tur fermen. Maior Bellis procerior affurgit, folio non admodum diuerso, altioribus duntaxat crenaturis laciniato, colliculis tenuibus, furculosis, cubitu altis, flore prior non dissimili, maiore, paucioribus tantum barbulis, & in uniuersum candidis, medium luteum in orbem concinnè cingentibus.

LOCVS.

Pasim in pratis uterque nascitur Bellius. Jam & in hortis feritur, sed flore multiplici, barbularum stipatu denfiore.

TEMPVS.

Minor primo statim uere apparet, & tota ferè æstate durat. Maior autem in Maio mensè floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Bellius uterque calidus & siccus est, id quod ex Plinio colligi potest, qui illorum

N ad dif

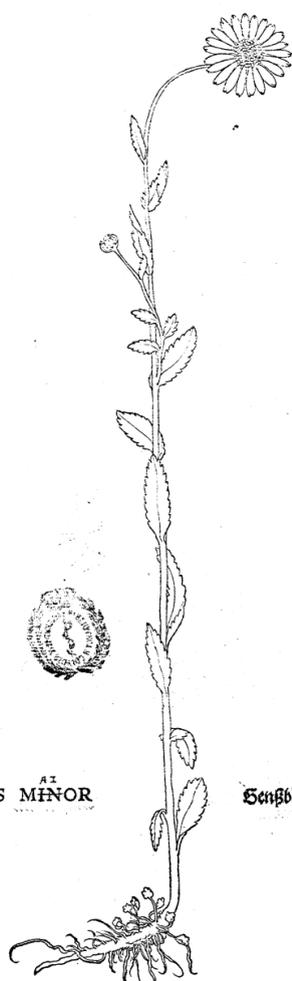
BELLIS MINOR
HORTENSIS

Wonnablüm.

BELLIS MINOR
SYLVESTRIS.

Maßlieben.

BELLIS MINOR

Senecium

ad discutiendas strumas usum esse scribit. Acetosus tamen sapor quem in gustu minor præ se fert, aliquam frigiditatis in ea portionem esse monstrat. Quicquid tamē sit, exiccare Bellios euidentissimum est.

VIRES.

Quotquot hodie uiuunt uulnerariā herbam Bellium esse nouerunt, ualetq̃ potissimū in capitis fractura admota. Succus etiā herbæ uulniferis bibitur. Laudatur etiā herba ad membrorum resolutionem, quam Græci paralyfin uocant: itemq̃ ad podagras, ichiada, & aduersus strumas.

DE BRATHY CAP. LIIII

NOMINA.

ΡΑΟΥΣ ἢ ἡ δολυχόπη Græcis, Sabina uel Sauina Romanis, **Seuenbaum** Germanis dicitur. Officinæ nomen uetus retinuerunt.

GENERA.

Duū est generum Sabina. Vnum quod hic pictum exhibemus: alterum Tamaricis folia habens.

FORMA.

Primi generis Sabina folijs Cupressi similis est, spinosior tamen, graui odore, acris & feruens. Arbor breuis, & in latitudinem magis se fundens & explicans. Topiarius itaq̃ frutex est, immortalis coma uirēs, patulo fastigio, iuniperi similitudine.

LOCVS.

Pasim in hortis nascitur.

TEMPVS.

Quouis tempore colligi potest, potissimū autē autumnū dum semine pregnans est.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalescentiū & desiccantium, & ex numero eorum quæ uel maximē tenuium sunt partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

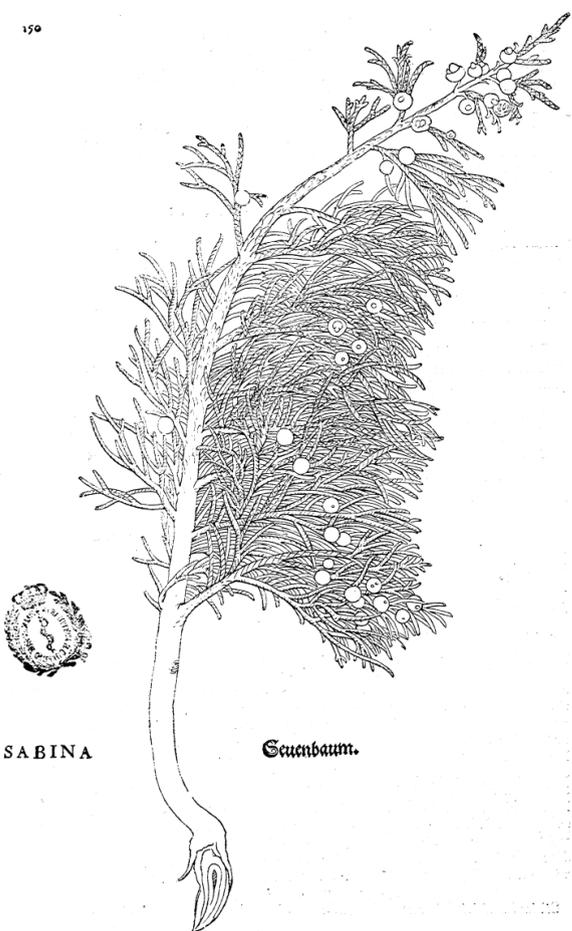
Prioris folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Vtriusq̃ folia nomas sūt. Inflammationes illita mitigant. Cum melle illita nigritias repurgant, itemq̃ fordes & carbunculos abstergunt. Cum uino pota sanguinem per urinam ducunt, fetumq̃ excutiunt. Idem apposta & suffita præstant. Miscentur unguentis excalescentibus, priuatim Gleucino.

EX GALENO.

Sabina ex numero est forriter exiccantiū, idq̃ secundum tres qualitates quas in gustu præ se fert similiter Cupressi, nisi quod ea acrior est, & ur sicca, magis aromatica, seu odoratior. Igitur huius quam modo dixi qualitas est particeps, nempe acrimoniæ cōsistentis in calido temperamento, præterea amaritudinis & adstrictionis obsecurius quā in Cupressi. Siquidē quanto magis acrimonia superat, tanto etiam potētius digerit. Itaq̃ glutinare nequit ob siccitatis & caliditatis robur. Nam utriusq̃ illi tantum inest, ut etiam tendat, & inflammationē afferat. At putredinibus similiter Cupressi accommodari potest, maximē ijs quæ maligniores fuerint, & diuturniores. Nam hæc ita noxam medicamenti uehementiam perferunt. Quin & quæ atra sunt reddita, & admodum fordida, ea cum melle expurgat. Carbunculos item soluit. Porro ob essentia partium uenitatem menses quoq̃ prouocat, ut si quid aliud. Et sanguinem per urinam mouet. Fetum etiam uiuentem interficit, & mortuum eiecit. Vnguentis inditur, & potissimū Gleucino, & in multas antidotos inficitur. Quidam uero etiam Cinnamomi uice duplum eius adiungunt: est enim extenuandi & digerendi facultatis, si pota fuerit.

EX PLINIO.

Sabina à multis in suffitu pro chore assumitur. In medicamentis uero duplicato pondere

SABINA

Seuenbaum.

ponderere eodẽm effectũ habere quos cinnamomum traditur. Collectiones minuit, & nomas compescit. Illita ulcera purgat. Partus emortuos apposita extrahit & sufficit. Illinitur igni sacro & carbunculis. Cum melle & uino pota, regio morbo medetur. Gallinacii generis pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt.

DE BATO CAP. LV.

NOMINA.

BATOZ Græcis, Rubus aut fentes Latinis uocatur. Aliquibus Mora uaticana, corrupta uoce, eius fructus dicuntur, cum dicendum esset mora uacina. Nam in hodiernum usque diem Græci mora illa à *Bato*, *Bolma* & *Berina* cognominant. testis Galenus libro sexto, de compos. medica. secundum locos, cap. primo. Vergilius in Bucolicis unius literæ immutatione uacina uocauit, inquit: Alba ligustra cadunt, uacina nigra leguntur. Eclog. ij. A nostræ ætatis medicis barbaris & herbarijs mora bacci appellantur, cum illis dicendum esset mora bati. Theophrasto libro ij. de plantarum historia, cap. xvij. Chamabatos, quasi dicas humilis rubus, appellatur, Germanicè *Bombcr*.

FORMA.

Rubum omnes nouerunt, ubique enim uestibus prætereuntium sese affigit, remoramq; uiatoribus injicit. Caulem habet minacibus ac pungentibus spinis & aculeis uestitum. Folia in cluris diuisa, nigricantia ab uno latere, altero candentia. Florem initio rubescentem, dein candidum profert, quo abeunte fructus exit, qui cum maturuerit moro perfimilis fit nigrescens, aubus gratus, nec hominibus insuauis cibus. Inest illi succus sanguineus, & ueluti cruore atro manus inficiens.

LOCVS.

Pasim in dumis prouenit Rubus, qui protinus quàm paulò accreuit, retro uergit in terram, atque ita radica, iterumq; ex se nascitur.

TEMPVS.

Diuersis temporibus folia, flores & fructus Rubi colliguntur. Folia nanque in uere: flores æstatis initio, Junio nimirum & Julio mensibus; fructus autem ubi iam maturuerit per messes & extrema æstate decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Rubi folia, germina, flores, fructus & radix qualitate adstringente participant, eaq; non obscura. Sed hoc inter se differunt, quod folia potissimè & recens naqa plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum uero adstringant. Eadem ratione & germina. Est itaq; eorum temperies ex terra frigida essentia, & aquea tepida. Fructus autem, si quidem maturus fuerit, non parum habet succi temperati calidi, qui dulcis est. Proinde eam ob rem, & propter modicam adstrictionem, esui non insua uis est. At immaturus à frigida terra substantia uincitur, ac proinde acerbus est, & exicatorius. Vterq; autem siccatus reconditur, ualidius quàm recens desiccans.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rubus adstringit & desiccatur. Capillos tingit. Ramorum eius decoctum ponam aluum fistit, & sceminarum profluvia cohibet. Presteris morsui utile. Gingiuas firmat. Oris ulceribus folia cõmanducata medentur. Cohibent herpetas, & in capite achoras, oculosq; procidentes, condylomata & hæmorrhoidas, illita folia sanant. Cardiacis & stomachi doloribus trita & imposita subueniunt. Succus ex caulibus, folijsq; eius expressus, & in sole coactus, efficacius omnibus iam dictis medetur. Fructus eius optimè maturi succus, ad oris medicamenta cõuenit. Siftit & aluum in media maturitate comestus. Flos quoq; eius in uino potus aluum fistit.

152

R V B S

Romer.

EX GALENO.

Folia & germina Rubi si mandantur, aphthas & alia oris ulcera sanant. Quin & alia uulnera glutinare ualent. Flos eius eandem fructui immaturo facultatem possi detur atq; ad dyfenterias, & uentris profuua, eiusq; robur deperditu, & sanguinis expulsiōnes, idonea remedia. Radix præter adstrictionē non paucā in se habet substantiam tenuem, propter quam etiam in renibus lapides comminuit.

EX PLINIO.

Nec Rubos ad maleficia tantum genuit natura, ideoq; ex eis mora uel hominib; cibos dedit. Vim habent siccandi, adstringendiq; gingiuis, tonsillis, genitalibus ac commodatissimi. Aduerfantur serpentium sceleratissimis, hæmorrhoidi & presteri, flos & mora. Scorpionum uulnera sine collectionum periculo iungunt. Vrinam ciunt. Caules eorū tunduntur teneri, exprimiturq; succus, mox sole cogitur in castitudinem mellis, singulari remedio contra mala oris, oculorumq; sanguinem excreantes, anginas, uulvas, sedes, cœliacos, potus aut illitus. Oris quidem uitrijs etiam folia cōmanducata profunt, & ulceribus manantibus, aut quibuscumq; in capite illinuntur. Cardiacis uel sic per se imponuntur à mamma sinistra. Item stomachi doloribus, oculisq; proidentibus. Infiltratur succus eorum & auribus. Sanat condylomata cum rosaceo cerato. Calculorum ex uino decoctum præsentaneū est remedium. Item per se in cibo sumpti cymæ modo, aut decocti in uino austero, labantes dentes firman. Aluū sistunt & profuua sanguinis. Dyfentericis profunt. Sicantur in umbra, ut cinis crematorum uiam reprimat. Folia quoque arefacta & contusa, iumentorum ulceribus utilia traduntur. Mora quæ in ijs nascuntur, uel efficaciorē stomachicæ præbuere quàm fatiua morus. Eademq; compositione, uel cum hypocisthide tantum & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta quæ slyptica uocant, nihil efficacius Rubi mora ferentis radice decocta in uino ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera, & sedis foueantur, tantaq; uis est ut spongia lapidescant.

DE BALLOTE CAP. LVI.

NOMINA.

ΒΑΛΑΝΤΗ, ἢ βάλανος ἡ γαρύφαλλος Græcis, Ballote Latinis, Officinis Marrubiū nigrum, aut Marrubiastrum, aut Prasiū fecundum dicitur. Germanis *Marrubium nigrum* oder *Andorn* oder *Andorn weible*. Marrubium à similitudine foliorum, nigrum à caulis colore, qui niger est Marrubij respectu, dicta Ballote est.

FORMA.

Caules ex se mittit Ballote quadrangulos, nigricantes, subhirsutos, ab una radice complures. Folia Marrubio similia, maiora tamen, subrotunda, pilosa, per interualla in caule disposita, Apiastro similia, graueolentia, unde aliqui Apiastrum eam uocant. Flores in rotæ speciem caules circumiacent. Theophrastus etiam lib. vi. cap. ij. de historia plantarum, Balloten folio herbido, ferratori, incisurisq; profundioribus & conspectioribus discreto constare scribit. Vnde liquidò constat hanc quam pictam damus esse ueram Balloten, quod illa sit herba fruticosa, quadrangulis caulibus assurgens, nigris, hirsutis ferè, folio Marrubij, sed maiore, piloso, cingente per intercapidines caulem, odore graui, orbiculato florum purpureorū ambitu, qui scapos uerticillatim obducunt.

LOCVS.

Nascitur propter uias, domos, sepes, cœmeteria, & alijs umbrosis in locis.

TEMPVS.

BALLOTE

Schwarzander

TEMPVS.

Floret in fine Iunij mensis, & in initio Iulij, quo sanè tempore carpi cōmode potest.

TEMPERAMENTVM.

Amara & acris est, ideoq; calefacit in secundo ordine iam completo, aut tertio re-
misso: deficiat autem in tertio.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Huius folia cum sale illita, canis moribus medentur. Feruenti cinere flaccescen-
tia, condylomata reprimunt, fordida q; ulcera cum melle purgant.

EX PAULO.

Ballote, quod alij Marrubium nigrum dicunt, acris est & absterforiæ facultatis.
Illitum cum sale canis moribus medetur.

EX PLINIO.

Vis eius efficax aduersus canis morfus, ex sale folijs tritis imposita. Item ad con-
dylomata, coctis cinere, in folio oleris. Purgat & fordida ulcera cum melle.

DE BATRACHIO CAP. LVII

NOMINA.

BATRACHION Græcis, Batrachium & Ranunculus Latinis dicitur. Apu-
leius Sceleratā nominat. Vulgus medicorum perperam Pedem corui
uocat. Sunt etiam qui Flammulam, ab urendi facultate, appellant. Ger-
mani Danensij, Batrachion autem siue Ranunculus dicta est hauddu-
bie, quod limitibus humidis opacisq; marginibus ranarum more lætetur: aut quod
aquis ubi ranæ degunt potissimū, gaudeat, aut quia inter eius frutices ranæ frequen-
ter inueniantur. Agreste uero Apium seu Apiastrum, quod folijs apium emulatur.
Scelerata, eo quod comesta noxia sit: uel, quod magis aridet, quia ualidi sceleratij
mendicantes sibi cura & lacertos hac ipsa dilanant, quò possint impudentius sti-
pem extorquere, atque hac impostura pecuniolam aucupari.

GENERA.

Piura sunt Ranunculi genera, Dioscorides uero & Galenus quatuor potissimū
esse tradunt. Primum duplex est: huius enim generis Ranunculus quidam sylue-
stris est: & hic iterum duabus discriminatur differentijs. Vnus enim luteos flores
profert, & Germanis weisse Danensij dicitur. Alter uero purpureos, qui mihi,
quod sciam, nondum uisus est. Quidam autem hortensis, qui nisi cultura accedat
prouenire haud solet. Hic itidem duplex est. Vnus qui simplici florum textura con-
stat, Germanicè vngelutze garten banensij. Alter multiplici foliorū in floribus
cōpagem obtinet, ideoq; Germanis gesulter garten banensij dicitur est. Alterum
quod à foliorum similitudine quam cum Aprij folijs obtinet, à nonnullis
id est, Apium syluestre, uel Apium rufus cognominatur. Germani Wassthenen-
sij uocāt. Tertium genus exiguum est, ob id etiam Germanis Heine Danensij
nominatur. Quartum etiam minimum, germanicè Walbhenle appositissima uo-
ce appellatur: est enim inter reliquas herbas quæ germanicè Pedes galli uocantur,
& minima, & non nisi in syluis ut plurimum prouenit, adeoq; composita uoce re-
ctissimè Walbhenle nominatur, quasi dicas minima inter pedes Galli, & in syluis
prognata. Est q; duūm generum: unum quidem in lacteo flore, alterum luteo, ut pi-
ctura docet. Primum autem quod lacteo flore ornatur, est id quod à Dioscoride pin-
gitur, germanicè uocatur Weisse Walbhenle. Alterum, das gelb Walbhenle.

FORMA.

Primum Ranunculi genus folia Coriandro similia habet, latiora, uel ut Plinius
ait, ad maluæ latitudine accedentia, subalbida & pinguis. Florem luteam, interdū
purpuream. Caulem non crassum, cubitali altitudine. Radicem paruum, albam,
amaram,

RANUNCULI HORTENSIS
SIMPLICIS PRIMA SPECIES

Ungefäulter garten-hanenfüß.

157

RANUNCULI PRIMA SPECIES
HORTENSIS, MULTIPLEX.

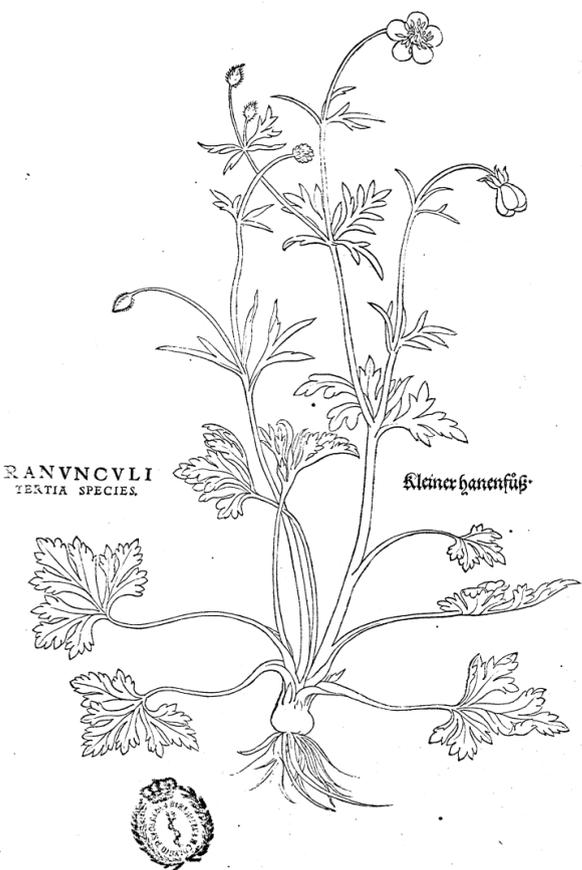
Gesüet banensif.

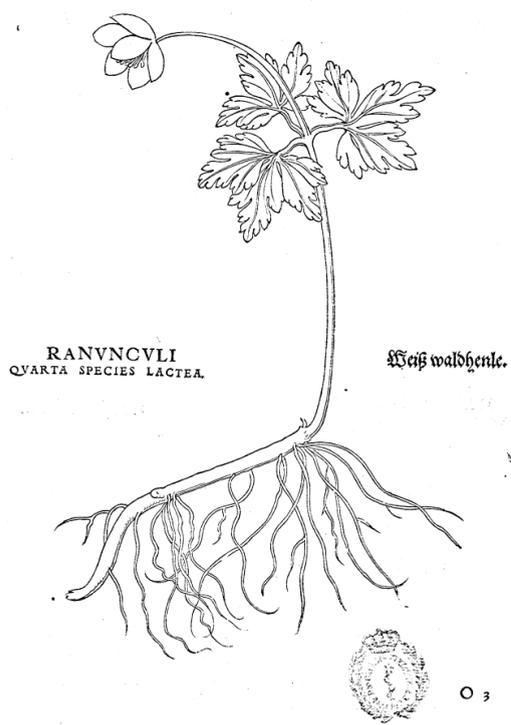

RANUNCULI
SECUNDA SPECIES

Wasserhellenfuß.

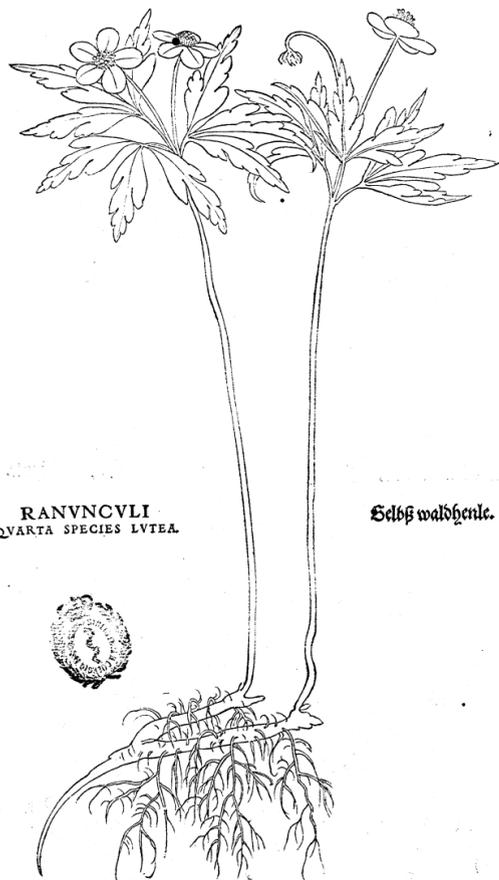
O 2

RANUNCULI
QUARTA SPECIES LACTEA.

Weg waldhenk.

RANUNCULI
QUARTA SPECIES LUTEA.

Selbſt waldhenle.

A amaram, adnascensias Elicbori modo habentem. Cæterum efficit cultura, ut qui in limitibus simplicium foliorum compage flores oriantur, gemino quodam densoque ac multiplici foliorum stipatu nunc in hortis colluceſcât, quemadmodum pictura aefabrè monſtrat. Alterum genus lanuginofius, uel ut Plinius inquit folioſius, altio. *Alterum.* re caule, pluribus foliorum inciſuris, copioſiſſimū in Sardinia, acerrimumque, quod iam Apium ſylueſtre nominant. Tertium genus ualde paruū, graui odore, flore *Tertium.* qui auri ſpeciem refert. Quartum huic ſimile, flore autem lacteo aut luteo, radice *Quartum.* longiore, & modo quodam nodofa, guſtu acri.

LOCVS.

Primum genus Ranunculi ſylueſtris lutei ſine cultura circa fluenta, & in limitibus pratisque humidis & culiginofis prouenit. Hortenſis uero adhibito cultura in horris naſcitur. Alterum genus ſecus aquas & fontes gignitur, & apud Sardos copioſiſſimum. Ea ſi comedatur, uel ſcabinibus neruos contrahit, rictuque ora diducit, ut qui mortem oppetunt, uel ut ridentiū facie intereant. Ob id Sardonius riſus in prouer- *Sardonius riſus.* bium ceſſit. Eriſi autem noſtra non perinde efficaciſſima ſit atque ea quæ in Sardinia naſci- tur, tamen hanc uehementiſſima etiam erodendi facultate eſſe præditam; guſtus oſtendit. Tertium genus in pratis & campeſtribus paſſim prouenit. Quartum, ut Germanicum nomen palàm demonſtrat, ſyluis familiare eſt. Luteum uero in ual- le ſupra & infra Bebenhuſum monaſterium iuxta aquas copioſiſſimè naſcitur.

TEMPVS.

Primum genus hortenſis Ranunculi lutei, ſtatim inter initia Aprilis floret: Ma- io autem menſe diſperit, & nuſquam ſubinde conſpicitur. Secundum & tertium ge- nus in idem tota æſtate inueniri poſſunt. Quartum in uere, Aprilis nimirum menſe, tantum apparet, quo ſanè tempore hoc ipſo ſylus, luci & nemora ſcatent, floribusque eius candicant.

TEMPERAMENTVM.

Omnium tum radix, tum uniuerſa herba uehementer calida & ſicca eſt. Primi- amem generis ſylueſtris lutei, nõ perinde ac reliquorum acris admodum eſt facultas.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia & caules teneri ſi illinantur, exulcerandi, & cruſtas cum dolore creandi uim habent. Proinde ſcabros ungues & ſcabiem tollunt, & ſtigmata delent, myrmecias, acrochordonas & alopecias modico tempore illita ſanant. Tepido eo- rundem decocto permiones fouentur. Radix ſicca triaſque, ſternutamentū naribus ad- mota ciet. Dentium dolores adhibita lenit, eos tamen conterit.

EX GALENO.

Quatuor habet ſpeciatiū Ranunculus differentias. Omnes uerò uehementer acrem facultatem poſſident, adeo ut cum dolore exulcerent. Hac itaque ratione ſi mo- deratè utare, pſoras & lepras excoriant, & ungues leproſos diuellunt, ac ſtigmata diſ- cutiunt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuant pau- co tẽpore admota. Nam ſi diutius in hæreant, non excoriant ſolum cutis, ſed & in cru- ſtam uritur. Atque igitur hæc omnia caulis & foliorum ſunt opera, ſi illinantur uiri- dia. Porò radix arefacta ſternutamentū eſt medicamentū ſimiliter alijs quæ ualen- ter deſiccant. Sed & dentium dolores iuuat, ut & eos, uehementer ſollicit exiccando, frangat.

EX PLINIO.

Omnibus uis cauſtica, ſi cruda folia imponantur, puſtulasque ut ignis faciunt. Ideo ad lepras & pſoras utuntur, & ad tollenda ſtigmata, cauſticisque omnibus miſcent. Alopecijs imponunt, celeriter remouentes. Radix in dolore commanducata diu- tius, rumpit dentes. Eadem ſicca concifa, ſternutamentū facit. Noſtri herbarij ſtru- meam uocant, quoniam medetur ſtrumis, & panis, parte in fumo ſuſpenſa.

LUPVLS SALICTARIVS.
Hopfen.

DE BRYO. CAP. LVIII.

165

NOMINA.

BRYON Græcis recentioribus, Lupus salictarius Latinis, Lupulus officinis, uulgo Humulus uocatur. Aliquot Italiae rura, ad græcam appellationem alludentes, Brusculam, quasi Bryon scanfile nominant, Germani Hopfen. Græci autem Bryon à Bryonia similitudine haud dubie nominarunt. Lupus uero salictarius, quia subit scanditq; salices, & arbuta omnia circumuoluendo se circumplectitur, appellatus est. Hinc quoque Lupus reptius nonnullis nominatur.

Lupulus.

Humulus.

Bryon.

Lupus salictarius.

Lupus reptius.

FORMA.

Caulis habet aculeos, longissimosq; Folia uitis alba, hispida, & nigriora. Flores cinereos seu candicantes, ac multis exilibus folliculis squamatis compactiles. Radicem subnigram, longam.

LOCVS.

Pasim & copiose in Germania nostra iuxta uepres & salicta prouenit, ex eaq; ceruisiam potum, quo uini uice utuntur, Germani faciunt. Ideoq; in hunc usum in hortis plantatur.

TEMPVS.

Augusto mensis floret & Septembri.

TEMPERAMENTVM.

Sunt qui refrigerare Lupulum dicant, alij temperamento medium esse putant. At utriq; mea quidem sententia, falluntur: flores enim quorum potissimè usus est, calidos & siccos esse, odoris & grauitas, & immodica amaritudo testant. Antiquus etiam herbarius calidum & siccum in secundo ordine esse tradit. Denique constat radices quoque eius calidas esse.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

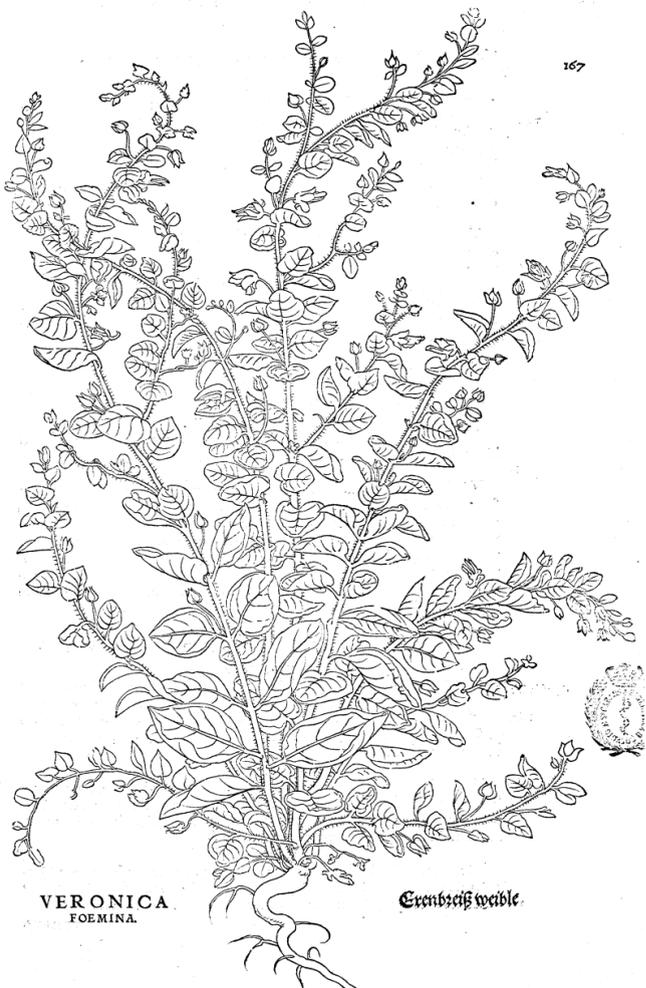
Bilem utranq; detrahit. Abscessus discutit. Pituitam in aqua inter cutem per alium ducit. Succus eius crudus haustus uentrem magis subducit, minus uero obstructions auferit. Coctus uero magis ab obstructions liberat, minusq; uentrem subducit. Auribus infillatus eas à putredine uindicat, & à fetore liberat. Radices obstructions tollunt, lienis potissimum & iccoris.

DE VERO-

VERONICA
MAJ.

Veronica officinalis.

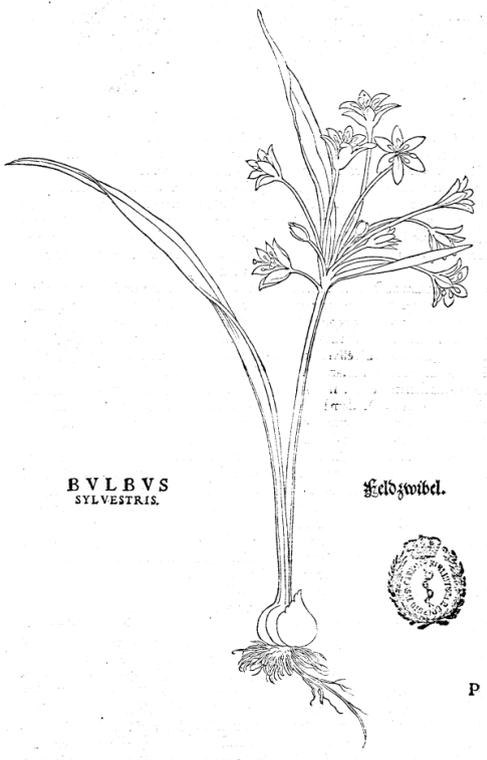

167

VERONICA
FOEMINA.

Cambray woble.

BVLBVS
SYLVESTRIS.

Feldswidel.

P

TEMPVS.

Per initia ueris, Martio & Aprilis mensibus erumpit, ac statim subinde euanescit. Semen non tantum in caulibus, uerumetiam iuxta radicem profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara auftera& qualitate praeditos inueniet, non hunc, sed & alios bulbos, qui gustum exacte consulerit. Proinde hos abstergere simul & glutinare, & nimirum etiam exicare posse, nemini non notum est.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Omnes bulbi acres sunt & calefaciunt, ueneremq; stimulant. Linguam & tonsillas exasperat. Mulctum nutriunt. Carnes procreant, flatu& faciunt. Ad luxata, collisa, furculos, articulorumq; dolores illiti coducunt. Gangrenis & podagris cum melle, & per se, hydropicorumq; tumoribus & canum moribus profunt. Cum melle pariter & pipere trito illiti, sudores cohibent, & stomachi dolores sedant. Furfures & achoras cum nitro tosto exterunt. Sugillata & uaros per se, aut oui luteo purgant, & lentigines cum melle aut aceto. Fractis auribus cum polenta, & costis unguibus profunt. Ficos in calidis cineribus tosti, & cum manarum capinibus crematis appositi, tollunt. Cofusti uero & Alcyonio permisti uitia cutis in facie, & nigras cicatrices in sole illiti emendant. Cum aceto elixi & in cibo sumpti ad rupta faciunt. Cauere uero eorum in cibo copiam oportet, quoniam neruofas partes tentant.

EX GALENO.

Bulbi amaram aufteramq; uim manifestam obtinent, quamobrem elanguescentis stomachi aliquatenus auferentem excitant. At uero neq; sjs inutiles sunt, quibus e thorace & pulmone pus expuendum erit, quanquam crassiore ac glutinosiore sit corporis substantia: etenim amaritudo crassitudini aduerfatur, lenta crassa& nata incidere. Quapropter bis elixi uberius quidem alunt, sed ex creare uolentibus relucubantur, utpote omni amaritudine exuti. Tum uero ex aceto, oleo garo& mistis, estare fatius fuerit: nam ita magis oblectabunt ac nutrient, minusq; inflabunt, & facilius cocoquentur. Quidam horum cibo abunde & immodice usi, planè feminis auctam copiam, inq; uenerem se esse promptiores senserunt. Hos quoq; homines uariè apparant. Non enim solum aqua elixos, uerumetiam patinas ex ipsis uariè conditas instruunt. Alij quidam in farragine frugunt, multi in craticula affant. Verum hi multam coctionem haud sustinent, admodum pauca cotenti. Sunt qui nihil prorsus praecoquant: delectat nanq; eos amaritudo ipsa ac auferitas integra, quippe qui amplius ab ea ad cibum alliciantur: quanquam ad huiusmodi illecebra duo aut tres plus fati faciunt. Si uero liberalius sic apparati fumantur, praesertim ubi, ut mos est, crudiores ingeruntur, amplius cruditatem generabunt. Quidam etiam non probe cocti, inflationes & tormina pariunt. Qui ad hunc modum estantur, alimentum minime boni succi procreant. At plurimum decoctorum, aut bis etiam, fuccus crassior quidem ille erit, caetera uero melior ac alibilior reddetur.

EX PLINIO.

Bulbi ex aceto & sulphure uulnibus in facie medentur: per se uero triti neruorum contractionem, & ex uino porriginem. Succu cum melle canum moribus. Erasi strato placet cum pice. Sanguinem idem eos sistere tradit illitos cum melle. Alij si e naribus fluat, Coriandru & farinam adijciunt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat, & erumpentia in capite cum uino auftero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit, & siclippitudini medetur. Aequè uitia quae sunt in facie, eorum rubentes maxime in sole illitis, cum melle & nitro emendant. Lentiginem cum uino, aut cum cumino coctis. Vulnerib. quoq; mirè profunt per se, aut, ut Damion, ex mulo, si quinto die soluantur. lisdem & auriculas fractas curat, & testium pituitas. In articulorum doloribus miscet farinam. In uino cocti illiti uentri, duritiem praecoriorum emolliunt, Dyfentericis in uino ex aqua coelesti temperato dantur. Ad conuulsa

A uulsa intus cum Silphio pilulis fabae magnitudine. Ad sudorē tūsi illinuntur. Neruis utiles. Ideo & paralyticis dantur iuxta in pedibus. Qui sunt ruffi ex his, citissime sanant cum melle & sale. Venerem stimulant. Syluestres interaneorū plagas & uicia cum Silphio pilulis deuoratis sedant. Et fatuorum semen contra phalangia bihitur in uino. Ipsi ex aceto illinuntur contra serpentū ictus. Semen antiqui bibendum infantibus. dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas uarietasque igne factas emendat. Elixos asis minus utiles adiuncti esse, & difficilē concoqui ex ui uniuersulq; natura.

APPENDIX.

Hic quem pictum damus Bulbus, facultatē emolliendi & discutendi duos tumores habet. Humidis denique & depalcentibus ulceribus tostus calido cinere, & cum melle tritus atque admotus prodest.

DE BICIO CAP. LXI.

NOMINA.

BIKION Græcè, Vicia Latinè nominatur. Officinæ non sine maximo errore ea pro Orobo utuntur. Germani alludentes ad græcam appellationem, Wickem simpliciter, uel cum adiectione 3am wicken uocant. Vicia autē, ut Varroni placet, dicta est à uinciendo, quod item ut uitis capreo. difficilē los habeat, quibus sursum uertus serpit.

FORMA.

Cubitali altitudine surgit, folijs Aphaces, angustioribus tamen, flore Pisi, minutis nigricantibusque in filiquis seminibus, quorum quidem figura non rotunda est, sed, similiter lentis, latiuscula.

LOCVS.

Sicca loca maxime amat, inter autem fegetes copiose prouenit.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Medium tenet caliditatis & siccitatis, ualidius tamen siccit, in secundo nimirum ordine.

VIRES. EX GALENO.

Semina hæc non solum in suauia, sed concoctu etiam difficilia, & aluum retinentia. Perspicuum ergo est, quum huiusmodi naturam obtineant, alimoniam quoque ex ipsis in corpus permanat, improbi crasisque succi esse, idoneam ad humoris melancholici generationem.

VICIA

Witten.

NOMINA.

BITTON Græcis, Blitum siue Blitus Latinis uocatur. Officium hanc herbam cum Beta confundunt non sine magno errore. Germanis *Waiet* dicitur. Blitum nomen inde traxit, quod iners & fatuum olus esset, sine sapore aut acrimonia ulla. Nam *βλίτος* stolidos & ignauos Græci dixerunt. Sic hodie græca imitatione focordes, & nullius momenti homines, bliteos appellamus. Ita Plautus in Truculento bliteam meretricem nominauit.

FORMA.

Blitum non pingitur à Dioscoride, sed ab Hermolao Barbaro, homine non minus docto quam diligente, in suo Corollario ijs uerbis describitur: Blitum erumpit ocysimè, folijs betaceis, sine acrimonia fatuis & inspidis, semine ut Beta corticeo, copioso, racemoso, ut Atriplex. Radice non una, non in rectum tendente, sed multiplici, obliqua, & proluxa. Ex quibus utiq; uerbis omnibus perspicuum fit, herbam quam depictam darus esse Blitum. Hæc siquidem ocysimè erumpit, atq; in altum tollitur, foliaq; Betacea prorsus habet. Inspida denique & sine acrimonia. Semen eius ut Beta corticeum, copiosum, racematim singulis ramis insidens. Radice non una nititur, sed multiplici ac longa, non in rectum, sed obliquum tendente. Rectio rem tamen & magis descriptioni respondentē si quispiam protulerit, non grauabimur nostram mutare sententiam, ut qui probè perspectum habeamus in ijs herbis quæ à Dioscoride non descriptæ sunt, facillimè aliquem in tanta rerum penè omniū caligine aberrare posse.

LOCVS.

Eti si sponte sua interdum herba hæc proueniat, tamen ut de Blito etiam tradunt, si culto solo semel nata fuerit, ipsa se per multa secula feminis deiectione reparat, ut etiam si uelis uix possit aboleri, sic semel nata pluribus annis restitibi fertilitate prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate & autumnno, semineq; prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Blitum frigidum & humidum in secundo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Blitum oleris uice in cibum uenit. Alio utile est, nullam tamen medicamento- sam uim obtinet.

EX GALENO.

Aquosum est olus, ac uti quis non absurdè dixerit qualitatibus expers, & inspidum: quapropter non ex solo oleo garoq; , sed addito aceto sepius meliusq; assumitur. Nihil etiam ad leuigandā alium momenti affert, uerum id ipsum perquam exiguum est, quoniam nulla ipsius acris nitrositate ad est qualitas, quæ alium ad excretionē irritare possit. Liqueat etiā quod minima ab ipso alimonia in corpus dimanet.

EX PLINIO.

Blitum iners uidetur ac sine sapore aut acrimonia ulla. Vnde cōiucium sceminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile est. Ventrem ad eò turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen aduersus scorpiones porum è uino prodesse, & claus pedum illini. Item lieni & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menstrua sisti eo cibo putat.

BLITVM

Hair.

NOMINA.

OVNIAE Græcis, Romanis Napus, Germanis Stœttrüb appellatur. ^{Napus.}
Buniadis autem appellationē à tumente figura quam præ se fert, Græci deduxerunt. ^{Buniadis quare dicitur.}
Nāq; radix Napi buniadis in amplitudinē excrefcit, & in rotundum exuberat. Clivus siquidem, colles, uerrucosaq; loca ^{Bavos Bavos.} nominant.

GENERA.

Napi buniadis, quem Galenus & alij ueteres in Raporum censum reponunt, duo sunt genera. Vnum fatium, quod forma proximē ad Brassicam terræ speciei ^{Napus Buniadis} accedit, radicemq; oblongiorem obtinet. Germani huius generis Napos, ^{Trudens fatium.} Stœttrübens nominant. Alterum syluestre, quod folijs suis Erucæ non dissimile est, ^{Sylvestris.} radice ampliore, & rotundiore, Germanicē ^{Wassstœttrübens} appellatur eius generis Napi.

FORMA.

Folia habet Rapi, seuiora, Erucæ modo laciata, caulem cubitalem, interdum altiore, rotundum, flores luteos, Brassicæ proxim os, semen in siliquis, radicem oblongam.

LOCVS.

Bunias gaudet frigidis locis.

TEMPERAMENTVM.

Cum eadem quas Rapum uires habeat Bunias, necesse est eam ut obtemperamentum. Est itaq; Napus bunias in secundo ordine calidus, & in primo humidus.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix Buniadis elixa, flatu creat, minus tamen quam Rapum nutrit. Semen eius potum letalia uenena inefficacia reddit. Miscetur antidotis. Radix etiam eius sale conditur.

EX GALENO.

Eadem quas Rapa uires obtinent. Vide itaque caput de Rapis.

NAPVS BVNIARVM
SATIVVS.

Leuckens Stockrüben.

NAPVS BVNIAS
SYLVESTRIS.

Wasfickrüben.

177

NOMINA.

BOTRYZ Græcis, Botrys Latinis appellatur. Officinis & uulgaribus herbarijs incognita. Germanis haud ineptè *Traubenraut* nominabitur. Botrys uero dicta est à femine, quod racematim ramulis adnascitur.

FORMA.

Herba tota est lutea, fruticosa, sparsa, multaq; alarum caua habens. Semen totis ramulis adnascitur. Folia Cichorio similia obtinet, totaq; ualde odorata est, ideoq; uetibus apponitur. Ex qua quidem descriptione omnibus manifestum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse legitimā Botryn: uniuersa enim herba ad luteum colorem uergit, fruticosa est, & multis stolonibus fusa, folijs Cichorij, odoratis, femine circa ramulos totos in racemos collecto nascente. Quid multa: nulla est profus nota, quæ illi non appositissimè quadret.

LOCVS.

Nascitur circa profluentes aquas & torrentes. In Germania tamen, quod equidem sciam, non nisi lata prouenit.

TEMPVS.

Augusto & Septembri ad maturitatem maximè peruenit: quibus etiam mensibus, ut Ruellius annotauit, uenalis herba per Parisiensium urbem deferitur. Odores enim gratia Galli uestimentis, pannis, & linteis curiose interponunt. Apud Germanos tamen eius herbæ nulla est gratia, quod illis haftenus ignota fuerit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse Botryn amaritudo eius quæ gustui occurrit, facillè monstrat. Item uis eius incidendi, quæ illi propter calorem, tenuitatemq; inest.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

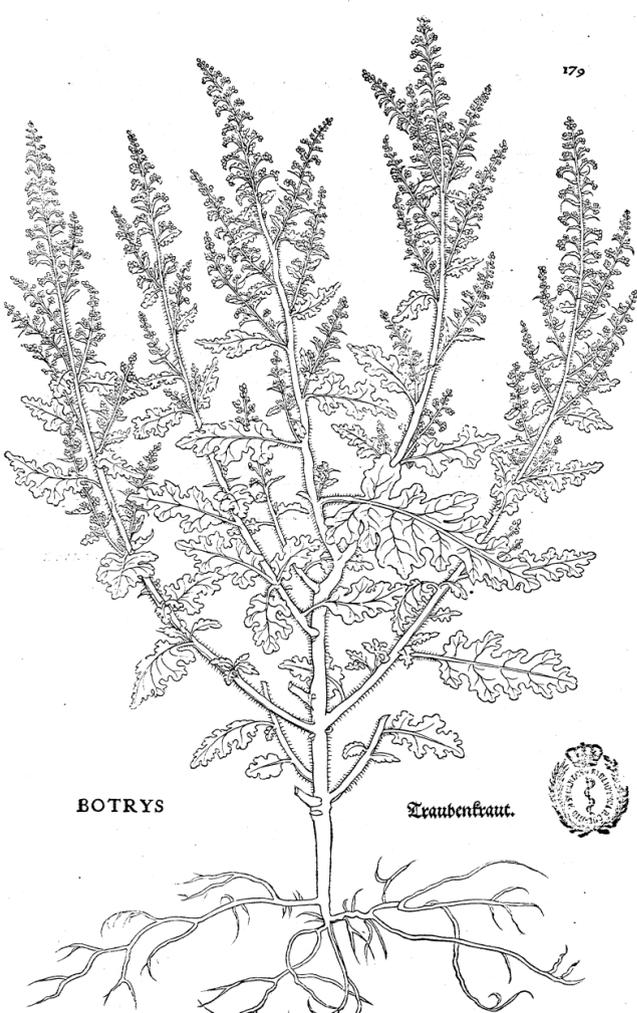
In uino pota orthopneas lenit.

EX PAVLO.

Planta est admodum odorata, quæ cum uino pota non nisi recta ceruice spirantibus auxiliatur.

EX PLINIO.

Medetur orthopneicis.

179

BOTRYS

Traubentau.

NOMINA

V O nomine ueteribus Graecis & Latinis haec herba uocata sit, nobis nondum compertum est. Neque enim Pycnocomon est, quod à descriptione illius prorsus abhorreat. Quare Barbam caprinā interea donec certius nomen nacti fuerimus, nuncupabimus, à florum nimirum figura, quae caprinam barbam referre uidetur. Germanicè *Waid geißbart* / ut eam segregaremus ab altera eiusdem nominis, quae non in syluis, ut haec ipsa, nascitur, sed in pratis & fencicetis, appellare nobis placuit.

FORMA.

Caulem habet tricubitalem, angulosum, folia Castaneae aut Corylo similia, in ambitu ferrata, flores candidos, exiguos, racematim compactos, instar barbae canae dependentes, radicem nigram, lignosam, intus candidam. Flores eius in iulos abeunt.

LOCVS.

Prouenit in obscuris syluis, & uallibus nonnunquam minus apricis.

TEMPVS.

Florat Iunio mense, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

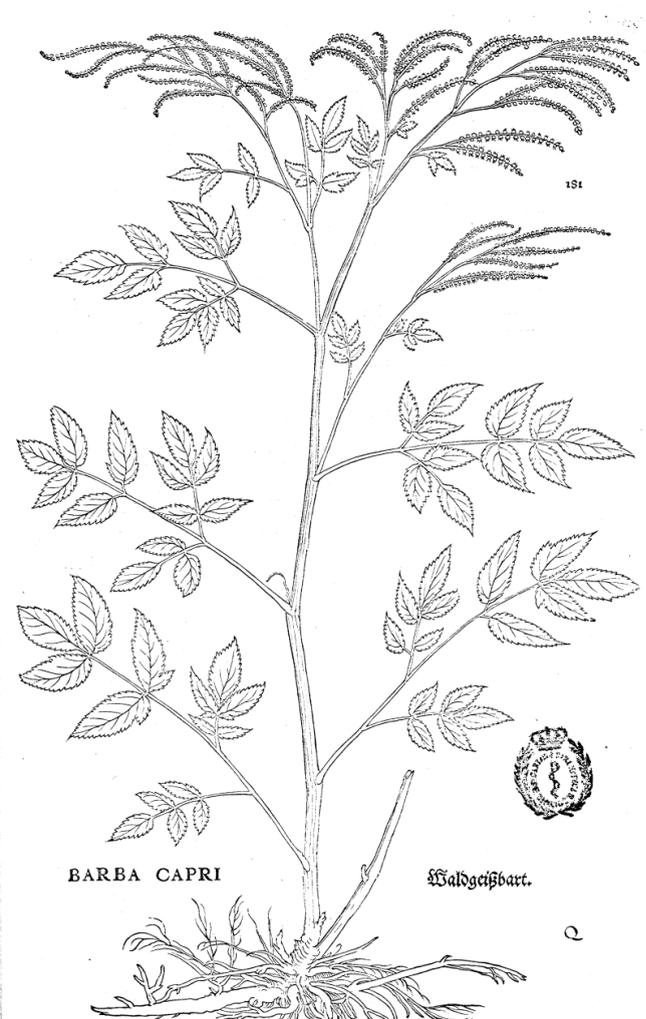
Calidam & siccam esse hanc herbam facile ex gustu deprehenditur: miram enim amaritudinem, in radice potissimum, gustata exhibet.

VIRES.

Abstergit haud dubie expurgatq; & quae in uenis est crassitiam incidit. Quamobrem menses ducit, educendoq; ex thorace, & pulmone puri auxiliatur. Et in summa, siue crassa in eis pituita, siue pus, siue aliud quippiam continetur eiusmodi, expurgat. Hac utiq; ratione & morbo comitiali competit. Extrinsecus illita & imposita, tumores ex pituita ortos discurit.

Hae herba non est Pycnocomon. Barba caprinae dicta.

BARBA CAPRI

Waldgeißbart.

e

NOMINA.

Blattaria und
ditz.

VM Græcis autoribus cognita hæc herba fuerit, nondum cōpertum habeo. Plinius certè libro xxxij. cap. ix. Blattariam nominat. Inuenit autem nomen hoc Latinum, à colligendis in se blattis. Ideoq̄ cōuenientissimo nomine Germanis appellabitur Schabenkraut.

FORMA.

Plinius loco iam citato Blattariam sic pingit: Blattaria est similis Verbasco herba, quæ sæpe fallit pro ea capra, folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Ex qua pictura fatis constat, herbam cuius picturam damus esse Blattariam: sic enim Verbascum mentitur, ut pro eo sæpius ab imperitis decerpatur. Et sunt non pauci herbarij, qui hac similitudine decepti, eam inter Verbasci genera connumerent. Folia tamen, quæ minimè sunt hirsuta & candida, sed potius uridia, facili ab hoc errore paulò attentiores reuocare possunt. Plures deniq̄ cauliculos habet, flores item luteos, ad Verbasci flores proximè accedentes. Folliculos quoque lini instar, in quibus semen continetur.

LOCVS.

Nascitur iuxta aquas, & fluminum ripas.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

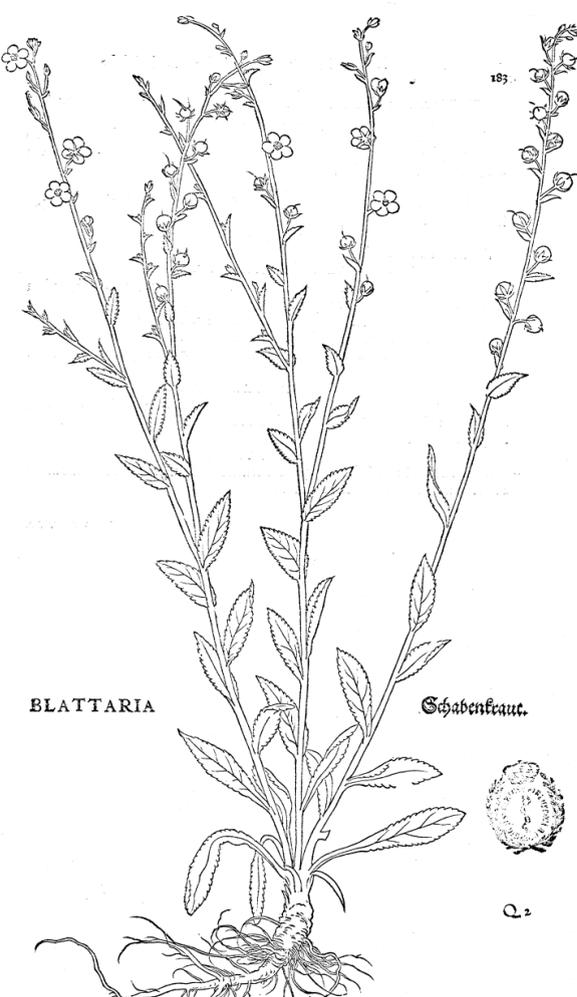
Vehemens amaritudo eius fatis docet esse calidam & siccam.

VIRE. EX PLINIO.

Hæc abiecta blattas in se contrahit, ideoq̄ Romæ Blattariam uocant.

APPENDIX.

Non plura de huius herbe facultatib. apud probatos autores inuenio, sed haud dubiè si quis ea uti uoluerit, eadè quæ alia amara, in corpore nostro efficere potest. Quæ qualia sint, ex capite præcedente faciliè intelliges.

BLATTARIA

Schabenkraut.

NOMINA.

Βρομος Græcè, Auena Latinis ac Officinis, Germanis Haberndicit.

FORMA.

B Folijs & culmo Tritico similis, geniculis interfecto. In summo uerò fructum habet ueluti locustas duplici crure diuaticatas, in quo semen in clauditur. Radicem copiosam.

LOCVS.

Pasim in Germaniæ agris nascitur, ac iumentorum potius quàm hominum pabulum exiit.

TEMPVS.

Seritur Martio mense, meritur autem Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Auena ut medicamentum refrigerat, Galeno autore: ut alimentum uerò, eodem teste, calefacit sufficienter. Vtroque uerò modo exiccat.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

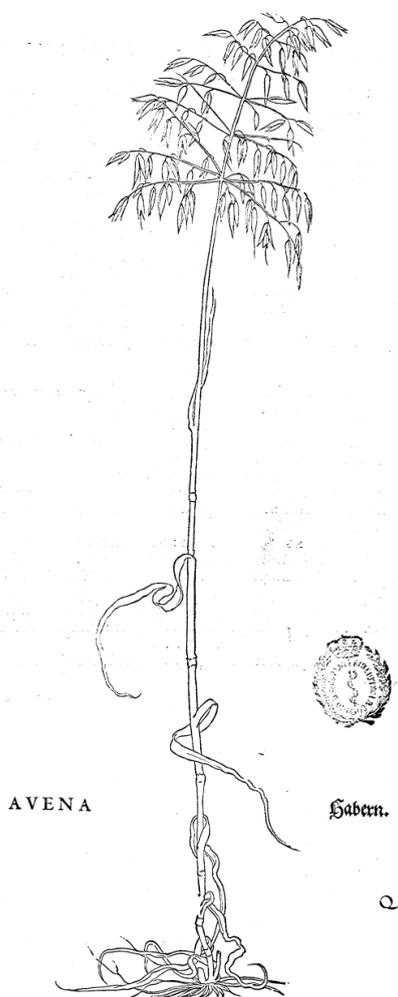
Semen eius haud secus quàm hordeum ad cataplasmata utile. Puls etiam ex ea fit cohibendæ aluo accommodata. Succus eius in forbitione acceptus, tussientibus prodest.

EX GALENO.

Auena ut medicamentum similem hordeo uim obtinet. Nam illitum desiccat, & digerit mediocriter, & sine morfu. Nonnihil etiam ad frictionis obtinet, ut uentris profluuia iuuet.

EX PLINIO.

D Semen utile ad cataplasmata atque hordeum & similia. Prodest tussientibus succus, Auenæ farina in aceto tollit nauos.

AVENA

Haben.

NOMINA.

VETERIBVS ne Græcis & Latinis frutex ille cognitus fuerit, me ignora-
re adhuc ingenuè fateor. Quare cum nomen aliud quo hunc appellare-
mus in promptu non esset, vulgare & qua omnes hodie herbarij utun-
tur nomenclaturam usurpare uoluimus. Vvam autem crispam fruti-
cem hunc dixerunt ab intortis fereq; in circulum uersis (crispa alij uocant) folijs, &
acinis quos producit. Quo etiam respicientes Germani nostri, *Rußbeere* / oder
Krüßelbeere uocant. Latinius fortè tua intorta nuncuparetur.

FORMA.

Frutex est ramulis multis, aculeatus, rectoq; spinarū mucrone horridus, folijs in
torris ac circinata rotunditatis, Aprij modo dissectis, flore ex herbido purpurascen-
te, acinis candidantibus, & splendensibus, primum acerbis, à maturitate dulcibus.
Ex his abunde constare putamus, fruticem hunc cuius picturā exhibemus, non esse
primam, ut nonnulli arbitrantur, Rhamni speciem. Nam eti cætera respondeant,
tamen folia quæ rotunda & minimè oblonga sunt, ut Rhamni, repugnare manife-
stè uidentur. Possent tamen circa aliquod uitæ discrimen Rhamni generibus annu-
merari, quod scilicet uiribus illi similis admodum sit, quas etiam illi suo loco adscri-
bemus.

LOCVS.

In fruteris & sepibus nascitur, non tamen passim. Nusquam autem copiosius
quàm Tubingæ luxuriat, ubi circa omnes fere sepes sese profundit.

TEMPVS.

Veris statim initio frutex ille pubet, primum hoc tempore folia, dein flores, ac
non diu post acinos seu baccas acerbitate gratas profert.

TEMPERAMENTVM.

Haud dubiè idem quod Rhamnus temperamentum obtinet. Ut enim hic ad-
stringit & refrigerat, sic etiam illa. Refrigerat autem in primo completo, aut secun-
do incipiente, deficcet uerò in secundo.

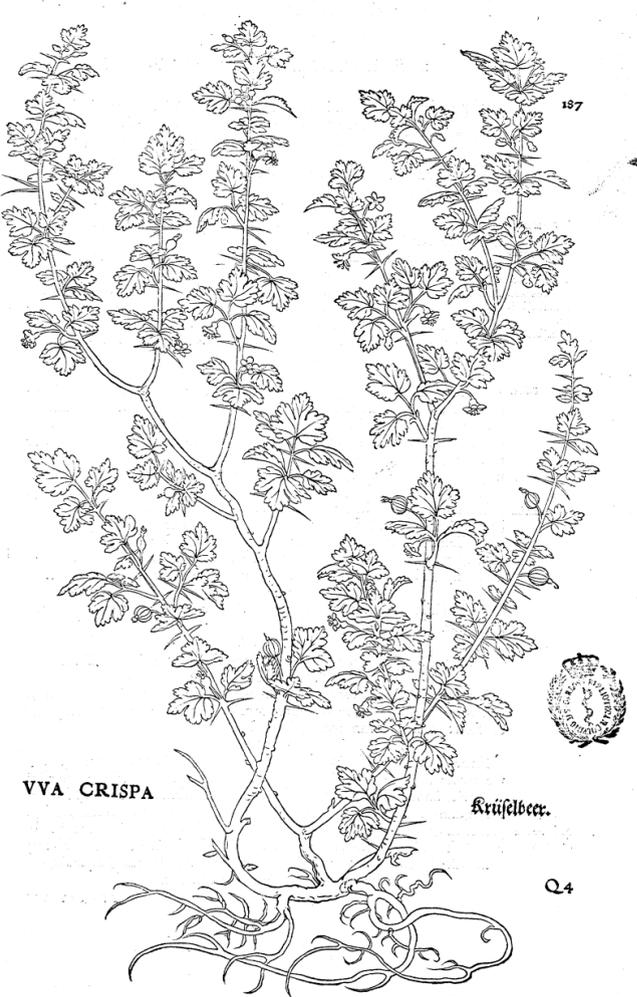
VIRES.

E DIOSCORIDE.

Folia ignibus sacris & herpetis illita auxiliantur. Ferrur & ramos eius foribus &
fenestris appositos ueneficiorū arcere maleficia. E quibus Dioscoridis uerbis satis
liquet, Vvam intortam non hoc tantum nomine sepibus apponi ut easdem mu-
niat, atque ad eò alienorum ingressum prohibeat, uerum etiam ut ueneficia ab hor-
tis propulset. Ut hinc quoq; colligere liceat, eiusdem cum Rhamno esse facultatis.

E GALENO.

Herpetes sanant, & erysipelata non magno pere calida. Porrò ad hæc teneris uten-
dum est folijs.

VVA CRISPA

Kriselbeer.

Q4

NOMINA.

VO nomine ueteribus tum Græcis cum Latinis appellatae sint hæ plantæ, me ignorare ingenue fateor. Puto autem illis planè fuisse incognitas, quod de ijs ne uerbum quidem apud eosdem scriptum inueniatur. Hodie Balsamines nomine uocant. Causam indicabimus paulò post. Germani ad latinam nomenclationem alludentes, Balsamifera aut./haud (arbitror) ineptè appellabunt.

GENERA.

Duo Balsamines genera damus. Primam, quam nos certioris discriminis gratia marem fecimus. Ligures Padani Balsaminã uocant, Hierosolymitanũ pomum Herurria, Mirabile Gallia, uulgo Italorum Charantiam, quoniã septi modo in hortis fenestrisq; per cancellos opere topiario faciliè digeratur. Alteram, quam femina nominauimus, Itali neutro genere Balsaminũ appellat, priori quidem quod ad fructum attinet similis, nisi quod minor est, in alijs dissimilis: nec enim folijs, neque etiam floribus responderet. Vtraq; planta uisui pulcherrima est, ut hoc saltem nomine pingi meruerint. Erit præter etiam harum habere picturas, ut de ijs plura inuestigandi posteris occasio aliqua sit.

FORMA.

Prima tenuibus prælongisq; flagellis ulro citroq; reptantib. euagatur, folijs Vitis albae seu Bryoniae, articulationibus, exilibus pampinis ex alarum sinu prodeuntibus, quibus illigantes sese cancellatim uicinis implicans pergulis: flore cucumeris ex albo in luteum languescete, turbinato utrinq; fructu, carnosa cute, & per uerfus uerrucosa, ac rigidioribus bullis intumescete, cucumeris syluestris pufilli similitudine, puniceo maturo color, cartilago intus punicea uel lutea, sanguineusq; succus. Pomum maturitate dissilit, inanitasq; contracto patet, femina intus pomi formam referentia continens. Altera caulem habet crassissimũ, Portulacæ alsimilem, in herbae colore rufescente, folia Salicis, in ambitu incisis, flores magnos, purpureos, instar Consolidæ hodie regalis uocatae herbæ caudatos, fructum priori non dissimilem, primo herbaceũ, dein pallidum luteũmque, pilosum, qui maturitate dissilit, inanitasq; contracto apparet, femina intus aliquot lenticulæ ferè figura continenti.

LOCVS.

Non nisi fatæ in Germania proueniunt. Sed iam in multorum hortis plantatæ nascuntur.

TEMPVS.

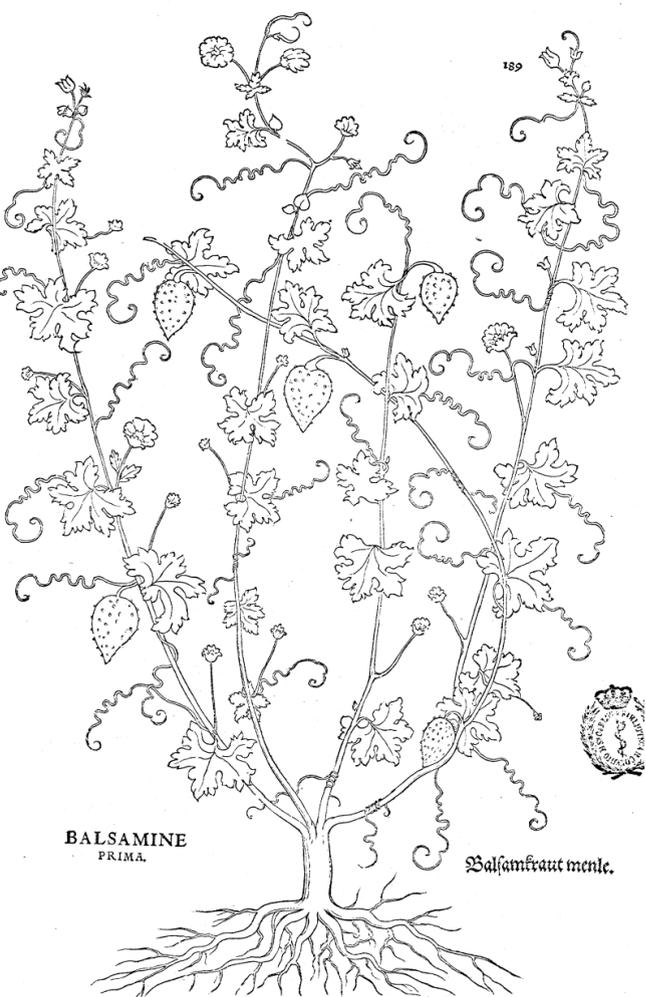
Floribus & fructibus prægnantes sunt Augusto & Septembri mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Telephium temperamentũ, potissimum alteram, obtinere arbitror. Quare in secundo ordine inteso, aut certe principio tertij exsiccare, nec insigniter calcæcere, primo nimirum ordine, est uerissimile.

VIRES.

Ex primi generis Balsamines feminibus oleum exprimitur, ad uulnera, quod in Corollario suo annotauit doctissimus Hermolaus, præcipuum. Nonnulli pomum oleo prius imbutum aliquot dies insolant, deinde uel fimo, uel terra tantisper obruunt, dum prorsus intaberit, sic Balsami uires glutinandis uulneribus adficere pollicentur, inde tractum Balsaminæ uocabulum. Quid multa? in uulneribus sanandis Telephio non inferiores esse conijcio, hincq; Balsaminas appellatas. Nostamen de ijs peculiarem experientiam nullam habemus. Poterunt itaque alij, si lubet, eandem uirum facere periculum.

BALSAMINE
PRIMA.

Balsamkraut mente.

BALSAMINE
ALTERA.

Balsamkraut wäbl.

GLYCYRRHIZA

Gisb. Holst.

A Dulcis & Scythica radix utilis ad suspiria, & trisim siccam, atq; in totum thora-
cis laborantis medicamento comoda redditur. Quin & ex melle ulceribus mederi
potest. Sitim quoq; extinguit, si teneatur in ore. Qua de causa tum ea, tum Hippa-
ce, Scythas decem & duodecim dies degere, & uitam prorogare affirmant.

EX PLINIO.

Radix usus in subditis decocta ad tertias, cetero ad mellis crassitudinē, aliquan-
do & trisa. E quo genere & uulnerib; imponitur, & faucium uirij omnibus. Item
uoci utilissimo succo, sic ut spissatus est linguae subdito: item thoraci & iecinori. In
ore habentes sitim non sentiunt: ob id quidam Adipson appellauerunt eam, & hy-
dropicis dedere ne sitirent. Non parum auxilij conferrijs qui perpetua siti exeru-
ciantur: ideo comanducata & stomatice est, & ulceribus oris inspergitur, saepe &
pterygijs. Sanat uescicae scabiem, renum dolores, condylomata, ulcera genitalium.
Dedere eam quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, & pipe-
re, hemina aquae. Comanducata sanguinem sistit ex uulnere. Sunt qui & calculos
ea pelli tradiderunt.

DE GALEOPSI CAP. LXXI

NOMINA.

A AHOVIS, γαλεόψις graecē Galeopsis, Vrtica labeo latinē, uulgo
& officinis Scrophularia maior, Ficara, Millemorbia & Castrangula
dicitur. Germanicē *Krautwurp* / *Sauwurp* / *groß feigwarpsen* aut.
Appositē autem Galeopsis appellatur, nomine ex graeco & latino com-
posito, quod eius flores prorsus galcae aspectum referant. Aut si graeca cum lati-
nis componi haud possunt, γαλεόψις cum ψι & non ι, ut habent multa exemplaria,
scribendum erit, ut idem ualeat ac mustelae aspectum referens: flores enim nō dis-
similes esse capiti illius animalis uidentur. Erit legendum esse Plinius etiam testa-
tur, qui Galeopsin hanc nominat herbam. Scrophulariam autem à curandis stru-
mis, quas scrophulas uocant recentiores, dixerunt.

FORMA.

Totus cum suo caule & folijs frutex Vrticæ similis est, lauiora tamen habet fo-
lia, & cum teruntur grauius odorata. Flores illi tenues, & purpurascetes. Huius
delimitationis notæ in uniuersum omnes, nulla prorsus reclamante, herbae quam
uulgus Scrophulariam maiorem nominat, conueniunt. Frutex enim est qui ad hu-
mani corporis ferè longitudinem interdum assurgit, folijs Vrticæ habet, sed læ-
uiora, & quæ trita grauem fundunt odorem. Flores tenues, atque purpurascetes.
Respondet etiam locus natalis, ut ex sequentibus patebit. Esse autem ueterum Ga-
leopsin uulgi Scrophulariam maiorem, præter ea quæ iam diximus, manuscriptus
quoque codex euidenter ostendit, in quo pictura ita Scrophulariam refert, ut ne-
mo sit qui eam non agnoscat. Huc accedit quod in descriptione, quam ex Diosecri-
de desumpsit, aperte testatur Scrophulariam maiorem alio nomine dictam esse Ga-
leopsin & Galeobdolon. Neque facultates discrepant, sed utrarumque similes sunt,
ad eò ut haud dubiè ueterum Galeopsis, recentiorum herbariorum sit Scrophula-
ria maior.

LOCVS.

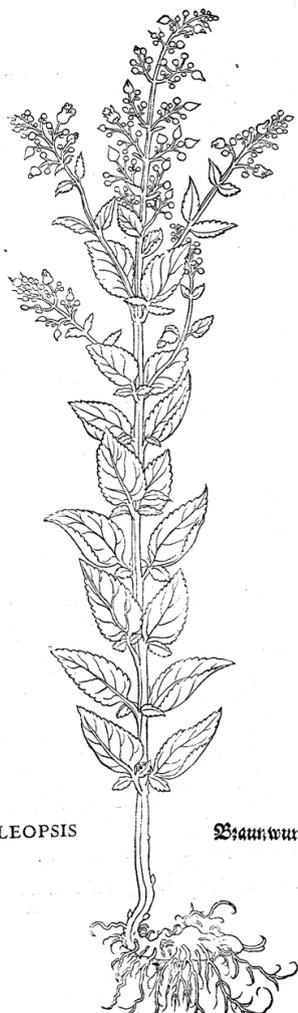
Nascitur circa sepes, semitasq; & in arenis ædificiorum passim.

TEMPVS.

Colligitur Iunio & Iulio mensibus, tum enim potissimum floret.

R TEMPE-

197

GALEOPSIS

Bianzwur.

A Deficcac, extenuat, & difcutit, adeoq; partium eft tenuium, id quod amaritudo quam in gultu præfert, fati indicat.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Folia, fuccus, caulis & femina, duritias, carcinomata, strumas, parotidas & panos difijciunt. Oportet autem bis die cum aceto tepidum cataplasma imponere. Fovetur & decoctio eius utiliter. Ad nomas, gangranas, & putrefcencia cum fale illita prolunt.

EX PAVLO.

Galeopifis, quam alij Galeobdolon appellant, urtica fimilis herba eft, maiorem tamen laeuorem habet, & odorem grauem. Scirrhofos tumores difcipat & emollit. Item ad nomas cataplasmatif modo illita confert.

EX PLINIO.

Galeopifis folia caulesq; duritias & carcinomata fanant ex aceto trita & impofita. Item strumas, panos & parotidas difcutiunt. Ex ufu eft & decoctio fucco fouere. Putrefcencia quoque & gangranas fanat.

APPENDIX.

Recentiores etiam Scrophularia tribuunt facultatem fanandi ulcera putrefcencia, & marifcas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephantice tradunt, ut inde fati confert. Galeopifis non diuerfam effe. Semen in expellendis & enecandis lumbricis effe efficac adijciunt, id quod ab eius amaritudine non abhorret.

DE GALLIO CAP. LXXII

NOMINA.

B ΓΑΛΛΙΟΝ, γαλλίον, γαλλίον Græcis, Gallion Latinis. Officinis, ut mul-
tae aliae optima herbae, neglecta & incognita eft. Germanis Dnfer lie-
ben frauen weg, oder wal, oder berfiro dicitur. Nomen inuenit ex eo
quod uim coagulandi, ac piffandi lactis habeat.

FORMA.

Ramulos rectos, & folia Aparinae fimillima habet. Florem in fummo luteum, tenuem, frequentem, ualde odoratum.

LOCVS.

Nafcitur in aruis & humidis paluftribus locis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potiffimum menfibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gallium ficcum eft & fubacre.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Flos eius ambuftis illinitur, & fanguinis profuua cohibet. Idem cerato rofaceo mifcetur, in folaturq; donec albefcat, & fic lafitudines recreat. Radix uenerem ftimulat.

EX GALENO.

Gallium inde adeo nomen fortitum eft fuum, quod lac coagulet. Facultatem ob-
tinet exicatoriam & fubacrem. Flos eius fanguinis profuuijs competere uidetur,
& ambuftis mederi. Eft autem boni odoris, & coloris lutei.

GALLIUM

Unser Frauen wegstee

NOMINA.

ΑΗΧΩΝ, ἢ Βληχον Græcè Pulegium Latinè uocatur. Officinæ latinum nomen retinet. Germanicè Poley. Blechona autem appellatur, quod gustatum à pecore cum floret, balatum conciet. Id quod Plinio lib. xx. cap. xliij. autore, de syluestri uerè dicitur. Pulegiū uerò, quod eius flos recens incensūs pulices interficiat.

GENERA.

Plinius & Apuleius duo Pulegij faciunt genera, alterum fœminam, alterum ma rem: nec alia ratione differre scribunt, nisi quod mas candidum, fœmina uerò purpureum florem habeat. Dioscorides Pulegium masculum, quod fatium alio nomine in Dictamni descriptione uocat, duntaxat depingit. Syluestre autem secundam Calaminthæ speciem facit, quam Latini propriè Nepetam nominant, ut suo loco dicemus.

FORMA.

Pulegium mas seu fatium, cuius hic picturâ damus, fruticosum assurgit, & ad cubiti altitudinem increfcit, maximè si sit quo sustentetur: folijs Samplicij, furculis hirsutis, rubicanubus, & per interualla purpureo flore orbiculatim coronatis.

LOCVS.

Prouenit locis cultis & aquis: semelq; fatum diutina durat ætate.

TEMPVS.

Carpitur dum floribus prægnans est, id quod Julio & Augusto mensib. accidit.

TEMPERAMENTVM.

Pulegium quum acre & subamarum sit, ualde tum excalescat, tum extenuat, ideoq; in tertio ordine calidum & sicum esse statuunt.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

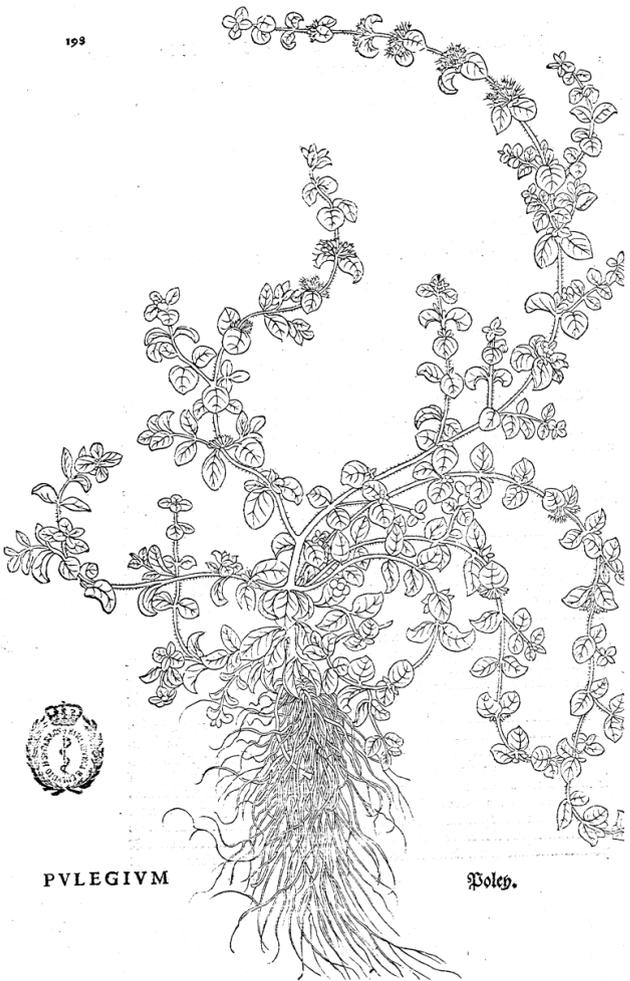
Extenuat, calefacit, & cõcoquit. Porum menses, secundas, & fœtus trahit. Cum melle & aloë potum, ea quæ circa pulmonem sunt, educit, & conuulsis auxiliatur. Nauseas stomachiq; morfus cum posca potum lenit. Atram bilem per alium educit. Cum uino potum uenenatorum moribus succurrit. Defectos animo cum aceto naribus obiectum recreat. Siccatum & in puluerem tritum crematumq; gingi uas firmat. Illitum cum polenta inflammationes omnes mitigat. Podagris per se confert usquedum rubefcat cutis. Cum cerato uaros tollit. Lienosis cum sale uigiliter illinitur. Decoctum eius pruriginis si eo lauauerit sedat. Inflationes, duritias, & conuersiones uuluarum in deflesionibus iuuat.

EX GALENO.

Pulegium calefacere abunde magnum est testimonium, quod illitum rubrificat, & quod, si quis diutius toleret, exulceret. Extenuare uerò satis indicat, quum humida, crassa & lenta ex thorace & pulmone excreta facilia faciat, mensesq; moueat.

EX PLINIO.

Magna societas cum Mentha, ad recreandos defectos animo, Pulegio cum furculis suis in ampullas uitreas aceti utriusque deiectis. Qua de causa dignior è Pulegio corona uerrigini quam è rosis, cubiculo nostris pronuntiata est. Nam & capitis dolores imposta dicitur leuare. Quin & olfactu capita tuenti contra frigorum æstusq; iniuriam, & à siti traditur: neque ætuate eos qui duos è Pulegio furculos impositos auribus in sole habeant. Illinitur etiam in dolorib. cum polenta & aceto. Nauseas cum sale & polenta in frigida aqua pota inhihet. Sic & pectoris ac uentris dolorem. Stomachi autem ex aqua item rosiones sistit, & vomitiones cum aceto & polenta. Intestinorum uitia melle decocta & nitro sanant. Vrinam pellit ex uino, &

PVLEGIUM

Poley.

si aminæum fit, & calculos, & interiores omnes dolores, ex melle & aceto sedat. Menstrua & secundas, uulvas conuersas corrigi, defunctos partus eijcit. Comitialibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquæ insalubres bibendæ sunt, tritum inspergitur. Salitudines corporis si cum uino tradatur minuit. Nervorum causa & in contractione, cum sale, aceto & melle conficæ opisthotono. Bibitur ad serpentium ictus decoctum. Ad scorpionum, in uino tritum, maxime quod in ficis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus, pulces necat odore. Xenocrates Pulegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subijci, & ita collocari agrum, inter remedia tradit.

EX SYMEONE SETHI

Pulegium attenuat & calcifici uehementer, quapropter humida & crassa in thorace, & in pulmone humida & glutinosa iuuat, & ut excreentur efficit. Cum uino albo coctum & ponum, calidumque syncerum mentes prouocat. Extrinsicus illitum ischiadicis, & alijs paribus frigore affectis auxiliatur.

DE GENTIANA CAP. LXXIII

NOMINA.

GENTIANA græcè, Gentiana latinè appellatur. Nomen apud omnes officinas retinet. Germanicè *Wegwart*, oder *Wirtwart* nominatur. Sic à Gentio Illyriorum rege, qui in bello primus eius uires reperit, dicta est.

FORMA.

Folia Gentianæ iuxta radicem erumpunt iuglandi aut Plantagini similia, subrubentia: sed quæ à medio caule, præsertim autem cacumine prodeunt, breuioribus incisuris secta sunt. Caulis illi inanis, leuis, digiti crassitudine, binum cubitorum altitudine, geniculis interfectus, ex maioribus interuallis folia proferens. Flores eius lutei primùm calycibus conclusi, postea intumescetes explicantur. Semen in calycibus obtinetur latum, leue, glutinosum, ad Spondilij semen accedens. Radicem mittit longam, similem Aristolochiæ longæ, crassam, & amaram.

LOCVS.

Nascitur in altissimis montium cacuminibus, umbratis locis & aquis. Plurima uerò & copiosissima sub Alpibus montibus in Illyrio, & in monte Sarrenberg haud procul à Tubinga sito.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimum mensè, dein Iulio semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo immensa satis monstrat radicem eius esse calidam & siccam.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Gentianæ radix calefactoriam & adstringentem uim habet. Venenatorum moribus succurrit duarum drachmarum pondere cum pipere, ruta & uino pota. Succus drachma, laterum doloribus, ex alto cadentibus, ruptis & cœuillis opitulatur. Hepaticis, stomachicis pota cum aqua subuenit. Radix collyrii modo subdita fecerit eijcit. Vulneraria est, imposita ut lycium, uulneribusque sinuatim depauescentibus, potissimum succus, medetur. Oculis inflammatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyrijs acris miscetur succus. Radix alphas abstergit. Contusa radix diebus quinque aqua maceratur, postea in eadem decoquitur, dum aquæ radices superfluent emineant: deinde ubi refrixerit aqua linteolo percolatur, iterumque decoquitur, dum mellis crassitiem contrahat: demum in uase terreo reconditur.

GENTIAN
Entzian.

EX GALENO.

Radix Gentianæ herbæ admodum efficax est quum opus est extenuatione, purgatione, absterfione, obftructionis liberatione. Nec mirum si hæc poffit, quum impenfe amara fit.

EX PLINIO.

Vius in radice & fucco. Radicis natura est excafcatoria, fed prægnantibus non bibenda. Præcipuè aduerfus angues duabus drachmis cum pipere & ruta, uini cyathis fex, fiue uiridis fiue ficca pota prodeft. Tanta huic uis eft, ut iumentis etiam nõ rulsientibus modo, fed illa quocq; trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum uitijis occurrit. Radix trita uel decocta, à ruptis, conuulfis, & ex alto deiectis potatur.

DE GLYCYSIDA. CAP. LXXV.

NOMINA.

ΑΥΚΥΣΙΑΗ, & wawia Græcis, Pæonia & Cafta herba Latinis dicitur. Nomen Pæoniæ in officinis feruat. Germanis Pæonienblüm, Rönigblüm / Gichwürg, Benignenroß / Benediçt-roß / Benedictenroß / Pfingft-roß uocatur. Glycyfida porro dicta eft, quod grana mali punici acinis fimilia habere uideatur. Nam fida mali punici grana à Bæotis nominantur. Pæonia ab eius inuettore, medicinæ peritiffimo, Pæone appellata eft.

GENERA.

Duo eius genera funt, mas & fcemina. Mas in uulgaribus herbarijs, Tiniuentwurg, fcemina uero Pæonienblüm, alijsq; nominibus Germanicis paulò antè commemoratis nuncupatur. Iidem, magno errore, Pæoniam à Pionia differre putant, atque adeo diuerfis etiam capitibus, imò & uiribus difiungunt. Ferendus tamen is error effer niſi utriq; etiam herbæ, hoc eſt, Pæoniæ & Pionie, duplex genus aſſignarent, marem nimirum & fceminam, cum tamen ſub una Pæoniæ nomenclatura, utrunq; genus Dioſcorides & alij ueteres complexi ſint.

FORMA.

Caulis duorum ferè dodrantū altitudine naſcitur, multas propagines habens. Mas luglandi nuci folia fimilia obtinet: fcemina uero Smyrni modo diuiſa. Summo caule ſiliquas quaſdam Amygdalis fimiles profert, in quib. quum aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici mali acinis fimilia inueniuntur, in medio nigra, purpurea, quinque aut ſex. Radix maris digiti craſſitudine, dodrantali uero longitudine, guſtu adſtringens, alba. Fceminae propagines fobolésue ceu glandes ſeptem aut octo, ut Aſphodelus habet. Ex qua ſiquidem deſcriptione abundè liquet, Pæoniam quæ paſſim in hortis naſcitur, & cuius hic picturam damus, eſſe fceminam, quod eius folia Smyrni modo ſint laciniata, & quod radix ſeptem aut octo uelati glandibus conſtet. Reliquæ notæ, potiſſimum quod in ſiliquis grana alia rabentia, alia nigra ſint, utriq; generi cõmunes exiſtunt.

LOCVS.

Naſcitur in altiſſimis montibus, & paſſim hodie, fcemina potiſſimum, in hortis prouenit.

TEMPVS.

Maiõ floret menſe.

TEMPERAMENTVM.

Pæonia radicem habet leuiter adſtringentem cum quadam dulcedine. Si uero pluſculum dentibus mandas, acrimoniã item quampiam ſubamaram ſubefſe percipies, id quod in radice etiam noſtratis Pæoniæ, quam fceminã eſſe diximus, deprehendes.

PAEONIA
FOEMINA.

Peonienblum.

A hendes. Paeoniae uero in uniuersum temperamentum tenuium est partium, exicatorium, haud tamen insigniter calidum, sed aut symmetrum, aut paulo calidius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

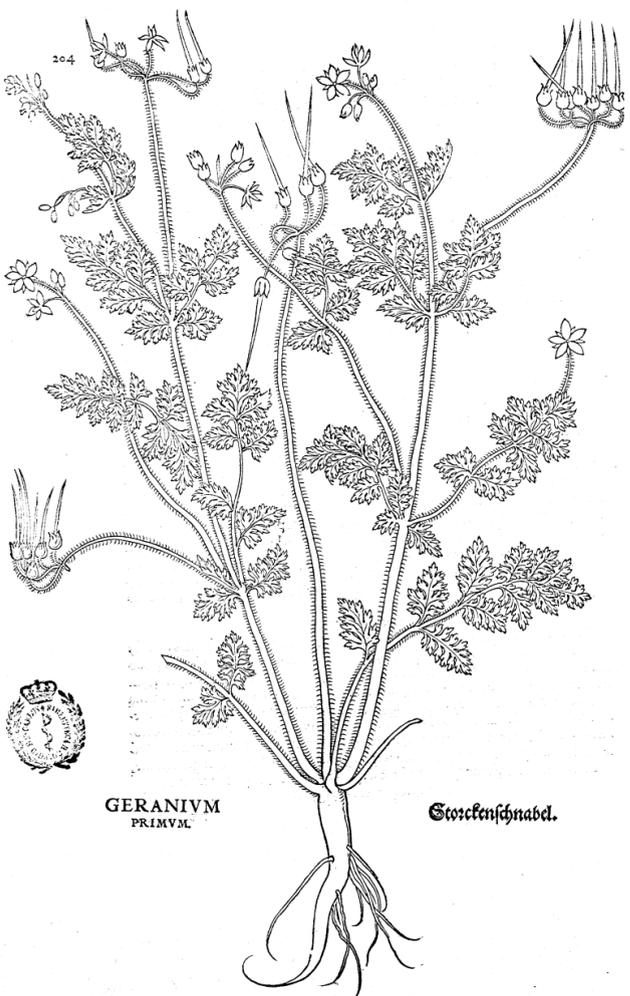
Datur radix mulieribus à partu non purgatis. Cit menses Amygdalæ magnitudine pota. Ventris doloribus cum uino pota auxiliatur. Regio morbo correptis prodest, renum ac uesicæ doloribus. Decocta in uino & pota, aluum sistit. Seminis grana rubra decem aut duodecim pota in uino austero, nigro, rubentem fluxionem sistit. Stomachicis & erosionibus comesta profunt. A pueris pota & comesta, initia calculorum eximunt. Grana nigra nocturnis suppressionibus, ephialtas nominant, uulua: strangulationibus, & uteri doloribus in aqua multa aut uino quindecim pota, opitulantur.

EX GALENO.

Radix Paeoniae menses cit ex multa Amygdalæ quantitate pota. Sanè tundere eam oportet ac cribare, & sic inspergere. Expurgat etiam iecur obstructum & renes. Sed hæc efficere nata est quæ acris & subamara est, quæ uero quiddam etiam adstrictorium obtinet, fluxiones uentris sistit. Oportet autem tunc in austerorum uinorum quopiam eam decoctam bibere. Est omnino reficatoria uehementer, ut non desperauerim eam ex collo pueris suspensam, merito comitialium morbum sanare. Equidem uidi puellum quandoque octo totis mensibus morbo comitiali liberum, ex eo quo gestabat radicem respergere. Vbi autem forte fortuna quod à collo suspensum erat decidisset, protinus morbo correptus est: rursusque suspensio in illius locum alio, inculpate postea se habuit. Vilius uero est mihi fatius esse denuò id certioris experientie gratia detrahere, id quum fecissem, ac puer iterum esset cõuulsus, magnam ac recentem radicis partem ex collo eius suspendimus, ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec postea conuulsus. Rationabile itaque erat aut partes quaspiam à radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, ita affectos locos curare, aut aërem à radice assidue mutari & alterari. Nam hoc pacto succus Cyrenicus columellam phlegmone affectam iuuat, & Nigella fricta palam defillationes & grauedines deliccat, si quis eam in calidum lineum rarum liget, assidueque calorem ex ea per inspirationem quæ per nares fit, attrahat. Quinetiam si compluribus linis, maxime marinæ purpuræ, collo uiperæ inieceris, illis uiperam prælocaueris, eaque postea cuiuspiam collo obuinceris, mirificè profuerit tum tonsillis, tum omnibus his quæ in collo expullulant.

EX PLINIO.

Paeonia medetur Faunorum in quiete ludibrijs. Rubra grana rubentes menses sistunt quindecim ferè pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medentur, ex passo aut uino rotidè pota. Radix omnes uentris dolores sedat in uino, aluumque purgat. Sanat opisthoronum, morbum regium, renes, uesicam. Matricem autem & stomachum decocta in uino, aluumque sistit. Estur etiam contra malum mentis, sed in medendo quatuor drachmæ satis sunt. Grana nigra auxiliantur & suppressionibus, nocturnis in uino pota quo dictum est numero. Stomacho uero & erosionibus, & efseca & illinire prodest. Suppurationes quoque discutuntur recentes nigro semine, ueteres rubro. Virumque auxiliatur à serpente percussis, & pueris contra calculos incipiente stranguria.

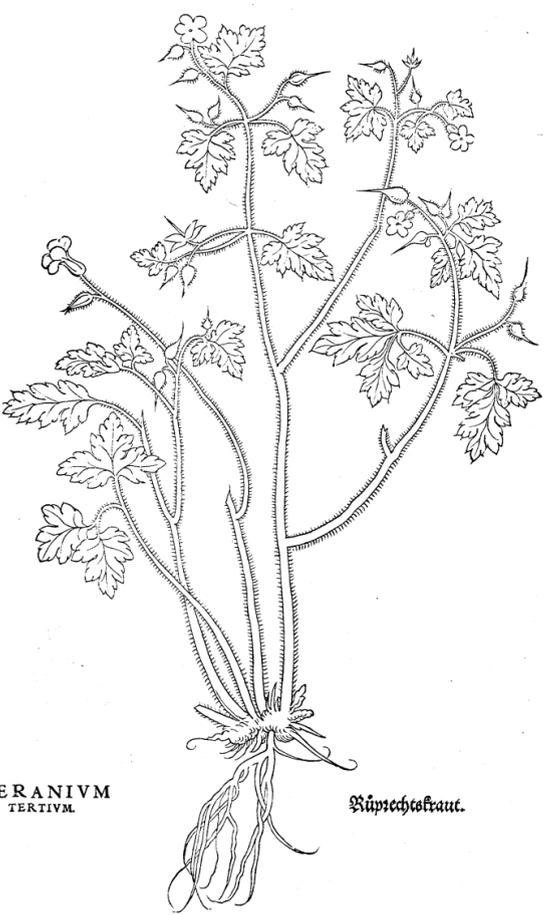
GERANIUM
PRIMUM.

Storckenschnabel.

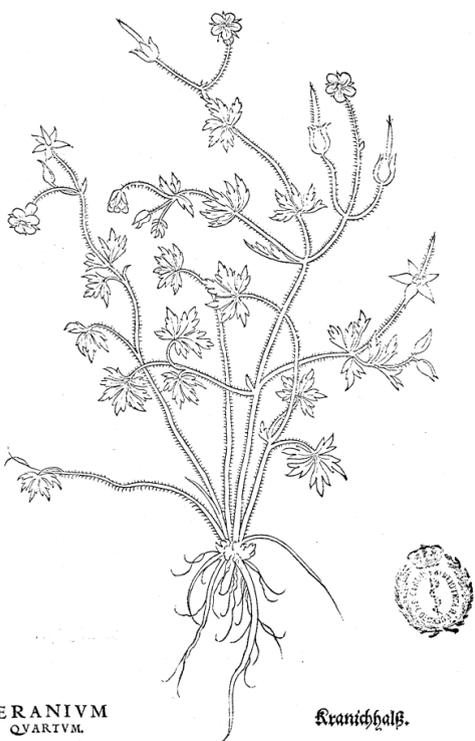
GERANIUM
ALBUM

Zaubersfuß.

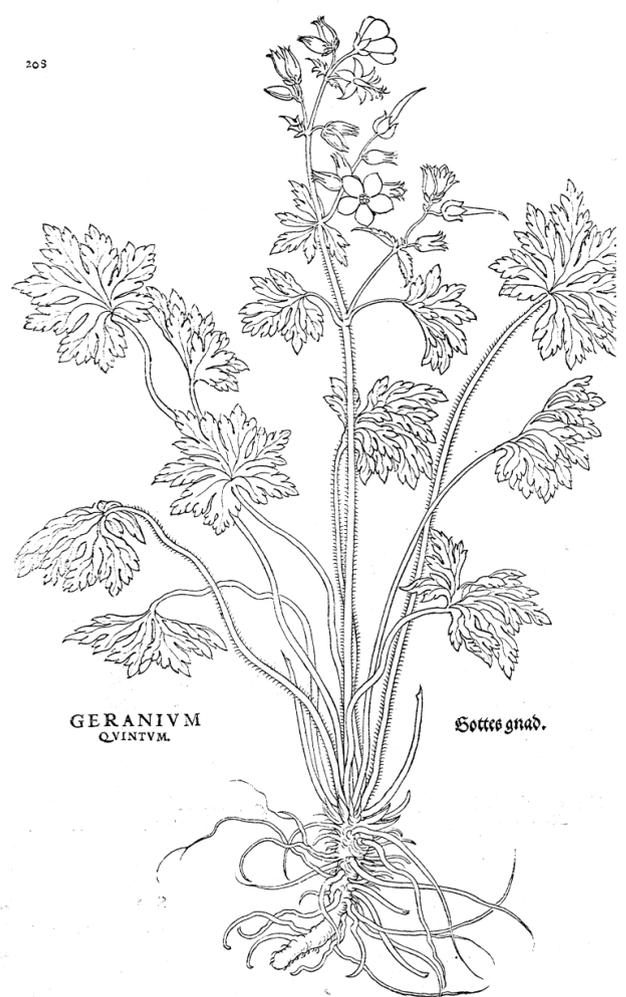
GERANIUM
TERTIUM.

Rüschkraut.

GERANIUM
QUARTUM.

Kranichfuß.

GERANIUM
QUINTUM.

Sotto gnad.

GERANIUM
SAXATILE.

Storkwort.

209

S 3

Roftrum ciconiæ.
Geranium ualde
diffufum.

EPANION græcè, Geranium latinè, uulgo & herbarijs Roftrum ciconiæ appellatur. Geranium autem à gruini capitis imagine, quæ fummo eius plantæ capitulo inest, Græcis aptissima similitudine dictum est. Sic recentioribus à ciconiæ rostri effigie, Roftrum ciconiæ nominatū est.

G E N E R A.

Primum gener. Duo Geranij Dioscorides tradit genera. Primum quod longioribus rostris, & in mucronem acuminatis confat. Hoc hodie officinis & herbarijs Acus pastoris & **Secundum.** Mufcata, Germanis uerò Strodenföhabel dicitur. Alterum quod maluæ folia habet, Pes columbinus uulgo nominatur. Sunt qui turpiter aberrantes, Amomū esse existimant, Germanicè *Caubenföh* / oder *St. barthen* & aut appellatur. Præter **Tertium.** hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ id quod tertium ordine est, folijs Artemisiæ tenuifoliæ uel Chærephylo simile existit, herba Roberti & Robertiana à nonnullis, haud dubiè à superstitiōne aliqua Diui, qua superior ætas mirificè imbuta fuit, appellatur, Germanicè *Wiprechtstreu*. Quartum folia obtinens laciniata, Germanicè pro certiori discrimine *Wanichthal* uocari potest. Quintum, quod folia Ranunculi habet, gratia Dei nominatur, Germanicè *Gottes gnad* / ab **Sextum.** insigni in sanandis uulnibus effectu. Sextum, quod forma quarto generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorū, florum & radicis distat, Germanicè *Blutwurz* / à rubro colore aut mirifica in sistendo sanguinis profluuio facultate uocatur.

F O R M A.

Primi. Geranium primum caules habet à radice rubentes, lanuginosos, folia Anemones, diuisuris incisa, flores purpureos, & in cacumine caulium fastigia capitulis cōnigis aut gruum cum rostellis longitudine acus emicantia. Radicè oblongā & subrotundā dulcemq;. Alterū ut præcedēs caules tenues, rubentes à radice statim, lanuginososq; obtinet, folia maluæ similia, candidiora, flosculos subpurpureos, capitella gruini capitis modo rostrata, radicem tenuem & oblongam. **Tertij.** caules habet à radice rubescentes, lanuginosos, geniculatos, saporis & odoris iniucundi, folia Chærephylo aut Artemisiæ tenuifoliæ similia, flores purpureos, capitella gruini capitis modo rostrata, radicem intus uiridem, & adstringentem. **Quartum,** cauliculos itidem ut reliqua rubentem, lanuginosum, folia laciniata admodū, flores purpureos, ex quibus capitella gruini capitis in star rostrata, & in ijs femina **Quinti.** quinque nascuntur: radicem intus candidam, extrā subluteam. Quintum reliqua omnia magnitudine excedit, caules emittit oblongos, rotundos, modicè lanuginosos, à radice statim rubentes, folia Ranunculo similia, flores ferè ceruleos, capitella præcedenti Geranio similia, radicem crassam & longam, multis exiguis radiculis ueluti capillamentis quibusdam fibratā. **Sextum** ramos habet tenues, lanuginosos, folia laciniata, tenuia, flores in summo purpureos, ex quibus, ut in quarto, capitella gruini capitis formam referentia proueniunt. Radicem extrā & intus rufam.

L O C V S.

Omnia Geranij genera in incultis proueniunt. Primum passim in campestribus, & nonnunquam inter segetes nascitur. Alterum in colliculis. Tertium in umbrosis locis & dumetis. Quartum in agrorum limitibus, & iuxta sepes. Quintum in pratis. Sextum in locis montosis & saxosis.

T E M P V S.

Primum statim inter initia ueris Aprilis mense flores suos ostendit, & subinde per integram æstatem. Alterum, tertium, & quartum, Maio mense florent. Quintum Iunio & Iulio mensibus, quemadmodum etiam sextum.

T E M P E R A M E N T V M.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis est, quodammodo, atquea.

atque ad eò discutiendi uti praedita, adstringunt ac siccant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Geranij primi in uino drachmae pondere pota, uteri inflationes discutit. Secundum nullum habet in medicina usum.

EX PAVLO.

Geranium quod folijs respondet Anemones, radicem habet et culentā, quae cum uino drachmae unius pondere sumpta, uteri inflationes dissoluit. Altera Geranij species in re medica inutilis est.

EX PLINIO.

Primae Geranij speciei radix, reficientibus se ab imbecillitate utilisima. Bibitur contra phthisin drachma in uini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, quae & cruda idem praestat. Succus radicis auribus medetur. Opisthotonicis semen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potum.

A P P E N D I X.

Esti secundum Geranij genus à Dioscoride alijsq; nonnullis, tanquam nullius in medicina usus damnatū sit, tamen posterior aetas quotidiana experientia in sanandis uulneribus & fistulis, eius ac reliquorum etiam mirum esse effectum comperit: proinde eas herbas his ipsis in potu mirifice cōferre tradunt. Et certè nō mirum est earundem uires olim fuisse ignoratas, cum Sciliarum multarum plantarum facultates, quas constat esse hodie notissimas, ueteribus fuisse incognitas, notius sit quā ut demonstrari debeat. Antiquus quoq; herbarius, praedictorum Geraniorū folia magnam uim obtinere in glutinandis uulneribus, & articulorum doloribus leniendis tradit. Primi autem radicem mouendi urinam facultatem habere ait, ideoq; calculosis, stranguriae & difficultati urinæ prodesse. Tertium genus ad oris, mammillarum, pudendorumq; ulcera sananda unice cōducit. Reliqua similiter ad glutinanda ulcera mirifice profunt. Nullum uerò ad sanguinem undecunq; emanantē compescendū praefantius sexto est: unde etiam Germani, ut comprehensum est, Blütwurz / hoc est, sanguinariam radicem appellare uoluerunt.

DE GONGYLE. CAP. LXXVII.

NOMINA.

ΟΓΓΥΛΗ, ἡ γογγύλη Graecis, Rapum Latinis & Officinis, Germanis Gongyle quae dicitur. Rāben appellatur. Graeci autem à figura eius, quae plerunq; rotunda esse solet, uocabulum detorserunt. Namq; quod in rotunditatem coactum est, uel in orbem circumagitur, γογγύλιον dixerunt. Rapa uerò, quod ex terrae rure, quasi ruapa, Varrone teste, nominata est.

GENERA.

Rapi duo sunt genera. Vnum satiuū, quod simpliciter Germani Rāben uocāt. Estq; id iterum duū generum. Vnum candidum, quod Germani etiam weisrāben uocant: & alterum rubrum, rot rāben s; idem appellant. Alterum syluestre, quod uulgus Rapunculum, quasi paruū rapum, Germani Rapungeln nomināt.

FORMA.

Rapum satiuū caule & folijs raphano simile est: floribus uerò & siliquis, in quibus semen profert, Napis aut Brasicis. Syluestre frutex est cubitali altitudine, ramosum, in summo leue, folia nimirum leuia habens, digitali latitudine, aut maiora. Semen in calyculis fert siliquis: dehiscentibus, uerò feminū in uolucris, alia intus capitū specie est siliqua, in qua femina parua nigra sunt, sed quae fracta immo albicent. Flos eius in purpureū uergit colorem. Radix digitalis ferè est. Quae deliniano prorsus alludit ad hanc herbam quam uulgus Rapunculum nominat: siquidem cubitalis est, fruticosa, ramosa, folio digitali, nigro in siliquis femine, quod cum frangitur album intus apparet. Flos etiam purpurei coloris est, radixq; digiti magna ex parte magnitudine constat.

RAPVM
SÄTIVVM.

Wassrüben.

213

RAPVM
RVBRVM

Rotrüben.

RAPVM
SYLVESTRE.

Sapuntzel.

LOCVS.

Satiuum solum putre & solum desiderat. Syluestre in aruis nascitur passim.

TEMPVS.

Satiuum rapum floret æstate, ac siliquatur subinde. Syluestre autem uerno quidem tempore priusquam in caulem atollitur, acetarijs frequenter inferi solet, erurum radicitus cum folijs suis iam recens enatis, quo sanè tempore à pueris etiam agnoscitur. Deinceps uerò exit in caulem & adolefcit, ac lunio mensè flores, ac subinde femina profert.

TEMPERAMENTVM.

Rapa calida sunt in secundo ordine, & humida in primo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Satiui rapae elixa radix nutrit, inflat, carnem flaccidam generat, uenerem stimulat. Decocto eius podagrae ac permiones fouentur. Ipsa etiam radix trita illita prodest. Si uerò qui pipiam in excavaata radice rosaceum ceratum feruenti cinere liquefecerit, exulceratis permionibus proficiet. Asparagi eius decocti eduntur ciendæ urinae accommodi. Semen in antidota & theriaca, praesertim quæ dolores mitigare possunt, aptè additur. Porum uenenis aduersatur. Venerem concitat. Muria conditum, comestum minus nutrit, sed appetentiam excitat. Syluestre rapum miscetur medicamentis quæ ad detergendam faciem reliquumque corpus, ex lupinorum, aut tritici, aut lolij, aut erui farina conficiuntur.

EX GALENO.

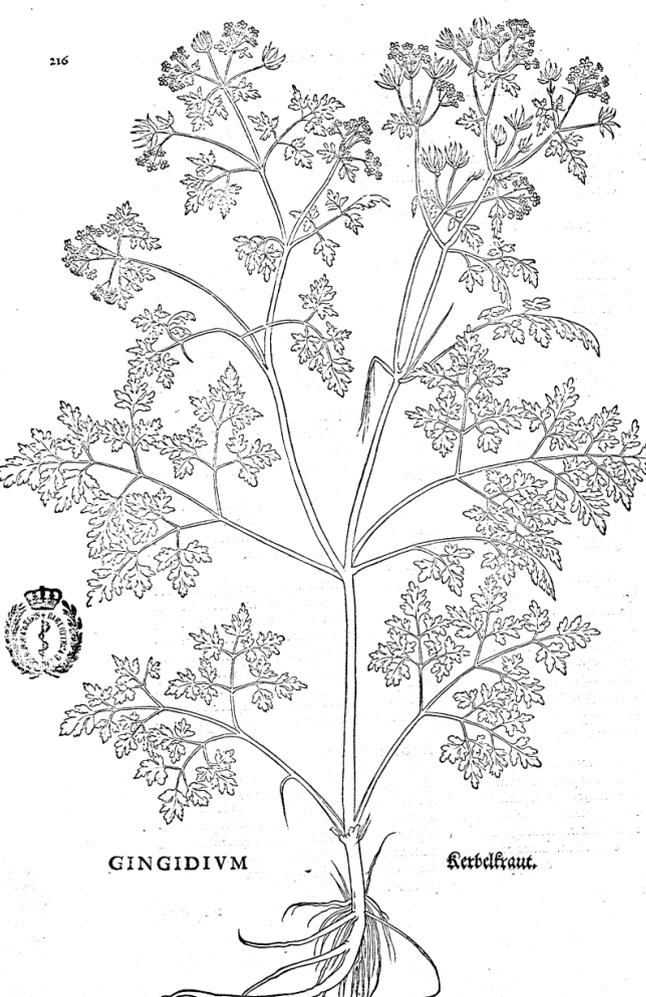
Rapi semen uenerem excitat, utpote spiritum flatuosum procreans. Sic & radix concoctu difficilis est, inflatque & semen generat. Succus ex ea in corpus digestus, temperato crassior est: ideoque si quis ultra modum esitauerit, & maxime si perfectè conficere eam nequeat, crudum succum in uenis congeret. Ad alui deiectionem nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potissimum quando bene fuerit percocta, ut quæ longam elixationem requirat, optimaque sit bis decoctionem perpeffa. Sin crudior ingeratur, concoctioni pertinacius resistet, pariet inflationes, & stomachum infestabit, nonnunquam etiam mordere illum non uerebitur.

EX PLINIO.

Rapo uis medica inest. Permiones feruens impositum sanat. Item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tusum cum sale cuiuscunque uitio pedum. Semen illitum & porum in uino, contra serpentes & toxica salutare esse proditur. A multis uero antidoti uim habere in uino & oleo. Democritus in totum ipsum abdicuit in cibis propter inflationes. Dioscles magnis laudibus extulit, etiam uenerem stimulari ab eo professus. Item Dionysius: magisque si crua condiretur. Tostia quoque articularum dolori cum adipe prodest. Syluestri ad leuigandâ albicandâque cutem in facie totoque corpore, utuntur, mixta urina pari mensura. Eius succus circa mensem exceptus, oculos purgat, medetur caliginè admixto lacte mulierum.

EX SYMEONE SETHI.

Admodum nutriunt rapa, urinam ciunt, inflant, genitale semen gignunt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior illorum usus crassum humorem generat, & obstructions iecoris parit. Ventrè nec fistunt, nec mouent. Si cum aceto & sale edantur, appetentiam excitant. Horum semen tritum & haustum magna copia, uenerem succitat. Fertur quod si quis hoc ipsum semè cum Calamintha & Lemnia terra comixtum sumat, eo die neque ueneno, neque morfu uenenati animalis laedi. Appensum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur.

GINGIDIVM

Kerbelkraut.

NOMINA.

Herba est sylvestris Pastinacae similis, tenuior tantum & amarior. Radicula subcandida, amaricante. Vnde satis liquet herbam quam hodie Chærefolium nominant, esse Gingidiū. Nam erraticæ Pastinacæ folium æmulatur, aliquanto tenuius, radícula subalba, amaricante, floribus candidis, semine in siliquis exiguis oblongo, angusto & acuminato.

FORMA.

Herba est sylvestris Pastinacae similis, tenuior tantum & amarior. Radicula subcandida, amaricante. Vnde satis liquet herbam quam hodie Chærefolium nominant, esse Gingidiū. Nam erraticæ Pastinacæ folium æmulatur, aliquanto tenuius, radícula subalba, amaricante, floribus candidis, semine in siliquis exiguis oblongo, angusto & acuminato.

LOCVS.

Parsim hodie in hortis colitur.

TEMPVS.

Maior mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Sicut gustu amaritudinem & adstrictionem præfert, sic temperamento quoque ipso caliditatem & frigiditatem. Secundum uero utranque qualitatem deficcatoriū in secundo ordine est: unde iterum colligi potest, Chærefolium esse Gingidium, quod ipsum gustui amarorem & adstrictionem euidentissimè repræsentet.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Crudum & coctum olerum modo eius idoneum est. Editur etiam sale coctum feruatimue. Stomacho utile. Vrinam ciet. Decoctum eius cum uino potum, uesciæ accommodum est.

EX GALENO.

Estur Scandicis modo. Stomacho mirè utile siue crudum, siue elixum libeat sumere. Longioris decoctionis impatiens est. Nonnulli ipsum ex garo oleoq; estant. Alij uinum aut acetū adijciunt, ac multo sic magis stomacho conducit. Cum aceto assumptum, fastidiosos ad cibum inuitat. Perpicuum uerò est hanc herbam medicamentum magis esse quàm cibum, quippe quæ & adstrictionis & amaritudinis non obicura nec exigua particeps est.

EX PLINIO.

Coctum crudumq; stomachi magna utilitate estur. Sicut enim ex alto omnes humores eius.

APPENDIX.

Facultates iam commemoratas etiam Chærefolio suo tribuunt recentiores: scribunt enim mirificè conferre uentriculo, ciendisq; mensibus, & uring in uino decoctum, ut iterum hinc constet à Gingidio non esse diuersum.

GENISTA

Sinf.

NOMINA.

GENISTA Latinis rei rusticae scriptoribus & Plinio nominatur. Officinis & barbaram sectantibus medicinam, Genista & Genestra. Germanice Ginstel uel Gensst appellatur. Genistam autem uocant haud dubie quod genu modo flexilis ad nexus sit uel, ut alijs placet, quia genibus medetur dolentibus. Alia autem est à Sparto, quod hoc uirgas habeat longas sine folijs, ut suo dicemus loco, illa autem minutis folijs scaturit.

FORMA.

Genista fruticat ramis herbaceis, scabris, folijs minutis scatenibus, flore luteo, apibusque granisimo, femine lenticulis haud ab similibus, quod siliquis innascitur, radice sublutea.

LOCVS.

Perarida loca amat, ideoque in syluis, & iuxta syluas nascitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mense, ac subinde in siliquis hirsutis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in altero ordine, id quod amaritudo quae gustata refert, & eius facultates abunde docent.

VIRES. EX PLINIO.

Semen Genistae purgat Ellebori uice, drachma & dimidia pota in aequae mulsae cyathis quatuorciuntis. Ramis similiter cum fronde in aceto maceratis pluribus diebus & tuis, succum dant ichthiadicis utilem, cyathi unius potu. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere clystere. Perunguntur eodem succo ichthiadi, addito oleo. Quidam ad stranguriam uruntur femine. Genista rufa cum axungia, genua dolentia sanat.

APPENDIX.

Ex iam commemoratis uerbis perspicuum omnibus sit, Sparto & Genistae, non obstante quod forma non nihil distent, eandem inesse facultatem: ut enim Spartum pituitam per superna & inferna purgare potest, sic etiam Genista. Hinc adeo fit ut eius feminis hodierno tempore contra podagram magnus sit usus. Vrinam etiam amaritudinis ratione mouet, & quia incidendi & extenuandi facultatem habet, lapidem tum in renibus, tum in uelica costringere, ut etiam recentiores tradunt, potest. Strumas denique atque alios tumores discutere posse huiusmodi scribunt.

DE GENISTELLA CAP. LXXX

NOMINA.

PRIORI non admodum dissimilem herbam nonnulli Genistellam uocant, quod scilicet Genista exilior & humilior sit. Germanice appellatur potest, die sedende Ginstel. Alij uocant Erdspymen, oder Elein, sicich, blumen. Sunt qui non sine magno errore pro Genista utantur, quum facultatibus diuersis praedita sit. Sunt qui Rosmarinum aculeatum nominent, quod eius folia Rosmarino ferè similia sint.

FORMA.

Frutex est Libanotidis coronaria, quam Rosmarinum uocant, penè folio, sed rigido ac pungente, flore luteo, pife non dissimili, femine in exiguis siliquis rufis, radice sublutea.

LOCVS.

Nascitur in arenosis locis, secus uias.

GENISTELLA
Sesuvide Sims.

TEMPVS.
TEMPERAMENTVM.

Maior mense flores luteos producit, quibus pasta apes improbi mel conficiunt.

Adstringentem cum amaritudine facultatem possidet, ac proinde ualenter, si-
mulq; citra mordacitatem exsiccatem.

VIRE.

Semen eius serpentibus aduersari tradunt. Decoctum foliorum, profuuiū men-
struorum sistit. Idem etiam potum uentris flori succurrit. Et ut rem in pauca con-
traham, idem Genifella quod Hippuris seu Cauda equina potest.

DE GNAPHALIO CAP. LXXXI.

NOMINA.

ΝΑΦΑΛΙΟΝ Græcis, Centunculum aut Centuncularis herba Latinis *Centunculum.*
nominat. Officinis ignota. Germanis Xbürkraut appellat. Gnaphaliū *Centuncularis*
uero uocata est hæc herba, Galeno aurore, à candidis mollibusq; eius fo- *herba.*
lijs, quibus *αβή γαλαθίας*, hoc est, pro tomentis utuntur. Gnaphalion ita *Gnaphaliū qua*
que dicitur, quali tomentitia, Centunculum autem dixerūt, quod centonibus cum *re dicitur.*
tomento maxima sit cognatio. Germanicam nomenclaturam ab eius facultate ad *Centunculus car*
uersus dyfenteriam illi inditam esse nemini non notum est. *uocata.*

GENERA.

Duūm esse uidetur generum: unum enim paulò lauioribus ac candidioribus fo-
lijs constat: alterum uero tenuioribus & minus candidis, quodq; flores in summi-
tate ac cacumine tantum profert. Verum cum forma parum admodum, facultati-
bus uero nihil dissent, nos una pictura genus utrunq; complexi sumus.

FORMA.

Candida & mollia Gnaphalium obtinet folia, atque adeo tomentitia, floresq; lu-
teos, radicem uero capillatam ac tenuem, ut pictura ipsa monstrat.

LOCVS.

Vulgaris herba ubiq; scædens Gnaphalium, in locis siccis potissimum, interdum
etiam pinguibus proueniens.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit atque adeo exicat Gnaphalium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Gnaphalij folijs aliqui pro tomento uruntur. Tamen faciunt hæc ipsa in austero
uino pota ad dyfenteriam.

EX GALENO.

Folia Gnaphalij mediocriter adstringunt, ac proinde quidam id exhibent ex au-
sterorum uinorum quopiam dyfentericis.

EX PLINIO.

Datur in uino austero ad dyfenteriam, uentris solutiones, mensesq; mulierum
sistit. Infunditur autem tenafmo, Illinitur & putrescentibus ulcerum.

GNAPHALIVM

Rhurtra.

NOMINA.

A ΠΥΣΑΚΟΣ Grecis, Labrii ueneris, Carduus ueneris Latinis, Virga pastoris, ga pastoris officinis, & Cardo fullonum dicitur. Germanis Kartendissel, Bibenschitel, Weberkatten. Dipsaci autem nomen a contrario inuenit, quoniam concauo alarum sinu rorem uel imbrem recipiat, quo uelut ad abigendas sitis iniurias abutitur. Labri ueneris nomenclatione à carinato foliorum habitu contraxit, quæ se anfractuosa sinuantia ambage, peluis uel lauacri speciem cõstituunt, & intra se humorẽ nunquam nõ retinent. Virga pastoris haud dubiè dicta est, ob longas uirgas, quibus cardui ad poliendos pannos utiles insident, quas pastores fortè lumunt, & ea parte qua possit manu capi aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem ducunt. Carduus uerò fullonius cecepit appellari, quod ea rudes pannos uelut echino quodam expoliunt, detractisq; floccis concinnant. Errat mirum in modum Serapionis interpres, qui sub Virgæ pastoris nomine, Polygonon Dioscoridis deliniat.

GENERA.

Duõm est generum. Vnum quod à fullonibus in hortis plantatur, alterũ quod sua sponte passim prouenit. Differunt inter se hac quidem ratione, quod primum folia latiora & profundius in ambitu in eis, flores candidos, echinataq; capitula magis aculeata habeat: alterum contra angustiora & minus laciniata folia, flores purpureos, capitulaq; minus aculeata obtinet. Nos discriminis illius rationem habentes, primi generis appellauimus Dipsacum album, alterius uerò Diplacum purpureum, ad florum nimirum respicientes diuersitatem.

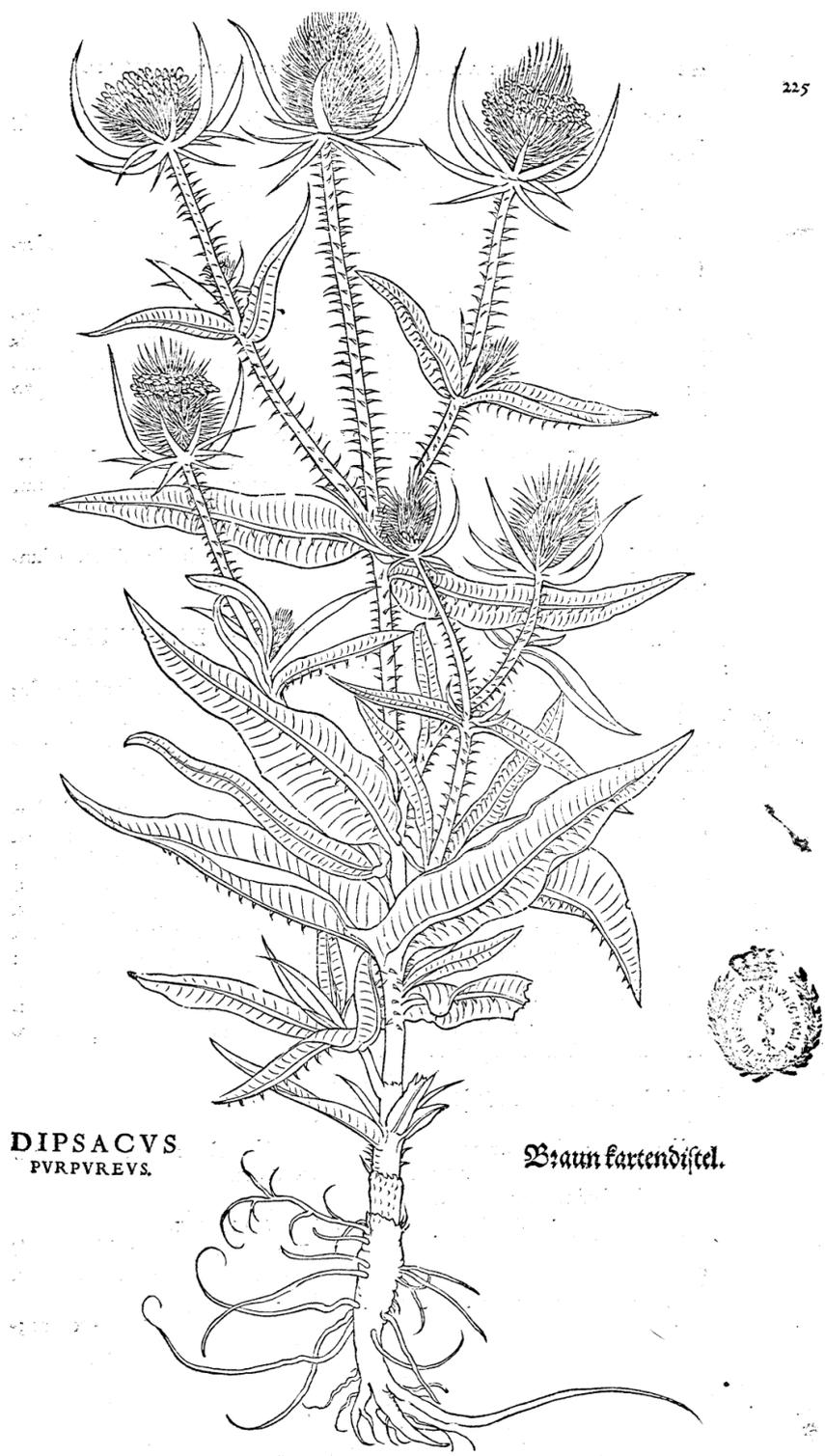
FORMA.

B Aculeatarum generis est hæc herba. Caulem habet altum, spinis horrentẽ, folia caulem amplectentia, lactuce similia, in singulis geniculis bina, oblonga, aculeis armata, quæ in dorsi medio ueluti bullas intus & extrã spinosas habent, cõcauo quo se in geniculis cõiungunt sinu, quo aquæ, rores, & imbres afferuntur, unde Dipsaci quasi sitientis nomen traxit. In cacumine caulis, singulis furculis capitulũ unum echino simile inest, oblongum, aculeatum, quod postquam exaruerit candidũ apparet. Diffectũ per mediam medullam caput, uermiculos habet. Quod si itaq; contempleris eam quam herbarij hodie Virgæ pastoris & Carduum fullonũ nominant herbam, offendes omnes huic notas respondere. Siquidem hæc pastoris uirga profert caulem binũ cubitorũ, imò qui sæpiusculè supra hominis altitudinẽ inreleuat, spinis horridum, geniculatũ, folia lactuce, in singulis geniculis bina, prælonga, aculeata, quorum toruli bullantibus urgent spinis, dorsoq; nocentibus aculeis rigent, carinato alarũ sinu, qui peluis uel labri modo roris & imbris pluuij capax sit. Cinaræ laticis huius auiculae, cum solis ardentissimus opprimit ætus, huc appelluntur ad satanda sitis desideria, illis facta bibendi potestate anfractu liberalem potum ministrante. Scaporum fastigia echinato minantur uertice, resupina hamulorũ flexura, mucronibusq; leuiter uncinatis, quibus rude lanificiũ aspero ductu lauigatur. Singuli echini è rotundo in oblongum quodantenus turbinantur, inter quorum spicula candicans aut purpureus emicat flos. His diffectis in medullo uermiculos identidem nobis in autumno quum exicari incipit licet inuenire. Vermiculus autem albus est, qui per cauitatem echini dimouetur, & in caudicem transit. Hyeme etiam eundem uidere licebit antequam præ frigore moriatur. Imò etiam ueris initio in quibusdam uermiculi à nobis reperti sunt, partim uiui, partim mortui.

DIPSACVS
PURPUREVS.

Braun kartendistel.

DIPSACVS
PURPUREVS.

Braun fardendistel.

LOCVS.

Nascitur humectis locis, iuxta riuos aquarum & fontes: quapropter nonnulli Dipfacon à Græcis nominatum esse arbitrantur.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, Iunio & Iulio potissimum mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Dipsaci spinæ radix ex secundo ordine exiccantium est, habetq; nonnihil absterforium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix cum uino decocta & rufa usq; dum cerati crassitudinē accipiat, imposita rimas fistulasq; sedis sanat. Oportet autem medicamentum hoc ærea pixide recondere. Ferunt præterea formicis & uerrucis pensilibus remedio esse. Vermiculi capitis eius in folliculo clausi & collo aut brachio appensi, quartanas sanare produntur.

EX PLINIO.

Sanat rimas sedis, item fistulas decocta in uino radice usq; dum sit crassitudo ceræ, ut possit in fistulam mitti. Item uerrucas omnium generū. Quidam & alarum, quas modo diximus, succum ipsi illinunt.

APPENDIX.

Aliæ facultates quæ à Serapionis interprete & alijs recentioribus illi conceduntur non sunt genuinæ, sed spurix, & Polygono adscribendæ.

DE DAPHNOIDE CAP. LXXXIII.

NOMINA.

DAPHNOIDÆE græcè, Daphnoides latinè nominatur. Officinis & nostræ ætatis herbarijs, græcam imitantibus uocem, Laureola. Germanis zeitlant / & zeitpajst nuncupatur. Daphnoides autem & Laureola, à Lauri forma & specie, quam in folijs & fructu refert, dicta est.

FORMA.

Frutex est cubitalis, ramos complures habēs lori instar flexiles, à medio sursum uersus foliosos. Cortex ramos uestiens admodum glutinosus lentusue est. Folia Lauro similia, molliora tamen, tenuiora, nec facile fragilia, os & fauces erodentia, incendientiaq;. Flores candidi. Fructus ubi ematuruerit subniger. Radix inutilis. Que in uniuersum omnes notæ Laureolę hodie dictæ cōueniunt. Nec obstat quod Dioscorides suę Daphnoidi candidos tribuat flores, cum Laureola purpurascens potius habeat: solet enim color secundū diuersas regiones in eadem sæpè herba mutari, ut fufius in Symphyto maiore dicemus. Et certè nihil incōmodi erit si etiā Laureolę flores quispiam candidos dixerit, cum albi coloris non minor quàm purpurei in ipsi portio reluceat. Verisimile quoq; est Dioscoridem ab extremo potius colore, quàm medio flores appellare uoluisse.

LOCVS.

Nascitur in montanis & syluestribus locis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere anteq; folia erumpunt. Fructū autē autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida est admodum & sicca.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

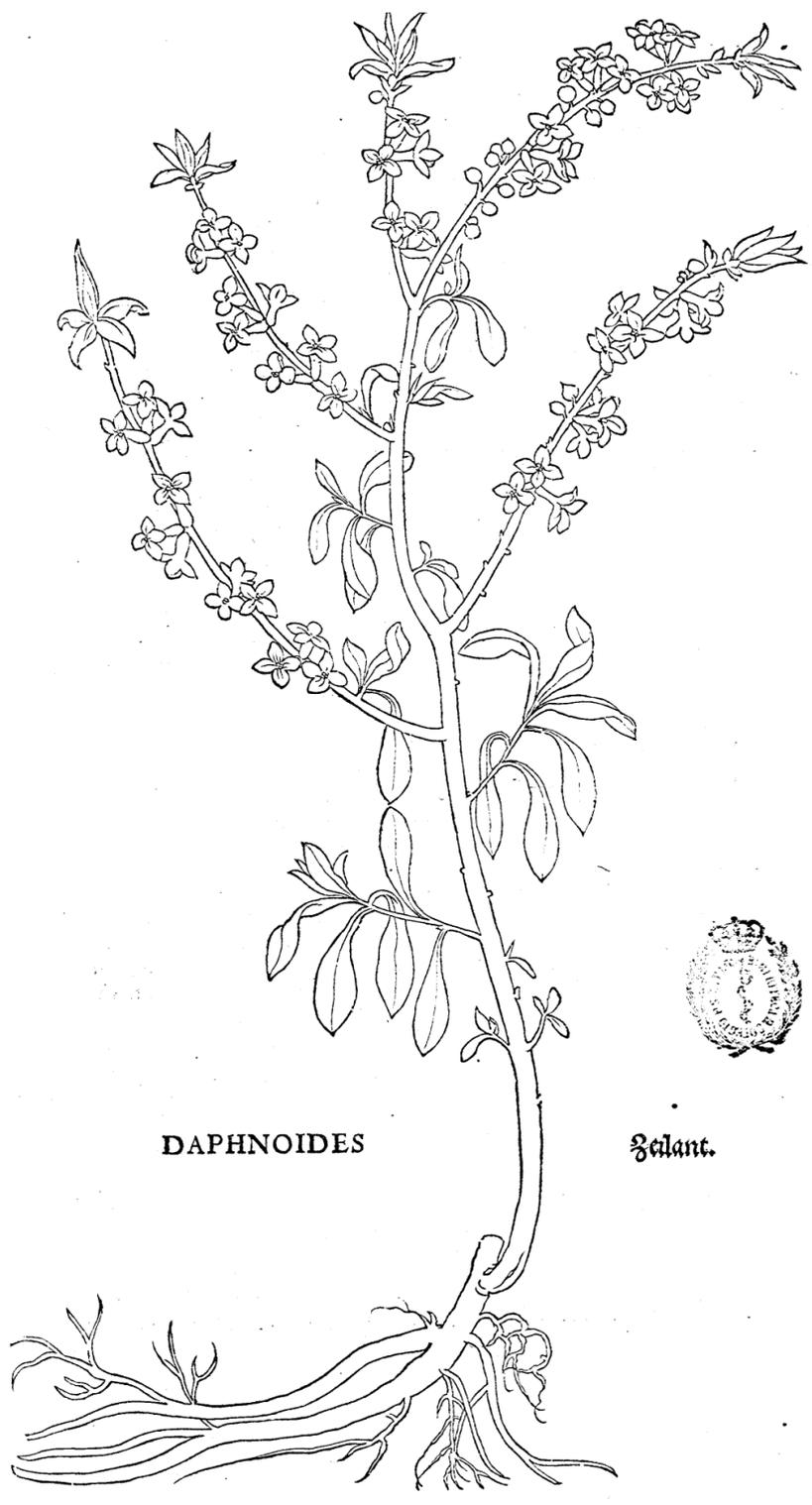
Ducit per inferna pituitosa siccum aut recens Daphnoidis folium. Vomitus & menses cit. Cōmanducatum capitis pituitas elicit. Sternutamenta itidem mouet. Purgant etiam seminis eius pota grana quindecim.

EX PLI-

Laureola.
Daphnoides un-
de dicta.

Obiectio-
nis dis-
soluio.

DAPHNOIDES

Zelant.

EX PLINIO.

Daphnoides siue fyluestris laurus aluum soluit, recenti folio uel arido drachmis tribus cum sale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit foliū & uomitus. Stomacho inutile. Sic & baccæ quinae denaëue purgationis causa sumuntur.

APPENDIX.

Officinarum error.

Animaduertendū hoc loco mirum in modum errare officinas, propterea quod folijs Daphnoidis pro Mezereon, quæ tamen grecorum est Chamelæa diuersa ad modum à Daphnoide, utantur: & eius fructu pro cocco cnidio, quod fructum Thymelææ esse notius est quàm ut demonstrari debeat. Sic in manifestissimis cæcutire solent officinæ, pulchrè interim ad eos errores conuiuentibus medicis, non minus quàm illi rei herbariæ imperitis. Thymelæan uerò non esse laureolam hodie appellatam herbam, ex eo colligi potest, quod hæc ipsa, Dioscoride autore, lium nonnullis nominata sit, non alia quidem ratione, quàm quod fatiui lini similitudinem referat, cui quàm dissimilis laureola sit, nemo non nouit. Sunt etiam qui ad hanc similitudinem respicientes, in hodiernum usque diem linum fyluestre appellant.

Thymelæa non est laureola.

DE DRYI CAP. LXXXIIII.

NOMINA.

QVÆ Græcis, Quercus Latinis & Officinis, Germanis Eychenbaum appellatur.

FORMA.

Notissima est arbor Quercus, procera, crassiore & asperiore caudice, ramola, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & grandissimas, gal-
 D las item & uiscum. Radix eius latissimè circumiacentem terram amplectitur.

LOCVS.

Parsim in fyluis alijsq; locis nascitur.

TEMPVS.

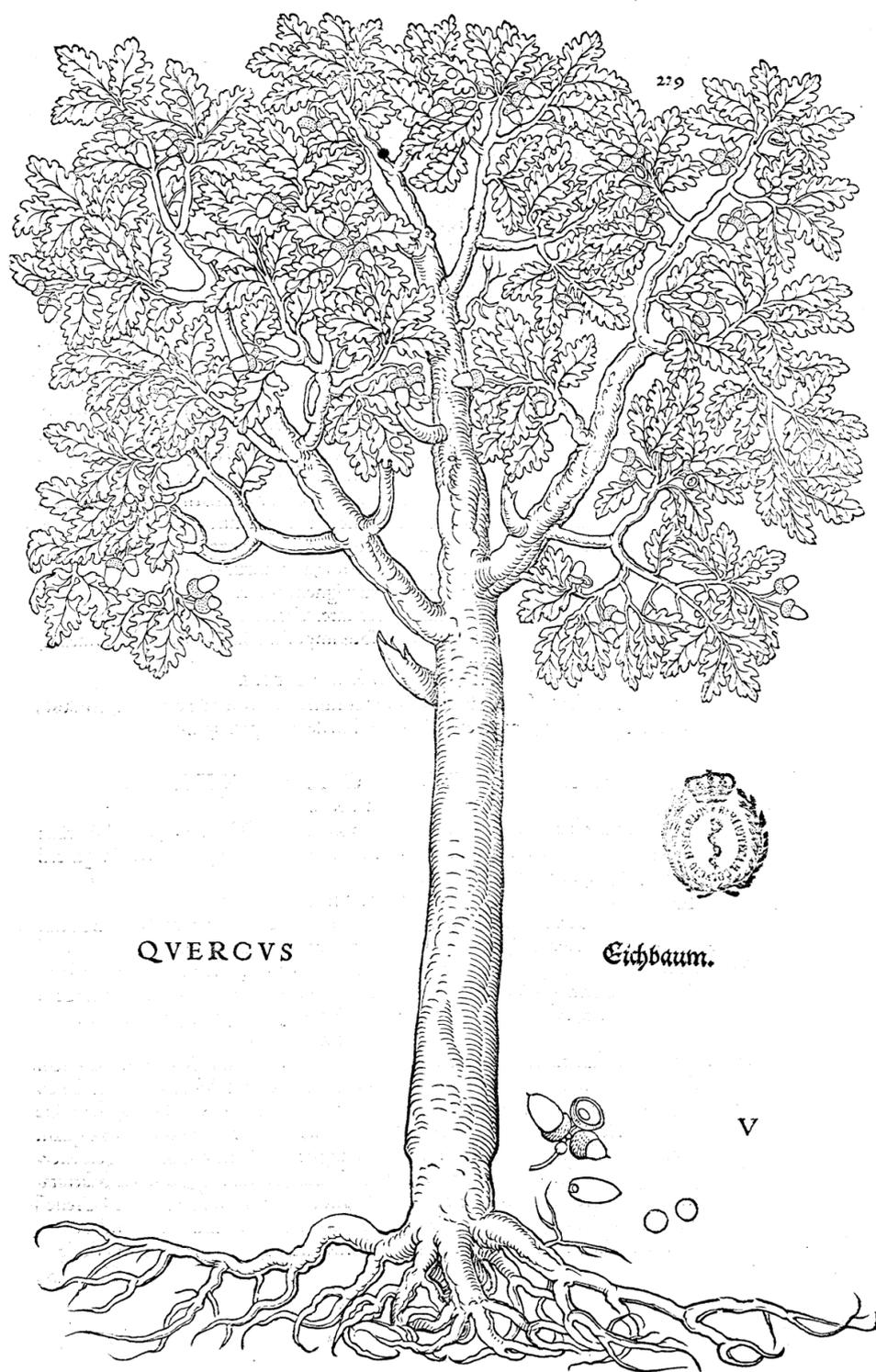
Vere quidem germinat, sed tardius multis alijs arboribus.

TEMPERAMENTVM.

Desiccat, adstringit & excalfacit paulò infra media, in genere scilicet eorum quæ tepida sunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quercus omnis adstrictoriam facultatè habet, præsertim id quod inter corticem & caudicem membranæ simile clauditur: quinetiam membrana putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dysentericis & sanguinè excreantibus, & in pessis tritum contra fluxiones mulierum apponitur. Glandes idem possunt. Vrinam ciunt, capitis dolorem, & flatu comestæ pariunt. Resistunt esitæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis cum lacte bubulo potum, contra toxica prodest. Cruda autem trita & illita inflammationes leniunt. Ad malignas duritias, & malefica ulcera cum adipe suillo falso cõueniunt. Galla fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, præ se ferens formam in digitis articulorum, solida, nullo foramine peruia. Altera leuis, plana, perforata. Eligi debet omphacitis quæ efficacior est. Vtraq; uehementer adstringit. Carniū excrescentias trita, fluxiones gingiuarū & columellæ, atq; in ore aphthas reprimunt. Nucleus earum cauernis dentium inditus, dolores sedat. Crematæ carbonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto, aut oxalme extinctæ, sanguinem reprimunt. Decoctum earum ad infel-
 sus utile, contra uulua: procidentias, fluxionesq;. Capillos denigrat aceto aut aqua macerata. Celiacis, dysentericis, cum uino aut aqua trita conuenienter illinuntur aut bibuntur. Viles & obsonijs mixtæ, aut integræ in aqua præcoctæ, in qua ali-
 quid co.

c quid coquendum sit quod ipsis cōferat. In summa, galla utendum quoties opus est adstrictione & exiccatione.

EX GALENO.

Quercus omnes partes adstrictoriae facultatis participes sunt. Sed plus tamē que in trunci cortice membrana subest, tum que sub glandis putamine, ea uidelicet que fructus carnem conuestit. Quamobrē ad fluxum muliebrem, sanguinis expuitiones, uentrisque diurnos fluxus, cōmodam esse credunt. Maximē uerō ea utunt de-cocta. Siquidem ego quandoque glutinasse me uulnus memini securi inflictū, quum nullum ad manum esset medicamentū prāter ipsius Quercus folia. Terebam uerō in leui saxo, & uulnus cum circumiacentibus locis illinebam. Eandem folijs uim habet & fructus Quercus, eoque medici nonnulli ad incipientes, & crescentes phlegmonas uruntur. Nam quae iam uehementes sunt, adstringentibus haud indigent. Gal-la quae omphacitis nuncupatur, admodum acerbum est medicamentū, plurimum terrenae & frigidae substantiae particeps, per quam desiccet & reprimat fluxiones: adhuc constringit contrahitque partes laxas ac languidas, omnibusque fluxionū affectibus strenuē resistit. Esto uerō tertij in desiccando, secundi autem in refrigerādo ordinis. Altera autem galla, flaua, laxa, & magna, exiccet quidem etiam ipsa, sed tanto, quanto acerbae qualitatis minus est particeps. Cocta itaque ipsa per se, ac deinde trita cataplasmata non instrenuum est sedis phlegmonarū, ac proidentiarum. Porro coquenda est in aqua, si modica opus sit adstrictione: sin uehementiore in uino. Et si augere in super adstrictionem sit opus, uino etiam utare austeriore. Denique gallae combustionis sanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex ustione assumunt, suntque ijs quae ignem non expertae fuerint, tum subtiliorum partium, tum maiore desiccandi potestate. Ceterum quum ad sanguinis suppressionem praeparare eas uoles, carbonibus impositas dum undequaque candean, aceto aut uino extinguere oportebit.

vna acrimonia
assumunt.

D

EX SYMEONE SETHI.

Glandes difficilis sunt coctionis, & ualde nutriūt, tardius descendunt, crudosque humores generant, proptereaque illarum usum deuitari praecipimus.

DE DAUICO CAP. LXXXV.

NOMINA.

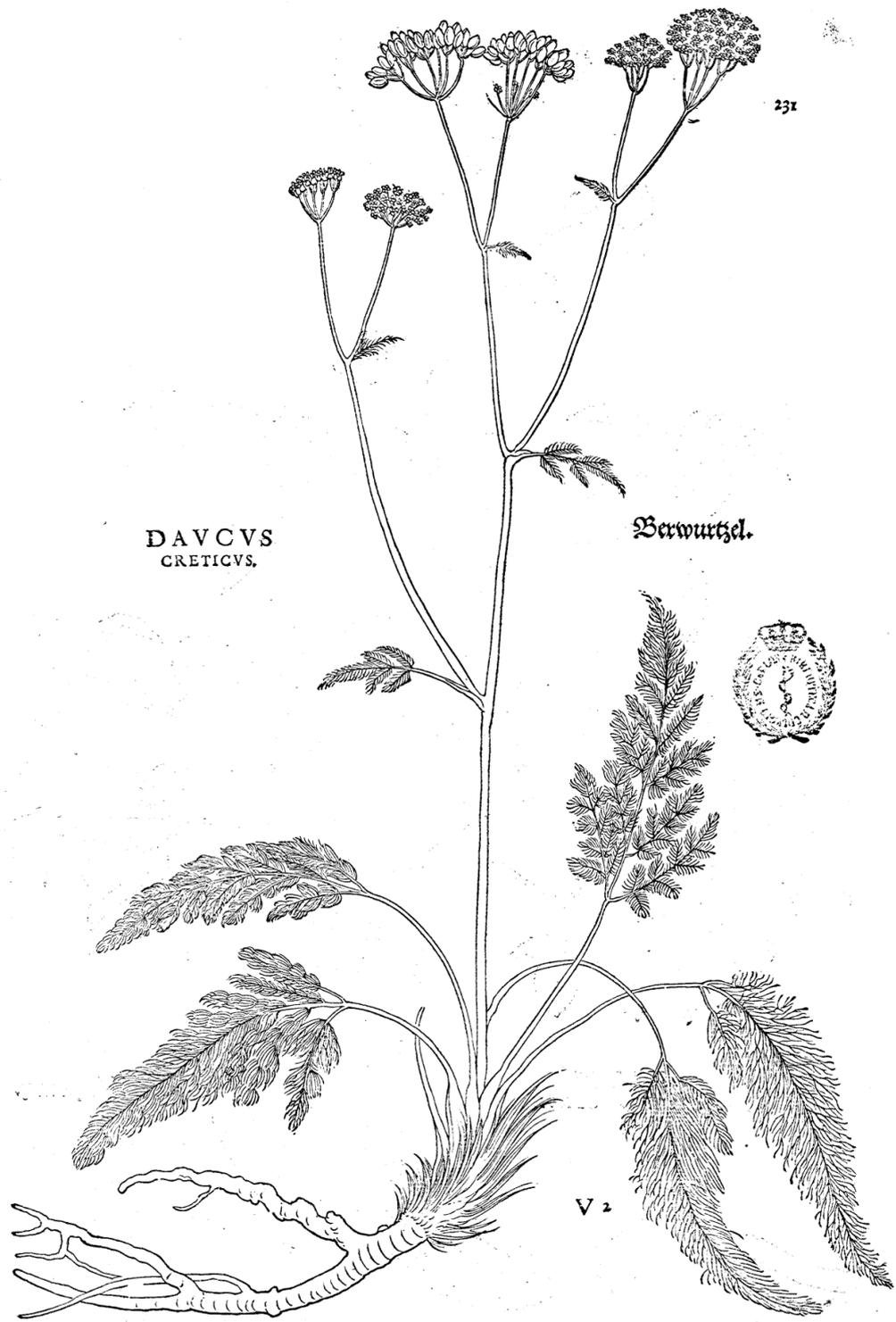
ΔΑΥΚΟΣ graecē, Daucus latinē nominatur. Officinae alijs & adulterinis herbis sub hoc nomine utuntur. Germanicas appellationes in generū explicatione indicabimus.

GENERA.

Dioscorides tria Dauici cōmemorat genera. Primum Creticum daucum uocat. Berwurz Germanis Berwurz, propter capillatam radicem, aut quia uteri dolorem, qui huiusdem Berniter appellatur, sanat. Alterum nomine peculiari caret, folijs Lascerpitio simile, Germanis weiß Durgwurz dicitur. Tertium genus itidem nomine destituitur proprio, Germanis autem nonnullis schwarz Durgwurz nominatur.

FORMA.

Creticus daucus Creticus daucus folia Foeniculo similia habet, minora tamē & tenuiora. Caulem dodrantalem, umbellam Coriandro similem. Flores candidos, & post hos semen acre, candidum, hirsutum, & in cōmanducando odoratum. Radicem crassitudine digitali, & longitudine dodrantali. Omnes huius descriptionis notae, herbae quam Berwurz Germani uocant conuenire ad unguem uidentur, una duntaxat excepta: siquidem semen non est hirsutum. Sed quum omnia alia, atque adeo facultates etiam ipsae respondeant, nō est cur una haec nota nos impediāt, cur minus Cretici daucum credamus, aut saltem Germanici qui Cretico per omnia respondeat. Vel si prorsus alicui non satisfaciunt, quae diximus, dicat planē hanc herbam esse Seseli Creticum,

DAUCVS
CRETICVS.

Wurzel.

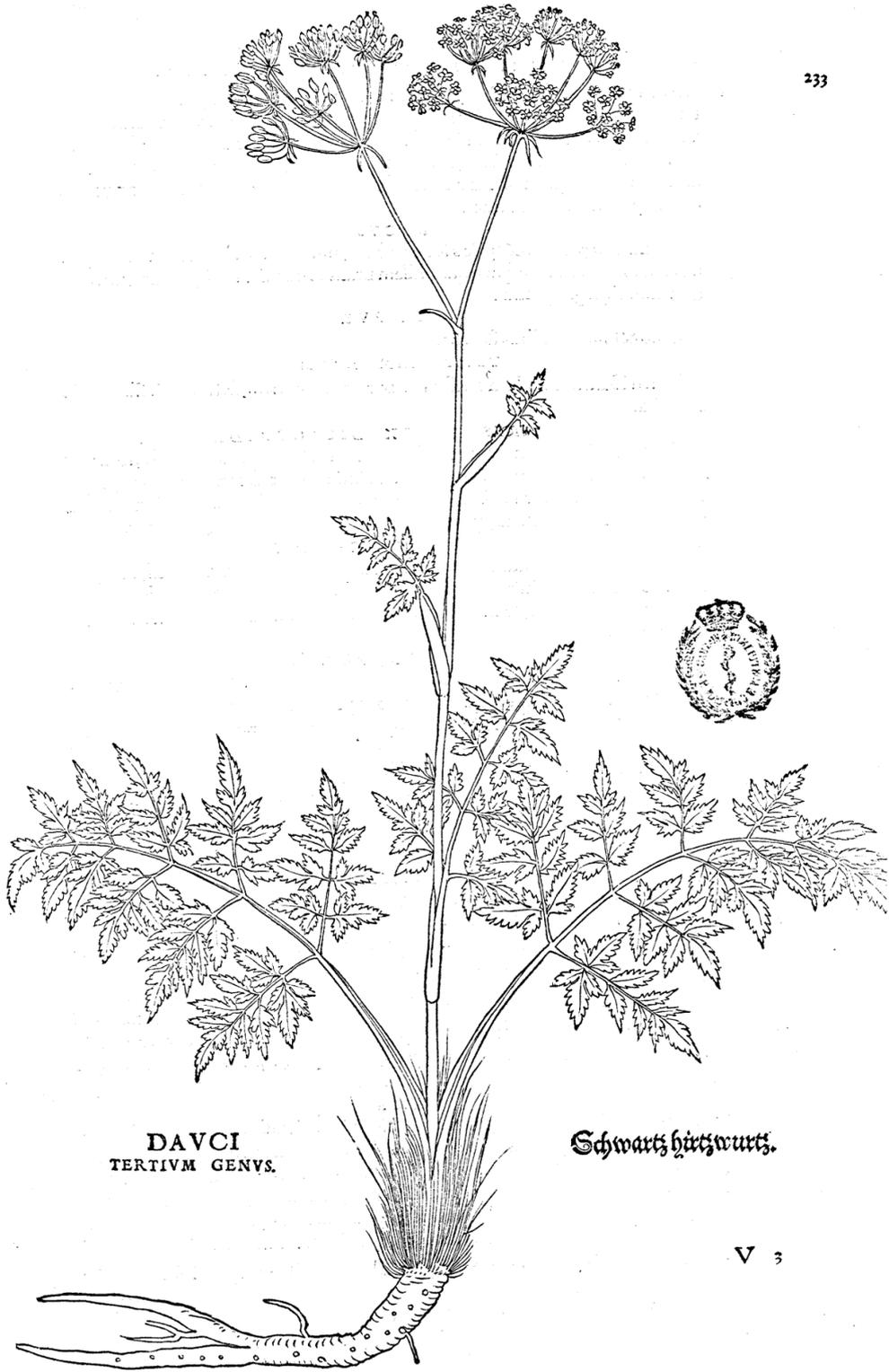
231

V 2

DAVCI
ALTERVM GENVS.

Was hirsutum

DAVCI
TERTIVM GENVS.

Schwarz hirtswurtz.

V 3

c Creticum, cuius etiam herbae notae omnes huic nostrae conveniunt, nec etiam facultates quas similes Dauco cretico habet, discrepant. Alterum Apio sylu esfri, uel, ut antea diximus, Lasepicio simile est: aromatum modo odoratum, acre, gustanti odoratum & feruens. Tertium folijs Coriandro assimilatur, flore candido, capite & semine Anethi, in quo umbella erraticae Pastinacae similis est, semine oblongo plenum, sapore ut Cuminum acri.

LOCVS.

Primum in petrosis & apricis locis nascitur, nusquam uero in Germania copiosius quam in Martiana syluae quibusdam pratis prouenit. Reliqua duo genera in altis montibus gignuntur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Semen Dauci admodum calefacit & exiccatur. Idem etiam, sed minori efficacia, facit herba.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Daucorum semen calefaciendi uim obtinet. Potum menses, foetus, & urinas mouet. Torminibus liberat. Tussis diutinas lenit. Succurrit phalangiorum moribus cum uino potum, Oedemata illitum discutit. Ex alijs feminis tantum usus est, ex Cretico radicis etiam, quae cum uino praesertim ad uenenata bibitur.

EX GALENO.

Dauci semen efficax admodum tum mouendae urinae medicamentum, tum pro uocandis menses. Multum etiam discutere foris impositum ualet. Ipsa etiam herba eandem uim obtinet, semine tamen inferiorem, nimirum ob aquae humiditatis misturam.

EX PLINIO.

Vehementer urinam impellit. Creticum magis contra serpentes pollet. Bibitur e uino drachma una, datur & quadrupedibus percussis, aduersatur phalangio, capitis dolori medetur, tussi subuenit, stranguriae medetur drachma feminis. Eius radix in uino pota, dysenteriam sistit. Contusis & euersis potum duobus obolis in mulsi cyathis tribus subuenit, aut si febris adsit in aqua multa. Menses & secundas potum facillime pellit. Calculos eicit. Folia omnia tela infixae corpori extrahunt.

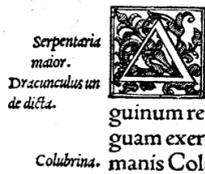
DE DRACONTIO MAGNO CAP. LXXXVI.

NOMINA.

PAKONTIA *μαγδαλινα δρακοντιου μεγας* Graecis, Dracunculus maior Latinis, nonnullis Serpentaria maior dicitur. Officinis ignota herba. Germani Schlangentz aur uocant. Nomen autem a figura sumpsit: caulis enim glaber, purpureisq; resperfus lituris, uersicolori facie, corpus anguinum representat & aequat longitudine. Vertex quoque sinuoso oris hiatu linguam exerens cruentam, caput exprimit. Atque hinc est quod ueteribus etiam Romanis Colubrina ac Serpentaria nuncupata sit: uel sic dicta, Plinio autore, quod e terra ad primas serpentium uernationes exeat, rursusq; cum in eadem se in terram recondat, nec omnino occultata ea appareat serpens.

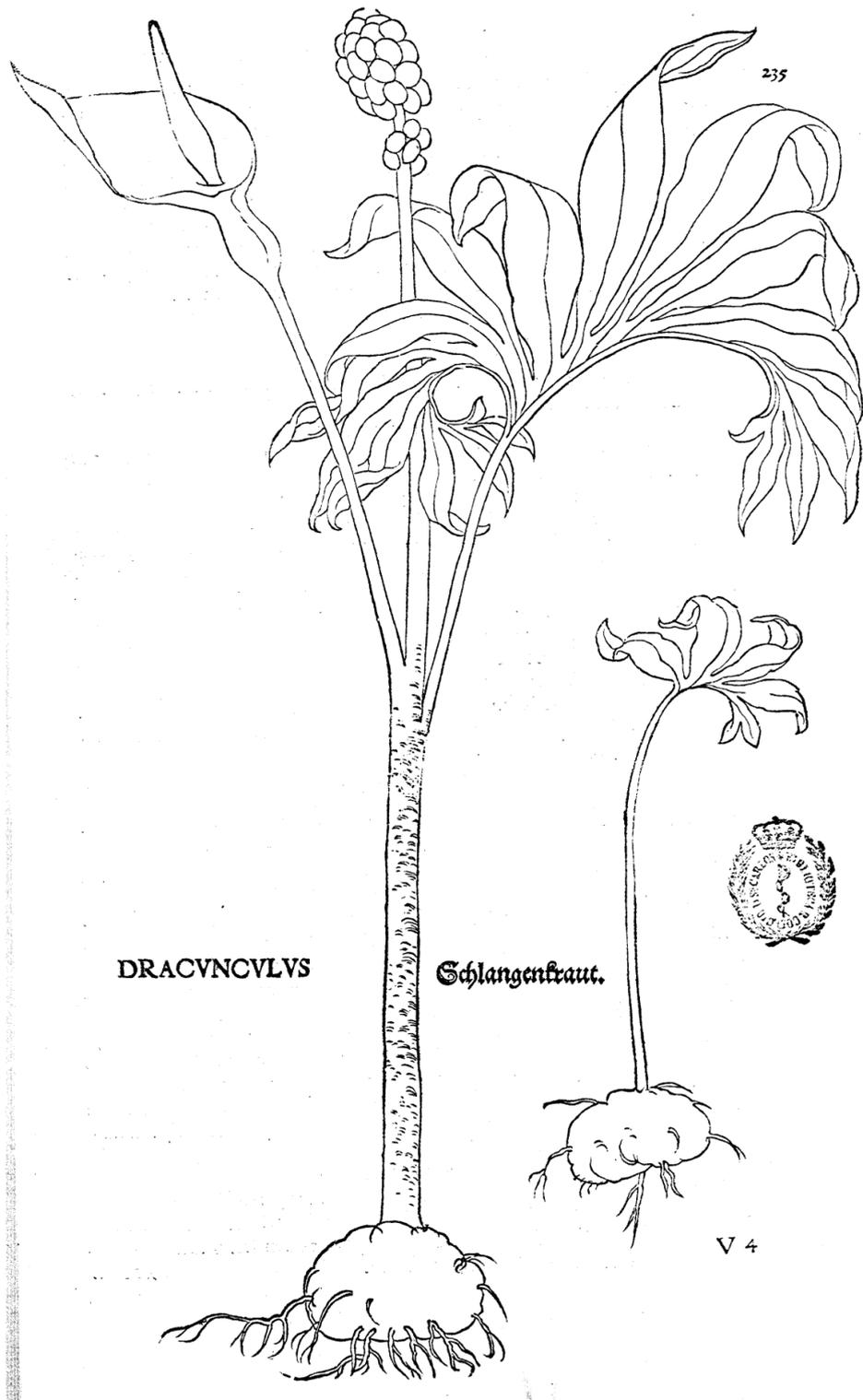
FORMA.

Caulis habet glabrum laeuumq; rectum, bicubitale, baculi crassitudine, uersicoloris, ut angui similis uideat, purpureis etiam maculis abundat. Folia fert Rumicis inflexa, & plicata. Fructum in summo caule racemosum, coloris inter initia cineracei, postea q; maturuit crocei & punicei. Radice grande, rotunda, candida, tenui cortice uestita. Ex qua deliniatione omnib. perspicuum sit, plantam eam cuius picturam exhibemus, esse Dracunculum maiorem. Simplicem enim caule attollit, binum cubitum alto, leui glabrue, recto, baculi crassitudine, uersicoloris, anguium maculis uariiegato, purpureis etiam

Serpentaria maior.
Dracunculus uel de dicta.

Colubrina.

DRACUNCVLVS

Schlangenkraut.

235

V 4

C intertrantibus, lituris, ita ut planè serpentis habitum coloremque mentiri uideatur. In uertice comoso folia prodeunt sena septenarie, cralsiore pediculo digitorum modo propendunt, puniceis resperfa notis, Rumicis primi generis figura. E foliato scapi fastigio, uagina quedam foris herbacea profilit, in mucronem sensim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat. Ea feminis incremento distenta disilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescensque perit relicto cornu. Cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis primo uirentibus, dein croceo & puniceo colore rutilantibus. Radix denique magna, rotunda, alba, tenuisque cortice uestita. Et in summa, nulla est prorsus nota, quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Nascitur in opacis sepibus.

TEMPVS.

Carpitur semen cum maturitate nigrescit. Radix per messem effoditur, hoc est, Iulio mense, aut initio Augusti.

TEMPERAMENTVM.

Dracunculus acris & amarus est, leuiculamque quandam adstrictionem habet, ut calidam & siccam esse nullus dubitare possit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

D Radix calefaciendi uim obtinet. Tosta & elixa cum melle delincta orthopnoicis, rupis, conuulsis, tussibus, & destillationibus prodest. Pota cum uino uenerem stimulat. Concisa & ex melle illita, ulcera maligna atque phagedænica expurgat, præsertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fistulas, & fetus euocandos componuntur. Ad uirilignes cum melle efficaciter illinitur. Polypos & carcinomata absumit. Succus eius ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, albugines, caliginemque utilis est. Odor herbarum radicisque, recens conceptos abortu uitiat. Idem præstant triginta grana eius in posca pota. Sunt qui eius succum cum oleo aurium doloribus infudere. Quinetia folia eius, utpote adstringentia, uulneribus recentibus imponere, in uino autem cocta permionibus, Ferunt non feriri à uipera eos qui folia manibus affricauerint, aut radicem gestauerint.

EX GALENO.

Dracuntium quiddam Ari persimile habet, tum folijs, tum radice. Acre etiam est & amarum, tenuiumque partium. Obtinet quoque leuem quandam adstrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acri scilicet & amara, coniuncta est, medicamentum factum est, ut quæ maximè efficax. Nam radix uiscera omnia expurgat, crassos potissimum & lentos humores extenuas. Optimumque remedium est contumacium ulcerum. Expurgat extergetque strenuè tum alia quæ extersionem desiderant, tum alphas cum aceto. Folia quoque, utpote similem facultatem habentia, uulneribusque recens influctis accommodata sunt, & quanto minus fuerint sicca, tanto magis conglutinant: nam quæ sicciora sunt, uiribus sunt acrioribus quam ut uulneribus conueniant. Creditum est caseum humidum si illis foris repositus reponatur, ob temperaturam illorum siccitatem, à putredine conseruari. Fructus ualentior est, non folijs tantum, sed & radice: proinde & cancos, & polypodas eliquare creditus est. Succus quoque eius uitia oculorum expurgat. Dracontij radicem bis teruè elixam, quo omnem exuat medicamentosam uim, in cibo interdum Ari modo exhibemus, quum crasi ac glutinosi thoracem pulmonemque infestantes humores fortiore ui expellendi ueniunt.

EX PLINIO.

Omnino habentè Dracunculū serpentes fugiunt. Ideo percussis prodesse in potu maiore aiunt: ut & menses, si ferro non attingatur, sistat. Succus eius & aurium dolori prodest. Reliquas facultates in Ari descriptione offendes. Vident enim ueteres Arum cum Dracunculo minori miscuisse.

APPEN-

^A Hæc est uera Serpentaria quæ officinis utendum erit, & minimè ea quam alio nomine Bistortam uocant. Nam uiribus planè ab ea quæ genuina est disidet, ut suo etiam loco monuimus. Quare non est cur deinceps eandem medicamentis quæ thoraci expurgando adhibentur admisceant medici, sed hanc potius, cuius picturam oculis subieciimus.

DE DAPHNE ALEXANDRINA

CAP. LXXXVII.

NOMINA.

^A ΟΝΗ ἀλεξανδρῖνα, ἢ ἰδαία Græcis: Laurus Alexandrina, aut Idæa Latini-
 nis, officinis Vuularia, nonnullis Bonifacia, multis etiam Pagana lingua, ^{Vuularia.}
 Germanis ³ *Apfint* aut *hau dblatt* & *aussenblatt* dicitur. Theophras-
 tus appellat *επιφυλλοκαρος*, quod fructum super folijs ferat. Alexandri ^{Epiphyllocarus}
 nam autem laurum dictam putamus, quod Alexander uictor ea usus fuerit. Hinc ^{Alexandrina}
 est quod Apuleius hanc Victorialam nominet, quod nimirum uictores ea pro Lau-
 ro in triumphis & uictoriae signum uterentur: quanquam in eo capite Daphnoidea ^{laurus cur dicta}
 cum Victoriala confundat, Idæa uerò ab Ida monte, quo in loco speciosior & co- ^{Victoriala.}
 piosior nascatur. ^{Idæa.}

FORMA.

^B Folia Rusco seu Myrto syluestri similia habet, maiora tamen, molliora & candi-
 diora. Fructum in medijs folijs fert rubentem, Ciceris magnitudine. Ramos spar-
 git à terra dodrantes, & aliquando ampliores. Radicem Rusco similem, maiorem
 tamen, odoratam, & molliorem. Ex qua sanè deliniatione satis perspicuum fit, eam
 herbam cuius picturam damus, esse Laurum Alexandrinam. Folio siquidem Myr-
 ty syluestris, sed ut Plinius lib. xv. cap. xxx. ait, acutiore, molliore, & candidiore, fru-
 ctu inter folia rubro, magnitudine Ciceris, ramulis à terra sparsis dodrantalibus, ra-
 dice syluestri, Myrto proxima, odorata & molli.

LOCVS.

Nascitur in locis montanis, & in Ida monte, ut cõprehensum est, speciosissima.
 Nunc adfertur ex inferiore Pannonia, atq; in nonnullis hortis plantata prouenit.

TEMPVS.

Fructum in æstate in medio folij, in geniculo alterius folij quod maiori superna-
 scitur, profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod gustus euidenter monstrat. Siquidem gustantibus
 acris simul & subamara est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius pota pondere senum drachmarum cum dulci uino, difficulter parienti-
 bus, & stillicidio urinæ laborantibus succurrit. Sanguinem quoq; menstruum elicit.

EX GALENO.

Pota tum urinas, tum menses prolicit.

EX PLINIO.

Celeres partus facit, radice pota trium denariorum pondere, in uini dulci cyathis
 tribus. Secundas etiam pellit mensesq; eodem modo pota.

APPENDIX.

Recentiores in faucium ulceribus, & humecta supra modum columella utuntur.
 Hinc est quod nonnulli appendant hanc herbam pueris, ut nimia illorum humidi-
 tas exiccetur.

DE EPHE-

LAVRVS
ALEXANDRINA.

Zäpfleintraut.

DE EPHEMERO NON LETALI CAP. LXXXVIII. 239

NOMINA.

ΕΦΗΜΕΡΟΝ, ἢ ἰεὺς ἀγρία Græcis, Ephemeron, Iris fyluestris Latinis dicitur. Cum autem Galeno, Paulo, & Dioscoride testibus, duo sint Ephemeri genera, alterum, quod Colchicon à natali solo dicitur, interficiens, de quo suo loco plura: alterum quod non letale est, & præcipuo nomine Ephemerū dicitur, hic de secundo, nempe non interficiente, nobis sermo duntaxat erit. Ephemerū autem nominatum est, non quod eadem die iugulet (nulla enim ei uis mortifera inest) sed quod flos illius confestim marcescat, nec longius uno & altero die cōmoretur. Vulgus & officinæ Liliū cōuallium, quod in opacis & lucis nascatur, appellant. Germani *Weyenblümle*.

FORMA.

Caulē & folia Lilio similia habet, tenuiora tamē. Flores candidos amarosq̄. Fructum mollē. Radicē unam digitali crassitudine, longam, adstringentē, odoratam. Quæ siquidē deliniatio ita herbę illi quam uulgus Liliū cōuallium nominat conuenit, ut nulla prorsus in ea sit nota, quæ ei nō respondeat. Caulē enim & folia Liliū habet, sed tenuiora. Flores candidos & suauiter olentes, gustu amaros. Fructum mollem, colore puniceum, asparagi fructui non dissimilem. Radicē singularem digiti minimi crassitudine, longam, adstringentem & odoratam. Nec obstat quod nunquam aut rarissimē apud nos reperiat̄ur radix quę minimi digiti crassitudinem æquet. Dioscorides enim cum alicui herbę aut radici mensuram tribuit, id facit ut maiori parti indiuiduorū illius speciei quadret, nec adeo statam mensurā assignat, quin quandoq̄ infra aut supra hanc esse possit. Cui hoc etiā accedit, quod magnitudo secundū diuersas regiones in una eademq̄ herba sæpe uariatur, ita ut nihil mirū sit radices nostri Ephemeri, paulo quā illius quod Dioscorides uidit minores esse.

LOCVS.

Nascitur in fyluis & umbrosis locis.

TEMPVS.

In Maio mense flores illius magna copia erumpunt, ac mox iterum euanescent atq̄ decidunt. Deinde Iulio mense fructus profertur Asparago haud dissimilis, ut dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Mistæ est temperaturæ, Galeno teste, nempe repellentis & discutientis, quia scilicet radix adstringit, floresq̄ amari sunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

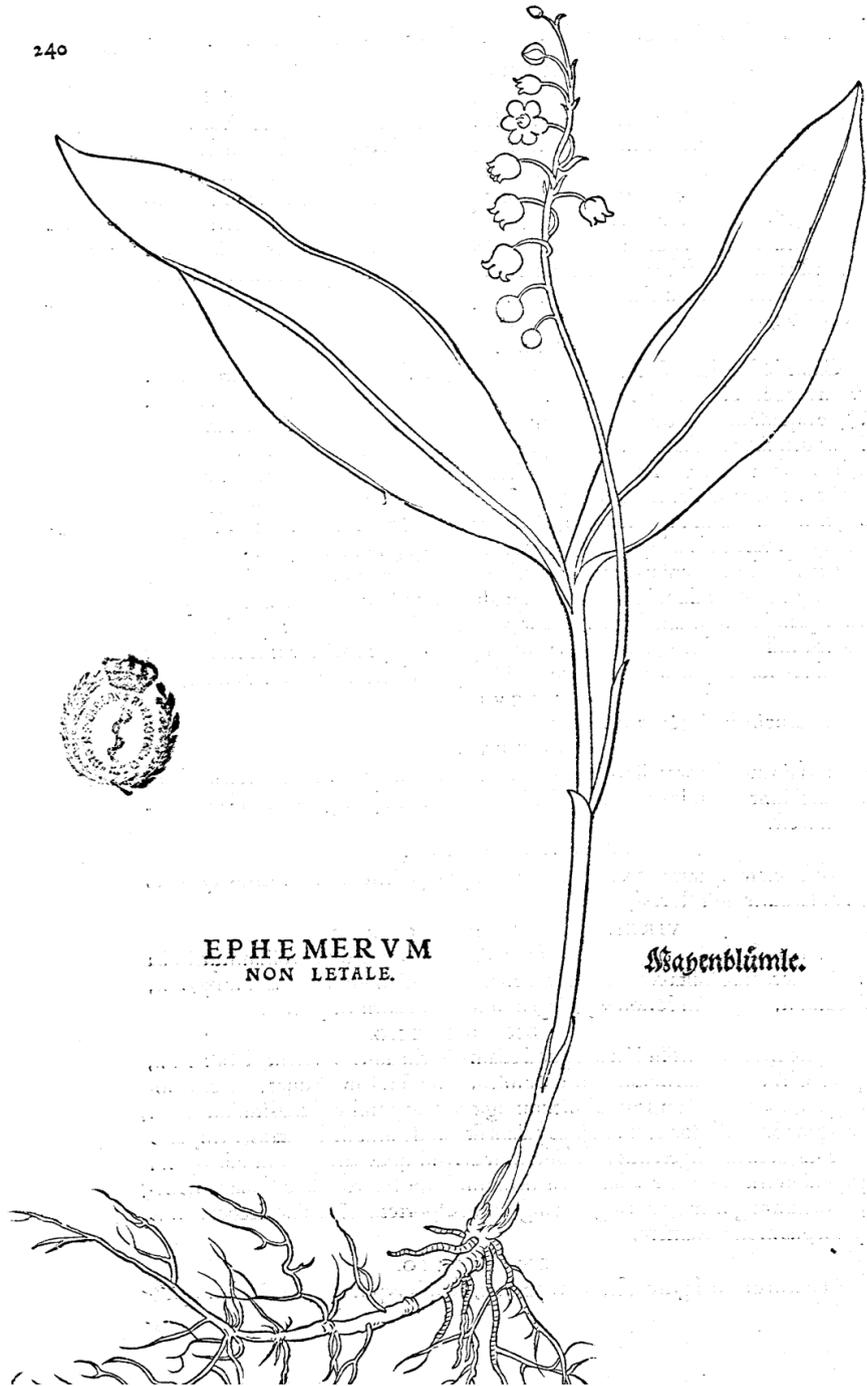
Huius radix in dentium doloribus remedio est, si decocto eius colluuntur. Folia in uino decocta & illita cœdemata & tubercula, quæ nihil adhuc puris cōtraxerunt, discutiant: ἰσχυρὰ enim & non ὑγρὰ legendum, ut ex Galeno liquet.

EX GALENO.

Ephemeron non illud letale, quod etiam Colchicum nominant, sed alterum, quod & Irin agrestem uocant, folia & caulem Lilio similem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu Colchicum: digiti autem potissimū crassitudine est, adstringens & boni odoris. Ex quibus palam fit quod mistæ sit facultatis, nempe repellentis, & halitu digerentis. Testificatur uerò id quæ particulatim ædit opera. Siquidē non ineffaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Folia tuberculorum tum augmento, tum uigori congruunt. Oportet autē in uino decocta prius quā pus moueas illinere.

EX PLINIO.

Radicem unam digiti crassitudine obtinet, dentibus præcipuam cōcisam in aceto, de-

EPHEMERVM
NON LETALE.

Stagenblümle.

to, decoctamq; ut tepido colluantur. Et ipsa etiam radix mobiles sistit, cauis & ex-
fis imprimitur.

APPENDIX.

Recentiores roborare cor, iecur, cerebrumq; tradunt. Hinc est quod eius succum
aut decoctum synopa, uertigine, morboq; comitali correptis, attonitis, & phrene-
ticis exhibeant. Cæterum incipienti elephantia, ne latius serpat, & altius radices a-
gat, uiam præcludere scribunt. Ocularij medici ad oculorum caligines discutiendas
eo etiam utuntur.

DE ELENIO CAP. LXXXIX

NOMINA.

AENION Græcis, Elenium & Inula Latinis, officinis Enula, rusticis
Campana, uulgo iunctis utriusq; uocabulis Enula campana dicitur. Ger- *Enula campana*
manis *Alant*. Elenium autem ab Helenæ lachrymis, e quibus natum fa- *Elenium unde di-*
bulantur, quidam dictum esse uolunt. Alij quoniam cõtra serpentes ex *Enula.*
eo primum ab Helena remedium inuentum sit.

FORMA.

Caulem ex se mittit Elenium crassum, hirsutum, cubitalem, & aliquando ma-
iorem (interdum enim iustam hominis staturam altitudine æquat) angulosumq;.
Huic supernè lutei flores insident, & in his semen Verbasco simile, tactu pruritus
excitans. Folia angustifolia Verbasco similia obtinet, lanuginosiora tantum & ob-
longa. Radicem subruffam, odoratam, magnam, subacrem, ex qua ad constitutionem
Liliorum aut Ariinstar, pingues propagines appendicisue auferunt. Hæ siquidẽ
notæ Enulæ campanæ uulgo dictæ pulchrè quadrant, necq; obstat quod nõ in cun- *obiectio diluatur*
ctis græcis exemplaribus omnes illæ habeantur, cum in nonnullis, ipsq; probatissi-
mis saltem, legant. Sic Marcellus Virgilius Florentinus in suis quos edidit in Dio- *Marcellus Flo-*
scoridem cõmentarijs testatur, sibi uisum esse antiquissimũ ac probatissimũ codi- *reninus.*
cem, in quo adhuc omnes seruentur. Et certè nihil absurdi cõmitteremus, si nonnul-
las Dioscoridè notas subtriciuisse dicamus, cum euidentissimũ sit Inulam nõ passim
una forma præditam nasci, quando, eodem Dioscoride teste, in quibusdã locis cau-
lem haud emittat: in irriguis deniq; procerior & elegantior, quàm in sicciorib; pro-
ueniat. Huc accedit quod aliàs sæpe notas etiam admodũ necessarias prætermittat.

LOCVS.

Nascitur montanis, umbrosis, & siccis locis. In hortis etiam passim hodie plan-
tatur.

TEMPVS.

Radix æstate effoditur, & concisa siccatur. Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Elenij radix non primo statim occurſu excalescit, ac proinde non dicenda est ca-
lida & sicca exactè, ceu mel & piper album, sed cum recrementio humore.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radiceis Elenij decoctũ potum, urinam & menses ducit. Ipsa deniq; in eclegma-
te cum melle sumpta, tussi, orthopnceæ, rupturis, cõuulsionibus, inflationibus, ue-
nenatorum morsibus prodest, calefaciendi ui quam in uniuersum habet. Folia eius
in uino cocta ischiadicis utiliter illinuntur. Radix etiam Elenij in passo condita, sto-
macho utilis est. Siquidem salgamarij paululum siccata eam, mox decoctam, fri-
gida aqua demergunt, postremo in defrutum coniectam, ad usum recondunt. Ea
trita & pota sanguinem excreantibus auxiliatur.

EX GALENO.

Elenij radix maximè utilis est. Eclegmatis quæ faciunt ad educendos lentos &
X crassos

ELENIVM
Mant.

A crassos qui sunt in thorace & pulmone humores commodè miscetur. Rubrificant quoque ea partes frigidis & diuturnis uexatas affectibus, cuiusmodi sunt nonnullae coxarum passiones, ischiadas uocant, & exiguae assidueque quorundam articularum praehumiditate luxationes.

EX PLINIO.

Inula à ieiunis comanducata dentes confirmat, si ut eruta est, terram non attingat. Condita tulsim emendat. Radicis uero decoctae succus tineas pellit. Siccata autem in umbra farina tusa, & conuulsis, & inflationibus, & arterijs medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex uino lumborum dolori illinuntur. *Superstitiosum.*

DE EUPATORIO CAP. XC.

NOMINA.

ΕΥΠΑΤΩΡΙΟΝ, ἡ ἰππικώδωμος graece, Eupatorium & Hepatoriū latinè, officinis Agrimonia dicitur. Germanis Odermenig/Bruchwurz. Eupatorium ab Eupatore rege, qui illam primus inuenit, nominatam esse uolunt. Hepatorium uero quoniam icori praecipue medetur.

*Agrimonia.
Eupatorium curdium.
Hepatorium.*

FORMA.

Fruticosa est herba, unum, interdum alterum etiam scapum efferens, tenuem, lignosum, rectum, nigrum, hirsutum, cubitalem, aut etiam maiorem. Folia per interualla partibus potissimum incisa quinque, & aliquando pluribus, Quinquefolij uel Cannabis potius folijs similia, nigricantia, & serrae modo in extremitatibus incisa. Semen à medio caule enascitur, deorsum inclinatum, hirsutum, adeo ut siccatum uestibus haereat. Haec deliniationes adamussum, nulla reclamante nota, herbae quam uulgi & officinae uocant Agrimonia conueniunt. Quapropter hanc uerum & genuinum esse Eupatorium facile deprehendet, qui singulas descriptionis partes diligenter expendet. Siquidem Agrimonia fruticosa est herba, scapum unum aut alterum obtinens, lignosum, tenuem, rectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem uel maiusculum. Folia ex interuallis Cannabina, aut Quinquefolio similia, quinquepartita uel plurifaria incisa, per ambitum serrata. E medio caule semen erumpit deorsum spectans, subhirsutum, ut resiccatum uestibus adhaereat. Proinde praefracta quadam ac inmedicabili caecitate captos esse eos iudico, qui hoc ipsum hodie non animaduertunt.

Agrimonia est uerum Eupatorium.

LOCVS.

Nascitur passim locis montosis, campestribus etiam, pratis nempe, & circa sepes.

TEMPVS.

Carpitur in aestate, dum floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Eupatoriū herba tenuium partium, incidendi extergendi que facultatem citra manifestam caliditatem obtinet. Inest ei & adstrictio modica.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Contrita huius folia & cum ueteri suillo adipe imposita, ulceribus difficile cicatricem contrahentibus medentur. Semen aut herba in uino pota, dysentericis, icinorosis, & serpentium moribus auxiliatur.

EX GALENO.

Obstructiones icoris expurgat, & robur huic uisceri addit.

EX PLINIO.

Semen dysentericis in uino potum auxiliatur unicè.

EVPATORIVM

Gdermenig.

NOMINA.

EUPHRASIAE herbae nomen à græcæ linguæ imperitis phar
macopolis deprauatum est, cum olim *εὐφροσύνη* dicta sit, quod nimirum
oculos, quorum caliginem discutit, delectet. Ad quod nomen Germa
ni nostri pulchrè alludentes *Augentrost*/ hoc est, oculorū solacium ap
pellant. Nonnulli hac quoque ratione moti ophthalmicam & oculariam nomi
nant. Officīe, ut ferè in omnibus alijs herbis, corruptā uocem retinentes, Euphra
siam uocant. Eri autem herba hæc græco & eleganti nomine donata sit, nihil ta
men de ea, quod sciam, apud ueteres Græcos & Latinos, nempe Dioscoridem, Pli
nium, Galenū, adde etiam recentiores, Aëtium, Paulum, & Actuarium scriptum
reperitur. Cum uerò appellatio ipsa græcam testetur originem, uidetur sanè à Bu
glossio ueterum mutuata & desumpta esse. Vt enim hoc in uinum coniectum ani
mi læticiam parit, atque adeò *εὐφροσύνη* dictum est, ita etiam illa quia oculos iuuat
& delectat, *εὐφροσύνη* appellari cepit. Quam subinde uocem imperiti linguæ, ut di
ximus, deprauantes, in Euphrasiam uerterunt.

FORMA.

Herba est parua, palmæ unius longitudine, Hyssopo similis, cauliculis purpureis,
folijs exiguis, per ambitum serratis, flosculis albicantibus, radice exigua & inutili.
Nec obstat quod Hermolaus, immensæ eruditionis uir, libro tertio, capite decimo
oçtauo sui Corollarij, luteolos esse dicit: is enim ad partem duntaxat florum respe
xit, quæ lutea esse euidenter apparet. Certè si flores Euphrasiæ exquisitè confide
res, neque prorsus luteos, neque in uniuersum etiam candidos esse deprehendes:
tribus enim coloribus, nempe purpureo, candido & luteo, ut pictura ipsa ostendit,
maculati sunt. Quum uerò potior florum pars candido colore constet, factum est
ut ferè omnes herbā hanc depingentes, albos illi assignarint flores, nobis autem
hos candicantes dicere placuit.

LOCVS.

Nascitur in apricis collibus, & pratis ferè omnibus.

TEMPVS.

Inter autumnii initia magna copia erumpit.

TEMPERAMENTVM.

Quas particulatim facultates obtinet, abundè docent calidam & siccam esse
herbam.

VIRE S.

Vtuntur ea ad oculorum caligines & suffusiones, uel per se imposita, uel ex ui
no decocta. Memoriam etiam oculorum quæ aciem redacta in puluerem, & in uino
albo pota, mirificè roborat, amissamque reparat.

EUPHRASIA

Mugentrost.

DE ELELISPACO CAP. XCII. 247

NOMINA.

ΕΛΕΙΣΦΑΚΟΝ Græcis, Salvia Romanis & officinis, Germanis Salbey appellatur. Porro cum ipsa herba semper retorrída & exucca uideatur, factum est, ut Græcis Elelispacon, quasi in tabem redacta, uel in syderationem flaccescens dicta sit, *ελελίζαυ* & *σφακός* uocibus in unam coalescentibus appellationē. Est autem *σφακός*, seu potius *σφακός*, malum in plantis quum per ætatem & ardentissimū canis æstum uel solis altius penetrante, humoribus quo nutriuntur deficiente, languent & arescunt. Latini syderationē nominant. Salvia autem dicta Latinis, quod ad multa, præsertim ad fœcunditatē, salutaris sit.

GENERA.

Duo sunt Salviæ genera, quemadmodū etiam plebei abundē nouerūt. Vnum quod priuatim Elelispacon dicitur, squalidius folio & scabrius, lacunosa facie præasperum, multo latius, quasi cultum senserit, ad eō ut domestica aut hortensis Salvia dici possit. Nos euidentiori distinctione uti, Saluiam maiorem nominauimus. Germanis etiam *groß oder breyt Salbey* uocatur. Alterum folio leuius & cōtractius, quasi syluestrem ob id referat figurā, syluestris Salvia appellari potest, minus etiam squalore oblitū est. Nos Saluiam minorē diximus. Germani *creitz Salbey* / *oder Eleit Salbey* / *oder spitz Salbey* / *edel Salbey* nominant. Dioscorides utrunq; genus sub uno Elelispaci nomine complexus est, quod scilicet facultate nihil distent, sed idem prorsus efficiant.

FORMA.

Frutex est oblongus, ramosus, quadrangulus & candidas uirgas habens. Folia mali Cotonei effigie, oblongiora tamen, asperiora, & crassiora, quæ sensim attriturum uestium modo hirsuta, subalbida, uehementer odorata, sed uirosa sunt. Semē in summis caulibus syluestri Ormino simile gerit. Hæc descriptio, nulla prorsus reclamante nota, cum herba quam Saluiam uulgo uocant quadrat: nanque ea fruticosa est, rugosis folijs, extritarum latenter uestium asperitatem scabritiamue referentibus, incanis, uehementer odoratis, purpureo in spica flore, in aquilini rostri speciem falcato, semine syluestris Ormini, ut pictura graphicè monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis asperis, & utrunq; genus hodie passim in hortis inuenitur.

TEMPVS.

Carpitur in Iunio & Iulio mensibus, quando nimirum floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Elelispacos euidenter excalfacit, ac leuiter adstringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliorum ramorumq; decoctū potum urinam cit, menses foetusq; extrahit. Pasticinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulneribus herba utilis est, sanguinemq; compescit. Ferina terræue ulcera purgat. Pudendorum pruritus foliorum & ramorum decoctum cum uino, si eo abluantur, sedat.

EX AETIO.

Tradunt quidam suffitam Saluiam menses immoderatē fluentes, & omnino muliebri profluuium compescere. Agrippa sacram herbam uocauit, quam prægnantes mulieres si fluidæ laxæq; fuerint, utilissimè comedunt: cōtinet enim conceptū uitalemq; reddit: ac si succi huius heminam cum modico sale quarto à secubitu die mulier potauerit, deinde uiro misceatur, proculdubio concipiet. Aiunt in quodam Aegypti loco post sæuas pestilentias ab his qui super sunt, ad eum succum bibendū mulieres cogi, plurimosq; inde produci foetus. Dato, inquit Orpheus, sanguinem

X 4 expuen-

SALVIA
MAIOR.

Stoß Salbey.

SALVIA
MINOR.

Creutz salbey.

C expuentibus succi Saluiae cyathos duos, ieiunis cum melle bibendos, & sanguis illico cohibet. Tabidis pilulae in hunc modum parantur. Spicae nardi, Zingiberis singul. drach. ij. seminis Saluiae affati triti & cribrati drach. viij. Piperis longi drach. xij. cum succo Saluiae pilulas conficito, & mane ieiunis drachmam unam exhibeto, eodemque modo in uespere, ac postea aquae purae quippiam propinato.

EX PLINIO.

Menses Saluiae cit & urinas. Pastinacae marinae ictus sanat. Torporem autem inducit percusso loco. Bibitur cum Absinthio ad dysenteriam. Cum uino eadem commorantes menses trahit. Abundantes sifit decocto eius potio. Per se imposita uulnerum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in uino decoquatur, pruritus testium sedat. Partus emortuos apposita extrahit, item uermes aurium. Ad tulsim laterisque dolores bibitur. Contra scorpiones eadem & dracones marinos efficacax, Contra serpentes quoque ex oleo perungi ea prodest.

DE ERPYLLO CAP. XCIII.

NOMINA.

EΡΡΥΛΛΟΝ graece, Serpyllum latinè. Officinae latinum nomen retinuerunt. Germanicè Quendel / Kintlin / Humerböl appellatur. Serpyllum autem, ut autor est Varro, ab eo quod serpat tam Graecis quam Latinis dictum est, quonia si qua eius particula terram attingit, inibi radices demittit. Est enim ut Theophrastus libro sexto de plantarum historia, capite septimo ait, proprium quoddam eius ramulorum incrementum, quippe cum possit in quantum uoluerit quispiam longitudinem trahi, adiecto illi pedamento aliquo, aut si prope se pes plantetur, aut ex altiore loco aliquo deorsum demittatur: sic enim in longum protrahuntur: & ab hac plantae in ramulis eius natura, quod in longum serpit, Graeci & Latini peculiariter Serpyllum nominauerunt.

GENERA.

Serpyllum hortense. Duo eius genera. Hortense, quod germanicè heymischer Quendel dicitur. Syluestre, quod priuatim Zygis uocatur, quod forte eo iugarentur uites. Ζυγίς enim Graecis interdum idem quod Latinis ligare & uincire significat. Germanicè simpliciter Quendel dicitur. Nos syluestris tantum Serpylli picturam damus.

FORMA.

Hortense. Hortense non dissimile est Origano, potissimum quod ad folia & ramulos ipsos attinet, quos candidiores tantum habet, odore tamen prorsus Samplychum praesentat. Repit humi, & in rectum non attollitur. Syluestre contra humi non serpit, sed rectum exilibus ramulis & lignosis attollitur. Rutae folijs plenius, angustioribus tamen. Flosculos habet subpurpureos, gustu acres, odore iucundo, radicem multitudine. Plinius secus quam Dioscorides hortense serpyllum nequaquam, syluestre uero humi serpere afferit, adeo ut subesse in hoc mendam uerisimile sit: res enim ipsa & uirgulae herbarum imagines satis testantur, Dioscoridis sententiam esse ueriores. Dioscoridi subscribit Aëtius. Neque mirum est magis humi reptare cultum, quod infirmius humoris copia est, atque adeo ramis inualidioribus stare nequit, quam syluestre, quod illo rigidius ac lignosius existit.

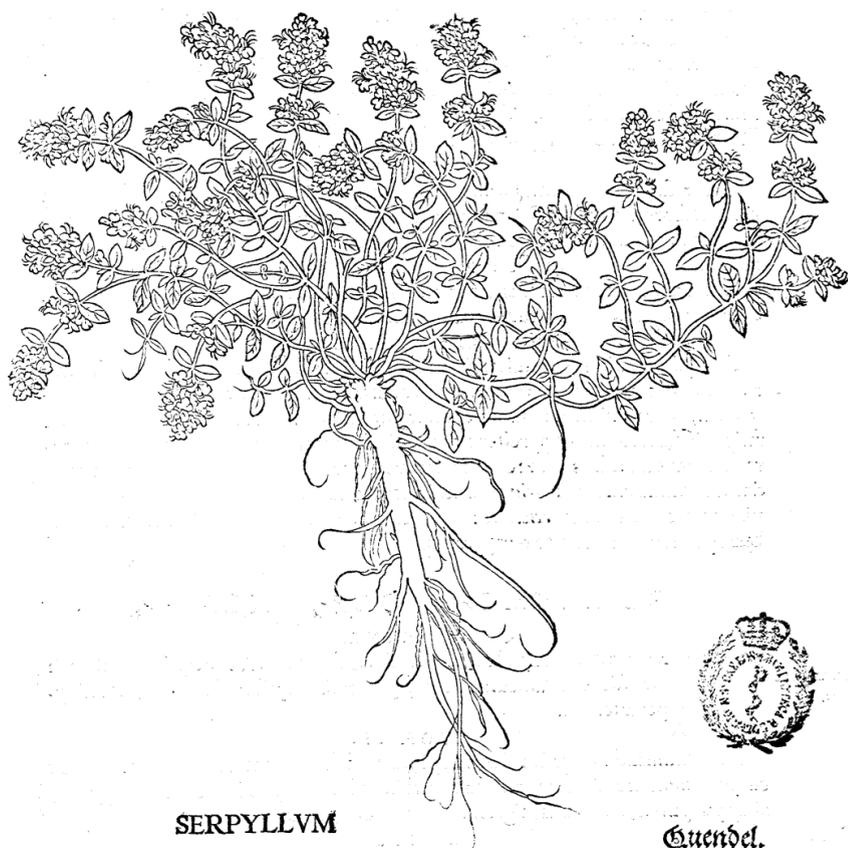
LOCVS.

Hortense non nisi satum prouenit, & Columella teste, neque pinguem, neque stercoreatum, sed apicium locum desiderat, ut quod macerrimo solo nascatur. Syluestre autem in petris, collibus, & montibus plerisque copiosissime nascitur, ita ut eo quasi uenturi uideantur.

TEMPVS.

Syluestre tota aestate floret, hortense autem Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERA-

SERPYLLVM

Guendel.

TEMPERAMENTVM.

Serpyllum gustu acre est, ob id calidum ualde, ita ut menses & urinam moueat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Syluestre efficacius & maiori calefaciendi ui quàm hortense, atque ad usum medicinae aptius. Menses trahit, & urinam cit potum. Torminibus, ruptis, conuulsis, iecinoris inflammationibus auxiliatur. Aduersus reptilia potum & illitum. Capitis dolores sedat coctum adiecto rosaceo, & aceto madefactum. Maximè uero lethargo & phrenitidi cõuenit. Sanguinis uomitum sedat succus eius quatuor drachmis cum aceto potus.

EX AETIO.

Serpyllum ita calefacit ut menses & urinam ducat. Huius genus duplex, Syluestre efficacius calidiusq; hortensi, atq; omnino usus eius in medicina pr̄fertur. Prodest torminibus, cõuulsionibus, rupturis, inflammationib; iecinoris, reptilibusq;. Potum ac illitum capitis dolores sedat. Madefactum autem aceto ac decoctum admixto rosaceo lethargicis, & diutinam phrenitim patientibus summopere cõgruit. Pr̄terea drachmæ unius pondere ex aceto bibitum, sanguinis eiectiones cõpescit.

EX PLINIO.

Aduersus serpentes efficax, maximè Cenchrin & Scolopendras terrestres ac marinas & scorpiones, decoctis in uino ramis folijsq;. Fugat & odore, cominus si uratur, & contra marinorū uenena præcipuè ualet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur temporibus, ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina & iecinorum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis.

EX PLINIO VALERIANO.

Serpyllum calidum, simul nobis utile medicinae usus ostendit. Capitis dolores coctum ex aceto & rosaceo tempore ac fronti illitum mitigat. Serpentes & omnia animalia uenenata adustum nidore repellit, ideo & messoribus in cibo miscetur, ut si fatigatos fortè somnus oppresserit, tutè quiescant contra animalia quæ hoc tempore uenenatis haufibus sequere consueuerunt. Contusi puluis ex scrupulis xij, in aqua datus tormina emendat, urinæ difficultates resoluit, lienis quoq; iniuriæ idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus subuenit, ex duobus cyathis mellis & aceto temperatus.

DE ELYMO CAP. XCIII.

NOMINA.

ΕΛΥΜΟΣ Græcis, Panicum Latinis, Germanis Heydelsfenich / oder Feinich dicitur. Panicum autem à paniculis in quibus semen est, Latini appellauerunt.

Panicum quare
dicitur.

FORMA.

Milij similitudine profilit, denis ut plurimum folijs luxurians, culmō penè in surculum extenuato, nutante, rubido panicularū fastigio, prædensis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, nigris aliàs, item & candidis.

LOCVS.

Satum facillè quouis ferè loco prouenit, leuem autem & solutam terram potissimum desiderat. Nec in fabuloso duntaxat solo, sed in arena quoq; nascit, modo humidum coelum, uel riguum solum fortiatur.

TEMPVS.

Quadragesimo diè postquã satum est absolui, ut omnia æstiuâ, inter omnes conuenit.

PANICVM

Pfenich.

Y

uenit. Quocumq; igitur tempore fatum fuerit, ubi semine prægnaus erit, tum carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, praesertim si foris illinatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Milij similitudinem refert, eodemq; modo in panes defingitur, & ad idem accommodatum est, minus tamen quam Milium nutrit & adstringit.

EX GALENO.

Panicum facultate pauci nutrimenti, & exicatoria. Siftit quoq; non nihil uentris fluxus, ceu ipsum etiam Milium. Panis itaq; eius exigui est alimenti & refrigerans. Constat insuper praeridū & instar arenae aut cineris friabilem esse: caret enim penitus pinguedine & lentore. Iure igitur aluum humentem desiccet. Agricola farina huius cocta admisto adipe suillo & oleo uescuntur. Panicum in omnibus Milio cedit, insuauius esu, concoctu difficilius, uentremq; magis coërcet, minusq; nutrit. Huius farinā interdum cum lacte coctam, rustici ueluti triticeam esitant. Clarumq; est id edulij tanto quam illud per se solum assumptū melius esse, quanto lac huius feminis natura ad boni succi procreationē, aliaq; omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, cōcoctionem, uentris subductionem, in totum corpus distributionem, adeoq; ipsam in edendo suauitatem & uoluptatem. Hoc nanc; semen nulla gratia aut iucunditate commendatur.

EX PLINIO.

Panicum Diodes medicus mel frugum appellauit. Effectus habet quos Milium. In uino potum prodest dysentericis. Similiter ijs que uaporanda sunt exalfactum imponitur. Siftit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die haustum. Sic prodest & ad tormina.

DE ERICA CAP. XCV.

NOMINA.

ERIK Græcis, Erica Latinis, Heyd Germanis dicit. Officinis inusitata.

FORMA.

Erica fruticosa arbor est Tamarici similis, multo tamen breuior. Eius flore utentes apes, reprobū mel conficiunt, Plinius lib. xxiii. cap. ix. fruticem esse scribit non multum à Tamarice differentem, colore Rosmarini, & penes folio. Id quod uerè de ea Erica, cuius nos picturam damus, dicitur. Theophrastus etiam Rosmarino similem Ericam facit. Habet flores in candido purpureos.

LOCVS.

In montibus & syluis locisq; arenosis nascitur.

TEMPVS.

Autumno floret sola ferè in syluis.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est Erica, id quod in gustu amaritudo satis docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ericæ coma & flores illita serpentium moribus medentur.

EX GALENO.

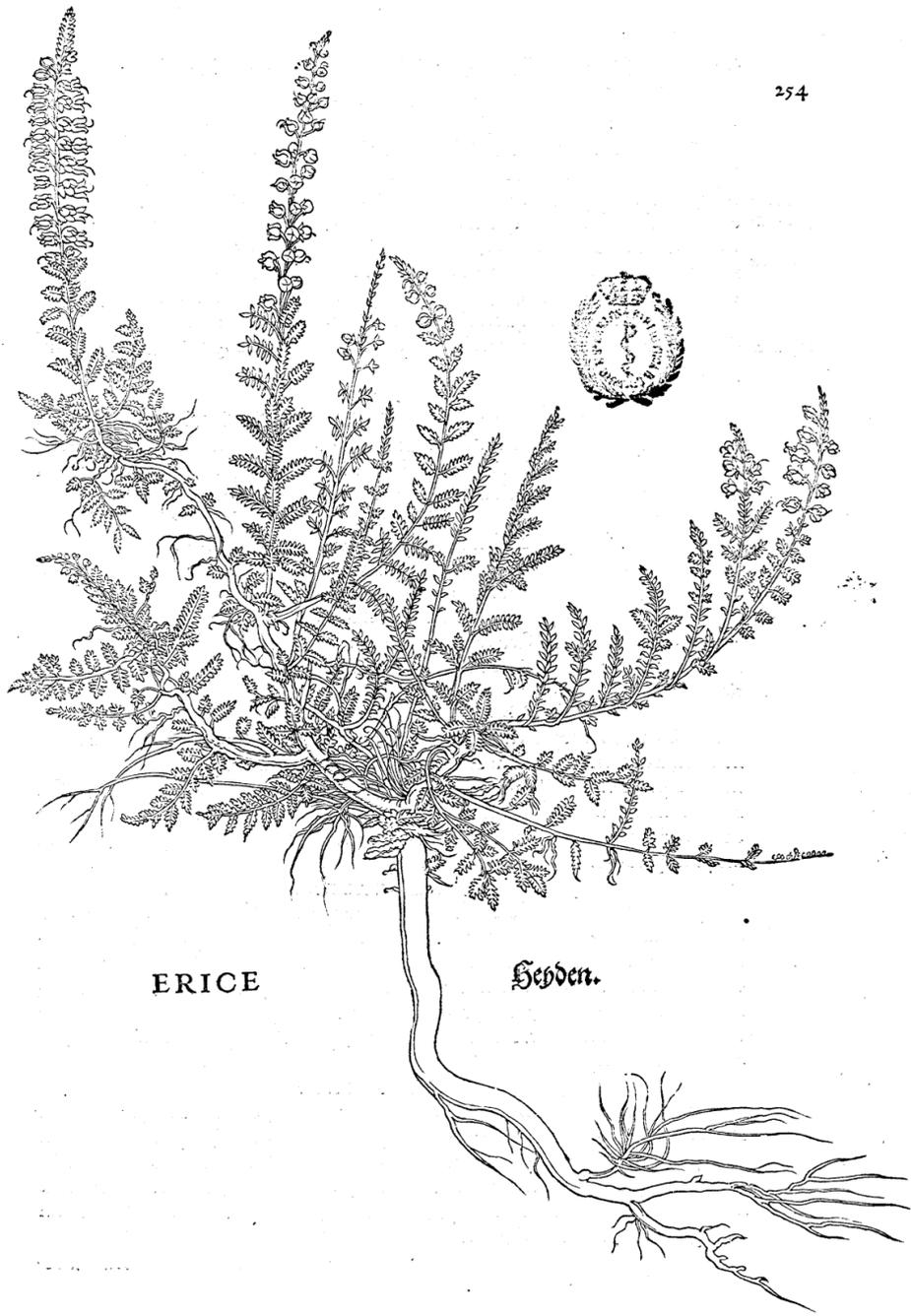
Discutiendi facultate prædita est Erica: flore eius potissimū & folijs utendum.

EX PLINIO.

Ericen aduersari serpentibus tradunt.

APPENDIX.

Recentiores herbarij præter iam commemoratas, alias facultates addunt, nimirū florum decoctum lumborū ac uentris dolores lenire posse. Succum ex folijs floribusq; elicium, oculis imbecilibus guttatim instillatum, aut foris inunctū cōferre.

ERICE

Speden.

Y 2

NOMINA.

ERYSIMON græcè, Irion latinè uocatur. Officinis nostris incognita. Vulgares herbarij non ineptè Sinapim syluestrem, nonnulli etiam Rapisfrū, Germani Hederich & Wilden sensu appellat. Sunt qui perperam, eo quod gustu Erucam imitatur, syluestrem Erucam nominant. Alia enim est Eruca syluestris ab ea quam Rapisfrum nominant herba, ut suo loco dicemus. Erysimon quidam *απο σπυριου* nomen mutuatum esse credunt, id est, à multiplici foliorum sectione: nam Erucæ modo laciniata cōspiciuntur. Alij ab oleris præstantia dictum uolunt, quasi *σπυριου*, quod est preciosum & nobile. Mihi *απο σπυριου* potius dictum esse uidetur, quod ob suam caliditatem maxima trahendi facultate prædita sit. Latini autem Irionem ab irruendo dixerunt, quod ignea ui, & feruido sapore irruat in gustum.

Rapisfrum non est Syluestris Eruca.
Erysimon unde dictum.

Irion quare uocata.

FORMA.

Folia habet syluestri Erucæ similia, caules lori modo flexiles, flores luteos. In cacumine siliquas corniculorum figura, ut Fœnigræci graciles, in quibus semina continentur parua, Nasturtio similia, gustu feruido. Hæ utique notæ in uniuersum omnes, herbæ illi quam pictam hic exhibemus adamulsi quadrant.

LOCVS.

Nascitur passim propè urbes, domorum areas, rudera & hortos.

TEMPVS.

Per integram æstatem floret, autumno autem semen in siliquis profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Erysimi haud secus quàm Nasturtij calcit & exicat. Herba etiam ipsa arefacta similem seminũ uim obtinet. Humida tamen ac uiridis, multo semine inferior est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Erysimi semen thoracis fluxionibus purulentis, tussientibus, regio morbo, coxendicum doloribus linctum cum melle confert. Bibitur etiam contra letalia uenena. Ex aqua aut melle illitum, oculis carcinomatibus, duritijs, parotidibus, testium ac mammarum inflammationibus prodest. In uniuersum extenuat & calefacit. Mitius ad eclegmata fiet, si aqua madefiat & torreatur, aut linteolo illigatum circumlita pasta perassetur.

EX GALENO.

Irionis semen sicut gustu Nasturtio simile apparet, ita facultate igneum est & calefactorium. Porro ubi in eclegmate uti ex usu est, præstat aqua præmaceratum torrere, aut linteolo illigatum subindeq; crustæ pistoriæ inuolutũ affare. Vtile est cum eclegmatis ad promouendas crassorum lentorumq; in thorace & pulmone humorum expuitiones. Quin & parotidas induratas, atq; duritias mammarum & testiculorum ueteres iuuat. Refert Dioscorides, quod cum aqua & melle illitum, oculis proficit cancris.

EX PLINIO.

Vtilissimum tussientibus cum melle, & in thoracis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo, & lumborũ uitijs, pleuriticis, torminibus, cœliacijs. Illinitur uerò parotidum & carcinomatũ malis. Testium ardoribus ex aqua, aliàs ex melle. Infantibus quoq; utilissimum. Item sedis uitijs & articularijs morbis cum melle & fico. Contra uenena etiam efficax potum. Medetur & suspiriosis. Item fistulis cum axungia ueteri, ne intus addatur.

DE HEL-

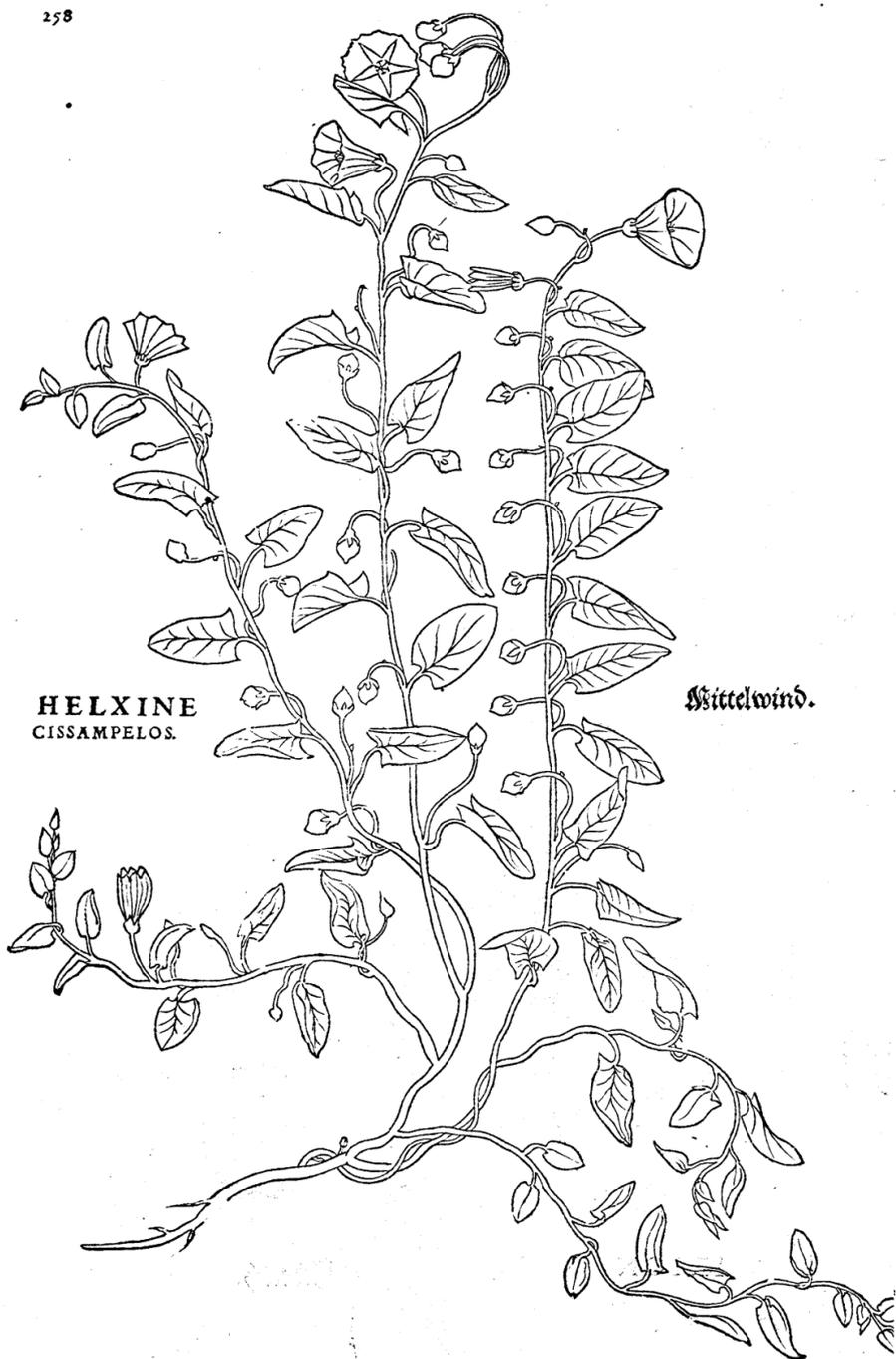

IRION

Hederich.

Y 3

257

HELXINE
CISSAMPELOS.

Mittelwind.

DE HELXINE CISSAMPELO CAP. XCVII. 259

A

NOMINA.

HELXINE CISSAMPELO Græcis, Helxine cissampelos & Conuoluulus Latinis nominatur. Vulgus herbariorum & officinæ, Volubilem mediam & Vitalem appellat, Germani Mittelwinden/oder Weingartenwinden dicit. Rectè autem Cissampelos dicitur: in uineis enim potissimum nascitur, & folio hederaceo, Conuoluulus uerò, quod crebra reuolutione uicinos frutices & herbas implicet.

*Vitædis.
Cissampelos quare dicitur.
Conuoluulus.*

FORMA.

Folia habet Hedere similia, minora tamen. Ramulos exiguos circumplectentes quodcumq; contigerint. Folia deniq; eius scansili ordine alterna subeunt. Flores primum candidos Liliæ effigie, dein in puniceum uergentes, profert. Semen angulosum in folliculis acinorum specie.

LOCVS.

In uineis nascitur, unde etiam ei appellatio Cissampeli, ut diximus, indita est.

TEMPVS.

Aestate, potissimum autem Iulio & Augusto mensibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse ex uiribus quas illi ueteres tribuunt, facile conijcere licebit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius potus, aluum subducendi facultatem obtinet.

EX GALENO.

Helxine, quæ & Cissampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet.

B

DE HEPTAPHYLLO CAP. XCVIII.

NOMINA.

HEPTAPHYLLON Græcè, Septifolium latinè, uulgò Tormentilla nominatur. Sunt ex recentioribus qui perperam Bistortam uocent. Germanicè Tormentill/ Xotheil wurz appellatur. Heptaphyllon autem à septenario foliorum numero dicta est.

*Tormentilla.
Heptaphyllon unde dictum.*

FORMA.

Quinquefolio simillima est, nisi quod septem non quinque habet folia, utrinq; lanuginosa, exigua, parua, serrata, caulem certis ferè interstitijs ambientia, flores luteos, radicem puniceam ac modicè intortam. Ex hac descriptione omnibus constare puto, herbam nostris Tormentillam dictam, non esse Dioscoridis Quinquefolium. Hoc enim, ut reliqua omittam, radicem non intortam, sed rectam & oblongam habet. Plinius etiam libro xxv. capite ix. herbam Quinquefolium incipere & definere cum uite scribit. Tormentilla autem non maturè prouenit, sed cum uites iam florent. Accedit quod hæc in montosis & syluestribus incultisq; hoc uerò pratis, cultis & aquis in locis potius prouenit. Apuleius etiam utranq; herbam seorsim describit.

Tormentilla nõ est Quinquefolium.

LOCVS.

Nascitur montosis, ut diximus, locis ac syluis.

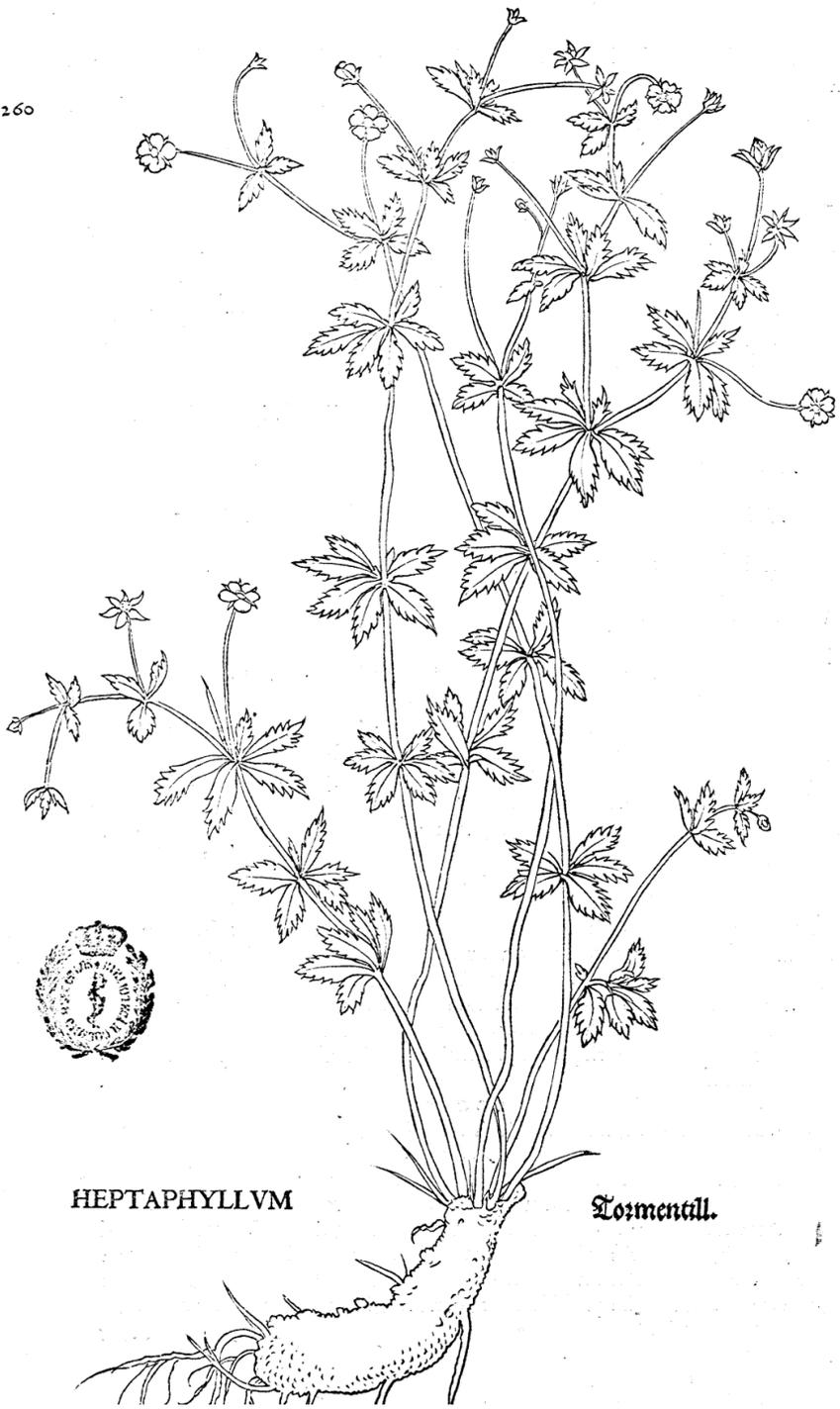
TEMPVS.

Serò ac cum iam uites florent herba hæc apparere incipit.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores iudicant hanc herbã in tertio ordine frigidam & siccam esse. Ceterũ non esse frigidam, potissimũ in tertio ordine, facultates eius abundè declarant. Gustus etiam adstrictionẽ illam tanta frigiditate prorsus carere palàm ostendit. Quare cum eadem quas Quinquefoliũ facultates habeat, idem etiam temperamentũ ob-

Y 4 tinear

HEPTAPHYLLVM

Tormentill.

A rineat necesse est. Erit itaq; radix desiccatoria ex tertio ordine, nullatenus tamē manifesta caliditate participans.

VIREs EX APVLEIO.

Heptaphyllo herba trita & cū oleo mixta pedes perunges, & tertio die dolorē tollit.
EX RECENTIORIBVS.

Facultatem obtinet glutinandi uulnera. Farina herbae uel radice ex succo Plantaginis propinatur in difficultate urinæ. Eadem resperſu uulnera ad cicatricem perducit. Cum albo oui subacta & figlino decocta, datur cholericis. Foliorū uis deploratis fistulis inſtillatur, neq; non oculis ad discutiendas nubeculas. Ad putrescentia oris ulcera herba & radix cōmanducata, & in ore retenta ualēt. Herpetas, strumas, duritias, tumōres, aneurismataq; sanat. Et ut antea diximus, facultates ferē easdem quas Quinquefolium obtinet. Quapropter uenenis resistit, dysenterias, & omnes sanguinis eruptiones compescit.

DE ERUCA CAP. XCIX.

NOMINA.

ERYSIMON Græcis, Eruca Latinis, officinae latinum nomen retinuerūt, Germanis Weiß senff appellatur. Euzomios autem Græcis, quoniam Euzomios unde dicta. iura cōmendat, habeatq; in eisdem peculiarē gratiam dicta est. Erucam Erucæ. uerò ideo nominatam uolunt quod erodat; hæc enim ubi degustaueris, os & linguam satis acriter uellicat.

GENERA.

Duplex est Eruca. Vna hortensis seu satiuæ, quæ Germanis *zam weiß senff* dicitur. Altera syluestris, iisdem *wilder weiß senff* appellatur.

FORMA.

B Sesquipedali thyrso confurgit satiuæ, folio longo, angustiq;, in profundas sed rariores crenas laciniato, gustu præter modum acri, floribus pallidioribus, semine in siliquis rapi, uel sinapi, firmo, radice candida. Syluestris folio satiuæ simili, strictiore tamen & minore, flore luteo.

LOCVS.

Satiuæ in hortis nascitur. Syluestris Hispaniæ familiaris; propè tamen aquas prouenit magna copîa. Quæ autem apud nos creditur esse syluestris Eruca, ea non est sed Erysimon, de qua quidem herba suo in loco abundè scripsimus.

TEMPVS.

Satiuæ tota æstate floret; syluestris autem circa Calendas Iunij potissimum erumpit; alio enim tempore uix reperitur.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum Erucæ idem cum temperamento Erysimi.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Cruda Eruca satiuæ largius comesta uenerem stimulat. Idem potest semen eius, quod urinam cit, coctionē adiuuat, aluumq; bonum efficit. Vtuntur semine ad condimenta. Quod ut plurimo tempore seruetur, aceto uel lacte maceratum, & in pastillos digestū recondunt. Syluestris semine homines in Hispania sinapis uice utuntur. Est autem ad ducendam urinam efficacior, & multo quàm satiuæ acrior.

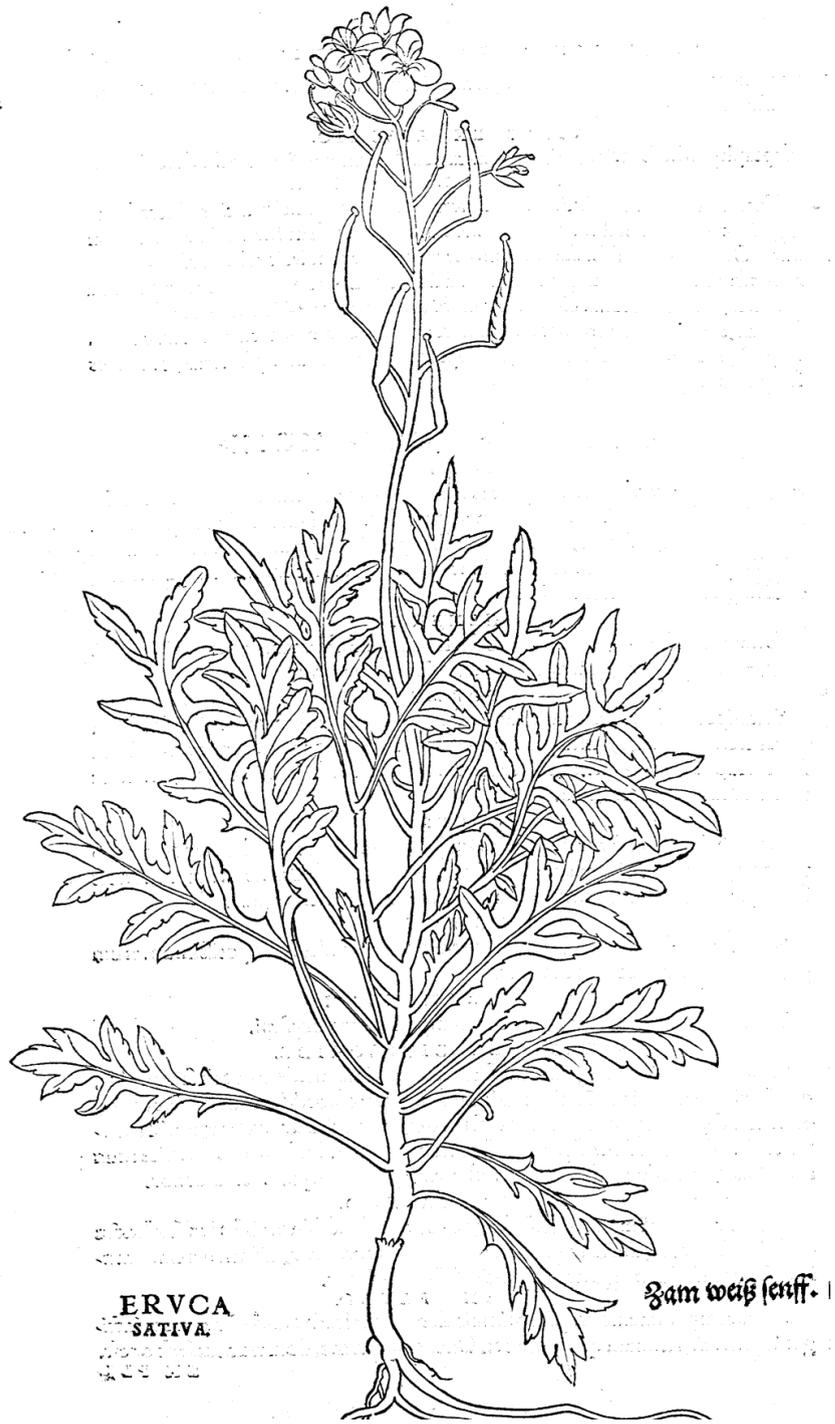
EX GALENO.

Olus hoc perquā manifestè calefacit, ad eò ut nō facile solum absq; iunctis Lactuæ folijs edatur. Quinetiam genitale semen augere creditur, & in uenerem stimulos addere. Caput magis dolore afficiet si solum edatur.

EX PAVLO.

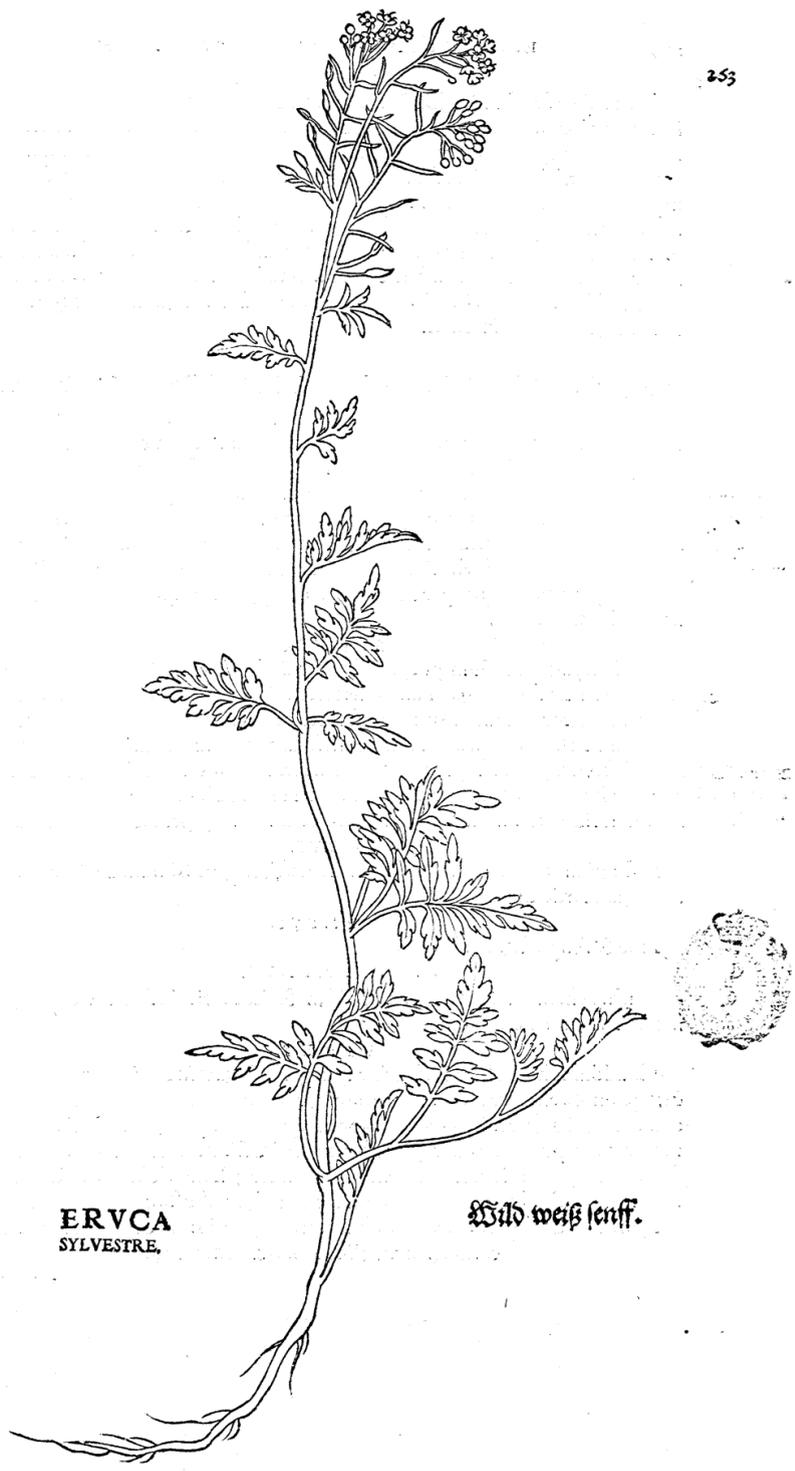
Eruca temperamento Erysimi similis, flatulenta est, ob quod ad uenerem instigat. Semen eius urinam quoq; mouet. Cæterū syluestris, domestica ualentior est.

EX PL.

ERVCA
SATIVA.

Zam weiß sciff.

ERVCA
SYLVESTRE.

Wild weiß senff.

EX PLINIO.

Eruca diuersa est quam Lactuca naturae: concitatrix ueneris: idcirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentū aequet. Eius semen scorpionum ueneris & muris aranei medetur. Bestiolas omnes innascentes corpori arceat. Vicia cutis in facie cum melle illitum. Lentigines ex aceto. Cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt uerbera subituri potum ex uino, duritiam quandam contra sensum induere. In condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci euzomon appellauerint. Putant subtrita Eruca si foueant oculi, claritatē restitui. Tulsim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta, fracta ossa extrahit. Tria folia syluestris Erucae sinistra manu decerpta, & trita in aqua mullā, si bibantur, uenerem stimulant.

DE EVPATORIO ADVLTERINO CAP. C.

NOMINA.

Officinarium
error.
Eupatoriū adul-
terinum.

VM herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, & quo nomine ab ñdem appellata sit, mihi nondum constare ingenuè fateor. Officina tamen ferè omnes pro Eupatorio uero, cum tamen non sit, haud sine magno errore utuntur. Hinc cum nomen aliud non esset quo illam appellaremus, Eupatorium adulterinū nominare placuit. Germanicè Kunigundt erant / hoc est, herba S. Kunigundi uocatur, & Wasserdoß / ab Origani similitudine, & quod iuxta aquas proueniat. Alijs Hirgentlee / quod uulnerati cerui sibi hac medeantur herba.

FORMA.

Caulem edit rotundum, purpureū, geniculatū, solidum & hirsutum, circa quem alae panduntur, folia longa, Canabinis ferè similia, amaraq;. Flores in summo paruos coaceruatos, in candido purpurascens, tandē in pappos tenues abeuntes. Radicem multis fibris capillatā & inutilem. Errant haud dubiè qui herbam hanc Dioscoridis Hydropiper esse putant. Nam etsi ferè tota eius herbae facies, floribus demptis, Hydropiperis delineationi respondeat, tamen quia nulla prorsus piperis in folijs aut floribus acrimonia apparet, non est cur Hydropiper dici possit aut mereat.

Eupatoriū adul-
terinum non est
Hydropiper.

LOCVS.

In fluminum ripis, alijsq; locis humidis nascitur: potissimum uerò iuxta refides aquas, aut tardo fluxu prorepentes.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu uehementer amara est, ut calidam & siccam esse in secundo ordine, aut in medio tertij non sit dubium.

VIRE S.

Haud dubiè herba hæc abstergit, expurgatq;, & quæ in uenis est crassinem incidit: quamobrem menses & urinas mouet, educendoq; ex thorace pulmoneq; puri auxiliatur, aliasq; facultates amari saporis, quas recenset Galenus lib. iij. de Simp. med. facul. cap. xvij. obtinet. Potest itaq; obstructiones iecoris & lienis aliarumq; partium corporis soluere. Ex recentioribus sunt qui hanc Vulnerariā esse tradunt, neq; temerè: id ipsum enim posse, siccitas eius testatur. Suffitum præterea eius herbae, uenenatas fugare feras ñdem scribunt. Euidētissimū uerò est hanc etiam contra uenena esse admodum efficacem.

DE ERE-

EVPATORIVM
ADVLTERINVM.

Kunigunt frant.

Z

NOMINA.

EREBINTHOS græcè, Cicer latinè, officinæ latinum nomen retinuerunt, germanicè zysfern nominatur.

GENERA.

Tria præcipua sunt Cicerum genera, album, rufum & nigrum. Nos ex his tribus nigri tantum picturam damus. Differunt potissimum in floribus: hoc enim ut cernis purpureos, album uerò candidos flores producit.

FORMA.

Cicer satiuum caule est lignoso, obliquo, folijs exiguis, multis, circinatis, flore albo uel purpureo, siliquis rotundis, radice tenui & non admodum longa.

LOCVS.

Pullo crassoq; solo gaudet.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, atq; subinde in siliquis seræen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est primo in ordine.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Cicer satiuū bonam facit aluum, urinam cit, inflationes parit, cutis colorem commendat, menses & fetus educit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflammationes testium & myrmecias. Ad scabiem, achoras, impetigines, ulcera concretia & maligna, cum hordeo & melle. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrunq; cit urinas, dato cum Rosmarino contra regium morbum & cutem subeuntes aquas eorum decocto. Legunt autem uescicam exulceratā & renes. Contra myrmecias & acrochordonas iubent aliqui noua luna singula earum capita eminentiæ sue singulis Ciceribus tangere, deligataq; in lintheolo semina illa post se abijcere, ut acrochordones decidant.

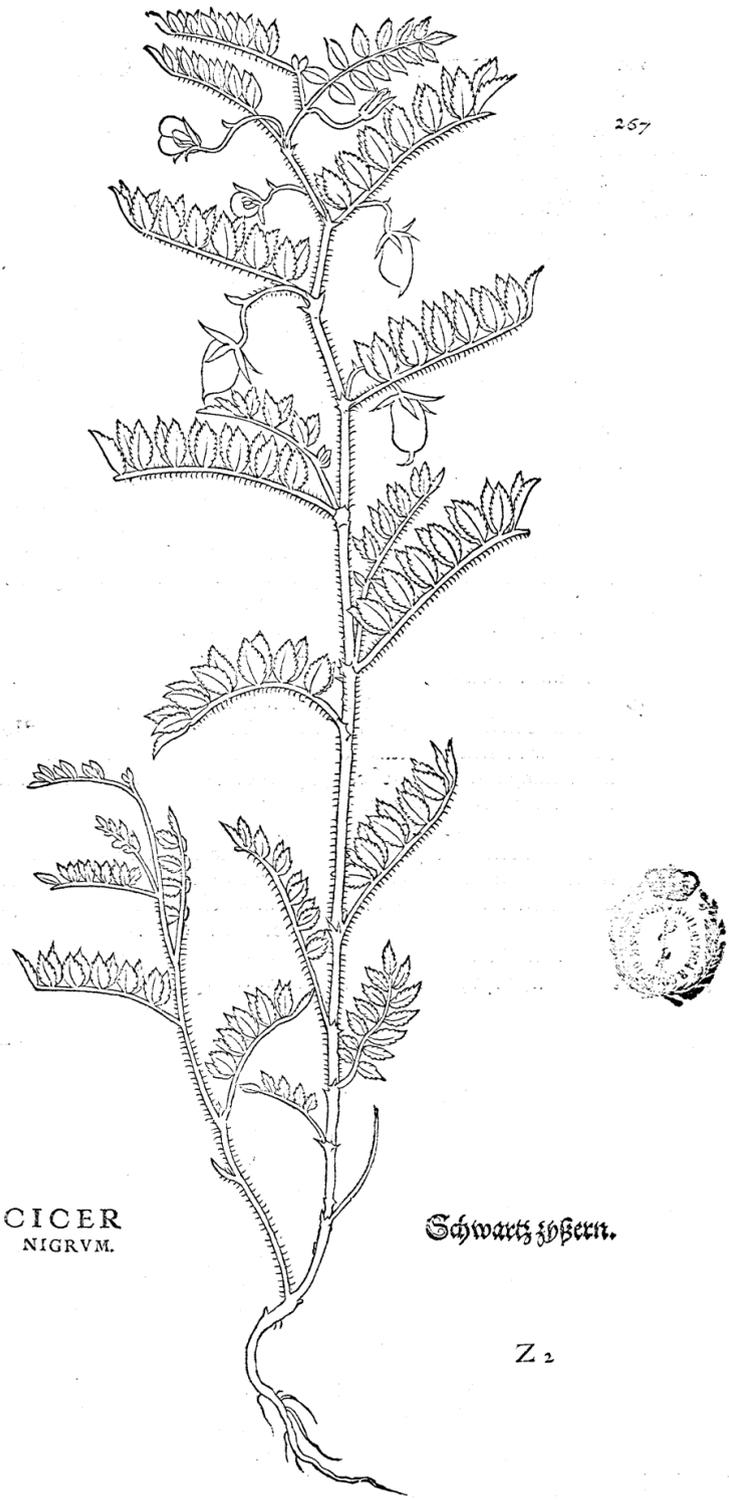
EX GALENO.

Cicer legumen est flatuosum quod nutrire potest, aluo mouendæ habile, cindæ uirg idoneū, & semini generando aptum. Prolicit uerò & menses. Porrò quod uocatur arietinum, cæteris efficacius urinam prouocat. Decoctum eius calculos renum confringit. Reliquum autem Cicerum genus quod Orobiaū uocant, eadem uir pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Lienem & iecur, & renes expurgant, scabiesq; & impetigines extergunt. Parotidas & testes induratos discutunt. Maligna etiam ulcera cum melle sanant.

EX SYMEONE ANTIOCHENO.

Cicera difficulter concoquunt & excrementa gignunt. Venerem stimulant, magisq; quàm fabæ nutriunt, obstructiones tollunt, & menses educunt. Habent salisam simul & dulcem qualitatem, & ob saluginem uentrem mouent, propter dulcedinem autem urinam. Inflationes quoq; faciunt, & lac gignunt, extergendiq; facultatem obtinent. Nigra medicamento sam uim habent; urinam enim uehementissimè mouent, & calculos renū & uescicæ frangunt. Nullum uero legumen sic ut Cicera, præcipue autē nigra & parua, lapides frangere potest. Id uerò magis eius ius, quod tamen uescicæ morbis supra cætera legumina officit. Cicera uerò rubra calidiora & crasiorū sunt partium quàm alba. Omnia autem urinam ducunt. Madefacta nocte una in aqua & sumpta, lumbricos eijciunt, sed qui utitur sex ieiunet horas oportet. Imposita ut cataplasma parotidibus, molliunt & discutunt tumorem. Farina horum aceto subacta, & scabiosis inuncta prodest. Ius eorundem ictericos iuuat, & urinam albam reddit. Oportet uerò his neque ante cibum, neque post uti, sed in medio.

DE ECHIO:

257

CICER
NIGRUM.

Schwarzbohnen.

Z 2

Buglossum syl-
uestre.
Echion quare
dictum.

EXION, ἡ ἀλυσιαλδογ Græcis, Echion & Alcibiacū Latinis dicitur. Offici-
nis ignotum. Vulgares herbarij syluestre Buglossum nominant, quos
sequentes Germani wild Schjenzungen appellant. Echion autem di-
ctum uolunt, quod contra ferarum ictus sit utile. Alij quod floreat ca-
pitulis uiperæ similibus, Rectius Dioscorides, quod femina uiperino capiti similia
habeat.

FORMA.

Folia obtinet oblonga, aspera, tenuia, Anchusæ proxima, minora tamen & pin-
guia. Habet & aculeos exiles folijs adiacentes. Cauliculos tenues multos, & utrin-
que foliola tenuia, pennata, nigra, minora proportione ad cacumen caulis. Iuxta fo-
lia flores purpureos, in quibus semē est uiperino capiti simile. Radix digito exilior,
subnigra. Ex qua sanē deliniatione sole clarius fit, herbam cuius picturam hic exhi-
bemus esse Echion. Folia enim habet prælonga, hirsuta, tenuia, ad Anchusam acce-
dentia, minora tamē pinguiāq; tenuibus spinis horridula, cauliculos tenues, nume-
rosos, minutāq; folia utroq; latere dependentia, nigra, in summo caule minuscula,
inter quæ purpurei flores emicant, in quibus femina uiperarum capitulis similia in-
sident, à ceruice paulatim in rostellum extenuata, tumidiore superna parte, in qua
quædam prominulæ quasi sedes oculorū apparent, id quod ego hisce oculis non
semel, sed iterum atq; iterum conspexi. Radix digito tenuior nigricat.

LOCVS.

Vbiq; ferè ad itinera, & in asperis locis nascitur.

TEMPVS.

Iunio mensē floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidum esse citra tamen insignem siccitatē inde conijcitur, quod lactis procrea-
tricem facultatem obtinet. Medicamenta enim, Galeno libro quinto capite uigesimo
de Simpl. med. facul. teste, quia pituitosos humores calefacientia in sanguinem
uertunt, lac procreare solent.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Radix non solum r̄s qui à serpentibus morfi sunt succurrit pota cum uino, ue-
rū etiam præsumentes eam ne feriantur facit. Idem præstant folia & semen. Se-
dat etiam dolores lumborum, & cum uino aut forbitione sumpta lac proritat.

EX PAVLO.

Echion spinosa herba est, quæ non modo à serpente commorsis cum uino pota
auxiliatur, sed præsumentes quoq; percuti non patitur.

ECHION

Wild oxsenzungen.

Z 3

APIVM
PALVSTRE.

Wasser eppich.

DE ELEOSELINO CAP. CIII.

271

A

NOMINA.

ΑΕΟΣΕΛΙΝΟΝ, ἢ ἑλεοσελίον Græcis, Apium palustre & rusticum Latinis, Germanis Wasser eppich/oder Eppich/oder bauren eppich nominatur. Sic dictum Græcis, quod in paludibus & aquosis locis proueniat.

*Apium palustre
Eleoselinon uero
de dictum.*

FORMA.

Apio satiuo maius est, caule tenero, concauo, folio molli, raro nechirsuto, simile Apio sapore, odore, floribus, semine & radice.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquosis locis.

TEMPVS.

Iulio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Apium satiuum temperamentum obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem omnia quæ satiuum potest.

EX PLINIO.

Eleoselino uis priuata contra araneas.

DE ELLEBORO ALBO CAP. CIIII.

NOMINA.

ΑΛΕΒΟΡΟΣ λευκός Græcis, Elleborus candidus, & Veratrum album Latinis, officinis pariter Latinis Elleborus albus, Germanis weißer wurtz appellat. Elleboron autem Græci dictum uolunt, quod cibum corporis eripiat. Album à radice uocarunt, quæ nigri respectu candida est.

*Elleborus eius
dictus.*

*Albus quare color
nominatus.*

FORMA.

Plantagini similia folia obtinet, aut Beta syluestris, breuiora tamen, nigriora, & colore rubentia. Caulem palmi altitudine, cauum, quum sicari inceperit corticibus seu tunicis inuolutum. Radices illi subsunt numerose, tenues, ab exiguo & oblongo capite ceperum modo prodeuntes. Quod autem Dioscorides dicit colore rubere folia, id de costis eorum intelligendum erit.

LOCVS.

Nascitur in montanis locis frigidis & asperis.

TEMPVS.

Radices eius per messem legendæ sunt.

TEMPERAMENTVM.

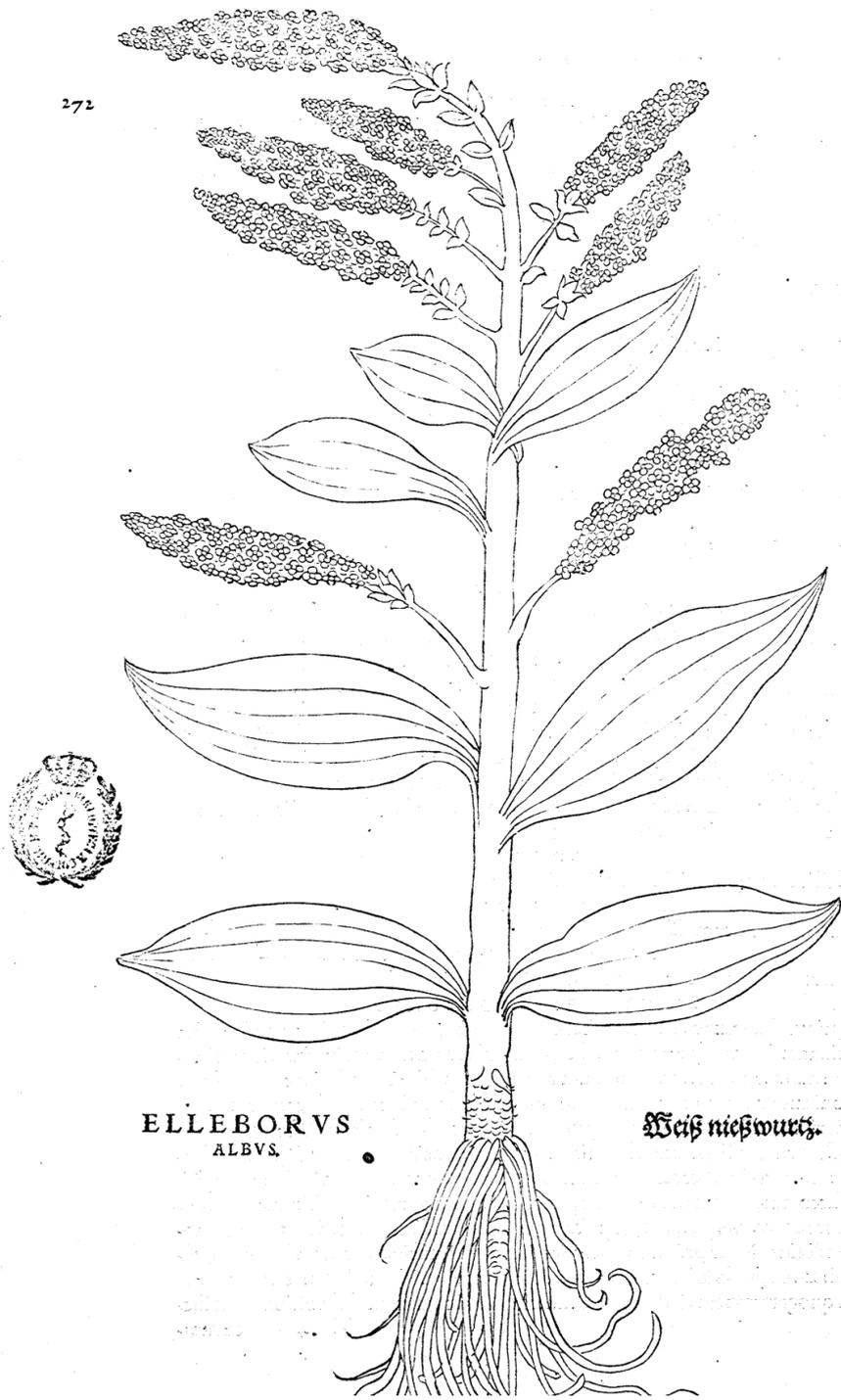
In tertio ordine est excalefacientium & exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Optimus habetur qui mediocriter extensus est & albus, fragilis, carnosus, non acuminatus, iunceusque, aut quum frangitur puluerulentus, exilem interiorem medullam habens, gustu non admodum feruens, neque saluam confertim ciens. Huiusmodi autem strangulat. Purgat uomitionibus, uaria educens. Miscetur collyrijs, quæ claritati oculorum officientia purgare possunt. Menses ducit, & foetus in utero appositus enecat. Sternutamenta cit, & mures interficit, cum melle & polenta subactum. Carnes simul coctum minuit. Datur ieiunis per se & cum Sesamo, aut Prisanæ succo, aut Alicæ, aut mulsæ, aut pulte, aut lenticula, aut alia forbitione. Pani conpinstritur & torret. Apparatus & uictus ratio ab ijs tradita est, qui de ratione & modo dandi eius, dicato priuatim opere, scripserunt. Potissimum autem Philonidi Siculo ab Enna subscribimus. Longum enim esset ei qui de medica materia agit, curandi quoque rationem docere. Dant autem aliqui cum copiosa forbitione, aut succo mul-

Z 4 co mul-

272

ELLEBORVS
ALBUS.

Weiß neßwurtz.

A co multo, aut modicum cibum dari præcipientes, statim Elleborum offerunt, præsertim ijs in quibus suspecta timendaue erit strangulatio, aut corporis imbecillitas imminet: tuto enim ea sic peragitur purgatio, quod non intempestiue medicamentum corporibus cibo munitis accedat. Sedi etiam balani ex Elleboro subditæ cum aceto, uomitiones eliciunt.

EX GALENO.

Elleborus extergentis simul & excafacientis facultatis est. Quamobrem ad alphas, impetigines, scabies, leprasque accõmodus est. Quinetiam si in fistulam callo induratam infundatur duobus tribusue diebus, callum detrahit. Dentibus si cum aceto colluantur prodest.

EX PLINIO.

Candidũ ueratrum uomitione, causasque morborũ extrahit: quondam terribile, postea tam promiscuum, ut plerique studiorũ gratia ad prouidenda acius quæ commentabant, sæpius sumptitauerint. Carneadem responsum Zenonis libris: Drusum quoque apud nos, tribunorũ popularium clarissimũ, cui ante omnis plebs adstant plausit, optimates uerò bellum Marficum imputauere, constat hoc medicamento liberatũ comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissimè fumitur, quoniam, ut diximus, Sesamoides admiscunt. Italia ueratrum uocat. Farina eius per se & mixta radicule qua lanas diximus lauari, sternutamentũ facit, somnumque. Leguntur autem tenuissimæ radices breuesque ac ueluti decurtatæ etiam hæ. Nam summa quæ est crassissima, cepis similis, canibus tantum datur purgationis causa. Antiqui radicem corticemque carnosissimũ eligebant, quò tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis spongijis operam turgesceremque, in longitudinẽ findebant. Deinde fila in umbra siccabant, ijs utentes. Nunc ramulos ipsos à radice sua grauissimi corticis, ita dantes. Optimũ quod acre gustu, feruensque in frangendo puluerem emittit. Optimum præterea quod celerrimè mouet sternutamenta, sed multo terribilius nigro, præcipue si quis apparatus poturorũ apud antiquos legat, contra horrores, strangulatus, intempestiuas somni uires, singultus infinitos, aut sternutamenta, stomachi dissolutiones, tardiores uomitus aut longinquiores, exiguos aut nimios. Sed antiquorum uitium erat, quod propter hos metus parcius dabant, cum celerius erumpat, quo largius fumitur. Themison binas nõ amplius drachmas donauit. Sequentes & quaternas dedere, clero Herophili præconio, qui Elleborum fortissimi ducis similitudini æquabat. Concitatis enim intus omnibus, ipsum in primis exire. Præterea mirum inuentum est, quod incisum forficulis, cortex remanet. Hoc inanito, medulla cadit. Hæc in nimia purgatione data, uomitiones sistit. Cauendum est felici quoque cura, ne nubilo detur die, quippe impatientes cruciatus existunt. Nam æstare potius quàm hyeme dandum, non est in dubio. Corpus septẽ diebus præparandũ cibis acerbis, abstinentia uini, quarto & tertio die uomitionibus, pridie coenæ abstinentia. Album è dulci datur, apuissimè uerò in lacte aut pulte. Nuper inuenere dissectis raphanis inserere Elleborum, rursusque comprimere raphanos, ut transeat uis, atque eo lenimento dare. Reddi post quatuor ferè horas incipit. Totum opus septenis peragitur horis. Medetur in morbis comitialibus, uertigini, melancholicis, infantibus, lymphaticis, elephantique albæ, lepris, tetano, tremulis, podagricis, hydropticis, incipientibusque tympanicis, stomachicis, spasticis, clinicis, ischiadicis, quartanis quæ aliter non desinant, tussi ueteri, inflammationibus, torminibus redeuntibus. Vetant dari senibus & pueris. Item mollibus & foeminei corporis animique exilibus, aut teneris, & foeminis minus quàm uiris. Item timidis, aut si exulcerata sint præcordia, uel tumeant, minimèque sanguinẽ excrementibus, uel latere uel faucibus. Medetur extra corpus eruptionibus, pituitæ cum axungia illitum. Item suppurationi ueteri. Mures polenta admixtũ necat. Muscæ quoque necantur albo trito, & cum lacte sparso. Eodem & phthirialis emendatur.

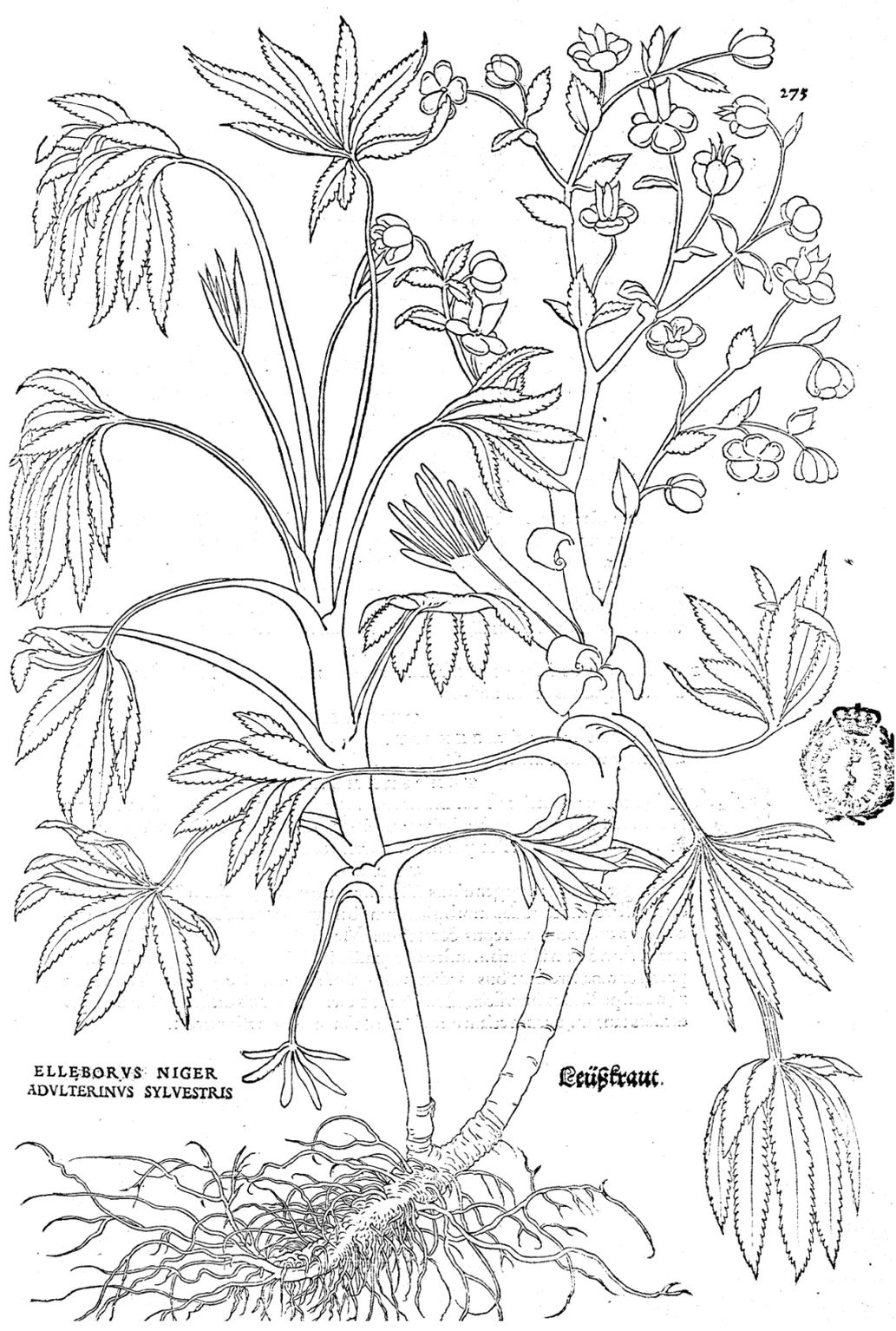
DE ELLE-

274

ELLEBORVS NIGER ADVL
TERINVS HORTENSIS.

Christwurz.

ELLEBORVS NIGER
ADVLTERINVS SYLVESTRIS

Oleüstrauc.

NOMINA.

*Elleborus niger
adulterinus cur
dicitur.*

HERBAM hanc cuius picturam damus non esse uerum Elleborum facile constabit, si eam ad descriptionē referas. Verum quum magna pars hodie medicorum pro Elleboro nigro, neque tamen citra summam efficacitatem, utatur, adulterinum nigrum Elleborum appellare placuit. Germanis *Christwurß* dicitur, non alio sanè nomine quàm quod circa seruatoris nostri **CHRISTI** natalem diem flores, modo calido in loco sita sit herba, producat. Caterum etsi genuinus Elleborus non sit, tamen non admodum ab illo abluat descriptio, nec uiribus multo inferior est, ut in alterius inopia huius usus citra errorem esse possit.

GENERA.

Duo eius esse genera deprehendimus. Vnum quod officinæ hodie Elleborum nigrum, Germani uerò *Christwurß* / ut diximus, nominant. Nos certioris discriminis causa, Elleborum nigrum adulterinum hortensem appellauimus, quod scilicet sua sponte, & nisi plantatum sit, in hortis non proueniat. Alterum quod syluestre sit, & sponte sua nascitur, Elleborum nigrum adulterinum syluestrem nuncupauimus. Germanis *Leißtraut* dicitur.

FORMA.

Hortensis caulem, uel potius pediculum, habet oblongum & folijs nudum, nisi in summo, ubi folia oblonga, angusta, pluribusque diuisuris incisa, atque ad eò in ambitu serrata producit. Florem habet herbacei coloris. Radices tenues, nigras, ueluti à capitulo cepearum pendentes. Syluestris priori non admodum dissimilis est, nisi quia caulem obtinet crassiore, foliaque minora. Florem etiam etsi herbaceum habeat, tamen è medio eius, folliculi, aut siliquæ duæ aut tres, in quibus semen est, exeunt.

LOCVS.

D Hortensis, ut dictum est, passim in hortis nunc prouenit: syluestris in montibus asperis, lapidosis ac sublimibus.

TEMPVS.

Hortensis hyeme, circa **CHRISTI** nimirum natalem, ut comprehensum est, floret. Syluestris autem uere & initio æstatis.

TEMPERAMENTVM.

Quum experientia testetur Elleborum nigrum adulterinum, potissimum hortensem, eandem quam genuinus habere facultatē, idem etiam obtineat temperamentum necesse est. Calidus itaque & siccus in tertio ordine erit.

VIRE S.

Purgat perinde atque genuinus inferiorem uentrem, pituitam & flauam bilem ducens. Prodest comitiali morbo laborantibus, melancholicis, insanientibus, articulorum doloribus correptis, & resolutis. Menfes in pectore subditus trahit. Fœtus necat. Porrò cum illis etiam insit extergendi uis, alphas, impetigines, scabiem, leprasque curant. Erodentibus medicamentis commiscetur. Ideoque syluestris non temere, quod pediculos interficiat, *Leißtraut* à Germanis meis dicitur. Non uero pediculos tantum, uerum etiam oues & alia animantia comestus necat.

HELXINE

Lag vnd nacht.

a

NOMINA.

HELXINE, ἡ ἑλξίνη græcè, Helxine & Vreolaris latinè nominatur. Officina uocant Parietariam, & dempta una litera Paritariã. Vulgus Murale & Murem. Germani Tagvnd nacht / S. Peterstraute / oder Glasstraute. Helxine autem ab aspero semine quod tenaci nexu uestibus adhæret, dicta est. Perdicium uerò, quod ea perdices præcipuè uescantur. Vreolaris autem, quod detergendis uitreis, urceolis uasisq; efficax sit. Muralis & Parietaria, quod muros ac parietes natales locos sibi fecerit.

Helxine unde dicta.
Perdicium.
Vreolaris.
Muralis.
Parietaria.

FORMA.

Cauliculos habet tenues, subrubentes, folia Mercuriali similia, hirsuta, circa caules ueluti exigua semina, aspera, uestibus adhærentia. Hæc sanè pictura sic plantæ illi respondet, ut nulla prorsus sit nota quæ illi non adamuissim conueniat. Est enim fruticosa, cubitalis, cauliculis tenuibus, leniter rubescentibus, folijs Mercurialis herbæ, hirsutis, floribus purpureis minutissimis, exili per ambitum eius semine, aspero, uestibus adhærente, radice subrubra, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in sepibus, muris, macerijs, parietibus & uinetis. Nunc in hortis etiam plantata prouenit.

TEMPVS.

Iulio mensè floret.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Perdicio inest abstergendi & cōstringendi cum humiditate subfrigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia refrigerandi cōstringendiq; uim obtinent. Quare illita sacros ignes sanant, condylomata, adusta, incipientes panos, inflammationes omnes, & cedemata. Succus eius cerussa mixtus, ignibus sacris & ijs quæ serpunt malis utiliter illinitur. Inungitur podagris cum cerato Cyprino, uel seuo hircino. Diurnas tusses adiuuat, cyathi mensura absorptus. Contra inflammatas tonsillas gargarissatus & illitus prodest. Aurium quoq; dolores cum rosaceo infusus iuuat.

EX GALENO.

Vim habet abstergendi & paulatim cōstringendi ac refrigerandi. Quare phlegmonas omnes inter initia, & in augmento usq; ad statum sanat, maximè calidas. Quinetiam incipientib. phygethlicis cataplasmatibus ritu illinitur. Succus quoq; eius ad dolores phlegmonosos mediocriter profuerit. Gargarizandū item nonnulli exhibent ad paristhmiã. Aliqui etiam medicorum ijs qui diutina tussi uexantur, illam exhibuerunt. Certè euidens extergendi experimentum præbet & in uasis uitreis.

EX AETIO.

Exterit alopecias & impetigines priuatim assidue illita. Sedis hæmorrhoidas aperit, fistulis medetur, & sinus cohibet trita & cum modico sale apposita.

EX PLINIO.

Hæc inficit lanas, sanat ignes sacros, tumores, collectionesq; omnes & adusta. Panos succus eius cum psimythio, & guttura incipientia turgescere. Item ueterem tussim cyatho hausto. Et omnia in humido. Sicut tonsillas & uarices cum rosaceo. Imponitur & podagris cum caprino seuo ceraq; Cypria.

APPENDIX.

Monendi sunt hoc loco medici ut rectum Helxines usum discant. Nam hæcenus non rectè eam in frigidis uitijs pro fomento usurparunt, cum refrigerandi cōstringendiq; uim habeat. Cæterum cum abstergendi quoque illi facultas inest, potest etiam calculosis, & ijs qui difficultate urinæ laborant exhiberi, potissimum si aliquid

A aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur. Sic Aërius sedis hæmorrhoidas aperire tradit, si trita cum sale, cui etiam abstergendi uis inest, apponatur. Quare qui calculosis hanc herbam propinant, curent ut aliquid quod abstergendi facultatem habeat, commisceant.

DE ERYTHRODANO CAP. CVII.

NOMINA.

ΡΥΘΡΟΔΑΝΟΝ græcè, Rubia latinè uocatur. Officinæ Rubeam tinctorum appellant. Germanicè Rôre nominat. A rubore radices, quolanae & coria tinguntur, factum illi utrunq; nomen est.

Rubia cin uocata.

GENERA.

Dioscoridi & alijs duo Rubiæ sunt genera. Altera enim satiuæ est, altera uerò sponte prouenit, & syluestris existit: nec esse uidetur alia quam quæ à nostris Stelaria uocatur.

FORMA.

Caules satiuæ quadranguli, longi, asperi, similes Aparinæ, multo tamè maiores robustioresq; folia per interualla in singulis geniculis habentes, stellarū modo in orbem circūiacentia. Fructus rotundus, per initia uiridis, mox ruber, postea cum maturuit niger. Radix tenuis, longa, rubra. Syluestris iudem caules quadrangulos, ut diximus, emittit, folia per interualla in singulis geniculis stellarum instar in orbem circūiacentia, flores candidos, radicem tenuem, longam & rubram, ad eò ut suo colore tingere etiam uideatur.

LOCVS.

B Nascitur in plerisq; nunc Germaniæ locis, agro potissimum Argentoracensi & Spirensi. Seritur autem propter emolumentū quod ex ea questuosissimū sentitur.

TEMPVS.

Aestate colligitur fructus, & subinde etiam effoditur radix.

TEMPERAMENTVM.

Calida est in secundo ordine, & sicca in tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix urinam ciet, qua de causa regio morbo laborantibus cum aqua mulsa auxiliatur: item ischiadicis & resolutis. Urinam multam & crassam ducit, nonnunquam etiam sanguinem. Bibentes quidem quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. Aduersus uenenatorū morsus succum cum folijs bibere prodest. Semen ex oxymelite potum, lienem absomit. Apposita radix, fetus, menses, & secundas trahit. Albas uutiligines ex aceto illita sanat.

EX GALENO.

Rubia tinctorum radix acerbæ & gustu amara est. Itaque quæcunq; agere diximus ubi eiusmodi coierint qualitates, ea omnia in hac radice luculenter conspiciuntur: quippe quum & lienem & iecur expurget, & urinam crassam copiosamq; ac nonnunquam etiam sanguinolentam moueat. Quin & menses ciet, ac mediocriter quæ extersionem postulant, extergit: proinde uutiligines albas cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam ischiadicis & resolutis in potu cum melicrato exhibeant.

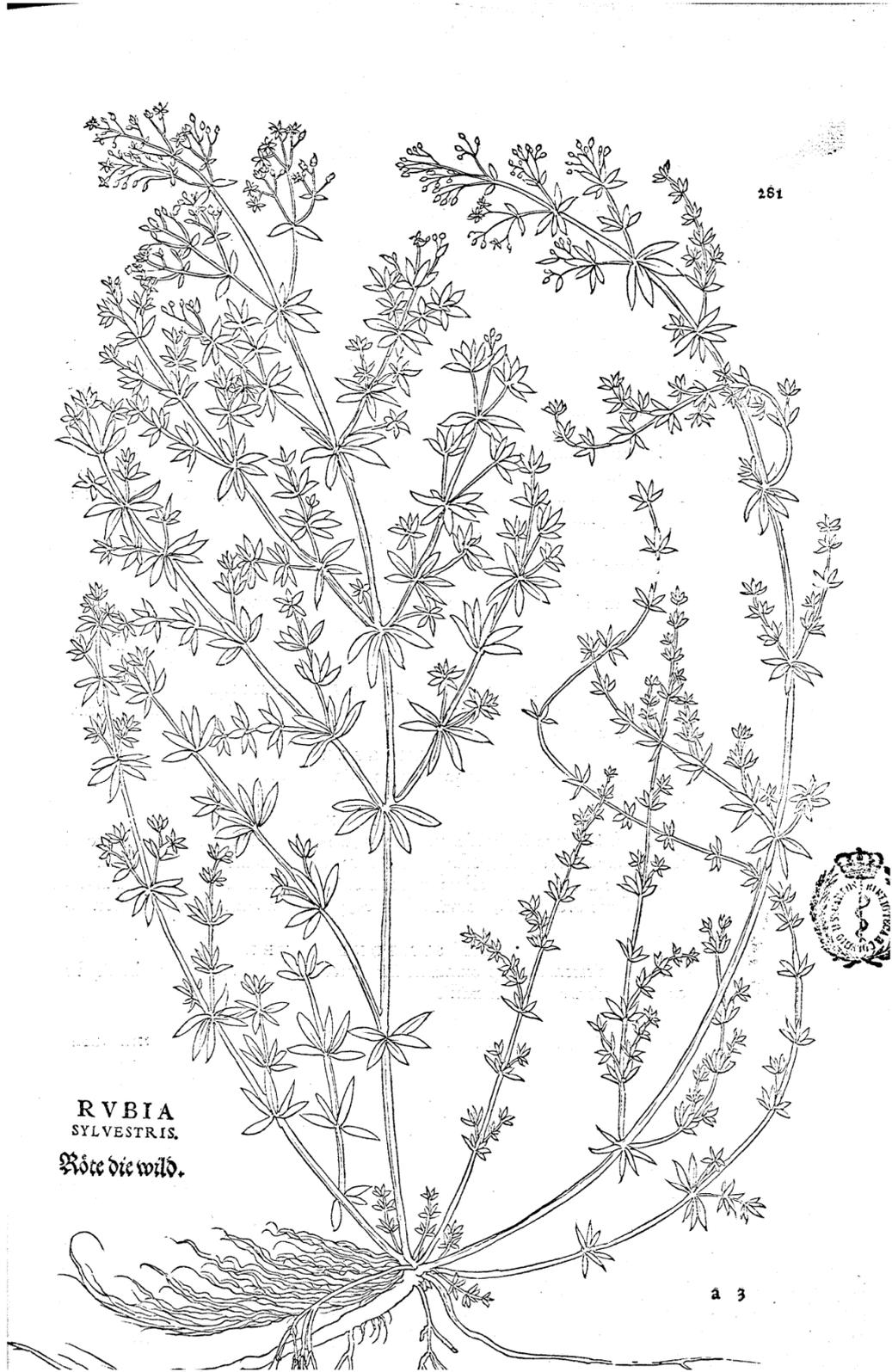
EX PLINIO.

Erythrodanum, quam nos Rubiam uocamus, qua tinguntur lanae, pellesq; perficiuntur, in medicina urinam ciet, morbum regium sanat ex aqua mulsa, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita ut bibentes lauentur quotidie. Radix semenq; trahunt menses, aluū sistunt, & collectiones discutunt. Contra serpentes rami cum folijs imponunt. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantum.

RVBIA
SATIVA

Röte die zam.

261

RUBIA
SYLVESTRIS.
Rote die wild.

a 3

C
Semen citius
est Zea.
Zea dicitur
ἀγορα.

NOMINA.
ZEA Græcis, Zea & Semen Latinis, uulgo & Italis Spelta dicitur. Semen autem Latini à præstantia frugis appellarunt. Hinc est quod Homerus etiã hanc celebrauerit dicens, Ζεάλατος ἀγορα. Quibus sanè uerbis innuit aruum Zeam largiens, non ut nonnulli arbitrantur quod uitam donet, Plinio autore.

GENVS.
Duo Zea Dioscorides facit genera. Vnum cuius grana in singulis tunicis seu glumis gemina, quod Græcis eã ob causam δίκωκος cognominatur. Germanis hoc genus Speltz/oder Dinkel Korn uocatur. Alterum simplicis est grani, & germanice nominatur Einkorn/oder S. Peters Korn.

FORMA.
Primum genus culmo, geniculis & spica tritico simile est, duobusque utriculis iunctis duo grana simul fert. Alterum culmo & spica est breuioribus, grana singula in singulis tunicis duplici ordine seu uersu dispositis proferens, ac in summitate aristis suis planè hordeum refert.

LOCVS.
Lætum pingueq; solum desiderat.

TEMPVS.
Iunio mense floret, Iulio autem maturitatem consequitur.

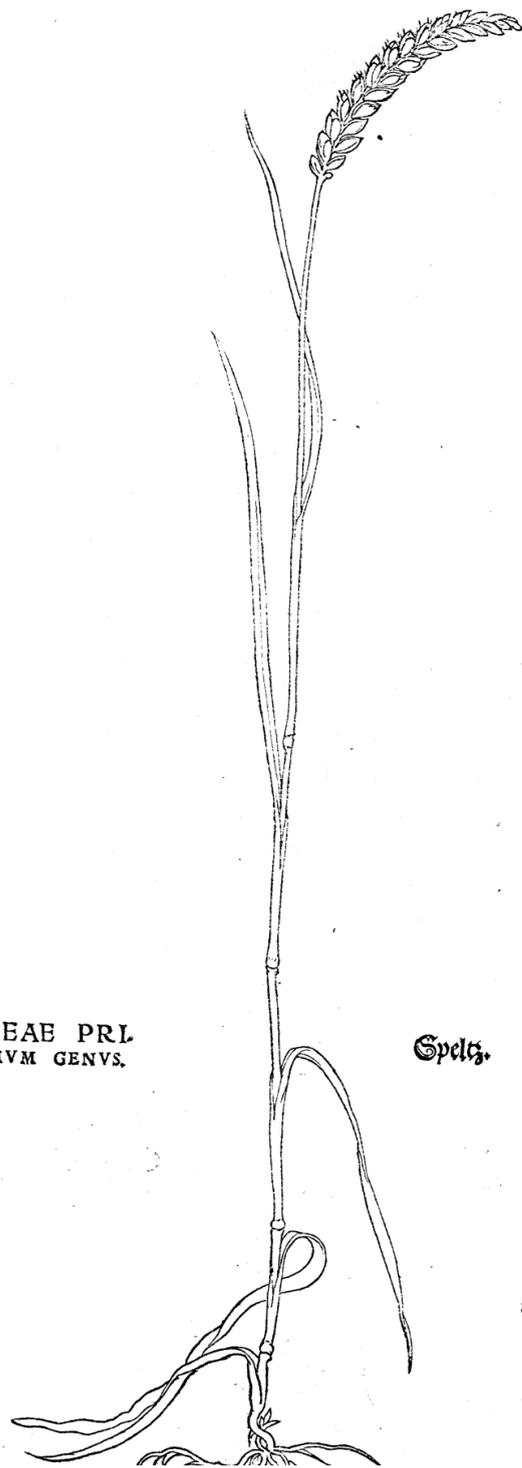
TEMPERAMENTVM.
Zea media quodammodo est inter triticum & hordeũ, quatenus ad calefaciendi & refrigerandi facultatem attinet, placide uero exicat.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.
D Zea magis nutrit quàm hordeum. Ori suauius est. Digesta in panificia minus quàm triticum alit.

EX GALENO.
Zea uniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici & hordei: itaq; ex illis cognoscatur.

EX PLINIO.
Zea farina efficacior hordeacea uidetur, trimestris mollior. Ex uino rubro ad scorpionum ictus tepida, & sanguinem excreantibus. Item arteriæ. Tussi cum caprino seuo aut butyro. Ex Foenogræco mollissima omnium. Vlcera manantia sanat, & furfures corporis, stomachi dolores, pedes & mammas cum uino & nitro cocta.

EX SYMEONE SETHI.
Zea facultatem habet proximam tritico, Est uero facilis concoctionis, boniq; succi: ad hæc etiã emplastica existit.

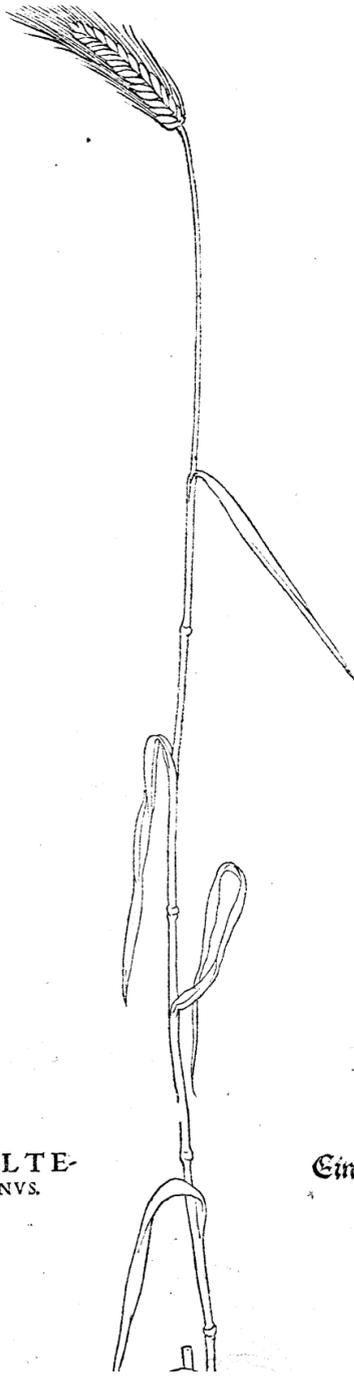
ZEAB PRL
MVM GENVS.

Speltz.

a 4

284

ZEAE ALTE-
RVM GENVS.

Cinfor.

DE ERIGERONTE CAP. CIX.

265

A

NOMINA.

ERIGERON Græcis, Senetio Latinis, officinis inusitata, Germanis *Gründelkraut* dicitur. Græcis autem Erigeron quasi uernus senex nominatur, seu citò uel uere senescens, quod celeriter in pappum & lanuginem abeat. Itaque compositione nominis, tempus simul quo floret, & floris mox deflorescentis euentum, indicare uoluerunt Græci, ut quo tempore quaerenda, & quibus notis inuenienda esset omnes scirent. Non igitur senectutis ratio aliqua in ea est, sed canescentes humani capilli modo post florem eius pappi, ut à senectute denominaretur, effecerunt. Eam etiã ob causam Romani Senetionem illam uocauerunt.

Erigeron cuius dicta.

Senetio.

FORMA.

Herba est cauliculo cubitali, subrubro, folijs continuis, in extremitatibus Erucae modo incisuris diuisis, sed minoribus multo: floribus luteis, celeriter scissis deflorescentibus, & in pappos deflorescentibus: unde & Erigeron dicta est, quod uere scilicet capilli modo flores canescant. Radice inutili. Omnes hæc Dioscoridis notæ, herbæ quam Germani *Creuzwurz* & *Gründelkraut* nominant, respondere deprehenduntur. Siquidem cauliculus est illi cubitalis, subruber, folia continua habens, per extremitates Erucae instar laciniosa, minora tamen. Flores lutei, qui scissi statim in lanuginem abeunt. Errant toto cælo qui Senetionem Nasturtium esse garrunt.

Senetio non est Nasturtium.

LOCVS.

Nascitur passim in sepibus, & circum oppida.

TEMPVS.

Vere erumpit, quo etiã tempore, ut dictum est, canescit, & durat ferè tota æstate eius herbæ prouentus.

TEMPERAMENTVM.

Erigeron, Paulo Aegineta autore, mixtam temperaturam obtinet: refrigerat enim & modicè discutit.

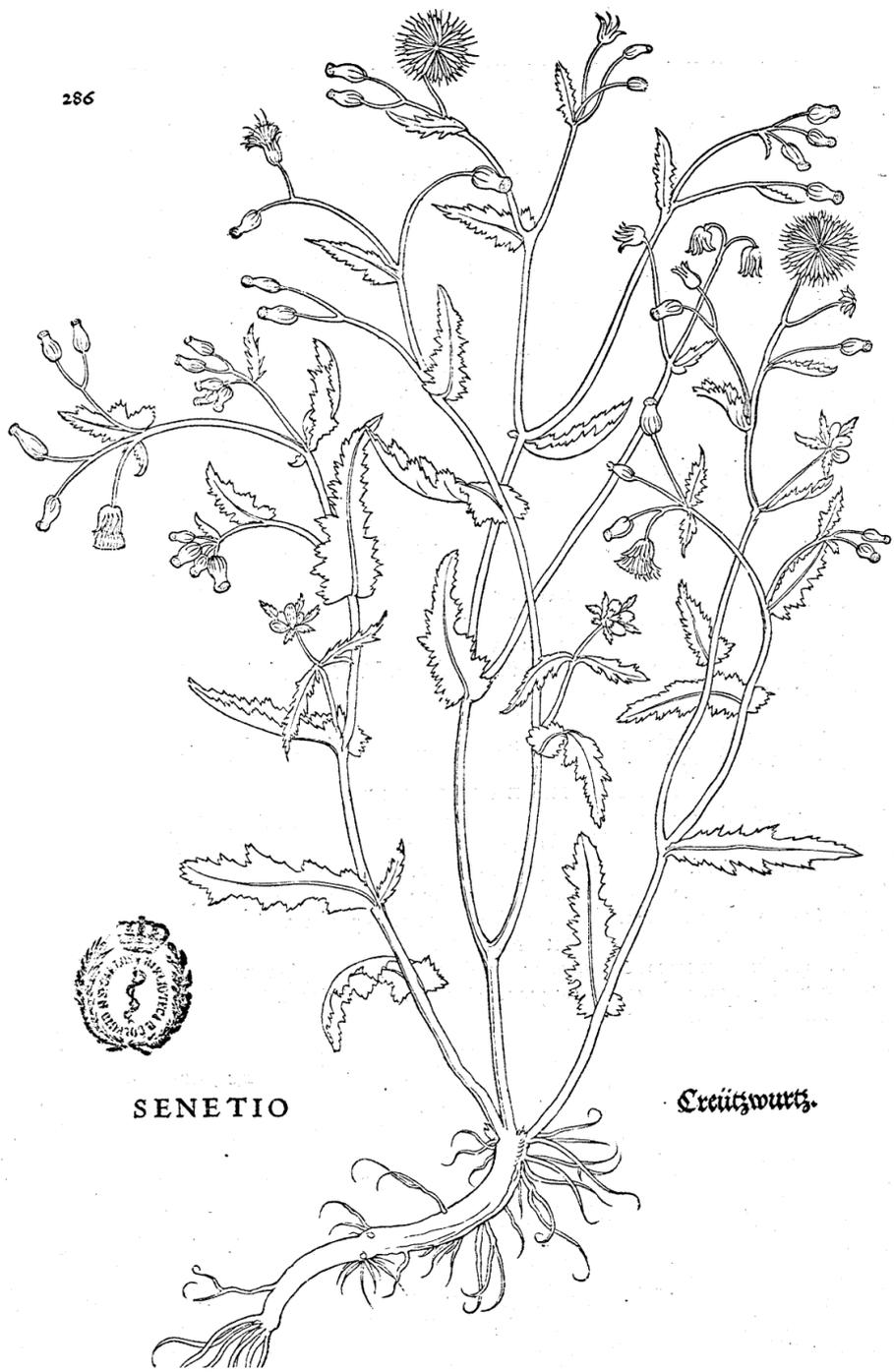
VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus refrigerandi uim obtinent, quapropter cum exiguo uino, aut per se illita folia, testium sedis inflammationes sanant. Cum manna, tum reliquis uulneribus, tum neruorum quoque medentur. Idem præstant pappi per se ex aceto illiti, uerum recentes epoti strangulant. Totus autem caulis in aqua decoctus, & cum passo potus, stomachi dolores à bili contractos per sanat.

EX PLINIO.

Lanugo eius cum croco & exiguo aquæ frigidæ trita illinitur epiphoris. Tosta cum mica salis strumis. Erigeron quoque cum farina thuris & uino dulci, testium inflammationes sanat.

DE HE-

SENETIO

Crocuswurzel.

NOMINA.

HEDYOSMOS, ἡ ἕδωστος græcè, Mentha latinè dicitur. Officinæ nomen latinum retinuerunt. Germanicè *Müntz* uocatur. Hedyosmon Græci, quod sua uem spirat odorem, nominauerunt. Mentha autem dicta est, quod odore suo mentem excitet, aut quod grato, ut ait Plinius, odore mentis percurrat.

GENERA.

Mentæ in uniuersum duo sunt genera. Vna enim satiuæ & hortensis est: altera syluestris & fera. Satiuæ iterum quatuor præcipua sunt genera. Vna est quam Germani *Deymment* simpliciter, uel *trauß Deymment* uocant. Altera, quam hñdem *trauß Balsam*. Tertia, quæ hñdem *Balsammüntz* appellatur, & *uiser Steuwer müntz* / oder *spiz müntz*: à nostræ ætatis herbarijs Romana uel Saracenicæ. Quartam Germani quidam *Hergtraut* / nonnulli *Balsamtraut* uocant. Per me tamen licebit has species, quandoquidem facultatibus similes sint, ut cuius placuerit nominare. Nobis autem ut certius discernentur prædictis nominibus appellare placuit. Syluestris, quæ Latinis *Mentastrum* uocatur, & uulgo equina *Menta*, germanicè *Rosmüntz* / *wilder Balsam* / oder *wild müntz* dicitur. Non ignoramus plures esse Mentæ species, nos tamen eas duntaxat quas uidimus, pictas exhibemus.

FORMA.

Satiua prima caulem habet quadrangulum, à radice lente punicantem, & lanugine pubescentem, folium ferè rotundum, ferratum, molle & odoratum, flosculos purpureos internodia geniculatim coronantes, uerticillato semper ambitu. Altera priori per omnia similis est, nisi quod illi subpurpureus flos circa cauliculorum fastigia spicatur. Tertia folio longiore & acutiore constat, flosculis purpureis coliculorum cacuminib. spicatim insidentibus. Quarta itidem longioribus folijs est, floribusq; purpureis internodia geniculatim, haud secus quàm in prima, caules coronantibus. Mentastrum uerò folijs lanugine canescentibus, atque hirsutioribus, Silymbrio procerius, odore magis uiroso, flosculis spicatim coliculorum fastigia coronantibus.

LOCVS.

Satiuæ passim in hortis proueniunt. Amant apricum locum, nõ pinguem, non stercoreatum, humidis facilius adolefcunt. Syluestris autem, quæ Mentastrum alio nomine appellat, uliginosis gaudet locis, passimq; irrigua hoc Mentastro pubent.

TEMPVS.

Florent omnes mense Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; tam hortensis scilicet quàm syluestris, gustu acris, & facultate calida est, ex tertio ordine excalescentium. Infirmior tamen est hortensis, minusq; calefacit. Exiccat autem in secundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

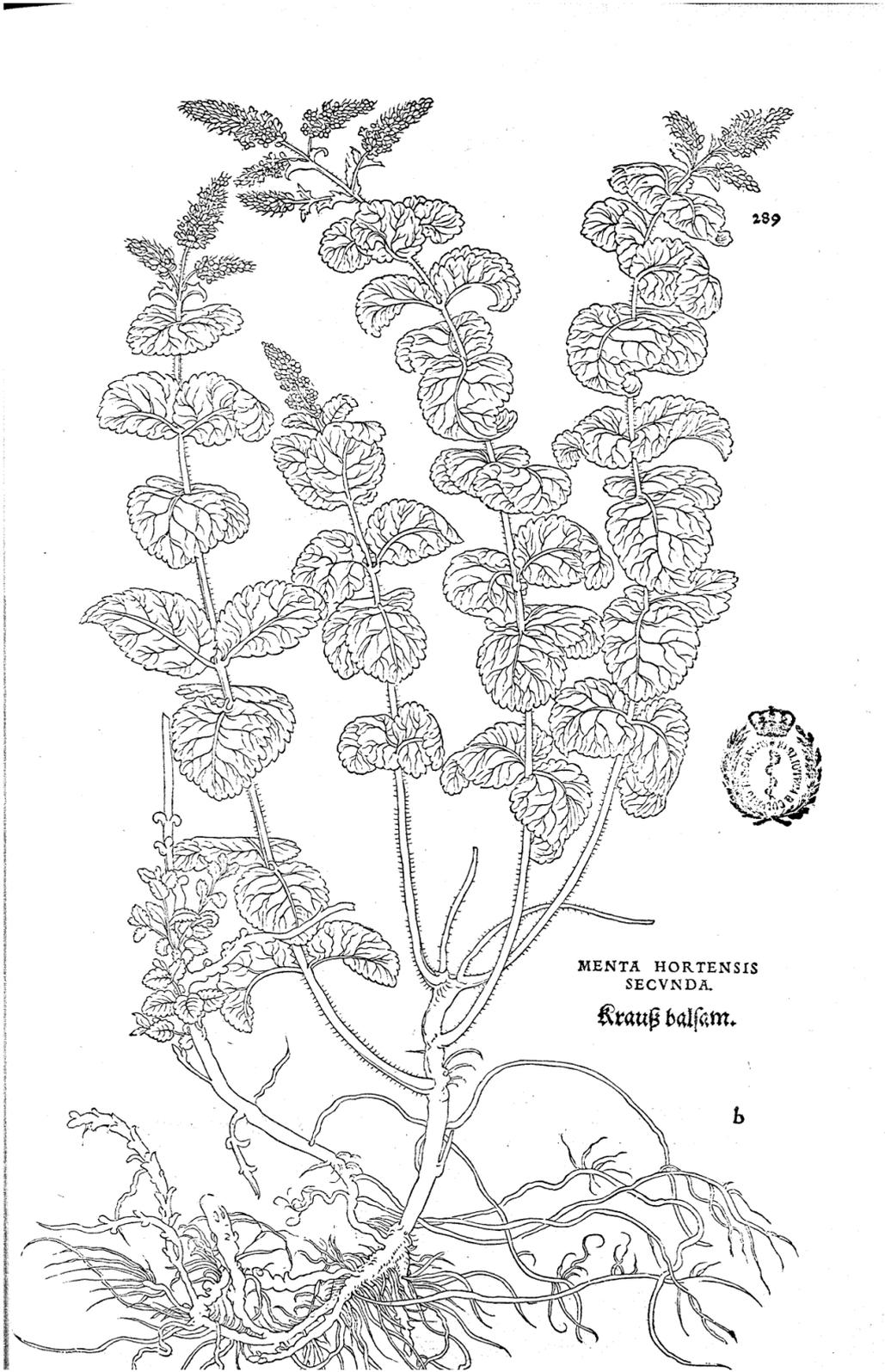
Calefaciendi, adstringendi atque exiccandi uim habet Mentha hortensis. Proinde sanguinem sistit succus eius cum aceto potus. Lumbricos rotundos enecat. Venere concitat. Singultus, uomitiones, choleramq; sedant duo aut terni surculi cum acidi granati succo poti. Cum polenta illita abscessus discutit. Imposita fronti, capitis dolores mitigat. Mammæ quæ tendunt, aut lacte turgent, compescit. Cum sale canum moribus illinitur. Aurium doloribus eius succus cum aqua mulsa subuenit. Mulieribus ante coitum admota, conceptioni resistit. Linguae scabritiem confricata leuigat. Lac coire densariq; in caseum non sinit, immersis in eo folijs. In summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem usum habet. Syluestris in sanitate deterioris usus est quàm satiuæ.

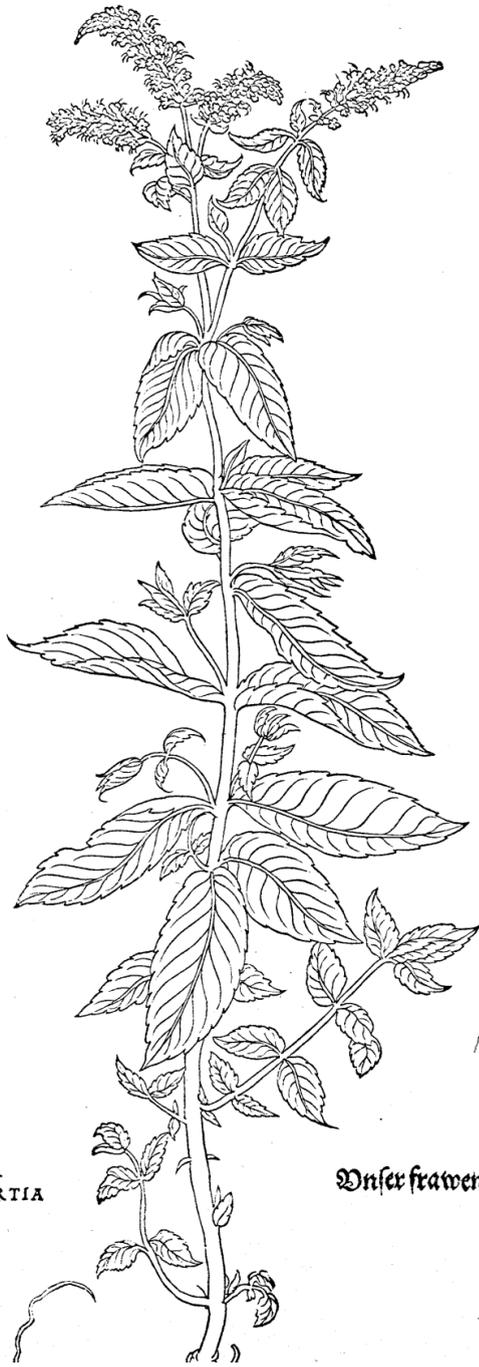
EX GA.

MENTA

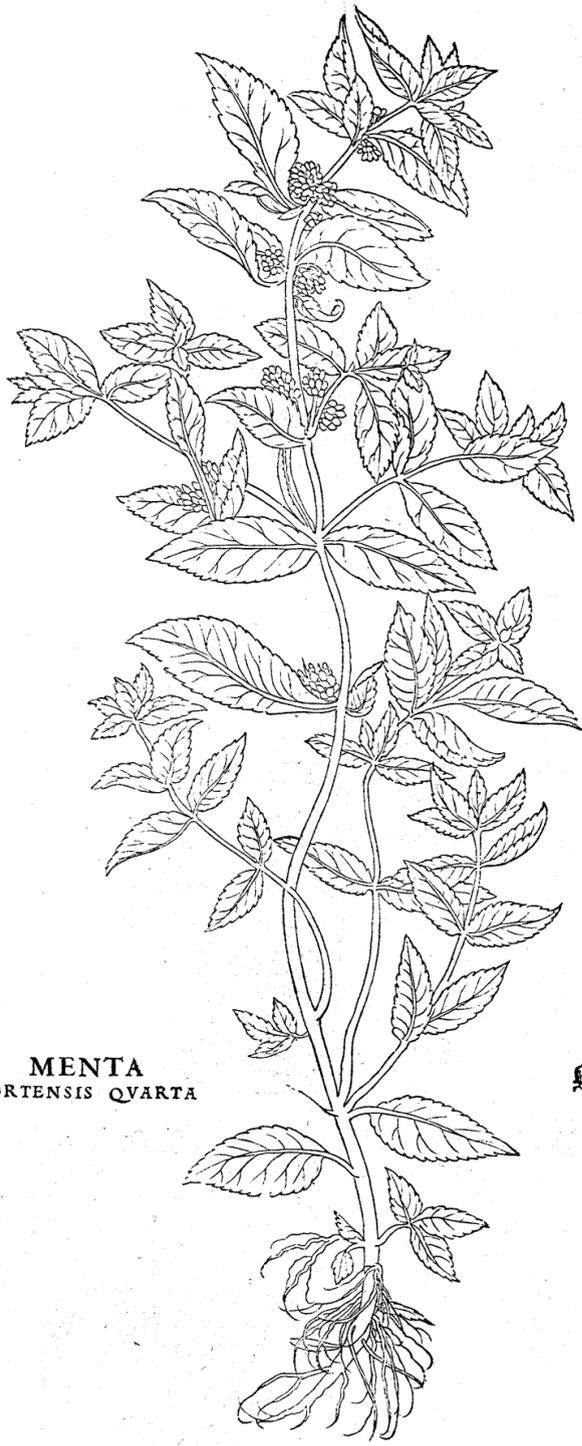
Krauß deyment.

MENTA
HORTENSIS TERTIA

Unser frauen münz.

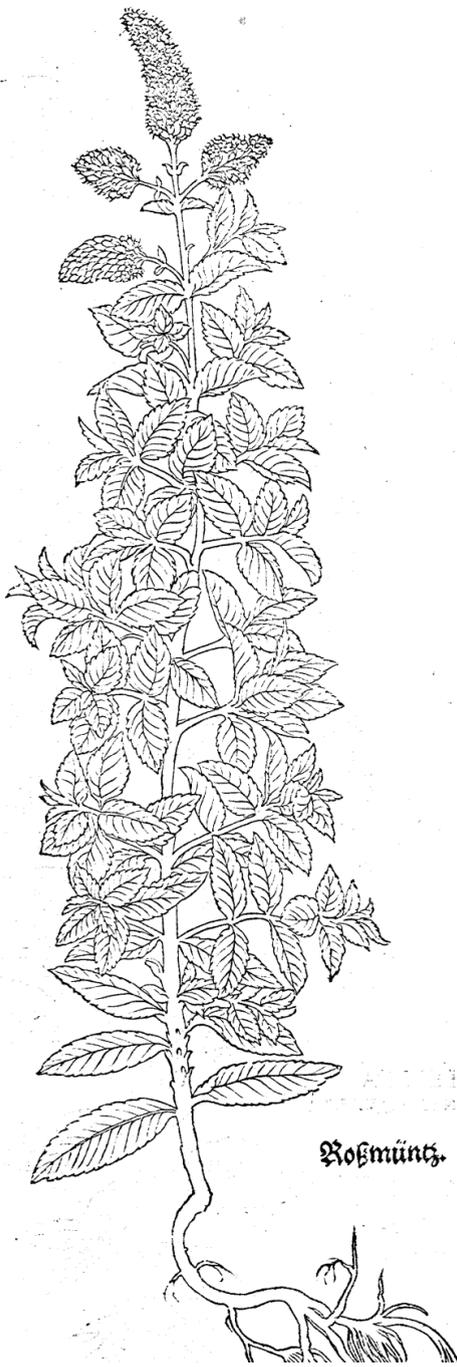

MENTA
HORTENSIS QVARTA

Herzfraut.

b 2

MENTASTRVM

Rohmüntz.

EX GALENO.

A Mentæ fatiua ad uenerem mediocriter excitat, id quod omnibus inest quæ humiditate semicocta & flatuosa participant. Deniq; in abcessibus aliqui eam cum polenta imponunt. Habet etiam quiddam amarum in se & acerbum: illo quidem lumbricos interficit, acerbitate uero si cum oxycrato bibatur, recentes sanguinis excretionem reprimat. Substantia est, ut si qua alia herba, tenuium partium. Aëtius addit, porum eius decoctum tribus seriatim diebus, colicos omnino sanare.

EX PLINIO.

Mentæ hortensis odor animū excitat, & sapor auiditatem in cibis: ideo in mamarum mixtura familiares ipsæ accessere, ut coire densariq; lac nō patiantur. Quare lactis portionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Data in aqua & mulso, eadem ui resistere & generationi creditur, cohibendo genitalia densari. Aequè maribus & foeminis sanguinem sistit, & purgationes foeminarum inhihet. Cum amylo ex aqua pota, coeliacorum impetus, Syriation & uomicas uulua curauit. Ille & iecinorum uitia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem excreantibus in forbitionem. Ulcera in capite infantū mirè sanat. Arterias humiditas siccant, siccitas adstringit, pituitas corruptas purgat in mulso & aqua, Voci succus sub certamine utilis duntaxat, qui & gargarifatur uua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonsillas cum alumine, linguæ asperæ cum melle. Ad cōuulsa intus per se, uitijq; pulmonis. Singultus & uomitus sistit cum succo granati, ut Democritus monstrat. Recentis succus narium uitia * spiritu subducto emendat. * Aliis spiritus subductos. Ipsa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam imposita cum polenta, & si mammae tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra scolopendras, & scorpiones marinos, & ad serpentes. B Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitij. Impetiginos quoq; uel si teneat tantum, prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto gustatam, ita ne uellatur. Arida quoq; farinam tribus digitis apprehensam, & stomachi dolorem sedare in aqua, & similiter aspersa in portionem, uentris animalia pellere.

APPENDIX.

Animaduertendum, ea quæ Plinius Mentastro tribuit, Calaminthæ deberi, ut satis liquet Dioscoridem legenti. Neq; sanè mirum, quandoquidem autores societate quæ est inter Mentam, Mentastrum & Nepetam decepti, tum species, tum nomina confundunt.

APPENDIX ALTERA.

Cæterum appendix etiam uicè hic annotandum erit, Aristotelem sectione xx. proble. secundo, cum asserit Mentam refrigerare posse corpora, non pugnare cum Galeno alijsq; medicis qui illam esse calidam affirmant. Per se namq; calida est Mentæ: at quia eam libidinem proritat, & hæc cum immodica fuerit corporis uires deijcit, atq; adeo animum & corpus refrigerat, ideo eam ex accidente, quia uidelicet ut in uenerem immodicè ruamus efficit, refrigerare dixit Aristoteles.

EX SYMEONE SETHI.

Iuuat iecur frigidum, & uentrem corroborat ac stomachum, coctionem facit, uomitum sedat & singultum. Prodest etiam ad cordis morsus, & appetitionem suscitatur. Flatus discutit, & lumbricos interimit, potissimum syluestris Mentæ. Venerem stimulat, & iecinoris obstructions tollit. Verum hoc uelut ad satietatem non oportet, quoniam sanguinem extenuat, & serosum facit, & ipsum in flauam bilem mutat: dein efficit ut sanguis qui maxime est tenuium partium discutatur, & crassus ac melancholicus relinquatur, atq; idcirco oportet biliosos ab ea abstinere. Cōtrita cum sale, & morfui rabiosi canis imposita, medicamentum fit salubre. Arida uero

HERMIONITIS

Süßlingen.

A trita, & post cibum sumpta, ad cōcoctionem facit, & lienosos iuuat. Cum uino pota difficulter parienti succurrit. Ferunt etiam quod mansa lippienti imposita, fiat remedium: quodq; eius decoctum absorptum, confestim sanguinem e faucibus, eiciens res sanat. Huius semen uentrem purgat, & pulmonem lædit.

DE HEMIONITIDE CAP. CXI

NOMINA.

HEMIONITIS, ἡ ἀλλόφυλλος Græcis, Hemionitis Latinis, Plinio Teucrion, officinis & herbarijs Scolopendria & lingua ceruina, Germanis Hirszung Scolopendria officinarum. nominatur. Alia tamen est à Dioscoridis Scolopendrio, quæ Splenion alio nomine dicitur.

FORMA.

Folium Dracunculo simile profert, lunatum. Radices uero illi multæ subsunt, tenues. Neq; caulem, neq; semen, neq; florē fert. Ex qua descriptione satis liquet, Scolopendria est Hemionitis. eam herbam quæ uulgus Scolopendriā uocat, esse Hemionitin, quod tota illi Dioscoridis pictura, nulla reclamante nota, conueniat. Sunt enim illi folia Dracunculi seu Ari, instar lunæ corniculantis falcata. Etsi enim interdum in altū surgant, tamen inter initia potissimum incurua, & lunæ crescentis modo falcata sunt. Radicibus etiam cohæret multis exilibus, nunquam florens, nec caulem, nec semen profert. Non esse autem Phyllitim in primis folia docent, quæ in ea sunt recta, & minime sicut in Lingua ceruina lunata. Dein in tergo ueluti uermiculi, qui in Phyllitide Scolopendria nō est Phyllitis. penfiles, in Lingua ceruina autem sessiles & nequaquā propendentes, sed liratim digesti sunt. Tertio natales ipsi: Phyllitis enim in umbrosis opacisue, & hortis nascitur, Scolopendria uero seu Hemionitis in petrosis. Quarto, quod me omnium maxime mouet, Phyllitidi nulla prorsus lienem liquandi facultas inest, quam tamen Scolopendriæ uulgari adesse præter cōmunem consensum, quotidiana etiam experimenta demonstrant. His itaq; de causis Phyllitis, Scolopendria uulgaris esse aut dici non debet. Dato enim quod descriptio per omnia conueniret, facultates tamen ipsæ, quæ diuersæ sunt, aliam à Scolopendria esse manifeste docerent.

LOCVS.

Nascitur locis umbrosis, montosis ac petrosis, copiosissime autē iuxta montem haud procul à Tubinga situm, quem Germanico uocabulo Sarnberg nominant, prouenire solet. Nunc passim in hortis habetur.

TEMPVS.

Æstate usq; ad autumnum abunde nascitur.

TEMPERAMENTVM.

Adstringens simul & parum amara est, unde credibile est in primo ordine esse calidam, & in secundo siccam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

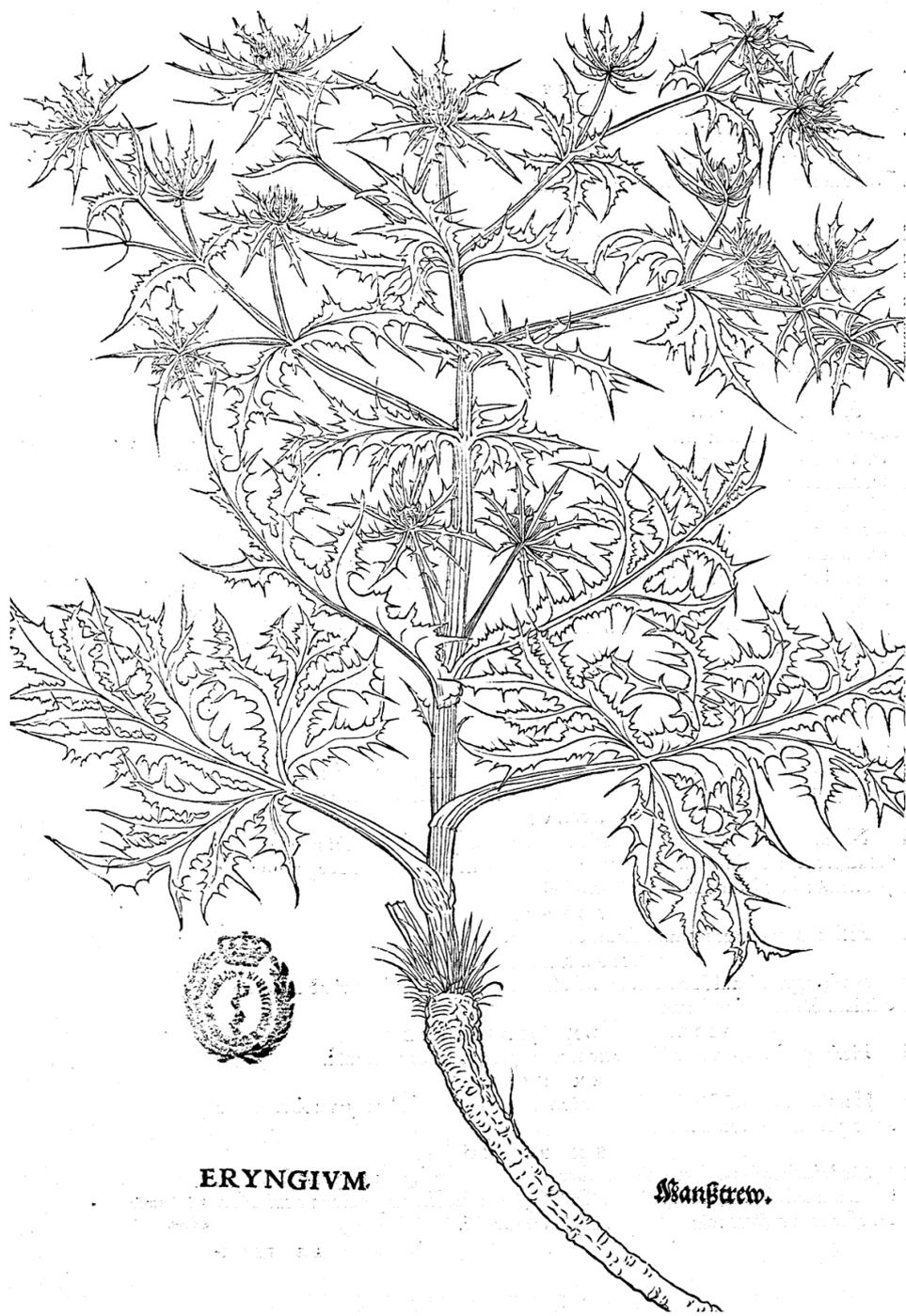
Herba gustu adstringit. Hæc autem cum aceto pota lienem liquat.

EX GALENO.

Hemionitis simul & adstrictionē & amaritudinem possidet: quamobrem cum aceto pota, lienosis auxilio est.

EX PLINIO.

Medetur lienibus. Constatq; sic inuentum: cum exta super eam projecta essent, fertur adhæsisse lieni, eumq; exinanisse. Ob id à quibusdam Splenion uocat. Splenion unde dictum. Narrant sues qui radicem eius edunt, sine splene inueniri.

ERYNGIVM.

Sanseco.

NOMINA.

ERYNGION Græcis, Eryngiū Latinis, officinis corrupto uocabulo Iringus uocatur. Pleriq; etiā Centumcapita nominant, à numero nimirum capitum quæ in summo obtinet. Plinij tamen Centumcapita, ab Eryngio est diuersa, ut etiā Serapionis. Si quis enim diligenter eius descriptionem excutiat, eam planè esse deprehendet, quæ Dioscoridi Aster Atticus & Inguinalis appellatur. Vtriusq; enim picturæ sic sibi respondent, ut planè una esse herba uideat. Germanis Eryngiū nominatur *Wansterew* / *B: achendistel* / & *Xaddistel*.

FORMA.

In genere aculeatarum stirpium est Eryngium, cuius folia initio sale condita oleum modo comeduntur. Sunt autè lata, & in ambitu aspera, gustu odorata. Quum uero adolefcunt, in multis caulium eminentijs spinis aculeant: in quorum summitatibus globosa capita, durarū acutissimarumq; spinarum ambitu stellæ instar circumuallantur, quorum color modo uiridis aut candidus, interdum cæruleus inuenitur. Radix illi oblonga, lata, foris nigra, intrus alba, pollicis crassitudine, & odorata. E qua nimirum deliniatione omnibus perspicuū fit, spinam cuius picturā nunc exhibemus, esse Eryngium: aculeatis enim folijs & per extrema spinosis conspicitur, odoratis, caule cubitali, in cuius uertice coacta in globum capitula, durorum & acutissimorum spiculorum uallo, stellæ instar radiantur, quorum color in pubertate uiridis, adultæ cæruleus, flaccescenti candidus conspicitur: radice pollicari, intrus candida, foris nigra, sed odorata.

LOCVS.

Nascitur in campestribus & asperis locis. Prope Argentoratum eius magna est copia.

TEMPVS.

Colligi hanc quidam, ut Plinius tradit, cum sol Cancris hospitium tenet, hoc est, sub solstitio, iussere.

TEMPERAMENTVM.

Eryngium caliditate aut parum aut nihil ea quæ moderata & temperata sunt superat. Siccitatem uero in tenui essentia consistentem non exiguam obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet calefactoriam radix. Pota menses & urinas pellit. Tormina & inflationes discutit. Cum uino iecinorosis, uenenatorum moribus, & ijs qui letiferum hauserunt succurrit. Bibitur aduersus plurima cum Staphylini semine pondere drachmæ unius. Appensa & illita tubercula discutere proditur. Radix cum hydromelite pota, opisthotonicis & comitialibus medetur.

EX AETIO.

Potum radices decoctum colicis medetur. Mulso addito calculos, stillicidia, difficultates urinæ, & renum uitia sanat: quod per quindecim iugiter dies, & ieiunos, & in lectum ituros bibere oportet. Quod si cum eo Sium quoq; decoxeris, magis proficies. Affirmabat quidam assiduo Eryngij usu, nunq; postea minxisse calculos, cum prius eo morbo frequentissime uexaretur.

EX PLINIO.

Clara in primis aculeatarum Eryngion est, contra serpentes & uenenata omnia nascens. Aduersus ictus morsusq; radix eius bibitur drachmæ pondere in uino: aut si plerunq; tales iniurias comitatur febris, ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter efficacem Heraclides medicus, in iure anseris decoctam, arbitratur. Apollodorus aduersus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua.

C

NOMINA.

Lactuca unde
dicitur.

PIAAE Græcè, Lactuca Latinè: officinæ latinum nomen retinuerunt: Germanicè *Lattich*/oder *Lactuch* nominat. Dicitur autem Lactuca est, quòd copia lactis, quod credebatur leniter mouere uentrem, exuberet: unde apud ueteres in primis epulis ueniebat, quod Martialis etiam ijs testatur uerbis:

Prima tibi dabitur uentri Lactuca mouendo Vtilis.

GENERA.

Lactuca primum in satiuam & syluestrem deducitur. Satiuæ tria sunt genera, crispa nimirum, rotunda, & capitata. Nos una icone duo complexi sumus genera. *Crispa Lactuca.* Folium enim quod statim à radice erumpit, eam Lactucam refert quæ Latinis crispa, à folijs crispissimis, Germanis *traußer Lattich*/appellatur. Columella lib. xi. cap. iij. Cecilianam & Beticam à regionibus in quibus crescit, nominat. Reliqua folia eam quæ Rotunda à folijs rotundis uocatur, præ se ferunt, Germanicè *breiter Lattich* nominatur. Tertij generis Lactuca, quæ Capitata dicitur, à folijs suis, quæ ubi parum à terra attolluntur, mali cuiusdam speciem rotundam obtinent, & instar Brassicæ capitata, in capitis ferè formam extuberant. Germanis *grosser Lattich*/ uel *weisser Lattich* à semine candido nominat. Syluestris Lactuca satiuæ opponitur, sponte enim sua in aruis nascitur. Germanis *wilder Lattich* nuncupatur.

FORMA.

Satiua prima, cuius imaginem hic damus, folia Intybo satiuo haud dissimilia habet, in rectumq; surgit, caulibus in summo brachiatum, in quorum cacumine flores sunt lutei. Altera folijs, quæ crispa admodum sunt, duntaxat à priori uariat, aliàs per omnia similis. Sic etiam capitata non nisi folijs suis, idq; dum paululum creuerunt, à priorib. differt. Ideoq; duab. picturis, quæ omnes referunt, contenti fuimus. *Lactuca syluestris.* Syluestris similis est satiuæ Lactucæ, radice tamen breuior, proceriore caule, candidioribus folijs, gracilioribusq; asperioribus, & gustu amaris, quæ, ut addidit Theophrastus, ubi cõsummata sunt aculeantur. Ex qua deliniatione abunde constat, Lactucam syluestrem esse eam herbam, quæ passim nunc ab officinis & herbarijs, nõ sine magno errore, Endiuiua dicitur. Ea enim in aruis & uinearum limitibus sponte nascitur, folio Lactucæ, & cum adoleuit per oras aculeato, & laciniatim serrato, caulib. bicubitali proceritate confurgentibus, spinulis inhorrescentibus, quibus succus inest lacteus, amarusq; flore ut Lactuca satiuæ luteo. Desinant itaq; deinceps ea herba pro Endiuiua uti medici, si modo recte consultum agris cupiunt.

LOCVS.

Satiua in hortis prouenit, Syluestris in aruis & uinearum hortorumq; macerijs sua sponte nascitur.

TEMPVS.

Florent Julio mense, atq; subinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca satiuæ humidum est frigidumq; olus, non tamen extremè; siquidè edendo non foret: uerum maxime secundum aquæ, ut sic dicam, fontanæ frigiditatem. Symeon Sethi frigidam & humidam in tertio ordine statuit, Syluestris autem minus refrigerat & humectat.

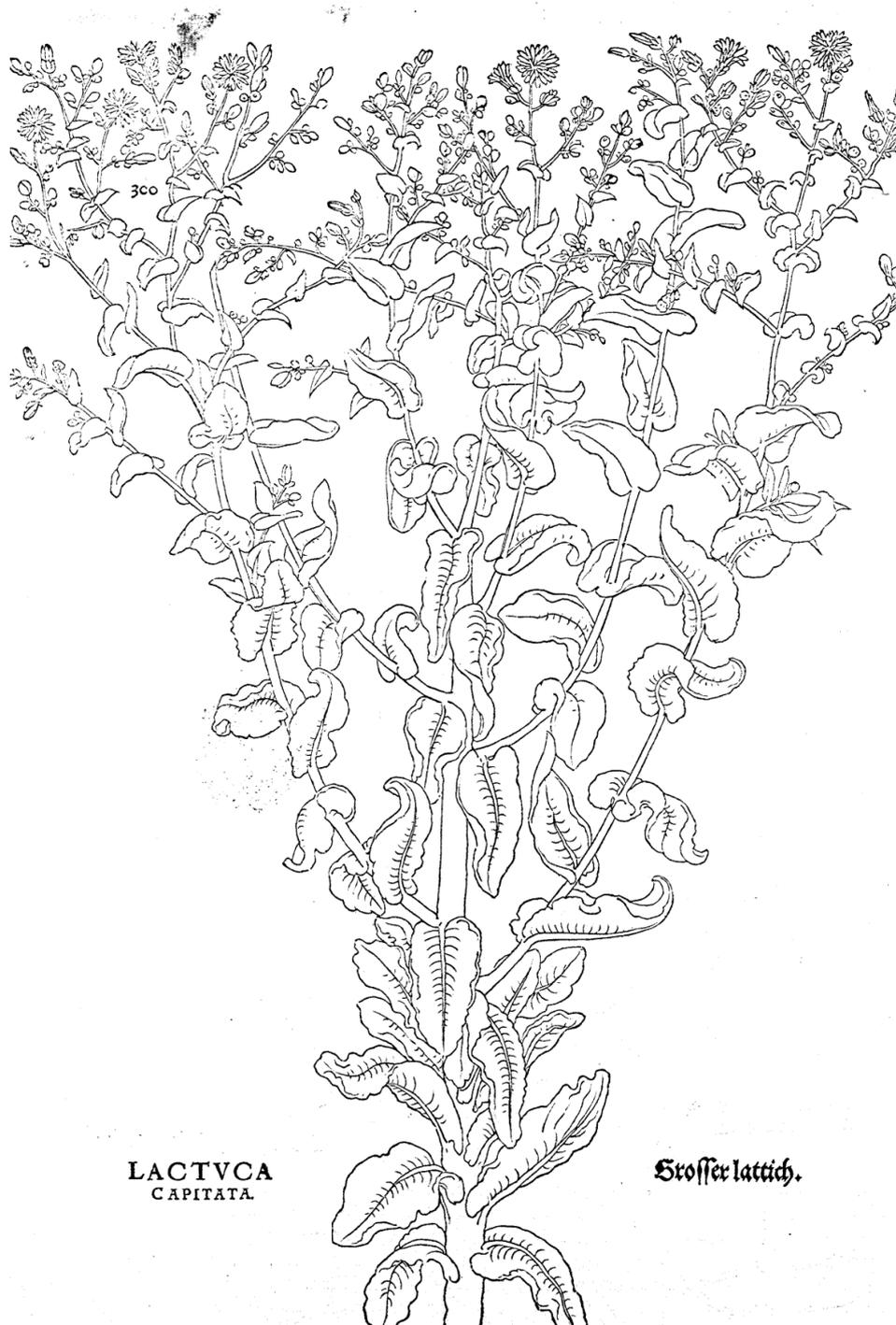
VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiua Lactuca stomacho accommodata est, refrigerat, somnū conciliat, aluum mollit, lactis abundantiam facit. Elixæ magis alit. Illota autem comesta stomachicis prodest. Semen eius potum uenerem assidue somniantibus opitulatur, & concubitum arcet. Ipsæ tamen frequentiores in cibo, claritati oculorum officiant. Condiuntur muria. Quum in caulem prodierunt, uim quandam nanciscuntur succo
aut

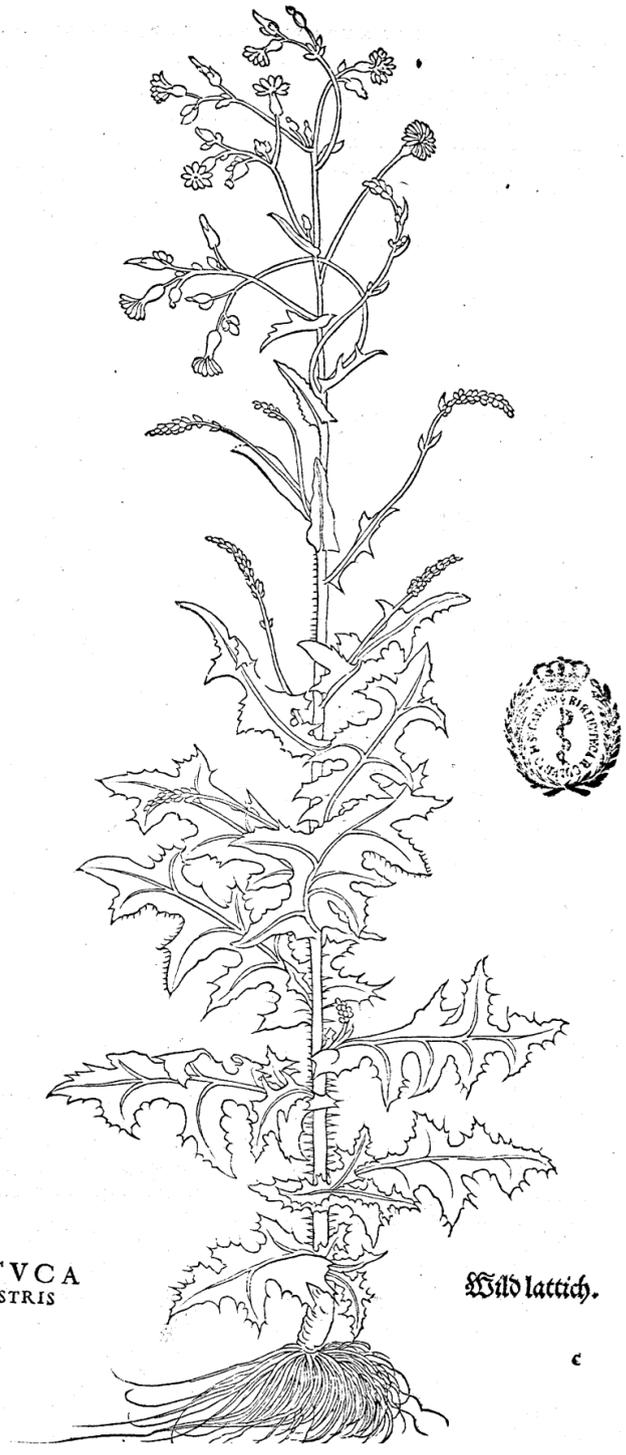
LACTUCA SATIVA CRL-
SPA ET ROTVND.

Krauser vnd breiter lattich

LACTUCA
CAPITATA.

Scorfer lattich.

LACTUCA
SYLVESTRIS

Wild lattich.

aut lacti syluestris Lactuę similem. Syluestris uirib. in totum Papaueri similis est, unde aliqui eius succum Meconio permiscuerunt. Aquosa per aluum purgat potus in posca liquor obolorum duorum pondere. Exerit argema & caliginē. Cum lacte muliebri inuncta ad ambusta prodest. In uniuersum soporifera est, & dolorem leuat. Menses trahit. Contra scorpionum ictus, & phalangiorum morsus bitur. Semen haud secus quàm fatiue libidinum imaginationes in somno, ac uenerem arcer. Succus ad eadem ualet, sed uiribus infirmior. Reponitur succus eius in fictili uase, antea, ut in alijs liquaminibus moris est, insolatus.

EX GALENO.

Lactuca ad calidas phlegmonas accommodata est, & ad parua & leuia erysipelata, maioribus tamen satisfacere minime idonea est. Est etiam edulium sitim arcens. Semen potum geniturę profluuium cohibet: quamobrem etiam ijs qui libidinis somnijs uexantur, datur. Sic & syluestris Lactuę semen. Cuius quoque succus colligitur, argema & caliginem expurgans. Ad adustiones cum lacte mulierum inungitur. Omnibus alijs oleribus paucissimum sanguinem & uitiosum generantibus, ex sola Lactuca non multus quidem, nec uitiosus, haud tamen omni ex parte laudabilis gignitur. Vt plurimum cruda ipsa uescuntur. Æstate autem cum in semine iam proruptura est, in aqua dulci præcoquentes, cū oleo, garo & aceto assumunt, aut cum aliquo ex condimentis, obsonijs uic, præsertim ijs quę caseo constant. Pleuricę etiam antequam excaulescat, in aqua elixa utuntur; uti ego iam facio, ex quo dentes mihi deteriores esse coeperunt. Nam amicus quidam meus, quum olere hoc à longo tempore me ut familiari cibo usum fuisse sciret, uideretque post mandicam cetera magnam molestiam non posse, cocturę rationem indicauit. In iuuentute enim, quoniam assiduo os uentriculi bile efferuescebat, æstus moderandi gratia Lactuę utabar. Quum autem ad prouectam ætatem peruenissem, olus hoc contra quàm in iuuentute, somnum iam studio & industria accersenti mihi, auxilio fuit: quippe qui etiamnum iuuenis uigilijs dedita opera me affueceram, declinante iam ætate, ipsa ex se infomni, grauius hoc incommodo molestabar. Aduersus quod unicum mihi præsentissimum remedium Lactuca uespere comanducata semper fuit. Frigidum ergo humidumque succum profert, haudquaquam tamen uitiosum. Itaque sicut alia olera à iusta concoctione non excidit, nec aluum cohibet, uti nec impellit. Atque hæc illi non immerito accidunt, quum nec austeri, nec acerba sit, quibus facilius cultatibus in uniuersum aluus sistitur, quemadmodum à salis, acris, & omnino abstergendi uim habentibus ad excretionem concitat, quorum nihil Lactuę inest.

EX PLINIO.

Est quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo estate gratæ à stomacho fastidium auferunt, cibi que appetentiam faciunt. Diuus certe Augustus Lactuca conseruatus in ægritudine fertur, prudentia Musæ medici, cum priores eam ob religionem minime comanducarent, in tantum recepta commendatione, ut seruari etiam in alienos menses eas oxymelite repertum sit. Venerem inhihent, estum refrigerant, somnumque faciunt. Cruditatem ipsa nequaquam faciunt, nec ulla res maiorem in cibis auiditatem incitat inhihentque. Ambustis profunt recentibus, priusquam pustulæ fiant, cum sale illitæ. Ulcera etiam quæ serpunt, coërcent initio cum aphronitro, mox in uino tritæ. Igni sacro illinuntur. Conuulsa & luxata caulibus, tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum ex uino & polenta. In cholera quoque coctas patellis dederunt, ad quod utilissimæ quammaximi caulibus & amaræ. Quidam lacte infundunt. Deferuefacti ijs caules & stomacho utilissimi traduntur, sicut somno, & fatiua maxime Lactuca, & amara lactensque, quam Miconidem uocauimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muliebri lacte utilissimum esse præcipitur, dum tempestiue capiti inunguntur. Semen fatiuarum contra scorpiones datur. ri. Se

ari. Semine trito ex uino potu & libidinum imaginationes in somno compeſci. Ten-
rantes aquas non nocere Lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in ci-
bo officere claritati oculorum tradiderunt.

DE THYMBRA CAP. CXIII.

NOMINA.

THYMBRA Græcis, Thymbra, Cunilaq; Latinis, Kunel Germanis appellat.

GENERA.

 Thymbra seu Cunila duæ sunt species. Vna hortensis seu fatiua, Hortensis.
quæ quia minori est acrimonia, in cõdimentario genere edulij cõcoqui-
tur: hinc à saturando Satureia dici cœpit. Alij tamen à Satyris nomẽ traxisse putãt, Satureia unde
quod scilicet marcescentes coitus stimulet. Germanicè Saturon/Humerfũl/ Jofe dicta.
plen/ Zwibel oder Gartenhyſop/ oder Sergentraut nominatur. Altera agreſtis Sylueſtris.
siue ruſtica Cunila est, quæ peculiariter Thymbra nuncupatur.

FORMA.

Thymbra similis est Thymo, sed minor atq; tenerior, ferens spicam floribus ple-
nam, coloris uiridis. Satureia pedali altitudine surgit, fruticosa, furculosis utrinq; Satureia.
cauliculis, folio Hyſſopi, floſculis per interualla ex purpura candicantibus, odore
saporeq; gratissimo.

LOCVS.

Thymbra in tenui solo, & asperis locis nascitur. Satureia in hortis feritur passim.

TEMPVS.

Æstate utraq; Cunila floret.

TEMPERAMENTVM.

B Thymbra calida & sicca in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Thymbra eadem quæ Thymus præstat si consimiliter sumatur. Vtilis etiam in
sanitate eius usus. Est etiam fatiua Thymbra, in cunctis sylueſtri minor: ad cibum
uero utilior, propterea quod non adeo efficax illi sit acrimonia.

EX PAULO.

Thymbra sylueſtris eadem quæ Thymus præstat. Hortensis autem omnibus
quidem imbecillior, sed ad cibum laudatior.

EX PLINIO.

Nusquam utrinq; Thymbra genus additur, quippe similis effectus.

EX HERBARIO ANTIQVO.

Farina eius ex uino pota, medetur pulmonis, thoracis, & uesicæ uitijs. Ciet uri-
nas, menses pellit. Herba ipsa cum floribus Lethargicos excitat calfactu, aut corone
modo capiti imposita. Succus cum rosaceo auribus infunditur. Cum triticea farina
coxendicibus illinitur. Satureiæ usus marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris
traxisse nomen putant. Stomachi concoctiones adiuuat, fastidia discutit, hebetes
oculos exacuit.

SATVREIA
SATIVA.

Joscplen oder Saturnon.

NOMINA.

ΑΑΣΠΙ, ἢ θλασπίδιον, ἢ σίνικτιζυγον Græcis dicitur: Thlaspi, Capsella, & Scandulaceum Latinis. Sunt huius temporis herbarij qui Nasturtium tectorum, & Sinapi rusticum, quod digitis friatum sinapim suboleat, appellant. Alij Bursam pastoris uocant, non sanè quod sit reuera eius herbæ species, sed quod ad formam illius quamproximè accedat. Sic antiquo herbario Bursam pastoris appellare Thlaspin placuit. Thlaspi autem Græcis à fructus forma dictum est, qui Nasturtio similis est, sed latior, & uelut infractus & contusus. ολαδου enim isdem contundi est & infringi, infringendoque quod globosum tumidumue erat malleo, lapide, pedèue cum dilatazione exaquare.

Nasturtium tectorum.

Sinapi rusticum.

Bursa pastoris.

Thlaspi unde dictum.

GENERA.

Duo Thlaspis genera damus. Vnum latioribus folijs, quod ad Dioscoridis descriptione proximè accedit. Hoc germanicè *Baurnsensff/oder Kress* nominatur. Alterum folijs angustioribus constat, & germanicè *Besemtr* aut quod scoparum uices suppleat uocatur. Quare si quispiam hæc duo genera ab inuicem distinguere certis appellationibus uoluerit, primum Thlaspi maius aut latifolium, alterum uero minus aut angustifolium appellet. Dioscorides etiam duo Thlaspis genera facit, unum latifolium, alterum angustifolium.

FORMA.

Herbula est angustis folijs ad digitum longitudinem, in terram uersis, in extremitibus incisis, subpinguibus. Caulem tenuem, duorum dnodantum emittit, adnascens sibi paucos ramulos habentē, & per totum eius ambitū fructus est in summo modicè latus, in quo semen exiguum Nasturtio simile, disci figura, ueluti conquassatum, unde & nomen inuenit. Florem obtinet album, semenque acre. Ex ea sane descriptione satis constat, herbam hanc quam pictam damus esse Thlaspin, angusta enim folia habet, potissimū suprema eius parte, digitali longitudine, in terram se conuertentia, per extrema leniter incisa, caulem duum dodrantum, agnatis in eo paucis calycibus, breui pediculo nitentibus, quadam ligularum uel cochleariorum effigie, in quibus semen continetur Nasturtio simile, sed latius & ueluti conquassatum, quod acerrimi esse gustus deprehenditur, ita ut mansum Sinapis modo os & linguam uellicet.

LOCVS.

In fossis, semitis, & sepibus prouenit.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensibus floribus & semine prægnans inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

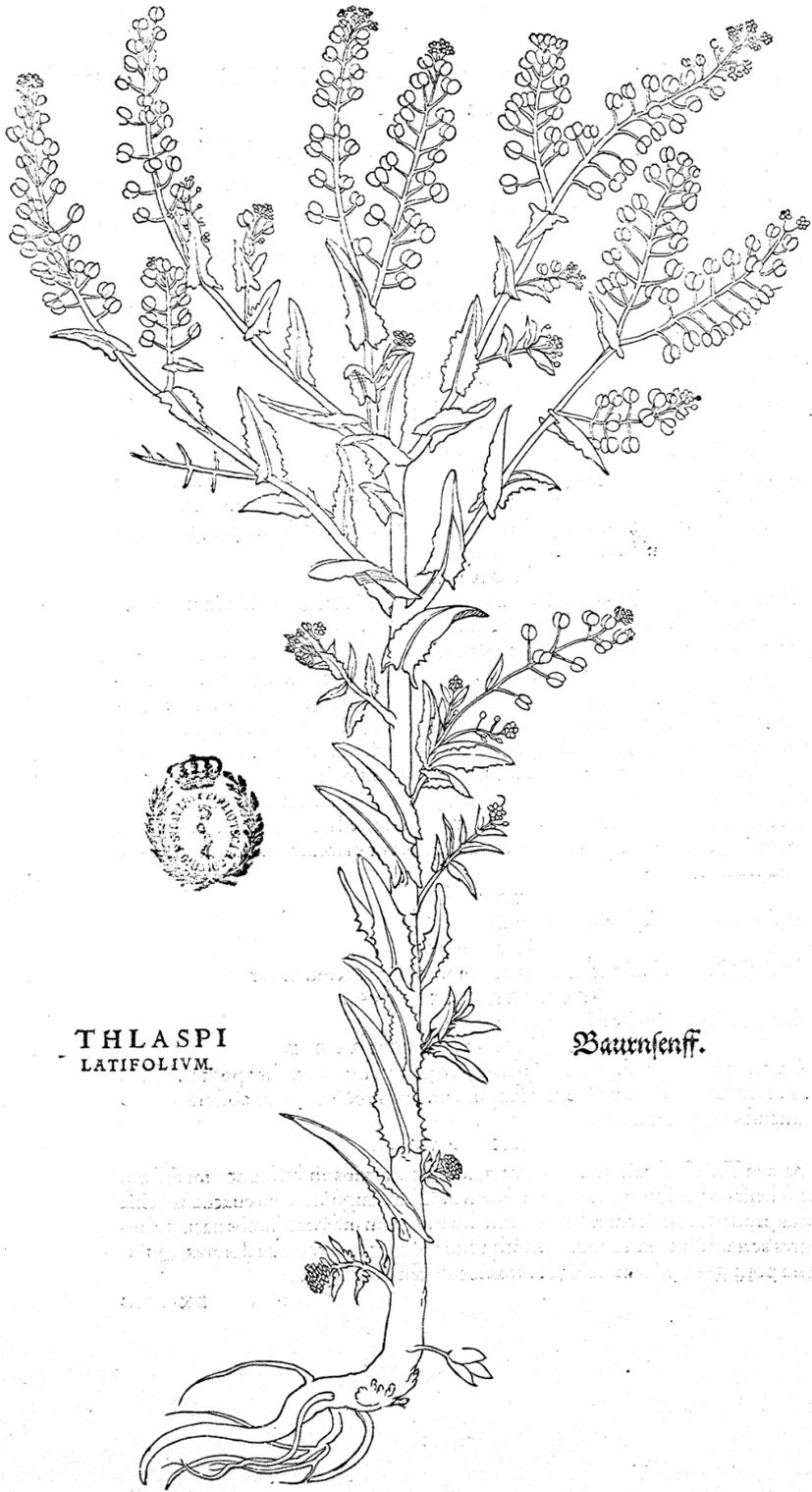
Semen calfacit & exiccat in quarto ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Calefacit, bilem per superna & inferna purgat acetabuli mensura potum. Ischiadicis in dysterere infunditur. Potum sanguinem ducit, & interiores abscessus rumpit, menses cit, & fetus necat.

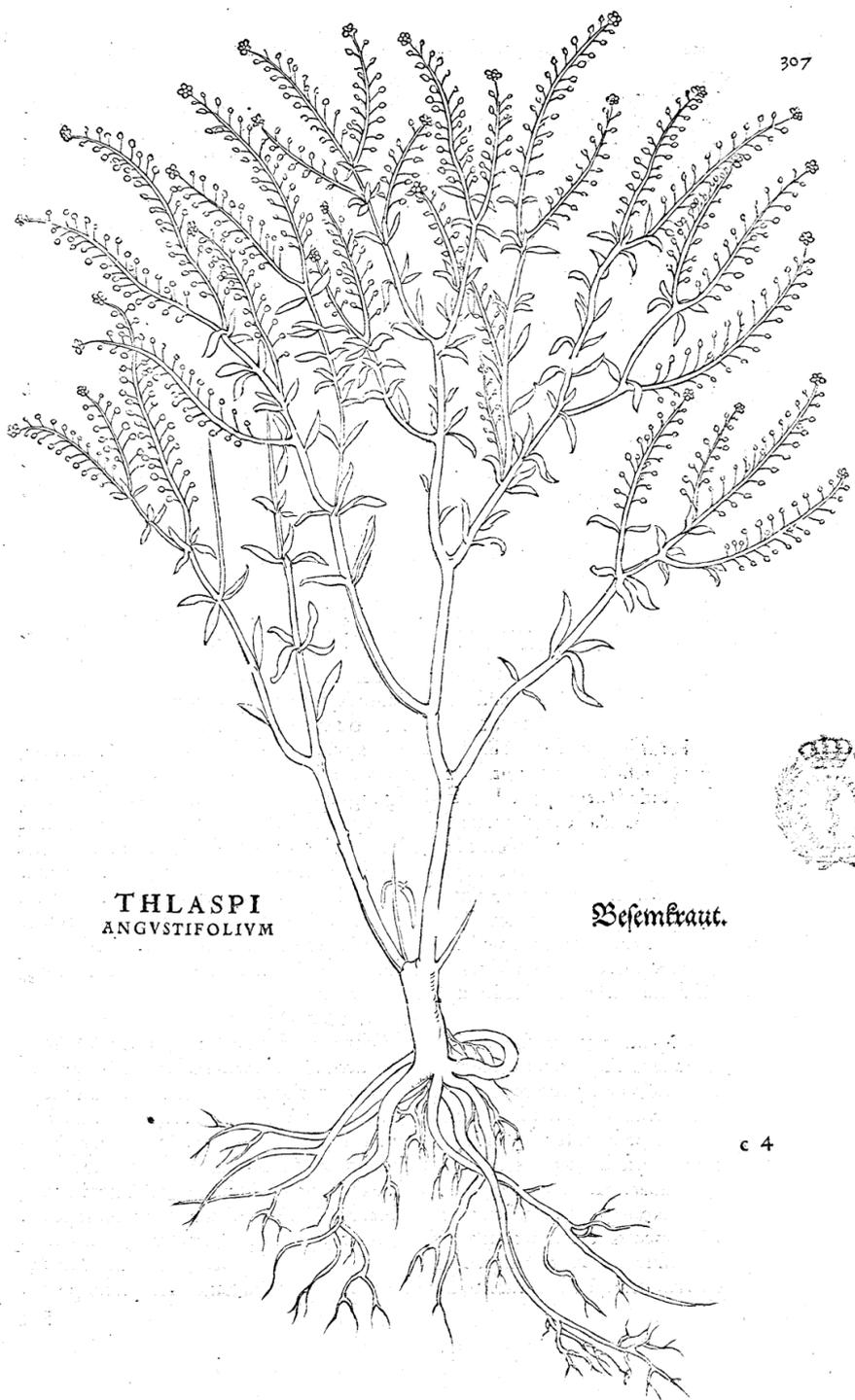
EX PAVLO.

Semen Thlaspi facultatē habet acrem, ad eò ut internos abscessus potum disrumpat. Menses cit, & fetus enecat. Per sedem infusum sanguinolepta euacuans ischiadibus prodest. Potest enim alioqui tum superne, tum inferne biliosos uacuare humores acetabuli mensura epotum. Infunditur & contra coxendicū dolores. Quin etiam potum sanguinem trahit, & internos abscessus rumpit.

THLASPI
LATIFOLIUM.

Baurnsenff.

307

THLASPI
ANGUSTIFOLIUM

Keimkraut.

c 4

EX GALENO.

Thlaspi semen facultate acre est, ad eò ut internos abscessus potè rumpat. Menfes mouet, & foetus necat. Per sedem infusum sanguinolenta euacuans ischiadibus prodest. Est enim alioqui tum inferne, tum superne biliosorum humorum euacuatorium, acetabuli mensura potum.

EX PLINIO.

Semen asperi gustus, bilem & pituitam utrinq; extrahit. Modus sumendi acetabuli mensura. Prodest & ischiadicis infusum, donec sanguinem extrahat. Menfes quoq; cit, sed partus necat.

DE THERMIS CAP. CXV.

NOMINA.

ΕΡΜΟΣ *μυρος* Græcis, Lupinus fatiuus Latinis; officinæ latinum nomen retinuerunt: Germanis *Seigbon* appellatur.

FORMA.

Vnicum caulem obtinet Lupinus, folium quinquefariam aut septifariam dissectum, florem candidum, siliquas in quibus quina lenæue intus grana, dura, lata, rufa q; continentur. Radicem luteam capillamentis fibratam.

LOCVS.

Exilem amat terram, arenosam & rubricam præcipue. Limoso agro non exit, culturamq; reformidat.

TEMPVS.

Ter floret, primum Maio, deinde Iunio, & tertio Iulio mense. Post unumquemque florem siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Immensa amaritudo euidenter calidum & siccum esse monstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Farina eius cum melle linctæ lumbricos pellit. Ipsi quoq; macerati, & amari adhuc comesti idem efficiunt. Decoctum eorundem cum Ruta & Pipere potum idem facit: unde & lienosis prodest. Eodem gangrænas, ulcera tetra, incipientē scabiem, alphos, maculas, exanthemata, & achoras perfundere utile. Menfes & foetus idem decoctum cum myrrha & melle subditum trahit. Farina eorum cutem liuoremq; expurgat. Inflammationes cum polenta & aqua mitigat. Ischiades & tubercula cum aceto lenit. In aceto cocta & illita strumas dissipat, & carbunculos rumpit. Decocti pluuiæ aqua donec in succū liquecant faciem abstergunt. Cum radice nigri Chamæleonis ouium scabiei medentur, si tepido decocto abluantur. Radix cum aqua cocta & pota citurinam. Vbi autem edulcati fuerint, triti cum aceto & poti stomachi fastidium leniunt, & cibi auiditatem excitant.

EX GALENO.

Lupinus editur coctus, multis antè diebus maceratione in aqua amaritudinem deponens, sitq; tunc nutrimentum crassi succi. Cæterum ut medicamen ita præparatus ex genere est emplasticorum. Qui uero natiuam amaritudinem habet, huic extergendi & digerendi uis inest. Lumbricos occidit illitus, & cum melle linctus, aut cum posca potus. Quin & decoctum eius lumbricos eijcere potest. Foris identidem perfusum, alphos, achoras, exanthemata, scabies, gangrænas, ulceraq; maligna iuuat, partim extergendo, partim digerendo, citraq; mordacitatem siccando. Expurgat iecur & lienem cum Ruta & Pipere suauitatis gratia assumptum. Elicit menfes ac foetum cum myrrha & melle adpositum. Porro Lupinorum etiam farina sine mordacitate digerit: nec enim liuida tantum, sed & strumas & tubercula curat: atqui tunc in aceto, aut oxymelite, aut posca hanc decoquere oportet, pro

LVPINVS

Legbon.

pro laborantis nimirum temperamento, & affectus diuersitate, quod ex usu est inueniendo. Digerit item quæ liuida sunt, & quæcunq; modo dictum est præstare decoctum, eadem omnia efficit & farina. Sunt uero etiam qui Ischiadicis cataplasmatibus modo illinunt.

EX PLINIO.

Ex omnibus quæ eduntur sicco nulli minus ponderis est, nec plus utilitatis. Mitescunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant. Amari contra aspidas ualent. Ulcera atra, aridi decorticatiq; triti, supposito linteolo, ad uiuum corpus redigunt. Strumas, parotidas in aceto cocti discutiunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere, uel in febris datur ad uentris animalia pellenda, minoribus triginta annorum. Pueris uero impositi in uentrem ieiunis profunt. Et alio genere tosti, & in defruto poti, uel ex melle sumpti, lidem auiditatem cibi faciunt, fastidium detrahunt. Farina eorum aceto subacta, papulas pruritusq; in balneis illita cohibet, & per se siccatur ulcera. Liores emendat. Inflammationes cum polenta sedat. Si ad mellis crassitudinem decoquant, utiligines nigras & lepras emendant. Rumpunt carbunculos impositi, panos & strumas minuunt, aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus candidum colorem reddunt. Si uero coclesti aqua decoquantur, succus ille smegma fit, quo solent fouere gangrænas, eruptiones pituitæ, ulcera manantia, utilissimum. Expedit ad lienem bibere, & cum melle menstruis hærentibus. Lieni crudi cum fico sicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoq; in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum Chamæleonte herba decocti, aqua in potum collata. Sanant & scabiem quadrupedum omnium in amurca decocti, utroq; liquore postea mixto. Fumus crematorum culices necat.

D DE IO> CAP> CXVI>

NOMINA.

Ion quare dicta.

Viola unde uocata.

ION *ἰοκκρῦρον* Græcis, Viola muraria uel purpurea Latinis, *blaw* *Deitel* oder *Werggen violen* Germanis dicitur. Officinæ simpliciter Violam nominant. Nicander Ion Græcis dictam credit, quod Nymphæ quædam Ionæ, florē illum Ioui primum dedere muneris. Alij Græci Ion uocatum putant, quod cum Io in uaccam à Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Latini quoq; detrita t littera, Violam quasi uitulam imitatione græca uideri possunt appellasse.

FORMA.

Folium habet minus tenuiusq; quam Hedera, nigrius tamen nec dissimile. Cauliculus statim à radice medius profilit, in quo flosculus suauiter olens, purpureus. Humilis præterea est, statimq; à numerosa radice orbiculata folia sine ramis exeunt. Semen quoq; minutum in folliculis uasculisue rotundis, ut pictura indicat, extrema ferè ætate producit.

LOCVS.

Nascitur in opacis & asperis locis, ad radices maxime murorum, hortorum marginibus, & sepibus.

TEMPVS.

Viret hæc perpetuò, Theophrasto teste, si cultus adhibeat: tamen uere, & Martio mense floret, quo potissimum tempore colligi flores eiusdem debent. Semina uero in ætate, ut dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Violæ folia aqueam & subfrigidam substantiam superantem possident. Frigide autem sunt primo ordine, humidæ uero secundo.

VIRES.

VIOLA
PURPUREA

Herzen veiel.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerandi uim obtinet. Folia eius per se & cū polenta illita, stomacho estuanti, oculorum inflammationibus, sedisq; procidentis auxiliatur. Præterea id quod in flore purpureum est cum aqua potum, angina correptis, & puerorum comitialibus mederi affirmant.

EX GALENO.

Folia per se, aut cum polenta illita, calidas phlegmonas mitigant. Imponunt & ori uentriculi æstuanti, & oculis.

EX PLINIO.

Purpureæ uiolæ refrigerant. Contra inflammationes illinuntur stomacho ardenti. Imponuntur & capiti in fronte. Oculorū priuatim epiphoris, & sede procidentis, uuluæ. Et contra suppurationes. Crapulam & grauedines capitis impostis coronis olfactuue discutunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum est ex his comitialibus medetur, maxime pueris, in aqua potum. Semen scorpionibus aduersatur.

EX SYMEONE SETHI.

Profunt ad intestinorum dolores, cor uero offendunt. Dolores capitis qui fiunt à flaua bile sopiunt potæ & odorata. Ventriculū irritant, & flauā in eo inuentam bilem. Caput siccum humectant, calidumq; refrigerant suo odoratu. Somnum inducunt. Humida capita destillationibus obnoxia reddunt.

DE VIOLA MATRONALI CAP. CXVII.

NOMINA.

Veteribus Græcis & Latinis cognita fuerint nec ne Violæ quæ hodie, quod eas matrone colere soleant, matronales uocantur, nondum comperit habemus. Quare uulgari & usitato nomine, donec rectius inuentū fuerit, utemur. Germanicè, quod rarè adhuc in Germania dum ista scriberemus fuerint, welsch Weiel appellare uolumus, ut nimirum hac nomenclatura à Leucoijs, de quibus suo dicemus loco, segregaremus. Possent etiam haud inepte Srawenueiel / ad imitationem latini nominis appellari.

GENERA.

Tria Violarum matronalium damus genera. Primi enim generis candida est, alterius punicea, tertij purpurea: nec differre admodum nisi folis floribus uidentur.

FORMA.

Fruticosa est herba, cubitali altitudine, ramosa, caule & folijs lanuginosis, oblongis, angustis, mollibus ac canescentibus, floribus aut albis, aut puniceis, aut purpureis quadrifolijs, semine in oblongis siliquis lato ac tenui, radice longa, lignosa, subterrena & acri.

LOCVS.

In hortis & cultis locis proueniunt.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calidas esse sapor foliorum & radice, qui acris est, abunde docet. Humiditatem autem multā, Galeno lib. 4. cap. 18. de simpli. medi. facul. teste, eo quod amaræ non sint, admistam habent.

VIRES.

Incidendi & digerendi per halitum uim obtinent. Ideoq; radix aut folia decocta in aqua, cōuulsis, difficultate spirandi laborantibus, & ueteri tussi auxiliantur. Vriam & menses ducunt, sudoresq; sciendi facultatem habent.

DE IRIDE.

313

VIOLA
MATRONALIS ALBA

Weißwelsch Veiel.

d

VIOLA MA-
TRONALIS PVNICEA

Rot welsch Veiel.

VIOLA MA-
TRONALIS PURPUREA.

Braunwelsch Veiel.
d 2

NOMINA.

PIZ Græcis, Iris Latinis appellatur: officinis suam appellationem retinuit. Germanis *blaw Gilgen* / *blaw Schwertel* / *Deielfwurz* dicitur. A cœlestis arcus similitudine, quam flores eius repræsentant, ut paulò post dicemus, nomen accepit Iris. Sunt qui non sine pudendo errore aliam assignent herbam recto, aliam casui paterno, ita ut Iris ab Ireos, tanquã purpureus color à niueo, distingui putetur imperitis herbarijs. Pro manasse autẽ hunc errorem ex græca uoce *λίεωγ*, qua Liliū, quod candidos profert flores, genti illi significatur, parum per unius literæ abiectionem deprauata, uerisimile est. Primam nanque literam abijcientes, ultimam uerò in *σ* uertentes, *σέωσ* dixerunt pro *λίεωγ*. Sed hæc opinio indigna est quæ explodatur, cum Dioscoridem & alios ueteres omnes seorsim de Iride & Lirio siue Lilio agere constet.

FORMA.

Folia Gladioli similia fert, maiora tamen, latiora & pinguiora. Flores in caule æqualibus inuicem spacijs distantes, inflexi, uarij. Aut enim candidi, aut uirides, aut lutei, aut purpurei, aut cœrulei conspiciuntur. Vnde ob hanc uarietatem arcui cœlesti assimilata est. Radices subsunt geniculatæ, solidæ, odoratæ: quæ simulatq; fuerint dissectæ, siccantur in umbra, & filo traiectæ reconduntur. Hæc Dioscoridis pictura tota huic herbæ, quam Irim hodie herbarij & officinæ uocant, suffragat. Si quidem ea radicibus nititur solidis, geniculatis & odoratis, adeò ut uiolarũ purpurearũ odorem prorsus referre uideatur, & hoc nomine à Germanis nostris *Deielfwurz* / hoc est, *Violacea radix*, sit appellata. Folia Gladioli faciem simulant, maiora duntaxat, latiora & pinguiora. Caule recto sesquipedali, è cuius fastigijs pari interuacante spatio flores erumpunt, inflexis mutuò foliorũ labris, qui nitent uaria colorum mistura, instar cœlestis arcus. Quemadmodũ enim aquarius ille arcus, qui est imago malè expressi solis, caua nube recepta, uarios mentitur colores, sic ut cœruleas, uirides, luteas, purpureasq; lineas ducat, ita cauo calyculi sinu uerisimiles lituras flores ostendunt, qua diuersa specie cœlestem æmulantur arcum. Falluntur itaque qui in toto floris ambitu huiuscemodi uarietatem perquirunt, cum inflexa foliorum labra uel purpureus, uel cœruleus semper color inficiat.

LOCVS.

Parsim in hortis & macerijs uinearum prouenit. Laudatissima tamen est quæ in Illyrio & Macedonia nascitur, & melior inter has quæ densa & breui radice constat, quæque fragenti contumax est, colore subrufa, admodum odorata, gustuq; feruida.

TEMPVS.

Floret uere, Maio potissimũ mense, quo sanè tempore flores colligi debent. Radices autem suo tempore, hoc est, autumnò.

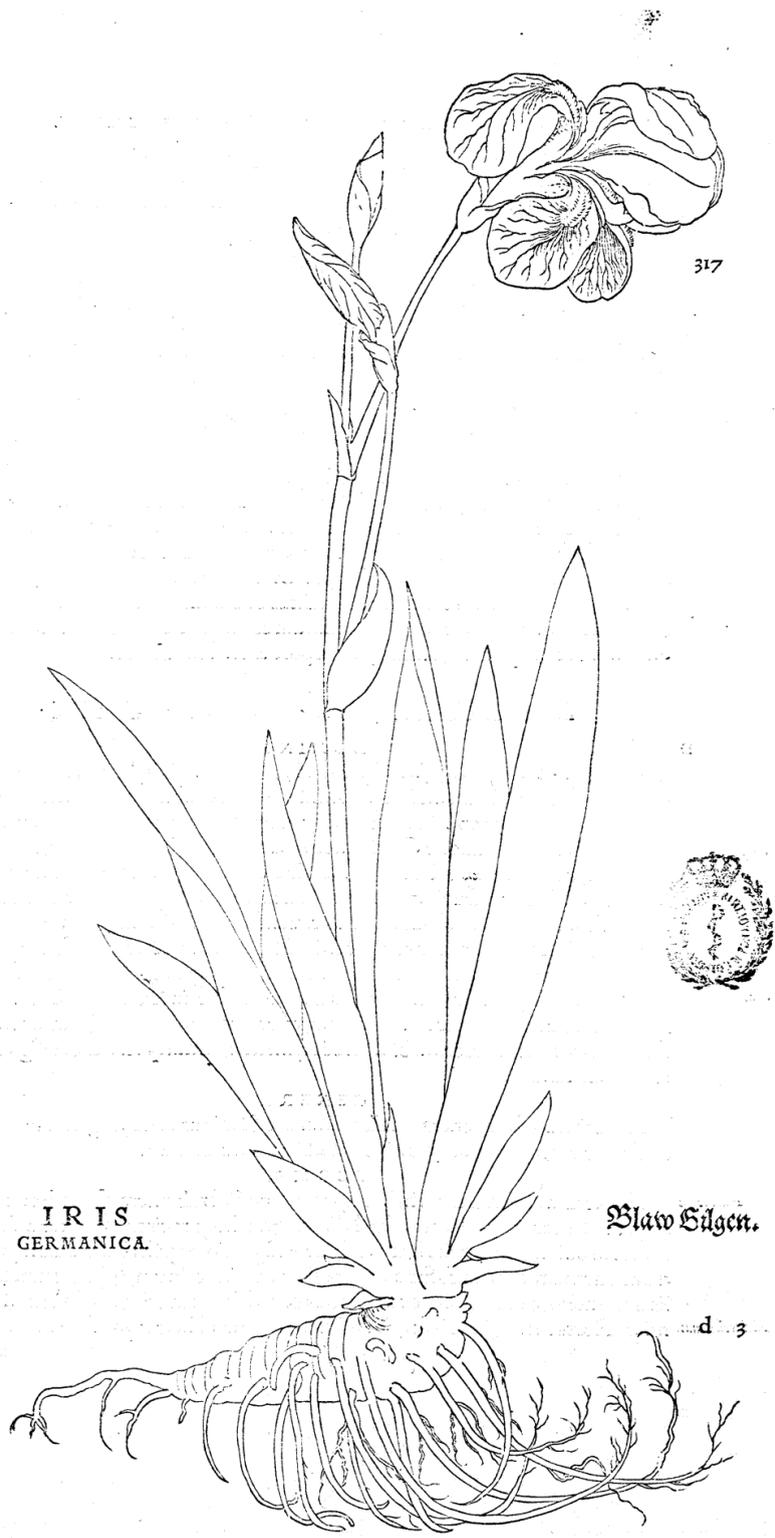
TEMPERAMENTVM.

Iris in altero calefacit ordine, in tertio aut̃ desiccatur. Abstergit quoq; & maturat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Irides omnes calefaciendi extenuandiq; uim obtinent. Contra tussim efficaces, humoresq; nõ facillè excreabiles extenuant. Biles ex hydromelite drachmarum septem pondere potæ purgant. Somnum conciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Cum aceto potæ uenenatorum moribus, lienosis, conuulsis, refrigeratis, rigentibus, & quibus genitura effluit, auxiliatur. Menses cum uino potæ ducunt. Decoctũ earum ad muliebria fomenta utile, molliens aperiensq; locos. Ischia dicis infunditur. Fistulas & sinus carne explent. Quinetiã glandis modo cum melle appositæ, foetus extrahunt, Strumas ueteresq; durities coctæ & illitæ emolliunt.

Aridæ

IRIS
GERMANICA

Blau Silgen.

d 3

C Aridae ulcera explent, & cum melle purgant. Nudata ossa carne operiunt. Doloribus capitis cum aceto & rosaceo utiliter illinuntur. Lentigines, cutis in facie uitia cum Elleboro albo, & duabus mellis partibus illitae emendant. Pelsis, malagmatis & acopis miscentur. In uniuersum magni usus sunt.

EX PAVLO.

Iris tuisi utilis. Humores in thorace non facile excreabiles extenuat. Torminibus medetur, ulceraque sordida expurgat. Cum mulla pota aluum ducit.

EX PLINIO.

Infantibus eam circumligari salutare est. Dentientibus praecipua est & tuisientibus, tinearumque uitio laborantibus, instillari. Caeterum ulcera purgat, capitis praecipue, suppurationes ueteres. Aluum soluit duabus drachmis cum melle. Tuisim, tormina, inflationes, pota. Lienis ex aceto. Contra serpentium & araneorum morsus, ex posca ualet. Contra scorpiones, duarum drachmarum pondere in pane uel aqua sumitur. Contra canum morsus ex oleo imponitur. Et contra perfrictiones. Sic & neruorum doloribus. Lumbis uero & coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei concafactoria. Naribus subdita, sternutamenta mouet, caputque purgat. Dolori capitis cum Coroneis malis aut Strutheis illinitur. Crapulas quoque & orthopneas discutit. Vomitiones cit, duobus obolis sumpta. Ossa fracta extrahit, imposita cum melle. Ad paronychias farina eius utuntur. Halitus oris comanducata abolet, alarumque uitia. Succo duritias omnes emollit. Somnium conciliat, sed genituras consumit. Sedis rimas & condylomata, omniaque in corpore excrementa sanat.

DE HIERACEO CAP. CXIX.

D

NOMINA.

HIERAKION, ἡ ὄσχις Graecis, Hieraceum Latinis dicitur: officinis inusitatum. Germanice, quum aliud nomen expricari non potueramus, *Habichtraut* appellauimus, ad graecam alludentes appellationem: neque enim alia ratione Graeci hanc herbam Hieraceum nominarunt, nisi quod accipitres, quos illi *ispaças* dicunt, scalpendo eam, succoque oculos tingendo, obscuritatem cum sensere discutiant. Sonchites autem dicta est, quod Soncho non admodum dissimilis sit, maxime quod ad eius circumferentiam & extremam partem, in qua caules & flores sunt, attinet. Haec enim & illa concouo, & lacteum succum emittente caule, luteisque floribus est. Apuleius Lactucam syluaticam appellat. Plinius quoque libro uigesimo, cap. septimo, ut alij omnes ferè, in Lactucarum sponte nascentium numero, propter similitudinem, Hieraceon hoc habet. Quam autem inuicem similes sint Hieraceum & Lactuca syluestris, utriusque icones & effigies colatae monstrabunt.

GENERA.

Hieracij duo sunt genera, maius nimirum & minus. Maius germanice *groß Habichtraut*, minus autem *klein Habichtraut* nominatur.

FORMA.

Hieraceum maius. Hieraceum maius caulem habet asperum, modice rubentem, spinosum, concuum. Folia per interualla rariuscule diuisa, Soncho per circumferentiam similia. Flores in oblongis capitulis luteos. Quae designatio prorsus hanc quam pictam damus herbam exprimit. Siquidem caulem emittit scabrum, subrubrum, spinulis horrentem, cauum, folia ex interuallis & raro laciniata, Sonchi folijs non dissimilia. Flores in longiusculis capitulis luteos. **Hieraceum minus.** Minus Hieraceum folia ex interuallis per

319

HIERACEVM
MAIVS.

Groß Habichtkraut.

d 4

HIERACEVM
MINVS.

Klein Habichtkraut.

Alis per ambitum diuisuris scissa obtinet. Caules de se emittit cauos, teneros & uirides, in quibus flores lutei circulum circumscribentes. Que itidem notæ omnes herbæ illi, cuius picturam exhibemus, conueniunt.

LOCVS.

Vtrumq; in quibusdam pratis prouenit.

TEMPVS.

In fine Iulij mensis, & per uniuersum Augustum floret Hieraceum. Succus eius carpitur per messes inciso caule.

TEMPERAMENTVM.

Maius Hieraceum planè Sonchi temperamento constare uidetur, refrigerat itaque & mediocris adstrictionis est particeps. Minus in gustu paulò maiorem amaritudinem refert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Hieraceū maius refrigerandi, & modicè adstringendi, ideoq; æstuant stomacho, & inflammationib; illitum prodest. Succus erosionem eiusdem in forbitione mitigat. Herba ipsa cum radice illita scorpionum ictibus auxiliatur. Minus facultates habet superiori easdem.

EX PLINIO.

Succus sanat omnia oculorum uitia cum lacte mulierum. Arcet nubeculas, cicatrices, adustionesq; omnes, præcipuè caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Idem succus aluum purgat, in posca potus ad duos obolos. Serpentiū ictibus medetur in uino potus. Et folia tosta, thyrlicq; triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur, maximè contra scorpionum ictus. Verum contra phalangia, commixto uino ex aceto.

APPENDIX.

Sunt qui tantam inesse huic herbæ uim contra oculorum uitia credant, ut radicem etiam à collo suspensam caliginem oculorum sanare posse dicant.

DE HIPPVRI CAP. CXX.

NOMINA.

HΙΡΟΥΡΙΣ Græcis, Equisetum, herba aut salix equinalis Latinis, recentioribus herbarijs uerbum uerbo reddentibus Cauda equina, Germanis *Koßschwanz* / *Pferdschwanz* / *Koßwadel* / *Kagenwedel* / *Kagenzangel* / *Kantenkraut* / *Schaffhöw* nominatur. Nomen tam Græcum quàm Latinum à caudæ equinæ imagine, quam comæ illius præferunt, accepit.

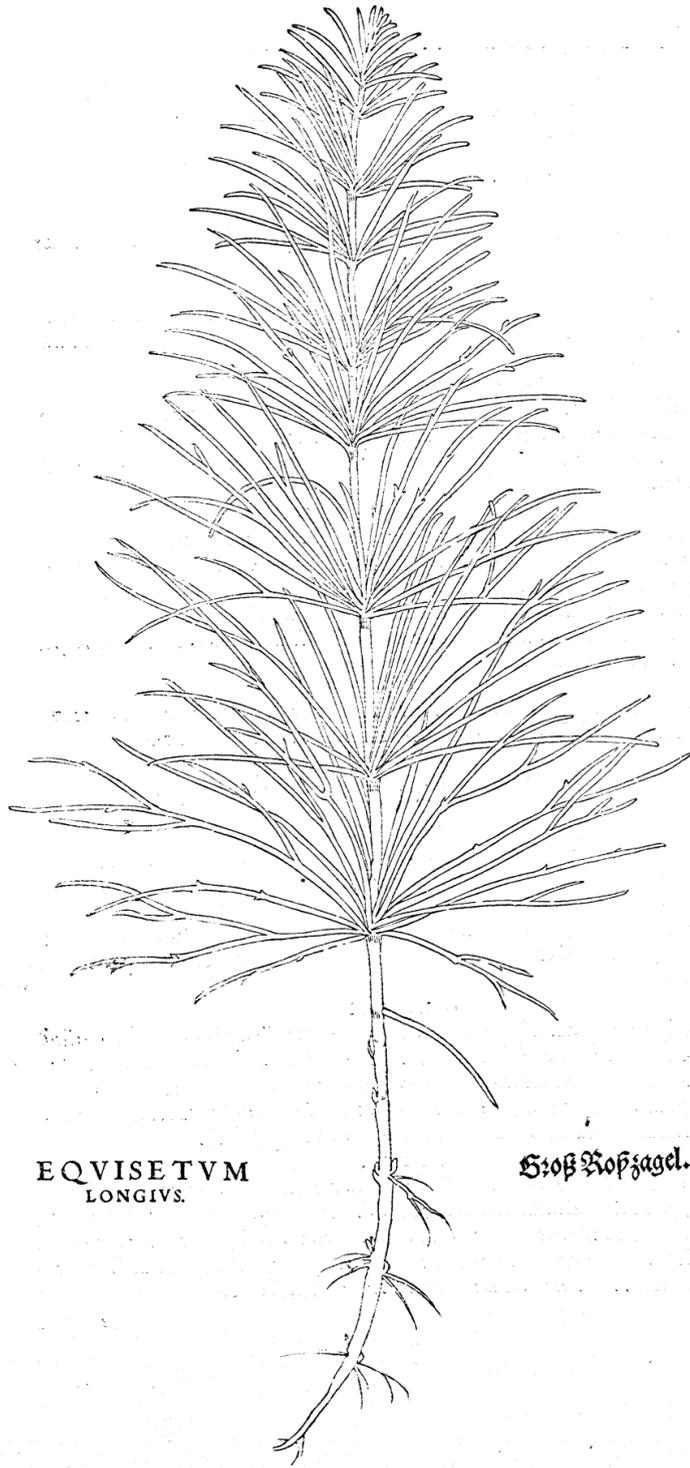
GENERA.

Eius duo sunt genera. Vnum longius, quod nonnulli ætatis nostræ herbarij ab asperitate quam obtinet *Asprella* uocant. Hinc est quod materiarij fabri lignea pectinum & aliorum minorū operum ruditatem huius herbæ scabritia in nitorem expoliant. Germanicè *groß Koßschwanz* dicitur. Alterum breuius est, ad abstergenda uasa aptum. Germani *klein Koßschwanz* appellant.

FORMA.

Primum Equiseti genus cauliculos habet inanes, leniter rubentes, subasperos, solidos, geniculis qui inuicem inseruntur diffectos, in quibus folia iuncea, crebra, & tenuia. In altitudinem adsurgit, scandendo proximas stipites comis circumfusa dependet multis, nigris ut equorum cauda. Radix illi est lignosa, dura. Alterū comas per interualla habet breuiores, candidiores & molliores.

LOCVS.

EQUISETVM
LONGIV.

Groß Hofsagel.

EQUISETVM
MINVS.

Klein Rosschwanz

C

LOCVS.

Longius Equisetū in aquosis locis & scrobibus prouenit, nec eo in fossis prope aquas & umbrosis locis alia planta frequentior est, ut hoc nomine *χαράδρα* Græcis dictum sit. Nec enim *χαράδρα* aliud est illis nisi terræ rima & fissura. *εφιδρα* etiam non alia ratione, quàm quod in aquosis produceretur, nominauerunt. Alterum in pratis inuenitur, nec ferè frequentius occurrit, inuisa scenifecis.

TEMPVS.

Viruncq; ætate suis in locis copiose prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatem, ac proinde ualenter simulq; citra mordicationem exiccantem, obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adstringit, quapropter succus eius sanguinem ex naribus erumpentem sistit. Dysentericis cum uino potus confert. Vrinam cit. Folia cruenta uulnera glutinant trita & inspersa. Herba & radix tussientibus, orthopnoicis, ruptisq; suc currit. Quinetiam intestinorum diuisiones, uesicæ dissectionem, & intestinorum ramicem coalescere cogiq; folia in aqua pota feruntur.

EX GALENO.

Vulnera maxima conglutinat, etiamsi præfectos esse neruos contingat: præterea intestinorum ramices cogit. Cæterum ad sanguinis reiectionem, ad fluxū muliebrem, potissimum rubrum, ad dysenterias, & ad alia uentris profluua generosum est medicamentum herba ipsa aut ex aqua, aut ex uino epota. Sunt qui de ea scriptum reliquerunt, quod nonnunq; etiam uesicæ, & tenuium intestinorum uulnera succus ipsius sanauerit. Prodest etiam profluuiū sanguinis ex naribus, tum fluxu obnoxys in uentre affectibus ex austerorum quopiam uinorum potus, ac si febre teneatur ex aqua.

EX PLINIO.

Vis eius spissare corpora. Succus sanguinem è naribus fluentem inclusus sistit, item aluum. Medetur dysentericis in uino dulci potus cyathis tribus. Vrinam cit. Tussim, orthopnoeam sanat: item rupta, & quæ serpunt. Intestinis & uesicæ folia bibuntur. Enterocœlen cohibet.

DE HIBERIDE CAP. CXXI.

NOMINA.

Nasturtium
agreste.

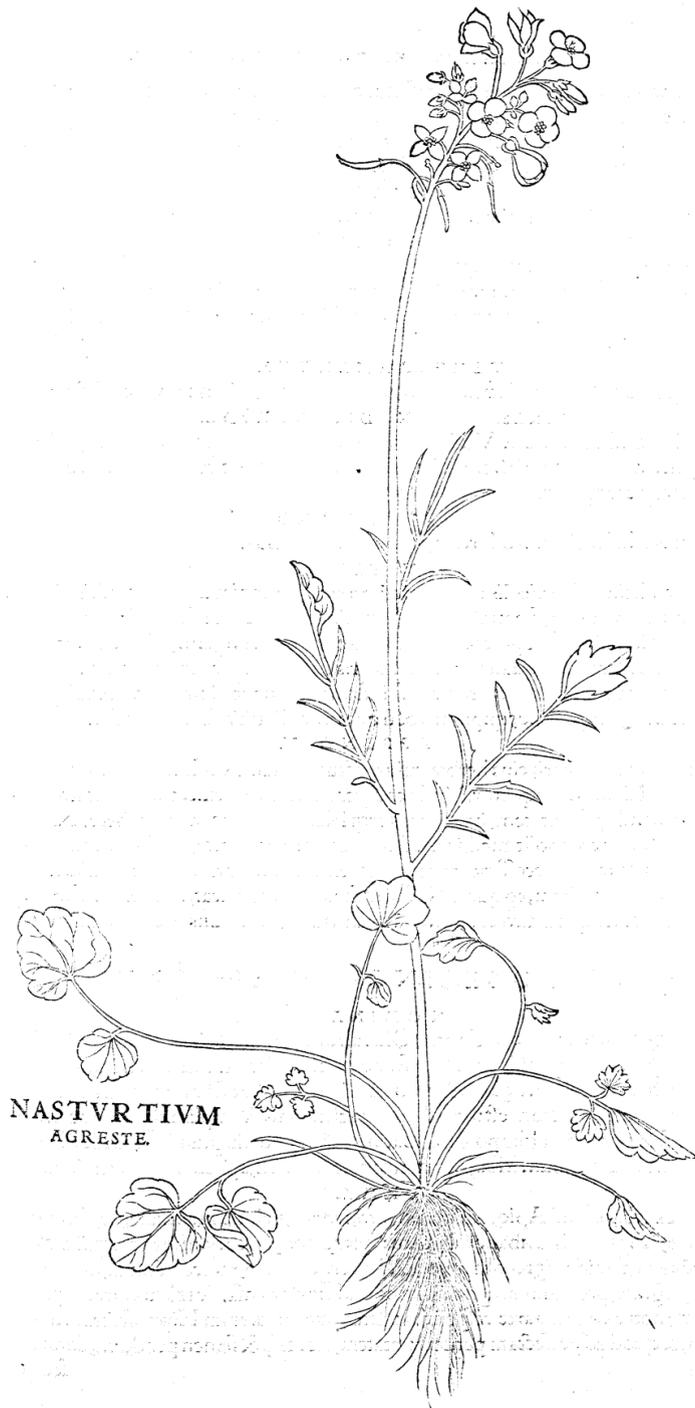

Agriocardamon
cur dila.

HΕΡΗΣ, ἢ χαράδρα, ἢ ἀγροκαρδάμων Græcis, Galeno & Paulo alio nomine Lepidion: Hiberis, Nasturtium agreste Latinis appellatur. Officinis nostris incognita. Germanis *Gauchblüm*/ non alia ratione quàm quod plerofq; qui in illius notitiam nondum peruenerunt, infatuet. Potest etiam cōmodè dici *wilder Kress*. Cardamantice, & Agriocardamū Græcis appellata, quod radici odor insit Nasturtij: uel quod eius folia partim Nasturtio aquatico, quod à Dioscoride Silymbrium cardamine dicitur, partim etiam hortensi, quod Cardamon Græcis nominat, similia sint: uel quod gustu Nasturtiū referant.

FORMA.

Folia Nasturtio similia habet, uerno tempore uirentia, cubitali longitudine, aut minore, flore lacteo, radicibus duabus, sed una apud nos frequentius, nititur, odore Nasturtij quamacerrimo. Ex qua nimirum descriptione omnibus perspicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse Hiberida: caulem enim cubitalem obinet, foliaq; Nasturtio similia. Quæ enim à radice statim exeunt, aquatici, quæ uero in supremo caule emicant hortensis Nasturtij folia referunt. Verno quoq; tempore uirent, flos deniq; lacteus est, hoc est, in albo purpurascens: hunc enim Dioscoridem

NASTURTIVM
AGRESTE.

Sauchblüm.

ridem uocare lacteum florem, satis testatur quarta Ranunculi species, cuius etiam florem, qui colore huic similis est, lacteum esse scribit. Semen quoque in filiqualis tam exiguum producit, ut, Plinio etiam teste, uix aspici possit: radicem autem exilem atque acrem, cui inest Nasturtij odor.

LOCVS.

Nascitur incultis locis, circa itinera & prata.

TEMPVS.

Verno tempore apparet, Aprili potissimum mense & Maio, duratq; ad æstatis initia, quo potissimum tempore lacteum florem fundit: initio enim purpureo colore maculatus uidetur: efficacior emq; usum obtinet, quod tum semen etiam in filiqualis proferat.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine calefacientium, ut Nasturtium, minus tamen eo desiccatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefacit & adurit. Vtilis est ad coxendicis dolores cum suillo adipe falso, emplastri modo quaternis horis illita. Deinde in balneū descendatur, & oleo cum lana locus perungatur.

EX GALENO.

Similis Nasturtio tum odore, tum gustu, tum uiribus.

EX PLINIO.

Coxendicibus & articulis omnibus cum axungia modica utilissima, uiris plurimum quaternis horis, sceminis minus dimidio adalligata, ut dein in balneum descendatur in calidam, & postea oleo & uino corpus perungatur, diebusq; uicenis interpositis idem fiat, si qua admonitio doloris superfit. Hoc modo rheumatismos omnes sanat occultos. Imponitur in ipsa inflammatione, sed imminuta. Adalligata d capiti cum Quinquefolio, epiphoras & si qua in oculis uitia sunt, emendat.

APPENDIX.

Recentiores herbarij eius herbæ cuius picturam damus usum probant contra pediculos si lixiuio incoquatur. Vnde colligere licebit, eam exiccandi & ex alto euo candi trahendiq; facultatem, haud secus atq; Nasturtiū aut Sinapi, habere. Nam, Galeno lib. i. de composit. med. secundum locos, cap. vij. teste, medicamenta quæ phthiriasi medentur necessariò exiccant atq; ex alto trahunt. Vt iterum euidentissimum sit hanc herbam; eo quod Nasturtij facultates obtineat, esse ueram Hiberida, non obstante quod rarò aut nunquã duabus, sed una potius & exili nitatur.

DE HIPPOSELINO CAP. CXXII.

NOMINA.

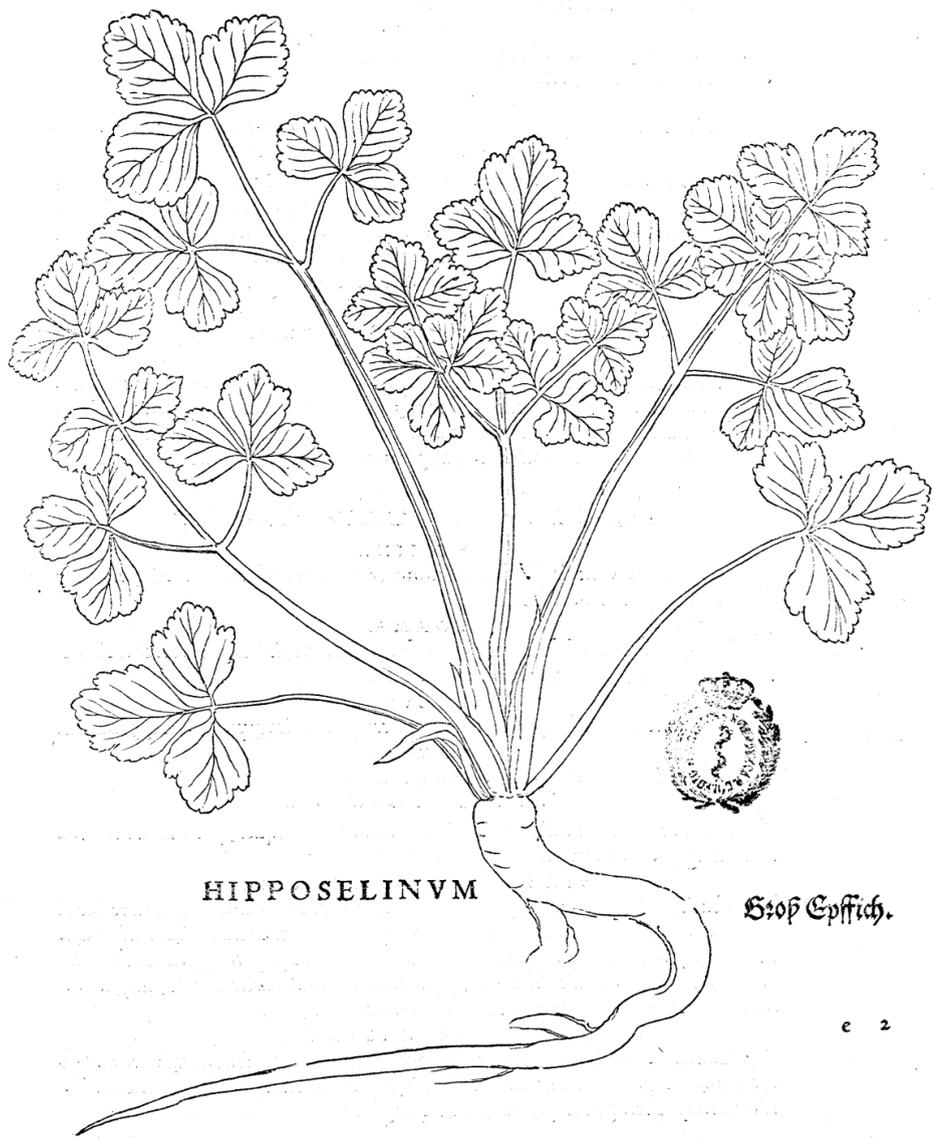
HIPPOSELINO Græcis, Oulus atrum Latinis dicitur: officinæ eius semine perperam pro Petroselino macedonico utuntur. Germanis groß Eppich/oder groß Eppich appellatur. Hipposelinon autem à magnitudine dictum est: siquidem Græci magnis & amplis rebus hippo præponere solent, adeò ut Hipposelinū Latinis nihil aliud nisi grande Apium sit. Oulus atrum quare appellatum.

FORMA.

Maius est hortensi Apio, caule cauo, alto, tenero, ueluti lineas habente, folijs latioribus, subpunicis, Libanotidis coma, plena flore, in corymbos antequã defloreat cõgesta, semine nigro, oblongo, solido, acri, odorato, radice odorata, intus candida, ori grata, pro caulis magnitudine non admodū densa. Porrò ne mireris quod picturæ non ex omni parte respondeat descriptio: neq; enim Hipposelinum integrum, & quod ad perfectam peruenit ætatem, floresq; & semen produxit, damus, sed id

Officinæ error.
Hipposelinū un-
de dictum.
Oulus atrū quare
appellatum.

HIPPOSELINVM

Stof Epffich.

c 2

C sed id tantum quod primo erumpit. Radicem itaq; tantum & folia depingi curauimus, ut quæ Oleris atrii, cuius sæpè fit apud Dioscoridem mentio, forma, saltem in folijs & radice, esset, cerneret. Annitemur tamen ut aliquando integram eius herbæ picturam exhibeamus.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis, & iuxta paludes.

TEMPVS.

Sarum tardè prouenit, ideoq; factum ut integrè depictum dare nobis haud licuerit. Floret, Plinio teste, æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo ordine, ut Apium, & siccum in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo ceu Apium. Radix etiam cocta & cruda estur. Quinetiam folia & caules cocti manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur. Crudaq; ad falgama condiuntur. Semen potum in mulso menses ducit. Rigore concussos calfacit potum & illitum. Vrinæ stitlicidio auxiliatur. Radix eadem præstat.

EX GALENO.

Hippofelini similis Apio uis est, ualidior tamen. Mensium autem & urinæ cindæ potissimum facultatem habet, ut liquet ex capite eiusdem de Smyrnio.

EX PLINIO.

Olus atrum quod Hippofelinum uocant, aduersatur scorpionibus. Poto femine torminibus interaneis medetur. Itemq; difficultatibus urinæ semen eius decoctum ex mulso potum. Radix eius in uino decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi moribus potum & illitum medetur.

DE IXO CAP. CXXIII.

NOMINA.

Ξοξ Græcis, Viscum Latinis & officinis, Germanis *Wissel* / oder *Wissel* nominatur.

FORMA.

Planta est fruticosa, lenta, semper uirens, intus porracei coloris, extra subflaua, folijs buxi, acinis exiguis, sine flore.

LOCVS.

Nunq; in terra, sed semper in arbore, quercu præfertim, pyro, mâloq; prouenit.

TEMPVS.

Autumni initio cum suis acinis decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

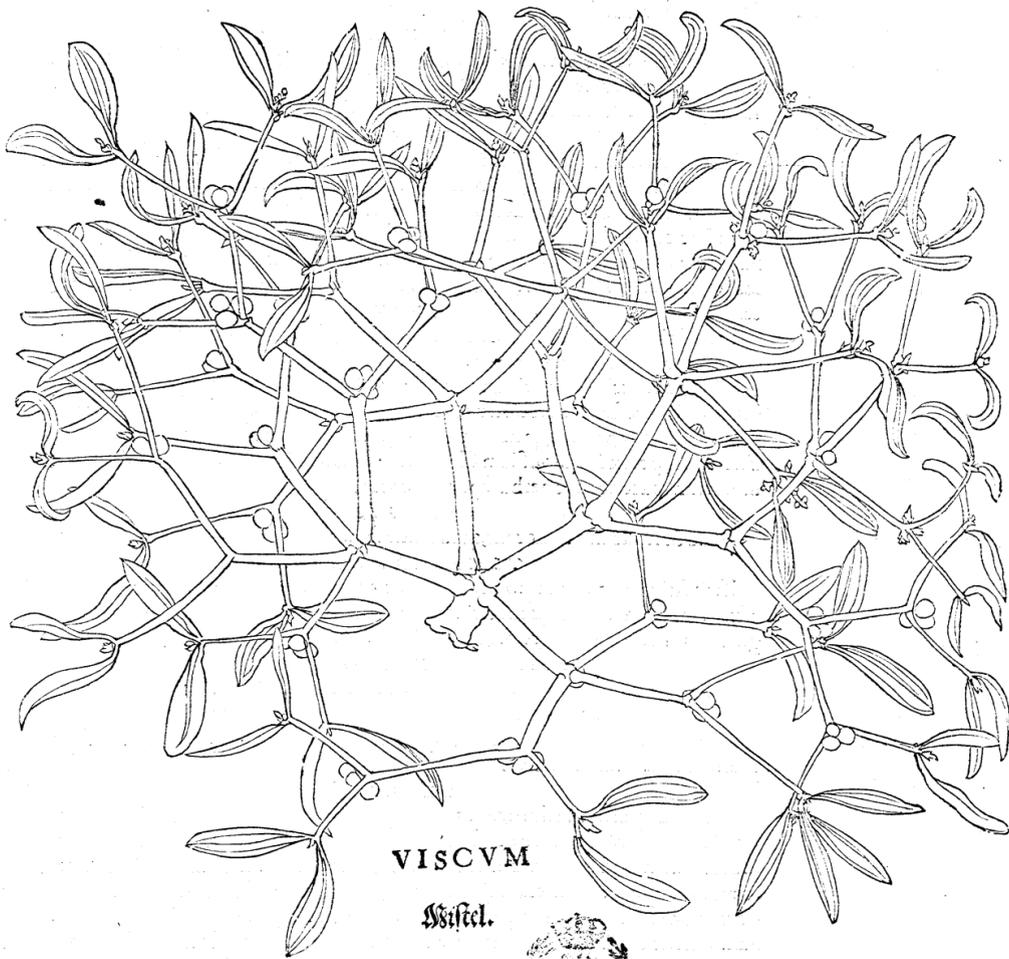
Calfacit cum acrimonia: ex plurima enim aëria & aquea, paucissima terrena constat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Discutit, emollit, attrahit: tubercula, parotidas, ceterosq; abscessus cum resina & pari cæra mixtum, maturat. Epinyctidas in splenio curat. Cum thure antiqua ulcera, & malignos abscessus mollit. Lienes cum calce, aut gagate lapide, aut asio coctum & impositum minuit. Cum auripigmento aut sandaracho illitum, ungues extrahit. Mixtum cum calce & fæce, uim suam intendit.

EX GALENO.

Valenter ex alto humores extrahit: nec tenues tantum, sed & crassiores, eosq; diffundit ac digerit. Est autem ex eorum genere quæ non protinus admota calfaciunt, sed quæ tempus requirunt, uelut Thapsia.

VISCVM

Wistel.

c 3

NOMINA.

ISATIS Græcis, Ifatis Latinis uocatur. Gallis, ut in cōmentarijs suis testatur Cæsar, Glastum olim dicebatur, nunc Guadam. Germanis autem ad hoc nomen alludentibus, Weydt nominat. Arabibus Nil, Nitech, & Indicum, ut lib. i. Paradox. cap. uigesimo sexto monstrauimus. Barbari deprauata uoce Olatim appellant.

GENERA.

Duo Ifatidis sunt genera. Vna enim satiuā, qua tingendis lanis infectores utuntur. Altera uerò syluestris, qua lanarum infectores haud utuntur. Priorem Germani simpliciter Weydt/alteram uerò cum adiectione wild Weydt nominant.

FORMA.

Satiua. Satiua folia habet Plantagini similia, sed pinguiora, nigrioraq; caulē duobus cubitis altiorē. Hęc Dioscorides, qui reliquas notas, quę syluestri similes per omnia sunt, cōmemorare noluit. Ex syluestris tamen effigie facillē quales sint æstimare poteris: hęc em̄ teste Dioscoride, satiuę similis est, folia tamē maiora obtinet, ad Lactuce folia accedentia; caules etiā tenuiores, multifidos, rubicantes, qui in cacumine folliculos linguarū figura multos dependentes habent, in quibus semen. Flos ei luteus & tenuis.

LOCVS.

Ifatis satiuā copiose in Germania prouenit, præsertim agro Erphordiano, cui magnum quæstum adfert. Viridem enim herbam trifolibus molis premunt, ut herbaceā lanam excludant; dein abactō liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis cōputrescere in æstate feruente sinunt. Hos cortinis infectorię coquunt officinæ, & laneos pannos, ac uellera demergunt, ut cœruleū imbibant colorem. Syluestris sua sponte in quibusdam Germaniæ locis nascitur, ut Tubingæ, ubi omnes uinearum maceries hac herba septræ uidentur.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mense florent, ac subinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Ifatis satiuā ualenter admodum exiccantis, nondum tamen mordentis facultatis est; amara enim simulatque adstringens existit. Syluestris uerò acre quiddam, tum gustu, tum actione præfert; proinde ualentius quàm satiuā desiccatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ifatidis satiuę folia omnia cedemata & tubercula illita discutere possunt. Cruenta uulnera glutinant. Sanguinis profluua sistunt. Ulcera phagedænica, herpes, erysipelata, & putrescentia sanant. Syluestris eadem quæ satiuā potest. Lienosis etiam pota & illita auxiliatur.

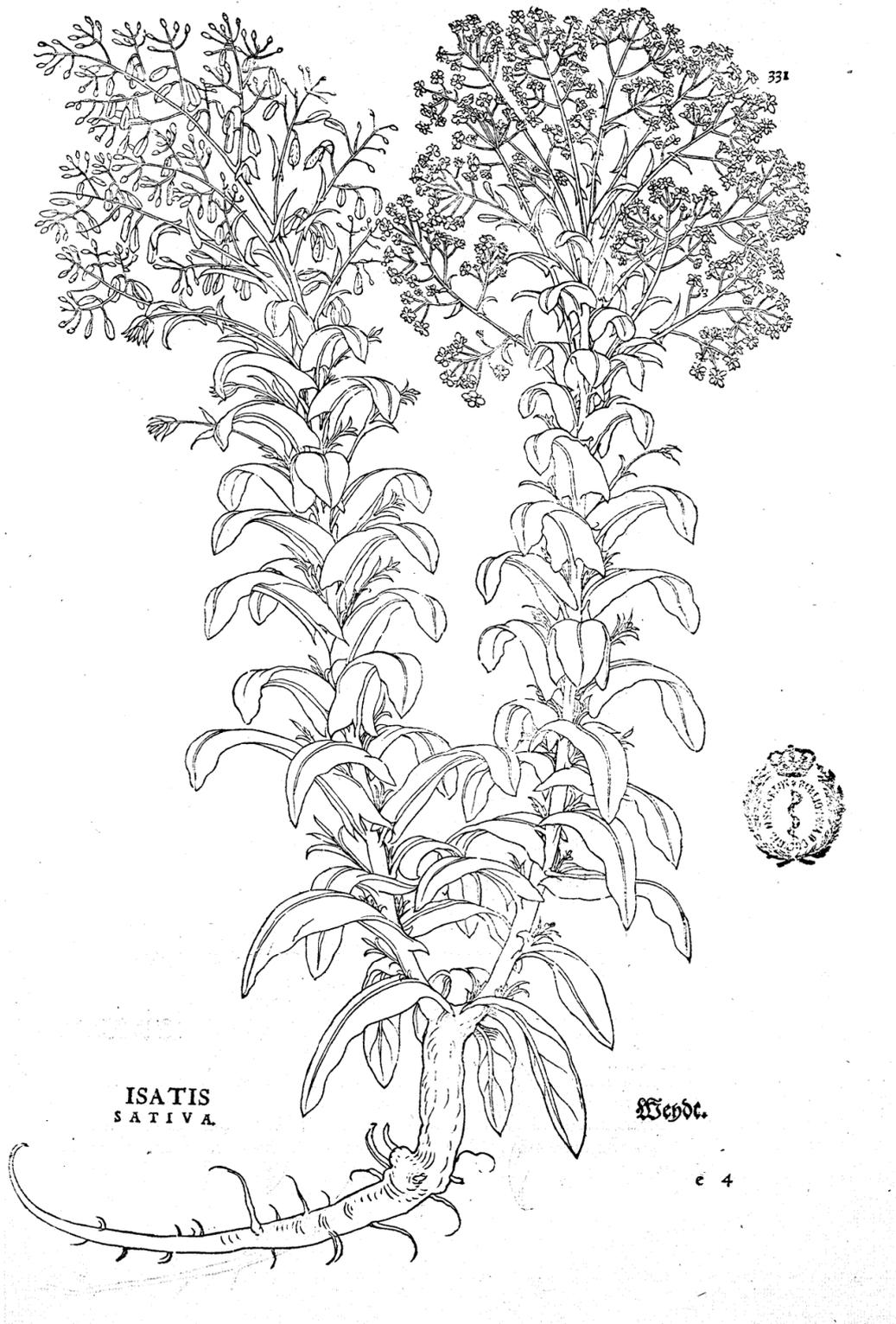
EX GALENO.

Satiua magna ulcera duroꝝ corporum glutinat, etiam si in capitibus musculorum fuerint, & sanguinis profluuiō laborantibus partibus utiliter illinitur. Tumores cedematodes mirificē discutit, simul & reprimat, omnibusq; ulceribus malignis mirabiliter resistit, etiam si putrescant, etiam si erodantur. Quod si quando laborantis natura ualidior appareat, folijs eius tritis aut panem, aut hordeaceā farinam, aut triticeam, aut polentam, pro uincente in unoquoq; affectu, miscere oportebit. Syluestris uerò potentissimē humidis putredinib. oblitit, ad cetera uerò iam comprehensa deterior; immoderatus enim & cum mordacitate desiccatur, talia namque irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterum ob facultatis robur lienosis quoq; utilis est, quum altera prodesse nondum possit.

EX PLINIO.

Ifatidis folia trita cum polenta, uulneribus profunt. Sanguinem sistit. Phagedænas & putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanat. Item tumores ante suppurationē. Contra ignem sacrum, radice uel folijs prodest, uel ad lienes pota.

DE ITEA.

351

ISATIS
SATIVA.

Wedd.

e 4

ISATIS
SYLVESTRIS.

Wild Indigo.

NOMINA.

ITEA Græcis, Salix Latinis, Weiden/ oder Selber Germanis appellatur. Salix uerò à saliendo dicta est, quod ea celeritate crescat, ut quasi salire uideatur. Sic etiam Iteam quasi Salicem uocauerunt Græci.

Salix eor dicta.

Itea unde uocata.

GENERA.

Tria Salicis genera Theophrastus lib. iij. cap. xij. de historia plantarū recenset. Primā nigram nominari dicit, quod nigro aut puniceo cortice obducta sit. Secundam candidam, quod candido obducatur cortice. Tertiam coactę breuitatis ac pumilam, Helicen Arcadibus appellari scribit. Plinius etiam lib. xvij. cap. xxxvij. tria Salicis nomina cōmemorat: Viminalem, eandemq; purpureā: Vitellinam à colore luteo, graciliorē priore: Gallicam, quæ sit tenuissima. Lucius Columella lib. iij. cap. xxx. eiusdem quoque tria facit genera, Græcam, Gallicam, & Sabinam, quam etiam Amerinam uocari à plurimis scribit. Græcam flauī coloris, Gallicam obsoleti purpurei, tenuissimiq; uiminis, Sabinam gracilibus uirgibus atq; rutilibus esse asserit. Quæ sanè singula pulchrè cum ijs quæ Theophrastus tradit, conuenire uidentur. Nam primam Salicis speciem, quam Theophrastus nigram aut puniceam uocat, Plinius Viminalem, Columella uerò Sabinam & Amerinam appellat, Germani ror Weiden nominant. Secundam speciem, quam Theophrastus candidam, Plinius Vitellinam, Columella autem Græcam uocat, Germani geel Weiden. Tertiam, quæ Theophrasto Helix dicitur, Plinius & Columella Gallicam appellant, Germani uerò à tenuitate Klein Weiden.

Salix nigra.

Candida.

Pumila.

Viminalis.

Vitellina.

Gallica.

Græca.

Sabina.

Prima Salicis species.

Secunda.

Tertia.

FORMA.

Salix breui caudice confurgit, ramis longis, è trunco extremo ueluti à capite prodeuntibus, lentis, flexilibus: folijs longis, subtus incanis, supernè uirentibus: flore seu nucamento squamatim compacti, lanuginoso, propendente, fructu qui faciliè ante maturitatem euanescat.

LOCVS.

Aquosis lætatur, ideoq; auctu perquam facilis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere. Ocyssimè amittit fructum, antè quàm omnino maturitatem sentiat, ob id dicta Homero ἄλοισκερη, hoc est, frugiperda, Odyss. x. ubi sic canit: μακρὰ ἢ ἀργαροὶ καὶ ἰθάκι ἀλοισκαρητοί. Fructum siquidem fert, Plinio autore, abeuntem in araneam antequam percoquatur.

TEMPERAMENTVM.

Salicis tum folia, tum flores, citra mordacitatem exiccantis sunt facultatis, ac modicè adstringunt. Cortex tamen eius siccior.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Adstringunt Salicis folia, fructus, cortex & succus. Folia trita cum exiguo pipere & uino pota ileosis conueniunt. Per se etiam cum aqua sumpta, præstant mulieribus ne concipiant. Fructus potus sanguinè expuentibus prodest. Cortex eadem præstat. Vltus & cum aceto subactus, clauos & callos illitus tollit. Ex folijs & cortice succus in putamine mālī punici cum rosaceo calfactus, aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri optimū. Furfures exterit. Excipitur etiam è Salice succus exciso cum florēt cortice: in interiore enim eius parte concretus inuenitur. Vim autem habet exterendi quæcunq; pupillæ claritati obstant.

EX GALENO.

Salicis folijs ad cruenti uulneris glutinationē quis uti possit. Verū floribus eius maximè propè omnes utuntur medici ad exiccantis emplastri preparationē: est enim uis eorum desiccatoria: habent etiam quandam adstrictionē. Sunt qui succum ex ea expressum, medicamen seruent mordacitatis expers & exiccatorium, ad multas res uti-

334

PRIMUM SA-
LICIS GENVS.

Rot Baden.

ALTERVM SALL-
CIS GENVS.

Seel Waden.

336

TERTIVM
SALICIS GENVS.

Klein Weiden.

DEAS MYRTIA
1775 22

A res utile. Haud enim inuenias quid ad plures res utilius medicamento citra mordacitatem exiccante, quod paulum etiam adstringat. Porrò arboris cortex similem facultatem obtinet, tum floribus, tum folijs, nisi quod temperaturæ sit siccioris, uelut omnes cortices. Sed hunc quidam comburunt, eiusq; cinere utuntur ad ea omnia quæ ualenter deficcare oportet. Nam clauos quos uocant, callos, myrmeciasq; tollunt, aceto ipsum macerantes acri. Nonnulli autem dum floret Salix, corticem eius incidunt, & succum quendam colligunt, utunturq; ad ea quæ pupillas obfuscant, extergente uidelicet simulq; tenuium partium medicamine. Vti uerò illo ad multa alia quis posset, siquidem talis sit.

EX PLINIO.

Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit. Sed si prius colligatur, sanguinem reijcientibus prodest. Corticis è ramis primis cinis, clauum & callum aqua mixta sanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto succo suo. Est autè hic trium generum. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterum manat in plaga cum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Hic ad purganda quæ obstant oculis, item ad spissanda quæ opus sunt, ciendamq; urinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius succus est detruncatione ramorum à falce defillans. Ex ijs aliquis cum rosaceo in calyce mali punici calfactus, auribus infunditur: uel folia cocta, & cum cera trita imponuntur. Item podagricis. Cortice & folijs in uino decoctis fouere neruos utilissimum. Flos tritus cum folijs furfures purgat in facie. Folia trita & pota intemperantiam libidinis coërcent, atque in totum auferunt usum sæpius sumpta.

B DE CAPNO CAP. CXXVI

NOMINA.

ΚΑΡΝΟΣ Græcis, Fumaria Latinis; officinis Fumus terre, Germanis Erdrauch/ Daubentropff/ Kagentobel appellatur. Fumaria uerò hæc herba dicta est, propterea quod succus eius oculis inditus, ueluti fumus lachrymas mouet, oculosq; mordicat.

FORMA.

Fruticosa herbula est, Coriandro similis, tenera admodum; folijs candidioribus, cineracei coloris, undiq; numerosis; flore purpureo.

LOCVS.

Nascitur in segetibus hordeaceis, hortis, uineis, sepibus, & macerijs, alijsq; locis incultis atque pinguibus.

TEMPVS.

Carpitur in fine Maij mensis & Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Capnos calida & sicca in secundo esse uidetur ordine, id quod ex gustu patet: acris enim & amara est.

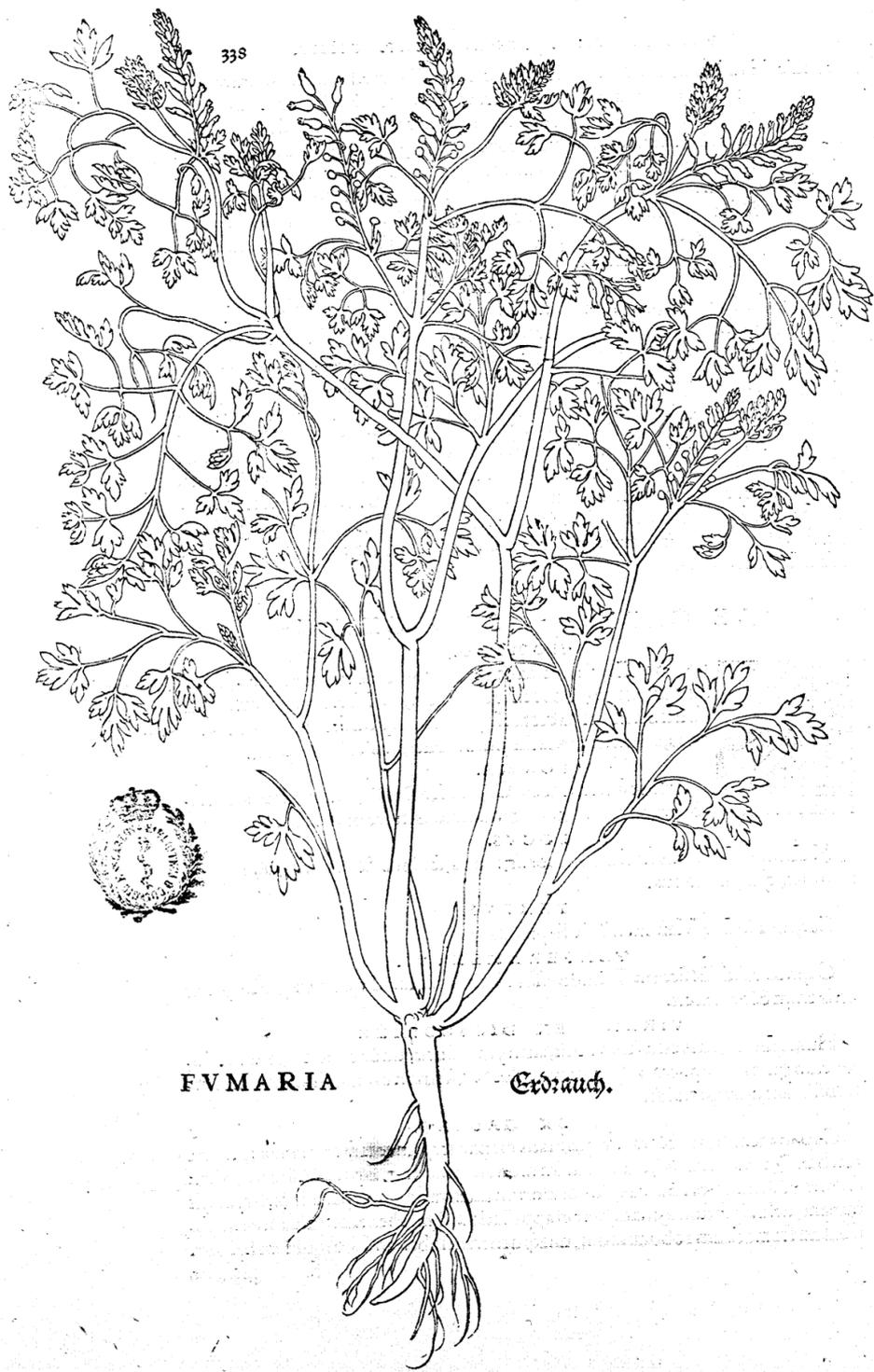
VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius succus acris est, uisum acuit, lachrymas ducit, unde & nomen traxit. Illitus cum gummi duplices palpebrarum pilos renasci non finit. Comanducata herba biliosam urinam trahit.

EX GALENO.

Capnos acris simul & amaræ qualitatibus est particeps, nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrem biliosam urinam multam prouocat, sanatisq; iecinoris obstructions & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non parum lachrymarum trahens, uelut ipse fumus; nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea uti solebat ad stomachum roborandum, unaq; uentrem lubricandū. Siquidem herbam

f primum

338

FVMARIA

Erdrauch.

A primum deficcata condebat: dein cum uti uolebat subductionis quidem gratia melicrato inaspergebat: roborandi uero causa, uino nimirum diluto.

EX PLINIO.

Claritate facit inunctis oculis, defachrymationemque ceu fumus, unde nomen accepit. Eadem euulsas palpebras renasci prohibet, Bilem per urinam trahit.

DE CICI CAP. CXXVII

NOMINA.

RICI, ῥιζιον Græcis, Ricinus Latinis, Mauritanis Kerua, officinis non-
nullis Cataputia maior, quibusdam etiam Pentactylon & Palma Christi, quod scilicet eius folia in humanæ manus effigiem articulantur: Germanis Wunderbaum/oder Creuzbaum dicitur. Croton autem & Ricinus à similitudine animalis, quod semen eius referre uidetur, nominata est. Sunt enim Græcis ῥιζιον, & Latinis Ricini, insecta animantia, quæ canibus præsertim adherent, quibus cibi nullus exitus est, colore liuido, nullis discreta membris, in globum continuè crescentia, donec plenius saginata, post aliquot dies sponte sua decidunt. Hinc est quod à Germanis nostris *Seckenböner* nominentur.

FORMA.

Arbor est parue fici magnitudine, folia Platano similia habens, maiora tamen, læuora & nigriora. Caudices uero & ramos arundinis modo concauos. Semen in uuis racemisue asperis, quod cortice nudatum, Ricino animali simile est. Quæ descriptio ita picturæ quadrat, ut nihil magis.

LOCVS.

B Nascitur nusquam in Germania nostra, nisi satum fuerit. Satum autem semel copiose prouenit. Sine difficultate etiam passim iam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Carpitur Autumno dum femine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Ricinus in secundo uel summum tertio ordine calefacientium & siccantium esse apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

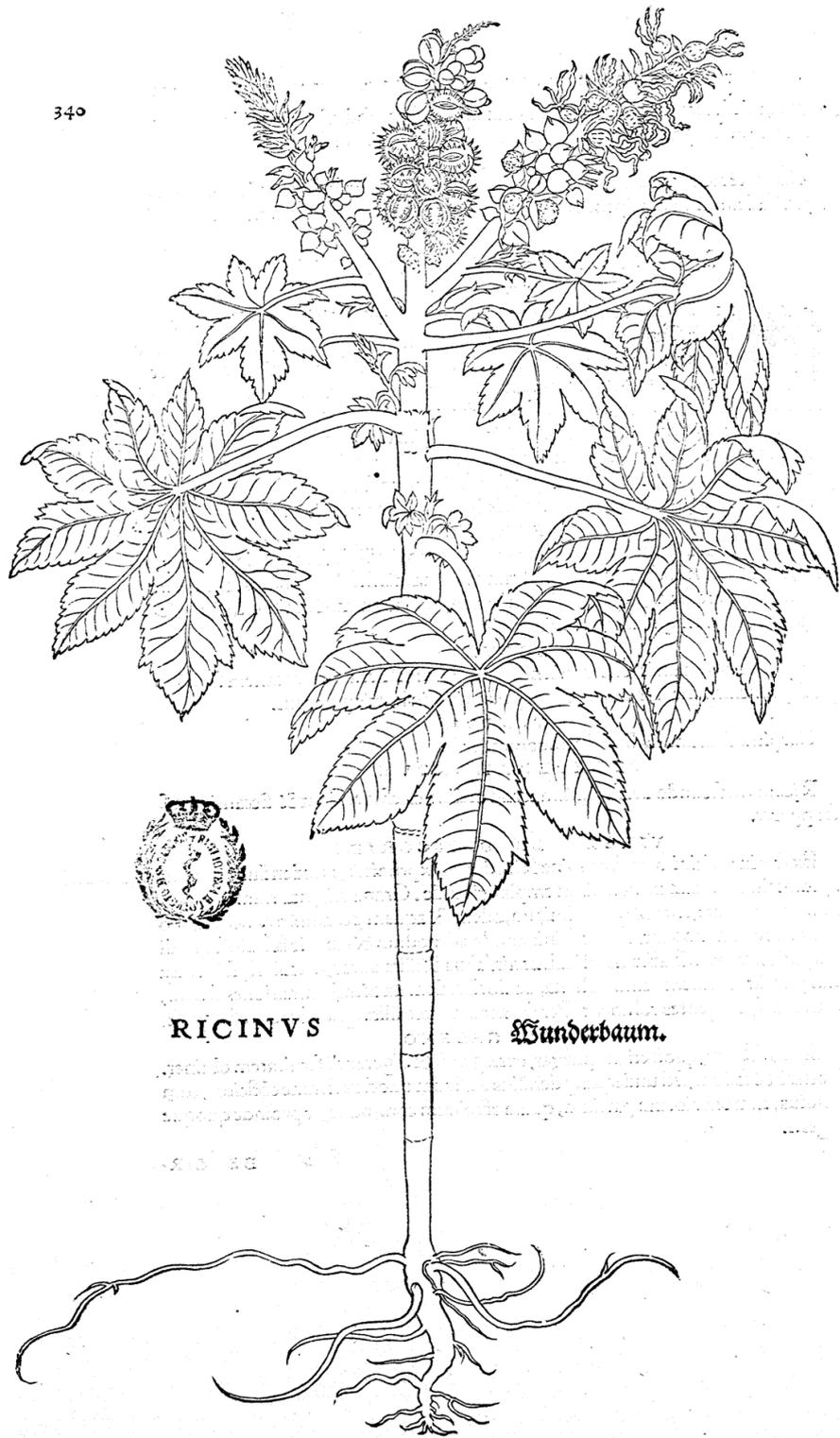
Ex femine Ricini oleum nomine Ricinum exprimitur, ad edendum minime aptum: alioquin tamen lucernis & emplastris utile. Grana triginta numero putaminibus purgata, trita & pota, pituitam, bilem, & aquam per aluum deiciunt. Vomitiones etiam mouent. Est uero iniucunda admodum & laboriosa huiusmodi purgatio: stomachum enim ualidè subuertit. Tusa & illita uaros, maculasque sole contractas purgat. Folia trita cum polenta, oculorum œdemata & inflammationes sedant, mammasque turgentes cohibent. Per se aut cum aceto illita ignes sacros restinguunt.

EX GALENO.

Semen Ricini, quod etiam purgat, extergendi & digerendi facultatem obtinet. Sic uero & folium, sed undequaque debilius. Oleum quod ex femine conficitur, tum calidius, tum tenuiorum partium, quam est oleum commune, ac proinde quoque digerit.

f 2 DE CIR-

RICINVS

Wunderbaum.

DE CIRSIO CAP. CXXVIII

341

A

NOMINA.

NIRSIUM græcè, Spina mollis, Buglossum magnum latinè nominatur: Buglossa officina, necnon herbarij Buglossam uel Linguam bouis uocant. Cir- Cirsiion autem eò quod uarices, quos Græci κίρσιος nominant, sanat, dicta est. Germanis Ochsenzung appellatur.

GENERA.

Nos duo damus genera, quorum unum Germanicum, alterum uerò Italicum est, in quo omnia sunt maiora.

FORMA.

Caulis est tener, duùm cubitorum, triangularis. Ab inferiore parte foliolis roseorum figura, angulos spinosos per interualla, sed molles habentibus. Folia Buglossi similia, modicè hirsuta, longiora, albicantia, extremitatibus aculeata obtinet. Cacumen in caule orbiculatum, hirsutum, in quo capitula in summo purpurea, quæ in lanugines euanescent. Hæc sanè descriptio satis monstrat, Cirsiion esse Buglossam hodie uocatam, cum ei deliniationes omnes, nulla ferè reclamante nota, conueniant. Siquidem caulis ei tener, bicubitalis, triangularis, spinosis per interualla angulis, sed mollibus & innoxijs aculeis. Folia Buglossi similia, longiora tamen, aut lege, *μικρότερον*, hoc est, minora, cum Plinio: subcandida, leniter hirsuta, in extremis partibus aculeata. Cacumen quoque caulis circinatum, hirsutum, in quo capitula purpurea. Et si uero reliqua omnia conueniant, tamen capitula purpurea non abeunt in pappos nec in nostra, nec in Italica.

LOCVS.

Produciuntur locis cultis & incultis, arenosis potissimum & petrosis. Italicum etiam hodie in multis hortis magna copia nascitur.

TEMPVS.

Carpitur Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacere & humectare ordine apparet.

VIRES, EX DIOSCORIDE.

Radice[m] Cirsiij laboranti loco adalligatam, dolores uaricum sedare Andreas scripsit.

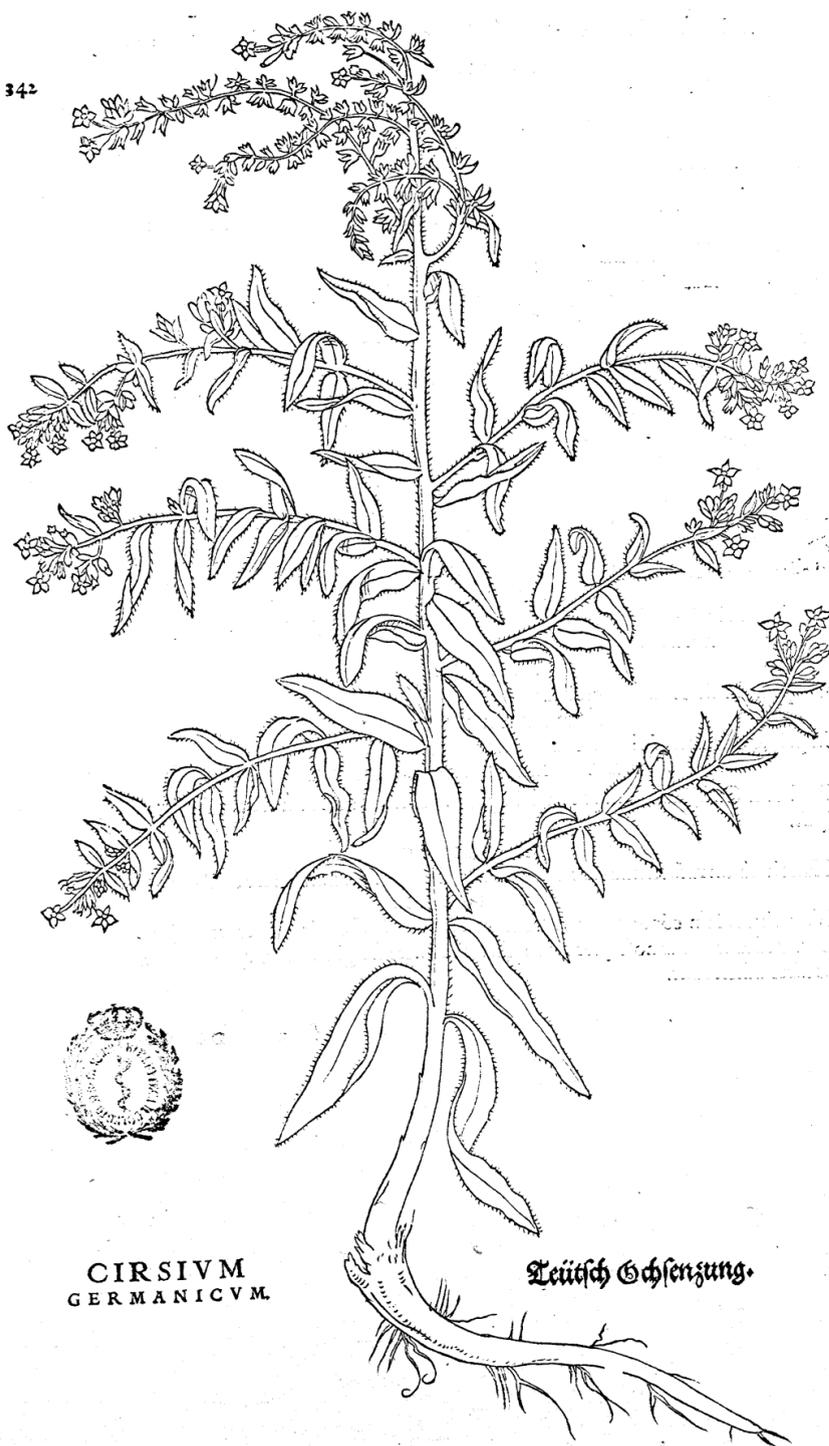
EX PLINIO.

Hanc herbam radicemue eius adalligatam, dolores uaricum sanare tradunt.

APPENDIX.

Non plures iam commemoratis facultates Cirsiio, Dioscorides & ueteres alij tribuunt. Videant igitur nostre ætatis medici, ne temerè Buglossæ suæ quas non obtinet uires adscribant.

f 3 DE CO

CIRSIVM
GERMANICVM.

Leutich Ghsenzung.

CIRSIVM
ITALICVM.
Welsh Thesenzung.
f 4

C

NOMINA.

CORION, ἢ κορίαννον Græcis: Corion seu Coriannon Latinis, uulgo & officinis Coriandrum, Germanis, qui latinam seu officinarum appellationem imitantur, Coriander nominatur. Corio nomen fecisse cimices uerisimile est, quos folia & caules eius olent; κορίων enim Græcis insecti κορίων id genus est, quod Latinis cimex dicitur.

*Coriandrum.
Corion quare uocatum.*

FORMA.

Caulis Corianno exilis, sesquicubitalis, ramosus. Folium dum primū erumpit Adianti, dein Fumariæ, odore graui. Flores candidos. Semen rotundū ac nudum, firmum & diutinum, Radicem breuiusculam, ligneam, neq; admodum fibratam.

LOCVS.

Amat terram pinguem, Palladio teste, sed & macro solo nascitur. Nunquam autem nisi satum prouenit.

TEMPVS.

Autumno dum semine prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

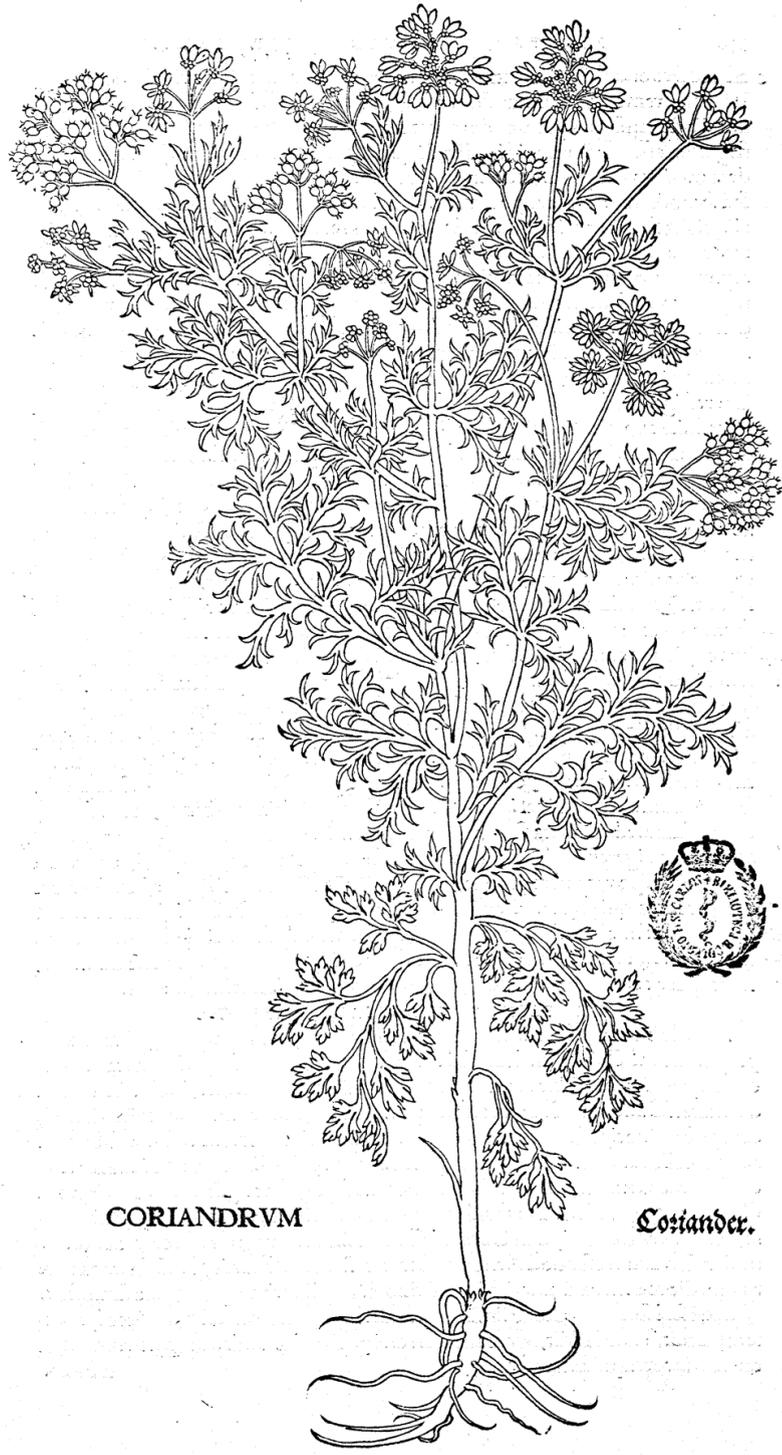
Coriandri temperamentū minimè frigidum ac simplex est, sed uariè coalitum & compositū. Est enim copiosæ quidem amaritudinis particeps, quæ in tenui simul ac terrestri substantia fundat: sed & aquosæ humiditatis tepidæ ei nō parum inest. Habet etiā adstrictionis nō nihil, sicut paulò post ex Galeni uerbis clarius innotescet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Hæc Dioscoridis uerba paulò post Galenus exhibet.
Vim refrigeratoriā habet Coriandrum, unde illitum cum pane aut polenta erysipelatis, & herpetibus medetur. Epinyctidas, testium inflammationes, carbunculosq; cum melle & uua passa sanat: Cum lomento strumas & tubercula discutit. D Lumbricos semen cum passo potū pellit, genituramq; auget. Largius tamen sumptum, mentem non sine periculo mouet, quapropter copiosiorē & cōtinuum eius usum cauere oportet. Succus cum cerussa, aut argenti spuma, necnon aceto & rosaceo illitus, ar dentes in summa cute inflammationes iuuat.

EX GALENO.

Dioscorides reprehenditur.
Coriannon siue Corion, aut utcunq; uocare lubet. Vetustiores Græci Coriannon nominabāt, ac recentiores omnes medici Corion appellitant, sicut & Dioscorides refrigeratoriā esse herbam dicitans, sed perperā. Siquidem ex contrarijs constat facultatibus, plurimū habens amaræ essentia, quam ostendimus esse tenuium partium, & terrenam, nec modicum etiā aqueæ humiditatis obtinentē, quæ est facultatis tepidæ. Habet autem & adstrictionis pauxillum. Ex quibus omnibus uariè quidem agit ea quæ scribit Dioscorides, & non tantum ex refrigeratione. Cæterum ego cuiusq; particulatim actionis causam enarrabo, tamen si propositum fuerat mei unius duntaxat hoc in libro sententiā expromere. Sed fortè nihil obstabit, imò si uerum fatendum est, proderit nō nihil superiores methodos, quæ in paucis medicamentis sunt dictæ, hunc in modum repetere. Primum ergo nō Dioscorides tantum, sed & alij complures medicorū indeterminatè & citra limitationē de morbis pronunciant, sicut sanè hac quoq; tempestate non paucos reperias medicos insignes, præter alia, hac in re maximè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida, frigidaq; reddita parte quæ erysipelas habuit, nec amplius refrigerantiâ poscente medicamenta, ceu antea, sed ea quæ infixum parti præter naturam humorem euacuent, ij tamen refrigerare perseverant. Aliquando autem ad digerentiâ quidē transeunt, cæterum erysipelas sanare dicunt. Et sanè scribunt incipientibus etiamnum & crescentibus erysipelatis alia cōuenire medicamenta, aliaq; declinantibus. Verum res ita non habet. Neq; enim erysipelas etiā uocari debet posteaquam inflammatio eius

CORIANDRVM

Coriander.

c eius & feruor, ac biliosum illud abierint: neque quæ facultate sunt frigida, neque quæ illa sanant, remedio esse putandum est, sed uelut si uel initio protinus aut percussis, aut alia de causa quauis tumor in parte quapiam aut liuidus, aut niger extiterit, eum frigidum esse affectum existimabis, & quæ digerant exalfaciantque poscere: ad eundem modum si calida affectio in frigidam reciderit, negligenda quidem prior est, sed secunda alio nomine appellanda. Aut si displicet nominis mutatio, saltem sicut aliqui alia scribunt principij, alia declinationis remedia, haud frigida esse aut manentes declinationis remedia, concedendum sane est, si cui ita placet, ut talis affectio etiam erysipelas uocetur: sed eam etiam calidam dicere ubi iam refrigerata est, id uero ne utiquam concedendum. Itaque ne quod tunc ei auxilio est, refrigeratorium esse credamus, sicut Dioscorides Coriannon, quod, ut ipse ait, cum pane aut polenta illitum erysipelas sanat. Nam quod exquisitum est erysipelas, & iam utique inflammatum & flauum est, nequaquam cum pane sanabit Coriannon, sed illud quod iam refrigeratum est. Proinde nos superioribus uoluminibus, quum determinata ac definita experientia cuiusque medicamenti facultatem explorandam censuimus, quam maxime fieri posset simplicissimum eligi affectum consuluimus. At plerique medici, neque quod uel plurimi morborum protinus ab initio compositi inuadant, norunt, neque quod alius affectus sit erysipelas exactum, alius uero is qui uocatur ab omnibus nobis usitate, ut à ueteribus quoque, phlegmone. Alij autem inter hos medij plurimi, partim ut sic dicam erysipelata phlegmonode, partim phlegmonæ erysipelatos. Ac inuenias nonnunquam ubi neutrum uincat, sed ad unguem paria sint. Quinetiam nonnunquam œdematoses esse erysipelas cõspicitur, sicut aliud

D scirrhodes, ut compositorum morborum haud paruus acruetur numerus. De quibus copiosius cum alibi disseruimus, tum in libris de curandi ratione. Dicitur autem & nunc, quoad saltem eorum meminisse necesse est, quod exactum erysipelas haud unquam ab antedicto cataplasmate curari possit. Voco autem exactum, quum à biliosa fluxione pars impleta fuerit. Porro quod longè à refrigeratione absit Coriandrũ, uel ex his quæ ipse scripsit Dioscorides discere licet. Nam strumas, inquit, cum lomento discutit. Quod uero nullum refrigerantiũ medicamentorum idoneum sit discutiendis strumis, uel ipsum Dioscoridẽ non dubitare arbitror, ut qui sexcenta scripserit medicamenta strumas sanare potentia, quæ omnia temperie calida, & actionibus digerentia esse cõfessus est. Hactenus Galenus; cuius quidẽ, etsi proluxa sint, uerba ideo recensere placuit, ut uulgi & nonnullorum etiam medicorum errorem detegeremus, qui præter ueritatẽ Coriandri temperamentũ esse frigidum asserunt. Denique ut ex hoc loco discerent studiosi, quàm periculosum sit Dioscoridis ac aliorum ueterum scripta sine limitatione sequi. Admonitos quoque lectores esse uolumus, hoc caput ex eorum esse numero, in quo Galenus à Dioscoride dissentit.

Periculosum Dioscoridis scripta sine limitatione legere.

EX PLINIO VALERIANO MEDICO.

Non dubitanter Coriandro refrigeratrix potestas datur, non tamen simplex, ut prudentissimè Galeno uidetur, sed cui quaedam portio austeritatis immixta sit, inde quod quaedam ex eo uitia curantur, quæ nunquam omnino curaret, si sola uirtute frigida niteret. Cum melle & uua passa tritum & impositum, omnes tumores collectionesque compescit. Præcipue tamen isto genere medicaminis doloribus testium subuenit. Succo mali granati et oleo in potione permixtum, animalia interaneis innata persequit. Semen ex aqua potum solutione uentris stringit. Scriptum à multis legitur tria Coriandri grana tertianas excludere ante accessione si fuerint deuorata. Iisdem quoque repellendis efficax est ipsum Coriandrũ ante solis ortum ignoranti cervicali uiride subiectum. Mirum est quod Xenocrates tradit, si unum seminis granum foemina biberit uno die menstrua contineri, biduo si duo, & totidem diebus quot grana sumperit.

Eadem ferè sunt quæ alter Plin. lib. naturalis histo. xx. cap. xx. scribit, ideoque omittere placuit. Tantiã addit, Marcum Varronẽ putare Coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam ætate seruari.

APPEN-

APPENDIX.

A Non transeundum silentio erit quod Dioscorides hic diligenter monet, Coriandri copiosum & cōtinuum usum esse fugiendum. Ideoq̄ errare uehementer recentiores medicos, qui eo tam frequenter, potissimum ad caput roborandū, cui infensissimum est, utuntur, manifestius est quā ut probatione indigeat. A quo sanè errore uel id saltem reuocare eos deberet, quod idem Dioscorides, libro sexto, Coriandrum inter uenena connumeret.

Coriandro nō copiose & cōtinuò utendum.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonum est, & eundem corroborat. Cibos in uentriculo donec probe cōcoquantur retinet. Totum igne uentrem sistit. Prodest ad phlegmonas & calidas temperaturas. Sanguinis profluuiū potum, & si imponatur, compescit. Cum uino potum, lumbricos educit: immodicus tamen eius usus delirium facit. Huius etiam succus potus uenenum est & occidit. Qui enim hunc bibunt, muti fiunt, & desipiunt.

DE CASSVTHA CAP. CXXX.

NOMINA.

KΑΣΣΥΘΑ recentioribus Græcis: Cassutha, y litera in u transeunte, ut sæpè fieri solet, Latinis appellatur: officinis & herbarijs nostræ ætatis hinc deflexa quadam pristini nominis umbra, Cuscutha dicitur, cum primum Cassutha, dein cōuersa Cuscutha, postremo Cuscutha cœperit appellari. Sunt qui podagram lini uocant, quod quasi compedibus id cui infederit illi get, nec uinctum eo facile possit extricari. Germanis *Silzter* aut *oder* *Slachsscheiden* / *oder* *Todtern* dicitur. Errant qui Dioscoridis Androsacen esse putant, cum ueteres Græci, quod sciam, de Cuscutha hodie dicta, nihil memoriæ prodiderunt. Plinius tamen lib. xvi. cap. ultimo, eius uidetur meminisse ijs uerbis: Est & in Syria herba quæ uocatur Cassythas, non tantum arboribus, sed ipsis etiam spinis circumuolens sese: Cassytas enim legendum non Cadytas: sic enim codices aliquot Pliniani, ut in suis annotationibus doctissimus Hermolaus admonet, ijsq̄ emendatores, habent. Jam igitur memoria Plinij Cassytas herba suo nomine Syriaco uenerat in Latium, quod multis postea seculis usurpantes tam Pœni quā Arabes, suis scriptis protruerunt. Quod autem Plinius sine spiritu protulit, id librariorum culpa factum esse suspicor, qui inuertentes mutarunt Cassythas in Cassytas.

Podagram lini.

Androsace non est Cassutha.

Plinij locus emendatus.

FORMA.

Herbosis fruticibus adnascitur, earum adminiculo fulta: radice nulla, sed uelut ab alarum sinu prodeunte cirro capillamentoque miræ longitudinis, statim ab eius ortu sese ramulis conuolente. Quæ iam ueluti clauiculis nixa, sensim proserpens herbarum fastigia scandens, & crebris uolutionibus opere topiario per uertices rotata, comas herbarum complectitur: tam uolubilis illi natura est. Folijs uidua cernitur. Florem fundit album, semine quoq̄ scatet tenui. Cirri dilutiore rutilant purpura, nōnunquam ex rubro rufescunt, fidibus lyrarum crassitie pares.

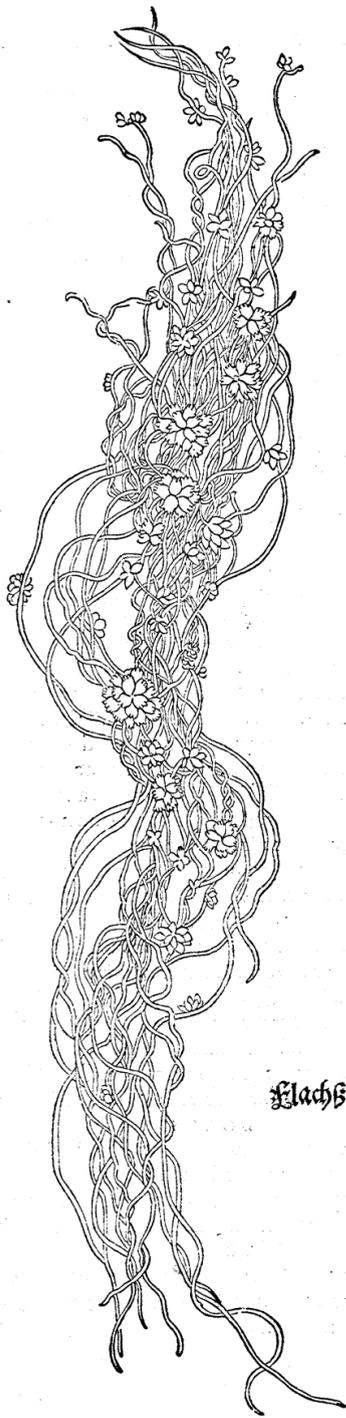
LOCVS.

Non in terra, sed in herbis arboribusq̄ passim nascitur Cassythas, quas tam spifoso sæpius irretit cōtextu, ut tentorij modo herbosum cespitem à sole uindicet. Non nunquam cacuminib. impendens stirpes humi deturbat, propriamq̄ parentē suis laqueis strangulat, aut continuò materni alimenti succu perducit ad tabem.

TEMPVS.

Æstate, Julio potissimum & Augusto mensibus, maximus illius in Germania proventus esse solet: hoc enim tempore tanta eius est luxuria, ut mole sua stirpes onerata ferè procumbere uideantur.

TEMPERA-

CASSVTHA

Flachs seiden.

TEMPERAMENTVM

In primo calefacientium abscessu seu ordine, & deficcantium secundo statuen-
dum: quendam enim respicit amaritudinem.

VIRE S.

Abstergendi naturam obtinet, & cum quadam adstrictione roborandi faculta-
te praedita est. Iecinoris impedimenta laxat, infarcti & obstructi lienis expedit ui-
tia, uenas pituitosis atq; biliosis exonerat humoribus, pellit urinam. Regio morbo
subuenit qui iecinoris obstructionibus contrahitur. Febris ijs auxiliatur quae
pueros male habent: sed usu nimio stomachum sua adstrictione grauat: uerum no-
xa tollitur, si Anisi momentu adijciatur. Natura eius flauam bilem per aluum exi-
gere, sed efficaciorum cum Absinthio praebet effectum. Haec quidem ex Pcenorum
ac Arabum sententia facultates Cassuthae tribuunt, qui utiq; uires illius longe magis
gliscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Hinc est quod hanc
fortitan ueteres Graeci, quamuis triualem, eo nomine subtruerunt, quod natiuas
suae merito parentis dotes adsciuisset, e sinu cuius uernaculum ebibens humorem
aleretur. Nam ut testatum eisdem Arabicae factionis medici reliquerunt, si calidae
insidet herbae arboruae, calidam fortietur facultatem, & si decubuerit frigida, uim
sibi frigidam uendicabit.

DE CESTRO CAP. CXXXI

NOMINA.

CESTRON graece, Betonica seu Vetonica latine: in officinis antiquu no-
men retinuit, *Braunbetonick* germanice appellat. A uarietate autem
& copia remedioru, Cestron a Graecis dicta est: hac siquidem uoce opus
interpunctu, ac uide pictum nominauere. Libri etiam a uarietate subie-
cti, ab aliquot Graecis hoc titulo inscripti sunt. Plinius quoque aliquando Ebur ce-
strum, id est, picturatum dixit, Betonica uero ab inuentoribus Vetonibus, Hispania
populis, nominata est.

FORMA.

Herba est caulem tenuem obtinens, cubiti altitudine, aut maiorem, quadrangu-
lum. Folia longa, mollia, quernis similia, per ambitum incisuris diuisa, odorata, pro-
pe radicem maiora. In summo caulium semeni ueluti Thymbrae spicatum inest. Ra-
dices subsunt tenues ut Ellebori.

LOCVS.

Nascitur in pratis, syluis, montosis, frigidis & opacis locis, ideoq; Graecis *ψυχρότατα ψυχρότατα*
uocata est.

TEMPVS.

In Maio & Iunio mensibus floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca in primo ordine completo, aut in medio secundi.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Folia Betonicae carpunt & siccantur plurimos ad usus. Radices cum hydromeli
te potg, pituitosam uomitione eliciunt. Folia dantur ruptis, couulsis, uuluae affectio-
nibus, & eiusdem strangulationib. drachme unius pondere cum hydromelite. Terng
in uini sextarijs duobus contra serpentiu morsus ebibunt. Herba ipsa illita uenena-
toru morsib, prodest. Aduersus ena uenena drachma ex uino pota couenit. Hanc
si quis praesumpserit, letale haustu uenenu nihil nocebit. Vrina cit. Aluum subdu-
cit. Medet comitialibus & furiosis cum aqua pota. Iecinoris & lienis uitrijs drachme
pondere cum aceto mulso pota succurrit. Concoctione adiuuat, si quis a cena eam
g fabae

BETONICA

Betonick.

A fabæ magnitudine cum melle cocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructantibus propinat. Stomachicis eam manducare, & succum deuorare proderit, si postea dilutum uino sorbeat. Datur sanguinem excreantibus trium obolorum pondere cum diluti uini cyatho uno. Ischiadicis, renum & uesicæ doloribus, ex aqua. Hydriacis autem binis drachmis, febrientibus cum hydromelite, non febricitantibus cum mulso. Regio morbo laborantes recreat. Menses ducit drachmæ pondere cum uino pura. Aluum purgant drachmæ quatuor cum hydromelitis cyathis decem pura. Cum melle tabidis, purulentis auxiliatur. Folia cum inauerint trita ad hos effectus fictili uase reponuntur.

EX GALENO.

Vim habet incidendi, ut gustus indicat. Amariuscula enim est, & subacris ipsa herba, id quod & particulatim edita ostendit actio. Nam consistentes in renibus lapides rumpit, & pulmonem & thoracem & iecur expurgat, abstergitque. Menses mouet, & comitialibus prodest. Rupta atque conuulsa curat, & omnibus bestiarum moribus illita ulceri auxiliatur. Acidum ructantibus & ischiadicis bibita succurrit.

EX PLINIO.

Morsibus serpentum imponitur Betonica præcipue, cui uis tanta perhibetur, ut inclusa circulo eius serpentes, ipsa sese interimant flagellando. Datur & ad ictus ferientis eius denarii pondere cum tribus cyathis uini, uel farina drachmis tribus sexta rio aqua imponitur. Obolis tribus in aqua, contra purulentas, contraque cruentas excreationes facit. Faciles præstat uomitiones radix eius Ellebori modo quatuor drachmis in passo aut mulso. Ischiadicis dolores & spinæ leuat eiusdem farina ex aqua mulsa. Aluum soluit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis nouem. Folia siccantur in farinam plurimos ad usus. Fit uinum ex ea & acetum, stomacho & claritati oculorum. Paralytin sanare dicitur. Eadem torpentibus membris prodest. Ad lateris & pectoris dolores farina eius bibitur.

DE BETONICA ALTERA CAP. CXXXII.

NOMINA.

BETONICA esse species præter Paulum Aeginetam lib. vii. Plinius etiam lib. xxv. cap. viij. abunde docet: & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoque secundæ Betonicæ mentio fit. Hanc itaque posteriorem, tam officinæ quam herbarij medici Tunicam, detractis à Betonica duabus literis prioribus, nominant. Germanis *Grasblumen* & *Teigelblumen* / quod flores eius garyophyllorum odorem referant, appellare placuit.

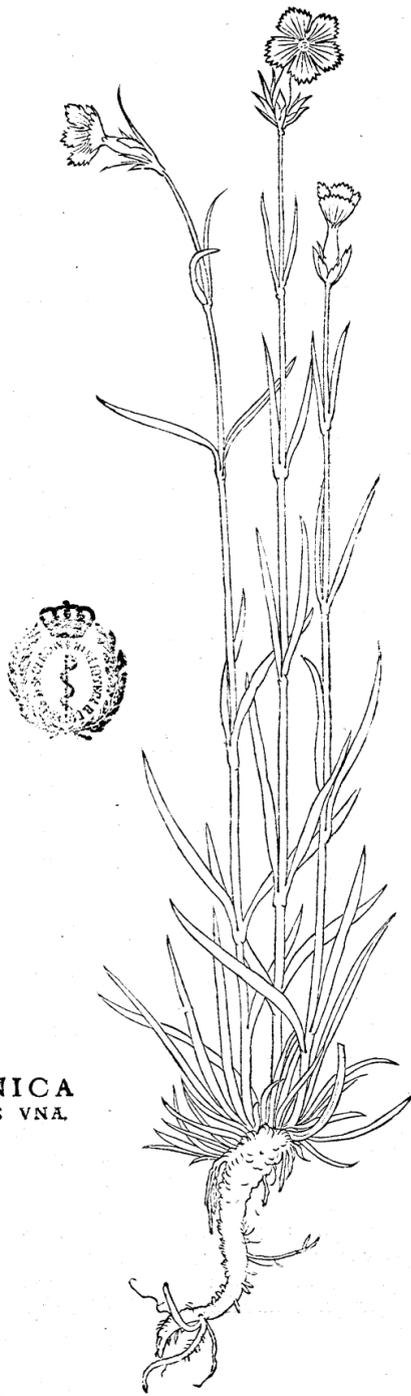
GENERA.

Duum est generum. Vna siquidem syluestris est, quam Germani *wild Teigelblumen* / hoc est, syluestrem Garyophylleam, & *Dondernegele* / *Seldnegele* / & *Blüsterdöpfel*. Altera altalis est, que alio nomine Betonica seu Vetonica coronaria, quod illius in coronis nimius usus sit, dicitur. Germani *heymisch Teigelblumen* / quasi domi natam Garyophylleam appellant.

FORMA.

Specie multum à priore Betonica differt. Radicem enim totam rubram, odoratamque habet. Folia porracea, oblonga, stamine quo medium diuiditur puniceo ac rubente, cum recto calamo triangula, floribus in uertice purpureis. Hæc Dioscoridis delinatio utriusque generi communis est: priuatim tamen syluestris Betonica herba fruticosa est, folijs porri, oblongis, angustis, per extremum mucronatis, cæsijs, concoloribus calamis, teretibus, genicularis, cubitalibus, floribus speciosis, simplicibus, qui quinis, lenisue folijs constant, lentè fimbriatis, magna ex parte purpureis, quamuis & interdum niuei conspiciant. Altalis seu coronaria, folijs est porraceis,

g 2 oblon-

BETONICA
SYLVESTRIS VNA.

Zondernegele.

BETONICA
SYLVESTRIS ALTERA.

Wildnegel.

BETONICA
ATILIS.

Nigelblüm.

A oblongis, per extremum mucronatis, cōcoloratu cæsijs, teretibus cauliculis sesqui-cubitalibus, geniculatis, coeuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium speciosissimis, Garyophyllum odoratu, sed longè suauissimo, quandoquidem alius cocco rutilat, alius saturata niter purpura, alius candido, alius emaculato blanditur colore, alius uersicolore uariatur cōmistu. Omnibus teres longiusculusq; calyx spectatur, orbiculo superiore denticulatus, à quo quina senaue folia prodeunt, lentè quidem fimbriata. Nonnulli tamen flores frequentiore coma stipantur, geminis utrinque emicantibus stamineis apicibus.

LOCVS.

Syluestris in pratis, montibus, nitidisq; locis nascitur. Coronaria uerò passim in fœtilibus uasis alitur, neq; facillè ædes inuenies, ante quas non expositam intuearis.

TEMPVS.

In æstate utriusq; magna est copia. Coronaria tamen longiori tempore durat, atq; æstiuas, autumnales, hyemalesq; fruit coronas.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse tum amaritudo, tum odor & alia multa declarant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

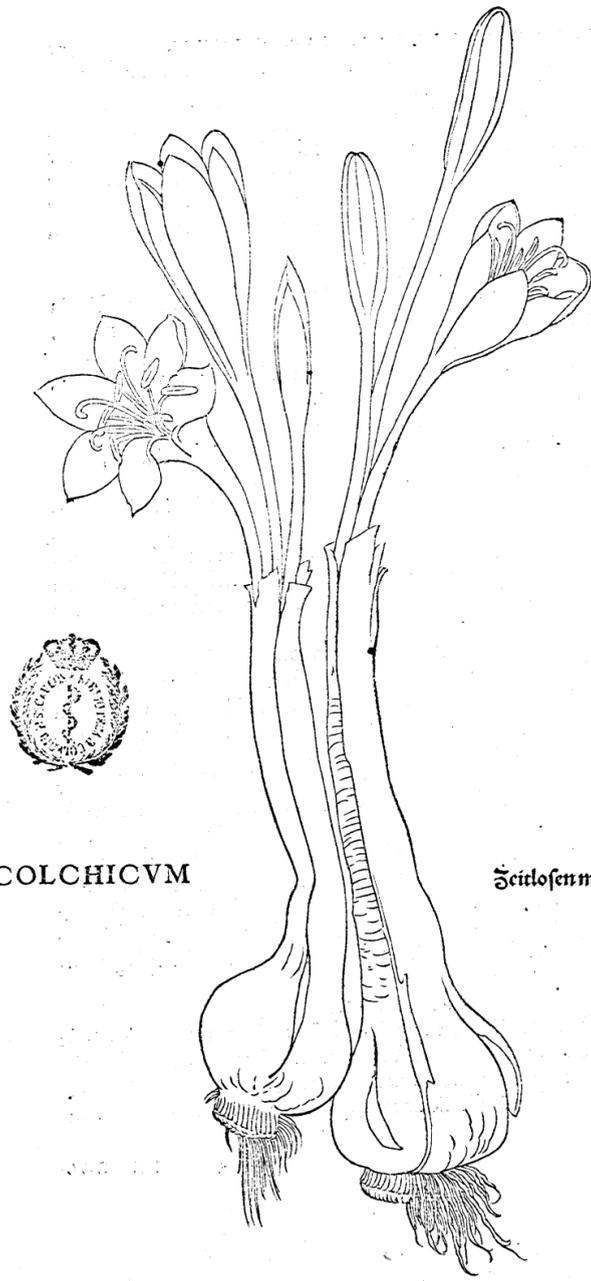
Animas hominum & corpora custodit. Contra nocturnas peregrinationes, loca insidiosa, & difficiles fomnos cōmendatur. In totum, ad omnem medendi rationem celebrata. Recens trita uulneribus capitis indita dolorem finit. Vulnere glutinat. Fracta ossa extrahit, & hoc quotidie efficit, donec persanescat. Dolori capitis medetur, si decocta ea ex aqua caput perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix eiusdem suffiatur.

EX INCERTO.

B Farina eius tam aduersus toxica quàm serpentū & scorpionū ictus ex albo uino bibitur. Quartanæ reliquarumq; febrium horrores discutit. Comitialibus opitulatur sub ipsam accessionem propinata. Eadem per se carcinomatis inspergit, quæ tamen præstiterit herbæ succo prius abluisse. Estur contra uentris tineas. Succus pestis arcet contagia, atque etiam haustus, si iam morbus inuaserit, liberat. Fit ex flore oleum ad canis rabiosi morsus, ad fistulas & parotidas, quibus illitu medetur. Visus aciem exacuit. Ieiuno sumpta dolorem dentium sedat, iure decocti colluto ore. Discutit grauedines. Partum, qui sine febre sit, accelerat. Neruorū uulneribus imponitur. Præsumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciundo non sentient qui ex uino biberint. Fastidia cum aceto mulso discutit. Iis qui ex morbis sese recolligunt aluum ex aqua calida deijcit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ acinflationes uentris sedat. Venena rabiosi canis morfu impressa elicit plagæ diutius illigata.

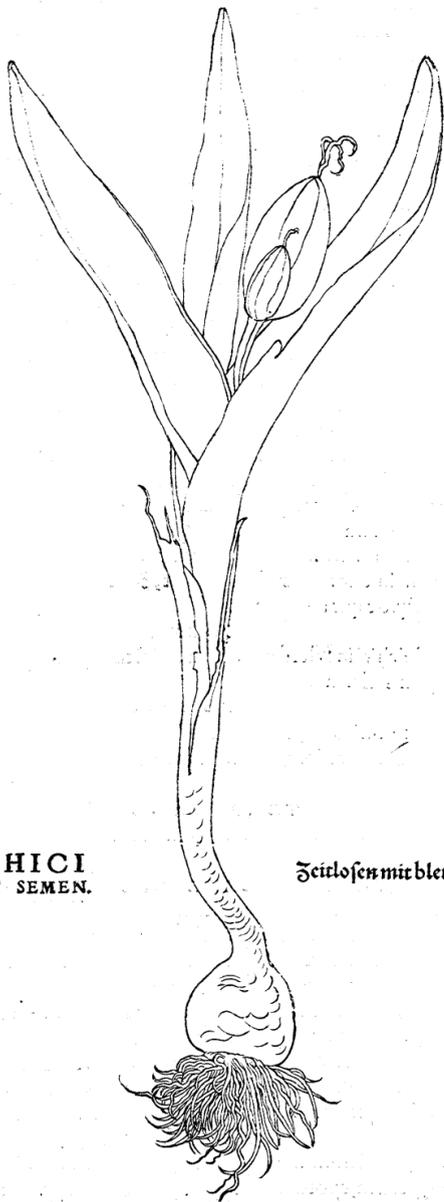
APPENDIX.

Recentiores syluestris Betonicę succum mirificè cōmendant in atterendo & educendo calculo, & medendis comitialibus. Altilis autem radicem contra pestis contagia utilem esse tradunt. Hanc ob causam ex floribus etiam eiusdem, medicamentum conficiunt, quod Conferuam hodie uocant, quod ad eundem usum adhibent.

COLCHICVM

Zeitlosen mit den blümen.

COLCHICI
FOLIA ET SEMEN.

Zeitlofen mit blettern vnd samen.

C

NOMINA.

Hermodactylus.
Colchicum eue-
dictum.
Ephemerum.

ΟΛΧΙΚΟΝ, ἢ ἐφημεροῦ Græcis, Bulbus agrestis Latinis, officinis & herbarijs Hermodactylus dicitur. Germanis Zeitelosen. Colchicum à Colchide ueneni ferace, in qua nascitur, nomē desumpsit. Dicitur uerò esse Ephemerum, quoniam uno die sumptum interficiat, atque adeo ab altero Ephemero, quod minimè letale est, & de quo suo loco diximus, non solum figura, uerum etiam facultatibus differt. Et si uerò Ephemerum Colchicum etiam significet, tamen præcipuè id Ephemerum quod ueneno caret, hoc nomine intelligitur.

FORMA.

Autumni exitu florem subcandidum, crocino similem profert. Post florem folia Bulbo similia, pinguiora tamen. Caulem palmo altum, ruffum ferentē semen. Radicem habentem corticem in nigro rufescentem, quæ cortice suo nudata, alba, tenera, succo plena, & dulcis inuenitur. Habet Bulbus eius in medio rimam fissuram uel unde flos erumpit. Huius descriptionis in uniuersum notæ omnes ita Hermodactylo nostro conueniunt, ut nemo, nisi Tiresia cæcior sit, Dioscoridis esse Colchicū ambigere possit. Exitu enim autumnii in pratis florem ædit albicantem, croci floribus similem. Posterior, Februario nimirū mense & primo statim uere, folia Bulbi, sed pinguiora. Caulem palmeū ferentem semen rufum. Radicem cortice in nigro, colore rufescente, quæ decorticata candidat, tenera quæ, succo plena, & dulcis apparet. Bulbus etiam eiusdem diuisionē in medio obtinet, ex qua flos erumpit, ut pictura exquisitè tibi monstrat. His accedit, quod Serapio Arabs sub nomine Hermodactyli, Dioscoridis Colchicon prorsus depingat. Alium tamen esse à nostro Hermodactylo illum putamus, quem Aëtius, Paulus Aegineta lib. vii. & Actuarius peculiariter & priuatim articulorum doloribus conducere scribunt. Paulus enim separatim tanquam diuersorum mentionē fecit, & de Colchico & Ephemero diuersa ab Hermodactylo capita constituit.

Hermodactylus
recentiorum gra-
corum.

LOCVS.

Magnus Colchici in Messenia, & apud Colchos prouentus. Nascitur & passim in omnibus pratis Germaniæ nostræ.

TEMPVS.

Flores in Autumni exitu, ut diximus, apparent. Folia autem post flores generantur, & primo statim uere è terra erumpunt. Semen in æstate Iunio potissimū mense producitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum nonnulli Colchicum in secundo ordine seu à medio recessu statuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius comesta fungorum modo strangulando enecat. Hanc autem depinximus ne pro Bulbo deuorata aliquem lateat. Mirum est enim quantum ignaros propter suauitatē inuitet. Hæc Dioscorides. Proinde satis liquet Hermodactyli huius nostri usum minimè tutum esse: uenenum enim est, & usque ad sanguinis excretionem per inferna subducit. Eius tamen, radicis potissimum & foliorum, ad enecandos ac abigendos pediculos usus esse potest.

REMEDIA CONTRA COLCHICVM.

Remedio sunt edentibus quæcunq; contra fungos opem ferunt. Bubulum etiā lac potum, adeo ut quoties hoc affuerit, nullum præterea quærendum præsidium sit.

EX PAULO.

Ephemerum, quod nonnulli Colchicon, eò quod in Colchide nascatur, uocant, aut Bulbum agrestem, eorum protinus totum corpus prurire facit, uelut urtica & scilla

A scilla tactum irritatumque interiora erodit, stomachum urit cum ponderosa grauitate. Inualefcente autem malo, cruenta strigmentis mista per aluum egeruntur. Succurrendum, ut Salamandra, uomitionibus & dysteribus. Sed antequam uires sibi adificat uenenum, dari debet foliorum quercus, aut glandiū, aut malicorij, aut serpylli decoctum cum lacte bibendum: aut Polygonij succus, aut furculorum uitis, aut rubi, aut tenerarum ferularum medullae, aut myrti cum uino. Benefacit etiam castanearum interior tuniula, si cum aliquo e succis, quos praediximus, assumatur. Origanum quoque cum lixiua potum, in idem efficax est. Ad eod uero exactum praesidium est lac uaccinum calidum potum, & simul in ore contentum, ut hoc praesente nullum aliud desideretur.

DE CLEMATIDE DAPHNOIDE CAP. CXXXIII

NOMINA.

RAHMATIZ *Δακρυοειδής* Graecis, Clematis Daphnoides Latinis, Peruinca officinis, Vincaperuinca uulgo nominatur. Germanis, eod quod semper uireat, *Ynggrim* uel *Synggrim*. Clematida Graeci, quoniam *κλιματίζουσα*, hoc est, sarmenta seu uiticulas per terram spargat, dixerunt. Daphnoida uero a foliorum Lauri, quam eius folia habent, figura. Plinius lib. xxiii. cap. xv. Clematida Aegyptiam nominat: libro autem xxi. cap. xi. Vincamperuinca, alioque nomine Chamædaphnen dici tradit, quod scilicet humilis uideat Lauri, ut nomen sonat. Non est autem cur eam Chamædaphnen putes quae Romanis Laureola aut Laurago dicta est: haec enim a Vincaperuinca genere & facultatibus diuersa est, & seorsim illam Chamædaphnen depingit Plinius lib. xxiii. cap. xv. ut hinc manifestissimum sit Plinio duplicem esse Chamædaphnen. Vnam quam sic appellant Dioscorides, Galenus & alij Graeci. Alteram quam priuatim Vincamperuinca alio nomine uocat Plinius. Sic autem, quod humi serpat, & se in modum funiculi porrigat uicina quaeque uinciens, appellat.

FORMA.

Sarmenta oblonga habet, iuncae crassitudinis. Folium exiguum, Lauro figura & colore simile, multo tamen minus. Iam si quis imaginem & effigiem Clematidis daphnoidis exquisitius exploret, ea deprehendet esse quae hodie uulgo Vincaperuinca nominatur. Haec enim humiles & graciles spargit iuncos, foliaque Lauri figura & colore obtinet, multo tamen minora: flore hyacinthino seu in purpuram caeruleo, inodoro, rotundo, folijs quinque sed continuis distincto. Ea etiam, ut Plinius ait, semper uireat, in modum lineae folijs geniculatim circumdata. Hybernas sua perpetua fronde texit coronas.

LOCVS.

Gignitur pingui, umbroso, latoque solo, sed inculto, in agrorum uinearumque marginibus.

TEMPVS.

Haec etsi nunquam non uirescat, uere tamen duntaxat florescere uidetur, Martio potissimum mense & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Siccitas in Clematide, Paulo Aegineta teste, caeteris qualitatibus praeualet. Id quod gustus etiam ostendit: gustanti enim adstrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adstringit autem modice, sed fortiter amara est. Siccat itaque, at citra mordicationem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius caules ac folia in uino pota, alui profluuia & dysenterias finiunt. Vteri dolores cum lacte & rosaceo, aut cyprino in pello apposita sanant. Commanducarum dentium

A dentium dolorem mitigant. Venenatorum moribus imposita profunt. Feruntur & aspidum moribus cum aceto pota auxiliari.

EX GALENO.

Clematis daphnoides nequaquam est exulceratoria, neque acris, imò alui profluuijs & dynterijs cum uino pota prodest, dentiumq; dolores mansa mitigat. Veteri doloribus in pello admotum usui est, tantum abest ut urat aut ulceret.

EX PAVLO.

Clematis quibusdam Daphnoides, alijs Myrsinoides, nonnullis Polygonoides, farmenta habet praelonga, crassitudine iunci, folium uerò Lauri. Siccandi facultate pollet, qua alui fluores, difficultates intestinorum, & dentium dolores finit. Contra uenenatorum morsus prodest.

APPENDIX.

Iam cōmemoratae facultates satis ostendūt Clematida daphnoida esse Vincamperuinca: nam codex antiquus manuscriptor, quem in rebus dubijs lubens cito & sequor, easdem prorsus uires Peruincae tribuit. Sanguinis enim e naribus profluio mirū in modum prodesse tradit. Item ijs qui sanguinē uomunt aut spuunt. In summa omnem sanguinis fluxum folia eius sistere asserit, ita ut euidentissimum sit Peruinca officinarum eandem esse cum Clematide hac nostra. Quibus etiam accedit pictura & descriptio eiusdem, quae utraque adamussim Peruincae nostrae respondent.

DE CARDAMO CAP. CXXXV.

NOMINA.

CARDAMON græcè, Nasturtiū satium latinè dicitur. Officinis latinum nomen retinuit. Barbari nostrae ætatis herbarij Cressionem hortensem uocant. Germanicè *Gartenkress* dicitur. Cardamū uerò Græcis nonnulli dictum esse arbitrantur, *καρδάμων*, quod cor foueat, & in syncope illa, quam Cardiacam nominant, plurimum ualeat. Alij diuersa ratione usi, sic dictum quod caput edomet, quasi *καρδάμων*, putant. Nam arcem mentis obsidens suo ferit acremento, & ignea ui præditum caput tentat. Sunt e Græcis qui *καρδάμων*, id est, quod pupillas oculorum coeuntibus unā palpebris abscondat, ita dici censent. Nam luminibus admotum subinde cogit conuiuere. A quo, ut uolunt, euentu *καρδάμων* uerbum declinarunt, quod conuiuere nostra lingua dicimus. Nasturtium autem appellatum est, Varrone & Plinio testibus, à naribus torquendis, quod odore & feminis acrimonia sternutamenta prouocet.

FORMA.

Nasturtium caulibus assurgit sesquipedalibus, statim à radice minorū foliorum pediculo, floribus candidis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus contento, acris sapore.

LOCVS.

Parsim in hortis satum prouenit.

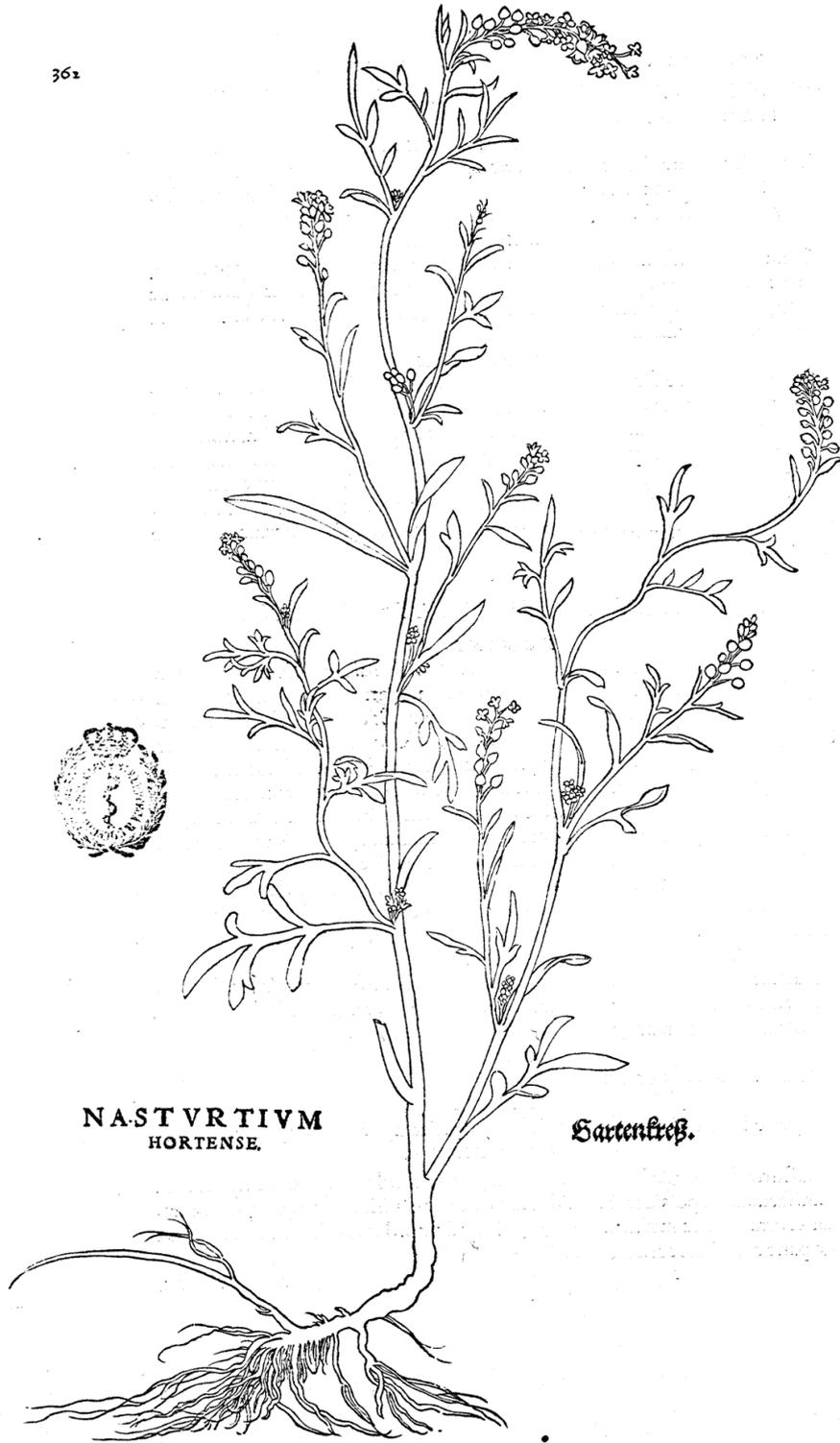
TEMPVS.

Florat æstate, Iunio potissimū mense. Sequenti tempore semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Nasturtij semen calefacit & desiccatur ordine quarto. Herba quoque sicca similem femini facultatem possidet. Humida autem adhuc & uiridis propter aqueae humiditatis admisionem multo inferior est, adeoq; sic mordacitas eius moderata est, ut cum pane ea uti liceat ceu obsonio.

h VIRES.

NASTURTIVM
HORTENSE.

Gartenkress.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omniū semen calefacit, acre est, & stomacho inimicum. Aluum turbat. Lumbricos pellit. Lienem imminuit. Fœtus in utero enecat. Menses cit. Venerem excitat. Sinapis & Erucae semini simile est. Lepras & impetigines abstergit. Lienem illitum cum melle extenuat & reprimat, & fauos expurgat. Sorbitionibus incoctum ea quæ in pectore sunt educit. Potum serpentibus aduersatur. Suffitu eadem fugat. Capillos deciduos continet. Carbunculos rumpit ad suppurationem ducens. Ichiadicis cum polenta & aceto illitum confert. Oedemata & inflammationes discutit. Furunculos cum muria illitū ad suppurationes ducit. Herba omnia eadem, sed minore effectu, potest.

EX GALENO.

Nasturtij semen adurentis est facultatis particeps sicut Sinapi. Proinde coxendicis & capitis dolores, atque adeo quodcunque rubrificationē postulat, eo perinde atque Sinapi ex calefaciunt. Miscetur quoque remedijs quæ exhibentur asthmaticis, tanquam id quod crassos humores ualenter incidere ualeat, uelut & Sinapi. Nam per omnia ei simile est.

EX PLINIO.

Nasturtium Venerem stimulat, animum exacuit, aluum purgat. Detrahit bilem potum in aqua decem denariorū pondō. Cum lomento strumis illitum, operumque Brasica, præclare medetur. Capitis uitia purgat, uisum clarificat. Cōmotas mentes sedat ex aceto sumptū. Lienem ex uino potum, uel cum fico extenuat. Tussim ex melle, si quotidie ieiuni sumant. Semen ex uino omnia intestinorū animalia expellit, efficacius addito Mentastro. Prodest & contra suspiria cum Origano & uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos discutit cum pice, extrahitque corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adijcitur ouorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus uero ē melle utilissimè. Sestius adijcit hoc serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contritum, & alopecias emendare addito Sinapi: grauitatē aurium trito imposito auribus cum fico. Dentium dolores infuso in aures succo. Porriginem & ulcera capitis cum adipe anserino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad suppurationē perducit & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni & unguibus scabris: quippe natura eius caustica est.

DE CRINO CAP. CXXXVI

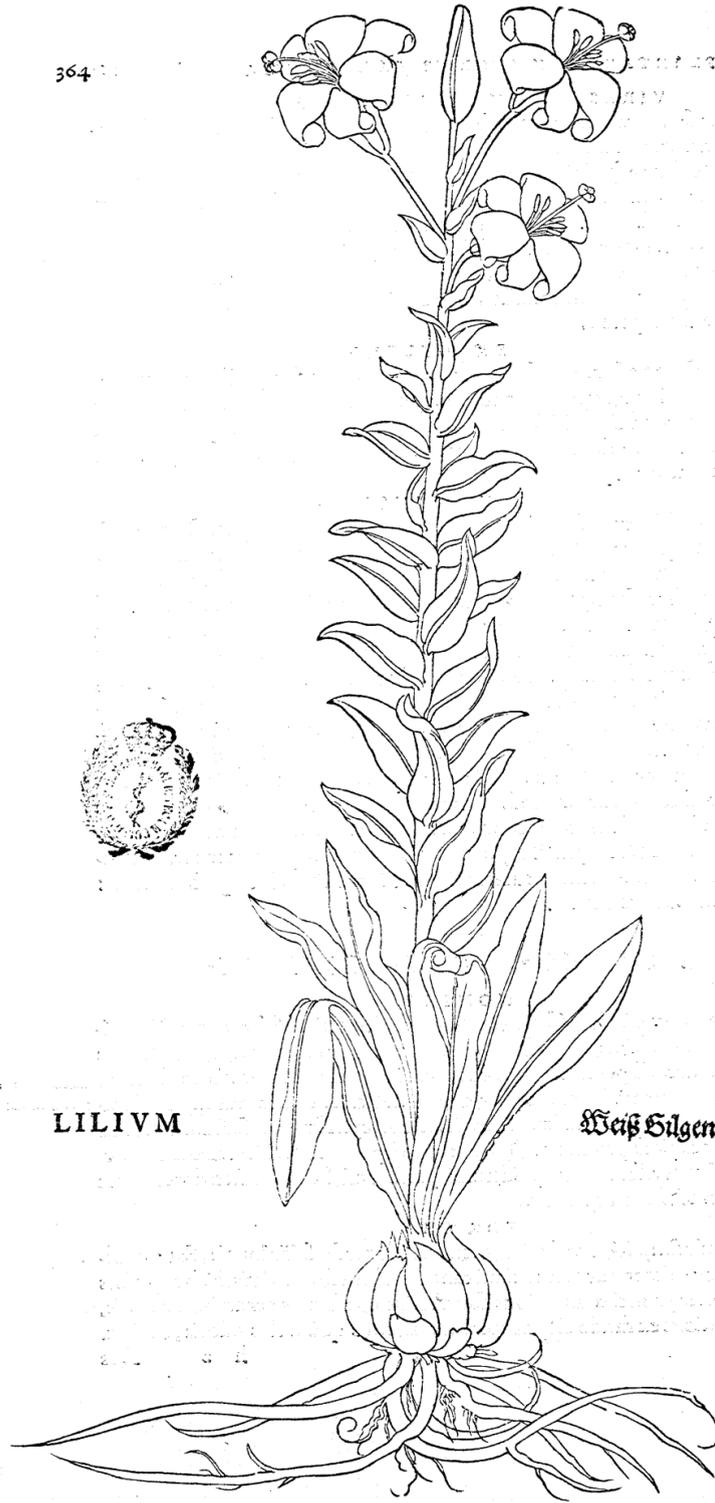
NOMINA.

K PINON *ἡ δὲ λέειον* Græcis, Liliū siue Iunonis rosa Latinis, Liliū album officinis, weiß Lilgen / oder Gilgen Germanis dicitur. Veteres Græcorū poëtæ fingunt ē Iunonis lacte resperfa terra natum Liliū. Iunonis rosa quæ re dicitur Liliū. Namque cum Hercules puer, quem ex Alceme sustulerat Iupiter, Iunonis dormientis uberibus admotus esset, & lacte se repleisset, post suctum digressus mamma lacte copiose profluxit. Quod in celo à puero uago & incerto suctu perfulsum est, lacteam effecit uiam: quod humi sparsum est, Liliū lacteo flore nitentē creauit, unde rosa Iunonis dictum.

FORMA.

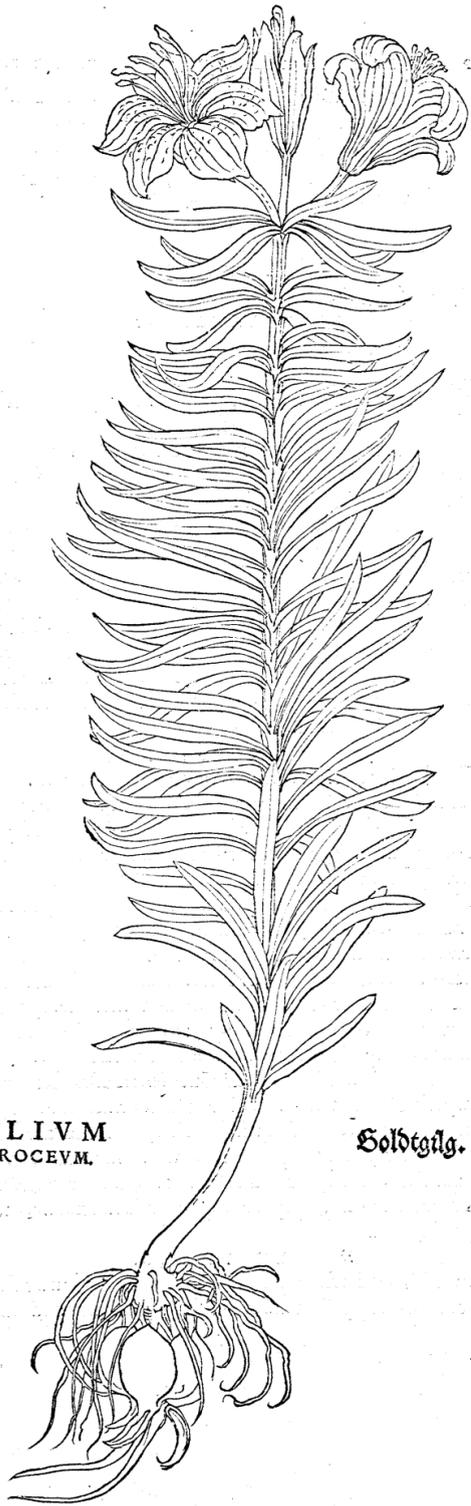
Liliū caule simplici, raro duplici, tricubitali, comoso, folijs longis, Saryrij effigie, ex herbaceo nitentibus, flore eximij candoris, folijs foris striatis, & ab angustijs in latitudinem se paulatim laxantibus, forma calathi, resupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quàm flos odoris, constat.

h 2 Flos

LILIVM

Weiß Lilgen.

LILIVM
CROCEVM.

Soldtgilg.

h 3

C Flos ille languido semper collo est, nō sufficiente capitis oneri. Radix bulbosa. Hęc descriptio planē huic Lilio cōuenit, quod hodie candidum uocamus. Nos alterius etiā generis picturam adiecimus, quod Croceum appellauimus, à flore eius, qui non, ut in priore, candidus, sed croceus est. Folia quoq; eius angustiora sunt quàm prioris, aliās simile, ut pictura luculenter ostendit.

LOCVS.

Parsim apud nos in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret initio mensis Iunij.

TEMPERAMENTVM.

Lilij flos temperaturā mistam obtinet, partim ex tenui, partim ex terrena essentia, ex qua utiq; in gustu amaritudinē habet, partim ex aquea, eaq; temperata. Radix autem & folia primi ordinis sunt exiccantiū & abstergentium. Plus tamen inest abstergentis facultatis in radice quàm in folijs.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Lirinian oleum.

Ex Lilij flore unguentū fit quod ab alijs Lirinum, ab alijs Sufinum appellatur, ad emolliendos neruos, priuatimq; uuluarum durities aptum. Folia herbę illita, serpentium moribus subueniunt. Feruefacta ambustis profunt. Eadem in aceto condita uulneribus opitulatur. Succus foliorum cum aceto & melle in aereo uase coctus, cōtra uetusta ulcera, & recentia uulnera medicamentū fit. Radix assa, aut cum rosaceo trita ambustis medetur, uulnam emollit, menstrua ducit, & ulceribus cicatricem inducit. Cum melle subacta neruorum præcisionibus & luxatis auxiliatur. Alphos, lepras, furfuresq; emendat. Achores abstergit, faciemq; emendat & erugat. Testiculorū inflammationes trita cum aceto, aut Hyofcyami folijs, & farina triticea demulcet. Semen contra serpentium morsus potum ualet. Illinuntur sacris ignibus semen & folia cum uino trita.

EX GALENO.

Quod ex flore Lilij conficitur oleum & unguentum, citra mordicationem digerendi simulq; emolliendi facultatem obtinet. Vnde fit ut uteri duritiibus sit aptissimum. Porrò radix foliaq; per se trita desiccant & abstergunt & digerunt moderatē; proinde quoque ambustis competunt: siquidem hæc quoq; moderatē desiccantem extergentemq; facultatem postulat. Radicem ergo assam tostamue, ac deinde cum rosaceo cōtritam, ambustis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cum alioqui & aliorum ulcerum omnium bonum fit inducendæ cicatrici remediū. Quinetiam uteros emollit, mensesq; prouocat. Folia uerò præcoquentes, & ipsa ad obductam usq; cicatricem imponunt, non in ambustionibus duntaxat, sed alijs quoq; uulneribus. Sed sunt qui aceto ea cōdientes ad uulnera suo tempore utant. Quum alphos, aut ploram, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere uolumus, cōmiscemus illi aliquid aliorum medicamentorū ualidius extergentiū, cuiusmodi mel est. Cæterū si id moderatē illi accōuenienter admisceatur, & ad neruorum diuisiones competit, & ad alia uniuersa quæ ualenter exiccari postulant absq; morsu. Imposuimus uerò etiā quandoq; & foliorū succum cum aceto & melle coctū. Quinque partibus succi plus utroq; erat, atq; in signe medicamen ad omnia ea quæ exiccari postulant absq; morsu fuit, ceu uulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus musculorū eueniunt, & quæcunq; humida flaccidæ, diuturna & ægrè ad cicatricem perducuntur.

EX PLINIO.

Lilij radices multis modis florem suum nobilitauerunt, contra serpentium ictus ex uino potæ, & contra fungorum uenena. Propter clauos pedum in uino decoquantur,

quuntur, triduoq̄ non soluuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ pilos adustis reddunt. E mulso potæ inutilem sanguinem cum aluo trahunt. Lienis & ruptis & uulsis profunt. Et mensuris foeminarum in uino decoctæ. Impositæq̄ cum melle neruis præcis medentur. Lichenas, lepras & furfures in facie emendant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta uulneribus imponuntur. Epiphoris testiu in melle cum Hyofcyamo & farina tritici. Semen illinitur igni sacro. Flos & folia ulcerum uetustati imponuntur. Succus qui flore expressus est ab alijs mel, ab alijs syrium uocatur, ad emolliendas uulvas utilis. Sudores mouet, suppurationes concoquit.

EX SYMEONE SETHI.

Odoratum frigido capiti prodest. Oleum uerò quod ex ipso paratur, uim habet discutiendi & emolliendi. Huius autem radice quidam utuntur ad uulnerum sanationem.

DE CUCURBITA SATIVA CAP. CXXXVII

NOMINA.

ΚΑΚΥΝΘΑ ἰσθμίου Græcis; Cucurbita Latinis uocatur: officinae latinum nomen retinuerunt. Germanis Kürbß. Græci ex aduerso uocabulum imposuere, καλοκύβητι nominantes, quod scilicet pumili breuesq̄ sint partus, quos ipsa pascim enititur, cum tamen corporis mole omnes herbarum arborumue fructus uideantur superare. Cucurbita uerò Latini à concuruatu haud dubiè dixerunt, quod faciliè si quid obstiterit aut fuerit impedimento quo minus extendatur, incuruescat.

GENERA.

Plinius lib. xix. cap. v. duo satiuæ Cucurbitæ genera facit. Vnam camerariã uocant, quæ facili & admodu flexibili ramoru curuitate, tecta, pergulas & testudines operit. Alterã plebeiam, quæ scilicet suis flagellis humi repit. Nos ad formã respicientes tria eiusdem genera fecimus. Vnam maiore, altera uerò minorem. Maiorem uocauimus sic à floribus & fructu, quos maiores habet. Minorem contra, quæ prædicta minora obtinet. Tertiam longiore, à fructu oblongiore diximus.

FORMA.

Cucurbita amplexicaulis est, reptantibus flagellis in altum scandens, in ramosq̄ uitis modo se diffundit: tamen ob caulis infirmitatē, humi spargitur, ni propius adsit cui caducus innitatur: folio rotundo, Perfonatiæ aut Alari folijs haud dissimili: flore candido, fructu coloris herbacei primum, flauo paulò post, pyri forma turbinato, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumescit, aut in breue crassamentu cogitur. Cortex recenti tener, inueterato durus, quo carne prius exinanito peregre proficiscentes urceoru uice frequenter utuntur in euina condentes, quo per iter se à sitis iniuria uindicare possint.

LOCVS.

Amat rigua & aquosa loca Cucurbita, nec nisi fata prouenit.

TEMPVS.

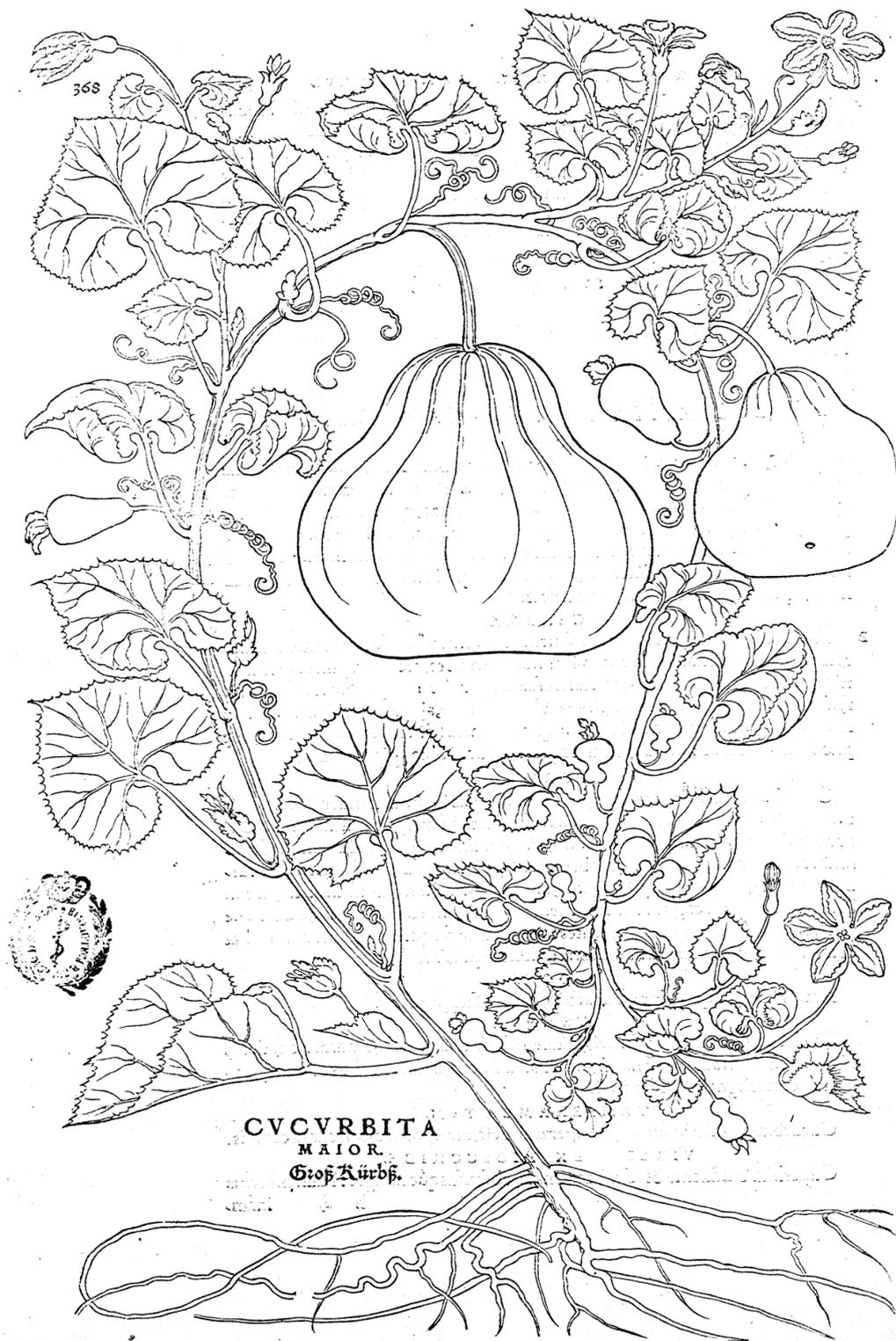
Tardius in Germania ob soli frigiditatem fructus Cucurbitæ maturescit, ideoq̄ uix ante exactum autumnu maturum eius fructum inuenies. Cibus autem quotidianus, donec lignescat, esse potest.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigida humidatq̄ temperaturæ est, utraq̄ qualitate secundi ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cucurbita cruda trita & illita, cedemata, abscessusq̄ mitigat. Ramenta eius h 4 infan.

CUCURBITA
MAIOR.
Gros Kurbis.

CUCURBITA
MINOR.
Klein Kürbis.

CUCURBITA
OBLONGA
Lang Kürbis.

infantibus contra capitis ardorem, quam siraſin uocant, in ſincipite utiliter illinuntur. Oculorū inflammationes, podagrasq; ſimiliter iuuant. Succus éramentis contuſis per ſe, & cum roſaceo inſtillatus, aurium doloribus auxiliatur. Aduſtiones cutis inunctus adiuuat. Totius Cucurbitæ elixæ & expreſſæ ſuccus cum exiguo melle & nitro potus, aluum leniter ſoluit. Si quis in Cucurbitā crudam excauatā uinū infundat, & ſub dio habeat, temperatumq; ieiunus bibat, aluum leniter molliet.

EX GALENO.

Succus ramentorū Cucurbitæ ad aurium dolores cum phlegmone iunctos, cum roſaceo utentibus prodeſt. Sic tota quoq; illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. Comeſta humida eſt, & ſitim arcet. Cruda cibo inſuauis eſt, ſtomacho pernicioſa, & concoctu planè inexpugnabilis, adeò ut ſi quis alterius cibi inopiaingere eam cōpellatur, ceu quidam iam auſus eſt, pondus cum algore uentriculo incumbere ſit ſenſurus, ſtomachumq; euertet, & ad uomitionē concitabit, quæ una eum ab urgentibus ſymptomatis liberare poteſt. Hanc igitur, aliāq; ex fugacibus cōplura, aut mox quā elixata eſt, aut frictam in ſartagine, aut aſſam omnes homines eſſe conſueuerunt. Ipſa quantum in ſe eſt, humidū frigidumq; corpori alimentū præbet, ac idipſum ea de cauſa exiguum, ſed leuiter per aluum ſubit, cum ob ſuæ ſubſtantię lubricitatem, tum ob cōmunem omnium humidorū ciborū rationem, qui ſcilicet citra adſtrictiones tales ſunt. Nec ſanè infeliciter cōcoquitur, modo non auertat corruptio. Plura lib. ij. de aliment. facult. Galenus.

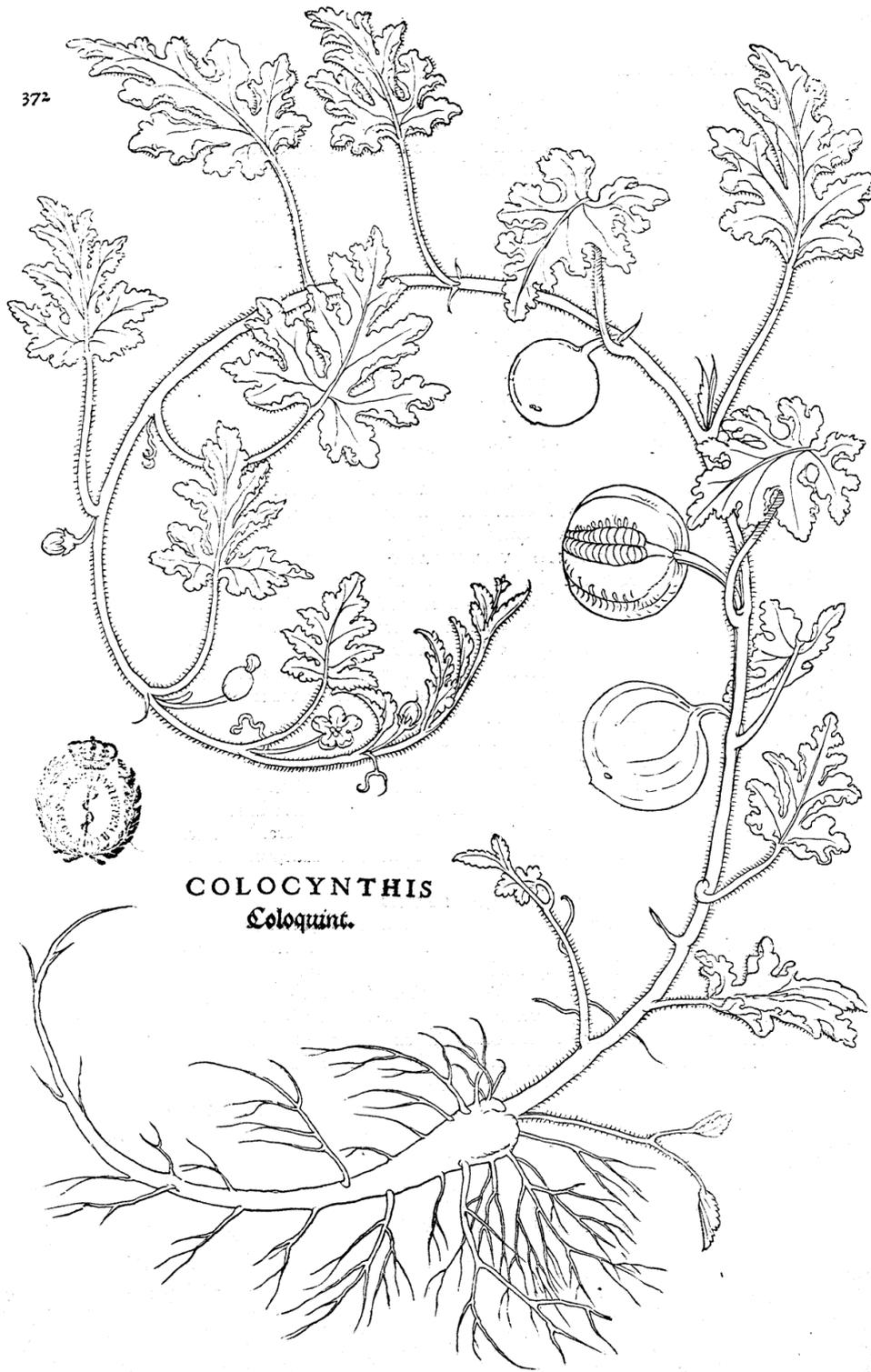
EX PLINIO VALERIANO.

Veteres medici de Cucurbita ita ſenſerunt, ut eam aquam dicerent coagulātā. Galenus humidæ putat uirtutis & frigidæ, idq; ex eo probat, quod ipſa in cibo ſumpta ſtomachū relaxat, bibendi deſideria non excitat. Cætera etiam in Cucurbita talia ut apertè frigidæ poteſtatis exempla demonſtrent. Crudæ & tritæ leniunt omnē rumorem. In cibo ſumptæ molliunt uentrem. Succus earum, ut Galenus ait, ad cōpeſcendum uelociter auriculæ dolorem tepefaſtus inſunditur. Idem ſuccus & doliorem dentiū mitigat, ſi diutius in ore teneatur. Sed & roſaceo mixtus, & unctiōni corporis admotus, febriliū reſtinguit ardores. Cinis aridæ corticis efficaciter poteſt combuſta ſanare. Eundem cinerē didicimus ab expertis uulnera in ueretro iam in putredinem uerſa purgare, & ad cicatricem uſq; perducere. Semini ſiccō illa uis traditur, ut in puluerem tuſum & inſperſum impleat uulnera quæ cauata ſunt. Quidam illud in uino bibendum dedere, ut ſolutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ quoq; Cucurbitæ iam ſenefcentes cum paſſo & aceto dyſentericis datæ, miro modo ſauia inteſtina componunt.

EX SYMEONE SETHI.

Concoctu facilis, boniq; ſucci eſt, & admodū nutrit. Sitim ſedat, urinā cit, & uentrem mouet. Calidis & ſiccis tēperaturis prodeſt, & inſlāmationes uentris & iccoris ſedat. Pituitoſos autem lædit, colicosq; affectus. Si malos humores aſlequitur, ab iſis corrumpitur, & malum ſuccum generat. Semen genitale minuit, & Veneris appetentiam extinguit. Sanguis ex ea procreatus, conſiſtencia tenuis eſt. Thoraci, pulmōni & ueſicæ prodeſt. Succus ramentorum eius, cum roſaceo impoſitus, ad aures inflammatione laborantes confert. Integra uerò illita, calidas inſlāmationes refrigerat.

DE CO-

COLOCYNTHIS
Cucurbit.
Cucurbit.

DE COLOCYNTHIDE CAP. CXXXVIII. 373

NOMINA.

ΚΟΛΟΚΥΝΘΙΣ Græcis, fyluestris Cucurbita Latinis, Coloquintida *Coloquintida*. barbaris & officinis, Germanis wilder Kürbß/ uel Coloquint appellatur. Sic autem nominata est, quasi parua Cucurbita. Nam si eius fructum cum fructu fatiua contuleris, quantitate longe minor erit, ac pilæ forma in orbem coactus.

FORMA.

Viticulas foliaq; per terram strata emittit, fatiuo Cucumeri, ei nimirum quem Citrulum hodie officinæ uocant, similia, diuisuris scissa, fructum rotundū, mediocri pilæ similem, uehementer amarum, fungosa candidaq; intus medulla: flores, quod Dioscorides omisit, pallefcetes ac luteos, Cucumeri iam nominato similes.

LOCVS.

In Germania sua sponte non nascitur, fata tamen prouenit, sed rarissimè perfectionem attingit, quod frigidior sit eius terra quàm quod in ea fructum proferre possit. In orientalibus enim & calidioribus locis nata ad nos defertur.

TEMPVS.

Eius flores in fine serè estatis, fructus autem extremo autumno apparent, qui primum quidem herbacei, mox pallidi fiunt. Legendi uerò sunt cum cœperint in pallidiorum colorem demutari. Et durat integris natura & uiribus ad quinque annos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccatur in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Medulla fructus purgandi uim habet, quatuor obolorum pondere cum mullâ aqua sumpta, & cum nitro, myrrha & melle coacta in catapotium. Arefacta pilæ trita, utiliter miscetur clysteribus ischiadicorum, resolutionis neruorum, & colico dolore affectorum, puitam, bilem & strigmenta, interdum etiam cruenta educentes. Appositæ fetus enecant. Dentium dolores, si quis repurget hanc, & luto oblinat, & in aceto nitroq; inferuecat, & ad colluendos dentes det, tollit. Si uerò quis aquam mullam aut passum in ea decoxerit, & sub dio refrigeratum bibendum dederit, crassos humores & strigmenta purgat. Stomacho supra modum aduersatur. Sedi etiam ex ea balani subiiciuntur, ad excrementa eijcienda. Quinetiâ uirentis succo, ischiadici utiliter perfricantur.

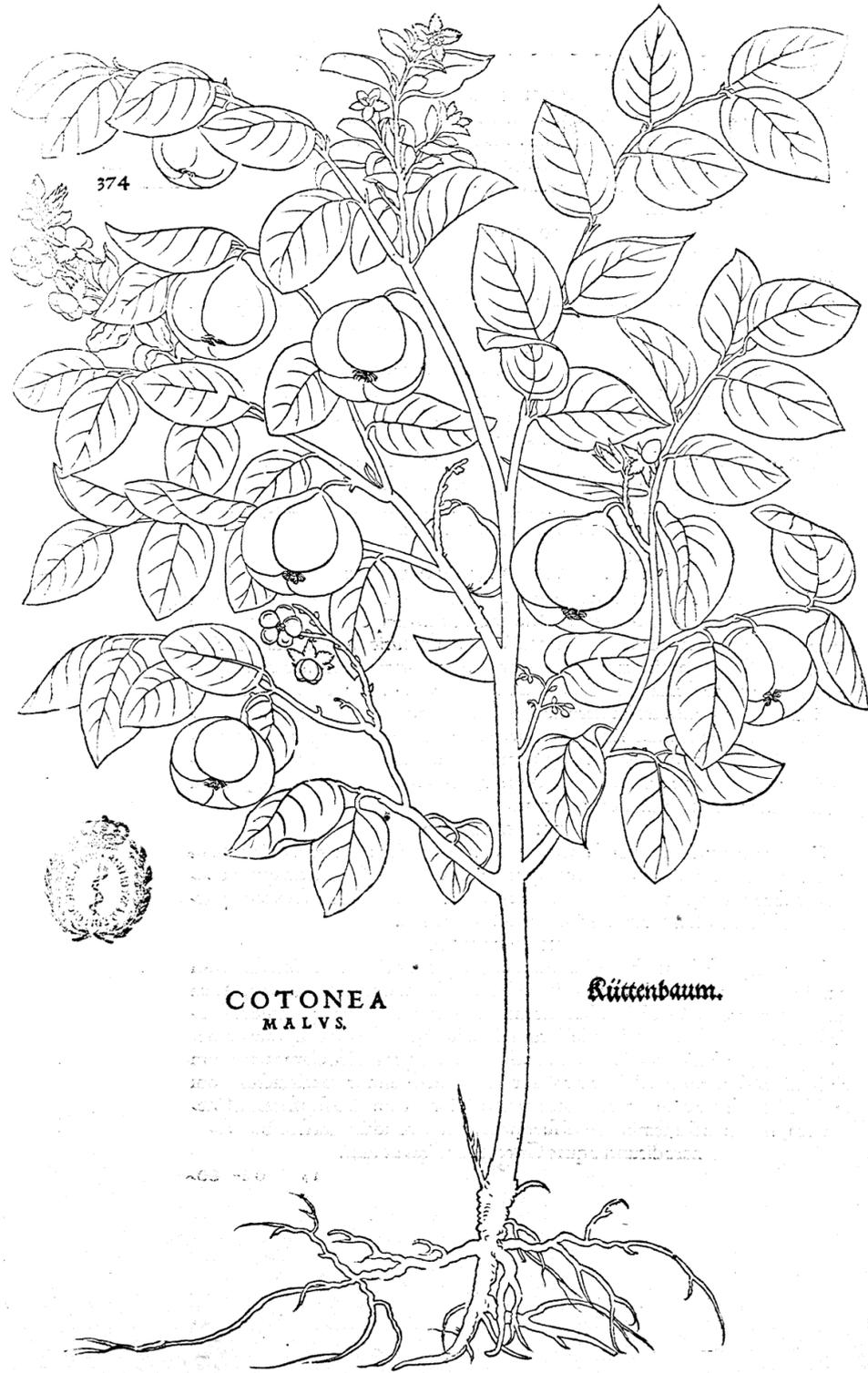
EX GALENO.

Colocynthis gustu amara est. Sed quæ amarissimo dum potatur ad sunt opera medicamento, ea euidenter efficere nequit, ob purgatoriam facultatem quam ualidam in se continet, nimirum cum ijs quæ expurgat, per aluum & ipsa excerni præuertens. Viridis ipsius succus intritus ischiadicis prodest.

EX PLINIO.

Herbacea arefacta per se inanit aluum. Infusa quoque clysteribus intestinorum omnium uitij medetur, & renum, & lumborum, & paralyfi eiecto semine. Aqua mullâ in ea decoquitur ad dimidiâs, sic tussienti infunditur obolis quatuor. Prodest & stomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle sumptis. In morbo uerò regio utiliter semina eius infumuntur, & protinus aqua mullâ. Carnes eius cum absinthio & sale dentium dolorem tollunt. Succus uerò cum aceto calefactus mobilis sistit. Item spinæ & lumborum ac coxarum dolores, cum oleo si infricentur. Præterea, mirum dictu, semina eius si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare dicuntur quas Græci periodicas uocant.

i DE CO-

COTONEA
MALVA.

Rüthenbaum.

A.

NOMINA.

ΥΔΩΝΙΑ *μαλέα* Græcis, Mâlus Cotonea & Cydonia Latinis, officinis Ciconia, Germanis *Kûrtenbaum* nominatur. Cydoniam uerò Græci à Cydone Cretæ oppido, unde primum aduecta est, dixerunt. Cotonea uerò à Sidonte Corinthi uico nominata est. Sunt tamen qui sic uocaram uelint, quod mâla eius lana quadam tegi uideantur, quæ coton dicitur. At qui in re non admodum magni momenti, parum refert utram amplectaris sententiã.

GENERA.

Cotoneæ arboris mâla Dioscoride & Galeno autoribus duum sunt generum. Alia enim minora, rotunda, odoratiores sunt, quæ uera Cotonea appellantur. Alia autem maiora, dulciora, ac minus acerba, Galeno in fine libri sexti de tuenda sanitate teste, Struthea nuncupantur.

Struthea.

FORMA.

Arbor notior est quàm ut debeat representari. Mâlo uulgari haud dissimilis est, nisi quod infra magnitudinem illius subsidet, fructu scilicet incuruatos deprimente ramos, prohibenteque parentem crescere. Folium quoque eius angustius à terra albicat. Poma tenui lanugine pubescunt, & incisuris crispantur, ut pictura affabre ostendit.

LOCVS.

In cultis & hortis prouenit. Locum tamè peculiariter & frigidum & humidum desiderat. Si in calido statuitur, alsidua irrigatione illi succurri opus est: fert tamen mediocri sitis, inter frigoris & caloris naturam, statum. Planis & decliuis gaudet.

TEMPVS.

Autumno poma eius maturescunt.

TEMPERAMENTVM.

B.

Mâla Cotonea frigido & terrestri temperamento donata sunt, propterque uincenrem adstrictionem minus cæteris mâlis humida existunt. Frigida itaque sunt primo ordine, & sicca secundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cotonea stomacho accommodata sunt, urinam mouent. Tosta mitiora fiunt. Cœliacis, dysentericis, purulenta excreantibus, cholericis profunt, præsertim cruda. Maceratorum liquor potus stomachi atque alui fluxionibus opitulatur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis auxilio est. Decocto eorum sedes & uuluae proci-dentes proluuntur. Quæ melle condiuntur, urinam cient, mel autem naturam eorum induit: quippe adstringens & conspissans obstruensue fit. Quæ autem cum melle coquuntur, stomacho utilia sunt, & gustu iucunda, minus autem cõstringunt. Cruda cataplasmatibus miscentur ad cohibendam aluum, contraque stomachi subuersionem & ardorem, mammaram inflammationes, lienes induratos & cõdylomata. Fit uinum ex his tuis & expressis, sed quo perduret, sedecim sextarijs succi, unus mellis adijcitur, alioqui acescit. Prodest autem ad omnia quæ dicta sunt. Vnguentum etiam ex ipsis cõficitur, quod Melinum appellat, quo utimur quando adstringenti oleo opus est. Eligi oportet uera, quæ parua, rotunda & odorata sunt. Struthea autem uocata & magna, minus utilia. Flos & uiridis & sicca cataplasmatibus utilis, his potissimum quæ adstrictionem desiderant conueniens. Inflammationibus oculorum, sanguinis reiectionibus, alui fluxionibus, mensumque impetui cum uino potus prodest.

Vnguentum melinum.

EX GALENO.

Eximium quid Cotonea præ alijs mâlis possident: nam & plus adstringunt, & durabilem succum habent, si cocta cum melle afferuare quis cupiat. Aliorum succus

i 2 reposi-

Crepositus acescit, utpote frigida humiditate multa redundans. Strutheorum quoque succus perennare potest ubi recte fuerit preparatus, quemadmodum & Cotoneorum: uerum hic minus suauis & iucundus est, maximeque adstringit, ita ut huius quoque aliquando usus sit idoneus ad uentris maiorem in modum dissoluti robur restituendum.

EX PLINIO.

Cotonea cocta suauiora. Cruda tamen duntaxat matura, profunt sanguine excreantibus, ac dyentericis, cholericis, coeliacis. Non idem possunt decocta, quoniam amittunt costringentem illam uim succi. Imponunt & pectori in febris ardoribus, & tum decoquuntur in aqua, ad eadem quae suprascripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decoctae cerati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat, cocta in uino, & illita cum cera. Alopecij capillum reddunt. Quae ex his cruda in melle condiuntur, urinam mouent. Mellis autem suauitati multum adijciunt, stomachoque id uilius faciunt. Quae uero in melle condiuntur cocta, quidam ad stomachi uitia trita cum rosaceo folijs decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest. Item mammis, condylomatis, uaricibus. Flos & uiridis & ficcus, inflammationibus oculorum, excretionibus sanguinis, mensibus mulierum. Fit & succus ex his mitis, cum uino dulci tusus, utilis & coeliacis & iecinori. Decocto quoque eorum fouentur, si procidant uuluae & interanea. Fit & oleum ex his, quod Melinum uocauimus, quoties non fuerint in humidis nata. Minus utilia Struthea, quamuis cognata.

EX SYMEONE SETHI.

D Stomachum adstringunt & corroborant, & ante cibum sumpta uentrem cohibent, urinam prouocant. Si ad satietatem edantur, difficulter concoquuntur. Dulcia minus adstringunt, acida uero magis, uomitumque compescunt. Post cibum sumpta uentrem mouent: sed quibus est imbecilla facultas uentris retentrix, & excretrix ualida, plus cibi accipiant. Mansa a potu, uini uapore in caput distribui prohibent. Si qua praegnans, ut fertur, crebrius haec comedat, puerum industrium & uersutum pariet.

DE CASTANEA CAP. CXL.

NOMINA.

CASTANA, ἡ δὴς βάλαν, ἢ σαρδανία βάλαν, ἢ λότμος Graecis: Castanea, Sardiana glans, Iouis glans, Nuxque castanea Latinis appellatur. Germanis nostris Castani, uel Kestern uocant. Castaneae autem a Castano Magnesia oppido, unde primum aduectae sunt, nominatas esse constat. Sardianae uero glandes, quoniam in Sardinia optimae nascuntur.

Castaneae unde dicitur.
Sardianae glandes.

FORMA.

Arbor est uulgo cognita, Iuglandi haudquaquam dissimilis, folio tantum ueno fiore & fimbriato. Nux quam producit intus solida, & plurimum plana, triplici regiminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce.

LOCVS.

Puram & resolutam terram desiderat, opacoque & septentrionali cliuo laeta. Montes & ualles diligit. In plerisque Germaniae locis copiosissima prouenit.

TEMPVS.

Ineunte uere germinat, seriusque Vergiliarum occasu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit & exiccat Castanea haud secus quam aliae glandes. Calida uero & sicca est primo ordine.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Castaneæ adstringunt, eademq; quæ glandes possunt, Potissimū autem quæ inter carnem & corticem membrana est. Caro his qui Ephemeron, hoc est, Colchicon, biberunt, accommodata est.

EX GALENO.

Castaneæ inter omnes glandes principatum tenent, solæq; syluestrium fructuū alimentum memorabile corporibus præbent.

EX PLINIO.

Castaneæ uehementer sistunt stomachi & uentris fluxiones, sanguinē excreantibus profunt, carnes alunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Castaneæ ex omnibus fortissimū quidem cibum corpori præstant, sed qui difficile concoquatur. Coctæ autem in carbonibus, uel in fictili uase sicco affatæ, & cum melle ieiunis datæ, tussientibus profunt. Aqua in qua cum suo cortice decoquuntur, cœliacis, dysentericis, sanguinemq; excreantibus, bibenda haud inutiliter propinat. Interior membrana quæ corticē fructumq; discernit, ad tertiam partem decocta in aqua & potui oblata, mirè aluum fluentē refrenat, adeo ut Dioscorides putet etiam cathartico dato, per hanc potionem iri obuiam posse, si plusquā necesse sit, purget.

EX SYMEONE SETHI.

Copiosum corpori alimentum præbent, tardè transeunt, & difficulter coquuntur. Crassum humorē, capitis dolorem, & flarus efficiunt, uentremq; sistunt. Si torreantur, aut siccentur, multum nocenti deponunt.

APPENDIX.

Capitis dolores creant. Inflationes pariunt, cōcoctu difficiles. Tostæ tamen crudis innocetiores sunt. Arefactæ multum noxæ remittunt. Tritæ cum melle & sale rabiosorum canum moribus imponuntur. Mammarū duritias discutunt, cum hordeaceo polline & aceto impositæ, ijsq; uino maceratis, & cum farina subactis, pefsi uice utuntur ad supprimendos mentes.

DE CARYO BASILICO. CAP. CXLI.

NOMINA.

KΑΡΥΟΝ βασιλικόν Græcis, Regia nux & Persica, Juglansq; Latinis: officinis Nux simpliciter, Germanis Welschnuß appellatur. Καρυόν autem Græcis à capitis grauedine uocatam esse notissimum est. Nam folia arboris huius grauem expirant halitū, uiresq; ejus in cerebrum penetrat, atque adeo eos sopore tentans lædit qui sub arbore decubuerint. Basilicā uerò, Regiamue & Persicam, eò quod è Perside primum in Græciam à regibus delata sit, dictam esse constat. Juglandem à iuuando & glande nominatam existimant.

FORMA.

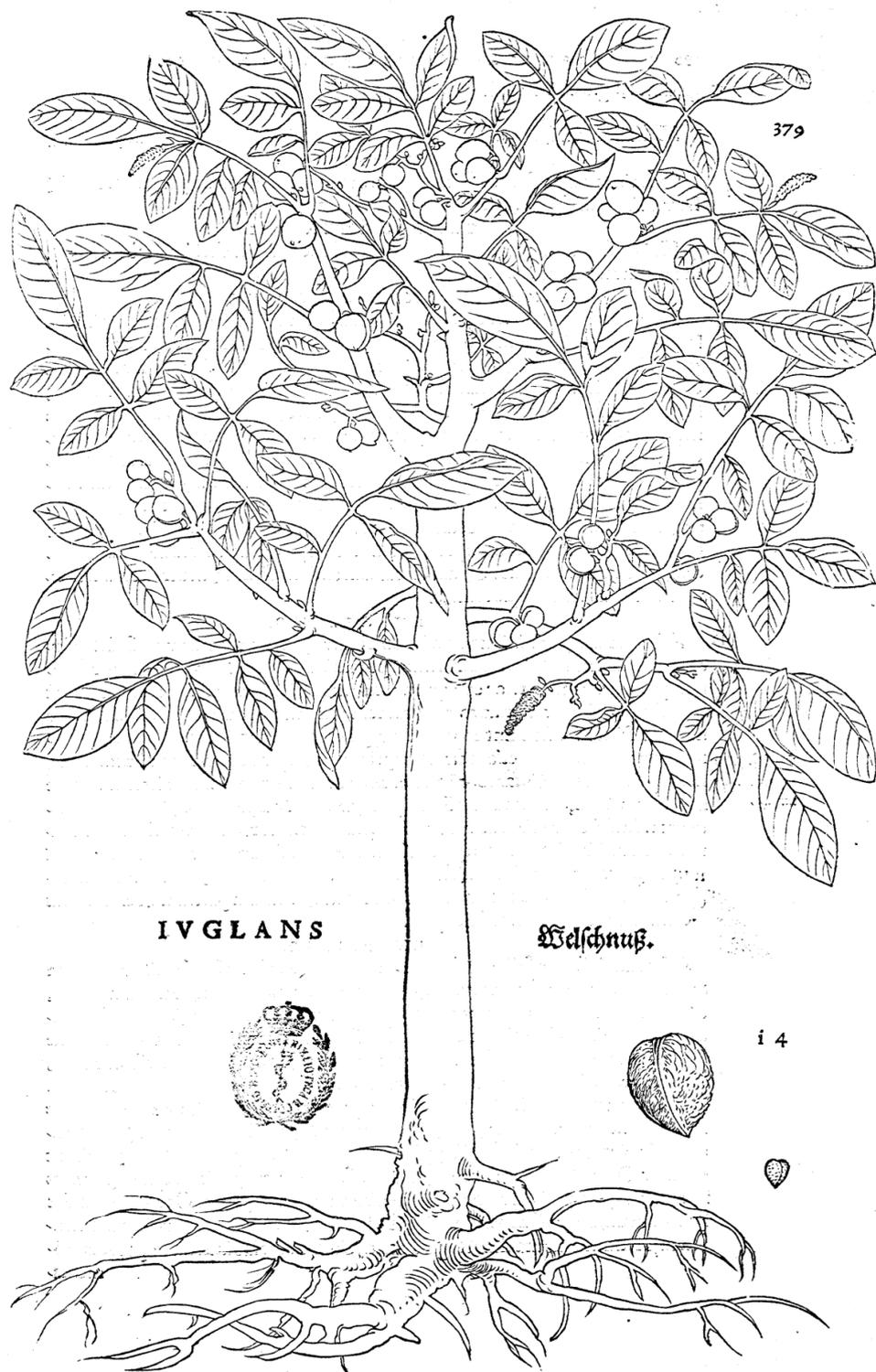
Arbor est pregrandis, multis prælongisq; nixa radicibus, procero caudice, multis summatim ramis ingentibus brachiato, ad binū ternūue cubitorū complexus sapius crassescente, cortice hiulco, & in rimas altas dehiscente, folijs latis, oblongis, è iucundo grauitè subolentibus, patulamq; iaculantibus umbram & infatigabilem, per autumnum deciduis. Verni temporis initio ueluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula prælonga, callo squamatim compactili protracta, ordine nucis pineæ protuberat, dehiscitq;. Flauescens statim quàm frondem facere cœpit, nutans caducaq; prolabitur. Tum super ramenti huius pediculū flos erumpit, totidemq; calyculacea tegumenta quot flores petiolo contrahuntur, singulisq; ijs singulæ includuntur nuces, multis munitæ inuolucris, primum herbaceo cortice, mox ligneo putamine, dein tenui tunica. Crispi intus nucleī quadripartitè digerunt.

Caryon unde Græci appellantur.

Basilica ex Persica cur dicta.

Juglans.

Umbra Juglandis arboris infatigabilem.

379

IVGLANS

Welschnuß.

i 4

C geruntur, lignosa intercedente membrana.

LOCVS.

Montibus læta, aquasq̄ odit. Pafsim in omnib. ferè Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Germinat post afflatum Fauoni, non cacumine, ut maxima pars arborum, sed lateribus impulso priore pullulo. Fructificat autumno.

TEMPERAMENTVM.

Huius temperamentum ex uirium enarratione patebit. Virides uerò nuces primo ordine sicca, secundo uerò calidæ censentur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Nuces iuglandes difficiles cōcoctu, stomacho inutiles, bilem augent, capitis dolorem faciunt, tussientibus inimicæ. Ad uomitiones ieiunis in cibo utiles. Præsumptæ & à cibo comestæ cum caricis & ruta letalibus uenenis aduersantur. Largius esitatae latos lumbricos pellunt. Illinuntur mammarū inflammationi, abscessibus, luxatisq̄ cum exiguo melle & ruta. Cum cepa uerò, sale & melle, canis hominisq̄ morsui conferunt. Tormina cum putamine suo crematæ & umbilico admoræ sedant. Cortex combustus, tritusq̄ in uino & oleo, infantibus inunctus capillos elegantes efficit, alopeciasq̄ replet. Siftit menses crematum tritumq̄, & cum uino ad motum quod intra nuces clauditur. Vetusarū autem nucum nuclei illiti, gangrænas, carbunculos, aguilopas & alopecias cōmanducati & impositi celeriter sanant. Fit etiam ex ijs contusis & expressis oleum. Recentes nuces stomacho minus nocent, dulciores enim sunt. Quam ob causam allijs miscentur, ut acrimoniam auferant. Illitu liuores quoque tollunt.

EX GALENO.

D Arbor tum in germinibus, tum in folijs adstrictionem quandam possidet. Cæterum euidentem & plurimam in nucis putamine recenti & sicco: proinde eo fullo-nes quoq̄ utuntur. At nos ea experimentes, succo similiter ut mororum & ruborū decocto in melle, ut stomachico medicamento utimur, & ad omnia reliqua ad quæ modo dicti succi cōueniunt. Porro nucis ipsius quod edendo est, oleosum est & tenuium partium, ideoq̄ etiam facile † exprimitur: & quo diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrè oleum ex eo inueterato exprimere licet: tunc sanè admodum discutiens fit, ut eo nōnulli gangrænas, & carbunculos, & aguilopas sanent: nōnulli uerò etiam ad neruos uulneratos utuntur. Cæterum si recens sit adstringentis nōnihil qualitatis quoq̄ obtinet. At quod imperfectū est etiamdum, & nondum siccum, ueluti reliqui fructus omnes qui uirides sunt, plenum est semico-que humiditatis. Cortex tamen eius ubi inaruit, tenuium partium & exiccatoriū est medicamentum, morsus expers.

† Alijs ex pō-
re, in bilem
uertitur.

EX PLINIO.

Arborum ipsarum foliorumq̄ uires, in cerebrū penetrant, hocq̄ minore momen-
to, sed in cibus, nuclei faciūt. Sunt autem recentes iucundiores, sicca unguinosiores,
& stomacho inutiles, difficiles cōcoctu, dolorē capitis inferentes, tussientibus ini-
micæ, & uomituris ieiunis aptæ in tenasmo solo: trahunt enim pituitā. Eadem præ-
sumptæ uenena hebetant. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduersantur cepis,
leniuntq̄ earum saporem. Auriū inflammationi imponuntur cum mellis exiguo.
Item cum ruta mammis & luxatis. Cum cepa autē & sale & melle, canis hominisq̄
morsui. Putamine nucis iuglandis, dens cauus inuritur. Putamen combustum tri-
tumq̄ in oleo aut uino, infantū capite peruncto, nutrit capillum: & ad alopecias sic
utuntur. Quo plures quis nuces ederit, hoc facilius tineas pellit. Et quæ perueteres
sunt nuces gangrænis & carbunculis medentur. Item fugillatis. Cortex iuglandiū
lichenum uitio & dyfentericis prodest. Folia trita cum aceto, aurium dolori. In san-
ctuarijs Mithridatis maximi Regis deuicti, Cn, Pompeius inuenit in peculiari cō-
menta-

amentario ipsius manu compositionē antidoti, duabus nucibus siccis, item ficis totidem, & rutæ folijs uiginti simul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus sumat, nullum uenenum nociturum illo die. Contra rabiosi quoque canis morsus, nuclei à ieiuno homine cōmanducati illiūque, præfenti remedio esse dicuntur.

EX PLINIO VALERIANO.

Nux uiridis, utpote adhuc aquatoris humoris, styptica & frigida uirtute censet. Potest denique & stomacho aliquid uigoris acquirere, & uentrē cum garo sumpta mollire. Noces autē sicca, dura, cum caricis duabus, & uiginti rutæ folijs addito salis grano simul cōteruntur, nullisq; uenenis opprimi poterit ea die quisquis ieiunus acceperit. Inter Calendas & Idus Iulij centum numero noces statim ut arbori demptæ sunt cortice adhærente quassantur: his admiscuntur aluminis scissi libræ tres, & in nouo fictili uase ponuntur: super hæc infunduntur olei boni libræ tres, & diligenter in loco neque humido, neque nimium sicco obruunt, post nonaginta dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna restituit.

EX SYMEONE SETHI.

Virides uentrem mouent, quamobrē quidam ante cibum cum sapo comedunt. Facilius etiā quam amygdalæ concoquuntur. Aridæ in ore inflammationes & plagas efficiunt. Stomacho meliores fiunt, si cum caricis edantur. Ferunt etiā eum qui noces cum caricis & ruta ante reliquos cibos esitauerit, non magnopere à uenenatis medicamentis lædi. Cōcoquuntur faciliē noces in frigidis uentriculis, in calidis uerò in bilem magis mutantur. Faucium & capitis dolorem afferunt, & tussis augent. Ante alios cibos sumptæ, uomitum adiuuant. Ad fatietatem comestas, lumbricos educere scimus. Ad dentium pruritus utiles sunt.

DE CALTHA CAP. CXLI.

NOMINA.

VO nomine Græci plantam hanc appellauerint, fateor ingenūe mihi nondum constare. Latinis autem dicta uidetur Caltha uel Calthula, quam uocē deinde corrumpentes officinæ, in Calendulam immutarūt. Calendula quare dicta. Quamquam uerisimile etiā sit, sic nominatam esse, quod omnibus Flos omnium mensium. mensium Calendis fructicare comperiat. Atque hinc fit quod nonnulli florem omnium mensium appellent. Germani *Xingelblimen* uocant, ab intorto, & in circulum acto semine.

FORMA.

Herba est fruticosa, caule dodrantali, lignoso, folijs longiusculis, in angustum desinentibus, floribus speciosis, croceis luteisue, non ingrati, quamuis grauis, odoris, qua dote in coronamenta uenit: semine, cuius uagina scorpionis caudam imitatur: radice simplici, multo capillitio fibrata. Cur autem hanc herbam Caltham esse credam, facit imprimis Plinius, qui lib. uigesimo primo, capite sexto, Caltham odore grauem esse scribit. Dein Virgilius qui *Ægloga* secunda sic canit: *Mollia luteola pingit uacinia Caltha, Luteolam, à luteo florū haud dubiè colore, nominans.*

LOCVS.

Prouenit in cultis, atq; uix hortum inuenies in quo non copiose nascatur.

TEMPVS.

Singulis ferè mensium Calendis, ut diximus, florere deprehenditur, Maio incipiens mense. Magis autem autumno eiusdem emicant flores.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse statuunt, neque id immeritò, quandoquidē dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participet.

VIRES

CALTHA

Ringelblüm.

A VIRES EX RECENTIORIBVS.

Herba ipsa adhibetur condimentis & acetarijs. Flos ex uino potus ciet menses: item herbæ succus, quo in dentium dolore os presentaneo remedio colluitur. Non parum etiam eius flos ad flauos reddendos capillos conducit. Idem, perinde atque ipsa herba, secundas educit mirificè, si aridus suffribus admotus fuerit.

DE CARYOPHYLLATA CAP. CXLIII

NOMINA.

VALITER Græcis & antiquis Latinis scriptoribus hæc herba nomen nata sit, nondum compertum habeo. Cur enim Dioscoridis Lagopum *Caryophyllata* non esse credam, etsi paniculum pedi leporino prorsus similem habeat, *nō est Lagopus.* facit quod in manuscripto & peruetusto herbario seorsim descripta & depicta utranq; herbam uiderim. Pictura autem Lagopi longè aliam herbam, quæ in segetibus nascitur, quàm sit Caryophyllata, exprimit: de qua suo loco dicemus. Neq; defunt qui herbam hanc de qua agimus, Geum Plinio dictam uelint, quorū certè sententiâ periculo uacat, quod eadem facultas utriq; radicibus sit. Sed ad institutum reuertamur. Herbam quam recentiores Latini Caryophyllatam, ab odoris suauitate quam radices de se præbent, nominant, uulgus herbam Benedictam, à diuina sua efficacia, & Sanamundam appellant. Germani *Benedictenwurz*, *Benedicta.* *Sanamunda.*

GENERA.

Duo esse eius herbæ genera animaduerti, non tamen multum à se dissidentia. Primum genus Caryophyllatam hortensem uocauimus, cui ex cultura aliqua te- *Caryophyllata* neritas accedit in folijs, floribus & paniculis. Flos huic paulò minor & pallidior *hortensis.* quàm syluestri. Germanicè *garten / oder heymisch Benedictenwurz* appellari potest. Alterum huius herbæ genus Caryophyllatam syluestrem diximus, quod *Caryophyllata* scilicet citra culturam proueniat. Flores eius multo maiores, magisq; ad croci colo- *syluestris.* rem accedunt. Germanicè *wild Benedictenwurz* nominari cōmodè potest. Differentiam tamen nemo rectius quàm ipsa pictura demonstrabit.

FORMA.

Caulis illi sesquicubitalis, geniculatus, angustus, terna è pediculo longo folia articulata exeuntia, per ambitum ferrata, bina etiam prioribus minora, singula genicula cingunt. E medio alarum sinu ramuli funduntur tenues, quibus in summis flos luteus emicat, quo succusso caput extubertat circinatis acinulis cumulatè stipatum, quasi rudimentum eluceat naturæ fragum inchoantis. Radix multis luteis capillamentis fibrata, Caryophyllon olet.

LOCVS.

Primum in hortis plantatum prouenit. Alterum in montanis, opacis, & iuxta sepes nascitur.

TEMPVS.

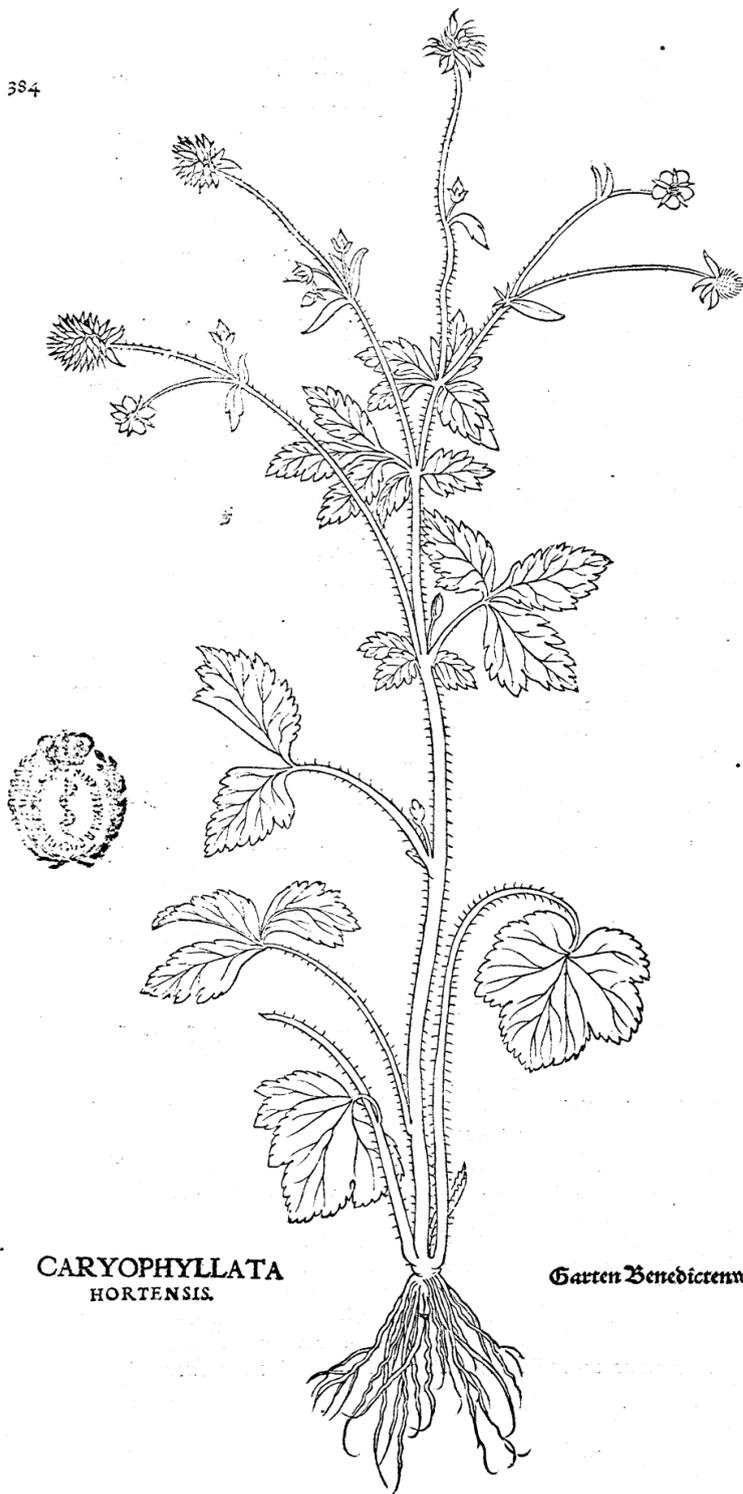
Floret Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores, & peruetustus etiam herbarius, calidam & siccam esse in secundo ordine statuunt. Folia sanè in gustu non mediocrem adstrictionem ostendunt. Radix itidem haud paruam adstrictionem obtinet.

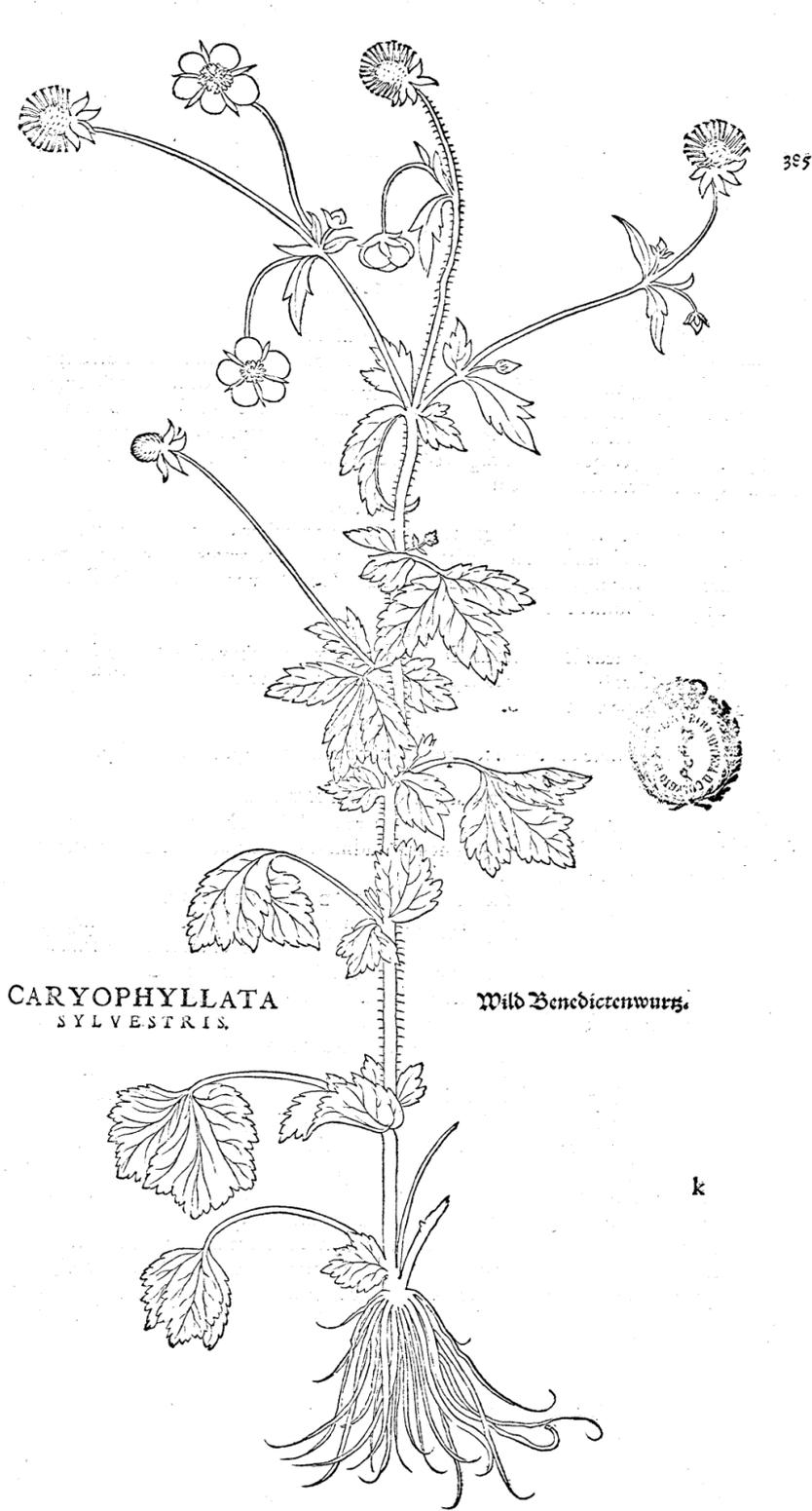
VIRES EX RECENTIORIBVS.

Radix eius luto & sordibus eluta siccatur, & imbre aceti resperfa arcas & uestes iucundo cōmendat odore. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo sapore discutit. Manuscriptus herbarius facultatem habere dissoluendi, digerendi, & obstructions tollendi scribit. Fomentū item ex uino decoctionis eius menses

CARYOPHYLLATA
HORTENSIS.

Garten Benediktenwurz.

CARYOPHYLLATA
SYLVESTRIS.

Wild Benediktenwurz.

k

menfes ciere. Contra uenena tritam cum uino sumptam ualere. Cōcoctionem præterea roborare, dolorem uentriculi & intestinorū à frigiditate aut flatibus ortum, decoctam in uino sanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert. Externa uerò ex ea collui debent.

DE CENTAVRIO MINORE CAP. CXLIII.

NOMINA.

CENTAVRION *μεκρόν, ἢ λιμνήσιον, καὶ λιμναῖον* Græcis, Febrifuga & Fel terræ Latinis, officinis Centauria minor, Germanis *Hein Tausendguldenkraut / Sieberkraut / Erdgall / Biberkraut* appellatur. Centaurium, quod ea curatus dicitur Chiron Centaurus, cum Hercules excepti hospio pertractanti arma sagitta excidisset in pedem. Limnesion & Limnæum, quod secundū aquarum scatebras ac paludes, quas Græci *λίμνας* dicunt, nascatur. Febrifuga, eo quod febres fugat, & procul è corpore pellat. Fel terræ, ob summam quam habet amaritudinem.

Centaurium uinde dictum.

Limnesium.

Febrifuga.

Fel terræ.

FORMA.

Herba est Hyperico Origanoue similis, caulem habens altitudine supra dodrantem, angulosum. Flores in puniceo colore subpurpurascens, ad Lychnidis flores accedentes. Folijs paruis & oblongis ueluti Rutæ. Semen tritico simile. Radicem exiguam, inutilem & leuem.

LOCVS.

Propter lacus & rigua loca, Dioscoride autore, nascitur. Apuleio uerò teste in solidis & fortibus quoque locis prouenit, id quod non raro in Germania nostra accidere compertum habeo.

TEMPVS.

Floret æstate & autumno, quo maximè tempore, quia semine est prægnans, colligitur.

TEMPERAMENTVM.

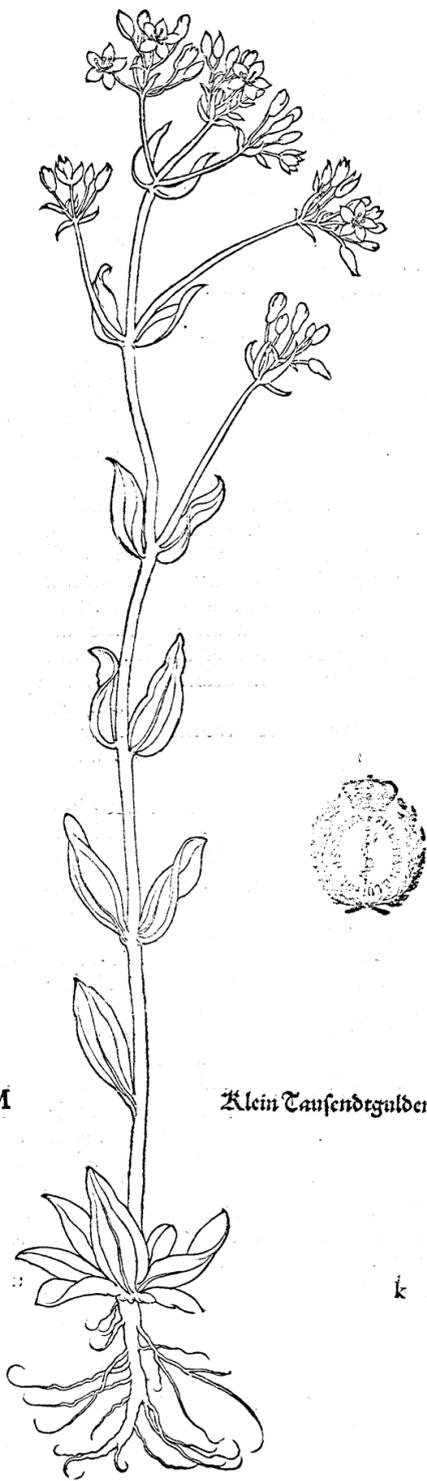
In folijs & floribus uincit qualitas amara paululum obtinens adstrictionis, atque propter eiusmodi temperamentum admodum exiccatorium est medicamentum, expers mordacitatis.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adhuc uirens tusa & illita uulnera glutinat. Vlcera uetera purgat, & cicatrice obducit. Biliofa & crassa per aluum ducit. Decoctum eiusdem ischiadicis cōmodè infunditur, sanguinem educens, & à dolore leuans. Succus ad oculorum medicamenta perutilis, cum melle quæ pupillas obtenebrant expurgans. In pello admotus menses ac foetus educit. Priuatim potus neruorum affectibus succurrit.

EX GALENO.

Centaurij minoris radix prorsus inefficax est. Rami uerò & potissimum folia quæ in ijs sunt atque flores, utiliora. Vlcera magna herba ipsa adhuc recens illita glutinat. Vlcera quoque & quæ ægrè ad cicatricem perducunt eodem modo utentibus cicatrice obducuntur. Arefacta glutinatorijs & desiccatorijs miscetur fasciularibus, ijs uidelicet quæ sinus & fistulas sanare sunt nata, & ueteres durities emollire, tum ulcerum maligna sanare. Miscetur etiam ijs quæ rheumaticis affectibus medentur, in quibus ea medicamenta optima sunt quæ uehementer desiccantia cum quadam adstrictione nullam habent mordacitatem. Decoctum herbæ quidam ischiadicis infundunt, ceu biliofa ac crassa ducens: nam & talia purgat. Quamquam quum adeò uehementer operabitur ut cruenta euacuet, tunc magis proderit. Suc

CENTAVRIVM
MINVS.

Klein Tausendgulden.

k z

Crit. Succus porrò eius quum ad similes sit facultatis, hoc est, exicatoriæ & absterforiæ, & reliqua iam dicta pulchrè efficere potest. Cum melle etiã oculis illinitur, mensesq; & foetum appositus in pefso euocat. Sunt qui ipsum præbeant & ijs quibus nerui affecti sunt, ut qui euacuet & deficet innoxie quæ impleta sunt. Optimũ etiã medicamentum est ad iecinoris obstructions soluendas. Bonum quoq; lie- ni indurato foris impositum, & nihilo secius si quis bibere sustinuerit.

EX PLINIO.

Purgat aluum succus Centaurij minoris drachma in hemina aquæ cum exiguo salis & aceti, bilemque detrahit.

DE CYAMO CAP. CXLV.

NOMINA.

ΚΥΑΜΟΣ Græcis, Faba Latinis dicitur, Officinæ Latinum nomen re-
tinent, Germanis *Bonen* appellatur.

FORMA.

Sola Faba inter legumina sine adminiculo nititur, folio carnosio, Por-
tulacæ simili, flore cristato, uersicolore, partim albo, partim purpureo, atris quibus-
dam maculis notato, quas M. Varro lugubres uocat literas: siliqua plerunque se-
mipedali, fructu intus lato humani unguis effigie, colore non simplici, sed aut ful-
uo, aut nigro, iam uerò etiã herbaceo & coccineo: radice singulari, lignosa, & ca-
pillata fibris. Quæ hic à quibusdam, quasi nostra non esset uera Faba, afferuntur
argumenta, non tanti momenti sunt ut confutatione indigeant: constat enim no-
stram, eas quas ueteres illi adscripserunt, habere notas & facultates. Non tamen ne
D gamus in diuersis terris maiorem aut minorem produci posse.

LOCVS.

Pæssim in hortis sata prouenit, Lætatur loco pinguisimo & stercoreato.

TEMPVS.

Floret æstate.

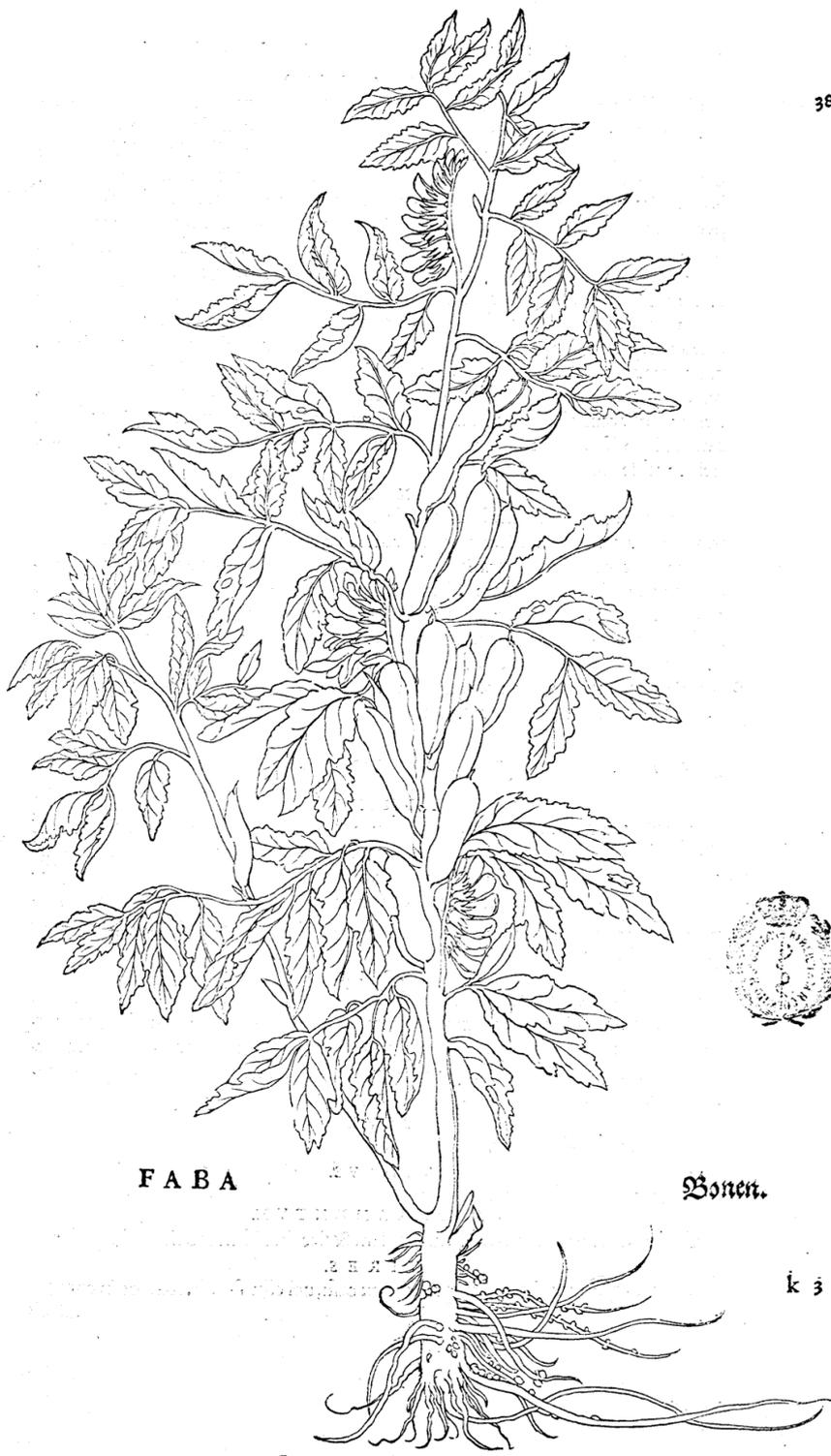
TEMPERAMENTVM.

Faba in refrigerando & exiccando ad mediam temperaturam propinquissimè
accedit. Est itaque frigida & sicca in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Spirituosa, inflans, concoctu pertinax, insomnia tumultuosa faciens. Tussi ta-
men confert, carnesque generat. Decocta in posca, & cum cortice comesta, dysente-
rias & cœliacas fluxiones sistit. Vtilis contra uomitiones in cibo sumpta. Minus
inflat priore aqua in decoctione effusa. Viridis magis stomacho nocet, plusque in-
flat. Farina eius per se & cum polenta illita, ex plaga inflammationes mitigat, & ci-
catrices ad reliqui corporis colorè reducit. Mammis in quibus lac in grumos cogi-
tur, & inflammatione laborantibus auxiliat, lacque extinguit. Cum melle & scenigræ
ci farina furunculos, parotidas ac fugillata oculorum discutit. Cum rosa, thure, &
oui albo, procidentes oculos, staphylomata & œdemata compefcit. Macerata in ui-
no suffusiones & ictus oculorum sanat. Ad sistendas fluxiones sine cortice com-
manducata fronti imponitur. Testium inflammationes in uino decocta sanat. Pue-
rorum pubi illita diu impuberes seruat. Alphos exterit. Euulsos pilos ut non nu-
triantur & graciles fiant, cortices illiti efficiunt. Cum polenta, alumine & oleo ueteri
illiti strumas discutunt. Decoctum illorum lanas tingit. Factas ab hirundinibus
sanguinis eruptiones, cortice ablato, Faba qua parte coharet diuisa, si dimidia ap-
ponatur, compefcit.

EX GALE-

FABA

Bonnet.

k 3

EX GALENO.

C Caro Fabæ paulum quid abstergentis facultatis continet, sicut cortex adstringentis: idcirco medicorum nonnulli totam Fabam cum polenta decoctam dysentericis, coeliacis & uomentibus exhibuerunt. Porro ut edulium flatulenta est, & coctu difficilis, ut si quid aliud. Excreationibus quidem ex thorace & pulmone idonea. Ut medicamentum uero foris imposita sine molestia exicat. In podagricis ea sæpenumero usi sumus ex aqua decocta, deinceps adipem suillum admiscentes. Ad neruorum tum contusiones, tum uulnerationes, farinam eius cum oxymelite imposuimus. Ad eos qui ex ictu iam phlegmone occupabantur, cum polenta. Sed & testium & mammarum bonum est cataplasma. Nam hæ partes cum phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè cum mammæ ex lacte in ipsis concreto phlegmonen patiantur. Quin lac quoque ab eo cataplasmate extinguitur, sicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore glabra permanet. Manifestè fabacea farina cutis sordes detergere conspicitur, quod intelligentes mango nes, ac mulierculæ, in balneis quotidie hac utuntur. Illinunt præterea & hac faciem quemadmodum pitifana: nam quæ in summa cute eminent lentes exerit, & maculas uelut ex sole contractas.

EX PLINIO.

Faba hebetare sensus existimata, insomnia quoque facere. Solida fricta, feruensque in acri aceto coniecta, torminibus medetur. In cibo fressa, & cum allio cocta, contra deploratas tusses suppurationesque pectorum, quotidiano cibo sumitur: & com manducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos discutiendosue imponitur, & in uino decocta ad testium tumores & genitalium. Lomento quoque ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit. Item liuoribus, combustis medetur. Voci eam prodesse, autor est M. Varro. Fabalium etiam siliquarum cinis, ad coxendices, & ad neruorum ueteres dolores, cum adipis suilli uetustate prodest. Et per se cortices decocti ad tertias sistunt aluum.

DE CONSOLIDA MEDIA CAP. CXLVI.

NOMINA.

CONSOLIDA MEDIA. **U**TER multas alias herbas quibus uulnera glutinandi facultas inest, & hæc cuius picturam damus connumeratur. Hinc est quod uulgus herbariorum illam Consolidam mediam nominet. Qua etiam appellatione nos uti uoluimus, quod nobis quo nomine ueteribus Græcis aut Latinis appellata sit nondum constaret. Rectius tamen Solidago diceretur. Germanis Gulde gungel nuncupatur.

FORMA.

Caulem habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus laciniata, Menthae similia emicant. A medio caulis ad fastigium usque ex singulis foliorum alis, flores sex aut septem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi subest lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram late serpentes propagat.

LOCVS.

Pasim in pratis nascitur.

TEMPVS.

Floret copiose Maio mense.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit & amara est, ut calidam & siccam esse nemo dubitare possit.

VIRE S.

Vulnera glutinat. Sanguinis grumos ex casu, uel contusionibus, coactos in corpore difficit

CONSOLIDA
MEDIA

Suldeguntzel.

k 4

c difficit & dissoluit. Præsens remedium est aphthis & ulceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos dissipat. Vfus etiam eius ad intertrigines, ulcera pudendorum, & intestinorum exulcerationes prodest.

DE CANNABE CAP. CXLVII.

NOMINA.

CANNABE Græcis, Cannabis Latinis, Barbaris & uulgo Canapus dicitur, Germanis autem Hanff.

GENERA.

χαυωσφοφ.

Cannabis duo sunt genera. Vna enim satiuæ est, quam Græci χαυωσφοφ quod magni in uita usus sit ad robustissimos funes texendos. Germanis zamer Hanff dicitur. Altera syluestris, quam Latini Terminalem uocant, Germani wilden Hanff.

FORMA.

Satiua Cannabis Satiua Cannabis folia fert fraxino similia, grauis odoris, caules longos, inanesq; *Syluestris.* fermen rotundum. Syluestris uero uirgas fundit Altheæ similes, nigriores, asperiores & minores, cubitali altitudine. Folia satiuæ similia, asperiora & nigriora. Flores subrubeos, Lychnidi similes. Semen & radicem Altheæ similia. Eius effigiem uidere nobis nondum licuit.

LOCVS.

Satiua, in locis cultis sata prouenit. Syluestris in syluis & asperis locis, Apuleioq; teste, iuxta semitas & sepes nascitur.

TEMPVS.

Herba ad usum medicos carpitur dum maxime uiret. Semen autem eius, Plinio auctore, cum maturum est, id quod prope autumnæ æquinoctium accidit.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calefacit & exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiuæ maiori copia sumptum genituram extinguit. Ex uiridi autem succus expressus, contra aurium dolores utiliter instillatur. Syluestris radix decocta illitaq; inflammationes mitigat. Tumores discutit, & callos difficit. Fluius cortex texendis funibus utilis est.

EX GALENO.

Cannabis semen flatum extinguit, adeoq; deficcat, ut si plusculum edatur genituram exiccat. Sunt qui ex uiridi succum exprimentes, ad aurium dolores ab obstructione, ut mihi uidetur, natos utuntur. Semen etiam cannabinum difficulter concoquitur, stomacho & capiti aduersatur, prauosq; humores creat. Admodum excalfacit, ideoq; caput æstuoso ac medicamentofo halitu sursum misso tentat.

EX PLINIO.

Semen Cannabis extinguere genituram uirosum dicitur. Succus ex eo uermiculos aurium, & quodcumq; animal intrauerit, eijcit, sed cum dolore capitis. Tantaq; uis ei est, ut aquæ infusa, coagulare dicatur, & ideo iumentorum aluo succurrit pota in aqua. Radix contractos articulos emollit in aqua cocta. Item podagras & similes imperus. Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam arefcat.

EX SYMEONE SETHI.

Semē Cannabis comestum idem nocumentum quod Coriandrū affert: immodicè enim si estur, ut illud, deliriū facit. Folia uero arida pota, ueluti farina, aut magis pro potione hæc farina exiccata, ebrietatem quandam hospitalem facit, & quæ ab hauriente non sentitur. Apud Arabas enim pinfitur, subigiturue pro uino, & inebriat. Deficcat uero semen genitale ut Caphura.

APPEN-

CANNABIS
SATIVA.

James Guss.

APPENDIX.

Quum ex iam dictis constet Cannabinum semen caput facile tentare, atque adeo laedere, imprudenter faciunt, qui uulgi errorē sequentes, in morbis, ijsq; maximis, capitis, ex hoc semine confecta iuscula aegrotantib. magno eorum malo exhibent.

DE CARDIACA CAP. CXLVIII.

NOMINA.

Cardiaca est dicta. VO nomine herba hæc ueteribus sit appellata, nondum nobis constat. Nostri tamen temporis herbarij Cardiacam uocant. Germani *Hergspan* / oder *Hergspan*. Cardiaca uerò haud dubiè à recentioribus nominata est, quod cordis palpitationi, quam illi perperam *καρδιακή* appellant, mirificè conferre uideat. Alia est hæc à Ballote, de qua suo loco diximus.

FORMA.

Cardiaca caulem ex se mittit quadrangulum, geniculatum, nigrum: folia lacinata, nigra, per interualla in caule ex singulis geniculis prodeuntia: flores in candido purpureos orbiculato ambitu caules circumiacentes: radicem luteam, intortam, capillamentis fibratam.

LOCVS.

Pasim in ruderibus & circa sepes nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum existit, ut hoc nomine calidam esse in secundo ordine, & siccam in tertio constet.

VIRES.

Recentiores recte contra cordis palpitationem, conuulsionem & resolutionem cōducere tradunt: potest enim quum amara sit herba, sua caliditate & siccitate crassos humores qui in uenis & alijs partibus, neruosis potissimum, sunt, incidere, extenuare & discutere. Hac etiam ratione morbo comitiali confert, urinas mouet, & menstrua educit, aliasq; facultates quas Galenus libro quarto de simpl. med. facult. cap. xvij. amaris tribuit, obtinet.

DE CARO.

CARDIACA

Sertispan.

395

CAROS

Feldkümmel.

DE CARO CAP CXLIX

397

NOMINA.

ΚΑΡΟΣ Græcis, Caron uel Careum Latinis, officinis Carui nominatur. *Carui.*
Germanis *Wartümich* / oder *Wysentümel* dicitur. A Caria forte *Careum unde*
regione, in qua laudatissimum nascitur, appellationem accepit. *dicitur.*

FORMA.

Caulis emittit quadrangulos ab una radice multos, folia Staphylini, flores candidos, & in caulium summo semen angulosum ac copiosum, radicem oblongam & luteam.

LOCVS.

Parsim in pratis Germaniæ nostræ provenit. Optimum tamen est quod in Caria, ut diximus, nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Cari semen calfacit & exicat tertio quodammodo ordine, moderatè acrem qualitatem possidens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Cari calfacit, urinam cit, stomacho & ori gratum accommodumq;. Concoctiones adiuuat. Antidotis & oxyporis utiliter miscetur, Aniso proportionem respondens. Radix elixa Pastinacæ syluestris modo edendo est.

EX GALENO.

Flatus extinguit & urinas cit, non semen tantum sed & planta.

DE CARYO PONTICO CAP CL

NOMINA.

ΚΑΡΥΑ *ποντικὰ, ἢ λεπτοκάρυα* Græcis: Auellanæ nuces, & Prænestinæ *Auellanæ.*
Latinis, *Haselnuß* Germanis nominantur. Ponticæ autem uocantur, *Pontice quare*
quod in Asiam Græciamq; è Ponto uenerunt. Paruæ, quod Iuglandi *uocant.*
bus minores sint. *Paruæ.*

GENERA.

Duo eius sunt fastigia. Vna enim est syluestris, quam priuatim Germani nostri *Haselnuß* nominant. Altera uerò urbana seu domestica, quam idem *Χοτνίτς* / oder *Χύρνιτς* appellant.

FORMA.

Corylus arbor in qua Auellana nux provenit, caudice est multis infernè stolo, *Corylus.*
nibus fruticante, supernè ramis brachiato, uirgis breuibus, sine alarum sinu enodibus, crassiq; nonnullis, folijs ab una parte nigris, altera uerò subalbis, per ambitum ferratis, materia admodum lenta, cortice summo tenui, pingui, maculis albis uario, medulla tenui & flaua. Non floret, sed floris uice quidam in eo peculiare compactili callo racematim coherentes, & ueluti prælongi uermes singulari pediculo penfiles iuli erumpunt, qui ineunte uere dehiscunt ac defluunt cum folia profiliunt, ac *uili.*
tum calyculacea tegumenta totidem summatim fimbriata, quot iuli supra pediculum exeunt, eorumq; singulis nuces singulæ insunt. Domestica non differt à sylue- *Domestica.*
stri, nisi quod eius folium maius, & caudex procerior, melior fructus, rubra membrana inclusus.

LOCVS.

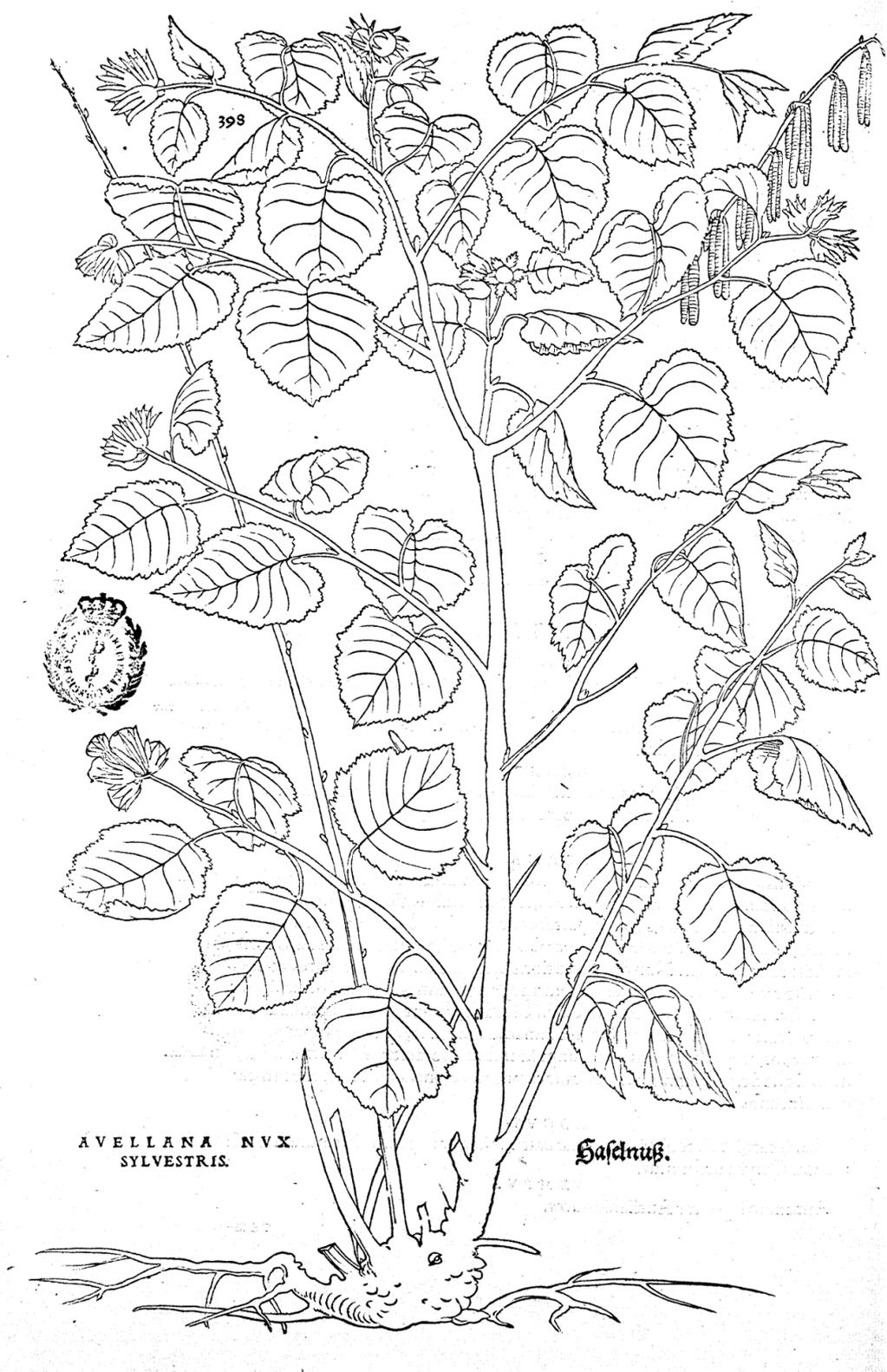
Gaudet argillosis & uliginosis locis; nascitur itaque in plano. Nemora etiam & montes Corylis uestiuntur.

TEMPVS.

Autumno leguntur Auellanæ nuces.

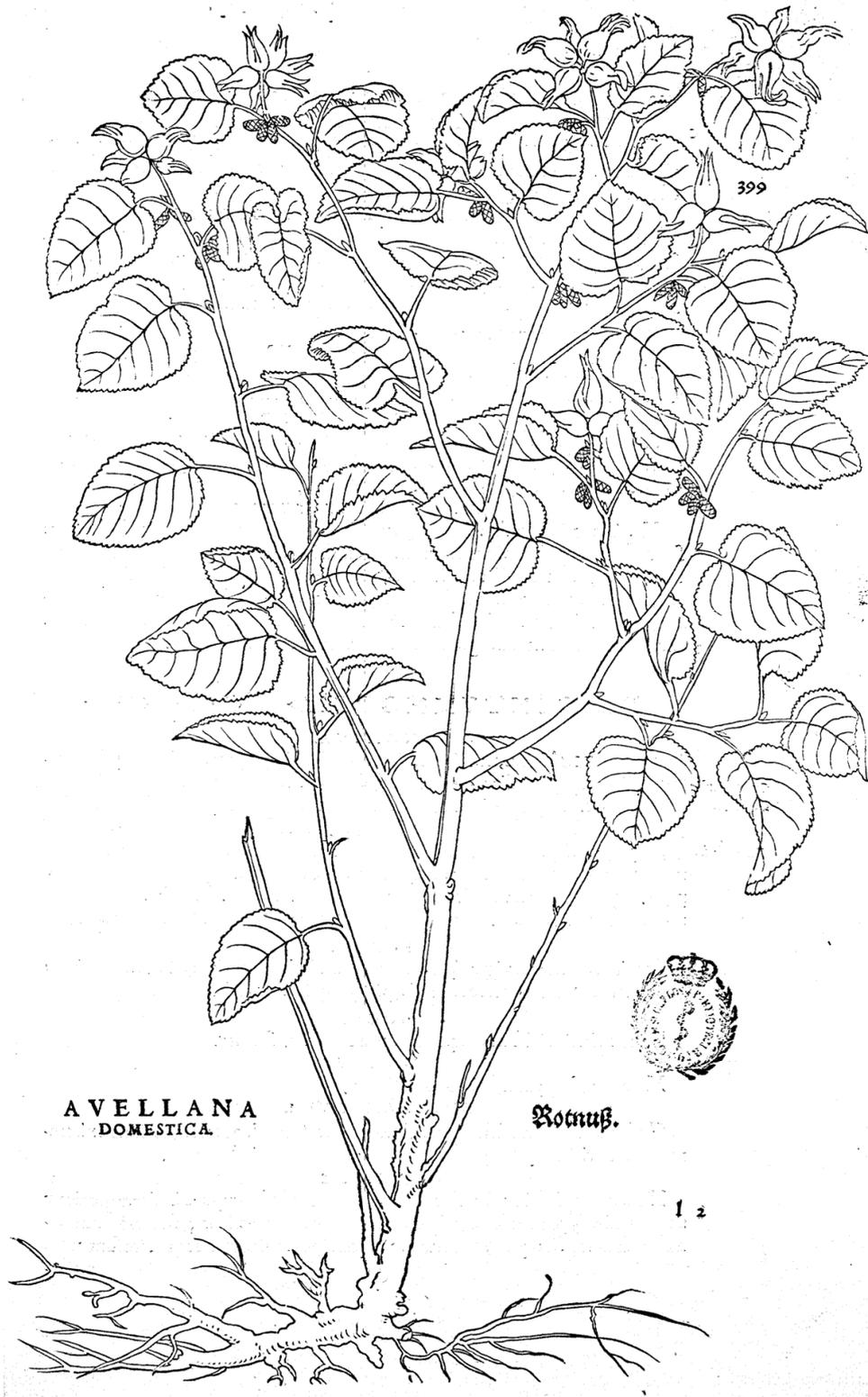
1

TEM-

AVELLANA NVX
SYLVESTRIS.

Gascnus.

AVELLANA
DOMESTICA

Kotnuß.

1 2

TEMPERAMENTVM.

C Tum cortex, tum planta, tum fructus gustanti austerior quàm Iuglans apparet, plus itaque habet essentiae terrestris & frigidae. Symeon Sethi calidas & humiditas esse Auellanas asserit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Stomacho aduersantur Auellanae. Tritae in aqua mulsa, & potae ueterem tussim sanant. Tostae uero & cum exiguo pipere comestae defillationem maturant. Torae crematae, tritae cum axungia aut seuo ursino & inunctae alopecias expleant. Ferunt aliqui usita earum putamina, & in puluerem redacta cum oleo caesiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso syncipite.

EX GALENO.

Valentiores sunt Auellanae quàm Iuglandes; nam densior striciorque his est substantia, ac minus oleosa. Caetera magna nuci similia sunt.

EX AETIO.

Auellana, quae & Nux pontica nuncupatur, quod in Euxino ponto frequens sit, praeter quod frigidior, austerior, terrestriorque est, in reliquis Iuglandi assimilatur. Comesta dolorem capitis inuehit.

EX SYMEONE SETHI.

D Magis nutriunt quàm Iuglandes nuges, difficiliusque concoquuntur. Inflationes faciunt, & ut quidam aiunt, ieiunum intestinum laedunt. Facilius autem concoquuntur, minusque uentrem sistunt, si interior earum cortex abijciatur. Dicitur quod si quis ante reliquos cibos cum ruta sumserit, huic neque morbus, neque uenena officere illo die posse, & scorpiones ab ipso fugere. Sumptae cum caricis, iam a scorpione ictos iuuant. Ad aciditatem a nigro humore excitatam omnino confert.

DE CENTVMORBIA CAP. CLI.

NOMINA.

*Centumorbia
unde dicta.*

Nummularia.

HIC herbae, ut alijs multis, nome aliud imponere non licuit, quàm, quo uulgò hodie appellari solet, Centumorbiae. Sic autem haud dubie à chirurgo, qui illa quotidie utunt, à mirifica sua quam in plurimis ulceribus medendis obtinet facultate, dicta est. Sunt qui à foliorum similitudine, quae nummi specie referunt, Nummularia uocant. A nonnullis Hirudinaria, quod passim terrae hirudinis instar affixa sit, dicitur. Nec desunt qui Serpentariam appellent, quod compertum sit serpentes hac herba si uulnerentur sibi mederi. Germanice *Engeltraut* oder *klein Wasserzung* oder *Pfermigtraut* nominatur.

FORMA.

Serpit per terram, exquisitae radiculis è coliculis latis prodeuntibus nititur. Folia habet ex utroque caulis latere rotunda, pinguiaque; flores luteos.

LOCVS.

Prouenit in locis humidis, potissimum uero circa fluenta.

TEMPVS.

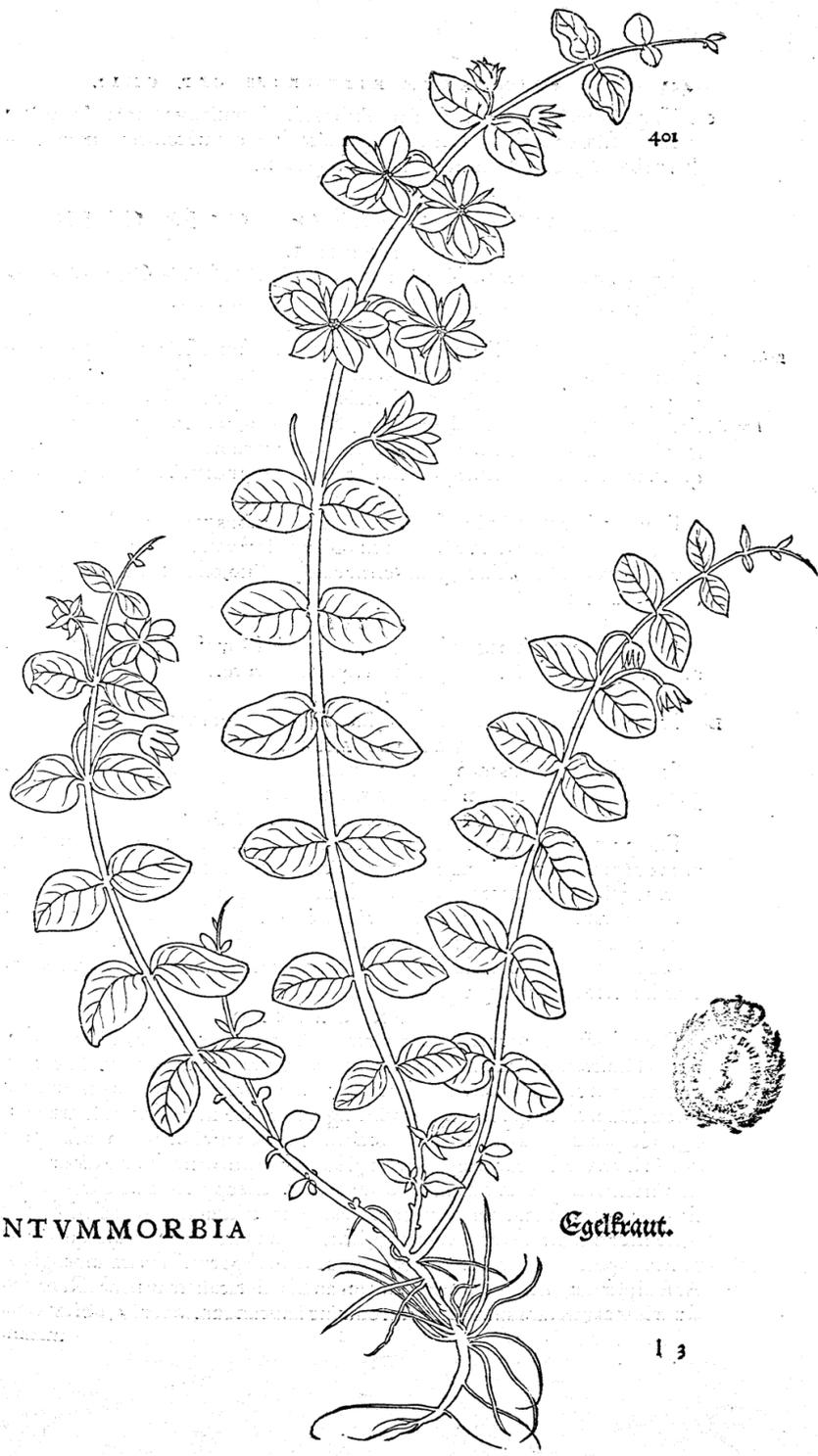
Maior mense apparet, Iulio autem floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu admodum adstringit, ut hinc constet secundi aut tertij ordinis exiccantium esse herbam.

VIRES.

Huius flores & folia trita adeò desiccata adstringuntque, ut quaeuis ulcera glutinare ualeant. Ideoque pota cum uino dysenterias, uentris imbecillitates, fluxusque ac humiditates sanant. Cataplasmatibus illita ulcerum putredinosa iuuant. Prosumt etiam ad san-

401

CENTVMORBIA

Egelkraut.

13

ad sanguinis reiectiones, profluuia muliebria, & ad omnia interanea uulnera & ulcera, potissimū pulmonis. Externis etiam ulceribus summē confert, si uino in quo herba hæc decocta est, lauentur atque abstergantur.

DE COCCIMELEA CAP. CLII

NOMINA.

OKKIMHAEA Græcis, Prunus Latinis & officinis, Germanis eius arboris fructus Pflaumen, oder Prumen dicuntur.

GENERA.

Satiua Pruna.

Duo sanè Prunorū habentur genera. Vnum satiuorū, in quo genere sunt nigra, candicantia, uersicoloria, cerea, hoc est, ex candido in luteum pallescens, purpurea, Damascena, & si qua sunt alia. Alterum syluestriū, quæ Galeno lib. ij. de alimentorum facultatib. ἀγριοδαιμάρα, & in Asia πρῦμα, Pruncola siue Prunula uulgo nominant, Germanicè Schleben. Caue eorum amplectaris sententiam, qui Poterium esse putant: neque enim facultates, neq; notæ Prunulis respondent.

FORMA.

Prunus arbor est radicibus summo cespite uagantibus paucis, caudice subrecto, scabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo ferè rotundo, per oras minutim ferrato, flore candido, foliato, pomo carne cuteq; uestito, osse intus duro in quo nucleus includitur.

LOCVS.

Satiua Prunus in hortis nascitur. Damascena in Damasco Syria, à quo cognominata sunt. Syluestris autem passim in sepibus reperitur.

TEMPVS.

Satiua in æstate poma sua profert, syluestris autem autumnò.

TEMPERAMENTVM.

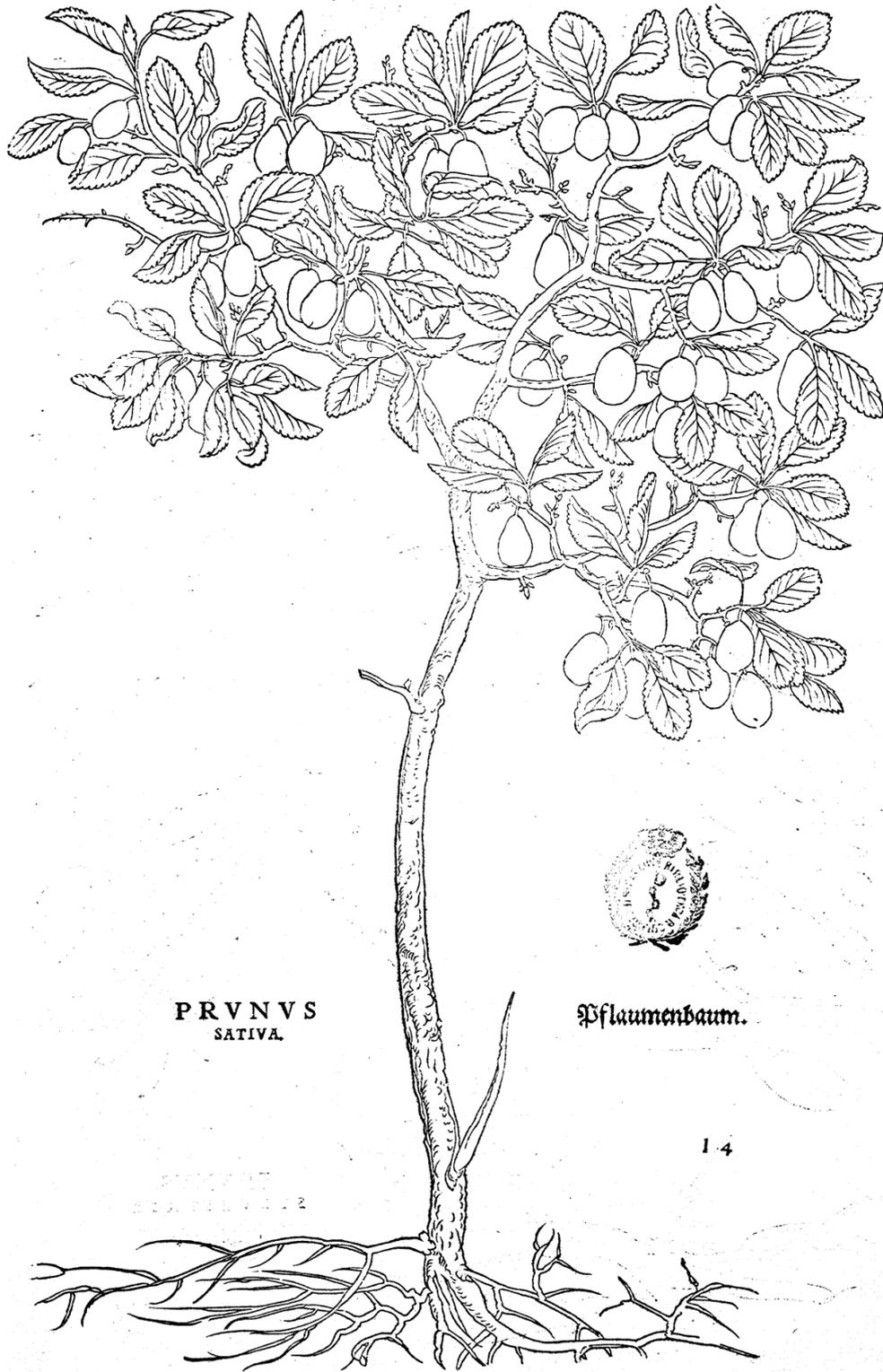
Satiuæ Pruni fructus mediocriter humectant & refrigerant. Syluestris adstringunt, ut fusius ex eorundem facultatibus innotescet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius pomum estur, stomacho tamen aduersatur. Aluum mollit. Syriaca autem pruna, & præsertim in Damasco genita, exiccata stomacho utilia sunt, & aluum cohibent. Folia in uino decocta & gargarisata columellam, gingiuas & tonsillas fluxione laborantes reprimunt. Præstant idem & syluestrium Prunorū fructus cum maturerunt siccati. Cum sapa decocti stomacho utiliores, & ad cohibendam aluum aptiores redduntur. Gummi Prunorū glutinat. Potum in uino calculos conterit. Ex aceto illitum, impetigines infantium sanat.

EX GALENO.

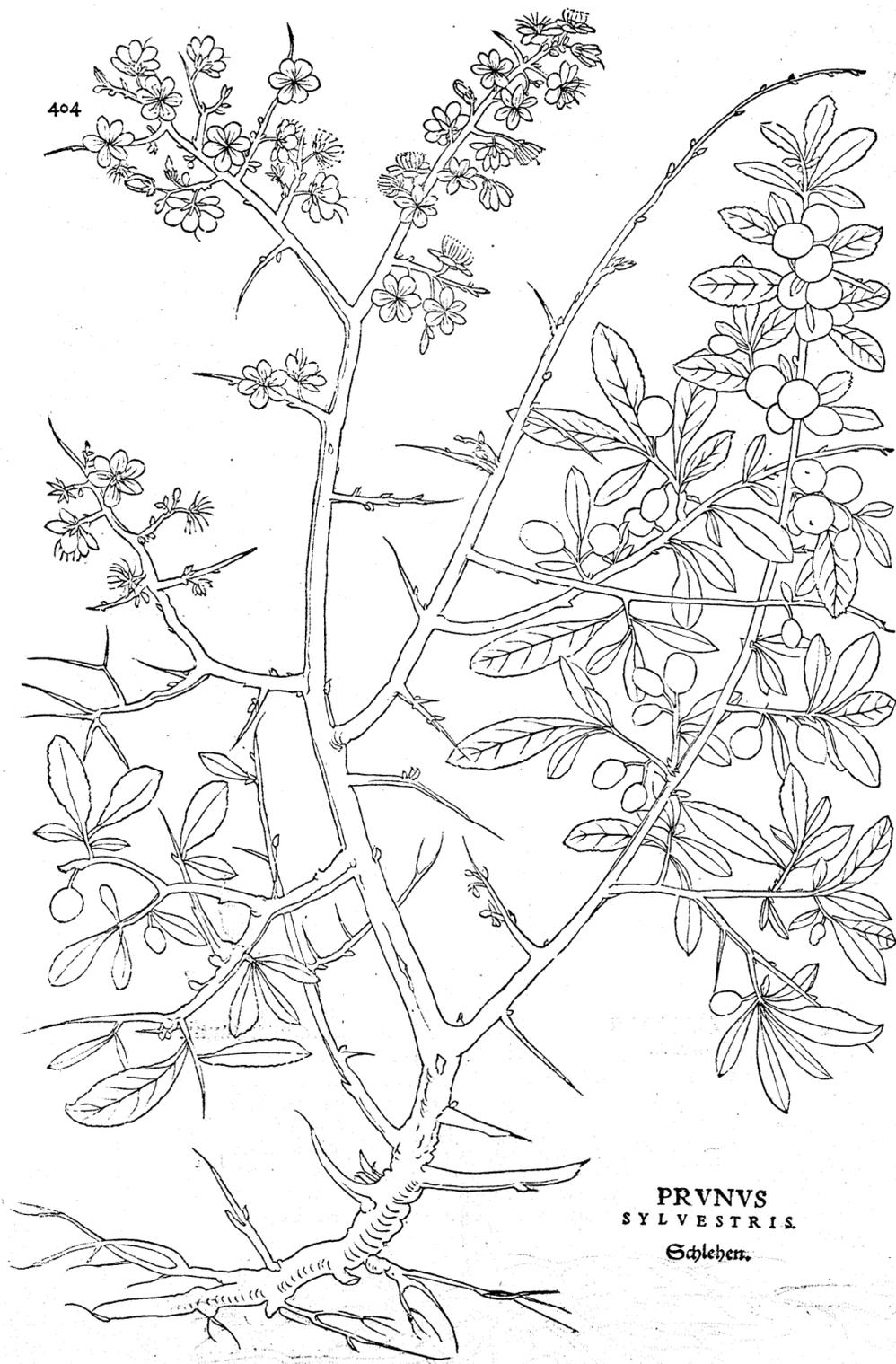
Pruni fructus uentrem subducit, recens quidem plus, aridus uerò minus. Cæterum Dioscorides, haud scio cur, Pruna Damascena siccata uentrem sistere ait, quum tamen & ipsa palam etiam subducant, minus tamen ijs quæ importantur ex Iberia. Damascena quidem magis adstringunt: at quæ Iberia fert, dulciora sunt. Quin & ipsæ arbores fructibus proportione respondent: minus enim adstringunt quæ in Iberia nascuntur, magis uerò quæ Damasci. Porro ut in summa dicam, quarum in folijs aut germinibus adstrictio quædam inesse apparet manifesta, ijs decoctis phlegmonē in columella aut tonsillis existentes colluuntur. Syluestriū fructus euidenter adstrictorius est, uentremq; sistit. Gummi autē arboris sunt qui dicantur cum uino potum lapides confringere, cum aceto uerò puerorū sanare impetigines. Ac si id præstat, clarum est incidendū tenuandiq; illi facultatem inesse. Raro fructum hunc austerum aut acidum, aut omnino iniucundum inuenias, ubi exactam maturi-

PRUNUS
SATIVA.

Pflaumenbaum.

14

PRUNUS
SYLVESTRIS.
Schlehen.

A maturitatem fuerit assecutus. Priusquam enim eò perueniat, nullus est fermè qui non acorem, aut acerbitatem præ se ferat: est qui & amaritudinem. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verum quum humectare & refrigerare mediocriter uentrem statuemus, utilis erit: quem subducit humiditatis & lentoris sui gratia. Prunis porrò æque ac ficibus concessum est, ut uel exiccata utilia permaneant. Damascenis prima laus bonitatis magna hominum opinione defertur. Proxima ipsa quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cum mediocri adstrictione magna laxa quæ sunt. At parua, dura, acerba quæ & in cibo permolesta, & uentri subducendo minus idonea, cui officio Iberica maximè cõueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè uentrem molliunt, etiam si sola comedantur, & multo magis si melicratum ipsum subforbeat.

EX PLINIO.

Pruni folia decocta tonfillis, gingiuis, uuæ profunt in uino decocta, & subinde ore colluto. Ipsa Pruna aluum molliunt. Syluestriū quidem Prunorum bacca, uel è radice cortex, in uino austero si decoquat, ita ut triens ex hemina superfit, aluum & tormina sistunt. Satis est singulos cyathos decocti sumi. Et in ipsis & fatiuis Prunis est limus arborum, quem Græci Lichena appellant, rhagadijs & condylomatibus mirè utilis.

DE CONIO CAP. CLIII.

NOMINA.

CONION Græcè, Cicuta Latinis & officinis, Germanis *Wügerling* / *Wundtscherling* / *Schirling* / oder *Wüterich* / quasi tyrannus dicitur, quod scilicet hominè interficiat, si intra corpus sumatur. Hinc est quod Athenienses eius succo in interimendo sapientissimo philosopho Socrate, quem falso Anytus & Melytus quasi parum recte de Dijs sentiret, accusarunt, usi sunt.

FORMA.

Caulem profert geniculatum Fœniculi modo, magnum. Folia ferulæ, uel, ut Plinius ait, Coriandro similia, angustiora tamen & graueolentia. In cacuminibus adnascetes ramulos & umbellâ. Florem subalbum, semen Aniso simile, albidius tamen. Radicem concauam nec profundam.

LOCVS.

Pasim in pratis, locis incultis & umbrosis nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense flores & semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Summam habet refrigerandi uim Cicuta, atque adeo uenenum est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Inter letalia connumeratur Cicuta, sua frigiditate enecans. Remedio est meraci uini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contusis, priusquam semen & coma areseat, expressus quæ in sole denatur. Multus aridi ad medendi rationem usus est. Miscetur utiliter collyrijs, quæ leuandi doloris gratia adhibentur. Herpetas & erysipelata illitus restinguit. Herba cum coma trita & testibus circumlita, libidinum in somno imaginationibus auxiliatur, sed genitalia illita resoluit, languida quæ reddit. Lac extinguit, mammas in uirginitate increfcere prohibet. Puerorum testiculos tabescere facit.

EX PLINIO.

Cicuta uenenum est, publica Atheniensium pœna intusa, ad multa tamen usus non omittendi. Semini & folijs refrigeratoria uis, quæ si enecat, incipiunt algere

CICUTA

Wüterich.

A algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excafactoria. Sed in uino pota, irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs floribusq; tunc enim maximè tempestiuus est & melior. Semine trito expressus, & sole densatus in pastillos, necat sanguinè spiffando. Hæc altera uis. Et ideo sic necatorū maculæ in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandū malagma. Præcipuus tamen est ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumq; dolores sedandos circumlitus. Miscetur collirijs, & alios omnes rheumatismos cohibet. Folia quoq; tumorem omnem doloremq; & epiphoras sedant. Anaxilaus autor est, mammæ à uirginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammis imposita extinguit, ueneremq; testibus circa pubertatem illita.

DE CYNOGLOSSO OFFICINARVM

CAP. CLIIII.

NOMINA.

KΥΝΟΓΛΩΣΣΟΝ græcè, latine Lingua canina; officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Hundszung appellat. Animaduertendum tamen nos non temerè adiecissemus officinarum: neque enim Dioscoridis damus Caninam linguam, quæ uidua caule est, & uiribus etiam ab hac nostra diuersa.

Lingua canina.

Dioscoridis Cynoglosson.

FORMA.

Caulem obtinet cubitalem, & interdum longiorem, hispidum, furculosum: folia angusta, prælonga & lanuginosa, non uenosa, molliaq; florem primum purpureum, dein cæruleum, stamina habentè purpurea: radicem oblongam, & profundè terram penetrantem.

LOCVS.

Parsim circa itinera prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

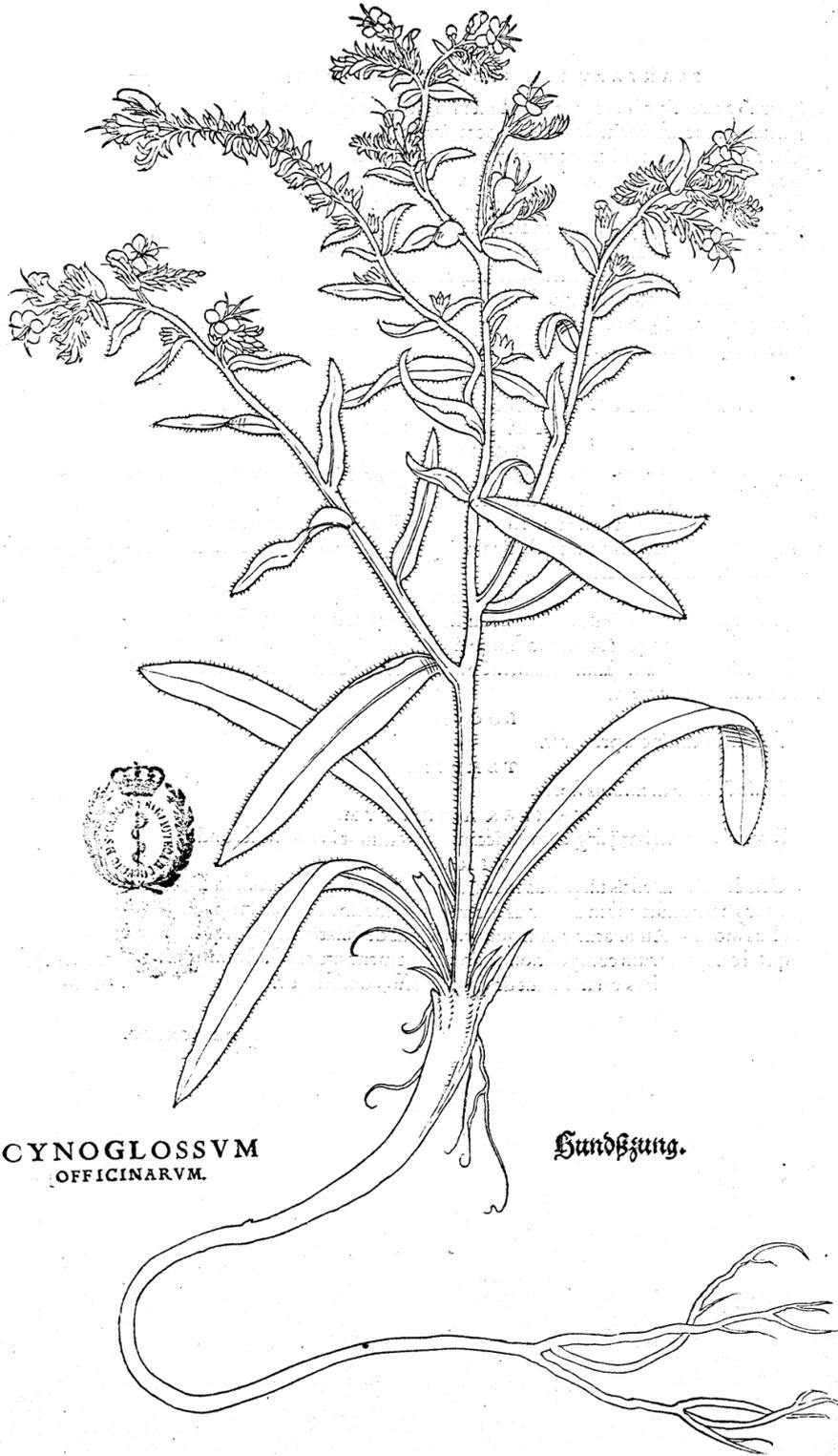
Recentiores herbarij frigidam & siccam esse statuunt in ordine secundo.

VIRES.

Oris & alijs maleficis ulceribus medetur. Dysenteria etiam prodest. Debet itaque illius herbæ usus esse in omnibus ulceribus, uulneribus, scabie Hispanica, & similibus morbis. Auxiliatur etiam gonorrhœa & destillationibus: atque hinc est quod catapotiorum compositioni, quorum nomenclatura est ad omnes morbos catarrhi, aut de Cynoglossis, admisceatur.

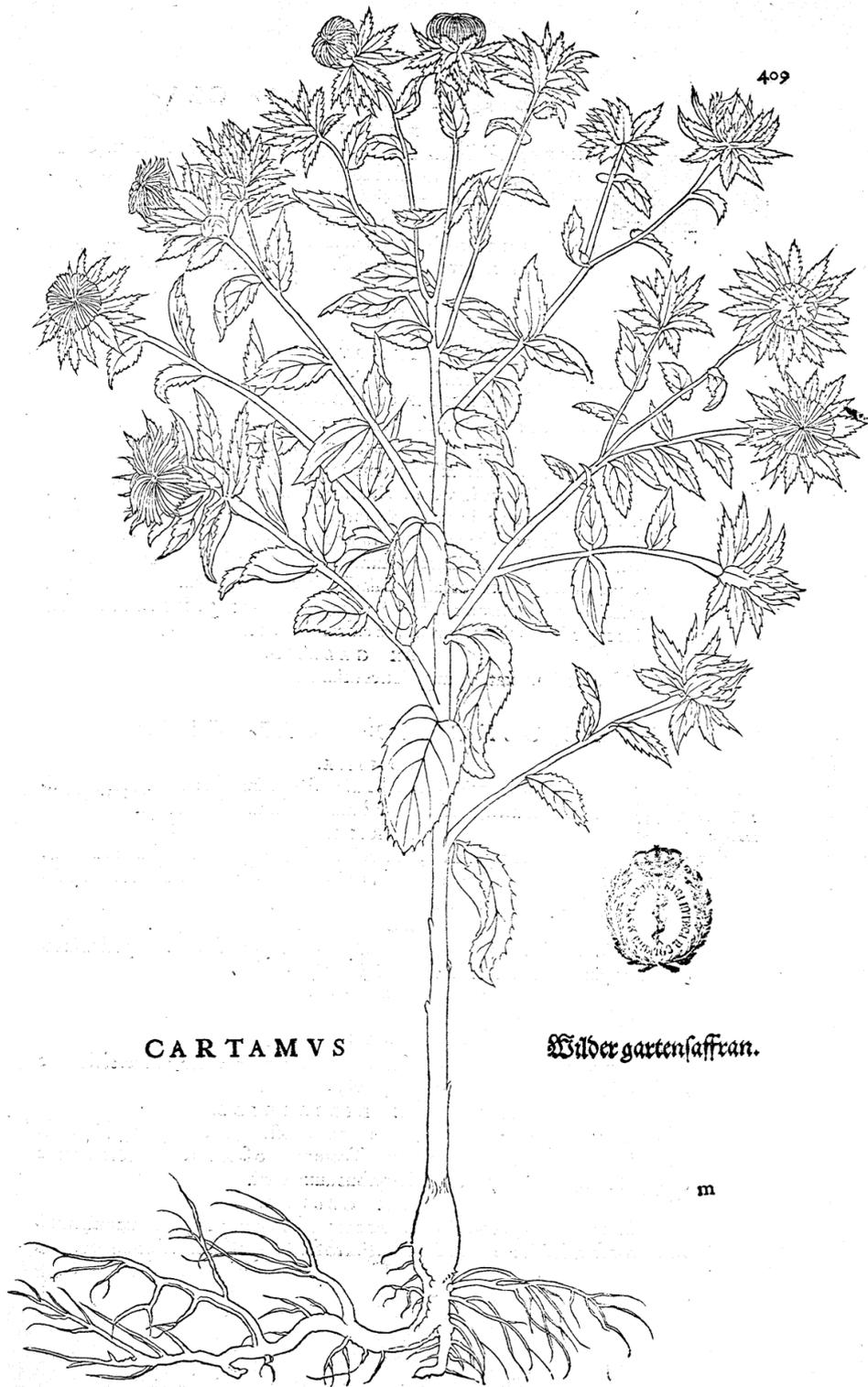
Catapotia de Cynoglossis.

DE CNICO.

CYNOGLOSSVM
OFFICINARVM.

Hundszung.

CARTAMVS

Wilder gartensaffran.

m

DE CNICO CAP CLV

C
*Cartamus.
 Crocus bor-
 tenjis.*

NOMINA.
 ΝΙΚΟΣ græcè, Cnicus & Cnecus latinè nominatur. Officinæ Cartamum & Crocum hortensè appellat. Germani Wilden gartensaffratt / ad differentiam Attractylidis, de qua suprâ dictum est.

FORMA.
 Folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, aculeata. Caules cubitales, in quibus capita oliuæ magnitudine. Florem similem Croco, semen candidum & rufum, oblongum, angulosum.

LOCVS.

Nascitur in hortis & agris satius.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, ac subinde semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalescentium eius semen, si quis foris eo uti uolet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius flore utuntur in obsonijs. Semen tundi & ex eo exprimit succus qui cum hydromelite aut gallinaceo iure datus aluum purgat. Stomacho tamè aduersatur. Fiunt etiam placentæ quæ aluum emolliunt, si succus eius amygdalis, nitro, aniso, & melli cocto misceatur. Oportet autem ante cenam in partes quatuor diuisas Iuglandis nucis quantitate duas aut tres fumere. Eas hoc modo conficere oportet. Sui maturi Cnici candidi sextarius, amygdalarū tostatarum & decorticatarū cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, caricarum triginta carnes. Seminis succus lac cogit, & ad soluendum aluum efficacius efficit.

EX GALENO.

D Cnici semine duntaxat ad purgationes utimur.

DE CENCHRO CAP CLVI

*Milium ut
 de dictum.*

NOMINA.
 ΕΓΧΡΟΣ Græcis, Milium Latinis & officinis, Germanis Hirß appellatur. Nomen, Festo autore, à miliaria summa deriuatum.

FORMA.
 Frumenti genus stipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo, semine in iuba tereti & pendulo, folliculo concluso, radice numerosa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

LOCVS.

Satum in aruis prouenit. In frigido & aquoso solo prius serendum, postea in calido præcipiunt. Gaudet solo limoso uliginoso.

TEMPVS.

Augusto mense demetendum.

TEMPERAMENTVM.

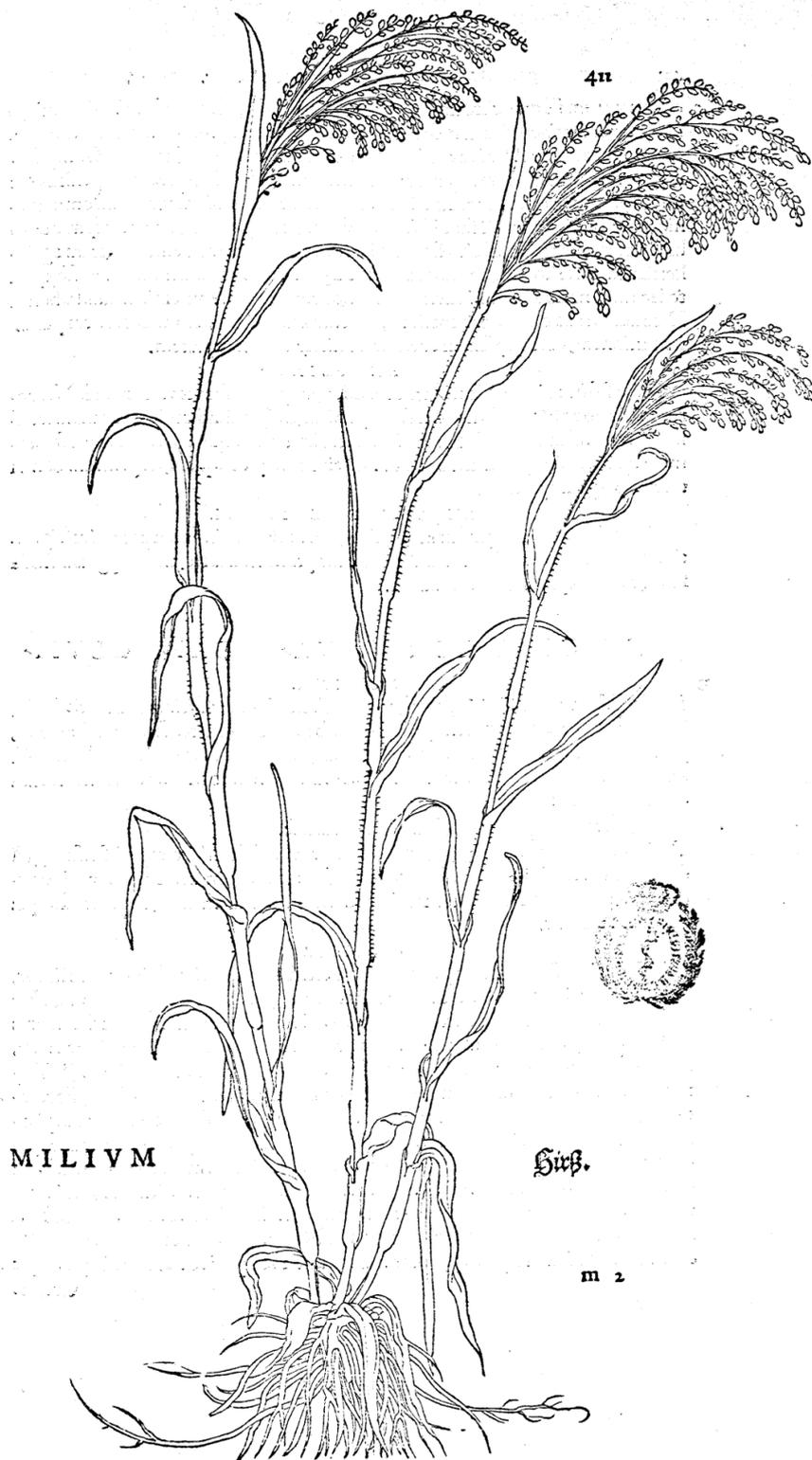
Milium primo ordine refrigerat, exicat autem tertio exoluto, aut certè secundo intenso. Paululum etiam tenuium est partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Minus cæteris frugibus alit. In panes autem coactum, aut tanquam puls confectum aluum sistit, urinam autem mouet. Tostum uero faccis inditum & fomenti loco appositum, torminibus & alijs doloribus auxilio est.

EX GALENO.

Milium ut ferculum comestum inter omnia frumentacea edulia minimū nutrimenti confert. Sed & uentrem desiccet. Porrò foris impositum in sacculis idoneum est fo.

MILIVM

Sirß.

m 2

C est fomentum ijs quæ citra morsum exicari postulant. Cataplasmatibus etiam modo illitum exiccare potest, at tamen admodum friabile est, proinde difficilis est eius in cataplasmatibus usus. Panis ex milio exigui est alimenti & refrigerantis. Constat in super præaridum & instar arenulæ aut cineris friabilem esse: caret enim penitus glutinoso pingui: iure itaque aluum humentem desiccatur. Milium tamen ad omnia panico præstantius, nam & suavius editur, facilius concoquitur, uentremque minus cohibet, ac magis nutrit. Huius farinam lacti incoctam esirant, ueluti triticeam agricolæ: clarumque est id edulij tanto quàm illa que per se sola sumuntur melius esse, quanto lac milij natura ad boni succi procreationem, aliisque omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, concoctionem, uentris subductionem, in totum corpus distributionem, adeoque ipsam in edendo suauitatem ac uoluptatem.

EX PLINIO.

Milio sistitur aluus, discutuntur tormina, in quem usum torretur antè. Nervorum doloribus & alijs feruens in sacco ponitur, neque aliud utilius, quoniam leuissimum mollissimumque est, & caloris capacissimum. Itaque talis usus eius est ad omnia quibus calor profuturus est. Farina eius cum pice liquida, serpentium & multipedæ plagis imponitur.

EX SYMEONE SETHI.

Difficiliter concoquitur, uentrem sistit, parumque nutrit. Iuuat eos qui refrigeratione & exiccatione uentriculi indigent. Sumptum cum lacte, uel amygdala thasia facilius concoquitur, & humidius fit.

DE CRAMBE SATIVA CAP. CLVII.

NOMINA.

D PAMBH ἡ μισθὸς græcè, Brassica sativa latinè, officinis & uulgo Caulis, Germanicè Kòl appellatè. Crambe Græcis dicta censetur quasi κρομμύλη, quod pupillas oculorum, quas Græci κρομμύς uocant, obrundat, hebetetque. In qua certe sententia fuisse Columellam hoc eius de cultu hortorum carmen testatur:

Nunc ueniat quamuis oculis inimica Corambe.

Attici integro nomine κρομμύλη protulerunt, alio sed potiore etymy sensu, quasi κρομμύλη, uel rectius κρομμύλη, id est, crapulæ fatietatisque contraueniat. Nam uino aduersatur, ut inimica uitibus. Antecedens in cibis ebrietatem arcer, & postea sumpta crapulam discutit.

GENERA.

Etsi plurima sint Brassicæ genera, ut ex ueteribus rei rusticæ scriptoribus liquet, quatuor tamen duntaxat, quæ hodie usitatae sunt, producemus: quarum una Græcis λέαι, hoc est, leuis nominatur, grandibus & latis folijs, caule magno: Germanis breiter oder grosser Kòl uocatur. Altera crispa, quæ à similitudine apij κλωνοειδής, id est, Apiana nuncupatur. Vulgo crispus caulis, Germanicè Krauser Kòl. Tertia propriè uocatur Crambe, minutionibus caulibus, & tenuioribus folijs, flore luteo, Germanicè Kleiner Kòl, ut ab alijs discernatur, nominari potest, aut simpliciter & sine adiectione Kòl. Quarta sessilis est, folio & capite patula. Vulgus caputos caules, quasi capitulos appellat, quoniam in capitis formam extuberant. Folia enim horum in orbem glomerantur, exterius callosa & per ambitum rugata, multis intus carinarum uoluminibus, externis semper interiora complectentibus. Huc alludentes Germani Cappistratur uocant. Nonnulli à candore foliorum Brassicam albam, & caules albos appellare maluerunt. Hoc genere Brassicæ in plerisque Germa-

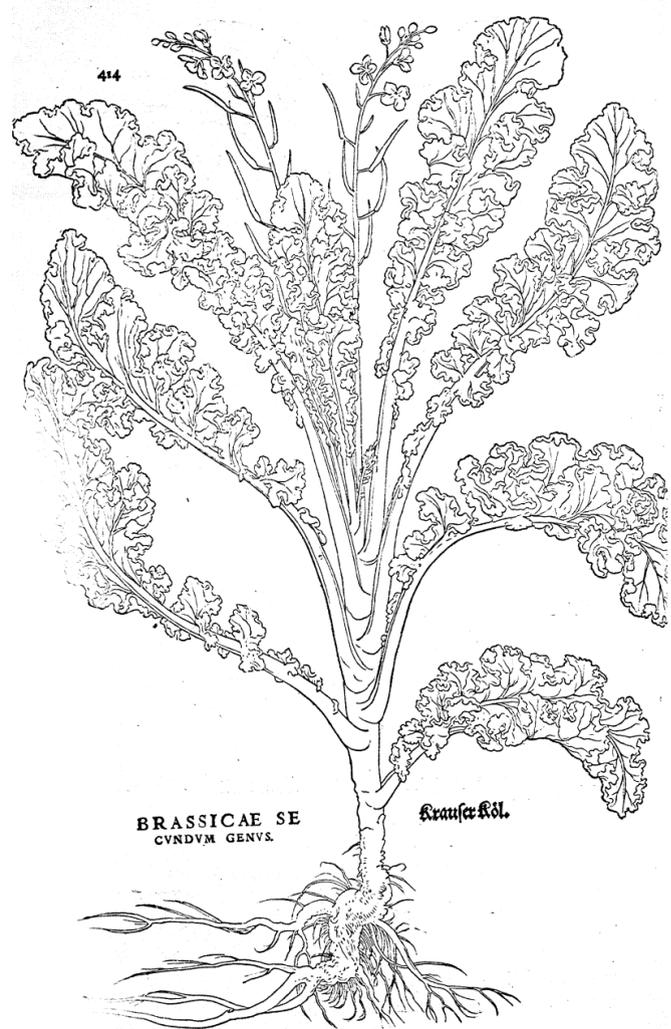
413

BRASSICAE PRIMVM
GENVS.

Breiter K6l.

m 3

414

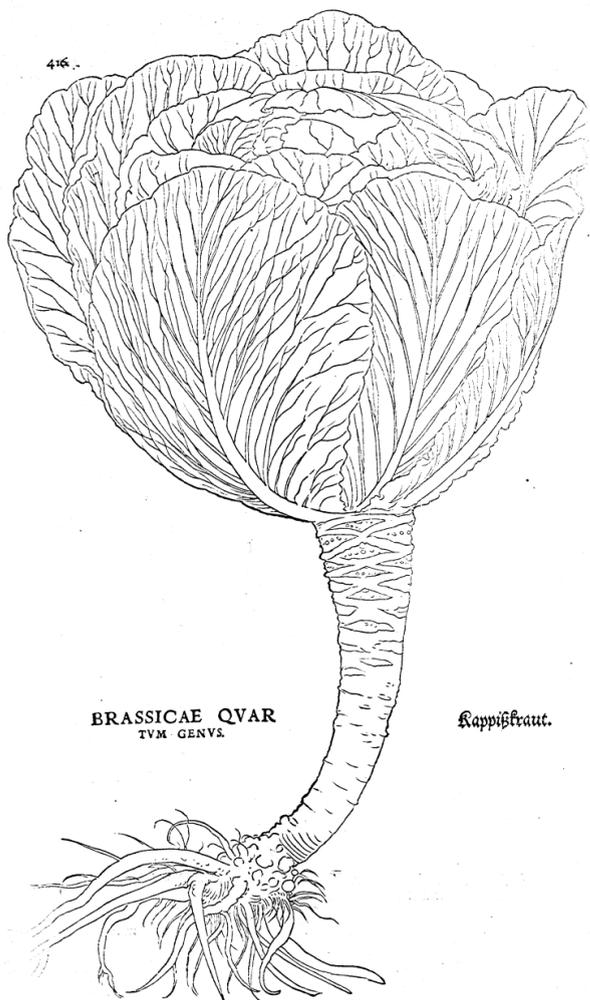

BRASSICAE SE
CVNDVM GENVS.

Krauter Kbl.

416.

BRASSICAE QVAR
TVM GENVS.

Kappiskraut.

A Germaniæ paribus, Boioaria potissimum, per integrum anni curriculum quoti- die uicunt, quod illic eius proventus sit uberrimus.

FORMA.

Caulē est Brassica leuiter rubente, crasso, folio praegrandi, carnoso, ex caetero can- dicante, in latus utrinque diffuso, prominulis uenarum toris fruticante, cyma parua, flore tum luteo, tum albo, semine in siliquis.

LOCVS.

In hortis hodie passim proueniunt Brassicae. Frigidis uero & pluuijs regionibus positio earundem optima.

TEMPVS.

Augusto mense potissimum florent, ac subinde semen etiam proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Brassica tum manducata, tum foris imposita exicat. Sicca uero & calida primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Brassica satua aluo est idonea, si leuiter feruefacta edatur. Percocta uero alui si- fit, & multo magis bis cocta, & in lixiuo decocta. Aetia stomacho nocet & acrior est. In Aegypto propter amaritudinē non estur. Obscuritate uisus laborantib. Stre- mulis comesta auxiliat. A cibo sumpta ex crapula & uino noxas restinguit. Cyma eius stomacho utilior, sed acrior, & ad eandē urinā ualidior. Cōditia sale stomacho inimica est, aluumque cōturbat. Crudus eius succus cū iride & nitro deuoratus alui mollit. Cū uino potus uiperarū morib. succurrit. Cum Foenigraeci farina, podagri- cis & articolorū doloribus correptis, ulceribusque fordidis & uentis illitus prodest. Caput purgat per se naribus infusus. Menes ducit cum loliacea farina inditus. Fo- lia per se aut cum polenta trita, omnibus inflammationibus & cedematis cōferunt. Erysiipelatis, epinyctidis & lepris medent. Cum sale carbunculos rumpunt. Capil- lorum in capite defluxū retinent. Cocta autem & melli mixta gangrenarū pascen- tibus malis opitulant. Cruda ex aceto comesta lienosis profunt. Manā uero deuo- rato succo uocem amillam restitunt. Decoctū eius potum, aluum & menses mo- uet. Flos post conceptionē in pello subditus sterilitatē facit. Semen eius, praeterim quae in Aegypto nascitur, potum lumbricos pellit. In antidota celiacorū additur. Faciem lentiginēs expurgat. Cauliculi uirides cum radice cremati, & adipe porci uentis excepti, diuturnos laterum dolores impositi mitigant.

EX GALENO.

Brassica efculenta desiccandi uim habet tum eā, tum foris imposita, non tamen etiam admodum acrem. Alioqui & ulcera glutinat, & maligna ulcera sanat. Praete- rea phlegmonas iam induratas, ac acerrē solubiles, & id genus quoque erysiipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpes sanat. Habet quiddam etiam in se abster- sorium, quo lepras curat. Porro semen eius potum lumbricos interficit, maximē Brassicae Aegyptiae, quanto ea salicet temperatura sicior est. Sanē amara qualita- tis particeps semen est, sicut uidelicet omnia alia medicamenta quae ad lumbricos idonea sunt. Secundū eandem facultatem ephelidas, lentiginēs, & quaecumque alia modici absterfionē postulant, adiuuat. Caules Brassicae combusti, cineres efficiunt admodum desiccantes, ut uidelicet iam & adurentē uim participant. Hac ratione et ueterem adipem cōmifcentes, ad inueteratos laterum dolores, & si quid eius fuerit generis, adhibent. Nam ualenter digerens medicamentum efficitur, Brassicae quo- que succus purgandi quandam uim obtinet: contra solidum eius corpus siccitatis ratione cohibere magis quā in citare defecctionem potest. Proinde quum expel- lere alui excrementa propositum erit, ahenō in quo elixa unā cum aqua fuit, pro- prius admoro, ipsam eximere confestim, uasculoque in quo paratur, oleum cum garo iniice.

C inijcere oportebit. At humentē aluum siccare uolentes, quum mediocriter buliffē uidebitur, priore aqua effusa repentē aliam calentem inijcimus, acita rursus in ea discoquimus usque dum tenera flaccidaque euaserit.

EX PLINIO.

Cato crispam maximē probat, dein leuem grandibus folijs, caule magno. Prodesse tradit capitis doloribus, oculorū caligini, scintillationibusque, uel stomachi doloribus, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, lateris radice, sumptā acetabulis duobus matutino. Tantamque esse uim, ut qui terant hanc, ualidiores fieri sentiant. Ergo uel cum uino tritam, forbandam, uel ex olei intinctu sumendam. Podagræ autem, morbisque articularijs illini cum rutæ, coriandri & falsi mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosque mirè iuari. Si foueantur uulnera & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis sanari possunt. Foueri prius aqua calida iubet, & bis die tritam, imponi. Sic etiam fistulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque discuti opus sit. Inlomnia etiam, uigiliasque tollere decoctam, si ieiuni edant quam plurimam ex oleo & sale. Tormina, si decocta iterum decoquant, addito oleo & sale, cumino, polenta. Si ita sumatur sine pane, magis profutura. Inter reliqua bilem detrahit per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius qui Brasicæ estrauerit, afferuari iubet, calefactamque neruis remedio esse. Aunibus quoque ex uino succum Brasicæ repidum infillari suadet. Idque etiam tarditatis audientium prodesse affueat. Et imperiginis eadem sanari sine ulcere. Græci bilies detrahere non percoctam putant. Item aluum soluere, eandemque bis coctam sistere. Vino aduerfari, ut inimicam uisibus. Antecedente in cibis caeteri ebrietatem. Postea sumpta crapulam discuti. Hunc cibum & oculorū claritati conferre multum, succo uerò crudæ angulis uel tantum tactis cum Attico melle, plurimū.

D Hippocrates eccliacis, dysentericis bis coctam cum sale dari iubet. Item ad tenasmon, & renem causas. Lactis quoque ubertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationem sceminis. Crudus quidem caulis si edatur, partus quoque emortuos pelli. Inuenio & a podagra liberatos edendo eam, decoctamque ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitalibus morbis addito sale. Item splenicis in uino albo per dies quadraginta. Contra uerò singultus cum coriandro, & anetho, & melle, ac pipere, & aceto. Illitum quoque prodesse inflationibus stomachi. Item serpentium ictibus, & fordibus ulceribus & uertustis, uel ipsam aquam cum hordeacea farina. Succū ex aceto, uel cum Foenogreco. Sic aliqui & articulis, podagrisque imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud serpit in corpore, imposta leuat. Item repentinis caliginibus: has & si mandit ex aceto. Sugillata uerò & alios liuores pura illita. Lepras & pforas cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes capillos retinet. Epicharmus testium & genitalium malis hanc utilissimè imponi asserit. Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulsis cum ruta. Et muris aranei morsus, foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Stirpium Brasicæ aridorum cinis, inter caustica intelligitur. Ad coxendicū dolores cum adipe peruersulfo. Plura de Brasicæ uinibus uide apud Catonem de re rustica, cap. clvij.

EX SYMEONE SETHI.

Malum & melancholicū succum procreat. Visum hebetat, & somnū per contraria infomnia interturbat. Succus eius aliquatenus purgat: corpus uerò eius uentrem sistit. Quapropter in quibus humectat aluum exicare uolumus, ipsam modicè discoquentes, aquamque primam abijcetes, confectum alteri aquæ ferenti indimus: nihil enim neque aeris, neque frigida aquæ quod bis coquitur tangere debet. Astiua Brasicæ peioris succi est quam hyberna. Cit uerò urinam, lumbricos interficit, & rjs qui ex uino crapula laborant auxiliatur. Ferrur autem quod ab humiditate ortam hebetudinem sanat. Coctam cum pingui carne, plurimum noxæ atque uitæ amittit.

A amittit. Flos eius proprietate quadam semen genitale corrumpit, utero impositus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem laedit. Tradunt quoque si ante alios cibos assumpta fuerit, ebrietatem arcere. Et quod eius succus cum melle sumptus, magnificè defectiones uocis iuuet. Vulneribus imposita, ea conglutinat, & malefica ulcera, & induratas inflammationes sanat.

DE CRVCIATA. CAP. CLVIII.

NOMINA.

VO nomine ueteres hanc herbam appellauerint nondum compertum habeo. Neque enim Iſatis est, quam uulgus Saponariam uocat, ut suo loco docebimus, ideoſq; nomen quo illam nominaremus fingendum fuit. Ad imitationem autem Germanicæ nomenclaturæ Cruciatam diximus, quod eius radix in modum crucis transfossa fit. *Cruciatæ dicta* Vt hoc etiam nomine græcè *σάπων* dici possit, Germanicè *Creuzwurcz* / *Eperensich* / & *Wadelgeer* nuncupatur.

FORMA.

Caulē rotundum obtinet, dodrantalem, in summo rubentem, alas multas habentem, è quibus singulis bina folia crassa, angusta & oblonga, floresq; orbiculatim purpurei è siliquis coloris herbacei prodeunt. Radicem albam, longam, crucis instar ab utroq; latere perforatam, à qua illi nomen inditum est.

LOCVS.

Nascitur locis incultis.

TEMPVS.

B Floret Julio mensē.

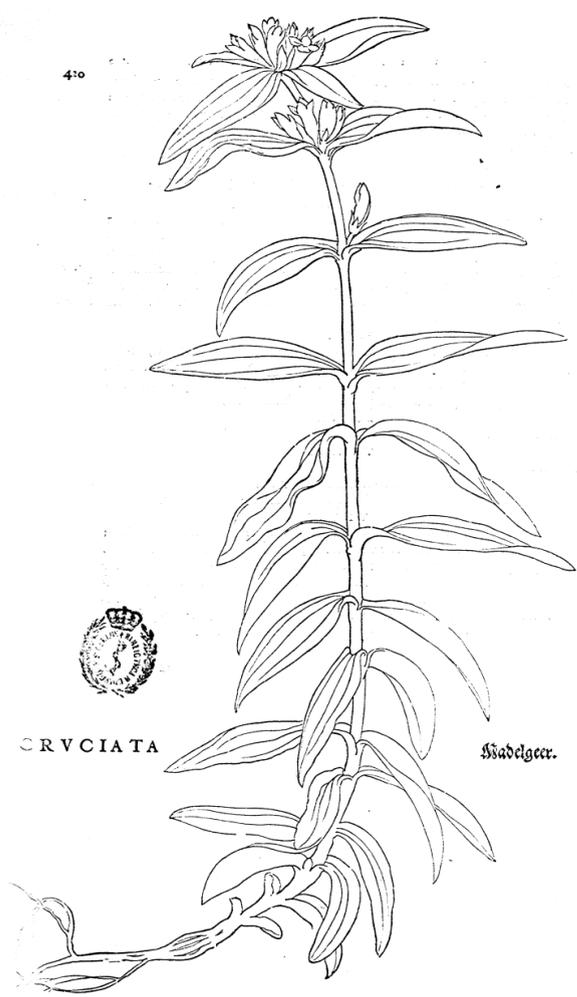
TEMPERAMENTVM.

Admodum amara est, unde facillè colligere licet calidam & siccam esse.

VIRES.

Recentiores eius esse magnum contra pestilentia: uenena usum tradunt. Item quod ea quæ in thorace sunt educere ualeat. Quæ sanè singula præstare posse amarus sapor qui illi inest abundè docet. Abstergunt enim expurgantq; amara, & quæ in uenis est crassitiem incidunt, Galeno libro quarto de simpl. medicamentorū facultatib. cap. decimo septimo, autore. Quamobrè menses etiam mouet, comitiali morbo competit, & alia quæ amaris ab eodem tribuntur, præstare potest. Vulneribus etiam glutinandis mirificè conducit.

420

CRUCIATA

Wadlger.

NOMINA

Κίσσοσ ἡ ἡδὲρα ἰατρίῃ, ἡ ἡδὲρα ἰατρίῃ, ἡ ἡδὲρα ἰατρίῃ...
Bacchum appellarunt Citon, quo nomine rigens Hedera quæ sine ad...
miniculo stat, sola omnium generum ob id uocata est Ciflos: è diuerso...
nunquã nisi repens humi Chamæcissos. Sic Dionysia, hoc est, Bacchica...
nominata est à Baccho, qui primus ex Indis in Græciam Hederam asportauit: uel...
quod in tutela eius fuerit. Nam ut ille iuuenis semper, ita hæc uiret. Nec secus o-...
minia, sicut ille mentes hominum, illigat. Hedera uerò dicta est, quod uetustis pa-...
rietibus hæreat: uel potius quia edita petat, & alitè diuagetur: uel quia id cui adhæ-...
serit, edat atque corruptat.

GENERA

Plurimas, Dioscoride autore, sigillatim habet species, sed maximè generales tan-...
tum tres. Candida enim quædam dicitur, eo quod candidi fert fructus: hæc femina...
à Plinio uocaf. Germanis weiffes ἡ ἡδὲρα nominari cōmodè potest. Altera nigra, Nigra...
quæ nigrum producit fructum: hæc Plinio mas nominatur. Germanis schwär-...
zer ἡ ἡδὲρα. Hæc etiã parietibus obrepat, murisq; pertinacius hæret quàm ut pos-...
sit abire, hinc ἡ ἡδὲρα Germanis uocatur, & Baumephew / quod scilicet ar-...
bores suo complexu strangulet. Tertia priuatim Helix, id est, clauicula, & hederu...
la nuncupatur. Germanis Hlein ἡ ἡδὲρα / oder ἡ ἡδὲρα.

FORMA

Nigra, quæ in Germania nostra prouenit, arbores & parietes radicosis ample-...
ctitur brachijs, in totum fruticosa, folia primùm cum pubescit angulosa, compluri-...
mum in triangulam faciem exeuntia habens. Vtustiori rotundantur, pinguis, du-...
ra, immortali uiore: flore exili, uirgineo, non inodoro: bacis primùm herbaceis, ...
mox atris, & nonnunquã croccis, longiori pediculo in uia: modum dependenti-...
bus, sparsioribus racemis non in globum candidæ modo coeuntibus, sed in acinos...
discretis. Radice numerosa, densa, flexuosa, cōstorta, ac fureculosa, nec admodũ pro-...
funda. Candida inter media folia emittit brachia, quibus arbores complectitur, ma-...
ximè ramosa & robusta, corymbis, hoc est, racemis in orbem circumactis, aut folio...
albicat. Helix quantum uis diu uiuat, Theophrasto autore, nunquã fert fructum, ...
adeoq; sterilitate à cæteris distat. Parua tenuiaue huic folia, angulosa & rubra, uiri-...
culasq; tenues sine corymbis.

LOCVS

Hedera aquis gaudet. Nigra pãssim circa muros crescit. Helix uerò in syluis hu-...
mi serpit.

TEMPVS

Nusquam non uiret Hedera.

TEMPERAMENTVM

Hedera ex contrarijs cōposita est facultatibus: habet enim quiddam adstringen-...
tis substantiæ, quæ terrena & frigida est. Habet etiam nõnihil acris, quæ calida est. ...
Nec deest tertia, aqueam nanq; substantiam quandam tepidam obinet, certè si ui-...
ridis sit. Siquidem dum arefcit, hæc prima exhalat necesse est, manetq; quæ terrea...
est & frigida adstringensq;, & ea quæ calida & acris.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Hedera omnis acris & adstringens est. Neruos tentat. Flores trium digitorum...
carpti, in uino bis die poti, ad dyntericos faciunt. Ambustis cum cerato illiti pro-...
funt. Tenera folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorũ...
& corymborum succus cum irino unguento, melle, aut nitro naribus infunditur. ...
Et contra ueteres capitis dolores ualet, atque eo perfunditur caput cum aceto & ro-...
facco. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ hederæ succus, ...
n aut

HEDERA
NIGRA.

Гаурепев.

HEDERA
HELIX Klein & Phew.
n 2

C aut e potu corymbi imbecillitate pariunt, mentemq; turbant largius sumpti. Pilulae quinque corymborum tritae calefactaeq; in malcorio cum rosaceo si insillentur in contraria aurem, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illius corymbi. Folia in uino decocta, omnium ulcerum generi, etiam si cacothet sint, illinuntur. Virtus curis in facie & ambusta, uti iam diximus decocta, sanant. Mouent mentes tristi & subditi corymbi. Idem potu post purgationes feminarum drachmę pondere tranquillitatem faciunt. Pediculus foliorum melle irrigatus, ac uuluae inditus, menstrua & fetus extrahit. Succus insillatus in naribus, graueolentia & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculosq; illita necat. Radicum succus cum aceto potus, phalangiorum moribus succurrit.

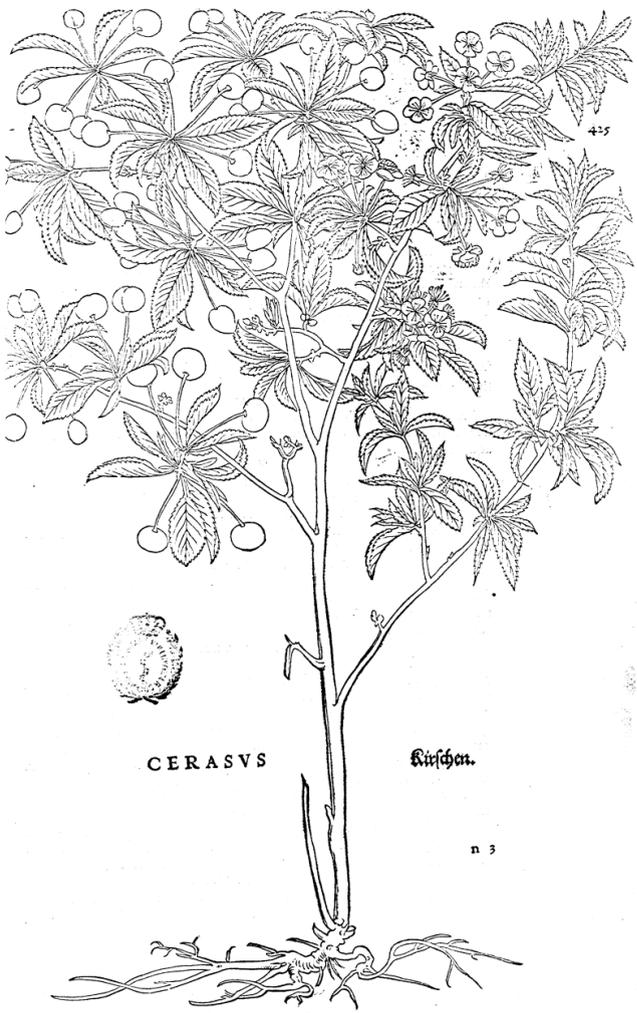
EX GALENO.

Viridis, folijs eius in uino decoctis, ulcera grandia conglutinat, quaeque maligna sunt, ad sanitatem reducit. Igne etiam factas exulcerationes cicatrice includit. Cum aceto decocta folia lienosis profunt. Flores autem quodammodo ualidiores sunt, ut ad leuorem redacta cum cerato ambustis conueniant. Praeterea succus medicamentum est, quod naribus insillum capiti purgando idoneum existit. Vetusitas aurium fluxiones sanat: ad haec ulcera uetera tum in auribus, tum in naribus. Porro si acrior appareat, aut rosaceo, aut dulci oleo misceatur. Lachryma eius pediculis interimit, pilis nudat, usque adeo calidae potestatis ut obscure adurat.

EX PLINIO.

Natura omnium Hederarum in medicina anceps. Mentem turbat & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. lisdem neruis adhibita foris prodest. Eadem natura quae & aceto, ei est. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam ciunt potu, capitis dolorem sedant, praecipue cerebro: continentiq; cerebri membranae utiliter. D mollibus folijs impositis, cum aceto & rosaceo tritis & decoctis, addito postea rosaceo oleo, illinuntur autem fronti, & decocto eorum fouetur os, caputq; perungitur. Lienis & pota & illita profunt. Decoquantur & contra horrores febrium, eruptionesq; pituitae, aut in uino teruntur. Corymbi quoque potu uel illiti lienem sanant: iecinora autem illiti. Trahunt & menses appositi. Succus Hederae uetia narium graueolentiamq; emendat, praecipue albae farinae. Idem insillus naribus caput purgat, efficacius addito nitro. Insunditur etiam purulenti auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior alba est, ferro calefactus: fatisq; est acinos sex in uini cyathis duobus sumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulso potu, tinea pellunt: in qua curatione uentri quoque impositi esse eos utile est. Hederae quam chrylocarpon appellauimus, bacis aurei coloris uiginti, in uini sextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aqua quae eutem subierit, per urinam educit Erasistratus. Eiusdem acinos quinque tritos in rosaceo oleo, calefactosq; in cortice punici, insillauit dennium dolori a contraria aure. Acini, qui croci succu habent, praesumpti potu, a crapula tutos praestant. Item sanguine excreantes, aut torminibus laborantes. Hederae nigrae candidiores corymbi potu steriles etiam uiros faciunt. Illinuntur decocta in uino omnium ulcerum generi, etiam si cacothet sint. Lachryma Hederae pilothrum est, phthiria simq; tollit. Flos cuiuscunq; generis trium digitorum carptu, dysentericos & aluum citam emendat, in uino austero bis die potus. Et ambustis illinuntur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis succus in aceto potus, contra phalanga prodest. Huius quoque signi uase splenicis bibentes sanari inuenio. Et acinos terunt, moxq; coiburunt, & ita illinunt ambusta, prius persufa aqua calida. Sunt qui & incidunt succi gratia, eosq; utantur ad dentes erosos, frangiq; tradunt, proximis cera munitis ne ledantur.

Gummi etiam in Hederā quaerunt, quod ex aceto utilisimum denibus promittunt.

CERASVS

Kirchm.

n 3

NOMINA.

C **ΕΡΑΣΟΣ** Græcis, Cerasus Latinis, Germanis *Rirschbaum* dicitur. Cerasum autem arborem, ut Athenæus refert lib. ij. Dipnosoph. à Cerasunte Pontica ciuitate, primus in Italiam Lucullus intulit, debellato Mithridate. Ille idem est qui etiam fructum cognomine ciuitatis appellauit Cerasum.

GENERA.

Multa Cerasorum sunt genera, in Germania tamen tria, quod sciam, duntaxat proueniunt. Primi enim generis sunt rotunda, ac maxime rubent, suaque uocellis dicuntur *Amarellen*. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus similia sunt, differunt autem colore, qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem horum lingua *Wirdschel*. Tertii generis prædictis minora sunt ac longiora, partimque rubent, partim nigricant: à nonnullis priuatim *Rirschben* uel *Rerschben* appellantur. Nos una icone omnia tria complexi sumus. Quæ in utroque genere nigra sunt, ea uescientiù manus & labra succo suo, qui sanguineus est, mororù instar inficiunt.

FORMA.

Cerasus folio ferè Mespili, duro, latiore, & in ambitu ferrato cõstat, cortice leuo, in candido nigricante, flore albo racematim congesto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ.

LOCVS.

Frequens est in omnibus hortis Cerasus. Quæ tamen posterioris generis Cerasia proleat, in syluis nonnunquam & nemoribus etiam reperitur. Gaudet autem aquosis montibus.

TEMPVS.

D Junio ac Iulio potissimum mensibus fructus maturitatem consequitur. Flores primo statim uere apparent.

TEMPERAMENTVM.

Cerasorum non unum idemque est temperamentum, quod ex eorundem facultatibus perspicuum sit. Symeon tamen Sethi frigida & humida esse tradit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Cerasia quidem ipsa si uiridia sumantur, uentri utilia sunt. Eadem siccata aluum sistunt. Gummi Cerasorum cum uino diluto sumptù, uetustæ tulsis medetur. Colorem commendat. Vilius exacuit. Apperentiam inuitat. Idem ex uino potù calculosis auxilio est.

EX GALENO.

Cerasus arbor fructù fert non paris adstrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & in horum, sicut etiam malorum granatorum, & malorum, quibusdam auftera qualitas, in quibusdam uero dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium ea quæ nondum concocta sunt ac matura, quædam admodum acerba sunt, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerba exuperat, in Cerasijs non semper. Ergo quæ dulcia sunt, magis quæ in intestinis sunt subducunt, sed minus apta stomacho sunt. Contra auftera. Quæcumque uero acida sunt, ea pituitosis excrementosisque stomachis conueniunt. Siquidem aufteris magis exiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porro ipsius arboris gummi cõmunem omnibus uiscosis & mordacitatem expertis medicamentis facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accommodata est. Propriè autem (si quidem uerum est quod quidam scribunt) calculis uexatos cum uino potum adiuuat. Nam sic illi tenuium partium quædam facultas inest.

EX PLINIO.

Cerasa & aluum molliunt, stomacho utilia. Eadem siccata aluum sistunt, urinam ciunt.

ciunt. Inuenio apud autores, si quis matutino roscida deuoret cum suis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur.

EX SYMEONE SETHI

Cerafa mali fucci sunt, uentrem subducunt, humidum uentriculū sedunt, praefertim cum non sunt matura. Profunt autem calidis & ficcis uentriculis ac temperaturis. Gummi uero arboris cum uino sumptum calculosis auxiliatur.

APPENDIX

Sunt qui tradunt gummi quod ex arbore defillat ueteri tusi mederi, ex quo uino sumptum gutturis lenire asperitates, fastidia discutere, & ciborum appetentiam moliri. Colorem cutis facere gratiorem, & oculis afferre claritatem. Lichenes infantium ex aceto sanare.

DE CYANO CAP. CLXI

NOMINA

CYANOS Græcis, Plinio & Latinis alijs Cyanus appellatur. Nonnullis Bapifecula, quod secanibus & merentibus officiat, retusa in eius occurfu falce. Nam & seculam ueteres falcem dixerunt. Rectius tamen Bapifecula uocaretur, quod βασις quæ Græcis nocere significet. Nostri florem frumentorum, Germani autem blaue Roenblumen nominant, quod scilicet in frumentario nascat agro. Cyanos uero dicta est hæc planta, ob florem quem profert cœruleum, aut quod honorem nomenque dederit cœruleo colori. Hinc est quod pueri in hodiernum usque diem barbula calycibus erutas, ex candido oui liquore terant, quo in pingendis grandioribus literis cœrulei nitorem mentiuntur.

FORMA

Caulis illi est angulosus, folia angusta & oblonga, calyces rosarum, sed squarosi atque crispes, quos plurimæ cœruleæ stipant barbulae. Radix oblonga, lignosa, fibris quibusdam capillata.

LOCVS

Triuialis flos est, passim in frumentis nascens.

TEMPVS

Iunio potissimum mense floret, nec parum gratiæ suo cœruleo colore frumentis adfert. Hinc est quod rusticorum etiam coronis inferatur, quamquam inodorus prorsus sit.

TEMPERAMENTVM

Frigida est temperaturæ atque adeo repellentis, id quod gustus etiam facile indicat, uiscositatem manifestam, & nullum prorsus caloris indicium præ se ferens.

VIRES

Recentiores rectè tradunt huic herbæ facultatem inesse, qua oculis alijsque partibus inflammatione laborantibus profit.

CYANVS

Blaw foenblümen.

NOMINA.

CROMMYON Græcis, Cepa, & in neutro Cepe, Latine dicitur. Officium genuinum nomen retinuerunt. Germanis Zwibel appellatur: quod iam uocabulum à Gallico derorum esse uidetur: quandoquidem Galli sua lingua Cepam uocent Siboulam. Crommyon autem, Aristotele in problematis autore, dictum est, quod oculi pupillam comprimi cogat. Nam oculos uellendo expressis subinde lachrymis contrahi pupillas certum est. Idem libro nono Dipnoloph. testatur Athenæus. Cepa uero à capitis magnitudine.

FORMA.

Folia habet ferè porracea, intus concava: caulem teretem rotundumq; per cuius fastigium flores primùm candidi, ac subinde fermen, in orbem sparguntur: radicem capitatam pluribus compactâ tunica, quæ summam prætenibus rufisq; uestitur membranis, uertice nigricantē, à quo fibræ capillitij modo fruticant.

LOCVS.

Terram Cepæ amant pinguem, uehementer subactam & irriguam, passimq; hodie in omnibus plantantur horris.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimū mense, & deinceps semen profert, quod non antè legendum, quàm cum nigrum colorem præferet. Siquidem eo colore perfectionem facit, nigritiaq; maturitatis index est.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine excalefacientiū, essentiāq; eius crassarum est partium. Si sic cum eius exprimas, quod reliquum est admodum terreæ substantiæ est, eiusq; caliditas: at succus aqueæ aëriæq; caliditatis.

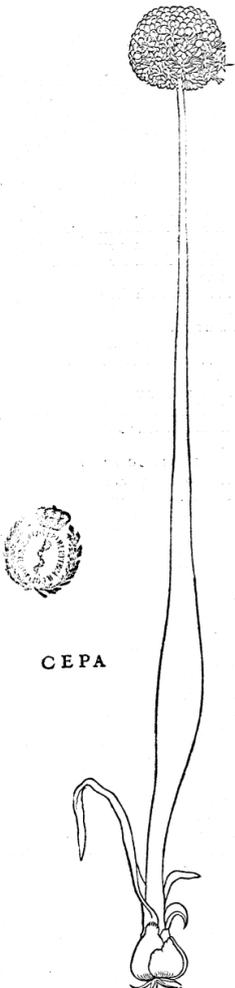
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Cepa longa acrior est quàm rotunda, item flata quàm candida, siccā quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordicant, flatu signant, appetentiam inuitant, extenuant, sitim excitant, fastidium pariunt & expurgant. Alio utiles sunt. Detractis tunicis in oleum coniectæ, ac pro glandibus subdita, hæmorrhoidas, reliquasq; excretiones aperit. Succus cum melle illitus, oculorum heberudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginaq; laborantibus. Suppressos menses mouet. Caput purgat naribus infusus. Canis moribus cum sale, ruta & melle illinitur. Cum aceto autem in sole inunctus alphas sanat. Cum pari podio, scabras lippitudines sedat. Varos cum sale reprimat. Contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. Alui fluxibus prodest. Aurium grauitat, ac sonitui confert. Ad purulentas aures, & elicientem aquam in ijs interceptam ualet. Alopecie earum succo uuluerum perficitur: ceterius enim quàm Alcyonium pilos euocat. Largior Ceparum cibus capitis dolores diet. Cocta uehementius urinam pellit. In morbis, cocta etiam, copiosius comesta, lethargū efficit. Cum passis uuis, & hinc illita, tubercula cōcoquit & rumpit.

EX GALENO.

Hæmorrhoidas aperit, tum apposta, tum cū aceto inuncta. In sole alphas abstergit, & alopecie attrita pilos Alcyonio citius restituit. Porrò succus eius ijs qui suffusione oculorū laborant, aut aciem oculorū obtusam præ crassitudine humorū obtinent, inunctus prodest. Tota Cepa manducata flatuosa est. Itaq; quæ temperatura sunt sicciore, minus flatuū generant. Crassos corporis humores extenuat, glutinososq; incidit. Bis tamen aut ter in aqua decocta, acrimonia spoliatur, quanquam nec sic quidem uim perdit extenuandi: uerum facultatē quandam obfcurissimā alendi corpo-

430

CEPA

Swid.

corporis exinde acquirit, cuius antea quam decoqueretur, nihil prorsus obtinebat.

EX PLINIO.

Cepæ olfactu ipso & delachrymationi, & caligini medentur, magis uero succi inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & ulcera oris sanare, commanducata cum pane. Et canis morius uirides ex aceto illitæ, aut siccæ cum melle & uino, ita ut post diem tertium soluantur. Sic & trita sanant. Totam in cinere epiphoris multi imposuere cum farina hordeacea, & genitalium ulceribus. Succo & cicatrices oculorum, & albugines, & argemas inunxere, & serpentium moriis, & omnia ulcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum, & in ipsæm sonitū ac grauitatem emendantes, cum adipe anserino, aut cum melle stillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repente obmutescentibus. In dolore quoque ad dentes colluendos instillauere, & plagis bestiarum omnium, priuatim scorpionum. Alopecias fricuere & ploras tuis cepis. Coctas dysentericis uelendas dederunt, & contra lumborum dolores. Purgamenta quoque earum cremata in cinerem, illinentes ex aceto serpentium moribus, inter ipsas quoque multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas. Proximi inuulsa esse præcordijs & concoctioni, inflationemque & sitim facere dixerunt. Adlepiadis schola ad ualidum quoque colorē profici hoc cibo. Et si succum ieiuni quotidie edant, firmitatem ualitudinis custodiri, stomacho utilia esse, ac spiritus agitationi, uentrem mollire, hæmorrhoidas pellere subditas pro balanis, succum cum succo sceniculi contra incipientes hydropiles mirè proficere, item contra anginas, ruta & melle. Excitari eiisdem lethargicos.

EX SYMEONE SETHI.

Cepa lorium cit, & semen genitale gignit. Cibi appetentiam excitat. Capitis dolores facit, & stomacho officit. Rationem etiam, ut aliqui ferunt, lædit. Si uero coquatur, plurimum malignitatis deponit, & utilis fit ad thoracis asperitates, & tulsis. Hæmorrhoidas imposta aperit, & cum aceto inunctum alphas extergit. Etsi autem crassarum partium substantiā habeat, humores tamen crassos & lentos extenuat. Ventriculum uero inflat. Si crebrius quis ea uratur, in lienis uitia incidit.

DE CAMPANVLA CAP. CLXIII.

NOMINA.

VVM nobis non constat quo nomine ueteribus appellata sit hæc herba, placuit illam Campanulam, à florum similitudine, qui campana planè referunt, nominare. Germanis Dalsfer, aut, hoc est Ceruicaria, dicitur, quod scilicet ad oris, & ceruicis, fauciumque mala mirifice conferat.

FORMA.

Caulem profert quadrangularem, hirsutum, rubescens, folia oblonga, hirsuta, in extremitatibus incisa & serrata, ad Verticem proxime accedentia, flores purpureos campanæ aut calathio similes, in medio luteum quid prominens obtinentes, quibus emarcescentibus in rotundis capitulis semen prouenit. Radicem multifariam intortam, & candidam.

LOCVS.

Gignitur in pratis siccis, in quibus dumeta plurima existunt. Propemodū enim nunquam nisi in dumetis reperiri potest.

TEMPVS.

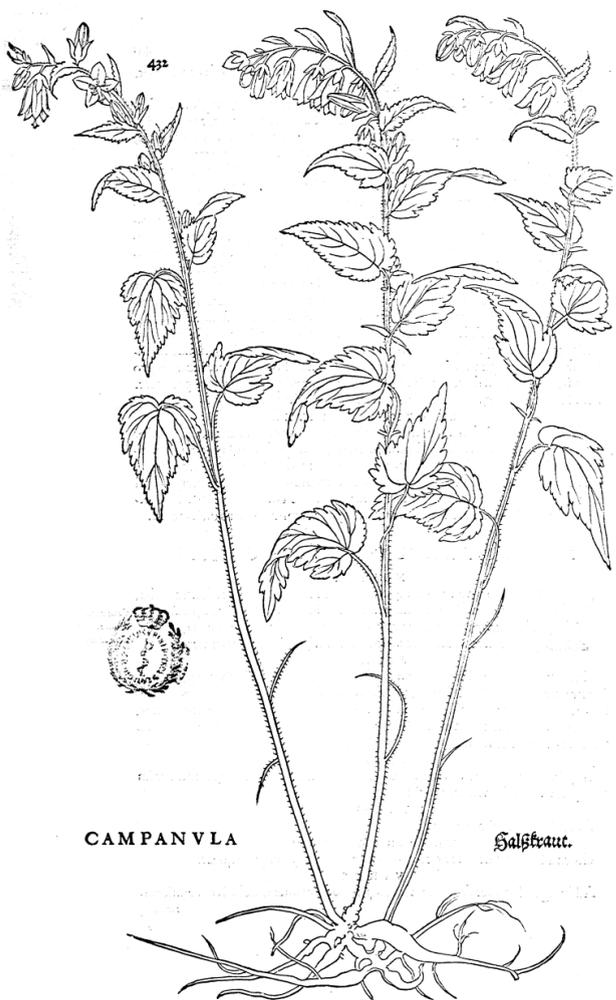
Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit, ut hinc exciccandi illi uim esse quisque conijcere queat.

VIRES.

Adstringendi habet facultatem, ideoque decoctum illius unice ad oris exulcerationes,

CAMPANULA

Halstead.

ationes, aliaq; eiusdem mala quæ ad frictione indigent, confert. Vtilis etiam haud dubie ad alia quæ quis ulcera, ob insignem quam obtinet in exicando facultatem.

DE CALAMINTHA. CAP. CLXIII. NOMINA.

Calamintha. Calamintha Græcis, Calamintha Latinis, officinis Calamentum nominatur. Germanicas appellationes paulò pòst indicabimus. Calamintha uerò dicitur quasi uel bona, uel utilis mentha: nanq; nidore suo serpentes fugat. Quod testatur etiam Aristophanes ijs uerbis: *οὐδὲ κῆρ ἀποδιώξει, ἴσως δὲ ἀσπῆ.* Nisi quis existimet à *κῆρ*, hoc est, ligno, quasi lignosam appellari mentham.

GENERA.

Calaminthæ Dioscorides tria facit genera. Primum amat montes, ideo huius generis Calamintha montana uocatur. Germanis *Stein oder Raupenminne* dicitur. Alterum Latini propriè Nepetam, uulgo eò quod Pulegio simile sit, syluestre Pulegium nominat. Germani etiã uulgi opinionè sequentes, uident *Poley & Raupenminne* uocant. Officina pro Calamento hoc solo genere utuntur. Tertium Mentastro simile est, Germanicè *Geckminne* comodè appellatur.

FORMA.

Primum Calaminthæ genus folia Ocymo similia habet, subalba, ramulos angulosos, florem purpureū. Alterum Pulegio simile est, maius tamen, propter quod quidam, ut dictum est, syluestre Pulegium nominant, quoniam & odorem illius æmuletur. Tertium Mentastri similitudine est, longioribus folijs, caule & ramis prædictis maius, sed minus efficax: flore luteo.

LOCVS.

Primi generis Calamintha in montibus & asperis gignitur, unde & montana dicta est. Alterius in campestribus & agris. Tertij in aquosis locis.

TEMPVS.

Floret Iunio, potissimum uerò Iulio, mense.

TEMPERAMENTVM.

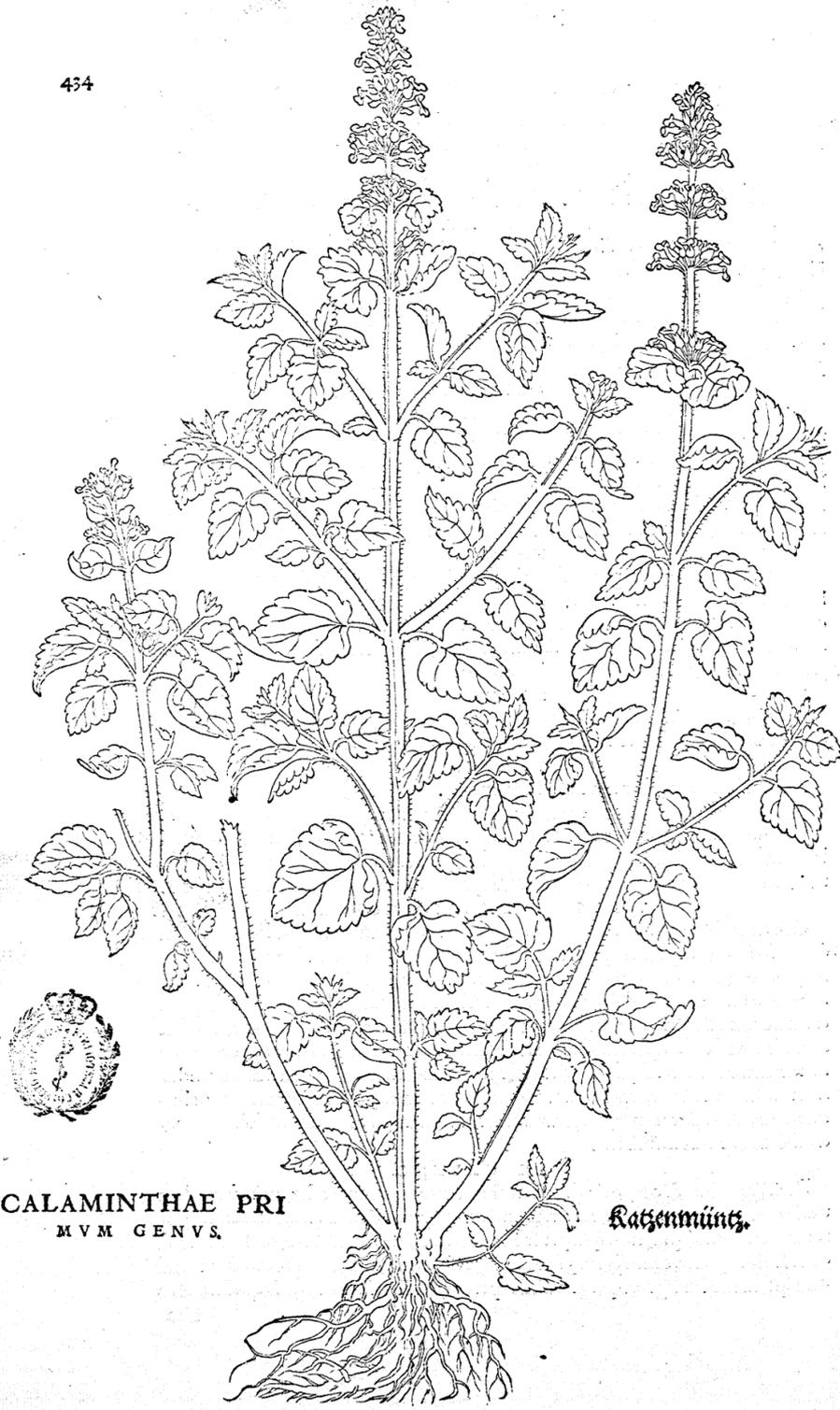
Calamintha essentia est tenui & calida, siccaq; in tertio quodammodo ordine. Horum manifesta sunt indicia, partim gustu apparentia, partim experientia cognita. Gustu quidè acris & palam calida est, ac paulum omnino amariudinis obtinet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia gustu feruentia admodum & acra. Radix inutilis. Pota aut illita demorsis à serpente opitulatur. Decoctum eius potum urinas & menses expellit. Rupris, conuulsis, orthopnceæ, torminibus, cholerae, rigoribusq; auxiliatur. Præsumpta in uino uenenis resistit. Regium morbū expurgat. Lumbricos & ascaridas cum sale & melle pota, enecat. Nec secus cocta crudaq; si terat. Elephanticos estata adiuuat, si postea serum lactis bibatur. Folia trita & apposta, menses ducunt, & fetum interimunt. Accensa aut substrata serpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Ichtiadici imponitur, ut humorem ex alto euocet, meatusq; tranmutet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus.

EX GALENO.

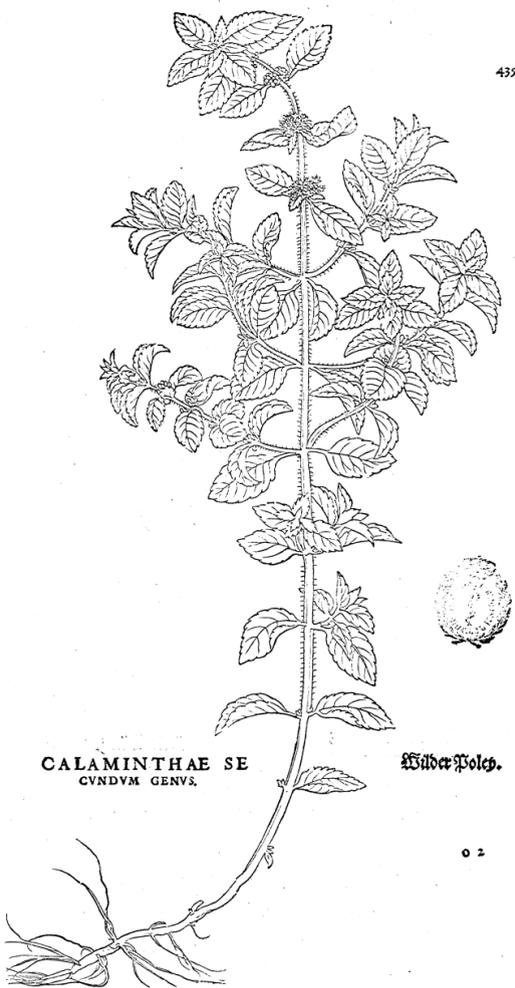
Pericitanibus & corpori admoventibus extrinsecus imposita, primū quidem ualde exalfacit & mordicat, cutemq; laniat, postremo etiam ulcus efficit. In corpus autem intro assumpta, tum ipsa per se sicca, tum etiã cum melicrato, per spicū calfacit, & sudorem ciet, omneq; corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipsam contra rigores per circuitū repentes adhibuerunt, foris quidem oleo

CALAMINTHAE PRI
MVM GENVS.

Ratzenmünz.

435

CALAMINTHAE SE
CVNDVM GENVS.

Siber Polyp.

o 2

CALAMINTHAE
TERTIUM GENUS.

Sida Acuta.

incoctam toti corpori inungentes cum frictione non segni, in t̄ro uero affluentes, sicuti est dictum. Quinetiā & coxendicibus eam quidam in ar̄gitudinibus ischia- dicis tanquā streuuū remediū illinunt; trahit enim quæ in profundo hærent, to- tumq; adeo articulum exalfacit, cutemq; non obscure adurit, mensesq; tum pota- tum appoſita admodū efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorū remediū, non eò tantum quod strenuē tenues humores digerat, uerum etiā quia extenuet & incidat ualenter crallos, quales sunt qui hunc morbū procreant. Sic & cicatricibus atris candorem reddit, & ſugillata digerit. Sed ad talia recentem magis quā aren- tem adhibere præſtat. Quippe arefacta uehementior redditur, & ad urendū prom- ptior. Porro talis cum ſit, ad uenenatarū beſtiarū morſus aſſumitur, uelut etiā cau- teria, & quæcunq; medicamenta calida ſunt & acria, tenuiumq; parū, quæq; faciliē ex alto ad ſeſe circumiacentē omnem humiditatē poſſunt attrahere. Cæterū quæ il- li inest amaritudo, planē exigua eſt, uerum ad quædā ita efficaciter agit, ut quæ ua- lentifſima eſt, nimirū quum cōiuncta ſit uehementi calori cum tenui eſſentia. Qua- re & alcaridas & lumbricos ſuccus eius inſuſus aut potus enecat. Eadem ratione au- rium uermes, aut ſi alicubi in parte corporis ſinuola aut implicata quæ putredine tenentur, talis prouenerit affectus. Sic & conceptū ſeu pota, ſeu adnota interimit & eijcit. Igitur incidendi quidem ei uis adeſt propter calorē eius, tenuitatem, & amari- tudinē; abſtergendi uero propter unicam amaritudinē. Itaq; aſthmaticis ob omnia antedicta prodeſt. Ictericis uerò poſſimum ob amaritudinē, ſicut alia ferē omnia amara, utpote abſtergentia & expurgantia in iccinore prouenientes obſtruccio- nes. Ad omnia iam dicta efficacior eſt montana.

EX PLINIO.

Decocta in aqua ad tertias diſcutit frigora. Mulierū menſtruis prodeſt. Aefate ſedat calores. Vires quoq; contra ſerpentes habet. Fumū ex ea nidoremq; fugiunt, quam & ſubſternere in metu obdormituris uale eſt. Tuſa ægloſis imponitur, & capitis doloribus recens, cum tercia parte panis temperata aceto illiniſ. Succus eius inſtillatus naribus ſupinis, profluuiū ſanguinis ſiſtit. Item radix cum myrū ſemine in paſſo tepido gargariſata, anginis medetur.

DE CRITHE CAP. CLXV

NOMINA.

Ῥῖθη Græcis, Hordeū Latinis & officinis dicitur. Germanis *Griffen*. Ex eo polenta, quam Græci *ἀρῖον* nominant, & Piſana, medicamen- *Polenta*. ta ueteribus uſitatifſima, conſiciuntur.

GENERA.

Ruſſici duo eſſe Hordei genera tradunt. Vnum Polyſichū, quod ſic dictum eſt *Hordeum poly-* quia in multos uerſus ſpicatur. Sunt enim ex hoc genere quæ ſpicam tribus, interdū *ſichum*. quatuor, nunc ſex, nunc octo uerſibus diſtinctā proferunt. Germanis groſſ *Griff* / hoc eſt, Hordeū magnum uocatur. Alterum Diſtichū nominatur, quod ſcilicet in *Diſtichum*. duos duntaxat uerſus ſpicatur. Germani *Hein Griffen* / id eſt, Hordeum exiguum appellant.

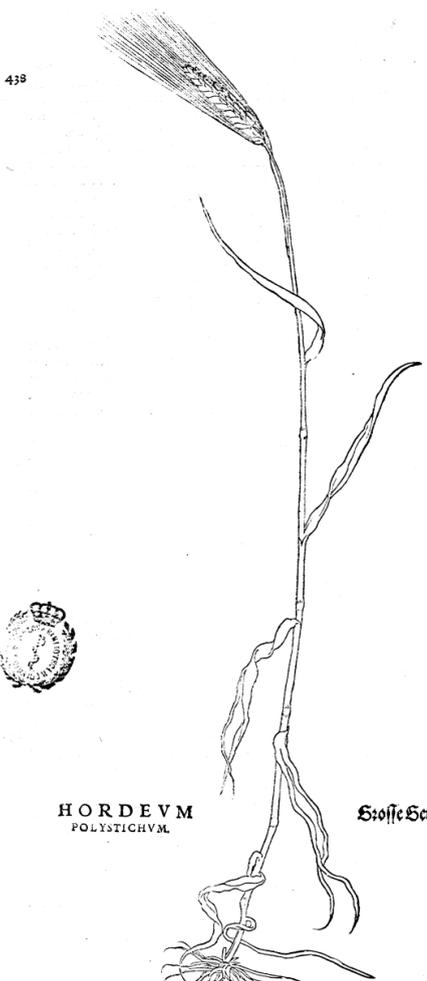
FORMA.

Culmum habet tritici, fragiliorē tamen minoremq; quinque, ſex, & interdum plumbus geniculatū articulis, ſimplici in ſtipula folio, & eo quidem ſcabro ac lato. Crana ferē nuda, longiore capillamento, mordaciq; ariſta. In uerſus ſpicatur, radice frequenti, capillis fibrata.

LOCVS.

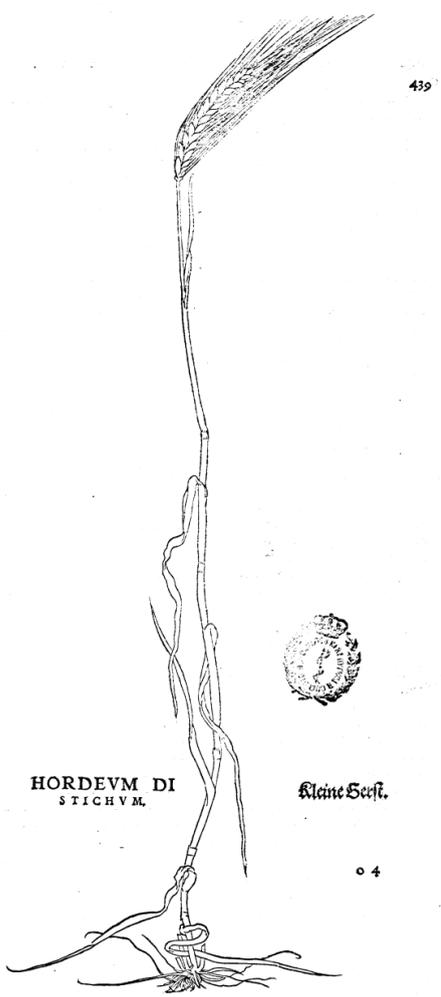
Hordeum pinguiſſimum amat agrum.

438

HORDEVUM
POLYSTICHVM.

Esoffe Sculp.

439

HORDEVUM DI
STICHVM.

Klein Sees.

o 4

C Erumpit à primo fatu die septimo, & caput alterum grani in radicem exit, alterū in herbam. Metitur Augusto mense.

TEMPERAMENTVM.

Hordea primi sunt ordinis in exiccando & refrigerando.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

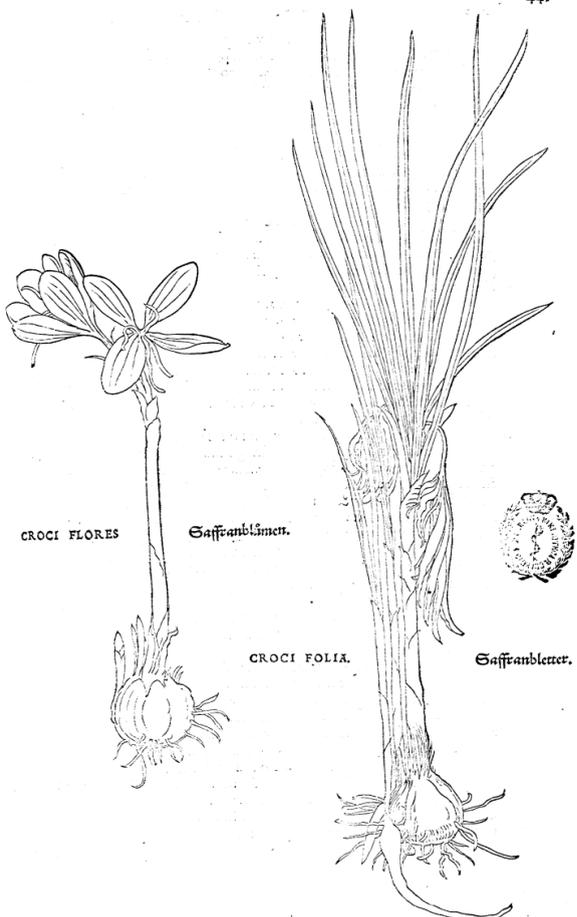
Hordeum optimū est candidum, purumq;. Minus quā triticum nutrit. Pritana tamen ob cremorem in elixatione redditum, plus alimenti prabet quā polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atq; faucium scabritias, exulcerationesq; pollet, quibus etiā triticea pitana praefidio est, sed plus alit, magisq; urinam mouet. Lac abundē suppeditat, si cum Foeniculi semine decocta forbeatur. Abstergit, urinam ciet, inflat, stomacho aduersatur, & oedemata concoquit. Farina hordeacea cum fico in multa aqua decocta, oedemata & inflammationes discutit. Duritias cū pice, resina & simo columbino concoquit. Cum meliloti autem & papaueris calyce dolores finit qui latus excruciant. Aduersus intestinorum inflationes, cum lini semine, fenograeco & ruta illinitur. Strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit. Cum Myrto autem, aut uino, aut syluestribus pyris, aut rubo, aut malicorio, alui profluvia sistit. Podagricis inflammationibus cum cotoneis, aut aceto prodest. Decocta in acri aceto, modo quo hordea ceum cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liquata eadem cum aqua, atq; cum pice & oleo decocta, pus exciatur. Cum aceto autem liquata, & cum pice decocta, contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflammationesq; mitigat.

EX GALENO.

D Hordea pauxillum etiā absterfionis habent. Paulo etiā plus deficcant quā farina fabacea, cui non infint cortices. Cetera uerò similia sunt foris utentibus. In cibo autem hoc praestant fabis, quod flatuosam naturā exuant: fabis quantumcunq; que coxeris, flatuosa natura remanet: sunt enim crassioris essentiae quā hordea, quamobrem his plus etiā nutriunt. Quoniam uerò ambo paulum à medio recel ferunt, multo sunt uisui. Nam talia medicamenta multis alijs miscentur ceu materiae quaedam: itaque etiā cera & oleum paucis medicamentis coniunguntur. Polenta uerò multo plus hordeo deficcet. Plura de hordeo, pitana & polenta apud Galenum libro primo de alimentorū facultatibus offendes.

EX PLINIO.

Farina ex hordeo & cruda & decocta, collectiones impetusq; discutit, lenit & concoquit. Decoquitur aliās in multa aqua, aut fico sicca. Ad icinoris dolores eam in posca posita cōcoqui opus est, aut cum uino. Cum uero inter coquendum discutendumq; cura est, tunc in aceto melius, aut in sice aceti, aut cotoneis pyris decoctis. Ad multipedū morsus cum melle, ad serpentium in aceto & contra suppurantia, ad extrahendas suppuraciones ex posca, addita resina & galla. Ad concoctiones uero & ulcera uetera cum resina. Ad duritias cum simo columbino, aut fico sicca, aut cinere. Ad uentrorū inflammationes, aut intestinorū uel laterum uel uisilium dolores, cum papauere aut meliloti, & quoties ab ossibus caro recedit. Ad strumas cum pice & impubis pueri urina. Cum oleo & fenograeco contra tumores praecordiorum, uel in febris cum melle, uel adipe uetusto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Neruis cum Hyoscyami succo illinitur. Ex aceto & melle lenigini.

NOMINA.

ΠΟΚΟΣ Græcis, Crocus Latinis appellatur. Officinæ antiquū nomen retinuerunt. Germani Saffran uocant simpliciter, aut cum adiectio-
ne, sæmper Saffran. Sic uerò uocatus à Croco iuvene, qui propter
amorem Smilacis uirginis, in florem sui nominis uersus est: quod Oui-
dius testatur, qui sic scriptum reliquit:

Et Crocum in paruos uersum cum Smilacæ flores.

FORMA.

Crocus folio est angusto aduſque capillamenti penè exilitate: flore purpureo
Colchici floribus non admodum diſimili, in quo flammae Croci ſtamina: radice
bulboſa, copioſaꝗ ac uiuaci.

LOCVS.

Nafitur in Coryco monte Ciliciæ optimus. Proxima nobilitas ei qui in Olym-
po Lyciæ monte prouenit. Dein ei qui ex Aegis Ætolia urbe affertur. Nunc in
plerifque Germaniæ locis plantari cepit haud infelicitè, quod uiribus è locis iam
cõmemoratis allatis haud cedit.

TEMPVS.

Florem ante folium ædit: per autumnū nanq̄ Vergiliarum occaſu floret, neque
ultra menſis ſpaciū flores durant. Poſtquã aures hi decidunt, ſtamina angu-
ſta & oblonga prodeunt, uirentꝗ rota hyeme.

TEMPERAMENTVM.

Crocus paulum quid adſtringens obtinet, quod terreum frigidumꝗ eſt: ſed ſu-
perat in eo calefaciens & qualitas & facultas, ut rota eſſentia ſecundi ſit ordinis exca-
leſcientium, & primi exiccantium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Crocus emollit, concoquit, leniter adſtringit, urinam cit, & coloris bonitatē effi-
cit. Arcet crapulam cum paſſo potus. Fluxiones oculorū cum lacte muliebri inun-
ctus ſiſtit. Potionibus quæ pro interaneis parantur, utiliter miſcetur: item ijs quæ
uulnæ ſediꝗ ſubijciuntur & illinuntur. Venerē ſtimulat. Inflammationes cryſipe-
latofas inunctus lenit. Aurium remedijs utiliſſimus eſt. Letalem ſenē dicunt hunc
ſitrium drachmarū pondere cum aqua bibat. Radix eius cum paſſo pota, urinā cit.

EX GALENO.

Crocus concoquendi uim quandam habet, adiuuante ſcilicet in hoc & pauca ad-
ſtrictione. Quippe quibus medicamentis, quum non admodū excaſcit, pauca
adeſt adſtrictio, ex parem facultatē habent eſſentijs emplaſticis nominatis, quas
cum iunctas caliditati non uehementi contigerit, concoquentes eſſe conſtat.

EX PLINIO.

Diſcutit inflammationes omnes quidem, ſed oculorū maximè ex ouo illitū. Vul-
uarum quoꝗ ſtrangulatus. Stomachi exulcerationes, peſtoris & renum, iccinorū,
pulmonū, ueſicarumꝗ, peculiariter inflammationi earum uehementer uile. Item
tuſi & pleuriticis. Tollit & pruritus. Vinam cit. Qui Crocum prius biberint, cra-
pulam non ſentient. Ebrietati eo reſiſtunt. Coronę quoꝗ ex eo mulcent ebrietatē.
Somnum facit. Caput leniter mouet. Venerē ſtimulat. Flos eius igni ſacro illinitur
cum creta Cimolia. Ipſum plurimis medicaminibus miſcetur.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonus eſt, ciborumꝗ concoctionē efficit. Obſtrictiones tollit. Pitui-
toſa & lethargica uitia iuuat. Diſcutiendi quoque uim obtinet, & uiceribus utilis
eſt, ad ſpiritusꝗ difficultatē conducit. Si quis illo mediocriter utatur, bonum colo-
rem habebit: ſi uerò citra modum, pallorem contrahet, & capitis dolorem, cibiꝗ
inappe-

A inappentiam faciet. Cum opio & lacte & rosaceo pedum doloribus impositus ubi dolent, summopere prodest, superpositis Betæ folijs.

DE CYNOCRAMBE CAP. CLXVII

NOMINA.

CYNOCRAMBE, *κυνωκράμβη*, *κυνωκράμβη* *ἡ ἰσχυρὴ* Grecis, Canina Brassica, Cynia, & syluestris mercurialis mas Latinis, wild Singelkraut das memle / Dumbpfeil Germanis appellatur.

FORMA.

Caulis ex se mittit dodrantalem, tenerum & subalbidū. Folia Mercuriali similia, albescentia ex certis intervallis. Semen prope folia paruum, rotundum. Ex qua quidem deliniatione sole meridiano clarius est, herbam cuius picturam damus esse Cynocrambem. Si quidem ea caulem binūm palmorum altitudine habet, mollem & subcandidum. Folia Mercuriali similia admodum, ceris interstitijs, subalbida. Semen item iuxta folia exiguum, rotundum, geminorū inftar testiculorum connexum: & in summa, nihil est quod non in ea descriptioni adamussim respondeat.

LOCVS.

In sylvis copiose prouenit.

TEMPVS.

Semen ueris initio, nempe Aprilii mensis, profert, maturescit autem Maio.

TEMPERAMENTVM.

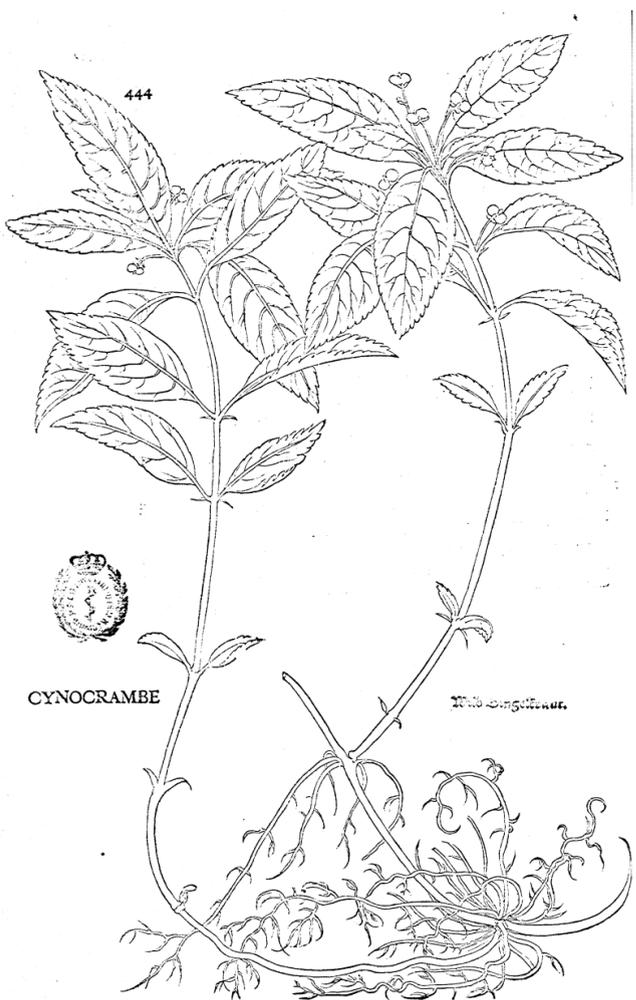
Quum gustu nihil à satua Mercuriali distet Cynocrambe, colligitur hinc idem quod illa obtinere temperamentum.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Caulis & folia pota, & olerum modo comesta aluum cient. Jus uero decoctionū bilem & aquosa detrahit.

APPENDIX.

Alia est Cynocrambe ab hac nostra, ea cuius mentionem facit Calenus, Paulus & alij, adde etiam Dioscorides, uerum sub nomine Apocyni: quod lectorem, ne diuersas herbas unam esse putaret, monere uolui.

CYNOCRAMBE

Willd. Sanguinolent.

NOMINA.

ΚΟΛΥΤΕΑ Græcis, Colytea & Colutea Latinis dicitur: à nullo tamen, quod sciam, ueterum, quàm à Theophrasto lib. ij. de plant. hist. cap. xvij. celebrata.

GENERA.

Duo eius sunt genera. Vnum quod priuatim Colytea uocatur, officinis in cogni- rum. Germani welsch Quiser appellat. Alterum officinis cognitum & frequen- niti à medicis usurpatū, Mauritano sermone Sena nominatur. Germani ad eam alludentes appellationē, Gener nuncupant. Differunt autem inter se magnitudi- ne: siquidem primū genus maius est altero, utpote quod quadriennio, Theophra- sto loco paulò antè citato teste, se in arborem effert. Siliquæ etiam illius magis tur- gido spiritu distenduntur, Sena uerò siliquas profert lunatas, nec ita prærumidas. Semen deniq; Colyteæ rotundum, lentis obtinens similitudinem: Senæ autem ob longum, cordisq; humani inftar acuminatum.

FORMA.

Frutex est ramis exilibus, folio fenigræci, flore genista: aut pissi luteo, membra- neo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente turgi- do, ita ut digitis si prematur, crepitans dissiliat, in quo semen atrum, durum, latum, lentis magnitudine, pissi gustu, in ordinemq; digestum clauditur.

LOCVS.

Satum utrunque in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Colytea Maio & Iunio mensibus, ac subinde in siliquis oblongis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

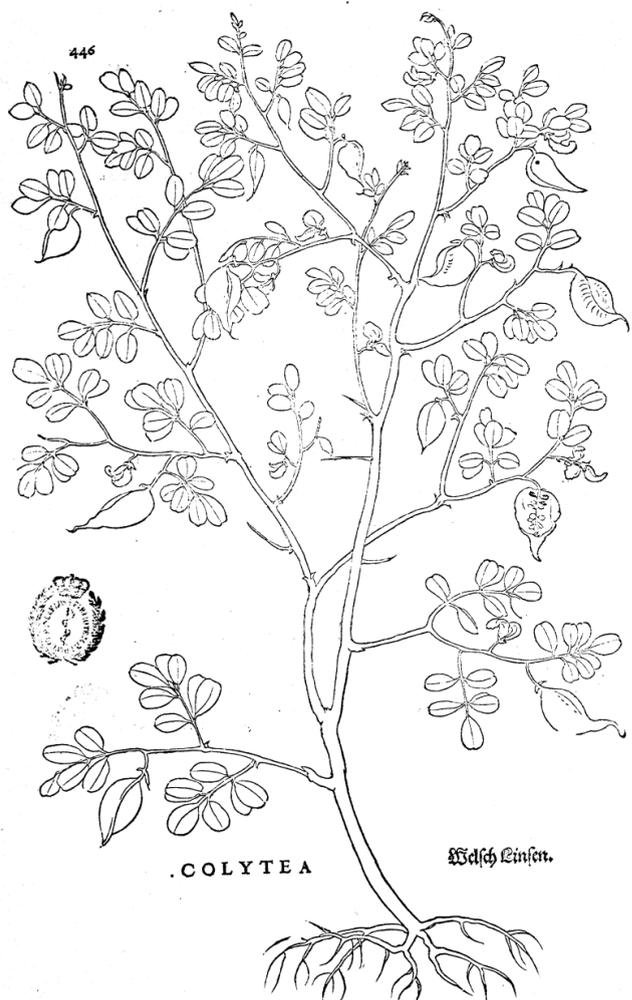
Arabes calidam in principio secundi, & siccam in primo ordine statuunt.

VIRE. EXACTVARIO.

Sene siliquosus quidam fructus à barbaris appellatur, qui citra noxam drachmæ pond. dulcilo potus, pituitam & bilem deicit: post hos reliquos humores modè suis- sime purgat, retorridam atramq; bilem, eiusq; suffusiones ex gallinaceo iure depel- lit. Versuto capitis dolori, scabiei, comitialibus, imperigini succurrit. Sed seruefa- cti ius potius quàm triti farina propinatur. Interaneorum obstructions tollit.

APPENDIX.

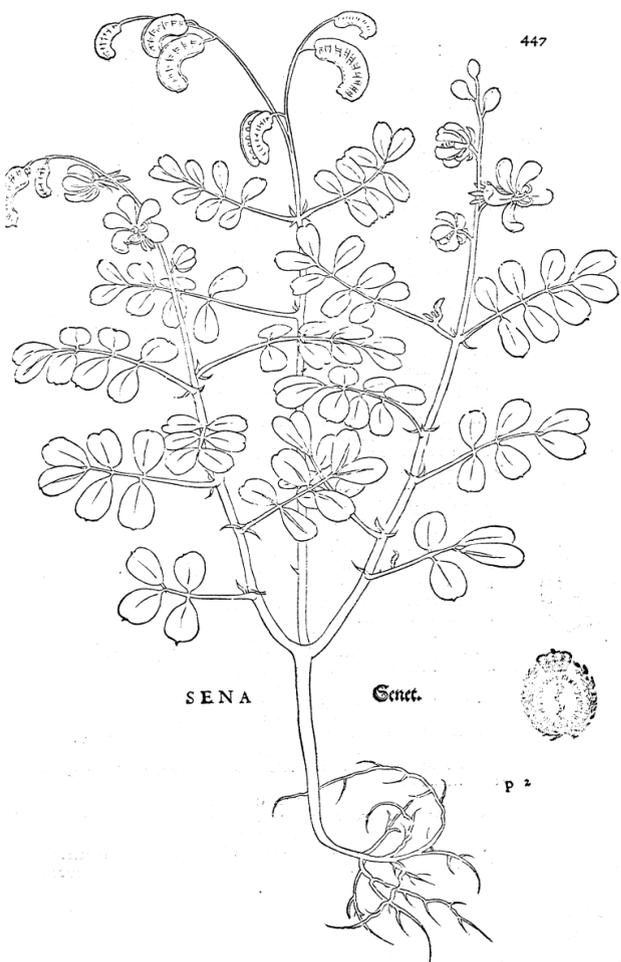
Quum non forma tantum, imò etiam sapore duo hæc Colyteæ genera sibi simi- lia sint, facillè etiam hinc colligitur facultate inter se minimè differre. Quare utrun- que citra molestiam atram bilem retorridamq; educit, caputq; ac cerebrum, & in- firumenta sensuum à noxijs purgat humoribus. Quid multa: aduersus omnia uitia ab atra bile nata ualeat.

446

. COLYTEA

Waldsch Linden.

447

SENA

Sect.

p 2

NOMINA.

Pes Cornicis. **Κ**ΟΡΩΝΟΠΟΥΣ, **Κόρωνος** Græcis, **Pes Cornicis** & **Sanguinaria** Latinis dicitur. Officinis incognita herba. Germanis cōmodē **Kraen** oder **N. ap. pensij** appellari potest. Coronopus enim non alia ratione dici coepit, quā quod Cornicis pedem effigie repræsentet. Sanguinaria autem Sanguinalis uocata est, quod sanguini sistendo apta sit herba. Sunt qui herbam **Stellæ** nominant, alludentes haud dubiè ad græcam appellationē astrion. Nonnulli quod folium eius multipartitō confectum in ceruini cornu imaginem effigietur, **Ceruinum cornu** uocant.

FORMA.

Herbula est oblonga, per terram strata, folijs fisis, radice gracili & adstringente. Ex qua quidem descriptione, est concisa admodum, satis liquet, herbam hanc cuius picturam damus esse Coronopum. Herbula enim est folijs oblongis & fisis ac in multas partes laciniatis, atque adeo cornicis pedem effigie referentibus, humi quoque semper sparsa proferit: radice denique tenui admodum & adstringente prædita. Quibus omnibus id quoque accedit, quod Dioscorides Pysyllium folia Coronopo similia habere scribit: quod si uerum esse ex utriusque herbe collatione experiri uolueris, senties Coronopi huius nostri folia planè Pysyllij folijs simillima esse, potissimum ubi primum è terra erumpunt: imò quod ad folia, flores & semina atinet, omnia in utrisq; sibi similia deprehendes, in eoq; solo distare comperies, quod Pysyllium folia non fissa habeat, & in altum surgat, singulaq; iam dicta maiora producat: contra Coronopus humi repat, minoraq; omnia proferat. Vtracq; igitur herba luteos obtinet flores, & semina in capitulis pulicibus similia. Capitula uerò in Coronopo sunt multo quàm in Pysyllio tenuiora ac longiora, id quod pictura graphicè monstrabit. Ex his quoque manifestum fit errare illos toto cæclo, qui gramen aculeatum & Coronopum unam & eandem herbam esse contendunt, cum tamen forma non parum distare uideantur. Atque hinc est quod omnes ueteres tam Græci quàm Latini utranque herbam seorsim, & in diuersis locis descripserint. Plinius siquidem lib. xxiiij. cap. xix. aculeatum gramen in cacumine aculeos plurimum quinos habere, atque adeo **Dactylon** uocatum esse hoc nomine, quod scilicet digitorum speciem referat, scribit. Coronopus uerò neque quinos, neque in cacumine aculeos obtinet, sed tantum folia fissa, uel si aculeos placet appellare has **fissuras**, non in cacumine, sed in ambitu pascim foliorum eas reperies: ut certum sit Coronopum non esse aculeatum gramen.

LOCVS.

Dioscorides in incultis, semitis, & iuxta domicilia nasci tradit. In Germania tamen, quod sciam, nusquam nisi facta prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, ac subinde in oblongis capitulis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ex adstrictione ipsa satis constat radicem ipsam siccandi uel præditam esse.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba cocta estur olerum modo. Radicem habet in cibo adstringentem, quæ cœliaci conducit.

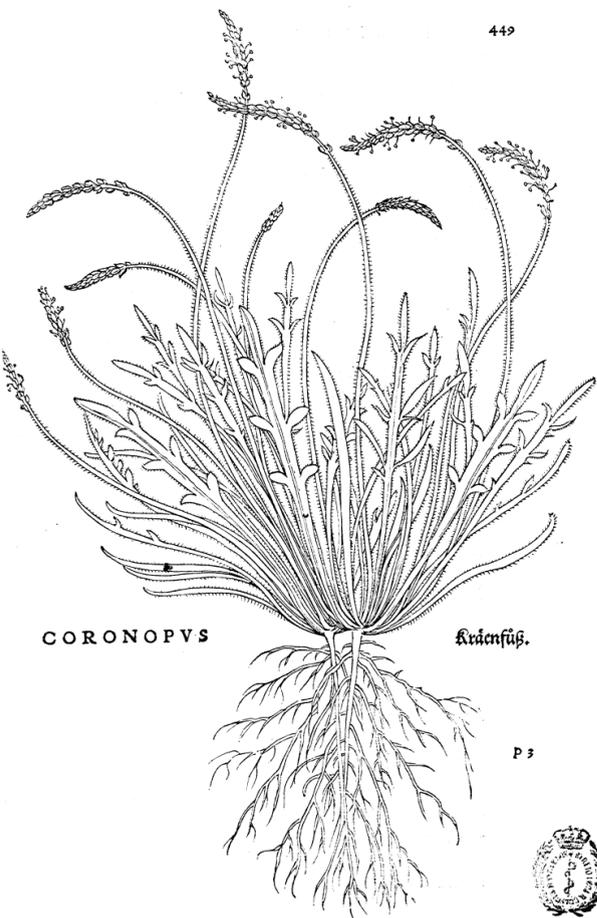
EX GALENO.

Coronopodis radix comesta cœliaci prodesse creditur.

EX PLINIO.

Seritur interim Coronopus, quoniã radix cœliaci præclarè facit in cinere tosta.

449

CORONOPVS

Krautfuß.

P 3

CYCLAMINUS, ἰχθυόθερον Græcis, Rapum & tuber umbilicisq; terræ Latinis, Cyclamen officinis mutata uoce, Panis porcinus & terræ, atq; Arthanita à nostris gratis herbarijs, Germanis *Edwurz* oder *Apffel*, *Schwain* oder *Schwior* dicitur. Cyclamino Græci nomen fecerunt, circumactâ in orbem eius circinationē contemplati, ἰχθυόθερον, quasi ab orbe Cyclaminon, hoc est, orbicularē dixerunt. Fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Ichthyotheron uerò sîdem, quod pisces ea necantur nominauerunt. Romani Rapum terræ, quoniam eius radix in terra uelut Rapum extuberat. Quia si nê ratione terræ tuber, quod in molem quandam intumeat: aut umbilicum terræ, quoniam ut umbilicus circinata forma emergit, sic & Cyclaminus sub terra conspiciatur, etiam appellatur. Panem porcinum haud dubiè primum uocarunt subulci, qui pecori suo radicem huius gratam pabulis cognouerunt. Ceteri antiquum Cyclamini nomen ignorant, quod sæpius radicem in orbem circumactâ intuerentur, quæ non in globum intumescens, sed ueluti pressa sese in latitudinem explicaret, qua forma quotidiano usu panes uisuntur, terræ panem ceperunt appellare.

FORMA.

Folia Hederæ habet, purpurea, uaria, supra in frâsq; albicanibus maculis. Caulem longitudine quatuor digitorû, nudum, folijsq; carentem, in quo flores rosarum effigie purpurei. Radicem nigram, rapo similem, in latitudinem se pandentem.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis & uepibus, maximè sub arboribus.

TEMPVS.

Cyclaminus ad finem Augusti folia sua quæ per integrû retinuit, amittit, & subinde noua emittit, atq; statim inter ea flores ostendit, qui integro duranti autumno.

TEMPERAMENTVM.

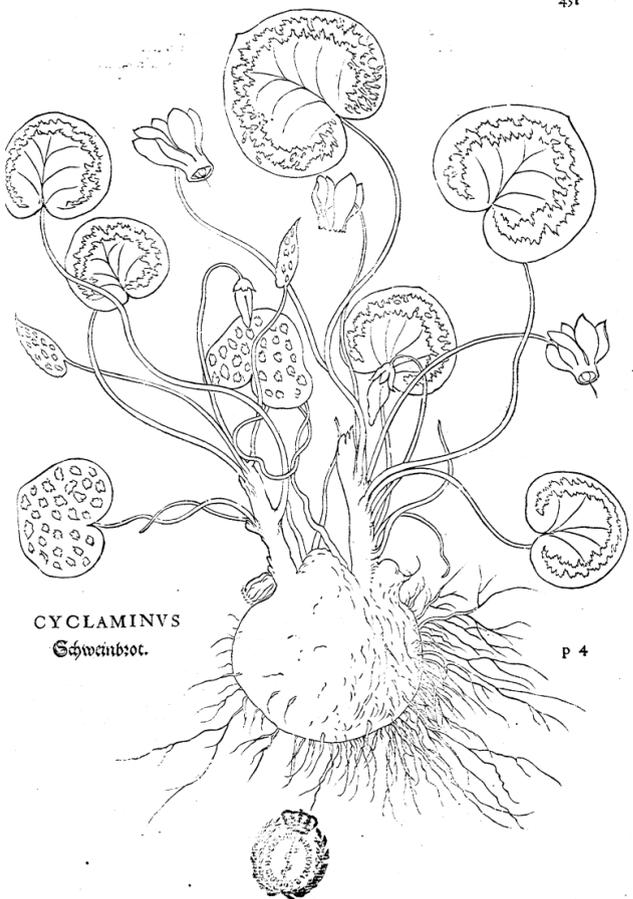
Clarum est ex particularibus operationibus, quas statim subiiciemus, Cyclaminum esse calidam & siccam in tertio ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix Cyclamini cum hydromelite pota, pituitam, aquamq; per inferna trahit. Menfes pota & apposta cit. Tradunt si prægnans mulier radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Bibitur & in uino contra letalia, præsertim leporè marinum. Illita contra serpentû ictus remedio est. Inmixta uino ebrietatem facit. Regium morbum si sit tribus drachmis pota cum passo, aut diluta mulsâ. Sed oportet eum qui bibit cubiculo calido reclinare, multis uesibus cõrectum, quò sudet. Sicctus uerò sudor feleus colore inuenitur. Succus eius ad purgandum caput, naribus instillatur. Sedi etiam deicienda excrementa in lana subijci. Umbilico, imo uentri & coxæ illitus succus aluû mollit, uerum abortû efficit. Suffusus & hebetibus oculis inunctus cum melle succus prodest. Medicamentis abortû inferentibus admiscet. Sedem proidentè cum aceto inunctus succus cõpescit. Exprimitur rufa radice succus, & ad mellis crassitudinē decoquit. Radix cutem extergit. Exanthemata reprimat. Vulneribus per se ex aceto aut melle medet. Illita lienē minuit. Vitiâ cutis in facie à sole & alopecias emendat. Decocto eius luxata, podagra, & ca pitulculu scula, per mionesq; uniliter fouent. Ipsaq; in ierere oleo seruata, ad cicatri cem perducit, quæ oleo illo inuncta fuerint. Cautata radix oleo explet, & cineriferuenti imponit, adiecto interdû thyrthenicæ ceræ modico, ut frigiditatem crassitudinem contrahat unguentû, cum primis utile per mionibus. Radix Scillæ modo concisa reponitur. Narrant ad amatoriam afflumi cõsulam, & in pastillos cõformant.

EX GALENO.

Cyclaminus uarias vires obtinet, nam & extergit, & incidit, & ora uenarum aperit, & attrahit, & discutit. Clarum uerò id est ex particularibus operibus. Nam succus eius

CYCLAMINUS
Schweinf.

Cus eius hæmorrhoidas referat, uiolenterq; ad recessum prouocat in floccis appositus. Sic etiam medicamentis tubercula, firmas, aliasq; durities discutientibus cum miscetur, ac suffusus cum melle illitus competit: ad hæc quoq; per nares expurgat. Ad eò est uehemens eius facultas, ut abdomine illito uentrem subducatur, & fecum interimat. Nam & alioqui ualidum interimendo conceptui medicamen est, in pessulo addita. Tota uerò radix succo imbecillior est, quanquam & ipsa uehemens sit. Nam & menses siue epota, siue apposita euocat, & regio morbo prodest, non modo ipsum uiscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem excernens. Proinde à portione omnibus modis sudoris adiuuanda prouocatio est. Modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passo. Cutem extergit cum in alijs, tum quod alopecias, ephelidas, omniaq; exanthemata curet. Lienem quoque induratum iuuat illita, tum recens, tum arida. Sunt qui radicem siccam asthmaticis exhibeant.

EX PLINIO.

Cyclamini radix contra serpentes omnes bibitur. In omnibus ferenda dombus, si uerum est, ubi fata sit, nihil nocere mala medicamenta: amuletum uocant: narrantq; ea ebrietatem repræsentari, addita in uinum radice. Et siccata Scilla modo concola reponitur, decoquiturq; eadem ad crassitudinē mellis. Suum tamē uenenum inest ei, traduntq; si prægnans radicem eam transgrediat, abortum fieri. Radix denique tribus drachmis bibitur in loco calido, & perfrictionibus tuto: sudores enim felles mouet.

DE CYPERO. CAP. CLXXI.

NOMINA.

CYPEROS ἰσχυράς Græcis, Cyperus & Cypirus Latinis dicitur. Quum enim Græci quandoq; diphthongo, ut Theophrastus, quandoq; uocali breui, quemadmodum Dioscorides, Galenus & alij quidam, penultimam scribant, sit ut aliqui e, alij uerò i retineant. Poetæ qui e ex diphthongo retinuerunt, merito penultimam in Cypero produciunt. Officinæ latinæ nomen retinuerunt. Germanis wilber Galgan uocatur.

FORMA.

Cyperus porri folia habet, longiora tamen, graciliora & solidiora. Caulem cubitalem, & nonnunquam altiorē, angulosum, scæno similem, in cuius cacumine minorum foliorum ac feminis productio est. Radices illi subsunt, quarum usus est, oblongæ, oliuarum modo sibi inuicem cōmissæ, aut rotundæ, nigra, sua uiter olen tes, & amaræ: uel, ut Theophrastus delinuit, inæquales, partim crassa, carnosaq; partim graciles atq; furculosæ. Ex qua descriptione omnibus esse perspicuum arbitramur, stirpem cuius nunc picturâ damus esse Cyperum. Siquidem folia fert porracea, longiora exilioraq; caulem altitudine cubiti, aut altiorē, angulosum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen residet. Radices huic sunt oblongæ, oliuarum modo inter se connexæ ac inuicem implexæ, aut rotundæ, nigra, iucundè spirantes, gustu amara. Præterea magna inæqualitate notantur, quod pars quædam crassa carnosaq; quædam gracilis atque lignosa sit. Nemo enim non uidet radicis tenuitatē furculosam prouinus in oliuaria tubercula uerticillari. Nascitur quoque è latere huius radícula, quod Theophrastus etiam notauit, unde cauliculus erumpit alius, ut pictura affabre monstrat.

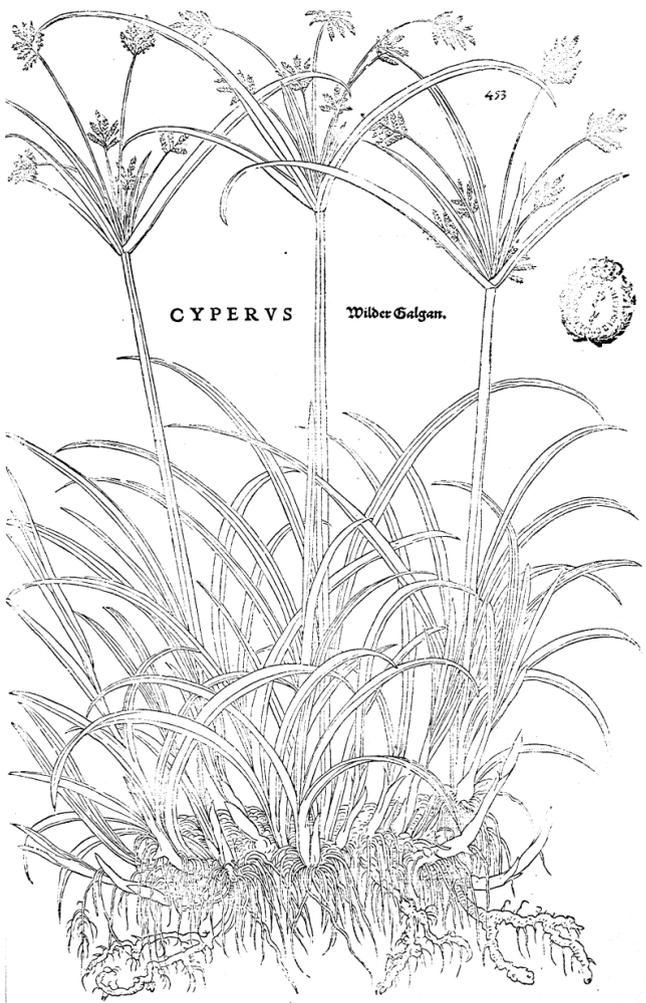
LOCVS.

Nascitur in locis cultis & palustribus. In Germania certè non nisi cultus in hortis prouenit.

TEMPVS.

Minuta folia in cacumine cum semine Junio & Iulio mense producit.

TEMPVS.

CYPERUS

Wiber-Galgan.

473

Cyperi radices maximè usui sunt, exsiccantes pariter & exsicantes citra mordacitatem.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radici Cyperi calefaciendi vis inest, urinamq; mouendi. Calculosis & aqua inter cutem correptis pota succurrit. Aduersus scorpionum ictus remedio est. Refrigerationibus uuluae & pinguetionibus fortè auxiliatur. Pellit menses. Arida trita oris ulceribus, etiam si depalcant, prodest. Malagmaris calefacientibus miscetur, & uentorum spissamentis accommodatur.

EX GALENO.

Cyperi radices maximè usui sunt, exsiccantes pariter & exsicantes citra mordacitatem. Itaq; ulceribus quae praenimia humiditate cicatricem difficulter admittunt, mirificè profunt: habent enim quiddam etiam adstringens, quapropter ulceribus item oris conueniunt. Quin & incidendi uim quampiam illis inesse testificandum, quia & calculo uexatis congruunt, & urinam mensesq; mouent.

EX PLINIO.

Cypero uis in medicina pfloridri. Illinitur pterygij, ulceribusq; genitalium, & quae in humore sunt omnibus, sicut oris ulceribus. Radix aduersus serpentium ictus & scorpionum praefertim remedio est. Vulus aperit pota. Largiori tanta uis, expellit eas. Urinam ciet & calculos ob id utilissima hydropicis. Illinitur & ulceribus quae serpunt, sed his praecipue quae in stomacho sunt, ex uino uel aceto illita. Iuxta radix in tribus heminis aquae decocta ad tertias tulsit medetur. Semen tostum & in aqua porum, sicut aluum & foeminarum menses, capitisq; dolores facit.

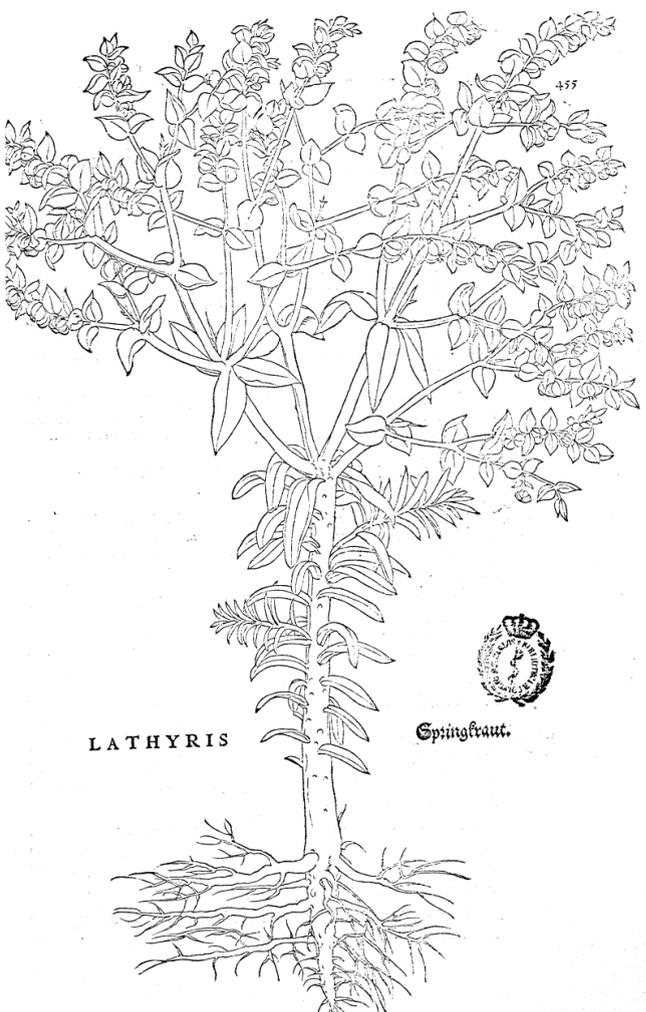
D DE LATHYR. CAP. CLXXII.

NOMINA.

ΑΟΥΡΙΣ Graecis, Lathyrus Latinis, officinis Cataputia minor, quod in pilulis quibusdam, seu potius catapotijs, semen feratur, quod uerisimilius est, quia granis eius ad aluum subducendam pro catapotijs utantur. Germani Spingelrunt / Spingelröner oder Trüböner appellat, quod semen scilicet nisi in tempore auferatur, sua sponte ex loculamētis saliendo excidat.

FORMA.

Caulē profert cubitalem, uacuum, digiti crassitudine: in eius cacumine sunt alae. Folia in caule oblonga, amygdalinis similia, latiora tamen & laeuora. Quae uero in fummis sunt ramulis, minora, Aristolochiae aut oblongae Hederae figura. Fructum fert in fummis ramis tribus loculamētis distinctū, rotundū ceu Capparin, in quo terna sunt semina putaminib; inuicē discreta, rotunda, maiora eruis, quae quā corticibus exuunt, candida sunt, & gustu dulcia. Radix illi tenuis & inutilis. Totus autem frutex lacteo liquore, Tithymali modo, plenus est. Hanc certè descriptionē, si singula comparare uelis, ita Cataputiae minori quadrare inuenies, ut nulla prorsus sit nota, quam non pictura referat. Nam haec caulem cubitali emittit longitudine, & digitali crassitudine. Gignunt in fastigio alae, & folia in caule oblonga, amygdalae proxima, latiora & laeuora. Quae autem in fummis emittant ramulis, minoribus quae caulem ambiunt conspiciuntur, Aristolochiae aut longioris Hederae figura. In cacuminibus fructum gerit triplici cellula conceptuōse distinctum, ceu Capparin rotundum, in cuius uentriculis grana tria intercurantibus membranis diuisa continentur, eruis maiora, rotunda, quae corticibus exuta alba spectantur, gustatu dulcia.

455

LATHYRIS

Springer.

LOCVS.

Nascitur locis cultis & sabulosis.

TEMPVS.

Carpitur autumnum dum fructu praegnant est, semenq; eximitur dum tunicala quibus includitur, inaruerunt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam in tertio, & in primo ordine humidam statuunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Purgant aluum grana eius sex uel septem sumpta in cataportio, aut comesta, aut cum caricis aut palmulis deuorata, frigida superpota aqua. Ducunt autem pituitam & bilem, & aquas. Succus Thymali modo exceptus, eundem effectum praestat. Folia cum gallinaceo aut oleribus decoquantur ad eisdem effectus.

EX GALENO.

Sunt qui Lathyrin dicant Thymali esse speciem, tum quod similiter illis succum habeat, tum quod eodem modo purget, uniuersaq; illis facultate similis sit, nisi quod semen gustantibus uideatur dulce: quod sane etiam maximè purgatoriam uim obtinet.

EX PLINIO.

Grana uicena in aqua pura aut multa pota, hydropicos sanant. Trahunt & bilem. Qui uehementius purgari uolunt, cum felliculis ipsi sumunt ea, nam stomachum laedunt: itaq; inuentum est, ut cum pisce, aut iure gallinacei sumerentur.

DE LEUCOIO DIOSCORIDIS

CAP. CLXXIII.

NOMINA.

ΔΕΥΚΟΤΟΝ Graecis, Viola alba, uel Viola simpliciter Latinis, officinis Mauritana uoce Cheiri uel Keirim appellatur, Germanis Weich. Non autem temerè adiectū est Dioscoridis: hac enim uoce à Leucoio Theophrasti, de quo suo loco dicemus, segregare uoluimus.

GENERA.

Esti Leucoij nomine Viola significetur candida, tamen & pro lutea, & caerulea, & purpurea solet usurpari. Quatuor itaque Viola huius sunt genera, quae sola florum diuersitate inter se differunt. Alia enim candida, alia lutea, alia purpurea. Non est tamen quod per purpuream hic intelligas eam quae Graecis *ἰσῆ*, & Latinis propriè Viola dicitur: nam eius alia ab ea de qua hic agimus familia est, huiusq; tum qualitate tum facultate, adde etiam forma, contraria. Ea enim quae *ἰσῆ* Graecis uocatur, humilis est, ob id à nonnullis Scissilis dicta, & latiore folio. Contra nostra illa, ut mox dicemus, cubitali est altitudine, & minimè sessilis. Idem de candida dictum putes, nam ea quoq; duplex est: una de qua hic fit sermo, alia sessilis, de qua in praesentia nihil dicemus. Nos tria duntaxat genera picta damus: caeruleas enim uidere non licuit. Quare supposititium hoc uerbum in Dioscoride puto, maximè cum Plinius lib. xxi. ubi de fatiuis Violis loquitur, purpurea scilicet, lutea & alba, nullam de caerulea mentionem fecerit.

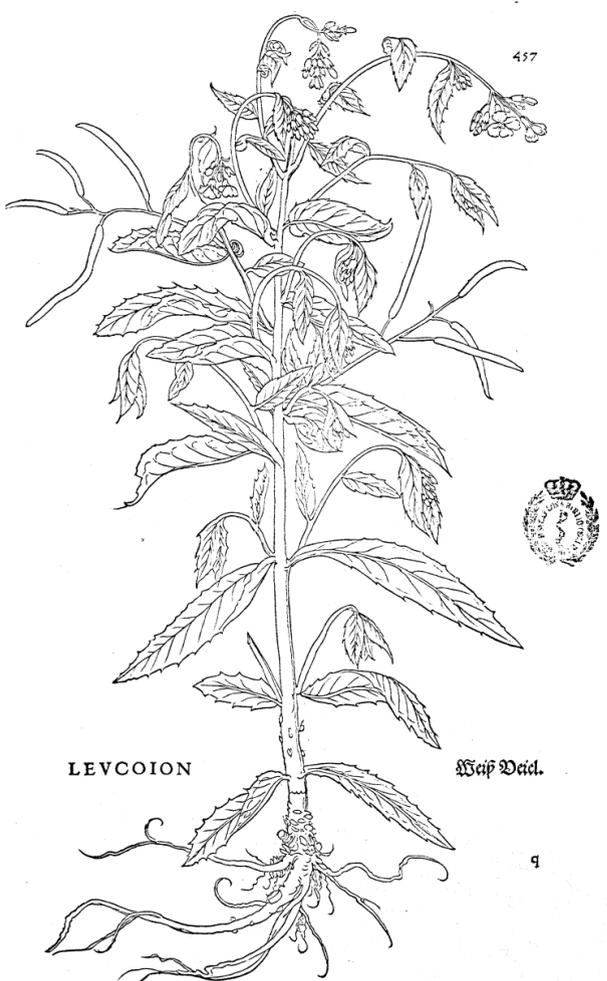
FORMA.

Cubitali altitudine profiliunt, ramosae, caule Brassicae exiliori, folio longo, molli, canescente, flore quadrifolio, Violae syluestris odorem referente, non unius coloris, nam alij candidi, alij lutei, alij purpurei. Semen foliaceum tenuibus quidem, sed quincuncialibus siliquis continetur.

LOCVS.

Vbiq; ferè in hortis & cultis reperiuntur. Non enim nascuntur magna ex parte nisi late facerint.

TEMPVS.

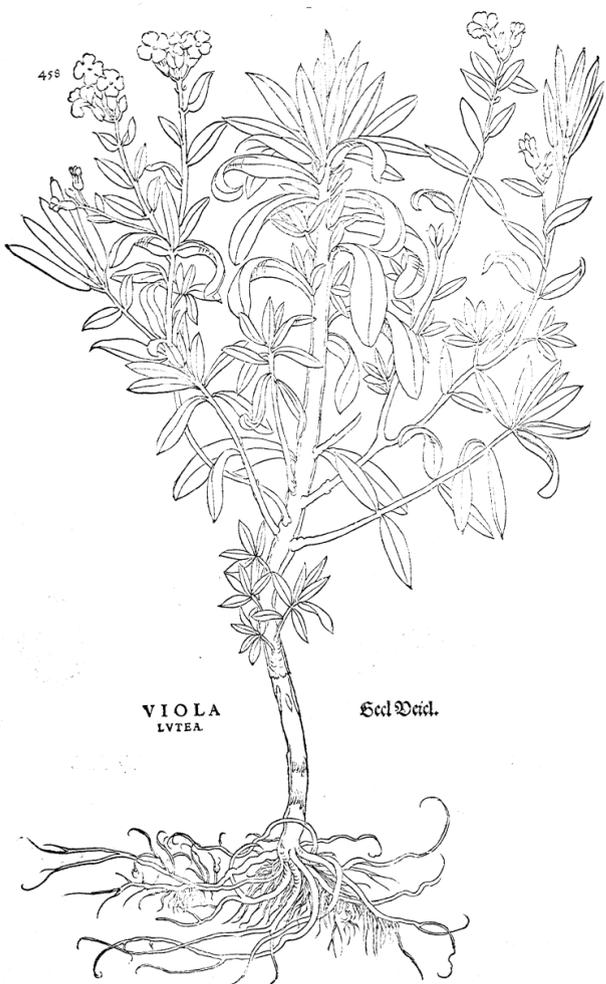
457

LEVCOION

W. & A. Deid.

9

459

VIOLA
PURPUREA.

Braun Deiel.

92

TEMPVS.

C Primo uere & Maio potissimū mense, inter flores emicat Leucoion. Hoc itaque tempore flores carpenti. Semen inter aestatis initia profert.

TEMPERAMENTVM.

Leucoion abstergentē facultatem possidet, & tenuium est partium, Galeno auctore, proinde ut calidum sit necesse est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lutea in medicina praecipui usus est. Huius flores aridi effere facti in defecsi-
nibus, contra uulua: inflammationes ualent, & menstua educunt. Cerato excepti
rimas sedis sanant: cum melle oris ulcera. Semen eius duum drachmarum pondere
ex uino potum, aut cum melle appositum, menses, secundas & fetus educit. Ra-
dices cum aceto illita, reprimunt lienem, & podagricos iuuant.

EX GALENO.

Leucoij frutex uniuersus exergentē facultatem obrinet, ac tenuiū partium est,
plus tamen flores, & inter hos qui sunt sicciore magis etiam quam uirides, ad eū
& oculorum crassas cicatrices extenuant. Tum menses quoque decoctū eorum mo-
uet, & secundas, fetumque mortuum elicit, & si bibatur, abortum facit. Est ergo id
medicamentū, ut si quod aliud, amarum. Quod si quis uirium eius uehementiam
multa aqua admista mitiget, aut certe id genus aliquo, habebit & ad phlegmonas
bonum medicamentū. Sic decoctum eius si non merum fuerit, uteri phlegmonas
identidem persufum sanat, potissimum quae diutino tempore ad scirri modum in-
duruere. Sic cum cerato ulcera aegre ad cicatricem peruenientia curat. Sunt uero
etiam qui cum melle ad oris ulcera adhibeant. Semen quum eiusdem sit facultatis,
apertissimum est duarum drachmarū mensura potum, tum mensibus cendis cum
melle appositum conuenire creditur, fetumque uiuentem interficere ac mortuum
ejicere. Radices similis quoque facultatis, nisi quatenus crassioris sunt essentiae, &
magis terrenae, cum aceto lienes induratos sanant. Nonnulli uero & phlegmo-
nas induratas ipsi curant.

EX PLINIO.

Extenuant, menstua & urinā ciunt. Minor uis est recentibus, ideoque aridis post
annum utendū. Lutea dimidio cyatho in aquae tribus, menses trahit. Radices eius
cum aceto illitae sedant lienem. Item podagram, oculorū inflammationes, cum myr-
rha & croco. Folia cum melle purgant capitis ulcera, cum cera rimas sedis, & quae
in humidis sunt. Ex aceto uero collectiones sanant.

DE LAPATHO CAP. CLXXIII.

NOMINA.

Lapathum unde dicitur. **ΑΡΑΘΟΝ** Graeci, Runicem Latini, barbari Lapatium uocant. Lapa-
thum autem ab effectu nomen accepit, quod scilicet exinanire: etenim
hanc quoque uacutare uel exinanire Graecis est: omnium siquidem generum
folijs decoctis alius mollitur.

GENERA.

Primum. Huius quatuor genera facit Dioscorides. Primum oxylapathon Graecis & La-
tinitis dicitur. Officina Lapatium acutum, Germani **Wengelwurß** / **Geindrewurß** /
Streyßwurß / **Zitterwurß** / **Widampffer** nominant. Oxylapathū, quamuis an-
ceps in acidum saporē uel acutam figurā uideatur significatio, tamen nomen hoc à
folijs quae in mucronē definunt accepisse uidetur. Secundū genus hortense priori
dissimile, non quidē in uniuersum, sed duntaxat in folijs, quae Serapione teste, mul-
to sunt latiora. Hoc genus haud dubiē est Rhabarbarū monachorum, quod passim
hodie in hortis plantatur: Oxylapatho enim per omnia ferē simile est, folia tamen
latiora obtinet, & ob cultū paulo tenerius est. Cum autem primū erumpūt folia,
Tertium. purpurea ferē sunt, dein quotidie uiridiora fiunt, ut pictura ipsa monstrat. Tertium
sylue-

46.

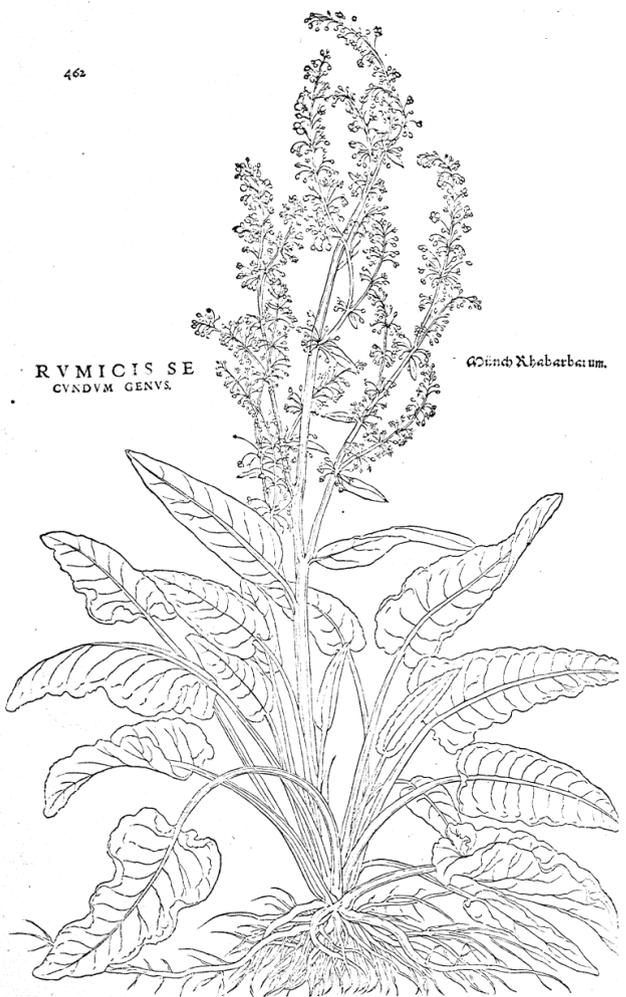
OXYLAPATHVM

Sengeltwurz.

93

RUMICIS SE
CYNDVM GENVS.

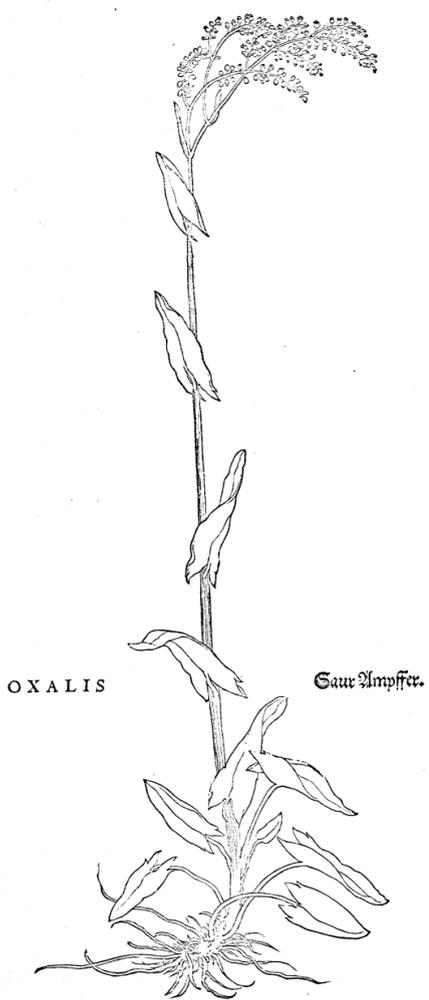
Ἰνδικὸν Ῥεβαρβαύμ.

RVMICIS
TERTIUM GENVS.

Scit. Deimich.

OXALIS

Sauerampfer.

ſylueſtre, paruum, plantagini ſimile, molle & humile eſt, quod vulgato nomine bo-
 nus Henrichus, germanicè gürer Dcincridi dicitur, id quod ex forma primùm col-
 ligitur: folia enim eius oxalidi, niſi quod ampliora ſunt, atque adeo ad plantaginis
 nonnihil accedunt folia, ſimilia ſunt. Flores autem eius & ſemen ſic Oxylapathū refe-
 runt, ut uix ab inuicè diſcerni queant. Dein uires etiam cōueniunt: uulneraria enim
 herba eſt Bonus Henrichus, ac mirificè ad ſordida purganda, ac glutinanda ulcera
 confert, ſic ut appenſa etiam, ac trita uulnerib. impoſita, uermes qui in ijs nati ſunt
 excidere faciat. Quartū genus Græci *ξυαλίς*, Latini Oxaliden, officinè Acetofam, *Quartū*
 Germani *Saur Ampffer* nominant. Oxalis autem ideo dicta eſt, quod in guſtu *Acetof.*
 acorè planè reſpiat, unde etiam uulguſ Acetofam uocauit. Hanc propriè Romani
 appellarunt Rumicè, forſitan quod ab ea ſuccus non aliter atq; mamma, quam Ru-
 men ueteres dixerunt, ſitientibus exuſi ſoleat. Galenus tria tantum genera Lapa-
 thi facit, Oxaliden, Oxylapathon & Hippolapathon, quod ſic Græci quali grande *Rumex uulde*
 Lapathum dicunt, magnis amplisq; rebus hippo præponere ſoliti, ab equo excel- *dicit.*
 lentis amplitudinis animali magnitudinem mutantes. *Hippo.*

FORMA.

Oxylapathū folijs duris & in cacumine acutis, ſemine herbaceo acuminato ex mi-
 nutiſſimis pediculis dependente, radice longa & lutea uel porius crocea. Secundū
 genus Oxylapatho perquam ſimile eſt, folijs tamè latioribus ac teneriorib. conſtat,
 caule bicubitali interdum, ſtriato, floribus exiguis, luteis, ſemine ut Oxylapathon
 triangulari, radice longa & lutea ſeu crocea. Ternū genus, quod uulguſ hodie Bo-
 num Henrichū uocat, foliū Oxalidi, latius tamè, aut Aro, uel ut Dioſcorides inquit, *Oxalidi.*
 plantaginiue ſimile obtinet. Aliqua enim Ari, aliqua autè plantaginis folia referunt.
 Caulè prioribus duobus humiliorè, in quo flores & ſemina racematim multa de-
 pendent. Radicè uerò longam & ſubflauā. Oxalis autè folia ſylueſtri & paruo hu-
 miliuſ Rumici ſimilia habet. Caulis eius nõ ad eò grandis eſt, ſed quicubitu altus. Se-
 men acuminatum, rubrum, quod foliaceo ueſitur in uolucro, lapore acri, quod in
 caule & adnaſcentibus coliculis naſcitur.

LOCVS.

Oxylapathon in paluſtrib. & circa foſſas potiſſimū naſcitur. Secundū genus ho-
 die in multorū hortis conſtitum prouenit. Ternū paſſim in areis, ſepibus & circa ui-
 nera creſcit, Oxalis in omnibus pratis copioſiſſimè prouenit.

TEMPVS.

Æſtate antequam prata demetantur omnium copia haberi poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores Acetofam ſtatuit eſſe frigida & ſiccā in ſecundo. Atqui quale huius
 & reliquarū Rumicū ſit temperamentū, ex facultatibus earundem, quas mox dice-
 mus, facile deprehendunt ſtudioſi. Secundi generis Rumex in folijs manifeſtiſſimā
 acidiſſimam offendit, ut hinc etiam conſpiceret liceat eſſe Rumicem, ut cunq; monachi
 & cum ijs multi quoq; medici, Rhabarbarum eſſe contendunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnium Rumicū oſus decoctū aluum mollit. Crudum illitū cum roſaceo aut
 croco melicerides diſcutit. Semē ſylueſtris & Oxylapathi & Oxalidis cum aqua aut
 uino utiliter contra dyſenterias, cœliacos affectus, ſtomachi ſtultitia, ſcorpionumq;
 icūs bibiſ. Si quis etiā in potu præſumat, nihil icūs patiet. Radices iplarū ex aceto
 & crudæ illitæ, lepras, impetigines, ſcabroſosq; ungues ſanāt. Sed antea locus aceto
 & nitro in ſole perfricandus eſt. Pruritus decoctū earum ſecat, ſi eo foueantur. Co-
 ctæ in uino ſi cum iure colluant, aurium dentiumq; dolorē mulcent. Strumas paro-
 tidæq; diſcutiunt ſi cum uino decoctæ illinant. Lienis aurē cum aceto. Aliqui utun-
 tur radicibus contra ſtrumas, uinculo collo eas appendentes. Tritæ & appoſitæ ſce-
 minarū fluxiones ſiſtunt. Decoctū cum uino & potè regio morbo correptos emen-
 dant. Calculos ueſicæ cōminuunt. Menſes cient. Scorpionum icibus auxiliantur.
 Hippolapathon caſdem antedictis Rumicum generibus uires obtinet.

EX GALENO.

C Lapathum moderatè digerentè facultatem habet, oxylapathum uerò mistam: nam simul cum eo quod digerit, nõnihil quoq; reprimendi facultate participat. Semen eorum manifestam quandam adfrictionè obtinet, ad eò ut & dyfenterias, & alui profluvia sanet, potissimum autem oxylapathi. Hippolapathon eadèdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

EX PLINIO.

Syluestria Lapatha scorpionũ icibus medentur, & ferire prohibent habentes. Radix aceto decocta si coletur, succus dentibus auxiliatur: si uerò bibatur, morbo regio. Semen stomachi inextricabilia uina sanat. Hippolapathi radices priuatim unguis scabrosos detrahunt. Dyfentericos, semen duabus drachmis in uino potum, liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua coctis, sanguinem reñcientibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodest. Præstantissimos patillos faciunt ex folijs & radice, addito nitro & iure exiguo. In ulu aceto diluunt. Sed fatiuũ in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice melicerias & lepras curant. In uino uerò decocta, strumas & parotidas & calculos. Poto uino & lienes, coeliacos æque & dyfentericos & tenafmos. Ad eademq; omnia efficacius ius Lapathi, & ructus facit, & urinã ciet, & oculorum caliginem discuit. Item pruritus corporis, in folia balnearũ adiditum, aut prius ipsũ illitum sine oleo. Firmat & cõmanducata dentes. Eadem decocta cum uino, sistit aluum. Folia soluunt adiecto sale.

APPENDIX.

Alterius generis Rumicis, qui Rhabarbarũ monachorũ uocatur, radix purgandi etiam uim obtinet, si in puluerem redacta drachmæ pondere fumatur. Nec id mirum admodum, cum etiam Dioscorides ipse omnium Rumicum olus decoctũ aluum mollire, atq; decoctas eorundem radices cum uino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna educationem, testetur.

DE LIMONIO CAP. CLXXV.

NOMINA.

LIMONION Græcis, Limonion, Beta syluestris & Tintinabulum terra Latinis, uulgo Pyrola, Germanis Wintergrün / Holzmangolt / Waldmangolt / oder Waldesst appellatur. Beta autem syluestris hæc herba dicta est, quod in fyluis & locis mucosis, horrensi Beta primum erumpenti haud dissimilis, proueniat. Tintinabulum, à floribus eius tintinabulo similibus. Pyrola, quod eius folia arboris pyri folio similia sint.

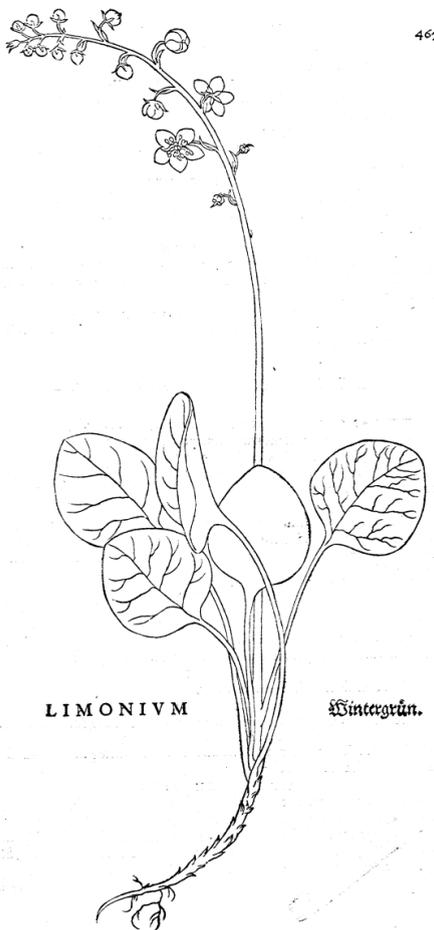
FORMA.

Folia Betae similia habet, tenuiora tamen & minora, decem, aut plura. Caulem tenuem, rectum, lilio aequalem, femine rubro, gustuq; adstringente plenum. Ex qua siquidem descriptione abundè liquet, herbam quam uulgo Pyrolam uocare esse Limonium. Folijs enim Betae similes est, uerum tenuioribus & minoribus (legendum enim in Dioscoride *μυρσίνη*. & non *μυρσίνη*, Plinio libro uigesimo, capite octauo, recte) decem, interim pluribus. Caule tenui, recto, lilio simili, pleno feminis rubri, quod gustu adstringit. Quibus accedit quod germanicè *Waldmangolt* / id est, Beta syluestris nominatur. Neque uires discrepant: adstringit enim, uulnerariq; herba est Pyrola, haud secus atque Limonium. Flores denique tintinabulo similes sunt, ut citra ullum discrimen Pyrolam Dioscoridis esse Limonium asserere liceat.

LOCVS.

In umbrosis & syluestribus prouenit locus.

TEMPVS

LIMONIUM

Sinigran.

TEMPVS.

Junio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & semen gustu uehementer adstringunt, ita ut in tertio ordine siccitatis illud recte recentiores collocent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen tritum in uino potum acetabuli mensura, dysentericis ac coeliacis auxiliatur. Rubrum foeminarum profluuium sistit.

EX GALENO.

Limonij semen utpote austerum, coeliacis, dysentericis & sanguinem spuentibus cum uino exhibent. Lauat & profluuium muliebre. Satis autem est acetabuli mensura.

EX PLINIO.

Huius folia ambustis utilia, guttancia adstringunt. Semen acetabuli mensura dysentericis prodest. Aque e radice coctæ maculas uesicium eluere dicuntur, itemq; membranarum.

EX RECENTIORIBVS.

Pyrolæ decoctum interna & externa uulnera potum sanat. Item fistulis ac alijs malignis ulceribus medetur.

DE LAMIO CAP. CLXXVI.

NOMINA.

LAMIVM Plinio lib. xxi. cap. xv. & lib. xxij. cap. xiiij. uocatur. Vulgo Vrtica iners & mortua. Sunt qui albam Vrticam nominent, & Archidæ gelicam. Officinis inuicem, germanicè Todmeßel / oder Taimel, sicut dicitur. Iners & mortua cognominata, quod folijs non mordentibus sit, & mitissima.

GENERA.

Vrticæ mortuæ tria inueniuntur genera. Vnum albis, quod propriè Lamium dicitur: alterum luteis, & tertium purpureis floribus constat. Nos, quia folijs floribus differunt, nec in eorum folijs aliquod discrimen apparet, una icone omnia tria compleximus genera.

FORMA.

Folijs constat Vrticæ pungentis, minoribus, fimbriatis, candidioribus, lanuginis nequaquam mordaci, caule quadrangulo, flore albo, luteo, aut purpureo, radice ex interuallis cincinnis capillata. Graui odore tota fragrat. Innoxia est & morfu caret. Semen in caulibus per interualla copiosum & nigrum profert.

LOCVS.

Pasim circa semitas & sepes nascuntur.

TEMPVS.

Vere primo, Maio potissimum mense, floribus abundat, & tota ferè aestate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est Lamium, ueluti etiam alia Vrticæ genera, id quod ex gustu, eiusq; facultatibus deprehenditur.

VIRES. EX PLINIO.

Medetur cum mica salis contusis incusisq; inuis & strumis, tumoribus, podagris, uulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur. Quidam e nostris tempore discreuere genera. Autumnalis Vrticæ radice alligata in tertianis, ita ut acri nuncupentur cum eruiunt ea radix, & dicitur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem contra quaranas polle-
re, *idem*

LAMIUM

Lamb. Nessel.

Cre. Iidem radice urticæ addito sale, infixæ corpori extrahi. Folijs cum axungia stru-
mas discuit, uel si suppurauerint, erodi completiq̃.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores hac inerti Vrtica utuntur sistendo ruentis è naribus sanguinis im-
petu, imæ ceruici uel scapulis alligando, inde sperant in aduersum trahi cruoris ma-
nantis impetum. Vlcibus denique, putredinibus & fistulis mirificè conferre, ac
mederi tradunt.

DE LINO. CAP. CLXXVI.

NOMINA.

ANON Græcis, Linum Latinis & officinis, Germanis *Lein* / *oder*
Flachs appellatur.

FORMA.

Herba est tenui caule, folijs angustis, oblongis, & in summo acumi-
natis, floribus cæruleis, speciosis, quibus decidentibus folliculus enascitur in quo
semina continentur fulua.

LOCVS.

Gaudet pingui solo & modicè humido. Agris autem noxiū est, deteriores enim
eos facit, id quod ijs carminibus in Georgicis significauit Virgilius:

*Vrit enim lini campum feges, urit auenæ,
Vrant lebeo per fusa papaueræ semina.*

TEMPVS.

Vellitur æstate ubi maturitatē consecutum fuerit, quæ sanè duobus argumentis
D intelligitur, intumescente semine, uel flauescente colore.

TEMPERAMENTVM.

Est in primo ordine calidū, ac humiditatis & siccitatis quodammodo in medio sitū.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Semen Lini eandem Fœnogræco facultatem obtinet. Omnem intus forisq̃ in-
flammationem discuit & emollit, cum melle, oleo, exiguaq̃ aqua decoctum, aut
melle cocto exceptū. Vitiā cunis in facie crudum, uarosq̃ cum nitro & sicu illitum.
Cum lixiua autem parotidas, duritiesq̃ discuit. Herpetas in uino decoctū, & fi-
uos purgat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtij & mellis eximit. Cum mel-
le uice eclegmatis sumptum, ea quæ in thorace sunt educit. Tulsim lenit. Venerem
stimulat si cum melle & pipere mixtū pro placenta largius sumatur. Huius decoctū
intestinatorum uteriq̃ erosionibus iniectum medetur, adq̃ excrementorū educio-
nem prodest. Ad uulua inflammationes in defensionibus haud aliter quàm Fœni-
græci perquam utile est.

EX GALENO.

Lini semen esum flatuosum est, etiam si frigatur, adeo sanè excrementitia humi-
ditate plenum est. Visceribus tamen que circa hypochondria sunt, ut si quid aliud,
gratum existit. Quidam hoc tosto instar obsonij non secus ac facticio sale cum garo
utuntur. In usu est & melle conspersum. Inferunt nonnulli panibus quoque, Sto-
macho & concoctioni repugnat. Tenuiter corpus alit. Quod spectat ad deiectione-
nem, nec laudandum, nec uituperandum, perexiguam tamen uim mouendæ uri-
næ tenet, quæ in tosto efficacior est. Idem quoque aluum magis sistit. Rustici sæpe
numero correfacto adiecta portione mellis utuntur.

EX PLINIO.

Lini semen cum alijs quidem in usu est. Et per se mulierum cutis uitiā emendat
in facie. Oculorum aciem succo adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum
myrrha. Cum uino sedat parotidas. Cum melle, aut adipe, aut cera, stomachi solu-
tiones

471

LINUM

Flachsp.

r 2

Cationes in perſum potentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum anifo illitum. Torretur ut aluum ſitit. Coeliacis & dyſentericis imponitur ex aceto. Ad iccinoris dolores eſtur cum uita paſſa & ad phthiſin utiliſſimè. Semine ſiunt & edigmata. Muſculorum, neruorum, articuloꝝ, ceruicũ duritias, cerebri membra nas mitigat farina ſeminis, nitro aut ſale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice uero cucumeris ſylueſtris extrahit quæcunque corpori inhaerent. Sic & tracta oſſa. Serpere ulcus in uino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum melle emendat. Vngues ſcabros cum pari modo Naſturtij, & teſtium uitiæ & ramices cum reſina & myrrha, & gangranas ex aqua. Stomachi dolores cum Fenogrecæ ſextarijs utriuſq; decoctis in aqua mulſa. Intefinorum & thoracis pernicioſa uitiæ, dyſtere in oleo & melle.

DE LICHENE CAP. CLXXVIII.

NOMINA.

Hepatica.
Lichen quare dicitur.
Hepatica quare.

ΕΙΧΗΝ Græcis, Lichen Latinis, officinis & herbarijs Hepatica, Germanis Stein oder Baumlebertrau dicitur. Lichena autem Græci & Latini nominauerunt, quod cõtra Lichenas omnibus remedijs anteponatur: aut à re ipſa nomen dederunt, quoniam ſaxa quibus hæret linguæ modo lambat. Hepaticam uerò recentiores uocarunt, quod iccinorum fibris ſimilis conſpiciatur.

FORMA.

Folio ſucci pleno, craſſo & oblongo conſtat, rorulentis petris adhaerente, ſub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula ſtellata habentes, exeunt.

LOCVS.

D Naſcitur in roſcis & grauiter olembus ſaxis.

TEMPVS.

Iulio menſe ea qua picta eſt forma decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Abſtergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utranq; uerò reſicantem habet. Abſtergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aquo humore.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

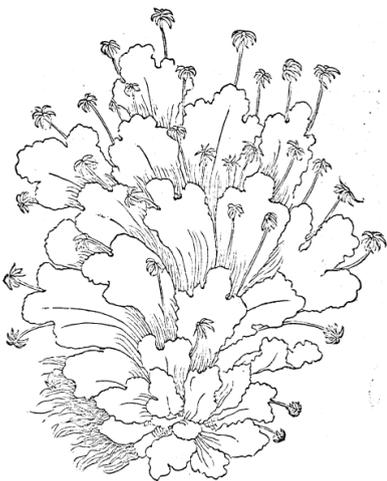
Lichen illius ſanguinis eruptiones ſiſtit, & inflammationes compeſcit. Impetigines ſanat. Inunctus cum melle regio morbo affectis prodeſt. Oris & linguæ defluxiones arceſt.

EX GALENO.

Lichen qui in petris naſcitur, eſt ueluti muſcus quidam, ſed recte ex plantarum genere cenſeri poteſt. Sic nominatus uidetur, quod lichenas ſeu impetigines curet. Extergentem & medioeriter frigidam facultatem obtinet. Porrò quod ex talibus ſubſtantijs cõponitur, aduerſum eſſe inflammationi nihil mirum eſt. An uerò ſanguinis eruptiones ſiſtat, ut Dioſcorides ait, id neuiquam dicere queo.

EX PLINIO.

Sanguinem ſiſtit uulneribus inſillatus, & collectiones illitus. Moxum quoq; regium cum melle ſanatoꝝ illito & linguæ. Strigmata etiam dcler.

LICHEN

Steinlebertraut.

C **NOMINA.**
Mercurialis. **INOZOSTIS,** à γῆρας βερνίκος, à μέλας. Græcis, Mercurialis Latinis & officinis dicitur. Germanis *Bingelkraut* / *Mercuriuskraut* / oder *Röswurz*. Mercurialis dicta est, quod à Mercurio inuenta sit.

GENERA.
 Duo eius genera, mas & femina, quæ faciliè ex eorundè descriptionibus discerni poterunt. Folia uerò maribus nigriora, feminis candidiora.

FORMA.
 Mercurialis folia Ocimo similia habet, ad Helsines foliorum figuram accedentia, minora tamen. Ramulos geniculatos, alarū caua multa & densa habentes. Femina semen fert racemosum & multum. Mas uerò iuxta folia exiguum, rotundū, geminorum testiculorum modo connexum. Totus frutex dodrantalis, & nonnunquam maior.

LOCVS.
 Nascitur in campestribus cultis, uicinisq; aliquibus locis tam copiosa & efficax, ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat.

TEMPVS.
 Augusto mense femine prægnans est.

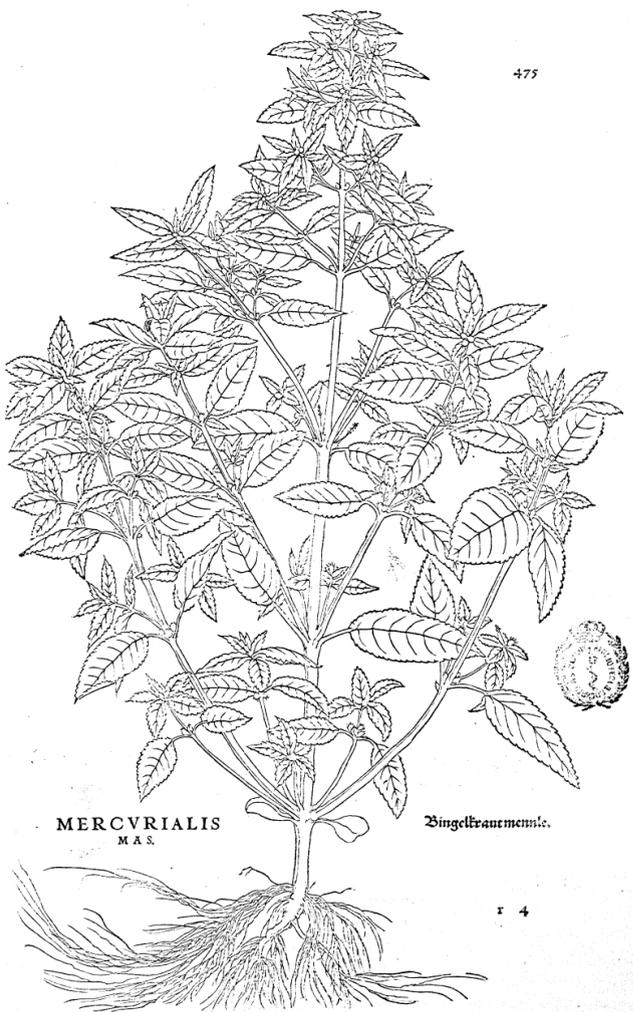
TEMPERAMENTVM.
 Calidam & siccam in primo ordine esse asserunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.
 Vtraq; aluum mouet olerū modo comesta. Cocta in aqua & epota aqua, bilem & aquosa ducit. Creduntur præterea feminae folia tria & pota, aut post purgationem pudendis apposita, ut feminae concipiantur efficere. Mascula uerò similiter adhibita, mares progenerare.

EX GALENO.
 Mercurialis omnes duntaxat ad uentris purgationes utuntur. Verum in muliere si quis eius facere periculum uolet in cataplasmate, sanè digerentis admodum facultatis esse experietur.

EX PLINIO.
 Mirum est quod de utroq; eorum genere proditur: ut mares gignantur hunc facere, ut feminae illam. Hoc cōtingere si à conceptu succus protinus bibatur in passo, edanturque folia decocta ex oleo & sale, uel cruda ex aceto. Quidam decoquant eam in nouo sicili cum heliotropio, & duabus aut tribus spiciis, donec decoquantur. Decoctum dari iubent. & herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates mris laudibus in mulierum usu prædicauit illas. Easq; ad hunc modum adhuc medicorū nemo nouit. Ille eas uulua cum melle, uel rosaceo, uel lirino, uel lirino ad mouit. Item ad cindos menses, secundasq;. Hoc idem præstare potu fortis dixit. In stillauit auribus sardis succum, in unxiq; cum uino uetere. Alio folia imposuit, epiphoris, stragularia & uesica. Decoctum eius dedit cum myrrha & thure. Alio quidem soluenda, uel in febris, decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextarijs aquæ ad dimidias, bibitur sale & melle admixto: nec non cum ungula suis, aut gallinaceo decoctum saluberris. Purgationis causa putauere aliqui utranq; dandam, siue cum malua decoctum. Thoraem purgant, bilem detrahunt, sed stomachum lædunt.

475

MERCVRIALIS
M. A. S.

Einzelkrautmerkur.

r 4

MERCVRIALIS
FOEMINA

Singlefruit woad.

NOMINA.

LIBANOTIDE Græcis, Rosmarinus Latinis & officinis, Germanis Rosmarin appellatur. Libanotis uerò dicta est, quod odorem thuris reddat. Libanotida autem nō eam quæ simpliciter sic nominatur à Græcis intellige, sed eam quæ cum adiectione, coronaria Libanotis appellatur.

Rosmarinus.

Libanotis car.

dicta.

Libanotica coronaria.

FORMA.

Rosmarinus quæ necentes coronas utitur, uirgas habet tenues, circa quas sunt folia tenuia, crebra, oblonga & gracilia, intus candidantia, exteriori autem parte uiridia, grauius odorata. Florem, quod Dioscorides omisit, in candido cœruleum, radicem nigram, multis fibris capillatam.

LOCVS.

Hodie passim in hortis & scissilibus uasis plantatur. In Narbonensi autem Gallia sua sponte prouenit tam copiose, ut eius incolæ aliud lignum non urant.

TEMPVS.

Carpiunt Maio mense & deinde usque ad Septembris medium. Floresque bis annuatim, uere & autumno.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod ex gustu & uiribus conijcere quisque poterit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Calfacit. Regium morbum sanat, si quis eam in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendam dederit, dein post exercitia lauerit, & uino potauerit. Misceatur etiam acopis, & musco oleo.

EX GALENO.

Libanotidis, quæ ad coronas est utilis, quam Romani Rosmarinū nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim Libanotides abstergentis & incidentis facultatis sunt participes.

APPENDIX.

Recentiores Rosmarinum suffitu tuissim & destillationem sedare tradunt. Et quod in primis nobile, tutam præstare in pestilentia domum crematam, nidore improbam aëris diluentem perniciem. Adijciunt & alias facultates, eas nempe: Rosmarinus corroborat cerebrum, sensus interiores, memoriam & cor. Succurrit tremori, resolutionique partium. Loquelam amissam reparat, & alia multa potest, quæ commemorare superuacuum est.

478

ROSMARINVS

Rosmarin.

NOMINA.

LIGVSTRVM Plinio alijsq; Latinis nominatur. Officinis inusitatum, Germanis *Schmölgin* / *Gundholz* / *Rein* oder *Schülweiden* dicitur. Quo autem nomine Græcis appellatum sit, nondum certo nobis constat: neque enim ut ferè omnes hodie putant Cypros est, quæ *Ligustrum non est Cypro.* Plinio libro duodecimo teste, semen habet Coriandri, peregrinæq; existit arbor. At *Ligustrum* semen non Coriandro simile, quod rotundum ac sublaum est, sed potius artrum, & altera parte latum modicèq; cōcauum in racemis profert. Nec arbor est peregrina, sed sponte in sepibus & senticetis ubiq; prouenit. Mea tamen sententia *Phillyrea* potius apud Dioscoridem erit, quod hæc Cypro congener ac similis *Phillyrea uideretur esse Ligustrum* sit, eademq; quas *Ligustrum* facultates habeat. Iudicium tamen penes prudentem lectorem esse uolumus.

FORMA.

Ligustrum arbor est parua, folijs Oleæ similibus, floribus paruulis, candidis & odoratis, racematim florentibus, fructibus initio uirentibus, processu temporis nigris, uuarum more congestis.

LOCVS.

Nihil frequentius *Ligustro* in uepribus occurrit, nihilq; crebrius in dumeris inuenitur, ita ut hoc nomine contemptui habeatur. Quapropter huc respiciens Virgilius in Bucolico carmine, eius flores negligi à pastoribus, ac inuuliter perire canit, dicens:

Alba ligustra cadunt, uacinta nigra leguntur.

TEMPVS.

Maio mense floret, autumno autem cum maturis baccis nigrescit.

TEMPERAMENTVM.

Esti forma non nihil à Cypro distet *Ligustrum*, temperamento tamen eodem est præditi. Eius enim folia & surculi mixta qualitate constant: discutiens enim quiddam cum aquea substantia, modicè calida, & quiddam etiam adstrictorium ex terrena substantia frigida, & sine morfu siccante, obtinent.

VIRES. EX PLINIO.

Succus eius neruis, articulis, algoribus, folia ubiq; ueteri ulceri cum salis mica, & oris exulcerationibus profunt. Acini contra phthiriasin, item contra intertrigines, foliæque. Sanant & gallinaceorum pituitas acini.

APPENDIX.

Recentiores *Ligustri* succum ulcera oris, ueretrig; sanare tradunt. Idem etiam posse folia in uino decocta adijciunt: ut hinc euidentissimū sit, folijs *Ligustri*, haud secus atque Cypri aut *Phillyreae*, adstrictoriam inesse uim, propter quam cōmanducata & decocta, oris potissimum ulceribus opitulantur.

LIGVSTRVM

Wainholzlin.

DE LVNARIA MINORE
CAP. CLXXXII.

461

NOMINA.

Div multumq; de huius herbæ nomenclatura fuimus solliciti, at utcumque multos interrogauerimus, tamen aliud nomen quàm idipsum quo nunc appellamus explicari haud potuimus. Vocetur itaque Lunaria minor, donec certiozem appellationem habere contigerit. Germanicè *Lunaria minor*. Heits *Wolfrant*, ut sit ad Latinam nomenclaturam allusio quædam, nuncupetur.

FORMA.

Rotundo est caule, cui folia utrinq; septem annexa, cordis ferè humani formam habentia: in summitate caulis semen Bete simile profert.

LOCVS.

Nascitur in montibus. Copiosissimè autem Tubingæ in pede montis Austriaci prouenit. Prope hanc nunquam nō Ophris, de qua suo dicemus loco, inuenitur.

TEMPVS.

In fine Maij & Iunio mensè inuenitur, dein statim euanescit.

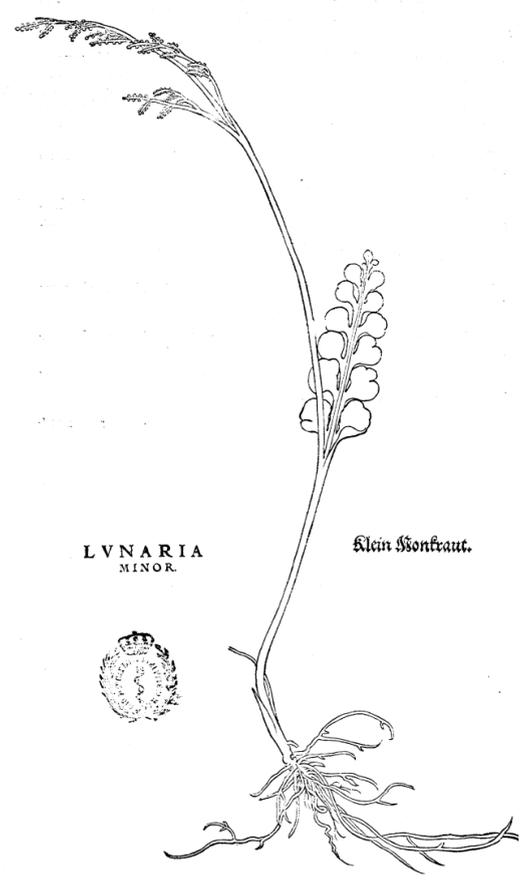
TEMPERAMENTVM.

Terrestre quid præ se fert gustata, atque parum adstringit, ut hinc mediocriter frigidam & siccam esse uerisimile sit.

VIRES.

Vis foliorum eius haud dubiè uulnibus efficax, glutinandi nanque facultate prædita est. Chymicorum nugas, quibus eius herbæ usus frequentissimus est, lubens prætereo. Cõstat autem experientia, ad supprimendos menses, & album muliebri profluuium, mirificè conferre hanc herbam.

485

LUNARIA
MINOR

Klein Montaut.

NOMINA.

LEPIDION Græcis, Lepidium Latinis appellatur. Vulgus herbariorū Piperitū nominat. Quam denominationē sequentes Germani nostri Pfefferkraut uocant. Nomen uerò hoc à pipere traxit, cuius acrimoniam herba hæc gustata refert. Diuersa est uerò, ut obiter parum attentos moneam, ab ea planta quam Plinius Piperitū nuncupat, de qua suo loco dicemus copiose. Sunt qui Lepidium alio nomine raphanum nominent, quod non alia fit ratione, quàm quod herba hæc quod ad folia attinet, raphano syluestri, quem Amoraçiam alio nomine dicunt, admodum similis sit. Lepidium uerò appellatū, quod *Leuisthes*, hoc est, squamas & maculas in facie delect & repurget.

Piperitū.

Raphanum cuius dicitur Lepidium.
Lepidium unde dicitur.

FORMA.

Fruticosum est, in cubitalem altitudinem surgens, folijs laurinis, sed mollibus, & maioribus. Sic quidem Lepidion depingit Plinius & Paulus. Vnde sole clarius fit, herbam cuius picturam damus esse Lepidion: cubitalis enim & interdum bicubitalis est, caule solido & rotundo, folijs oblongis & laurinis, maioribus tamen & mollioribus, gustu pipere referentibus & acerbis, magnopereq; linguam uellicantibus, floribus candidis exiguis admodum, semine paruo, radice oblonga. In summa, forma totius herbæ raphano, ut diximus, syluestri similis est.

LOCVS.

In hortis potissimum prouenit, in quibus uiuacitatem suam usque ad multos annos prorogat.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, deinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

In ordine quarto calefacit, ut Nasturtium, exiccat autem ipso minus.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Salgamorum more, sale cum lacte conditur. Foliorum uis acris & exulceratrix est. Quapropter ischiadicis præfenti remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarta unius horæ parte impositum. Similiter & lienosis prodest. Lepras idem pellet. Radix collo adalligata, dentium dolorem leuare creditur.

EX GALENO.

Facultate Nasturtio simile est.

EX PLINIO.

In facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & rosaceo faciliè sanetur. Sic lepras & ploras tollit semper faciliè, & cicatricū ulcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio quò doleat, compescere dolorem.

APPENDIX.

Lepidion crassos & glutinosos cibos & humores extenuare, & incidere ualet: ideoq; culinaria est herba, & salamentis idonea.

484

LEPIDIVM

Pefferkraut.

NOMINA

 EYKOION Theophrasti hoc loco describimus, quod planè diuersum est à Leucoio Dioscoridis, quod supra depinximus, id quod tamen plerique etiam docti uiri non animaduertunt. Latinis Viola alba dicitur. Germanicè weiß Döuntzigsblümen, oder Döerzgenblümen. Non autem ab re Viola alba dici coepit: flos enim huius herbae colorem album, & Violarum odorem refert.

FORMA.

Folia habet Porro similia, tenuiora tamen & molliora, ex radice bulbosa prodeuntia. Pediculum etiam profert dodrantalem, tenuem ac ferè iuncum, in quo candidus flos est, in medio croceus, Violarum purpurearum odorem referens, quo cadente, capitula Nucis auellanae quantitate erumpunt, in quibus semen Sinapi haud dissimile continetur. Quod si ad hanc descriptionem adhibeas ea quae de Viola alba Theophrastus libro sexto & septimo de stirpium historia tradit, certè sole manifestius erit herbam hanc cuius picturam damus esse eam, quam *λευκόσιον* Theophrastus uocat. Nam haec prima florum se ostendit. Eruicat ubi caelum clementius statim, etiam non hyeme exacta: ubi uerò immitius, postea. Celeriter quoque euanescit. Radicem denique bulbosam & florem odoratum obtinet. Quae singula etiam de hac nostra herba uerè dici possunt. Prima siquidem florum, huiusmodi etiam nondum exacta, Februario nimirum mense, & die duo Valentino sacro, ubi caelum clementius fuerit, apparet. In Aprili, ubi appropinquare iam coeperit Maius, euanescit. Flos item eius, Violarum purpurearum prorsus odorem refert. Radix etiam ad Bulbi similitudinem orbiculata existit, ut hoc nomine nemini dubium esse debeat, quin sit Viola alba Theophrasti.

LOCVS.

Prouenit in umbrosis syluis & locis, qualis est non procul à Tubinga paulò supra & infra monasterium Bebenhulsum uocatum, ubi copiosissimè nascitur. Plantatur nunc etiam passim in hortis.

TEMPVS.

In Februario statim haec erumpit, ut diximus, herba, & inter initia Martij ad perfectionem uenit. Semen in Aprili ostendit in capitulis, ut in altera pictura uides.

TEMPERAMENTVM.

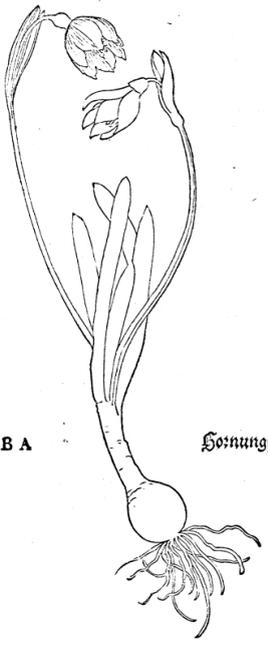
Folia ferè qualitatibus omnis experta, radix autè dulcis & glutinosa est, ut hoc nomine adstringat & exsiccat, ut reliqui bulbi.

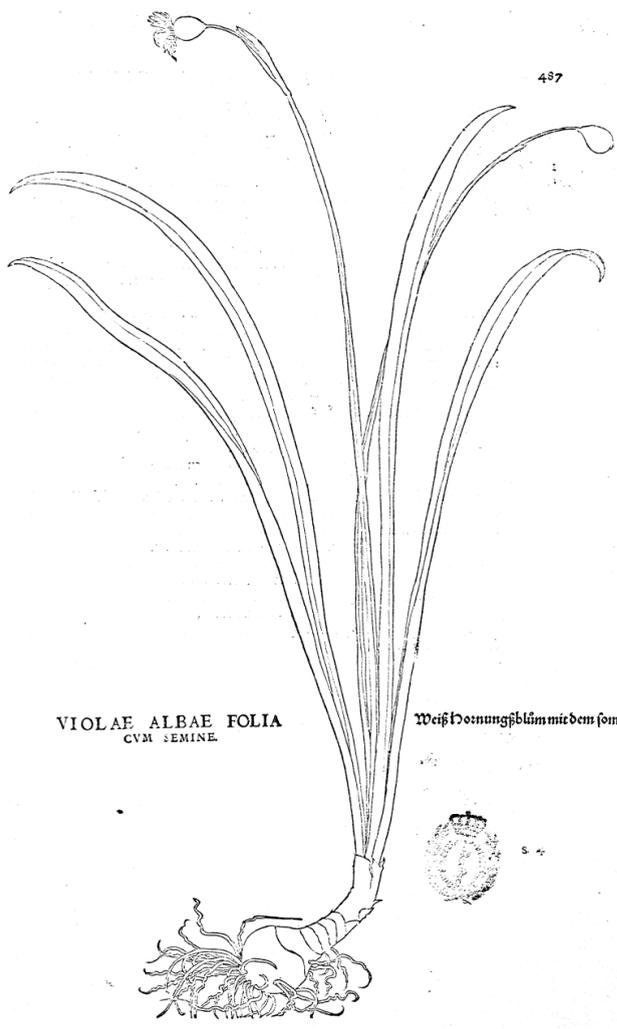
VIRVS.

Digerentem leuiter, & cum hoc adstringentè facultatem, sicut reliquos bulbos, habere ex his quae commemorauimus satis constat. Tamen nunc nullus, quod sciam, eius stirpis usus est.

VIOLA ALBA

Soenungblüm.

VIOLAE ALBAE FOLIA
CVM SEMINE

Weißkornungsbäum mit dem samen.

C **NOMINA.** **ΙΘΟΣΠΕΡΜΟΝ** Græcis, Lithospermum Latinis, officinis & medicis hodie omnibus Milium folis appellatur. Germanis **Wacchtrisp/oder Steinsamen.** Nomen à lapidea feminis duritia accepit: neque enim Lithospermum aliud sonat Græcis, quàm lapideum semen. Quum itaque femina tanquam calculos ferat, candore & rotunditate margaritarum, duritia uerò lapidea, cōmodissimā uoce Lithospermum dictum est. Milium uerò folis recentioribus nominatum puto, quod semen eius candore folis & lucis splendore fulgear.

FORMA.

Folia habet Oleæ similia, longiora tamen & latiora, & quæ in ima parte sunt, humi iacent. Ramulos uerò rectos, tenues, crassitudine lunci acuti, solidos, lignososq;. In quorum cacumine bifidi diuariantiq; exortus, cauliculorum speciem exhibent longa habentes folia, inter quæ semen lapideum, rotundum, paruum, eruo equale. Plinius graphicè candore & rotunditate margaritas referre dixit. Nostrum autem Lithospermum multo minus quàm Dioscorides & Plinius tradiderunt semen profert, quod foli diuersitati acceptum referendum erit. Radix etiam Lithospermi, quod adijciendum esse arbitror, exteriori sui parte rubore perfunditur.

LOCVS.

Lithospermum asperis & sublimibus locis gaudet. Satum etiam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, eoq; tempore semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Lithospermi, cuius maximè usus est, calidum & siccum esse facit ex eiusdem facultatibus coniectur. Omnia siquidem urinam cientia, Galeno lib. v. de simpl. medicam. facult. cap. xij. teste, calida & secca sunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen cum uino albo potum, calculos frangit, & urinam ducit.

EX PAULO.

Semen cum uino albo potum, calculos conterit, & urinas pellit.

EX PLINIO.

Lapillis eius drachmæ pondere potis uino albo calculos frangi pelliq; constat, & stranguriam discutit.

439

LITHOSPERMUM

Sibericus.

LYSIMACHIA
PURPUREA

Rottekräut.

491

LYSIMACHIA
LUTEA

Scal Waderich.

NOMINA.

A **A**ΡΑΝΟΥΣ Grecis, Leporinus pes Latinis, Trifolium humile & Trinitas à tribus folijs herbarijs dicitur. Officinis nostris ignota est herba. Germanis *Trifolium* / oder *Wasserschle* / oder *Wasslein* nominatur. Sicuterò Græci atque Latini hanc herbam appellarunt, quod Leporino pedi similem paniculam habeat. *Lagopus* dicitur.

FORMA.

A nullo, quod sciam, Lagopus describitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirsutos, folia Loto trifoliz quæ in pratis gignitur similia, semen in paniculis multicolis lanuginosis, leporino pedi similibus admodum, aditringentis gustus.

LOCVS.

In segetibus, Plinio etiam auctore, & in hortorum arcibus, ut testatur Dioscorides, gignitur.

TEMPVS.

Julio & Augusto mensibus potissimum apparet.

TEMPERAMENTVM.

Exiccandi facultatem obrinet, Galeno teste, Lagopus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Lagopus herba sistendi aluum cum uino pota. Febrientibus autem cum aqua danda. Alligatur eadem contra inguinum inflammationes.

EX GALENO.

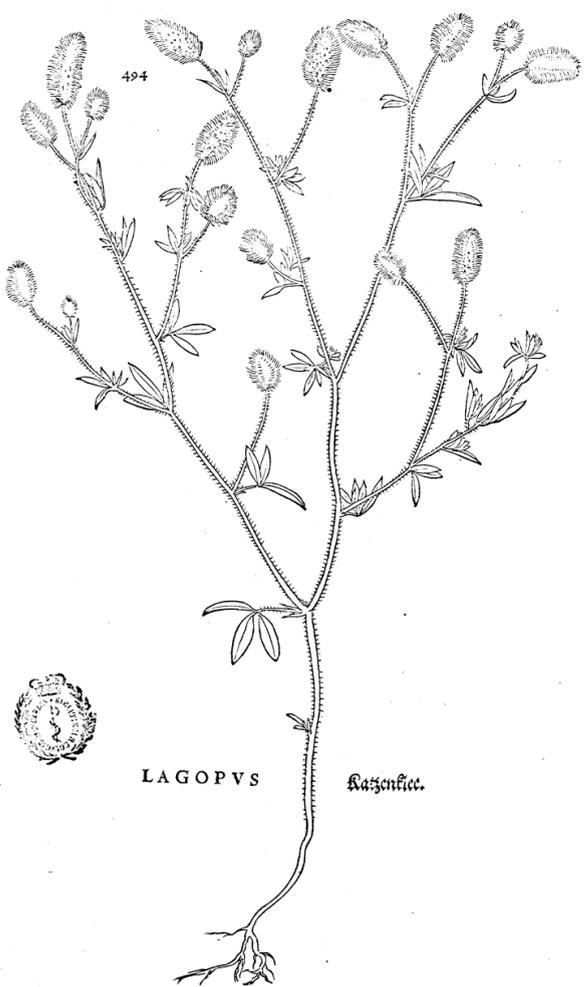
Fluxus alui probè exiccat.

EX PLINIO.

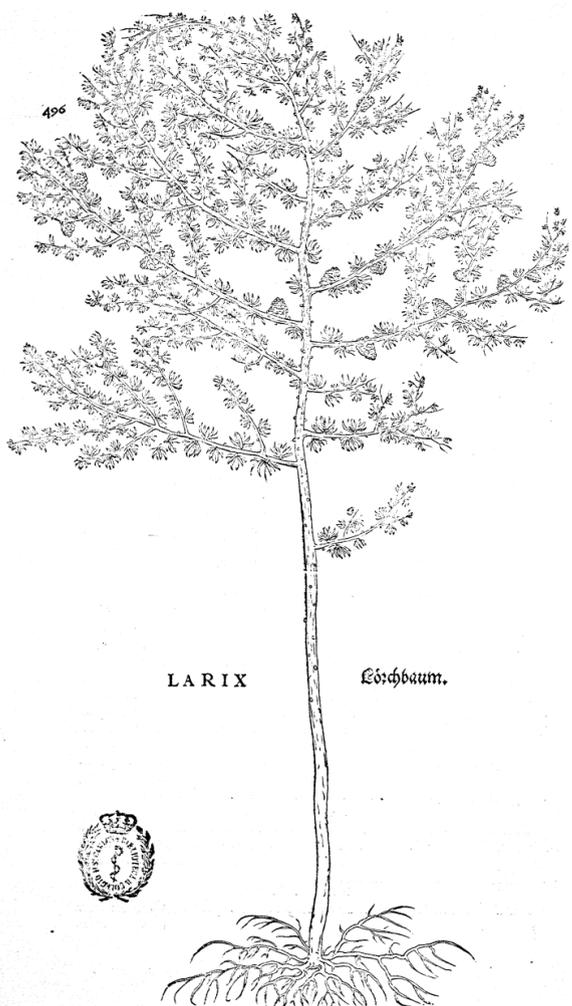
Lagopus sistit aluum è uino pota, aut in febre ex aqua. Eadem inguini adalligatur in tumore.

APPENDIX.

Ex his omnibus abundè constat, herbam eam quam depictam damus esse Lagopum, siquidem & nomen & forma illi aptissimè respondent. Locus etiam conueniens fitur enim copiosissimè in segetibus. Nec temperamentum abhorret, quod illi est adstrictorium & exiccans. His omnibus accedunt uires: uulgò enim omnes hac planta in dysenteria, & alui profluuio utuntur.

LARIX

Lärchbaum.

A intertrigini & ambustis medetur. Porus aluum fistit. Vrinam mouet. Suffitu uul- uas corrigit. Refina larigna ussi efficax habetur, polletq; contra uiscerum ulcera.

DE MELISSOPHYLLO CAP. CLXXXIX

NOMINA.

ΕΑΙΣΣΟΦΥΛΛΟΝ, ἡ μέλισσος Græcis, Apiastrum siue Citra- go Latinis, officinis Melissa dicitur. Germanis Melissen / Me- lissen / Honigblum. Melissa. Melissophyllum. Mellatum est, nisi quod apes eius folio magnopere delectentur: nec enim μέλισσος aliud quam apum folium significat. Melissophyllum uero, qua uoce Nicander usus est, mellis folium indi- cat. Sic itaque nominari cepit, quod hinc apes mellis materiam colligant. Pari ra- tione Latini Apiastrum haud dubie dixerunt, quod ea herba apes plurimum la- tentur, ad eod ut si ea aluearia confricentur perunganturue, detentum in eis examen non fugiat. Citraginem autem ab odore Citri: nares enim si consulantur Citrium Citrago. malum olebit.

GENERA.

Duo sunt ex uulgarium herbariorum sententia Melissophylli genera. Vnum uerum: alterum adulterinum, quod Germani Wangenraur nominant, ut paulo post dicemus.

FORMA.

Folia & cauliculi ueri Melissophylli, Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, ma- iora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, citri mali odore. Perperam hodie officinae pro uera Melissa utuntur herba pascim in horis proueniente, quam Germani, ut diximus, quia cimices olere uidetur, Wangenraur nominant. Fœcus itaq; cum huius herbæ odor sit, non est cur apes ea delectentur, nec ei florenti infident, sed eam potius fugiunt. Contra illa quam pro uera pictam damus uicē oblectantur, quod illius tam gratus odor sit, ut in ædibus strata, eas gratissimo odore compleat.

LOCVS.

Nascitur in syluis uerum, adulterinum autem in hortis.

TEMPVS.

Carpitur æstate, Junio potissimum mense, quo floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Melissophyllum ex secundo ordine calefacientium censetur, desiccatur uero non æ- que, sed ipsum quispian in hoc primi ordinis esse posuerit.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Folia cum uino pota aut illita, contra scorpionū, phalangiorū, canumq; morsus profunt. Decoctū eorundem, si eo perfundantur, idem potest. In infesionibus ad ducendos menses utile est. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dyfentericis inie- ctum prodest. Fungorū strangulationibus, folia cum nitro pota succurrunt. Tor- minibus auxiliant. Dantur in eclegmate orthopnoicis. Illita cum sale strumās dis- cutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita mitigant.

EXGALENO.

Melissophyllum Marrubio facultate simile est, sed plurimū ab eo uincit: quam- obrem nec utitur illo quispian. Superuacaneum siquidem foret præsentē Marru- bio, cuius tantus est ubiq; terrarum prouentus, uelle uti Melissophyllo. Cæterum si cui forte ad manum quandoq; Marrubium non fuerit, illo ad quæcunque utili- cebit, modo quanto ab hoc exuperetur cognitum habuerit.

EXPLINIO.

Melissophyllo siue Melitzena si perungantur aluearia, non fugient apes: nullo enim

498

MELISSOPHYLLUM
VERUM.

Scleffer.

499

MELISSOPHYLLUM
ADLTERINUM.

Wanzenkraut.

t 4

C enim magis gaudent flore. Copia istius examina facillimè continentur. Idem præfensissimum est contra ictus earum uel parumq; & araneorum, item scorpionum, remedium. Item contra uuluarum strangulationes addito nitro. Contra tormina è uiuo. Folia eius strumis illinuntur, & sedis uirgæ cum sale decocta. Succus fœminas purgat, & inflationes discutit, & ulcera sanat. Articularios morbos sedat, canisq; morsus. Prodest dyfentericis ueteribus, & cœliaci, orthopnoicis, lienibus, ulceribus thoracis. Caliginis oculorum succo cum melle inungi eximium habetur.

EX SYMEONE SETHI.

Ad stomachi ex frigiditate morsus, & à nigra bile tristitias & timores qui fineratione ex illa fiunt, confert. Hilaritatem efficit, & ad melancholicū ac pituitosum humorem prodest. Fertur quod industriam afferat, & quod ante somnum sumptum, bona somnia faciat, contraria ratione cum Brasica, quæ mala in somnia affert, Bubes lactat.

DE MARATHRO CAP. CXC.

NOMINA.

MARATHRON GRÆCÈ, Fœniculum latinè, officinæ antiquum & latinum nomen retinuerunt, Germanicè *Yemdel* dicitur. Marathrum Græcis dictum putant à marcescendo, quod ad cœdienda plurima cum inaruerit cœmendatissimum sit. Fœniculum autem dici existimant, quod latine magno cum fœnore semen reddat.

FORMA.

D Fœniculum ferulacei generis est, hominisq; plerunq; proceritatem superat, caule geniculato, fungosa intus medulla, leui exteriori cortice & herbaceo, folia Abrotini, sed longiore mollioriq; iucundo odore, umbella rotunda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinato, in qua semen nudum dependet, radice candida, longa & odorata.

LOCVS.

Parsim in hortis satum prouenit. Sua etiam sponte interdum ceu Anethum nascitur.

TEMPVS.

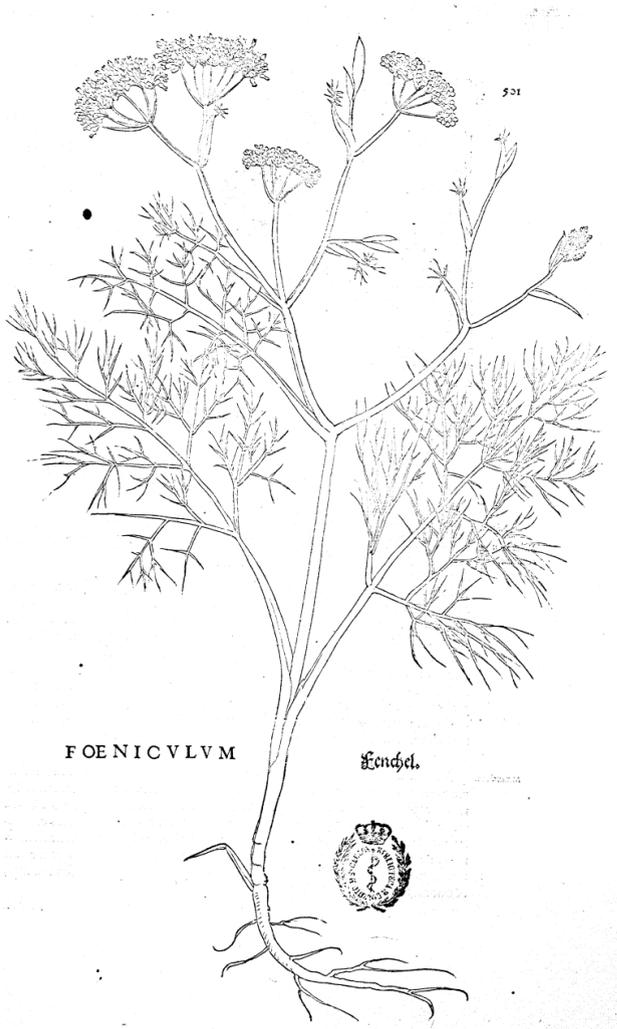
Colligitur caule turgescente. Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Fœniculum tam ualenter ex calfacit, ut ex tertio ordine ex calefacientium censeri possit. Exiccatur uerò non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit. Proinde lac procreat, quod, si admodum desiccaret, non sanè efficeret.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Fœniculi herba comesta mammas lacte replet. Idem potest femè potum, aut decoctum cum præsana. Comæ decoctum subditum impositum ue, renum & uescicæ uirgæ utilis: quippe quod urinam ciere potest. Contra serpentium ictus in uino potum prodest. Menfes ducit. In febribus nauicam, & stomachi ardorem ex aqua frigida potum, sedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, moribus canum medentur. Succus caulibus & folijs expressis in sole siccatus, medicamentis quæ ad excitandam oculorum aciem cœficiuntur, utiliter adijcitur. Extrahitur etiam succus ex femine uiridi, folijs, ramulisq; ad eadem utilis. Radix in prima germinatione exprimitur. In occidentali Iberia liquorem gummi similem reddit. Caulem medium dum herba floret incolæ demetunt, ignisq; admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Hoc efficacius succo est ad medicamenta oculorum.

FOENICVLVM

Fenchel.

EX GALENO.

C Foeniculum lac procreat. Suffusus auxiliatur. Vrinis mensetur. In condimentis alsidius Anethi usus. Foeniculi uero & in obsonijs. Apud nos in hoc reponunt, non fecus ac Pyrethrum & Terebinthum condientes, ut in totum annum ufui sit, quemadmodum & cepas & rapas & alia huiusmodi quaedam in solo aceto, alia in oxhalme asseruantes.

EX PLINIO.

Ad scorpionum ictus & serpentium, femine in uino potu ualeat. Succus & auribus infillatur, uermiculosque in his necat. Id ipsum condimentis prope omnibus inferitur. Oxyptoris etiam aptissimum. Quin & crustis subditur panis. Semen stomachum dissolutum adstringit. Naufcam ex aqua tritum sedat. Pulmonibus & ciccoribus laudatissimum. Ventrem fistit cum modice fumitur, urinam excitat, & tormina mitigat decoctum, lactisque defectu potum mammas replet. Radix cum piana pota renes purgat, siue decocto succo, siue femine sumpto. Prodest & hydropticis radix ex uino cocta: item conuulsis. Illinumunt folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos uellicae pellunt. Geniturae abundantiam quoquo modo haustum facit. Verendis amictissimum, siue ad fouendum radice cum uino cocta, siue contrita in oleo illitum. Multi tumoribus & fugillatis cum cera illinunt. Et radice in succo uel cum melle contra canis morsum utuntur. Et contra multipedem ex uino.

EX SYMEONE SETHI.

Lac procreat, & suffusus remedio est. Vrinam cit, & menses ducit.

DE MELANTHIO CAP. CXCI.

NOMINA.

D **M**ELANTHION Græcis, Papauer nigrum, Nigella & Gith Latinis dicitur. Officinae omnes Nigellam appellant. Melanthion autem & Nigella, à nigro feminis colore hæc herba haud dubie dicta est.

GENERA.

Esti apud Dioscoridem aliosque ueteres una duntaxat Nigellæ species reperiatur, nobis tamen domestica & hortensis tres uidere conigit, quarum duæ quidem habent femina nigra, tertia uero subflauum. Inter eas quæ habent femina nigra, primâ Schwarz Komich germanice appellauimus, alteram autem Schwarz Costander: quod folia eius Coriandri folijs non dissimilia sint. Tertia, quod ad folia & flores attinet, primæ per omnia similis est, in femine tantum quod flauescit, ut diximus, diuersa. Herbarij huius temporis Nigellam citrinam nominant. Præter has tres iam commemoratas est quarta, quæ syluestris Nigella dicitur, quod scilicet sua sponte in aruis nascatur. Germanis wilb schwarzer Costander nominatur. Videtur autem esse potius tertium genus Cumini syluestris.

FORMA.

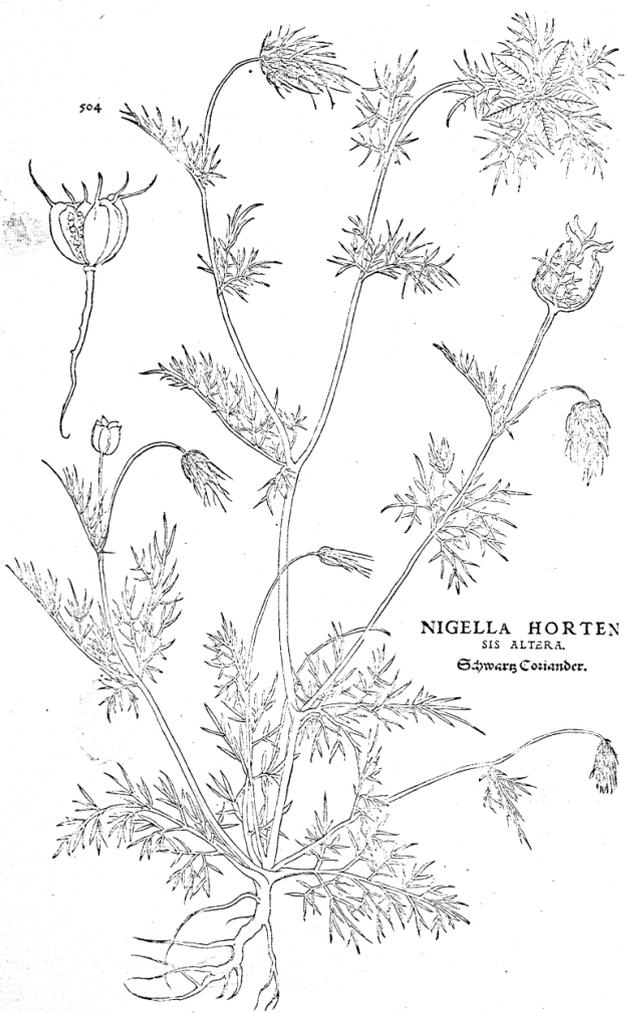
Melanthion. Melanthion frutex est pusillus, ramulis tenuibus, altitudiue palmorum duorum uel amplior, folijs paruis Senerionis herbe similibus, multo tamen exilioribus, capitulo in cacumine, exiguo ceu Papaueris, oblongo, intercurfantibus intermedistinctionibus loculos quinque aut sex, in summitate extrinsecus corniculatis, quibus semen nigrum, acre, odoratum includitur. Syluestre alteri hortensiferè simile est, folia siquidem anethi habet, flores primo similes, nisi quod colore sint elegantiores. Capitulum planè Aquileiæ responderet, atque in se femina nigra & odorata continet.

MELANTHIVM HOR
TENSE PRIMVM.

Schwarz Noddich.

NIGELLA HORTENSIS
SIS ALTERA.
Schwarz Kümin.

MELANTHIUM
SYLVESTRE.

Wildes schwarzer Celandin.

LOCVS.

Melanthion domesticum non nisi in hortis satum prouenit. Syluestre autem, ut dictum est, in agris sua sponte prouenit.

TEMPVS.

Melanthion fleret Iunio mense, Iulio autem & Augusto femine pragnans est.

TEMPERAMENTVM.

Melanthium excalefacit atque defecat tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Capitis doloribus illitum fronti **Melanthii**, & incipientibus suffusionibus cum irino tritum & naribus infusum prodest. Tollit lentigines, lepras, cedemata uentosa, duritiesq; cum aceto illitum. Circumscarificatos clauos excutit cum uetere uino impositum. Dentium doloribus cum aceto & teda decoctum, si eo colluantur, succurrit. Rotundos uentris lumbricos expellit, ex aqua umbilico illitum. Tritum autem & in linteo colligatum & olfactum, defillatione laborantes adiuuat. Pluribus diebus potum, urinam, menses & lac prouocat. Difficultatem spirandi cum uino potum finit. Phalangiorum moribus drachmae pondere cum aqua haustum auxiliatur. Suffitu serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

EX GALENO.

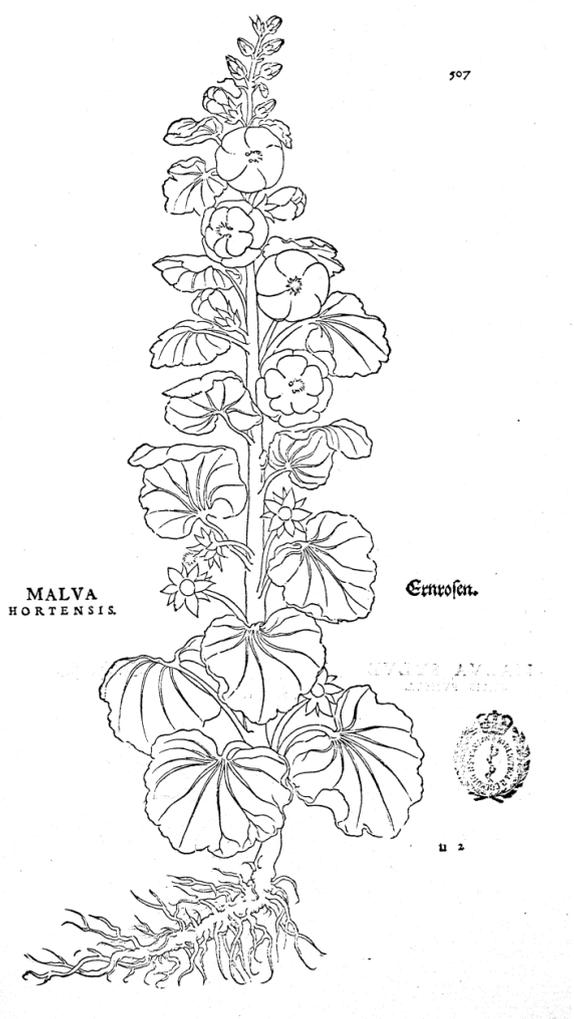
Tenuium est partium **Melanthium**, unde defillationes sanat calidum in linteo admotum, atque assiduo olfactum. Quinetiam si in rō in corpus fumarur, uel maxime flatu extinguit. Hinc constat essentiae ipsam esse tenuis, & ad unguem à caliditate elaboratae. Propterea sanè etiam amarum est. Itaque mirum non est si lumbricos interimat non eum modo, sed etiam foris impositum. Neque sanè etiam mirandum si lepras, clauos, myrmecias eijciat. Sic uerò etiam orthopneam iuuat, & menses prouocat, qui ob crassitatem aut uiscidinem retenti fuerint. In summa, ubi in cisione, extersione, deficcatione, excalefactione est opus, praestantissimum id remedium est.

EX PLINIO.

Melanthion medetur serpentium plagis & scorpionum. Illini ex aceto & melle reperio, incensioq; serpentes fugari. Bibitur drachma contra araneos. Defillationem narium discutit tusum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitum ex aceto, & infusum naribus mitigat. Cum irino oculorū epiphoras & tumores lenit. Dentium dolores coctum cum aceto. Ulcera oris tritum & comanducatum. Lepras & lentigines ex aceto tritum emendat. Difficultates spirandi addito uino potum. Duritas tumoresq; ueteres & suppuraciones illitum. Lac mulierum auget continuis diebus sumptum. Colligitur succus ut Hyofcyami. Oculos purgat, urinam & menstrua ciet. Similiter largius uenenum est, quod miremur, cum semen gratissimè panes etiam condiat. Quinimo linteolo alligatis tantum granis triginta, secundas tra hi reperio. Aiunt & clauis in pedibus mederi tritum in urina. Culices suffitu necantem muscas.

EX SYMEONE SETHI.

Est tenuium partium, lumbricos in uentre necat, flatu discutit, pituitamq; incidit. Ad orthopneas & defluxus capitis facit odoratum, praesertim postquam coctum fuerit. Dicitur uerò quod si teratur, & cum aceto uentri imponatur, etiam sic lumbricos necare. Et si cum melle fermentetur, & calida aqua hauriatur, calculos in renibus & uesica minuit, urinam ciet, menses ducit, & ueluti remedium contra uenena est, si quis ipsum ieiunus assumat.

MALVA
HORTENSIS

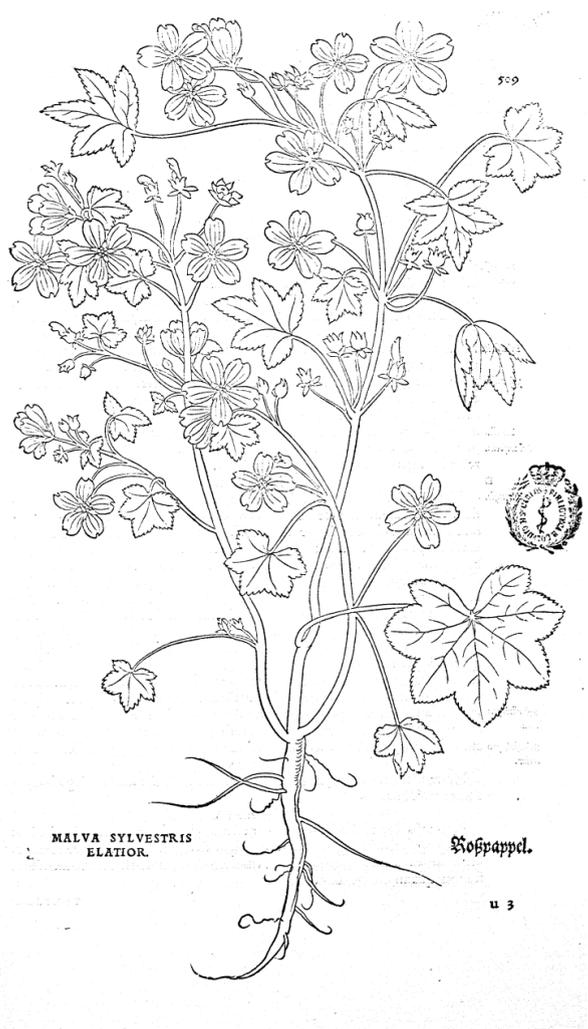
Ernstson.

11 2

MALVA SYLVE
STRIS PYMILA

Eschschappcl.

MALVA SYLVESTRIS
ELATIOR.

Hoffmann.

u 3

M A A A X H græcè, Malua latinè, officinis latinum nomen retinuit, Germanicè Pappel dicitur. Malua autem Græcis ab emollienda aluo nomen traxit: *μαλακίαν* enim mollire significat. Quinetiam Latinis Varro Maluam quasi moluam, quod aluum molliat, dictam esse contendit. Antiqui enim ea utebantur in acetijs cum Lactuca ad subducendam aluum. Vnde Martialis libro decimo ait:

*Exoneraturus uentrem mihi uillica malus
Attulit, & uarias quas habet hortus opes.*

Maluarū genera esse duo Diofcorides & Galenus tradunt. Vna enim hortensis, altera syluestris Malua dicitur. Hortensis, quæ in hortis facta prouenit, Germanis *Χόμιστρε Pappel*, uel *Πενροψ* / quod scilicet mensis tempore floreat, uel *Περβίροψ* nominatur. Huius iterum uaria sunt genera: alia siquidem rosas purpureas, & has uel simplici uel multiplici foliorū textura constantes, ut pictura monstrat: alia candidas & iterum foliorū textura differentes producit. Nos una pictura quatuor hæc hortensis Maluæ genera complexi sumus. Syluestris non quæ in syluis, aut asperis locis, sed quæ in incultis locis sua sponte nascitur, intelligi debet: id quod græca uox *χρυσάνα*, qua Diofcorides utitur, maximè docet. Hæc enim Græcis incultam & inelaboratā terram significat, qualis in semitis, pratis, alijsq; huiuscemodii ruris & agri paribus est. Erratica hæc seu syluestris Malua itidem in duas distribuitur species: quædam enim pumila est, & humi serpens, hanc Germani *Πενροψ pappel* / *Πάψ* oder *Πάσενpappel* uocant. Quædam altius attollitur, & ferè arborescit, hanc germanicè *Χόψpappel* nominant.

Hortensis Malua grandescit in arborem, eiusq; scapus tanta magnitudine proficit, ut baculi usum præbeat. Folia huic ampla, circinatae rotunditatis, multis in ambitu segmentis. Caudex simplex, luxuriose proceritatis attollitur, à medio ferè ad uerticem pulcherrimis floribus decoratus, breui admodum pediculo dependentibus, qui uenustate rosas non cedunt, & si suppeteret odor, de principatu certarent. Colore constant purpureo, uermiculatoue & candido. Capitula quædam breuibus innixa petiolis, & leuiter in mucronem fastigiata primùm è caule proflunt, ipsæ paulatim intumescunt, prægnantia florū inuolucra fatiscunt, in quibus dehiscentes rosæ sese pandunt, & explicant in folia quinq; in interdum struicili quadam serie, ut diximus, numerosa, calycibus apices paucos coplexis, qui lutei medij emicant, quibus decidentibus erumpunt purpurca stamina. His factus succrescit multipliciter tunicatus, atq; in umbilici formam numero femine coagmentatus, in quibus cum decussa sunt folia, reliquarum Maluarū modo femina recluduntur. Syluestris pumila & humi repens, folio rotundo, pingui, & in ambitu serrato constat caule magno, floribus ex candido purpurascens, radice candida. Syluestris altior folio magis laciniato nascitur, floribus ex cæruleo purpureis, radice candida.

Hortensis in hortis facta prouenit. Syluestris autem locis incultis, pinguibus potissimum, & humidis.

Hortensis floret Iulio & Augusto præsertim mensibus: neque enim flos is ut rosa fugax est, sed diu uigor uitæ durat. Syluestris pumila per totam æstatem, & in maximam autumnii partem durat. Arborecens autem Iunio & Iulio mensibus, floribus quàm maximè abundat.

TEMPERAMENTVM.

A Malua syluestris digerentis paululum, & emollientis leuiter est facultatis. Hortensis uerò quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Fructus eius tanto ualidior est, quanto & ficcior. Inter Lactuã, Betam & Maluam id est discriminis, nempe quod ficciora sint syluestris, fatiua humidiora. Permissi ^{Syluestris fatiua} est Malug succo aliquid glutinosum, quo Lactuã caret. A refrigerandi facultate ma- ^{ficciora.} nifestè abest, ut ante sumptionē cernere licet, si ex ambobus particulam oleribus, quemadmodū facitare homines consueuerunt, cataplasma ad calidum quempiam affectum, qualis est erysipelas, componas, molliuicula folia diligenter tundens donec ad leuorem redacta sint exactissimum. Tum nanque cognosces Lactuam manifestè refrigerare, Maluam uerò modicum, & quasi tepidam quandam calorem obtinere. Facile hoc olus deorsum labitur, non tantum quia humidum est, sed etiam quia glutinosum. Si horum trium olerum succos inter se compares, tenuis & absterforius Betæ, crassior glutinosiorq; Maluæ, in utriusq; medio Lactuã stantur. Hæc Galenus lib. ij. de alimentorum facultatibus.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Eius aptior hortensis multò quàm syluestris. Stomacho noxia, aluum bonam efficit, præsertim caules, intestinis & uellicæ utiles. Folia cruda illita, & cum modico sale addito melle cõmanducata, egilopas sanant. Verum in inducenda cicatrice, ea sine sale utendum est. Contra apum uel parumq; ictus illita prodest. Et si cruda tritaq; cum oleo antea se inunxerit aliquis, non feritur. Achoras, furfuresq; cum urina illita sanat. Sacris ignibus & ambustis decocta folia tritaq; utiliter cum oleo imponuntur. Eius decoctum uulnas infusione mollit. Prodest erosionibus intestinorum, uulnae sedisq; clystere infulum. Jus decoctæ cum radice sua omnibus letalibus uenenis auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morsus remedio est. Lac proritat. Semen eius admixto Loti syluestris femine potum cum uino uellicæ dolores lenit.

EX PLINIO.

Maluæ contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipuè scorpionū, uel parum similibusq; & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earum peruncti ante, uel habentes eas non feruntur. Folium impositum scorpionibus torporem affert. Valent contra uenena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ, aut cum tanetho potæ. Decoctiq; uerò cum radice sua, leporis marini uenena restringunt: & ut quidam dicunt, si uomatur. De eisdem mira Scalia traduntur, sed maximè, si quo tidie quis succi ex qualibet earum forbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite sanant, in urina putrefactæ lichenas, & ulcera oris cum melle. Radix decocta furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ unum caulem habet, radice circa dentem qui doleat punge, donec desinat dolor. Eadem strumas & parotidas panosque, addita hominis salua, purgat circa uulnus. Semen in uino nigro potum, à pituitis & nauis liberat. Radix mammarum uitij occurrat, adalligata in lana nigra. Tulsim in lacte cocta, & forbitiois modo sumpta, quinis diebus emendat. Stomacho inuiles Sextus Niger dicit. Olympias Thebana, abortiuas esse cum adipe anferis. Aliqui purgari feminas, folijs earum manus plenæ mensura, in oleo & uino sumptis. Vtique confiat parturientes subfratis folijs celerius solui, protinus à partu reuocanda, ne uulua sequatur. Dant & succum bibendum parturientibus icuinis, in uino decocta hemina. Quin & semen tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Ad eoque eae Veneri nascuntur, ut semen uniuersum aspersum genitali, foeminarum audacitates augere ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta

C adalligatas, tenafmo & dyfentericis vtiliffimè infundi. Item fedis vitijis, uel fi fo. uentur. Melancholicis quoque fucus datur cyathis ternis tepidus, & infanienti. bus quaternis. Decoctae comitialibus heminae succi. Hic & calculofis, & inflatione, & torminibus, aut opifihotonico laborantibus tepidus illinitur. Et facris ignibus & ambuftis decocta in oleum folia imponuntur, & ad uulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctae neruis prodeft, & ueficae, & inteftinorum rofionibus. Vuluas & cibo & infufione mollit in oleo. Succus decoctae pori meatus fuauis facit.

EX SYMEONE SETHI.

Ventriculum facild subit, non folum propter humiditatem, uerumenā glutino. fitatem, atq; inprimis fi cum oleo & garo offeratur, uino quo editur tempore irro. rata. Velicam, thoracē, pulmonemq; iuuat, & rauicam uocem lenit. Sylueftris mal. ua, ut ferunt, comesta, dolores ex uel parū motu tollit. Si quis mortuus à uefpis aut apibus, fucco Maluae, praefertim sylueftris, perungatur, confectum dolore leuatur. Dicitur etiam quod huius decoctum potum, lapides conterit, fomnum conciliat, facilemq; partum praefat, fi mulier ea crebrius utatur. Illita inflammationes lenit, eaq; quae indurata funt emoluit. Illud Maluae peculiare est, ut impofita icibus ue. fparum & apum, dolores leuet.

DE MYRICE CAP. CXCIIL

NOMINA.

ΜΥΡΙΧ Graecis, Myrice & **TAMARIX** Latinis, officinis Tamarifcus, Ger. manis **Tamarifcē** & **Ποσι** nominatur.

GENERA.

D Dioscorides duo Tamaricis genera facit. Vna enim sylueftris est, qualis est ea quae in pleriq; Germania locis prouenit, quamq; hic pictam damus. Altera fatiua, quae priori in caeteris fimilis est, nisi quod fructifera est, & minimè, ut illa, fertilis.

FORMA.

Sylueftris arbutum frutecue humilis est, ramis ex herbaceo fuluoq; colore uz. riegateis, folijs Sabinæ aut Ericæ, flore muscolo, qui demum in pappos euolat. Sa. tiua caetera fimilis est sylueftri, fructum tamen gallæ non disimilem profert, qui gustu inaequaliter adstringit.

LOCVS.

Proxime paludes, refides stagnantesq; aquas nascit. Sylueftrisq; copiosa in Ger. mania ad Rhenum & Ilarum, insignes fluuios, prouenit. Satiua in Syria & Agy. pro, ubi proceriffimas aequat arbores, gignitur.

TEMPVS.

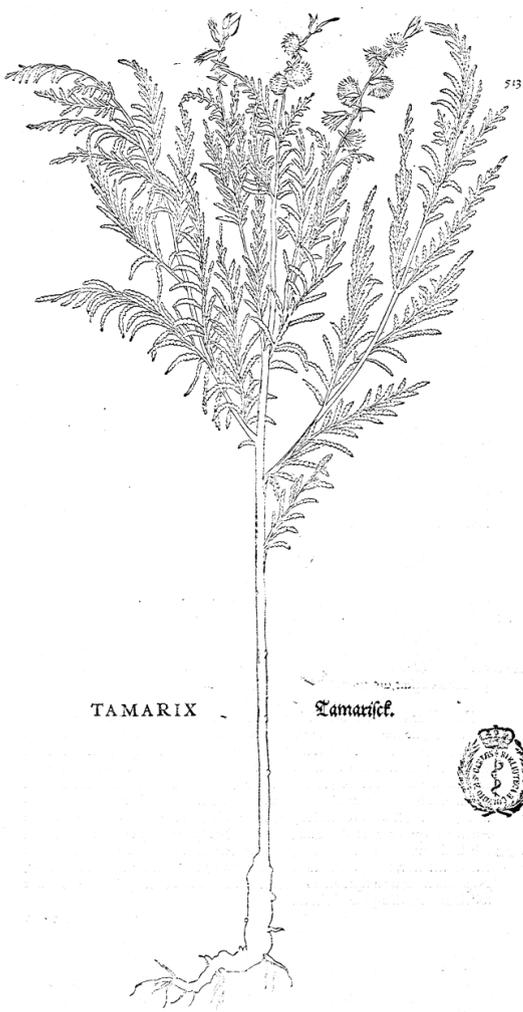
Perpetua coma frondet.

TEMPERAMENTVM.

Myrice abstergentis est ac incidentis facultatis, absq; perspicua deficcatione: ha. bet uerò etiam adstringentē nonnullam. Caeterum fructus & cortex non paucam fortita est adstringentē, adeò ut gallæ omphacidi seu immaturæ proxima sint, nisi quod acerbitas euidens est in galla, sed Myricæ fructui temperatura inest inaequa. lis: immista est enim naturæ eius multa partium tenuitas, atque uis abstergendi, quod sanè gallæ haud inest. Porro Myricæ combustæ cinis admodum deficcato. riæ facultatis est, plurimam abstergendi facultatem habens, paucillam adstring. gendi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fructu uice gallæ in oris oculorumq; medicaminibus utuntur. Cruentis sputis in. ponit.

513

TAMARIX

Tamarisc.

C potu, coeliaci, foeminarū fluxionibus, morbo regio, & phalangiorū moribus prodest. Oedemata illius reprimi. Cortex eadem quae fructus potest. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem minuit. Ad dolorem dentium in collutionibus salutare est, & mulierum fluxionibus in defensionibus. Apertis in quibus pediculi & lentes abundant circumfunditur. Cinis lignorum eius appositus profluuiū ex utero supprimit. E trunco eius nonnulli potorios calices fabricant, quibus in lienosis pro poculo utuntur, quò datus in ijs potus proficiat.

Calices potorios ex trunco latis pro poculo utuntur.

EX GALENO.

Myrice prodest admodū lieni indurato, decoctis cum aceto aut uino radicibus, siue folijs, siue extremis ramulis. Sanar uerò etiam dentium dolores.

EX PLINIO.

Lenæus sanari ea carcinomata in uino decocta tria quæ cum melle dicit. Ad lienem præcipua est, si succus eius expressus in uino bibatur. Adeoq; mirabile eius anipathiam contra solum hoc uiscerum faciunt, ut affirmant, si ex ea alueis factis bibant sues, sine liene inueniri. Et ideo homini quoque spleneticum cibum potumq; dant in uasis ex ea factis. Lignum & flos & folia & cortex in eisdem usus adhibent, quam remissiora. Datur sanguinem reijcientibus cortex tritus, & contra proflua foeminarum, coeliaci quoq;. Idem rufus impositusq; collectiones omnes inhihet. Folijs exprimitur succus. Ad hæc eadem & in uino decoquantur: ipsa uerò adiecto melle gangrenis illinuntur. Decoctum eorum in uino potum, uel impositum cum rosaceo & cera sedat. Sic & epinyctidas sanant. Ad dentium dolorem auriumq;, decoctum eorum salutare est. Radix ad eadem, similiter & folia. Hæc amplius ad ea quæ serpunt imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduersus phalangia & caraneos bibitur. Cum altilium uerò pingui surunculis imponitur. Efficax & contra serpentium ictus, præterquam aspidum. Necnon morbo regio, phthiria, si, lentesq; decoctum in fufum prodest, abundantiamq; mulierum litur. Cinis arboris ad omnia eadem prodest.

DE MECONE RHOEADE CAP. CXCIIII.

NOMINA.

MECON *ῥοῦα* Græcis, Papauer rhœas, hoc est, fluidum aut erraticum Latinis, Papauer rubeum officinis & herbarijs, Germanis à strepitu quem ludentes pueri harum folijs concauo pugno impositis, altera palma incussa sedunt. Rappertosen / quasi dicas crepitaculares rosas, & *ῥοῦα* & *ῥοῦα* & *ῥοῦα* / ac *ῥοῦα* / *ῥοῦα* appellant. Rhœas autem à flore, qui ei pronus decedit, dictum est.

FORMA.

Folia Erucæ, aut Cichorio similia, & incisa habet, longiora tamen & aspera. Caulis lanuginosus, rectus, asperus, cubitalis. Florem puniceum, & aliquando candidum, similem syluestris Anemones flori. Caput oblongum, minus tamen quam Anemones. Semen rufum. Radicem oblongam, subalbam, minoris digiti crassitudine, amaram. Ex qua delinuatione omnibus perspicuū sit, herbam quam Papauer rubeum hodie uulgò nominant, esse Rhœada, quod sit folio Erucæ, laciniato, scabro, & longiore: caule lanuginoso, recto, aspero, cubitali: flore syluestris Anemones puniceo, nonnunquā albo, oblongo capite: semine rufo, radice longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Errant itaque qui Anemone esse arbitrantur, quod folia eius, quæ Coriandri sunt, euidentissimè reclamant. Nos Rhœadis utriusque picturas damus. Vnius, atque adeo primi, quod Erucæ folia habet, alterius quod Cichorij.

LOCVS.

PAPAV ER
RATICVM PRIMVM.
Clappersosen.

515

PAPAVER ERRATI
GVM ALTERVM.

Kosmosch.

LOCVS.

Nascitur in aruis & segetibus passim.

TEMPVS.

Vere & aestate dum frumenta messim appetunt, floret: quo etiam tempore decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, ut alia genera Papaueris.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Huius Papaueris quinque sexue capita cum tribus vini cyathis decocta donec ad duas reducantur, potui dabis quibus somnum accerere uolueris. Semen acetabuli mensura cum aqua multa potum, aluum leniter emollit. Ad idem praestandum mellitis & dulciarijs immiscetur. Folia cum calycibus illita inflammationes sanant. Eorundem perfusione & fotu somnus allicitur.

EX GALENO.

Papauer quoddam Rheas nuncupat, quod scilicet celeriter flos eius defluat. Huius semen ualidius refrigerat, ita ut nequaquam eo quis innoxie solo uti possit, uel si sanio mellis admiscens. Admodum uero ita sumptum somnum conciliat. Sed & pusillum eius inpergunt ijs quae ex melle conficiuntur bellarijs, placentis & panibus.

EX PLINIO.

Aluum exinaniunt capita quinque decocta in uini tribus heminis: pota somnum faciunt.

EX RECENTIORIBVS.

Sacro igni medetur. Mulierum menstrua profluvia compescit. Sanguinem enaibus fluentem iecori impositum sistit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem faucium sanat. Pudendorum tumores detumescere facit. Temporibus illitum, phreneticis somnum conciliat. Calidos oculorum dolores lineo impositum mitigat. Vnderursum omnibus liquet, Papauer hoc rubrum non esse Anemonem, quod scilicet haec ipsa contrarias plane facultates obtineat.

DE MECONE SATIVO CAP. CXCV.

NOMINA.

Μηκον Sativum graece, Papauer satiuum latine dicitur. Officinae antiquum nomen retinuerunt. Germanice Wazgen oder Wazn uocatur. Dicitur autem Graecis *μικον* a *μικρον*, hoc est, non ministrando, quod eius fungi munus uelcentes non patiatur.

GENERA.

Satiui Papaueris duplex genus, albu uidelicet, cuius flos & semen candidum, & nigrum, quod semine nigro constat. Nos utrunque genus una pictura complexi sumus.

FORMA.

Folij constat longis, per ambitum ferratis, nulloque pediculo cauli adherentibus: floribus uel candidis, uel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus semen atrum uel candidum.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit.

TEMPVS.

Aestate floret, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, sicut omnia alia Papaueris genera, in quarto ordine.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Comunis ipsius refrigerandi uis est: proinde folia & capita in aqua decocta foris somnum

PAPAVER
SATIVUM.

Opium.

1 somnum accersunt. Bibitur & decoctum contra uigilias. Capita trita & cum polena cataplasmatis mixta, ignibus sacris & inflammationibus profunt. Oportet autem uiridia ipsa tundere, & in pastillos conformare, siccatosq; reponere acuti. Capita per se etiam ad dimidias in aqua decocta, dein iterum cum melle dum humor densetur crasse factosq; decocta, edegma medicamentum efficiunt, dolorum mitigans in tussibus, fluxionibus arteriarum & coeliacis affectionibus. Efficacius redditur adiecto Hypocistidis succo & Acacia. Papaueris nigri semen tritum cum uino bibitur contra fluxiones alui & foeminarum profluvia. In periglijs fronti temporibusq; cum aqua illinitur. Eiusdem liquor plus refrigerat, inspillat, siccatq;. Erui quantitate sumptus dolorem leuat, somnum conciliat & concoquit. Tussis atque coeliacis affectibus auxiliatur. Maiori autem copia haustus nocet, lethargicos efficiens, & interimit. Ad dolores capitis cum rosaceo perfusus facit. Aures dolentibus cum amygdalino, myrrha & croco infillatur. In oculorum inflammationibus cum tosto ouiluteo & croco. Igni sacro & uulneribus cum aceto, podagris cum lacte mulieris & croco fedi pro balano subditus, somnum allicit.

EX GALENO.

Satiui Papaueris semen panibus utiliter ceu dulciarium inspergitur, non secus ac Sciamum. Candidius nigriore praestat, uimq; refrigerandi habet, ideoq; somnificum est. Si uero liberalius sumatur, soporem etiam inducet, atq; concoquetur. Tussim praeterea ex thorace & pulmone compescit. Confert aduersus tenues ex capite distillationes. Corpori nullum notatum dignum exhibet nutrimentum.

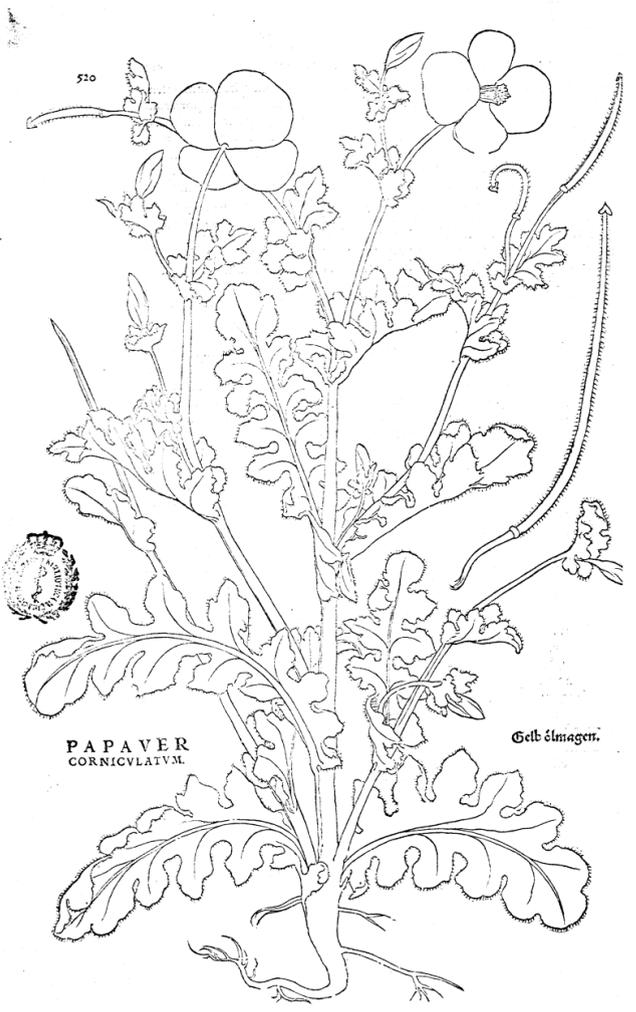
EX PLINIO.

Candidi semen tostum in secunda mensura cum melle apud antiquos edebatur. Calyx ipse teritur & bibitur somni causa. Semen elephantis medetur. E nigro Papauere lacteus succus scapo inciso exprimitur, qui densatur, & in pastillos tritus in umbra siccat, non ut soporifera modo, uerum si copiosior hauriatur, etiam moruiter per somnum opion uocant. Semine eius trito in pastillos, è lacte utuntur ad somnum. Item ad capitis dolores cum rosaceo. Cum his aurium dolori infillatur. Podagris illinitur cum lacte mulierum. Sic & folijs ipsis utuntur ad sacros ignes. Item uulnera cum aceto. Ego tamen damnauerim collyrijs addi, multoq; magis quas uocant lexicypretas, quasq; pepticas & coelicas. Nigrum tamen coeliacis in uino datur.

EX SYMEONE SETHI.

Melius est album quam nigrum. Somnificam uim habet, & difficilis est concoctionis, parumq; nutrit. Si autem cum melle edatur, semini genitali adijcit. Prodest & thoraci, & asperae arteriae, actusq;. Ventrem sistit, etsi quidam falso putauerunt ipsum mouere, cum contrariam habeat uim. Laedit caput, si copiosius sumatur, idemq; aggrauat. Sunt qui ipsum conterunt, & uigilantijs fronti imponunt, in hoc ut somnum conciliet. Ceterum nigrum Papauer frigidius est, & magis somniferum, adeo ut si quis eo immodice utatur, somno profundo similiter lethargicis capiat.

Cum rosaceo impositum capiti, eiusdem dolores à calore ortos sanat. Dicitur etiam quod illud cum lacte muliebri & croco, podagricos iuuat. Huius lachryma uenenum est. Nigra autem succus est uocatum opium.

PAPAVER
CORNICULATUM.

Gelb-feldpoppen.

DE MECONE CERATITE. CAP. CXCVI. 524

NOMINA.

ΜΗΚΟΝ *asperitum* Græcis, Papauer corniculatum Latinis, officinis Papauer cornutum, Germanis Gelb ſtmağen appellatur. Corniculatum à fructu, quem producit, cornu modo inflexo nominatum est.

FORMA.

Folia habet candida, hirsuta, Verbasco similia, perambitū Papaueris syluestris modo serrata: caulem etiam similem, florem luteum pallidūmque, fructum paruum ut cornu inflexum, fœmigræci corniculo similem, unde & nomen inuenit. Semen pusillum, nigrum quale Papaueris. Radicem in superficie terræ herentem, nigram, crassam.

LOCVS.

Dioscorides in maritimis & asperis locis prouenire ait. In Germania tam enostra non nisi fatum fuerit nascitur.

TEMPVS.

Junio floret mense. Semen autem circa messes legitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, facultates eius, & in gustu nitrositas, satis ostendunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix ad dimidias cocta in aqua & pota, ichthias, & iccinoris affectus sanare potest. His etiam qui crassas & araneosas faciunt urinas prodest. Semē acetabuli mensura cum aqua multa potum, aluum leniter purgat. Folia præterea floresq; cum oleo illita crustas emarginant. Eadem inuncta iumentorum argema ac nubeculas emendant.

EX GALENO.

Papauer corniculatū nominatum quidem est à fructu leuem inuersionē habente, ueluti & fœnum græci, ut bouis cornu simile esse uideatur. Vim habet incidendi & abstergendi. Proinde radix herbæ in aqua decocta ad dimidium, iccinoris affectus adiuuat. Folia & flores, sordida admodum & maligna ulcera iuuant. Sed ab his abstinere oportet ulceribus iam purgatis: adeo enim abstergere ualent, ut & puere quoque carnis non nihil eliquent. Hoc facultatum robore non sordes duntaxat, sed & crustam ulceribus detrahit.

EX PLINIO.

Semen aluum purgat dimidio acetabulo in mulso. Folia trita cum oleo, argemas iumentorum sanant. Radix acetabuli mensura cocta in duobus sextarijs ad dimidias, datur ad lumborum uitia & iccinoris. Carbunculis medentur ex melle folia.

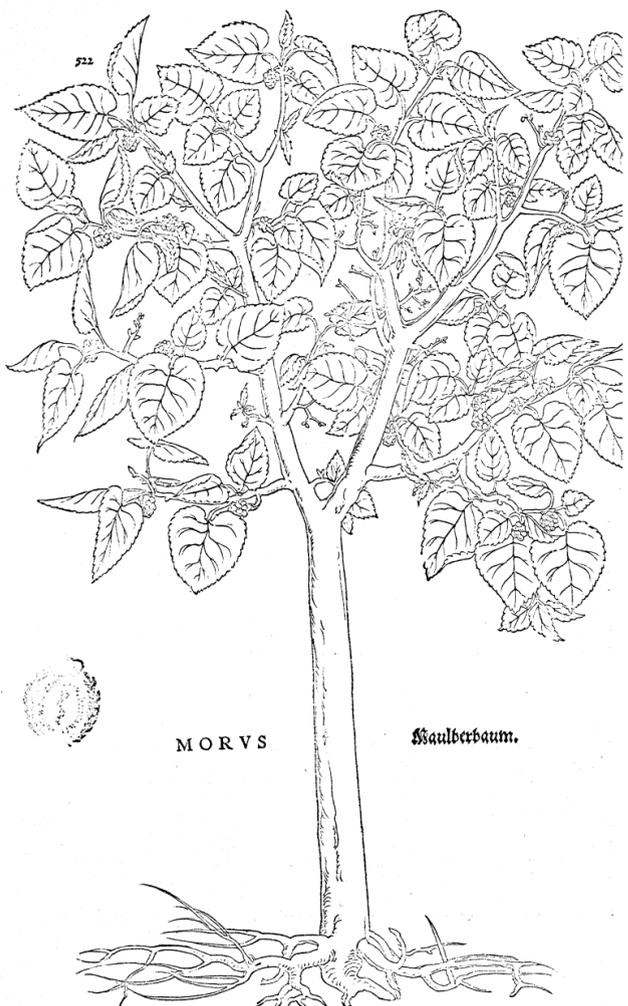
DE MORO. CAP. CXCVII.

NOMINA.

ΜΟΡΕΑ, ἢ *ερωστία* Græcis, Morus Latinis, officinis & uulgaribus herbarijs Morus celsi, Germanis *Wailberbaum* appellatur.

FORMA.

Morus arbor notior est quàm ut describi desideret. Folia autem rotunda ferè habet, nisi quod in summo sint acuminata, in extremitatibus serrata, & ad Mentha hortensis primi & secundi generis folia accedentia. Flores lanugineos, fructum statim ab ortu candidum, cum pubescit rubrum, ubi maturuit atrum. Non est certe silentio transcendendum, quod Mori folijs quadraginta ferè diebus à Vergiliarum exortu usq; ad solstitiū passu uermiculi, qui *seres* Græcis, Latinis bombyces ac Seres nominantur, fericeū uellus, quo turget uterus, pedibus explicantes conficiunt: nulla enim in re alia natura sagacior deprehendit, nec ars aliquid ab ijs accipisse uidebitur, in quo ingeniosus laborauerit, si tam multas dum id uellus perficitur na-

MORVS

Maulbebaum.

Aur naturae mutationes, & artis dum ad uitae usum disponitur labores aestimemus. Appetente siquidem uere oua, picium ouis haud dissimilia, linteolo chartae adhaerentia, quae proximo autumno prodixerunt, radijs solis exponuntur, aut calido in loco, hypocausto nimirum, seruantur. Quo fit ut uermiculi excludantur exiguus, qui mox Mori folijs nutriuntur, quoad grandiores facti fuerint: tum statim penulae cuius chartaceae, uel potius inuolucra conficiuntur, quibus in cluui mirabili naturae opere lanitio sese inuoluunt, ac congesto glomeri se condentes, postquam suum nendi obierunt munus emoriuntur, adeo ut semestris tantum illis apud nos uita sit. Mortuis testacea subinde tunica inducitur, qua aliquot diebus obducti reuiuiscunt, ac ascitis sibi alis in uolucres papilionis degenerant, qui assidue inuicem insidentes coeuntesque, tandem relictis ouis milij forma & colore, quibus sua rediuita proles sequente anno renascitur, iterum moriuntur, atque adeo cum nullius praeterea sint usus abijciuntur. Quae autem ad ueris usque initia seruantur. Hanc mirificam metamorphosin quam non raro summa cum admiratione ac delectatione sum contemplatus, non potui non commemorare, quod studiosis uermiculorum istorum qui Mori folijs pascuntur natura prorsus perspecta esset.

LOCVS.

Nascitur in hortis quibusdam. Amat autem in primis loca calida sabulosaque. Gaudet folsione & stercore.

TEMPVS.

Nouissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Proinde cum hanc germinare uiderimus, frigus minime timendum erit.

TEMPERAMENTVM.

Immaturo Mori fructus ubi exaruerit admodum adstringit. Maturus autem mediocriter adstringit. Cortex radices arboris amaritudinis cuiusdam & purgantis facultatis particeps est. Folia & germina quodammodo media temperie inter adstringentem & purgatoriam facultatem sunt praedita.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Mori fructus aluum soluit. Facile corrumpitur. Stomacho inimicus est. Praestat hoc idem eius succus. Decoctus autem aereo uase, aut in solatus, magis adstringit. Admixto mellis exiguo, ad fluxiones, nomas & tonsillarum inflammationes facit. Aut getur uis eius adiectio scissili alumine, galla, croco & myrrha, item tamaricis semine, inde & thure. Mora uero immatura sicca tusaque, Rhois uice obsonijs miscetur, & ceciliacos iuuant. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum soluit. Latos uentris lumbricos expellit: sijs quoque auxiliat qui aconitum hauserunt. Folia trita & cum oleo illita, ambustis igne medentur. Decocta in aqua caelesti cum uitis & nigrae ficifolij capillos tingunt. Succus foliorum cyathi mensura potus, phalangiorum moribus auxiliatur. Corticis & foliorum decocto colluuntur utiliter in dolore dentes. Colligitur per mensem succus, circūfossa & secta radice arboris: inuenitur enim potitridie concretus, qui in dolore dentium utilis est. Tubercula discutit, & aluum purgat.

EX GALENO.

Mori fructus maturus uentrem quidem subducit: immaturus arefactus medicamentum fit suis costringens, adeo ut ad dysenterias & ceciliacos affectus, aliosque omnes qui ex fluxionum sunt genere efficax sit. Contunditur autem & obsonijs miscetur, ueluti Rhois fructus: aut si cui ita uideatur, ex aqua aut uino bibitur. Porro quod maturorum succus ad stomatica medicamenta sit utilis, propter eam uidelicet quae inest illi adstringentem, neminem latet. Praeterea ad alia complura particularia, quae mediocrem possunt adstringentem, competit. At immatura praeter acerbitate aciditate etiam participant. Tota quoque arbor in omnibus suis partibus mistam aliquam obtinere facultatem ex costringente & purgante compositam uidetur. Attamen in radice cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeo ut & larum

Clumbriū interficiat. In alijs autem paribus constringens uincit. In folijs tamen & germinibus media quodammodo cōprimens & subducentis facultas est. Cæterum Mora ubi in uentriculum purum, & prima fuerit ingesta, citissimè per intestina transeunt, & alijs cibis suo ueluti ductu uiam struunt. Verum secundo loco assumpta, aut prauum in uentre humorē inuenientia, cederrimè alijs unā cum cibis corrupunt, extraneā quādam atq; inexplicabilem corrupelam inducentia simili ter Cucurbitis. Tamen si fugacibus hæc omnia sint & culentis innocentiora, corruptione tamen nisi uelociter deorsum concedant, non sicus ac Pepones, uitiantur. Porro quando uentriculi os squalidum calidumq; erit, tum sicut peponibus, ita & Moris utendum. Tale namq; iecur etiā tunc esse necesse est. Immatura Mora ab arbore decerpta, siccatasq; in hyemem reponunt, ut sibi medicamē ex ijs parent, uile ad dyenteriam, aliusq; diuturnum fluorem persanandū. Quod quidem facili descendant fortè eis uiuent sola substantiæ humiditate & lubricitate, fortè etiā admittione acrioris facultatis, quæ stimulantē ad excretionem aluo fit fatis. Nam adstringens qualitas adeò nihil ad deiectionem opitulatur, ut etiā reprimere sit parēq; sit nata. Proinde Moris exiguam quādam eius facultatis portiunculam in esse cōiunctio, cuius permagna in purgantibus medicamentis habetur: quæ facit non solum ut facili deiciantur, uerum etiā ut diutius morata in uentre corrumpanatur. Quod si corruptionem effugiant, omnino quidem humectant, sed non planè refrigerant, nisi frigida accipiantur. Parcissimè corpus alunt, similiter ut Pepones, haud tamen uomitum cient, nec stomacho ut illi aduersantur.

DE MYRRHIDE CAP. CXC VIII.

D

NOMINA.

MYRRHIDE Græcis, Myrrhis Latinis, uulgaribus herbarijs Cicutaria, quod scilicet caule & folijs Cicutæ similima sit. Hac similitudine quidam decepti, ueram esse Cicutam putauerunt, cum tamen ab ea, uiribus potissimū, diuersissima sit. Germanis Wilderboffel appellatur.

FORMA.

Cicutæ caule & folijs similis est, radicem obtinet longam, teneram, rotundam, odoratam, in cibo non insuauem. Hæc tota Dioscoridis deliniatio, nulla prorsus re clamante nota, herbæ cuius effigiem damus pictam suffragatur. Siquidem caule striato, folijs & flore Cicutæ similima est, adeò ut eam nonnulli à Cicutâ discernere nesciant. Radicem etiā habet longam, teneram, rotundam, cibo iucundam & odoratam.

LOCVS.

Parsim in hortis & pratis nonnullis prouenit.

TEMPVS.

Maiō mense loca in quibus nascitur huius floribus quasi candicant.

TEMPERAMENTVM.

Ex secundo est ordine ex calfacientiam, adiuncta partium tenuitate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phalangiorū moribus radix Myrrhidis succurrit cum uino pota. Menses purgat & secundas educit. Cocta in sorbitione tabidis utiliter datur. Ferunt præterea aliqui eam bis terue die potam ex uino in pestilentibus constitutionibus, à morbo seruare incolumes.

EX GALENO.

Radix eius menses mouet, quæq; in thorace & pulmone sunt expurgat.

EX PLINIO.

Cit menstrua & partus cum uino. Aiunt quoque eandem potam in pestilentia salutarem

225

MYRRHIS

Waldoffel.

salutarem esse. Subuenit & phthificis in forbitione. Auiditatem cibi facit. Phalangiorum morsus refringit. Vlcera quoque in facie aut capite succus eius in aqua triduo macerata sanat.

DE MELILOTO > CAP > CXCIX >

NOMINA.

MΕΛΙΑΔΤΟΣ Græcis, Melilotus, Sertula campana, & Corona regia Latinis dicitur. Meliloti nomen officinae retinuerunt. Sertulam uero dixerunt, quod flos eius coronamenti dicitur sit, & quia ex ea antiquitus coronæ & ferta factitata sint. Coronam autem regiam, quoniam luteis floribus superne coronetur.

GENERA.

Tria Meliloti hodie faciunt genera. Primum uulgarè, statim à radice fruticosam, cubitalem, folio fenigræci minuto ac lentè hirsuto, strobulo luteo, odoris suaui, tereti per ramos diffuso femine. Hoc quamquam tertio generi, quod nos uerum esse putamus, folijs & floribus simile sit, tamen cum nullam gustu præ se ferat adstrictionem, quam summè requirunt Dioscorides, Galenus & alij ueteres medici, & præter amaritudinè haud exiguam acrimoniam habeat, sit ut inter Melilotos, meo quidem iudicio, rectè cõnumerari non possit. Hinc est quod nos infra, hanc alio nomine dignari sumus, Saxifragamq; luteam appellauerimus. Alterum aspectu cano, Croci flore, folijs trifolij, minutissimis, ut paulò post fusius dicemus. Hoc sanè genus nos Melilotum germanicè uocauimus, quod illa, & non prior, in Germania nostra pro uera Meliloto sit usurpanda, ob adstrictionem illam manifestam quam gustu præfert. Accedunt folia quæ pinguis sunt, & flores Croci colorè referentes, quos Dioscorides requirit. Sententiã nostram confirmat antiquus manuscriptus herbarius, qui hanc pro Meliloto pingit. Neq; obstat quod hæc herba non admodum odorata sit: fatemur enim non esse laudatissimam Melilotum, sed eam quam Germania nostra profert. Nam quum Plinio lib. xxi. cap. xi. teste, Melilotus ubiq; nascatur, suam quæuis habeat ferè regio necesse est. Nihil igitur mirum si huic herbae non ad sint singulae notæ, quas illi ueteres Græci & Latini attribuunt. Satis autem est ei mistam quandam, nempe adstringentè & digerentem inesse facultatem, haud secus quam optimæ. Germani hanc herbã nominant *Wieser Kraut* (Wieser Kraut) uel *Wieser Heil*. Tertium genus nos optimam & legitimum esse arbitramur Melilotum, quam nos maioris discriminis causa Italica nuncupauimus, quod nos sit patrius Germanicæ nostræ, omnia ferè peregrina uocare Italica, Germanicè itaq; haud ineptè *Wieser Kraut* nominabitur.

FORMA.

Vulgaris Meliloti descriptione inuenies suo loco. Germanica, herba est humilis, palmi altitudine, folio pratensis trifolij, pingui & cano, flore pisi, minore tamè luteo, femine in siliquis, radice rufa. Italica, quam è Campania allatam in Germaniam arbitror, caulem habet subrufum, rotundum, folium fenigræci, in ambitu serratum, flore luteo, odorato, femine in siliqua lunata, ut pictura luculenter ostendit. Tota etiam herba odorata est, ut hinc etiam conijcere liceat ueram esse Melilotum.

LOCVS.

Germanica passim in pratis Germaniæ, montosis potissimum, nascitur, Italica in Germania, nisi fata fuerit, non prouenit. In Campania uero circa Nolam, Dioscoride teste, copiose nascitur.

TEMPVS.

Floret ferè per integram æstatem utrunque genus. Siliquas tamen in fine Iulij & Augusto mense proferunt.

TEMPVS.

MELILOTVS
GERMANICA.

Unser frauen schüchlin.

Mixta est facultatis: habet enim quiddam adstringens, sed & discutit & maturat: copiosior enim in ea est substantia calida quam frigida.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Melilotus adstringendi facultate obtinet. Mollit omnes inflammationes, præcipue autem oculorum, aëri, sedis & testium in passo decocta & illita. Aliquando autem addito oui luteo affato, aut fenigræci farina, aut lini femine, aut polline molario, aut capitulis Papaueris, aut Inrybo, Recentes meliceridas per se cum aqua, & adhoras cum creta Chia & uino aut galla illita sanant. Stomachi dolorē cum uino cocta, & cruda cum antedictis leuat. Aurium etiam dolores crude expressus succus, & cum passo instillatus sedat. Capitis dolorem lenit, cum aceto & rosaceo insperfa.

EX PLINIO.

Melilotos oculis medetur cum lacte, cut cum lini femine. Maxillarū quoque dolores lenit, & capitis cum rosaceo: item aurium est passo, quæ in manibus intumescunt uel erumpunt. Stomachi dolores in uino decocta, uel cruda trita. Idem effectus est ad uulvas. Testes uerò & sedem prociuum, quæq; ibi sunt uita, recens ex aqua decocta, uel ex passo. Adiecto rosaceo illinuntur ad carcinomata. Deferuefcin uino dulci. Peculiariter & contra meliceridas efficax.

DE MANDRAGORA CAP. CC.

NOMINA.

ANAPATOPAZ, *ἡ ἀψάδα* Græcis, *ἀνδρομορφόν* Pythagoræ, Latinis canina aut terrestris mûlus, officinis Mandragora, Germanis *Mraun* dicitur. Qui Circeam uocarunt, nomen illi à Circe fecerunt, quoniam creditur radix eius ad amatoria conducere. Pythagoras haud dubie ab humana forma, quam radix eius referre uidetur, Anthropomorphon appellauit. Hinc sumpta occasione, agyrtæ & impostores illi circulatoranei radices humana effigie insignitas circumferunt, quas Mandragoras esse testantur, cum tamen confiteas esse hircinias, & manu factas ex cannarum radicibus humana specie sculptis, posita plantaris. Nascuntur autem subinde radice parua, quæ representant capillos, barbam, pectinis pilos, & ex terra eum acquirunt colorem, ut radices esse appareant. Sunt & alia multa quæ nebulones illi fabulantur ut pecuniam ab imperitis extorqueant, quæ commemorare in præsentia nihil attinet. Terrestris mûlus mani dixerunt, quod mâla proferat, nec in altum ut reliquæ arbores furgat.

Circeæ quædam est Mandragora Anthropomorpha pro cuius nomine nata. Agyrtarum comenium.

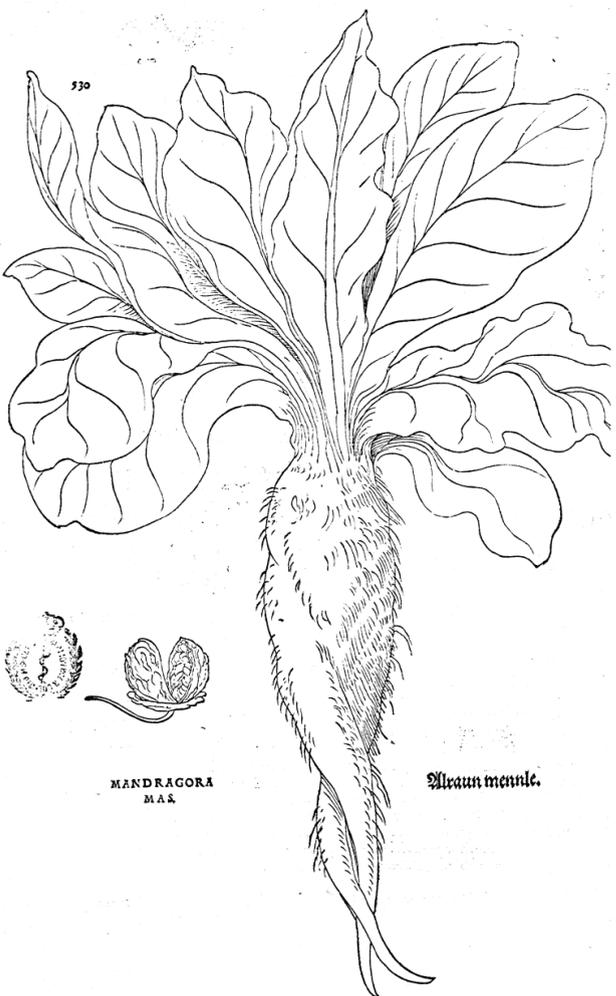
Terrestris mûlus

GENERA.

Duo Dioscoridi & Plinio Mandragoræ sunt genera. Mas candida est, *μαύρη* Mas. Græci uocant. Huius hic effigie, citra tamen poma, quæ habere non potuimus, damus. Fœmina nigra, Græcis *δρακονίαιος* à similitudine foliorum appellata. Theophrastus tamen lib. vi. de historia plantarū, cap. ij. tertium quoddam genus Mandragoræ constitutere uidetur, cuius fructus sit *μαύρα, ἡ δὲ φρούρα, ἡ δὲ ἀνδροειδὲς τῆς χειρὸς*, hoc est, niger, acinosus, & sapore uinosus. Et nisi hoc genus à priorib. diuersum esse statuas discrepare inter se non leuiter Theophrastū & Dioscoridē necesse est fatearis. Nam Dioscorides palam asserit poma priorum duorum generum uitellis ouorū esse similia, & pallida: contra Theophrastus nigra, acinosa, ut diximus, & sapore uinosa esse tradit. Accedit quod idem Theophrastus eodē loco Mandragoræ caulem tribuat, perinde atque Plinius, quem Dioscorides penitus aufert: ut hoc nomine necesse sit hæc omnia ad tertium hoc genus Mandragoræ referre, quod nos tamen infra in ter Solani genera recensebimus, ubi etiam eius picturam ostendes.

FORMA.

Fœmina angustiorib. & minoribus quam Lactuca folijs est, grauior odoratis & uirosis.

MANDRAGORA
M. & S.

Moran mendic.

A virosus, per terram sparsis, iuxtaq; folia pomis vitellis oui similibus, pallidis, odoratis, in quibus semen quale pyri, radicibus magnis, binis ternisue, sibi inuicem implectis, in superficie nigris, intus candidis & crasis corticis. Caulem uerò non fert. Maris folia sunt magna, candida, lata, laeua ut Betæ. Mâla duplo maiora quam feminae, croci colore, cum aliqua grauitate odorata, quæ comedentes pastores quædamtenus soporantur. Radix supradictæ similis, maior tamen candidiorq;. Orbita & hæc est caule.

LOCVS.

Prouenit in syluis & umbrosis locis. Nunc in hortis etiam plantatur.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora uincetentem habet facultatem refrigeratoriam, ad eò ut tertij sit ordinis refrigerantium. Verum tamen non nihil etiam caloris inest, & in pomis humiditatis. Radicis cortex non tantum refrigerat, sed & desiccatur.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Succus colligitur è cortice recentis radicis tuso & prælis subiecto, quem infolatum cum iam cõcreuerit, in fictili uale reponere oportet. Colligitur itidem è pomis succus, ignauior tamen. Delibratur radicis cortex, & trahitur lino ad usum suspensum. Quidam Mandragoræ radices in uino ad tertias decoquunt, & trahunt per colum ius seruant, utentes cyathi unius mensura in perugilijs, & doloribus, & in his quos sine doloris sensu secare aut urere uoluerint. Potus obolorum duorum ponere cum, nullâ aqua Mandragoræ liquor, pituitam, nigramq; bilem ueratri modo purgat. Verum maiore copia potus uitam admittit. Miscet medicamentis oculo-ribus, & ijs quæ dolores finiunt, pepsis quoq; emollientibus. Per se femiboli pondere appositus, menses & foetus trahit. Sedi pro balano subditus somnũ facit. Radix ebur emollire fertur, si senis horis cum eo decocta sit, & in quam uoluerit aliquis formam fingi & formari facilem reddere. Folia recentia, oculorũ & quas ulcera exci- rantur inflammationibus cum polenta illita profunt. Discutiunt eadem omnẽ durti- em, abscellus, strumas, tuberculaq;, quinq; aut sex diebus leniter cõfricata. Stigma- ta sine ulceratione delent. Folia condita sale seruantur in eodẽm usus. Radix autẽ trita ex aceto ignibus sacris, & serpentium ictibus ex melle aut oleo medetur. Stru- mas atque tubercula ex aqua distillat. Articulorũ dolores cum polenta sedat. Con- ficitur circa coctionẽ uini è cortice radicis. Ternæ minæ in uini dulcis metretæ con- ficiuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari, aut uri debent, ut antè dictum est. Siquidẽ nullo nunc afficiuntur dolore, eò quod somno quodam præsi torpescant. Mâla olfactu, & comesta soporem afferunt. Potest idem & eorũ succus. Nihil ta- men eorundem usus obmutescere facit. Semen mâlorum potum uterum purgat, appositumq; cum sulphure ignem non experto rubra feminarum profluvia sistit. Colligitur ex radice liquor, ea scarificata multifariam, & eo quod erumpit, in ca- uum uas recepto. Est autem liquor succo efficacior. Sed non ferunt omnibus locis liquorem radices, idq; experientia ostendit.

EX GALENO.

Soporem conciliandi uim habent Mandragoræ poma. Radicis cortex ualentis- simus est, reliquum quod intus est imbecillum existit.

EX PLINIO.

Succus fit è mâlis & è caule, deciso cacumine, & radice punctis aperta aut de- cocta, utilis hæc uel furculo. Concisa quoque in orbiculos seruantur in uino. Succus non ubiq; inuenitur, sed ubi potest, circa uindemias quaeritur. Odor grauis eius, sed radicis & mâli grauior. Mâla matura in sole sicantur. Succus ex ijs sole densa- tur: item radicis tula, uel in uino nigro ad tertias decoctæ. Folia seruantur in murijs efficacius, aliàs recentium succus pepsis est: sic quoque uires noxiæ. Grauedinem

C afferunt etiam olfactu, quanquā mala in alijs terris mandantur, nimio tamē odore obmutescunt ignari. Potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis somnifica pro uiribus bibentium. Media potio cyathi unius. Bibitur & contra serpentes, & ante sectiones punctionesq; ne sentiantur. Ob hac factis est aliquibus somnū odore quassisse. Bibitur & pro Elleboro duobus obolis in mulso. Ad strumas radix Mandragoræ ex aqua bibiti. Articulis profunt folia cum polenta, uel radix recens tusa cum cucumere syluestri, uel decocta in aqua. Cum cerato apostemata & ulcera terra, folia Mandragoræ recentia sanant. Radix uulnera cum melle aut oleo.

DE MALIS INSANIS. CAP. CCI.

NOMINA.

VAE mala insana hodie appellantur, & à Neapolitanis Melanzana, ab alijs amoris poma, à Germanis uerò *Wolansan*, num ueteribus cognita fuerint asseuerare non ausim. Non latet tamen Hermolaum in Collario suo in ea esse sententia, ut putet esse tertiā Mandragoræ speciem, quam Morion uocant. Quam tamen sententiam cur non probem, facit in primis Theophrastus, qui lib. vi. de historia stirpium cap. ij. eius fructum esse nigrum, ac nosum scribit, qualia mala insana non sunt. Dein quod Morij fructus letalis sit, fructus uerò insana minimè, ut paulò pòst dicemus. Mala autem insana dicta sunt, nō quod letalia sint, sed quod difficulter concoquantur. Amoris autem poma, quod *Amoris poma* propter elegantiam & pulchritudinem digna sint quæ amentur.

GENERA.

Duo sunt malorum insanorum genera. Aliqua enim purpurea ferè tota, aliqua uerò lutea, aut candorem aliquem præ se ferentia. Primi generis poma germanicè *Wolansan*, alterius autem, *Wolansan* uocantur.

FORMA.

Mala insana in frutice nascuntur, qui Perlonatiam propè modum caulè & folijs refert. Differunt autem huius folia à Perlonatiæ, quod longiora, magisq; laciniosa sint. Flores habet purpureos, speciosos, sex folijs è calatho stellatim radiatis, fructus oblongi mali forma & magnitudine, in quibus semen siliquastrum non dissimile. Radicem multis capillarum fibris luteamq;.

LOCVS.

In hortis apud nos feruntur, sed frequenter in scissilibus & pensilibus fenestrarū horis. Et eodem cultu quo cucumeres & melones gaudent.

TEMPVS.

Floret Augusto & Septembre mensibus, ac subinde fructum profert.

TEMPERAMENTVM.

In his malis haud dubiè ut in cucumere efculento, aut fungo, frigida & humida temperies superat.

VIRES.

Nullum, quod sciam, in medicina usum habent. Eduntur autem à nonnullis ex oleo, sale & pipere fungorū modo cocta. Alij ubi paululum inferuerunt igni, in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarjs ex oleo, uel pipere & aceto comedunt. Salsamarj in muria acida feruant, cibo per hyemem & uer ori grato, sed tamen qui segrius concoquatur. Quid multa: delicatiorum & omnia degustare uolentium cibus est malum insanum. Quare qui sanitatis studio aliquo tenentur, ij itaui nomine ipso territi, usum illum cuius abunt.

rum cuius abunt.

533

MALA INSANA.

Solanum.

Y 3

NOMINA.

N YMPHAEA Græcis, Nymphaea Latinis, officinis Nenuphar bar-
 bara uoce nominatur. Germanis Seeblüm / Wassermähen.
 Nymphaea autem nomen sibi uendicasse uidetur, quod aquosa
 amet loca: uel, ut ex ueteribus aliqui fabulati sunt, à Nympha,
 quæ zelotypia Herculis intabuit & mortua est, inq; palustrem
 hanc plantam mutat.

GENERA.

Duo eius genera. Vna enim à flore candido, Lilij simili, candida appellatur.
 Germanicè wëiß Seeblüm. Altera itidem à floribus, qui lutei sunt, lutea no-
 minatur. Germanicè gel Seeblüm. Possent etiam radicibus discerni, cum prior
 nigra, altera uerò candida cõstet, ad eò ut hoc nomine prima candida, altera autem
 nigra diceretur. Multò uerò consilius est à floribus, quàm radice discrimen sume-
 re, quòd illi nunquam non oculis expositi sint, radices autem non nisi effossæ in-
 tueri possint.

FORMA.

Prima, folia Ciborio similia habet, minora tamen & longiora, quadantenus su-
 per aquam eminentia, aliqua tamen etiam sub aquis, plura ab una radice prodeun-
 tia. Flos candidus, Lilio similis, in medio quod croceum sit obtinens. Hic cum de-
 floruerit rotundus, & mào circumferentia, aut Papaueris capiti similis, colore niger
 fit. In quo sanè semen clauditur nigrum, latum, densum, gustu glutinosum. Caulis
 illi læuis, minimè crassus, niger, Ægyptiæ fabæ similis. Radix nigra, aspera, clauæ
 per similes. Hæ singulae notæ alteri Nenuphari uocato quadrant. Folio enim con-
 spicitur orbiculato, læui, herbaceo, amplo, in stagnantibus aquis supernatante: flo-
 re candido, Lilio simili, in medio croceum habente, & cum defloruerit capite Papa-
 ueris, in quo semen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis est & læuis. Radix ni-
 gra & ampla, dulcis, nodosa, clauæ formam representans. Altera folia antedicti
 similia habet, sed radicem albam & asperam: florem luteum, splendens, rosæ si-
 milem. Quæ itidem notæ in uniuersum omnes alteri Nenuphari, quæ luteis est
 floribus, respondent.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquis stagnantibus.

TEMPVS.

Flores in fine Maij & Iunio mense colliguntur. Radices autem in autumnò ef-
 fodiuntur.

TEMPERAMENTVM.

Nymphaeae tum radix, tum semen refrigerandi & citra morsum desiccandi uim
 obtinet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix prioris secca cum uino pota, eccliacis & dysentericis prodest. Lienem ab-
 sumit. Stomachi uescicæq; doloribus illinitur. Alphos ex aqua exerit. Alopecias
 cum pice imposita sanat. Eadem contra Veneris insomnia bibitur, siquidè ea com-
 pescit. Paucis diebus, si quis continuò bibat, genitale infirmat. Idem semen potum
 efficit. Alterius quæ lutea dicitur, radix & semen contra muliebria profluua ex ui-
 no nigro bibuntur.

EX GALENO.

Nymphaeae radix & semē, uentris profluua cohibent, semenq; genitale siue per so-
 mnia, siue alio pacto immodicè profluens retinet. Iuuat dysentericos. Ceterū Nym-
 phaeae quæ candida radice habet, potentioris est facultatis, ut & muliebri profluuo
 medea-

NYMPHAEA
CANDIDA

Weiß Seebümen

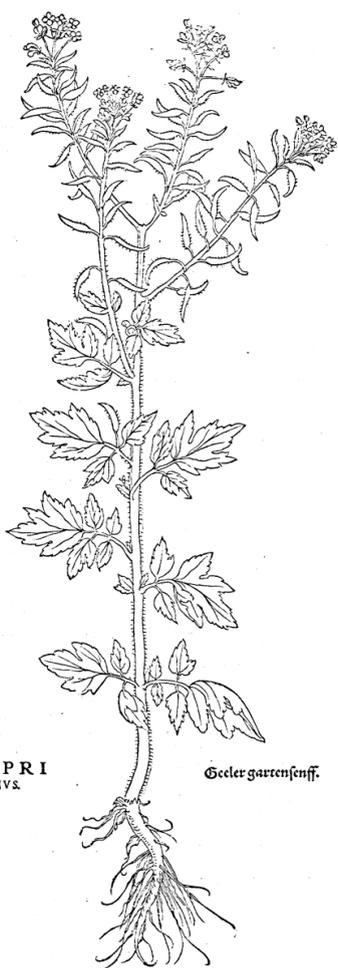
y 4

NYMPHAEA
LUTEA.

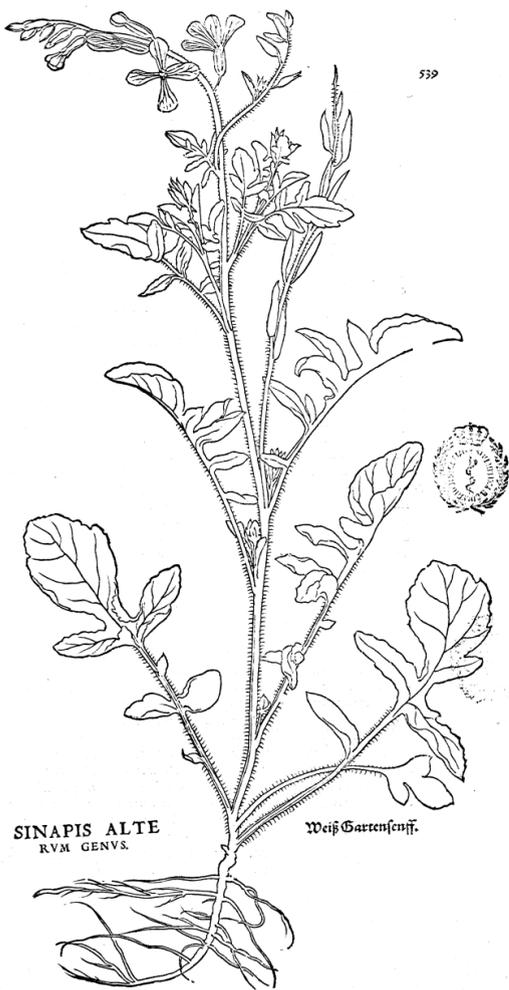
Geel Seebfman.

SINAPI PRI
MVM GENVS.

Geeler gartenst. ff.

539

SINAPIS ALTE
RVM GENVS

Weiß Gartenschiff.

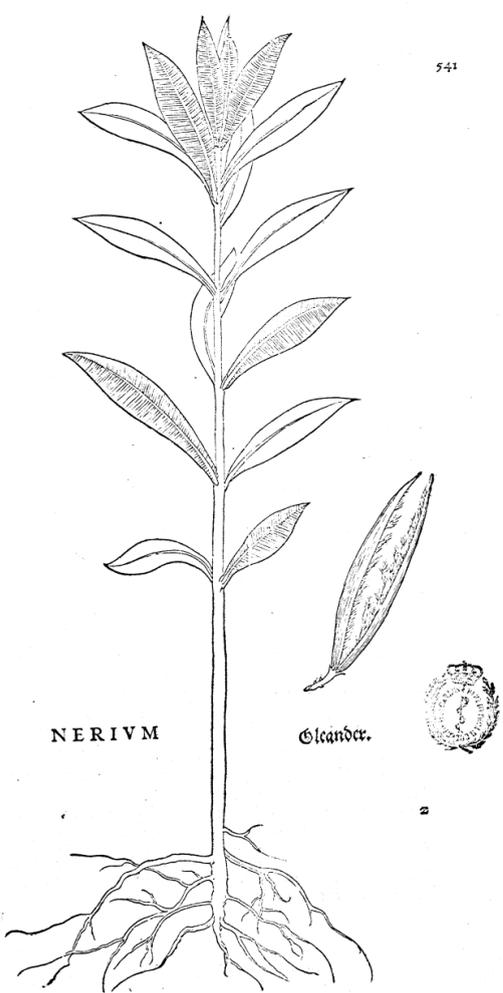
Cic. Succus eius hydromelisi mixtus contra conffillarum praeduros tumores, ac ueterem callofamq; arteriae scabritie conuenienter gargarizatur. Tritum naribus ad monum, sternutamenta ciet. Comitibus quoq; auxiliatur. Feminas uulua: ftran gularu oppreffas excitat. Lethargicis, derafo capite, illinitur. Ficus ammittum & cin pofitum donec rubefcat locus, ad coxendicum cruciatu, lienes, & omnis generis diuturnos dolores confert, cum permutanda paffionis caufa ex alto in cutis fuperficiem aliquid trahere uoluerimus. Alopecij illitum medetur. Faciem purgat. Singillara cum melle, aut adipe, aut cerato delet. Ex aceto contra lepras, & feras impetiginas perungitur. Aridum contra februm circuitus bibitum, aut potui polentae modo in perium. Extrahentibus emplaftris, fcabiemq; extenuantibus utiliter amiffetur. Grauitati aurium & fonitui, tritum cum fico impositum prodeft. Succus ad hebetudines oculorum & palpebrarum fcabritiem illinitur. Exprimitur autem ex uiridi adhuc femine succus, & in fole ficcatur.

EX PLINIO.

Sinapi Pythagoras principatum habere ex his, quorum fublime uis feratur, iudi cauit: quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad ferpentiu ictus & fcorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum uenena difcutit. Contra pituitam tenetur in ore donec liquefat, aut gargarizatur cum aqua mufa. Ad dentium dolorem manditur. Ad uuam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho utiliffimu contra omnia uita, pulmonibusq;. Excreationes faciles facit in cibo fuprum. Datur & fufpiriofis. Item comitialibus tepidum cum fucco cucumeru. Sensus atque sternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menftrua & urinam ciet. Et hydropticis imponitur. Cum fico & cumino tulum ternis partibus comitiali morbo. Et uuluarum conuerfione fuffitum excitat odore aceto mixto. Item lethargicos: & fi uehementior fonnus lethargicos premat, eruribus aut etiam capiti illinitur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicu, humerorum, & in quacunq; parte corporis ex alto uicia extrahenda funt, illitum cauftica ui emendat pufulas faciendo. At in magna duritia fine fico impositum: uel fi uehementior urigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, pforas, lepras, phthiriasis, tetanicos, opifthotonicos. Inungunt quoq; fcabras genas aut caligantes oculos cu melle. Succusq; tribus modis exprimitur in ficuli, calefcitq; in co in fole modice. Exit & e cauliculo fuccus lacteus, qui ita cum induruit, dentiu dolori medetur. Semen ac radix cum immadure multo, conteruntur, manusq; plene menfura forbentur ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, fenfusq; omnes. Mulieru etiam lasitudines, faluberrimo medicinae genere. Calculos quoque difcutit, potum ex aceto. Illinitur & liuoribus fugillatissq; cum melle & adipe anferino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex femine madefactio in oleo expreffoq;, quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumq; & coxendicum perfriktiones.

EX SYMONE SETHI.

Sinapi uim habet diffoluendi & difcutiendi humiditates quae in capite & stomacho funt. Confert etiam lienis affectibus, a humiditate & flatu procreatis. Item quartanis morbis, qui ex adufta pinuita contracti funt: ad haec & podagris a pinuita factis. Officit uero uifui, & calido capiti, aciecori. Adiuuat concoctione & distributione ciborum craffaru partium. Minuit quae in uentriculo funt humiditates. Illitum lepris, eas in melius mutat. Linguae etiam humiditate grauatas ficcat. Si cum melle fumatur, tuffes refoluit. Cum caricis uero ichiadicis illitum, & lienos utile eff: trahit enim quae intus funt ad corporis fuperficiem. Suffitum uero & incensum, ferpentes fugat.

C

NOMINA.

NERION, ἡ ποδὸν ἀλκων, ἡ ποδὸν ἀλκων Græcis, Nerion & Rhododendron Latinis, officinis & barbaris Oleander, Germanis Olander dicitur. Rhododaphnen autem Græci dixerunt à rosæ floribus & lauri folijs, quæ fruticis huius præcipuæ sunt notæ. Nec refert quod Dioscorides amygdalæ toijs eius folia cõparauerit, lauro enim & amygdalæ nõ dissimilis magnopere foliorũ figura est. Fecit idem rosæ flos & arbor, ut eadẽ gens Rhododendrũ nominauerit.

FORMA.

Notus frutex, amygdalæ longiora & crassiora folia habens, florem rosarum figura, fructum amygdalæ similem, ueluti cornu, qui dehiscens lanæ natura plenus est, pappis acanthinis simili. Radix illi est acuminata, longa, lignosa, gustanti salia.

LOCVS.

Nascitur in hortis, maritimis, & secundum amnes locis.

TEMPVS.

Quo mensẽ floribus & fructu prægnans sit Nerion, non satis constat: neque enim uel flores uel fructus eius nobis uidere licuit. Hinc est quod etiam pictura quam exhibemus huiusmodi caret.

TEMPERAMENTVM.

Neriũ Arabes calefacere in principio tertij ordinis, & in secundo siccare tradunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Flores & folia canes, asinos, mulos & quadrupes plurimos enecant: hominũ uerò cum uino pota contra uenenatorũ morfus præsidia salutaria sunt, præsertim si rutæ cõmiscueris. Infirmiora uerò animantia, ut oues, caprasq; si aquam biberint in qua folia eius maderint, moriuntur.

EX GALENO.

Nerium aut Rhododaphne notus omnibus est frutex. Foris quidem illius discutiendi uim obtinet. Inrò autem in corpus assumptus, perniciosus ac uenenosus non tantum hominibus, uerum etiam plerisq; pecudibus.

EX PLINIO.

Rhododendros ne nomen quidem apud nos inuenit latinum: Rhododaphnen uocant, aut Nerium. Mirum, folia eius quadrupedum uenenum esse, hominũ uerò contra serpentes præsidium, ruta addita, & è uino pota. Pecus etiam & capra si aquam biberint in qua folia ea maderint, mori dicuntur.

DE OXYACANTHA. CAP. CCV.

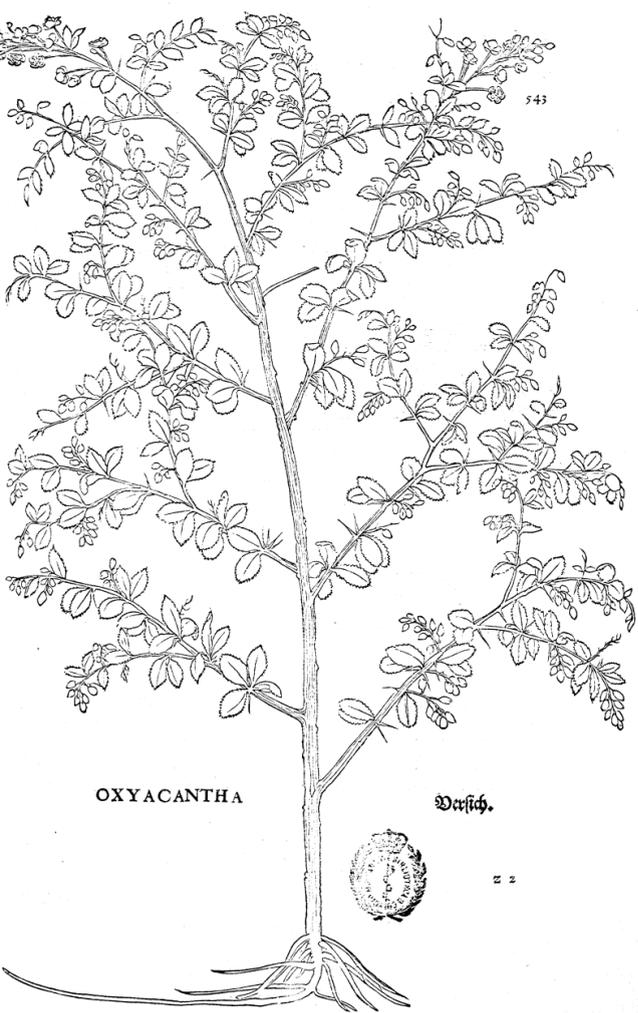
NOMINA.

OXACANTHA, ὀξυκανθα Græcis, Oxycantha Latinis, officinis Berberis, Germanis Paisselbeer / Saurich / Berich / Berich uocatur. Haeddubie Græci à spinarum acuminatis cuspidibus Oxycantha dixerunt.

FORMA.

Syluestri pyro similis arbor est, sed minor & nimis spinosa. Fructum fert Myrto similem, plenum confertumue, rubentem, fractu facilem, intus nucleos habentem. Radicem multifidam & altam. Huius delimitationis notæ, nulla prorsus reclamante, arbori quam uulgò Berberim barbara uoce nominant, adamusim respondent. Nanque arbutula est pyri syluestris aspectu, sed humilior, ramis ex interuallo spinosis, folio lentè per ambitum aculeato, acinis rubentibus, in pediculo iuxta & racemo pendulis, gustu acido & subaustero, duobus intus granis, radice numerosa.

LOCVS.

543

OXYACANTHA

Daphn.

z z

LOCVS.

Multis nascitur locis, syluis nempe, frutetis, campestribus, montanis, siccis & aquosis.

TEMPVS.

Germinat ineunte uere, ab occasu autem Vergiliarū fructifera. Per Septembrem itaque ac Octobrem menses carpitur, campos syluasque exornans.

TEMPERAMENTVM.

Oxyacantha adstringit & defecat, atque adeo quorundam sententia frigida & siccata in secundo ordine. Fructus tamen tenuium est partium, & paululum quiddam incisuum habet.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Huius fructus potus & comestus, alui profluvium, & muliebrem fluxum sistit. Radix trita & illita aculeos & spicula extrahit. Abortum facere tradunt, si sensim uenter ter radice feriatur aut perungatur.

EXGALENO.

Oxyacanthus arbor ut pyro syluestri similem habet speciem, ita & facultates minimè dissimiles. Quin & ipsi fructus, Pyri quidem syluestris prorsum atque absolute austerus est, Oxyacanthus autem tenuium partium est, & modicè incidit. Porro arboris huius fructus, pyri syluestris similis non est, sed Myrti potius fructui, rubens scilicet & rarus. Habet uerò & nucleos. Cæterum non tantum estus, sed & bibitus omnes fluxionum affectus cohibet atque sistit.

EXRECENTIORIBVS.

Ex bacis uinum exprimitur eodem ferè usu, quo uinum ex mælo punico. Condiuntur item acini uel melle uel saccharo ad restringendā sinim, depellendamque febricitantium malaciam, quorū morosum nimis palatum cibum ferre quemcumque respuit. Elanguescens appetentia grato huius acore recreatur.

DE OSYRIDE CAP. CCVI.

NOMINA.

ΞΥΡΙΣ Græcis, Osyris Latinis, officinis Linaria, nonnullis herba urinæ appellatur. Germanicè Slachstret / Lyntræ / Darntræ / Unser frauen slach / Wildslach / Roteslach / Tabeltræ. Linariam autem dixerunt recentiores à folijs quæ Lini faciè referre uidentur.

FORMA.

Virgultum fermentumue nigrum est Osyris, tenues uirgas lentasque habens. In quibus foliola sunt terna & quaterna, modo quina, interim & sena, ceu Lini nigra initio, dein colore mutato subrubescunt. Iam si rem diligenter expendas, nullam deliniationis notam Osyridi traditā, in Linaria dicta hodie deesse reperies. Siquidem hæc cauliculis fruticat nigricantibus, & qui ob suum lentorem haud facile franguntur, tenuibus, atris quoque folijs, Lini faciè. Concolori denique semine tantisper dum maturefcit, postquam ematuruit rubescere. Senescentes quoque ramuli nigritiam in ruborem uertunt. His accedantique & manuscripi herbarij testimonium, qui Linariam eam esse herbam tradit, quæ Dioscoridi Osyris dicitur, floresque habere luteum inquit. Respondet etiam per omnia pictura.

LOCVS.

Pasim in campestribus prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate tota & autumno.

TEMPVS.

545

OSYRIS

Sarnfaut.

23

C Olyridi amara inest qualitas, & obstructions aperiendi, adeoque ut calida sit ne-
cesse est. Amara namq; Galeno lib. iij. cap. x. de simpl. medicament. facult. teste,
qualitate prædita, omnia calida sunt. Sic etiam eodem aurore lib. v. cap. xi. eiusdem
tractationis, singula quæ poros & meatus expurgant, ab infarctibus liberant medi-
camenta, calida sunt & tenuiū partium. Vehementer itaque errant, qui Linariam
frigidam & humidam esse asserunt. Et certe præter ea quæ iam dicta sunt, uel hoc
uno argumento erroneam illorum sententiam confutare omnium maximè licebit.
Cum etenim Linariæ urinam mouendi facultatem inesse scribant uulgares etiam
herbarij, colligitur illam non esse frigidam & humidam, quando Galeno libro iam
citato cap. xij. attestante, omnia quæ urinam ducunt ex acrimia atque adeo calidorū
& siccorum sint genere.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius decoctum potum morbo regio affectos iuuat.

EX GALENO.

Olyridi, ex qua medicamenta ad extirpandam leuigandamq; cutem, Græci *ῥοφί-
διον* uocant, fieri solent, amara inest qualitas, & obstructions expediendi facultas.
quare & in iccinore consistentes obstructions adiuuat.

EX AETIO.

Olyris est herba subfruticosa, tenuibus uirgulis, fractioni renitentibus, folijs Li-
no similibus, nigris primo, postea subrubescens, gustu amaris, unde regio mor-
bo conferunt.

EX PLINIO.

Smegmata mulieribus ex Olyridis folijs faciunt. Radicum decoctū potum, sa-
natarquatos. Eadem priuquam maturescit semen concisa, & sole siccata, aluum si-
stunt. Post maturitatē uerò collectæ, & in forbitione decoctæ, rheumatismis uen-
tris medentur, & per se trita ex aqua cœlesti bibuntur.

DE OCIMO. CAP. CCVII.

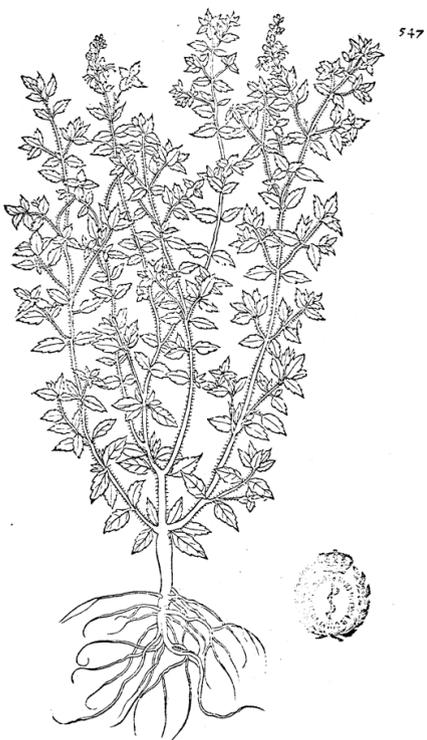
NOMINA.

KIMON Græcis, Ocimum Latinis, recentioribus Græcis *ῥοφίδιον*, id
est, regium appellatur, quod nomen apud omnes nostræ ætatis herba-
rios & officinas usurpatur. Sunt tamen quibus Ocimum gariophyllatū
nominetur. Germanicè *Basillen*, uel *Basilgram* dicitur. Ocimum au-
tem quibusdā à nascendi celeritate dictum est, siquidem à satū tertio statim die emi-
cat. Quod uerius Ocymo uidetur conuenire, quod pabuli & farraginis quoddam
genus est, sic nominatū ab *ὄσμος* græca dictione, quæ citò significat. Proinde sunt
qui significantius per *α* scribendū ducant Ozimum, ab *ὄσμος* quod redolere deno-
tat, quoniam herba tota suauissimū spiritum odorem. Ab eodem odore, quod basilicū
Basillium, ca & regia domū dignum sit, Basilicum hodie nuncupatur.

GENERA.

Sunt qui duo Ocimi cōmunicantur genera: unum latiora folia habens, quod
priuacim Basilicum: alterum angustiora, quod Ocimum gariophyllatum appel-
lant. Nos tria tibi exhibemus ex uno promiscuè semine nobis nata. Primū maioris
discriminis ratione Ocimū exiguū, Germanicè *Hlein Basillen*, nominauimus. Al-
terum mediocre, Germanicè *mittel Basillen*. Tertium magnum, Germanicè *groß
Basillen* uocauimus. Neq; enim nisi folijs solis distare uident, quæ in primo gene-
re exigua admodū sunt, in altero uerò paulò latiora, in tertio primi respectū latissi-
ma. Odor autem omnibus tribus unus idemq; est.

FORMA.

OCIMUM
EXIGUUM.

Klein-Basilien.

OCIMUM
MEDIOCRE.

Wirtel Basilien.

FORMA.

C Ocimum pedali altitudine profilit, furculosum, ramulis rotundis, folio Mercu-
rialis, diluti uiroris. Floret particulatim, primò parte inferiore, demum superiore;
flosculo candido, femine pullo nigroque, cui cortex obducitur. Radix una descendit
in altitudinem, crassior & lignosa, cetera à lateribus funduntur exiles ac prolixae.

LOGVS.

Pasim in figulinis uasis mulieres extra fenestras aedium fouent Ocimū. In hor-
tis etiam satum prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, dein semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Ocimum ex secundo est ordine calefacientium, cum excrementiā quadam hu-
miditate.

VIREV EX DIOSCORIDE.

Copiose comestum oculorum aciem hebetat, alium emollit, flatus mouet, uri-
nam cit, lac euocat, aegreque in uentre mutatur. Illitum cum polenta farina, rosaceo
& aceto, inflammationibus, marinisque draconis & scorpionis ictibus auxilio est. Per
se autem cum uino Chio oculorum doloribus. Oculorum caligines fucos eiusdem
abstergit, eorundemque fluxiones exicat. Semen potum quibus atra bilis gignitur,
difficultati urinae, inflatisque conuenit. Olfactu per nares attractum, copiosa sterma-
tamenta mouet. Quod idem herba efficit. Porro instante stermatamento oculos
comprimere oportet. Sunt qui Ocimum cauent minimeque comedunt, quandoqui-
dem manducatum, & in sole positum uermes gignat. Libyes autem adiecerunt, quod
si feriantur à scorpione qui Ocimum ederint, nullo dolore conficiantur.

EX GALENO.

D Ocimum excrementiā humiditatem habet, proinde nec comodum est quod in
corpus sumatur. Ceterum foris illitum, ad digerendum & concoquendum utile est.
Plerique hoc etiam ut obsonio utuntur, ex oleo & gario offerentes. Vitiolioris autem
succo est. Admentuntur ob hoc quidam dicentes, si tritum fictili nouo indatur, ce-
terum intra paucos dies scorpiones gignere, praeterim ubi quis quotidie ollam
soli expositam calfecerit. Sed hoc sanè à uero abest. Id porro uerè de eo dixeris, pra-
ui succi, stomacho inimicum, & concoctu pertinax olus esse.

EX PLINIO.

Ocimum Chrysiptus grauius increpuit, inutile esse dicens stomacho, urinae,
oculorum quoque claritati. Praeterea insaniam facere, & lethargos, & iccinoris uitia,
ideoque capras id aspernari: hominibus quoque fugiendum cenet. Adiciunt quidam,
tritum si operiatur lapide, scorpionem gignere: comanducatum, & in sole positum,
uermes asserere. Alij uerò, si eo die feriantur quisquam à scorpione qui ediderit Oci-
mum, sanari non posse. Quinimò tradunt aliqui, manipulo Ocimi cum cancris de-
cem marinis uel fluuiatilibus trito, conuenire ad eum scorpiones à proximo omnes.
Diodotus in empiricis, etiam pediculos facere Ocimi cibum. Secuta aeras alacriter
defendit, nam id esse capras, nec minus quam mentham & rutam scorpionum terre-
strium ictibus, marinorumque uenenis mederi cum uino, addito aceto exiguo. Vsu
quoque copertum, deficientibus ex aceto odoratum salutarem esse. Item lethargicis,
& inflammatis refrigerationi. Illitum capitis doloribus cum rosaceo, aut myrteo, aut
aceto. Item oculorum epiphoris impositum ex uino. Stomacho quoque esse utile, in-
flationes & ructum ex aceto dissoluere sumptum. Aluum si ftere impositum. Vri-
nam ciere. Sic & morbo regio & hydropicis prodest. Choleras eo & defillationes
stomachi inhiberi. Ergo etiam coctiatis Philistio dedit, & coctum dyfentericis & co-
licis Philistonicis. Aliqui & in renalmo, & sanguine excrementibus, in uino. Contra du-
ritiam praecordiorum illinitur mammis. Extinguit quoque lacus prouentum, Auribus
utilissi.

A utilissimū infantium, præcipuè cum adipe asserino. Semen tritum & haustum naribus, sternutamenta mouet, & de stillatione capiti quoq; illitum. Vulus purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto atramento furorio tollit. Venerem stimulat.

EX SYMEONE SETHI.

Basilica ocima olfacta cor & caput iuuant. Si aqua irrigantur, humidiora fiunt, & somnum conciliant. Semen eorum cardiacis affectibus succurrit. Animi incrorem ex atra bile ortam, in hilaritatem & lætitiā mutat.

APPENDIX.

Vides in referendis Ocimi facultatibus non parū inter se dissentire Dioscoridē, Galenū & Plinium, ita ut uix pugnantēs illorum sententiās conciliare possis. Quare cōsultum erit ut hic, quemadmodū in alijs etiam, Galeni amplectaris opinionē, qui quodammodo inter hos mediū interiectus, cōmendat exteriorem eius usum in his quæ *συσπληνική* id est, concoctionem & digestionē desiderant: damnat uerò internum, ob excrementiū humorem quo grauat & lædit interanea. Erad hunc etiam scopum respiciens, plerāq; alias Dioscoridis & Plinij contradictiones tollere poteris.

DE ORIGANO CAP. CCVIII.

NOMINA.

O R I G A N O S Græcis, Origanus uel Origanum Latinis, officinis nomen suū retinuit, Germanis *Wolgemut*, *Dosfen*, *St. andosten*, uel *Bergmünz* nominatur. Origanum uerò quod montibus gaudeat appellatōnem apud Græcos inuenit, *ὄρος ὀρος*, id est, monte, & *ὄρος*, gaudio. Herodianus quod uisum exacuar nomen duxisse restatur, ab *ὄρος* uidere, & *ὄρος* clarifico, quasi aciem oculorum illustrans. Theodorus grammaticus nomen ex aduerso datū putat, à *ὄρος*, quod est algeo, fieri *ὄρος*, quasi rigens, censet, & tandem ascita litera principe, o, in Origanum esse constitutum, contrario tamen sensu, quod minimè refrigeret.

Origanum unde dictum.

GENERA.

Origani genera seu reſtūs cognomina quatuor esse constat. Est enim Heracleoticum, Onitis, Tragoriganū, & syluestre. Primum ab Heraclea Ponti dictum, cætera à pecoribus cognomina desumpserunt. Onitis, quod ab alinis impereretur, acin cibo gratum esset. Tragoriganū, quasi hircinum Origanum, non alia forsitan ratione quàm quod eius pabuli uoluptate animal hoc caperetur. Syluestre, quod sine cultura, & sua sponte proueniat, cognominatum fuit. Cæterum quum in tanta cum nomenclationū tum historię ambiguitate uarietateq; tam Græcorum quàm Latinorum nō facile sit quicquam in solidum de his statuere, satis sit unum genus, syluestre nimirum & uulgare, pro omnibus pictum exhibere, quod, ut Paulus ait, utrunque nominibus distinguantur, una tamen omnium sit facultas, adeoq; in re admodum incerta, multum operæ aut laboris temerè infumere minimè necessarium putauit.

Heracleoticum.
Onitis.
Tragoriganum.
Syluestre.

FORMA.

Origanum uulgare fruticulus est, tam folijs quàm ramis Serpyllo syluestri similis, comante supra cacumen umbella, in qua flores haud secus quàm in Serpyllo in albo purpurei, odore iucundo præditū emittit. Ex qua sanè deliniatione satis liquet, Origanum hoc uulgare, Tragoriganū, uel saltem eiusdem speciem quandam esse, quod hoc ut Dioscorides refert, folijs & ramulis syluestri Serpyllo simile existat.

Uulgar.

LOCVS.

Montibus diuosisq; locis gaudet Origanum nostrum, passimq; in his propter sepes nascitur.

TEMPVS.

552

ORIGANVM SYLVESTRE
SEV. VVLGARE.

Wolgemüt.

A Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Omnes Origanī species, Galeno & Paulo rebus, calefaciunt & exsicant in ter-
tio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Heracleoticū ex calfacit, unde decoctum eius cum uino potum uenenatorū mor-
sibus prodest: cum passo autem hīs qui cicutam, aut meconū: cum oxymelite hīs
qui gypsum aut ephemerū hauserunt. Ruptis, conuulsis, hydropticis cum fico man-
ditur. Aridū acetabuli mensura potum cum aqua multa, atros humores per aluum
ducit, mensesq; ciet. Linctū ex melle tusibus medetur. Pruriginēs iūdem, scabies,
regiumq; morbū, decoctum eius cum in balnea descensum est, iuuat. Succus eius-
dem adhuc uirentis, tonillas, columellas, orisq; ulcera sanat. Per nares cum oleo tri-
no infusus trahit. Cum lacte aurium dolores mitigat. Confitatur ex eo & cepis, &
thu oblongiorū uomitiorum medicamentū, omnibus hīs in gre Cyprio sub Camis ar-
denti aestu per quadraginta dies insolat. Herba uerò substrata serpentes fugat.
Onitis eadem que Heracleoticū Origanum praestat, non tamen eadem efficaciam.
Syluestre priuatim folijs & floribus cum uino potis, uenenatorū moribus auxilia-
tur. Omnia autem Tragorigani genera calefaciunt, urinā mouent, bonam faciunt
aluum, si decoctū eius bibatur: biliosa enim deiciunt. Lienosis cum aceto pota uti-
lia: cum uino autem hīs qui Ixiam hauserunt. Menses ducunt. Tulsientibus, peri-
pneumoniacis, ex melle in eclegmate dantur. Est & efficax potio, quare cibum fasti-
dientibus, & stomacho male affectis, & acida ructantibus datur. Item hīs quibus tū-
maris iactatione nauē, & hypochondriorū calor excitatur. Oedemata cum po-
lenta illita discutiunt.

EX GALENO.

Origanus Heracleotica efficacior est Onitide. Syluestris uerò utraq; ualentior.
Omnes autem incidendi, extenuandi & calfaciendi facultatem obtinent. Tragori-
ganus quippiam etiam adstrictiōnis assumptis.

EX PLINIO.

Origanī priuatim usus contra torsiones stomachi in tepida aqua, & cruditates.
Contra araneos scorpionesq; in uino albo. Luxata & contusa in aceto & oleo & la-
na. Tragoriganū urinam ciet, tumores discutiit, contra uiscum potū uiperq; icium
efficacissimū, stomachoq; acida ructanti & praecordijs. Tulsientibus quoque cum
melle datur, & pleuriticis, & peripneumoniacis. Heraclium serpentes fugat. Percul-
sis eius datur decoctū. Potu urinā ciet. Ruptis, conuulsis medetur cum Panacis ra-
dice. Hydropticis cum fico, aut cum hyssopo, acetabuli mensuris decoctū ad sexta.
Item scabiem, pruriginē, pforas, in descensione balnearū. Succus auribus infundi-
tur cum lacte mulieris. Tonillis quoq; & uuis medetur. Capitis ulceribus. Vene-
na opij & gypsi extinguit decoctū, si cum cinere & uino bibatur. Aluum mollit ace-
tabuli mensura. Sugillatis illinitur. Item dentū dolori, quibus etiā & candore facit
cum melle & nitro. Sanguinē narium sistit. Ad parotidas decoquitur cum hordea-
cea farina. Ad arterias alperas cum gallo & melle teritur. Ad lienem folia cum mel-
le & sale. Crassiores pituitas & nigras extenuat coctum cum aceto & sale sumptum
paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Lasi perungun-
tur ex eo, ita ut ne uenter attingatur. Epinyctidas cum pice sanat. Furunculos ape-
rit cum fico trita. Strumas cum oleo & aceto & farina hordeacea. Lateris do-
lores cum fico illitum. Fluxiones sanguinis in genitalibus tu-
sum ex aceto illitum. Reliquias purgatio-
num à partu.

554

ORCHIS MAS LA
TIFOLIA.

Dingelprenge Knabenrautwurzle.

555

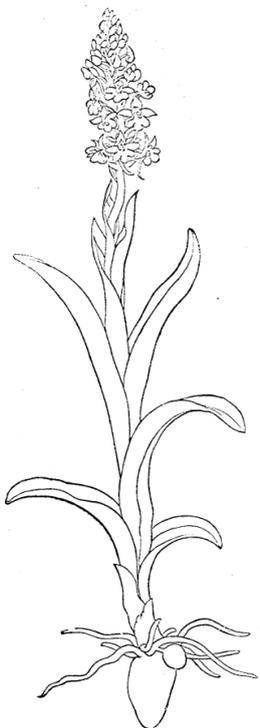
ORCHIS MAS
ANGUSTIFOLIA.

Gespengr Knabenkraut
manne.

aa 2

556

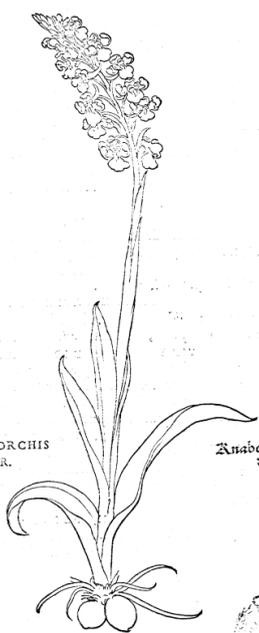
ORCHIS FOE
MINA MAIOR.

Das größte Knabenkraut
wahrh.

ORCHIS SIVE CYNOSORCHIS
FOEMINA MINOR.

Anadenit'ent' weiblich
das Kerner.

aa 3

Testiculus
canis.
Orchis
dida.
Cynorchis.

NOMINA.
Græcis, Orchis & Cynorchis Latinis, Testiculus
canis officinis, Germanis Knabenkraut uocatur. Orchis dicta hec her-
ba est, quod radices sibi inuicem haud secus atque duo testiculi coha-
reant. Cynorchis uerò, quod canum testiculis similem radicem habeat.

GENERA.

Orchis duo esse genera animaduertimus, marem nimirum & foeminam. Mas
in uniuersum maior quam foemina proceriorque est, ut pictura ipsa pulchre demonstra-
rat. Estque duorum generum. Vnum latioribus folijs & candidantibus ferè floribus,
quod Orchin marem latifolium uocauimus. Alterum quod angustioribus folijs,
& maculosis magis, floribusque purpureis constat. Nos maioris discriminis ratio-
nem habentes, Orchin marem angustifolium nuncupauimus. Foemina itidem duo-
rum est generum: una enim maior, altera minor est, ut pictura satis demonstrat.

FORMA.

Folia habet circa caulem & ima eius parte per terram strata, oleæ molli simi-
lia, angustiora tamen, leuiâ & longiora. Caulem dodranthali altitudine, in quo
purpurei flores. Radicem bulbo similem, oblongam, duplicem, in modum oliuæ
angustam, superiorem alteram, inferiorem alteram: & hanc quidem mollem ac ru-
gulam, illam uerò plenam.

LOCVS.

Nascitur locis, Dioscoride autore, petrosis & arenosis. In Germania certe nec in
in hortis & pratis, locisque sabulosis copiose prouenit.

TEMPVS.

In Maio & Iunij principio carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius maior calida & humida est, gustantibusque dulcior esse apparet. Mi-
nor admodum elaborata est, ad calidius sicciorque tendit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix editur ut bulbus cocta. Fertur de ea, si maiorem edant uiri, mares genera-
ri; minorem uerò foeminae, foeminas. Addunt etiam in Thessalia mulieres paruum
cum caprino lacte bibendam dare, ut ad uenerea excitent: aridam uerò ad inhiben-
dam atque dissipanda. Alterum etiam alterius potu resoluui.

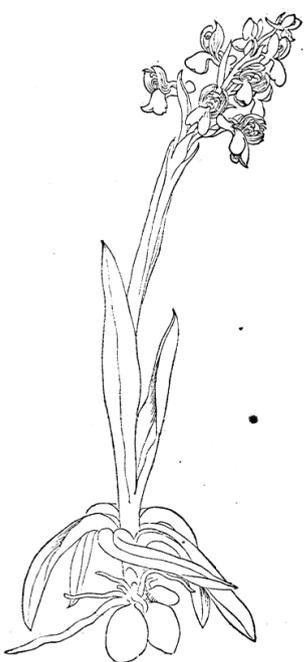
EX GALENO.

Radix maior Orchis multam uidetur habere humiditatem excrementitiam &
flatuosam: quapropter pota Veneream excitat. Altera uerò, minor uidelicet, contra
non modo non stimulat ad coitum, sed planè cohibet ac reprimat. Eduntur bulbo-
rum more assæ.

EX PLINIO.

Tumores & uitia partium earum erumpentia, cum polenta illita radix sedat, uel
per se trita. Eadem ex lacte ouillo neruos intendit, & ex aqua remittit.

559

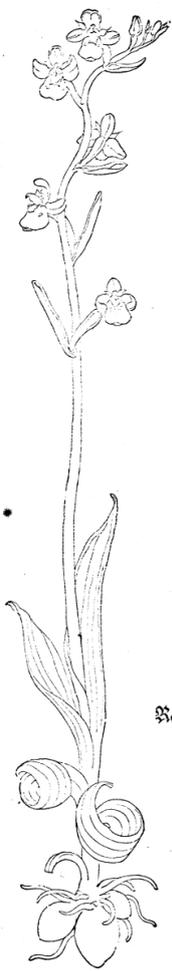

TRIORCHIS SERA
PIAS MAS.

Knabenkrautmemle das Heimer.

aa 4

560

TRIORCHIS
FOEMINA.

Reichb. f. & G.

NOMINA.

Orchis seu testicululus Serapias Latinis. Officinæ eius cognitione non habent. Germanicè Kagenwurß dicitur. Serapias autem ab Andrea medico ob multos radicis usus, ut inquit Dioscorides, appellata est. Sunt qui à Serapi Alexandrinorū deo nominatā uelint, propter laiciuā impudentē, quā is deus Canopi, ubi templum & cultu & religione excellens habebat, colebatur: de quo Strabo in xvij. suæ Geographiæ libro. Triorchis uerò, manifesto ex ea appellatione argumento, quod non duabus, sed tribus testicularis radicibus in terra nitatur. Quia una quidem re faciliè à prioribus discriminantur Orchibus.

GENERA.

Duo esse Orchis Serapiadis seu Triorchis genera, res ipsa satis monstrat. Est enim in folijs ac radicibus nihil aut parum discriminis habeant, tamen in floribus manifestè differre uidentur. Nam alterum genus, quod nos marem uocauimus, floribus constat purpureis, & parumper albicanibus. Alterum uerò, quod nos ut certius à priori discernetur, foeminam nominauimus, flores obtinet diuersis coloribus distinctos, purpureo uidelicet, candido, uiridi ac nigricante, inferiorèq; partem planè effigiem exhibent.

FORMA.

Folia habet Porro similia, oblonga, latiora & pingua, in alarū cauis inflexa. Cauliculus dodrantales, subpurpureos flores. Radicem minimis testiculis similem.

LOCVS.

Prouenit in pratis & campestribus.

TEMPVS.

In fine Maij mensis & initio Iunij hoc genus apparer, dein nusquam inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

Valentius quàm primo ordine exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita tumores dissiuendi uim obtinet, atque ulcera expurgat. Herpetas cohibet. Fistulas abolet, inflammatione laborantia illita mitigat. Sicca nomas compescit, ulceraq; putrescentia & maligna oris sanat. Cum uino pota aluum sistit. Feruntur de hac etiam quæcunq; de Cynosorche dicta sunt.

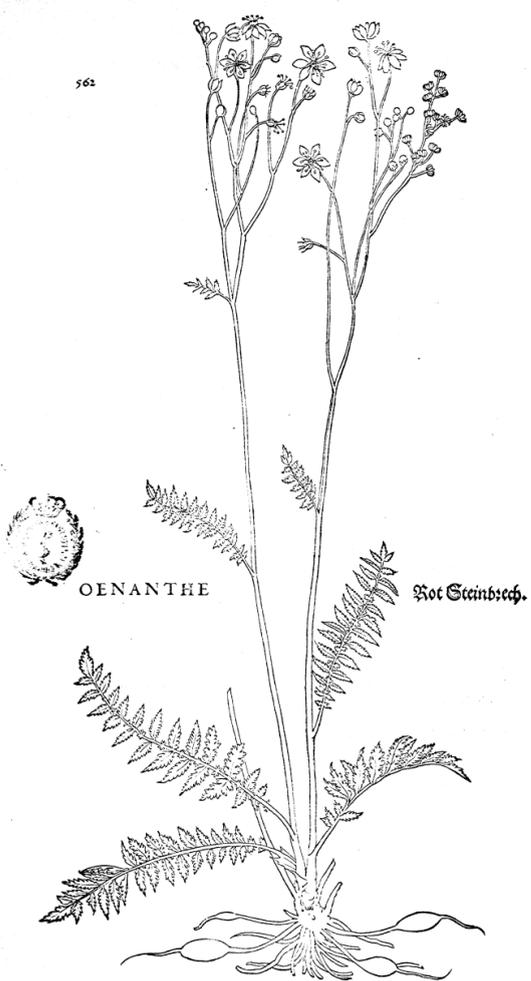
EX GALENO.

Orchis Serapias ad Venerem nō similiter accommodus est. Oedemata illitus discutit, & ulcera sordida purgat, & herpetes sanat. Siccatus multò magis deficcet, adeò ut & putrescentia contumaciàq; ulcera sanet. Habet etiam quippiam subadstringens, ac proinde uentrem in uino potius sistit.

EX PLINIO.

Eius radices sanant oris ulcera, thoracis pituitas, aluum sistunt è uino potæ.

562

OENANTHE

Rot Steinsch.

NOMINA.

IN ANO, *Mary* Græcis, Oenanthæ Latinis, Filipendula officinis, & Saxifraga rubra, Germanis rot Steinschrot nominatur. Oenanthæ autem dicta haud dubiè est quod cum uino floreat. Leucanthon uerò à floribus quos producit candore. Filipendulam à numerosis illis & rotundis in radice capitibus tuberibusue, quæ quasi ex filo quodam pendere uidentur, appellatam esse constat.

FORMA.

Folia Paffinacæ syluestris habet, flores candidos, caulem crassum, dodrantalem, semen Atriplicis, radicem magnam, multa habentem capita rotunda. Ex qua descriptione palam apparet, Oenanthem eam esse herbam quam artes nostra Filipendulam uocat, quod nulla prorsus sit nota quæ illi non conueniat. Folijs enim Paffinacæ erratae est, quæ plantæ eius herbæ quæ uulgò Petroselinon hodie appellatur folijs similia sunt. Hinc est quod in uulgarijs herbarijs scribatur folia Petroselino similia habere: quamuis Staphylino legendum esse putem. Manuscriptus etiam herbarius Filipendulam folia Dauci agrestis habere tradit. Flores denique illi albi, caulis crassus, dodrantalis, Atriplicis semen. Radices quoque multa, quinque interdum aut sex, nonnunquã etiam plura capita rotunda, tanquam à filo pendencia, ut ait antiquus herbarius, habentes: ita ut hinc esse Oenanthem abundè constet. Sed demus non esse, nihil tamen inde periculi erit, quod scilicet Oenanthæ eadem quas Filipendula, sicut ex paulò pòst dicendis patebit, facultates obtineat.

LOCVS.

Nascitur in petris & montibus asperis. Tubingæ certè in monte Auftriaco nominato copiosissimè prouenit, & in sylua non procul ab arce eius oppidi distante.

TEMPVS.

Iunio mensis floreat, quo sanè tempore quia facilè ex floribus agnoscitur, carpi potest. Radices tamen inter autumnii initia colligendæ erunt.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum est Filipendula, ita ut non temerè hanc recentiores calidam & siccam in tertio ordine statuant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Oenanthes semen, caulis & folia cum melle ad secundas eijciendas bibuntur. Radix cum uino contra stranguriam conuenit.

EX PAVLO.

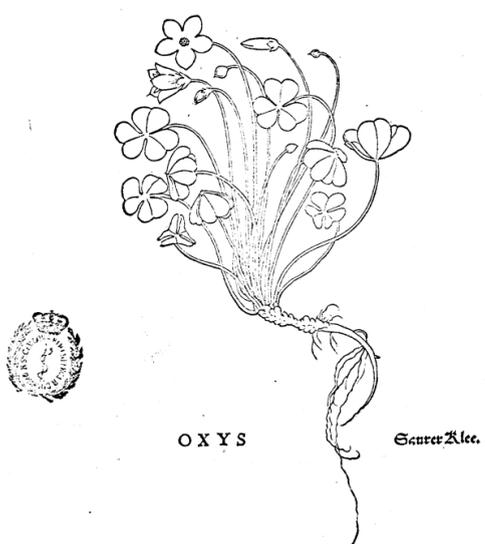
Oenanthæ secundas eijcit, urinæ stillicidio, morboq; regio medetur.

EX PLINIO.

Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota, facilitatem pariendi præstant, secundasq; purgant. Tussim è melle tollunt. Vrinam cient. Radix uesicæ uitij medetur.

EX RECENTIORIBVS.

Filipendula in lotij stillicidio & urinæ remoratu, neque non renum doloribus, atque lapide eorundem, cõuenit. Eadem stomachi inflationes discutit, medetur & suspensions & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitauit. Farinam eiusdem cibus comitialium inspergunt.

OXYIS

Scarr. & Lec.

DE OXY. CAP. CCXI.

565

NOMINA.

De v. græcè, Oxys Plinio & Latinis, Trifolium acetosum & Alleluya officinis, uulgo Panis cuculi, uel quod cuculus aus eo uescatur, uel quia hoc erumpente, cuculus uocem suam edere incipiat. Germanis Sauret, Elec, Bäckelec, Bäckampffer, Bäckbrot, Gauhle, Guckgauhlec & Daisentlec appellatur. Oxys uero ab acido sapore dicta est.

FORMA. Humilis herba est, longis tantum pediculis, tria summatim folia perinde atque Trifolium proferens, exigua, & in cacumine laciniata, sapore acido. Florem habet candidum, in simplici stylo inter folia proflitentem: rufum in lunatis filiquis semen. Radicem in tranuersum longam, geniculatâ ac rufam. Antiquus & manuscriptus herbarius putat hanc herbam esse Lotum fatiua, cuius certe sententiâ, quod à Dioscoride non describitur Lorus, neq; probo neq; improbo. Cur tamen non sequar, scit quod herba quam Alleluya barbari uocant, non sit fatiua, sed passim in syluis & alijs locis umbrosis nascatur futuræ tempestatis prægnuncia. Si quidem appropinquantre aliqua tempestate, arripitur contra tanquam tempestati colluctatura.

LOCVS. Multis locis prouenit: nam in syluis circa petrosa & aquea loca nascentem conspeximus. Nullibi autem copiosior quam Tubingæ in primo statim consensu montis Auftriaci ad dextram prouenire uidimus.

TEMPVS. Aprili atque interdum Maio mensis floret, dum scilicet cuculi uox primùm exauditur, atq; hinc Cuculi panem dictam esse puto, ut dictum est antea. Obseruatū autem est à nobis, atque adeo multorum aliorum experientia cognitū, quod eius herbae copiosi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum inundationes certò portendant: pauci contra siccitatem.

TEMPERAMENTVM. Quum acidum in gustu saporem præ se ferat, idem cum Oxalide habere temperamentum, frigidum nempe & siccum, euidentissimum est.

VIRES. EX PLINIO. Datur ad stomachum dissolutum: edunt & qui enterocœcen habent.

EX RECENTIORIBVS. Viceribus, uulneribus & fistulis, ponissimum autem oris, medetur. Sitim arcet, & ut summatim dicam, eadem quas Oxalis, acetosam nostram nominant, facultates obtinet.

DE OPHR. CAP. CCXII.

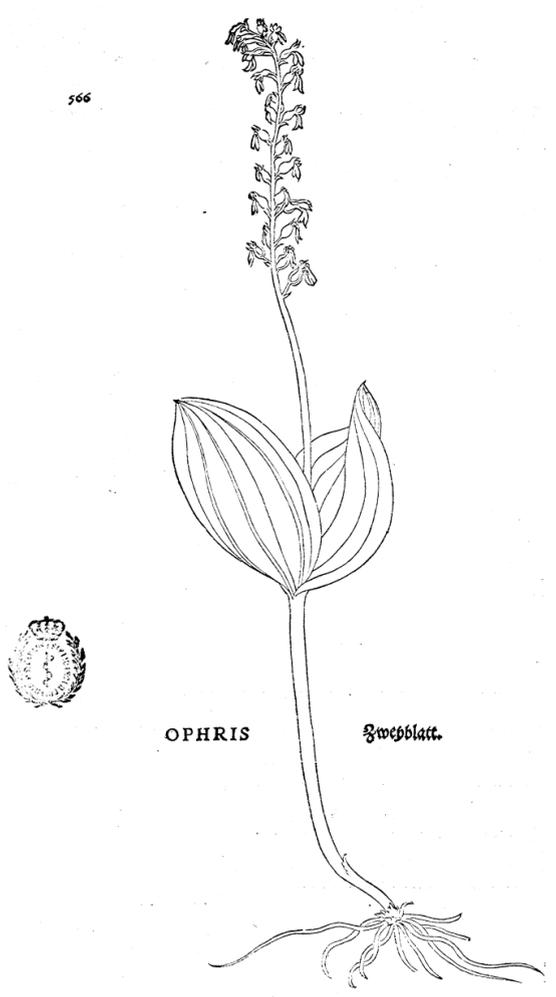
NOMINA.

OPHR. hanc herbam nominare placuit, quod inuenerim plantâ binis Ophris duntaxat folijs constantem hac appellatione insigniri. Germanicum nomen nullum extorquere potuimus: neque enim ea est quæ Durchwachs/hoc est, Perfoliata uocatur, ideoq; hanc à geminis folijs Sweyblatt nominauimus.

FORMA. Caulem à radice singularem ac rotundū emittit, per bina quæ tantum habet folia penetrantem, à cuius medio ad summum usque calyculi multi sunt, & in his ueluti linguæ dissectæ nutantes flosculi. Radix uero illi subest tenuis, adnascens sibi radículas multas, obliquas & odoratas obtinens.

bb LOCVS.

566

OPHRIS

Sphegblatt.

LOCVS.

Nascitur in montibus, & nullibi maiori copia quam Tubingæ in pede montis Austriaci provenit.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensibus florēt, dein statim euāescit. Quapropter hoc potissimum tempore colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti glutinosa esse apparet, & quodammodo dulcis, ideoq; calidam & siccam esse conijcere licebit.

VIREs.

Iuxta diſarum qualitatē in mitionem contrahendi & constringendi facultate præditam esse nemini non constat. Hinc est quod ad rupta, & uulnera cōglutinanda hac herba cōmodè utantur recentiores.

DE ORMINO CAP. CCXIII.

NOMINA.

Orminon Græcis, Orminum & Geminalis Latinis, Galliticum officinis, Germanis Scharlach appellatur. Orminon autem Græcis haud dubiè dictum est, quia Venerem extimulat.

GENERA.

Ormini duo sunt genera. Vnum satium, quod Galliticum simpliciter nominant, & germanicè Scharlach. Alterum syluestre, quod alio nomine Saluiam syluestrem herbarij uocant, Germani wilder Scharlach/oder wilde Salbey.

FORMA.

Orminum satium herba est folijs Marrubio similis, caule quadrangulo, semicubitali, circa quem eminentiæ filiquis similes prodeunt, ad radicem uertus nutantes, in quibus semen est. Ex qua delimitatione abundè liquet herbâ quam hodie Galliticum uocant esse Orminum satium: hæc enim folijs Marrubio similis est, nisi quod sunt maiora & mirificè odorata: caule semicubitali, quadrangulo, ab imo rufescente, calyculis circa caulem filiquarum effigie prominentibus, & ad radicem deorsum spectantibus, in quibus semen nigrum & oblongum includitur: flosculus in candido purpureis, aut in diluam ruborem inclinat. Syluestre priori non admodum dissimile est, folijs satis ad Saluiam accedentibus, rugolâq; asperitate præditis: cauleleisq; pedali, leniter hirsuto, in quadrangulum striato: floribus è cæruleo in purpureum uergentibus, ad aquilini rostri effigiem falcatis, calyculis pluribus in terram inclinat, in quibus ad summum quatuor femina, parua, rotunda & fuluescentia reperiuntur.

LOCVS.

Satium nusquam non in hortis satum provenit. Syluestre autem passim omnia prata exornat, suaq; sponte in sjs nascitur.

TEMPVS.

Vtrunq; Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Orminum calidum & mediocriter siccum est, id quod amaritudo atque adstrictio in gustu satis monstrant.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Creditur semen satii cum uino potum Venerè stimulare. Cum melle argema & oculorum albugines purgat. Illitum cum aqua cedemata dicitur. Surculos extrahit. Herba ipsa illita eadem potest. Syluestre uehementiorem facultatem habet, quare unguentis miscetur.

ORMINVM
SATIVVM.
Spatulach.

ORMINVM
SYLVESTRE.

Wilde Chastit.

bb 3

569

EX PAVLO.

C Orminon Venerem stimulat, oculorum crassities cum melle repurgat, cedemata discutit, & extrahit aculeos. Syluestre domestico est ualentius.

EX PLINIO.

Semen ad Venerem stimulandum, & ad oculorum argema & albugines ualet. Vtroque genere tulo extrahuntur aculei ex corpore, per se illito ex aqua. Folia ex aceto impolita, panos per se uel cum melle discutiant. Item furunculos, priusquã capita faciant, omnesque acrimonias.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores etiam easdem facultates suo Gallitrico attribuunt: potissimum autem conferre ad albugines & oculorum caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi possit, herbam hanc Orminon esse Dioscoridis.

DE OROBO CAP. CCXV.

NOMINA.

POBOS Græcis, Eruum Latinis dicitur. Officinæ græcam appellatio, nem retinuerunt. Germanis *Erue* / ad imitationem latini nominis, appellari possunt.

GENERA.

Duo sunt genera Eruum: unum enim candidum, alterum autem rufum inuenitur. Nec inter se nisi floribus & radicibus differunt, quemadmodum pictura affabre monstrat. Rufum uero syluestre est, suaque sponte in aruis, & inter dumeta prouenit.

FORMA.

D Exiguus frutex est, tenuis, angustis folijs, floribus uel candidis, uel in candido coruleis aut puniceis, feminibus in siliquis sine septo cylindraceis, quemadmodum piã, se inuicem tangentibus.

LOCVS.

Læatur loco macro, non humido, quia plerumque luxuria corrumpitur.

TEMPVS.

Floret Junio & Iulio mensibus, isdemque semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Deficcet quidem Eruum excessu secundo in tenso, calefacit uero primo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Capitis grauitatē facit Eruum, uentrem turbat, sanguinemque per urinã ducit si comedatur. Coctum tamen appositum boues saginat. Farina eius bonam facit aluū, urinam cit, corporis colorem comendat. Frequentior in esu aut potu sanguine cum torminibus per aluum & uescicam ducit. Ulcera cum melle purgat, & lentiginēs, & aspreminē cutis in facie, eiusdemque maculas & reliquū corpus. Nomas, gangrenasque cohibet, & mammarū duritias emollit. Fera ulcera, carbunculos, fauosque rumpit. In uino macerata canum, hominū, uiperarumque morsus illita sanat. Cum aceto autem difficultates uring, tormina & tenefmos lenit. Prodest etiã ijs qui cibo non nutriuntur, nucis magnitudine frixa & cum melle sumpta. Decoctum eius fouendo pernio nes, & in corpore pruritus sanat.

EX GALENO.

Orobis quatenus amaritudinis est particeps, eatenus incidit, extergit, atque obstructions expedit. Cæterū si sumatur copiose, sanguine per urinas euocat. Hominum ebis prorsus hoc semen damnat: est enim & inuauissimū & prauisucci. Eruum autem in far lupini preparato ex melle utimur, ut medicamento crassos pulmonis thoracisque humores expurgante. Candidum minus est medicamentosum, quam id quod ad flauum aut pallidum colorem tendit.

DE OROBO

ERVUM
SATIVUM.
Wass Erben.

bb 4

ERVUM
SATIVUM.

Koroberwid Erben.

NOMINA.

ΠΕΡΟΣΕΛΙΝΟΝ, & περροσελινον, Graecis, Syluestre Petrofelinum, & Apium montanum Latinis, officinis & barbaram sanctantibus medicinis apium montanum. Petrofelinum dicitur. Id quod hinc accidisse puto, quod linguae graeae petrofelini officina, Oreofelinum dictionem in Petrofelinum mutauerint: uel quia, cicutam simpliciter enunciauerint quod cum adiectione nominandum erat Petrofelinum syluestre, ad differentiam nimirum Macedonici, quod uere est Petrofelinum ueterum. Germani Peterfilgen uocant. Nos tenetibus Peterfilgen / oder Peterlin nominauimus, ut diceretur à Macedonico, de quo suo dicemus loco.

FORMA.

Caulem habet unum dodrantalem à radice tenui exeuntem, circa quem ramuli & capitula Cicutae similia, multò tamen tenuiora. In his semen oblongum, acre, tenue, odoratum, Cumino simile. Ex qua sanè descriptione sole clarius apparet, Petrofelinum officinarum esse Oreofelinum ueterum: caule enim uno prouenit dodrantali ex radice pertenui, qui per ambitum ramulos spargit capitulis Cicutae, tamen multò tenuioribus: in ijs semen, acrimoniâ gustu praeterens, odoratum, tenue, Cumino proximum. Neque obstat quod in plerisque exemplaribus Dioscoridis capitulorum Papaueris fiat mentio: error enim haud exiguus subest, quod scilicet non *παυερια περροσελινον*, hoc est, Papaueri similia, sed *καυερια*, id est, Cicutae legendum sit. Id quod in primis confirmant ea quae scribit Plinius libro xix, capite octauo, in hunc modum: Oreofelinum est Cicutae folijs, radice tenui, semine Anethi, minuiore tamen. Quod si tamen haec sententia minus arriserit, nihil moror quin dicas Petrofelinum germanicum, cum forma parum admodum à uero Petrofelino differet, ut palmam sit utriusque picturas intuenti.

LOCVS.

Nascitur in locis petrosis & montanis, unde etiam nomen accepit. In Germania uerò nostra in horris passim plantatur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mense floribus & semine praegnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo gradu extenso, siccum uerò in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix in uino pota urinam cient. Menses etiam ducunt. Miscetur antidotis, necnon medicamentis urinam cientibus & excalescentibus. Non hallucinari nos oportet, existimantes Oreofelinum esse quod in petris prouenit: aliud enim ab hoc est Petrofelinum.

APPENDIX.

Utunque autem diligenter hoc monuerit Dioscorides, tamen cauere non potuit quin posteritas medicorum Oreofelinum esse Petrofelinum cerò crediderit.

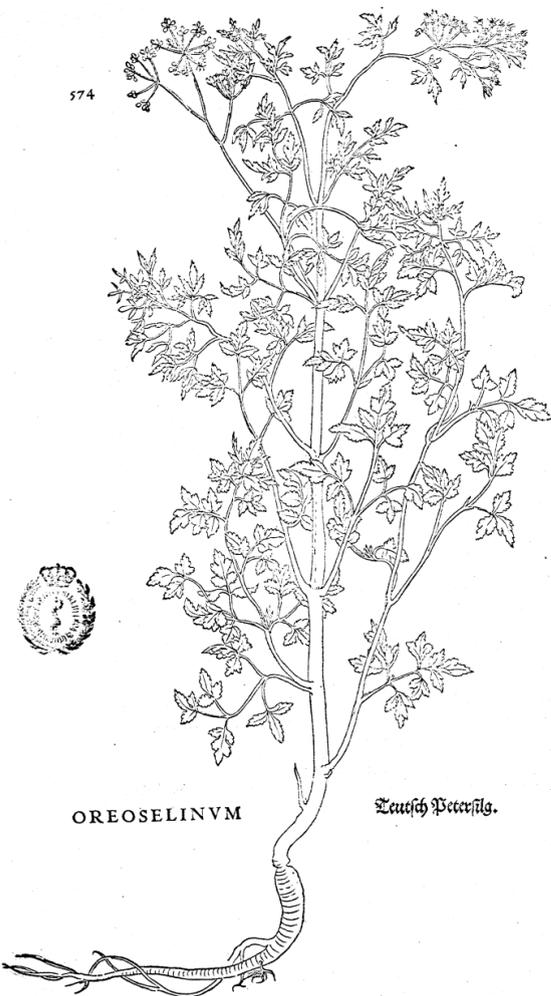
EX GALENO.

Oreofelini similis Apio uis est.

EX PLINIO.

Oreofelinum urinae & menstruis efficac. Eo etiam purgantur feminae è uino.

574

OREOSELINUM

Leusch. Peccanig.

NOMINA.

A H Græcis, Sorbus Latinis, est arbor cuius fructus Græcis *ἀκτὴν ὄνυξ*, Cæ. *Sorbus*, leno teste, Latinis uerò Sorba appellantur. Officinæ latinam nomenclaturam retinuerunt. Germanis *Spicirling* / uel *Spespißel* corrupta uoce pro *Spöbpißel* nominantur. Vel sic ab austeritate uocata sunt, quasi mæla austeri.

GENERA.

Sorborum duo genera tradit Theophrastus lib. iij. de historia stirpium, cap. xij. *Duo sunt genera* fœminam fructiferam, & masculam sterilem. Differre quoque fructibus idem scribit, quod alia orbiculatum, alia ouatum ferant. Fructus autem orbiculati dulciores sentiuntur, ouati sæpenumero acidi, minusq; odorati. Plinius lib. xv. cap. xxxi. *Sorborum Tribus* in Sorbo quatuor differentias Latinos nosse memoria prodidit: alijs enim eorum, ait, rotunditas mæli est, alijs turbinatio pyri, alijs ouata species ceu mælorum. Quatum genus torminale appellant. Nos picturam eius generis damus, quod turbinatum pyri inftar fructum ædit, qui Germanis *Spösbirn* / corrupta uoce pro *Spösbirn*, aut quasi austerum pyrum dicitur. *plinius quatuor differentias Sorborum posuit.*

FORMA.

Sorbus arbor est procera, recto caudice, cortice leui, pinguiusculo, colore ad flauum albicante, cuius folia pediculo singulari, prolixo, neruaceoq; in uersus condita, alæ modo à lateribus excurrentia, tanquam ex omnibus unum fiat, ad neruum usque laciniatum, uerum ampliusculo interuallo distantia. Omnibus ramulis in extremo pediculi folium impar prominat, cuius accessione impar numerus efficitur. Figura laurum tenuifoliam imitantur, uerum ambitu serrata, breuioraq; sunt, nec in extremum acutum mucronata, sed in rotundius orbiculata. Flos racematim singulari petiolo, è multis minutis & candidis confans. Fructus uel orbiculatus, ut dictum est, uel ouatus, uel pyri inftar turbinatus. Radices haud multas, nec altè descendentes, ualidas tamen & crassas & incorruptibiles agit.

LOCVS.

Loca amat humida, montana & frigida, eodem Theophrasto autore.

TEMPVS.

Autumno fructus suos Sorbus ostendat.

TEMPERAMENTVM.

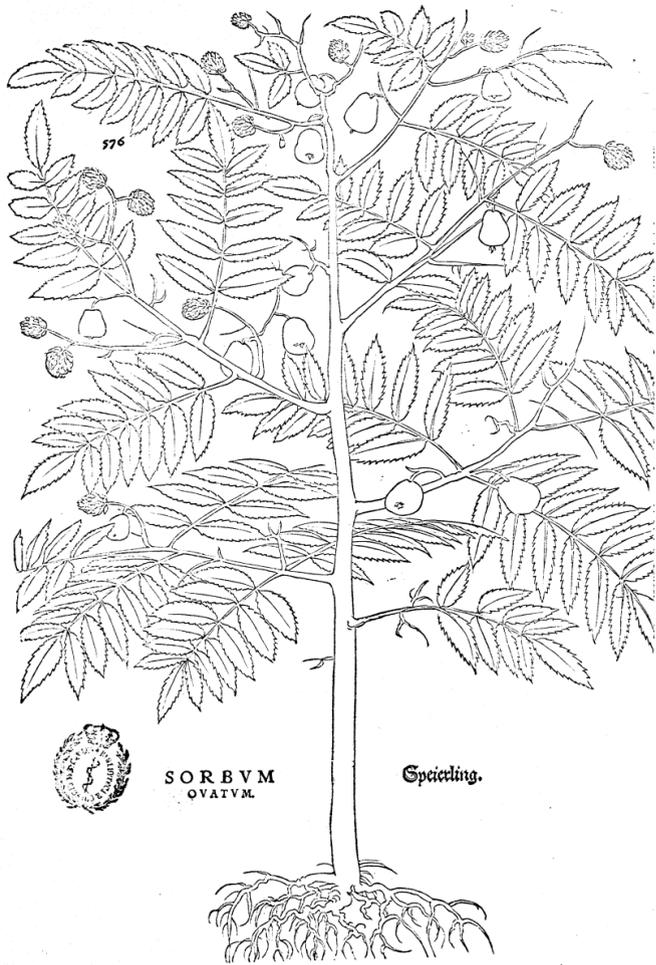
Adstringentè obtinet qualitatem Sorbus, sed multò imbecilliores q̄ Mespilus.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Sorba mælorum colorem referentia, necdum maturefcentia, difsecta & in sole sic cata, cum manduntur aluum fistunt. Farina eorum cum mola teritur, polentæ loco in eundem usum sumitur. Potest idem & decoctum eorum.

EX GALENO.

Sorba quidem adstringunt, sed multò fortius Mespila quàm Sorba. Quamobrem aluo fluenti in cibo accommodatissimè exhibentur. Sorba maiori cum uoluptate sumuntur: prorsus enim initio nihil acerbi uti Mespila habent, sed succus eorum citra acerbitatè duntaxat austerus est. Illud porò neminem puto latère, hæc omnia parçè, non largè ut ficus, uuasq; esse comedenda. Nequaquam enim eis ut cibus, sed magis ut medicamentis egemus.

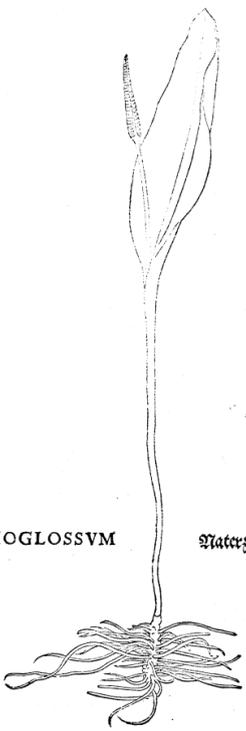

SORBVM
OVATVM

Spierling.

OPHIGLOSSVM

Materjünglin.

cc

DE OPHIOGLOSSO CAP. CCXVIII

NOMINA.

*Ὠφιογλωσσὴ
ca. dicta.*

Lingua serpentina.

ERBA hæc appositissima uoce græcè *Ὠφιογλωσσὴ* appellari potest, non quod sic eam ueteres aut recentiores græci nominauerint, sed quod cum germanica nomenclatura optimè quadret. Neque enim certò constat an Græcis, & sub quo nomine herba illa cognita fuerit. Quapropter ut no uam ei inderemus appellationē necessum erat: meliorem uerò hæc ipsa quam reu- limus, inuenire haud potuimus. Latine Ophioglossum, aut lingua serpentina dici potest: germanicè enim *Watersyünglin* uocatur, à forma & figura quam refert. E singulis nanque folijs singulari pediculo prodit, quod ligulam serpentis forma sua referre uidetur, ut pictura affabre monstrat.

FORMA.

Folium unicū obtinet pingue, digni longitudine, Plantagini aquaticæ uocatae haud dissimile, è cuius sinu inferiore pediculus exit, cui quippiam herbacei coloris infidet, quod serpentinae linguæ uocati lapilli similitudinē refert.

LOCVS.

Copiose in monte prope Tubingâ Aultriaco nominato prouenit. Amat & alia prata in montanis sita.

TEMPVS.

Maiò mense reperitur, subinde autem euanescit, ac nusquam apparet.

TEMPERAMENTVM.

Citra caliditatem insignem exiccatur, id quod gustus satis docet.

VIRES.

Vulneraria est herba, maligna siquidē & curatu difficilia uulnèra sanat. Tumor res etiam discuit, & ferè Symphyti facultates obtinet.

DE XANTHIO CAP. CCXIX

NOMINA.

*Lappa inersis.
Xanthion ualde
dictum.*

ANΘΙΟΝ, *Ξάνθιον* græcè, Xanthium latine nominatur. Ab her- barijs nostræ tempestatis Lappa minor & Lappa inersis uoca- tur. Germanicè *Bentlersleuß* / oder *Bäbenleuß*. Xanthion di- ctum, quod *ξανθία*, hoc est, flauos capillos faciat.

FORMA.

Caulē habet cubitalem, pinguem, angulosum, & in ipso alas multas. Folia Amplici similia, incisuras habentia, odore Nasturtii. Fructū rotundū ceu grandem oliuam, aculeatum ut Platani pila, contactu uestibus adherentē. Ex qua quidem delimitatione nemo non uidet herbam cuius picturā damus esse Xan- thion, quod illi omnes notæ ad amulsim respondeant. Caulē enim est cubitali, pin- gui, anguloso, crebras fundente alas, folijs Amplicis incisuras habentibus, Nastur- tium manifestissimè olentibus, fructu magnæ oliuæ modo rotundo, ut Platani pila spinoso, contactu uestes apprehendente. Nucleus qui in echinata pilula clauditur à pueris estur dulci & grato cibo.

LOCVS.

Nascitur lætis & pinguibus locis, & lacubus paludibus exiccatis.

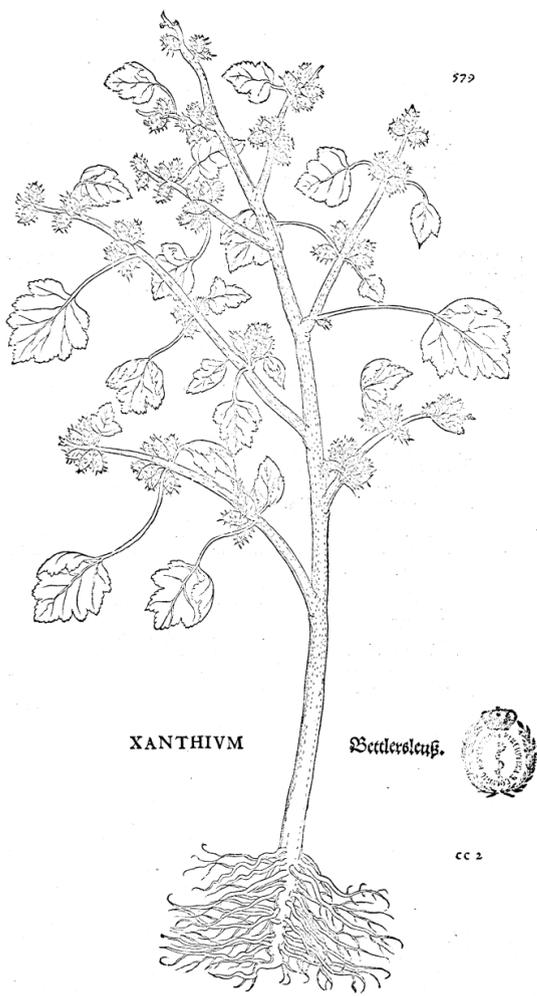
TEMPVS.

Fructus Autumno maturefcit, quo sanè tempore colligi debet.

TEMPERAMENTVM.

Cum discutiendi uires habeat, facile colligitur temperamento esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui est amarus & subacris, deprehendi potest.

VIRES.

579

XANTHIVM

Sceleroleup.

cc 2

Potesi fructus antequam penitus inarescat collectus, tufus, & in fictili uafe recon-
ditus, capillos flauos reddere, si quis cum ufus exigit tribly pondus ex eo fumens,
epida aqua madefaciens, nitro prius capite preparato illinat. Alij cū uino tufum
ipfum reponunt. Fructus etiam cōmodē tumoribus illinitur.

EX GALENO.

Xanthion uocatur etiam Phalganion. Fructus difcutiendi facultatē obtinet.

DE XYLO CAP. CCXX.

NOMINA.

XYLON & Gofipium Plinio & alijs Latinis dicitur. Græci, quod fciam,
eius nufquam meminerunt. Barbaris ac Arabibus Corum & Bombax
feu Bombafum. Germanis Baumwoll appellatur. Linum eius coro-
nium uulgò uocatur, ficut lanugo ipfa cottonū. Ab huius generis plan-
ta uelites xylinae, & lina xylina nominata funt. Iurifconfulti lanam hanc ligneam
nuncupant.

FORMA.

Frutex eft exiguus, folio uitium, fed minore, floribus luteis in medio purpura-
fcenibus, fructu barbatae nuci fimili, lanugine pleno, que netur in linum candidif-
simum, molliffimumq̃. Nux autem ipfa cum hincens facit, lanuginis globos
repræfentat.

LOCVS.

Superior pars Ægypti in Arabiam uergens, Plinio lib. xix. capite primo teffe,
fruticem hunc gignit. In Creta etiam nascitur, & in Apulia, ac Maltha prope Sici-
liam infula. Nunc in Germaniæ noftræ hortis plantatur, ut plurima alia peregrina,
nobis antea prorfus incognita.

TEMPVS.

Tam fertilis hic frutex eft, ut fimulatque adoleuit, quod duorum menfium spa-
cio accidit, nunquam definat florem & fructum proferre, donec a peritate & incie-
mentia hyemis impediatur.

TEMPERAMENTVM.

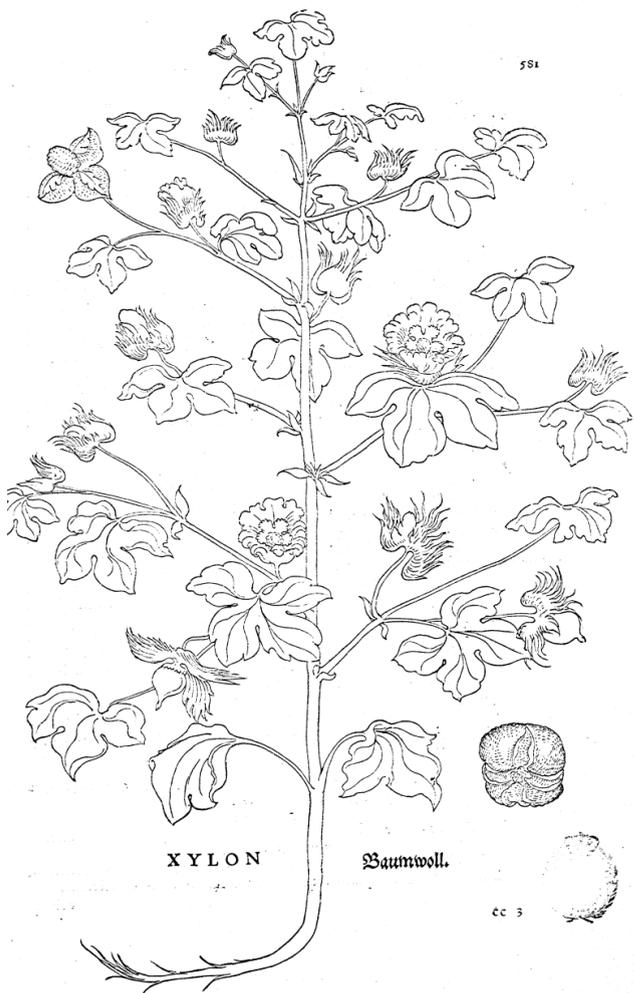
Arabes, ut annotauit Serapion, fruticis huius lanuginem calidam & humidam
effe ftatuunt.

VIREB EX ARABIBVS.

Foliorum fuccus medetur infantium alui profufiuo atque torminibus. Semen
tufi & thoracis uirij. Oleo feminis emaculantur lenigines & faciei pufulae. Se-
men etiam eius genitale femem procreat.

DE PARTHE

584

XYLON

Baumwoll.

cc 3

NOMINA

APΘENION, ἀπθενιον, ἄπθενιον Græcis Partheniū, Amaracum, Solis oculus, Millefoliū Latinis: Thufcis Caura, officinis & herbarijs Cotula fecunda dicitur. Germanis R. rottenbill / Hundsbilim / wild Chamillen. Cæterum cogitabunt hoc loco studiosi, Amaracum de quo nunc agimus diuersum esse ab eo quem alio nomine Sampſychon Græci uocant, ut suo loco fufius dicemus.

FORMA

Folia Coriandro similia habet tenuia. Flores per ambitū candidos, in medio luteos, odore graui & subuiroso, gustuq; amaro. Hæc Dioscoridis descriptio pulchrè & per omnia herbæ illi quæ hodie uulgò Cotula fecunda nominatur, respondet. Si quidem ea folijs est Coriandri tenuibus, flore per ambitum albo, intus luteo, odore graui, & sapore amaro. Folijs autem Coriandri, non quidem iam erumpentis & paulò antè enati, necdum maturecentis, quæ sunt quadatenus lata & subrotunda, atque in extremitatibus incisa: sed maturi, cuius quidem in alto folia ad Chamæmeli aut Fœniculi foliorum formam accedunt, capillatq; sunt, constare scias. Sic enim utriusque folia similia sunt, ut Coriandrum Parthenij, & rurſus Parthenium Coriandri prorsus referre folia uideatur. Quod ut disertè innueret Dioscorides, quæ nō est, id est, folia tenuia dixit, ut scilicet hæc uoce latiora, quæ in infima sunt Coriandri parte, secluderet. Quod autem de ijs folijs Dioscorides locutus sit, ex tractandi ordine abundè liquet. De tribus siquidem herbis, Chamæmelo, Parthenio & Buphthalmo, quæ sanè inter se congeneres, atque folijs admodum similes sunt, ordine agit, quod nunquã fecisset si nulla inter has similitudo intercederet foliorum, adde etiã florum. Buphthalmū tamen folijs ad Fœniculi formam propius quã reliquæ duæ accedit. Sententiã hanc nostram confirmat, quod aliqui Parthenium, ob similitudinẽ quam habet cum Anthemide, Chamæmelon dixerint. Tam similes enim est Chamæmelo, ut frequenter etiã ab imperitis pro illa carpatur. His accedit & hoc, quod ob foliorum tenuitatem nonnullis Millefolium appellatum sit Parthenium, quod fieri minime potuisset si ad latiora Coriandri folia Dioscorides respexisset. Præterea esse Parthenium Cotulam, nomen quod illi Thufci indiderunt satis declarat: Cautam enim appellauerunt, unde diminutiũ Cautula deductum est, & tandem corrupta uoce Cotula. Fœtidam autem esse, grauis odor qui in ea omnium maximè sentitur, euidenter declarat. Nequaquã itaq; ea esse herba potest, quam Matricariã uulgò uocant, ut Hermolaus, & alij multi docti uiri hunc sequentes putant: quod huius folia latiora sint, quã ut cum Chamæmeli, Buphthalmi aut Coriandri tenuibus folijs cõparari queant, tantum abest ut similia sint. Huc accedit, quod omnium maximè euertere uidentur ad uerfariorũ sententiã: nemo unquam ex recentioribus Matricariã herbæ bilis & pituitæ per inferna tractricem facultatem tribuit, quam tamen Parthenio Dioscorides, Paulus & alij ueteres assignant, ut etiã hoc nomine Parthenium non possit esse Matricariã herba dicta uulgò.

LOCVS

Nascitur inter segetes & iuxta semitas, intermixta ferè semper Chamæmelo. In hortorum etiã sepibus, Plinio teste, prouenit.

TEMPVS

Primo statim uere, Maio potissimū mense, erumpit, ac totam æstatem durat.

TEMPERAMENTVM

Haud infrenuè Galeno autore qui Amaracum uocat, calefacit, non autem uehementer desiccant. Itaq; in caliditate tertij est ordinis, in siccitate uerò secundi.

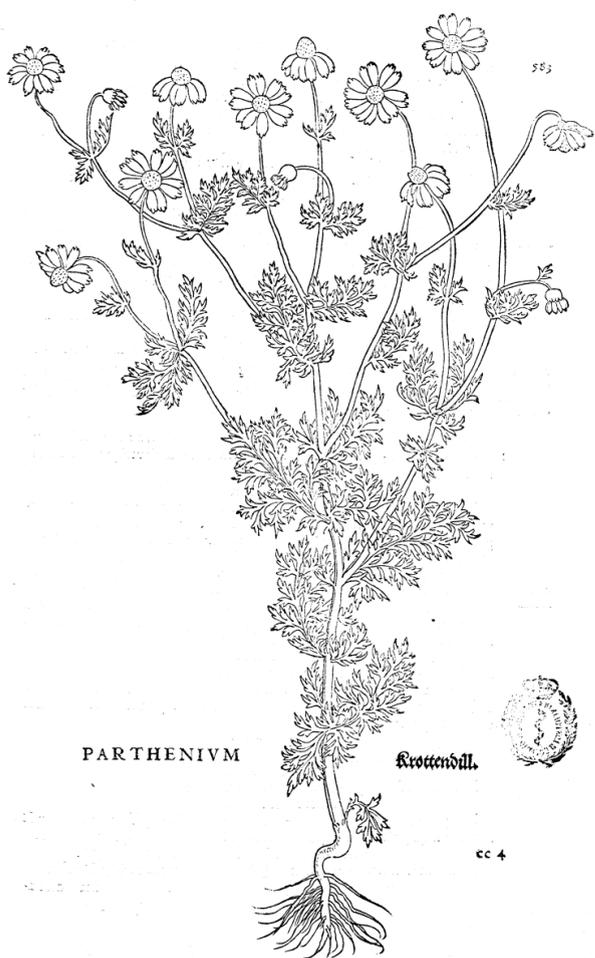
VIRES

Causa Cotula fecunda

Cotula deducit

Parthenium nō est Matricaria

PARTHENIVM

Krottsdill.

cc 4

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sicca cum oxymelite, aut falepota, non fecus atque Epithimum bilem atram & pituitam per inferna ducit. Asthmaticis & melancholicis prodest. Herba ipsa floribus dempsis à calculosis & asthmaticis utiliter bibitur. Decoctum eius ad insidendum prodest in uulua: duritia & inflammatione. Illinitur cum floribus sacris ignibus, & inflammationi.

EX PAVLO.

Parthenium aridum in potu sumpsum atram bilem per inferna deducit.

EX PLINIO.

Siccatum cum melle & aceto potum, bilem trahit atram. Ob hoc contra uertigines utilis & calculosis. Ad insidendum decoctum in duritia uuluarum & inflammationibus. Illinitur & sacro igni, item strumis cum axungia inueterata. Magi contra tertianas sinistra manu uelli eam iubent, dicens cuius causa uellatur, nec respicere: dein eius folium aegri linguae subicere, ut mox in cytho aqua deuoretur.

DE POLYGONATO CAP. CCXXII.

NOMINA.

ΠΟΛΥΓΩΝΑΤΟΝ Græcis, Polygonatū Latinis dicitur. Officinis, item herbarijs & uulgo, sigillum Salomonis, Germanis Weiswurts, hoc est, radix alba nominatur. Polygonatū autem à radice geniculorū frequentibus nodis ex interuallis tumente appellauerunt.

GENERA.

Duo eius genera damus. Vnum uerum, latioribus folijs: alterum multo angustioribus, quemadmodum pictura graphicè ostendit. A folijs utriusque nomina sunt indita.

FORMA.

Frutex est cubito altior, folia lauro similia habens, latiora tamen & leuiora, sapore mali cotoneæ aut punice: gustatum enim ad frictionē quandam relipit. Per singulos foliorum exortus candidos flores promittit numero maiore quam folia, supputatione à radice facta. Radicem habet candidā, mollem, longam, geniculis plenam, densam, graucolentem, digiti crassitudine obninentem. Iam si singulas Salomonij sigilli notas libear prosequi, omnes, ne una quidem reclamante, adesse comperies. Nanque in montibus gignitur, frutice cubito proceriore, folijs lauri latioribus, & lauioribus, quæ gustata quendam mali cotoneæ aut punice: saporem referant cum aliqua ad frictionē. Flores per singulas foliorum eruptiones exiliunt candidi, qui folia numero longè superent, à radice ad cacumen supputata. Siquidem bini, terni, aut plures ab unoquoque foliorum sinu prodeunt. Radix illi candida, mollis, longa, crebris nodis articulata, densa, grauius olens, digitali crassitudine. Floribus excusis bacca: pisi ferè magnitudine dependent, ex uiridi nigricantes, & in quendam ordinem digesta.

LOCVS.

Nascitur in montibus.

TEMPVS.

Maior mense floret, quo etiam tempore carpi debet.

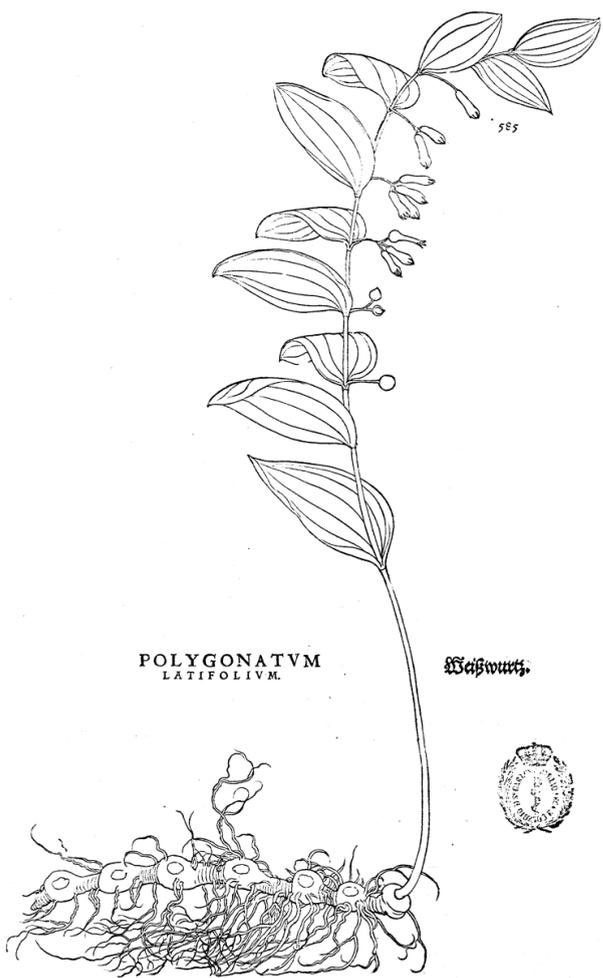
TEMPERAMENTVM.

Polygonatum mistam habet qualitatem. Est enim in eo ad frictionis pariter & acrimonie quippiam, necnon fastidiosa cuiusdam amaritatis explicatu difficilis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita uulneribus auxiliatur. Quinetia uuluis maculas dedit & auferit.

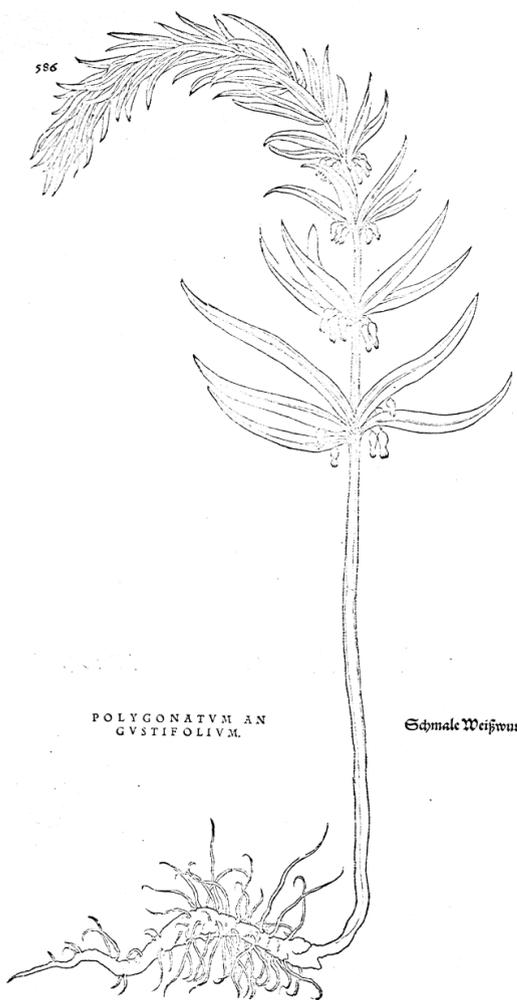
EX GALEO.

POLYGONATUM
LATIFOLIUM.

W. Smith.

586

POLYGONATUM AN
GUSTIFOLIUM.

Schmale Weiswurz.

EX GALENO.

Radice[m] Polygonati quidam uulneribus illinunt. Sunt etiã qui illo neuos maculasq[ue] in facie detergent.

APPENDIX.

Hodie quoq[ue] mulieres sigillo Salomonis sibi faciem extergunt & fucant, ut plane nullum subfit dubium, quin Polygonatum esse constanter credamus.

DE POLYPODIO CAP. CCXXIII

NOMINA.

PΟΛΥΠΟΔΙΟΝ graecè, Polypodiũ, Filicula latinè, officinae graecam appellationem retinuerunt, Germanicè *Engelstüß* / *Baumfarz* / *Doppwurz* uocatur. Polypodio nomen à radice quae polyporum modo cir-
ros obtinet inditum est. Filiculam autem Latini à similitudine foliorũ
cum Filice nuncupauerunt. Polypodium nra
de dictum.
Filicula.

FORMA.

Herba est palmi altitudine, Filici similis, subhirsuta, incisuris diuisa, non tamen adeo tenuibus. Radix illi est hirsuta, cirros polyporum modo habens, minimi digiti crassitudine. Derafa haec intus uiridis est, acerba, gustu subdulcis. Parte auersa folia fuluis maculis notata, sine femine.

LOCVS.

Gignitur in mucosis petris, & in agrestibus quercuum truncis.

TEMPVS.

Radix in fine Augusti carpenda.

TEMPERAMENTVM.

Polypodium dulcem simul & austeram habet uicentem qualitatè, ut facultatis sit admodum desiccantis, citra morsum tamen.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgandi uim obtinet. Coquitur autem cum gallina, aut picibus, aut Beta, aut Malua ad purgationem. Arida aquae mulsae in parsa, bilem & pituitam ducit. Radix trita & illita luxatis confert, & ad fissuras quae inter digitos sunt.

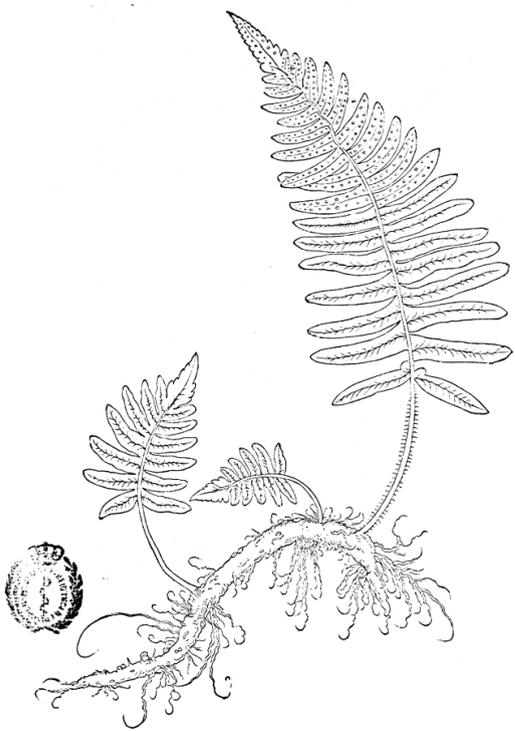
EX PAVLO.

Polypodiũ exiccat admodum citra morsum, & potum per inferna purgat.

EX PLINIO.

Radix in usu. Exprimitur succus aqua madefacta, & ipsa concisa inpergitur olei, & Betae, & Maluae, uel salamento, uel cum pulicula coquitur ad aluum leniter soluendam, uel in febris. Derrahit bilem & pituitam. Stomachum offendit. Aridae farina indita naribus Polypum consumit, illita luxatis medetur.

DE PRASIO.

POLYPODIUM

Engelm.

NOMINA.

PRASION Græcis, Marrubiū Latinis, Prasium officinis uocatur. Germanis Andorn das weiblun/weiß Andorn/Warobel/Gontzvergeß.

FORMA.

Frutex est ab una radice ramosus, subhirsutus, albicans, uirgis quadrangulis. Folium pollicis aequale, subrotundū, hirsutum, rugosum, gustu amarū. Semen per interualla in caulibus est. Flores asperi uerticillorū figura. Hæc delinatio adamusim Marrubio hodie dicto respondet. Siquidem singulari radice, angulosis ramulis fructica, lanuginosum: folijs ferè orbiculatis, pollicis magnitudine, incanis, hirtis, amaris, lactico flore, uerticillato cinctu caulem ex interuallo amplectente, cui succrescit teres & asperum semen.

LOCVS.

Nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera.

TEMPVS.

Colligitur herba in aestate, Iulio potissimū mense, dum semine est prægnans.

TEMPERAMENTVM.

Marrubiū in caliditate quidem secundi ordinis iam completi est, in siccitate uerò tertij medij aut completi.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Huius folia arida cum semine decocta in aqua, aut uiridium expressus succus, datur cum melle asthmaticis, tussientibus & tabidis. Crassa è thorace cum iride sicca ducunt. Datur mulieribus que non purgantur, ut menstrua & secundas pellant. Item difficilè parientibus, his qui à serpentibus morfi sunt, & qui letale quid biberunt. Veficæ tamen & renibus nocent. Folia cū melle illita fordida ulcera purgant, & pterygia nomasq; cohibent. Dolores laterum mitigant. Ad eadem pollet ex folijs contulis exprellus succus & sole coactus. Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem exacuit. Morbū regium per nares expurgat. Aurium doloribus per se, aut cum rosaceo instillatus prodest.

EX GALENO.

Prasium ut gustu amarum est, ita si quis utatur consentientē huic saporis actionē habet, iecur acilenem obstructione liberans, & thoracem pulmonemq; expurgans, ac menses promouens. Sed & illitum detergit ac discutit. Succo eius cum melle ad aciei oculorum claritatem utuntur. Quinetiam & per nares morbum regium purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, in quibus utique obstructionem distichere, meatumq; ipsum & explantationes membranarū expurgare necesse est.

EX PLINIO.

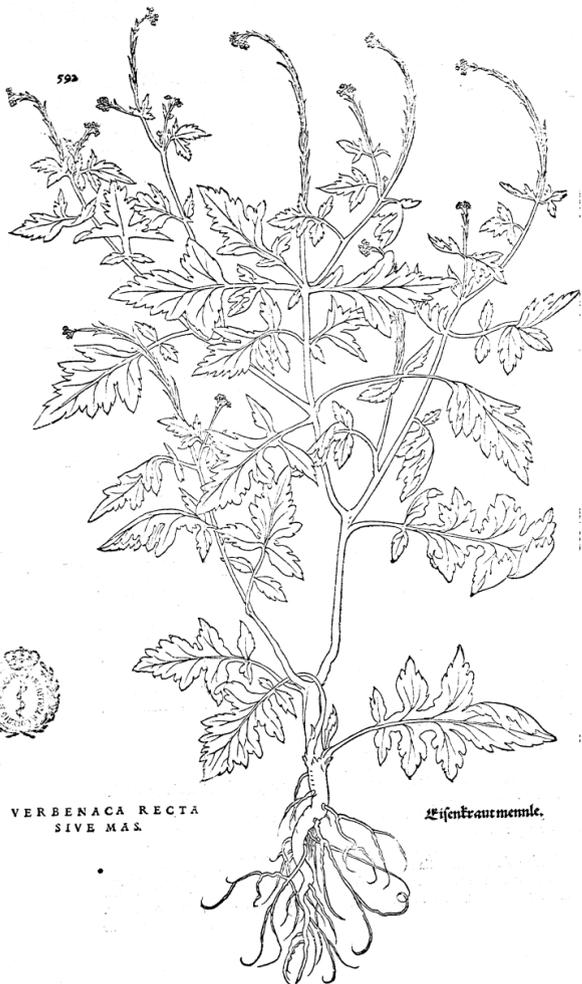
Huius folia semenq; contrita profunt contra serpentes, pectorum & lateris dolores, tussim ueterē. His qui sanguinē ericiunt eximè utile, scapis eius cum panico aqua decoctis, ut asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis cum adipe. Sunt qui uiridis semen, quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctū, addito exiguō olei & salis, forbere ieiunos ad tussim iubeant. Alij nihil cōparant. In eadē causa Marrubij & Feniculi succis ad sextarios ternos expressis, decoctisq; ad sextarios duos, si cochlearij mensura in die forbeat in aqua cyatho. Virilium uirij tussum cum melle mirè prodest. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, conuulsis, neruorum contractionibus salutare. Porum aluum soluit cum sale & aceto. Item menstrua & secundas mulierū. Arida farina cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangrenas & pterygia. Succus uerò articulis, & è naribus morbo regio, minuendū hili cum melle prodest. Item contra uenenam inter pauca potens. Ipsa herba sto machū & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinam citet. Cauenda tamē exulcerata uesica, & renum uirij. Dicitur succus claritate oculorū adiuuare.

MARRUBIVM

W. & A. D. 1794

VERBENACA RECTA
SIVE MAS

Eisenkrautmennle.

ERBENACA SVPI
NA SIVE FOEMINA.

Efenkraut weib.

dd 3

593

C Supinae autem folia & radix in uino pota illitaq; aduersus reptilia serpentesue faciunt. Eadem drachmae pondere cum thuris obolis tribus, & uini ueteris hemina, quadragenis diebus ieiuno contra regium morbum bibuntur. Vetera oedemata, & inflammationes illita mitigant. Sordida ulcera purgant. Tota autem herba in uino decocta conillarum crustas abrumpt, & oris nomas gargarifata cohibet. Fertur sparsa aqua tridinio qua maduerit, laetiores conuiuas fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium à terra geniculum cum adiacentibus folijs: quartanis, quartum.

EX GALENO.

Vim habet ad eò deficcantem ut uulnera glutinet.

EX AETIO.

Verbenaca recta ad capitis dolores summo praesidio esse testatur Archigenes, si ea coronetur patiens, aut si teratur cum aceto & rosaceo & illinat, aut oleo decoquatur, ac foueatur caput. Nec tantum capitis dolores sedat, sed capillos quoque fluentes compescit. Radicis decoctum calidum ore retentum dentium dolores mitigat, ac mobiles firmat, orisq; ulceribus medetur. Ad colicos radices semicontusas in aqua ad dimidiam decoquit, & diebus quinque decoctum potandum dato: efficacissimum id esse experientia compertum est. Facit & ad calculos atq; ad inchoantem elephantiam, si cum melle propinetur. Vtere itidem ad epilepticos, & ad quotidiana, quartanae uel febre laborantes. Ad podagricos uerò & coxendicium morbo affectos uino decocta exhibetur. Succi è radice expressi collutio ad fistulas commodissima est. Et si mororum liquor ac mellis mixtus exuratur, & acidus illinatur, fistulas sanat. Potest etiam melle assumi, & fistulae tanquam collyrium injici, ac mirum in modum prodest.

EX PLINIO.

Aiunt si aqua spargatur tridinio qua maduerit Verbenaca, laetiores conuictus fieri. Aduersus serpentes conteritur ex uino. Omnibus uisceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iecinoribus, thoraci, peculiariter autem pulmonibus, & quos ab his phthisis tentat. Dynterias emendat ex aqua data carentibus febre, aut ex uino aminato cochlearibus quinque, additis in cyathis tribus uini.

EX SYMEONE SETHI.

Verbenaca recta facit ad capitis dolores & defluentes capillos inuncta. Dentium dolores sedat, & motos atq; concussos confirmat. Oris ulcera sanat. Decoctum eius colicos & calculosos iuuat. Pota his qui primam elephantiam laborare incipiunt, & comitiali morbo affectus succurrit. Item quotidiana & quartana laborantes similiter iuuat. Podagricos uerò & coxendicis morbo captos, uulneratosq; illita sanat.

DE PTERIDE CAP. CCXXVI.

NOMINA.

Filix. Pteris cur dicitur. PTERIS, ἡ ὑπερβόρα Græcis, Filix Latinis dicitur. Officinae Latino nomine utuntur. Germanicè Waldsfarn. Pteris autem & Pterion ab alijs aut, quarum formã in ramulis disposita eius folia referunt, Græcis dicitur: pennatus enim, & pennatis folijs frutex Filix est.

GENERA.

Pteris. Duo Filicis sunt genera, mas scilicet & femina. Mas Græcis simpliciter ἄσπιδος, Latinis Filix mas, Germanis Waldsfarn menne dicitur. Femina Græcis ἀλοῦσπιδος, Latinis Filix femina, Germanis Waldsfarn weibell appellatur.

FORMA.

FILIX MAS

Waldmann.

dd 4

569

FILIX
FOEMINA

Waldfern weib.

A Filix mascula folia habet sine caule, sine flore, sine femine, ex uno pediculo cubi-
tali longitudine excurrentia, incisa, alarum autium modo explicita, odore subgrauia.
Radicem in terrae superficie foris nigram, crassam, oblongam, adnascens ap-
pendicis multas habentem. Ex qua siquidem descriptione satis constat hanc
quam sub hoc nomine pictam damus herbam esse Filicem masculam: haec enim
neque caulem (quod enim in ea supra terram extollitur, pediculi foliorum, non cau-
lis rationem obtinet) neque florem, neque semen habet: folia ex uno pediculo cubi-
tali à terra statim, aut ex stipite eius exeunt, utroque latere pinnata, subgravi odo-
re. Radix denique illi est per summam cespitum nigra, & ut Theophrastus ait, cras-
sa, oblonga, multis adnatis & capillamentis fibrata, atque, ut summam dicam, om-
nes illi notae adamulsum respondent. Filix femina folia priori similia ob-
tinet, non tamen uno singulari pediculo ut illa haerentia, sed adnascens ramulos mul-
tos altiores habentia. Radix illi longa, obliqua, in nigro colore subflaua, aliquan-
do uerò rubescens. Quae descriptio iterum per omnia cum ea herba cuius picturam
exhibemus ita conuenit, ut nulla proferus sit nota quae illi non respondeat.

LOCVS.

Nascuntur ubiq; sed maximè in montibus, syluis & saxosis locis.

TEMPVS.

Effodiuntur Vergilijs occidentibus, hoc est, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Amaræ sunt Filices, paululum habentes adstrictionis, ut euidētissimum sit has
calescere & exsiccare posse.

B VIRE. EX DIOSCORIDE.

Filicis masculae radix pellit latos lumbricos pondere drachmarum quatuor cum
aqua nulla pota. Melius autem si cum Scammoniae, aut ueratri nigri quatuor obo-
lis detur: ueruntamen oportet sumentes allia praesumpisse. Lienosis ut restituantur
prodest pota. Radix etiam cum axungia illita contra ictus ab harundine factos
utilis est. Eius autem haec probatio. Peribit Filix quam per ambitum copiosior ha-
rundo coronet: & contra euanesceat harundo, quam obsepiens multa Filix in or-
bem cinxerit. Feminae radices cum melle in edegmate sumptae, latos lumbricos
pellunt. Cum uino autem pondere trium drachmarum potae, rotundos lumbricos
eiciunt. Mulieribus datae sterilitatem faciunt. Et si praegnantis sumat, abor-
rum. Sicca: & in farinam trita, humidis & his quae difficulter sanantur ulceribus in-
sparguntur. Medentur iumentorum ceruicibus. Folia eius nuper prodeuntia ole-
rum modo elixa comeduntur, aluumq; molliunt.

EX GALENO.

Filix mas radicem habet maximè utilem: latum enim lumbricum interficit, si
quis eam quatuor drachmarum pondere in aqua nulla sumperit. Ad eundem mo-
dum fecrum quidem uiuum necare, mortuum autem eicere mirum non est. VL-
ceribus imposita ualenter desiccandi facultatem obtinet, nō tamen mordax est. Si-
mitem ei uim habet Thelypteris nominata.

EX THEOPHRASTO.

Thelypteris seu femina Filix, contra lumbricos uentris & latos & graciles utilis
est. Contra latos quidem cum melle mixta, contra tenues autem in uino dulci cum
polenta data. Quinetiam mulieri si detur, praegnantis quidem abortum simpliciter
autem feminis sterilitatem facere affirmant.

EX PLINIO.

EX PLINIO.

C Vfus radice in trimatu tantum, neque ante neque postea. Pellunt interaneorum animalia. Ex his tineas cum melle, cætera ex uino dulci triduo potæ. Vtraque stomacho inutilissima. Aluum soluit, primo bilem trahens, mox aquam. Melius tinea cum Scammonij pari pondere. Radix eius duum obolorum pondere ex aqua, post unius diei abstinentiam bibitur, melle præguftato, contra rheumatismos. Neutra danda feceminis, quoniam grauidis abortum, ceteris sterilitatem facit. Farina earum ulceribus tetris inpergitur. Lumentorum quoque ceruicibus. Folia cimicem necant, serpentem non recipiunt, ideo subferri uile est in locis suspectis. Vite etiam fugant nidore.

APPENDIX.

Falsum & cõmentitium haud dubie est quicquid neoterici aliqui de Filicis femine fabulantur: quod scilicet una solstitiali nocte floreat, eademq; hora cum defloruit maturum in terram semen cadat, ideoq; nisi quispiam tunc affuerit, nec uideri florem, nec colligi semen posse, tum quia incredibilia sunt, tum quod omnes, Theophrastus scilicet, Galenus, Dioscorides, Plinius, sterilem & sine femine dixerunt. Neq; enim medici uel Arabes uel Persæ ad magicas uanitates nati, feminis huius meminerunt. Quapropter omnia hæc agyrtarum cõmentata esse uidentur humanæ ignorantie ad quæstum impudenter illudentium, quæ ceteræ uel una hac ratione abunde satis confutari possunt, quod cuncta illa fieri & obseruari natali nocte diuini Ioannis Baptistæ præcipiunt, cum natalis ea nox & solstitialis illa duodecim dierum numero nunc inter se distent.

D DE PEUCEDANO CAP. CCXXVII.

NOMINA.

ΠΥΚΝΑΝΘΟΣ Græcis, Peucedanus Latinis, officinis & herbarijs nostræ ætatis Fœniculus porcinus dicitur. Germanis *Darsfrang* / *Schwefel* / oder *Schwefelwurcz*, quod lachryma est radice sulphuri aut thuri similis exudet. Peucedanum autem nomen inuenit à pinu, quæ Græcis *πύκνον* dicitur, cui folio par est. Hinc posteriores Latini Pinastellum eum uocauerunt.

FORMA.

Caulẽ emittit tenuem, macilentum, Fœniculo similem. Comam habet circa radicem copiosam & densam. Florem luteum, radicem foris nigram, intus albam, graui odore, crassam, liquore plenam. Hæc sanè omnes notæ, nulla prorsus reclamante, huic quam pictam exhibemus herbæ conueniunt. Officina, quæ non raro adulterinas pro genuinis uendit herbas, Peucedanum ostendunt radice nõ succosa, sed lignosa, nec graui odore, sed iucundo: unde satis cõstare potest uerum non esse.

LOCVS.

Cignitur in montibus opacis, potissimum in monte prope Tubingam, cui olim arx imposita fuit, in itinere uersus Rotenburgum sito.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, atque deinceps semen producit. Radix foditur exitu autumnii.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit ordine secundo iam completo: desiccatur nõ tertio iam incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radice adhuc tenera Peucedani cultello incisa liquor effunditur, profluensq; statim in umbra reponitur: in sole si quidem languescit. Facit cum colligitur capitis dolores & uerrigines, nisi quis antea rosaceo nares præungat, & caput irrigat. Radix affata inutilis.

PEVCEDANVS

Garfang.

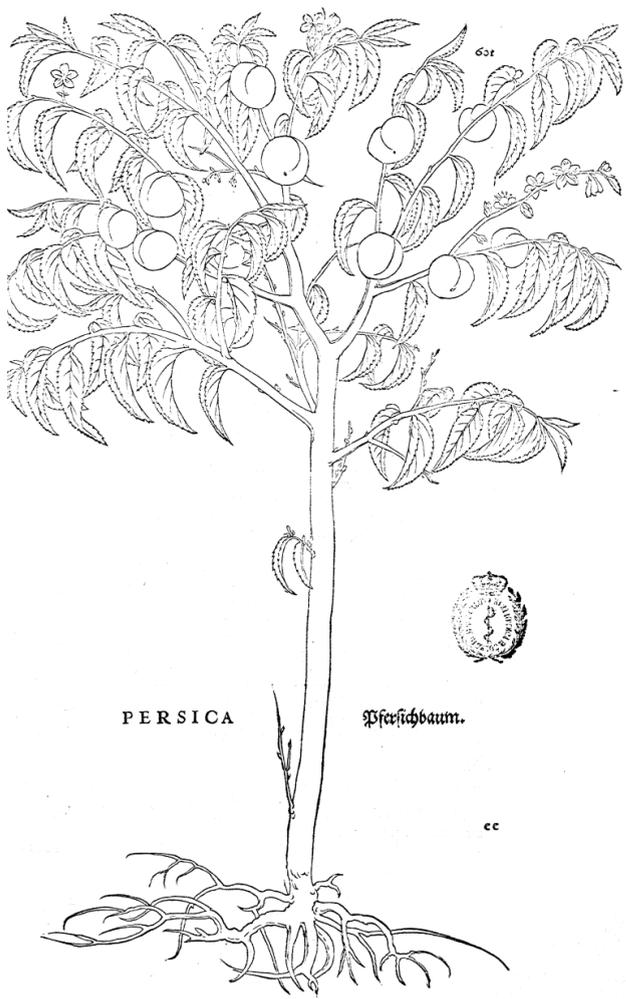
C in unguis fit. Colligitur & ex caulibus & ex radice sicut Mandragora liquor atq; succus. Minus tamen efficax succo liquor, & uelocius expirat. Interdū etiam cōcreta inuenitur lachryma thuni similis, caulibus radicibusq; adhaerens. Ex aceto & rosaceo inunctus lethargicis, phreneticis, uerriginosis, comitialibus, diurnis capitis doloribus, resolutis, ilchiadicis, conuulsis: in uniuersumq; neuorū affectionib; ex oleo & aceto inungitur. Strangulatu uulua laborantes olfactus, soporeq; profundo correptos reuocat. Suffitu serpentes fugat. Aurium doloribus cum rosaceo infillatus prodest. Causis dentium erosis indurum eorundem dolores mitigat. Contra tussim in ouo sumptus facit. Difficultati spirandi, torminibus & inflationibus subuenit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregiè adiuuat. Ad uesciq; renumq; dolores & distentiones potus confert. Aperit uulua. Radix ad eadem renumq; dolores & distentiones potus confert. Aperit uulua. Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Siccā trita fordidā purgat ulcera, osiumq; squamas detrahit, ueteraq; cicatrice obducit. Ceratis malsgmatiq; calefaciendi ui praecipue miscetur. Eligi debet recens, non cariosum, solidum, odoris plenum. Succus ad potiones amarissimas amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho dissoluitur.

EX GALENO.

Peucedani radice quidē maximè, sed tamen etiam succo & liquore utimur. Sunt autē haec omnia eiusdē specie facultatis, sed ualentior liquor, admodū exalfaciens & digerens. Quare affectibus omnibus circa neruos constitutibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone & thorace ex crassitudine atque uiscositate humorū factis. Exintē quidem in corpus sumpta, sed tamen etiam olfactu profunt. Porro quod incidat atque extenuet, saepe etiam dentium perforatorū dolores cauitati impositus protinus sedauit, quia uidelicet est tenuiū partium, & exalfaciorius. **Q**uin etiam lienes induratos iuuat, nempe incidendo, digerendo & extenuando crassos humores. Sed & radice ad haec uti licebit, quae & squamas ab ossibus celerrimè detrahit, quia uidelicet ualidè desiccatur, minus tamen quàm succus exalfaciens. Et ulceribus malignis arida illisa optimum est remedium: ipsa enim expurgat, carnem generat, & ad cicatricem perducit.

EX PLINIO.

Peucedani radices conciduntur in quaternos digitos ossis cultellis, funduntq; succum in umbra, capite prius & naribus rosaceo perunctis, ne uerrigo sentiantur. Et alius succus inuenitur caulibus adhaerens, incisisq; manat. Probatum crassitudine mellea, colore ruffo, odore suauiter graui, feruens gustu. Et hic in usu & radix, & decoctum eius pluribus medicamentis. Succo tamen efficacissimo, qui resoluitur amarissimas amygdalis, aut ruta, bibiturq; contra serpentes, & ex oleo perunctos tuetur. Idem pectoris doloribus subuenit. Pituitam & bilem detrahit Peucedani radix. Eadem decocta lieni & renibus prodest. Perungunt & radice sudoris causa elidendi, quoniam caustica uis ei est. Peucedano ad recentia uulnera tanta uis est, ut saniem ossibus extrahat. Cum femine Cupressi bibitur, si sanguis per os redditus est, fluitq; ab infernis. Strangulatus uulua: nidore usum recreat, laxaturq; suffocationes eo: sed quidam ammiscent in uino semen Cupressi cōtritum. Porum cum coagulo uituli marini aquis portionibus comitales sanat. Succus infantium ramici, & umbilicis eminentibus inungitur. Stranguriae cum melle medetur, Item femine lethargici excitantur, & ut perhibent ex euphorbio naribus tactis Peucedani succo.

NOMINA.

Περσική ἄμυγαλας Graecis, Persica mālus Latinis: antiquum nomen herbarij vulgares retinuerunt: Germanis P̄fers̄ib̄baum appellatur. Persica forte dicta, quod ex Perside primum aduecta sit.

FORMA.

Persica folijs amygdalae maioribus constat: flore subpuniceo, pomo carnosissimo, succulento, foris lanuginoso, dura intus & scabra nuce, in qua nucleus qualis amygdalis.

LOCVS.

Parsim in hortis, uincis potissimum, nascitur. Gaudet autem aquosis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere, fructus uero eius autumnum ferè exitu maturefcit, celerimè marcescens.

TEMPERAMENTVM.

Persica arbor in germinibus & folijs uincem amaram qualitatē habet, ut hoc nomine calidam esse nemo dubitare possit. Fructus eius in secundo ordine frigidus & humidus existit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Persica poma stomacho grata sunt, matura bonum faciunt aluum, cruda uero aluum constringunt. Siccata uehementius adstringunt. Siccorum decoctum haustum stomachi & uentris fluxiones sistit.

EX GALENO.

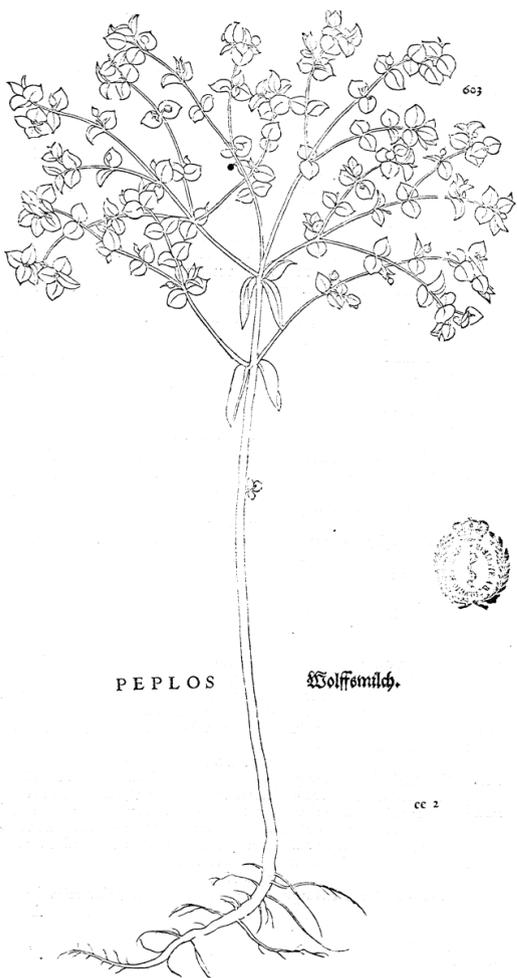
Folia Persicae trita & super umbilicum imposita lumbricos necant. Alioqui faciliè etiam discutiens medicamentum est. Pomorum uero eius succus & ueluti caro facile corrumpitur, omninoque noxam infert, quapropter haud post alios cibos ultimumque, sicut nonnulli solent, illa offerri oportet: nam in summo narrantia corrumpuntur. Huius uero, quod omnibus comune est, meminisse oportet: quaecumque uisio si succi, quae humida & lubrica sunt, facileque descendunt seceduntque, praeter alios comedenda esse: sic enim & ipsa celeriter subeunt, & alij praeeunt, ac qualiter muniant. Postremo autem sumpta, unà secum alia quoque in corruptionem trahunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Persicorum cibus est quidem stomacho inutilis, eò quod cito succus eius inacefcit, & caro aequè in digestionem uitiatur, uerum minime grauis, dum non diutius in intestinis moratur, & ad ima semper exitu celeri festinat. Persicorum cibus negatur a medicis membra nutrire. Sed & Galenus suadet nunquam omnino post cibum sumere, corrupti affirmans si cibus ceteris innatent. Persicorum folia trita & imposita uentris animalia perimunt & expellunt. Eadem siccata & in puluerem trita, recentes plagas cruentorum uulnere dardunt. Nucleus persicorum capitis dolori cum oleo & aceto tritus illinitur: quamuis quidam cum solo rosaceo terere maluerint. Gummi gutta quam Persici truncus illachrymat, fluenti aluo medetur. Eadem mixta cum uino etiam in uescia lapillos frangit. Trita ex aceto impetigines reprimunt. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. Asperam arteriae canalem leuiorem facit. Excreantibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstructos sinus refert: uitia pulmonis expurgat.

APPENDIX.

Flores Persicae saccharo conditi, inftar rosarum aut uiolarum, aluum haud leuiter mouent atque subducunt.

PEPLOS

Wolfsmilch.

cc 2

NOMINA.

ΕΡΛΟΣ Græcis, Peplos Latinis, officinis & uulgo Efula rotunda, Germanis Τεντσίμιτς appellatur.

FORMA.

Exiguus frutex est albo liquore plenus: folijs paruis ut Rutæ. Iatioribus tamen. Tota eius cōma dodranalis, rōtunda, humi fusa: femine sub folijs paruo & rotundo, minore quàm candidi papaueris. Radice una, ex qua totus frutex prouenit.

LOCVS.

Nascitur in hortis & uineis.

TEMPVS.

Colligitur mensibus, siccaturq; in umbra, & continuè uertitur.

TEMPERAMENTVM.

Idem cum Tithymallis habet temperamentū, atque adeo ex quarto calefacientium ordine est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa multos habet usus, radix uerò inutilis. Semen eius tustum, feruidāq; aqua madefactū reconditur. Pituitam & bilem acetabuli pondere cum hydromelitis cyatho potū ducit. Obsonijs mixta herba aluū conturbat. Conditur in muria.

EX GALENO.

Peplos frutex liquorem similem Tithymallis habet, cum in alijs, tum quia purgat ocellum.

EX AETIO.

Pituitam ac bilem ducit acetabuli mensura cum melle cyatho bibitum Pepli femina. Sale etiam herba maceratur, flatuq; discunt, ut Hippocrates asserit. Summo pere igitur confert flatuosis affectibus, qui in melancholia dominantur, item diuturnis lienis & uteri & coli flatibus, tum metastisq; cedemantibus in abdomine.

EX PLINIO.

Semine Pepli potio aluus soluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli mensura, in aqua melle heminis tribus. Et cibus inpergitur obsonijsq; ad molliendam aluum.

DE PILOSELLA CAP. CCXXX

NOMINA.

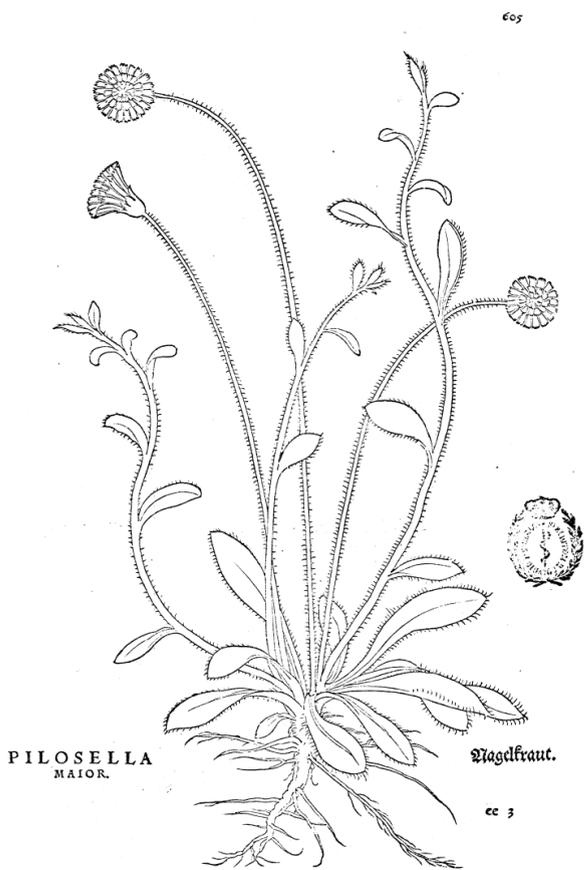
Von nomine ueteribus Græcis aut Latinis nominata sit hæc herba, inge-
nue fatcor me ignorare. Neq; enim est *uicis* Dioscoridis. Cum itaque
græco & latino nomine desinueremur, barbaro uti nobis necesse
fuit, nisi planè herbam hanc uulneribus glutinandis mirè uilem, præ-
terire uoluissimus. Herbarij itaq; nostræ ætatis à copiosis pilis quibus uestitur, Pi-
lofellam, Germani *Wenpöselm* uocant.

GENERA.

Duo eius herbe genera reperiuntur, in nullo ferè nisi floribus distantia. Vnum
genus maioribus folijs, & quæ se à solo sustollunt, floribusq; luteis, maior Pilofelia
nominatur, Germanis propriè *Tageltraur*. Alterū minoribus folijs, in terra ses-
silibus, floribus purpureis, & quasi in pappum euanescentibus, Germanis *Wenpö-
selm* / oder *Wenpöselm* peculiariter appellatur. Sic etiam suam Pilofellam manu
scriptus herbarius in maiorem & minorem digessit.

FORMA.

Herba est folijs in terram graminis modo sparsis, pilosis, albicantibus à terra,
superne

PILOSELLA
MAIOR.

Nagelkraut.

cc 3

606

PILOSELLA
MINOR.

Weyhe'sche.

A supernè uirentibus, floribus luteis aut purpureis, radice in exilitatē multam extenuata. Ex qua descriptione sole clarius sit, eam herbam quæ à Græcis Myofotis, à Myofotis non est Pilosella. Latinis autem Auricula muris dicitur, non esse Pilosellam: nam, ut reliqua taceam, neque maior neque minor Pilosella cœruleum stoculum uelut Anagallis obtinet: ut non parum errent herbarij nostri temporis qui Pilosellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt.

LOCVS.

Nascitur utrunque genus locis montosis & collibus terrenis. Maior autem inuenitur etiam in asperis & incultis agrorum limitibus.

TEMPVS.

Maior & Junio potissimū mense florent. Minor tamen Pilosella paulò post initia Junij mensis disperit, & nusquam subinde inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Esse calidas & siccas Pilosellas gustus palam declarat: habent enim ad frictionē cum exigua quadam acrimonia coniunctam, ut hoc nomine ad purificanda ac subinde glutinanda uulnera sint mirificè utiles.

VIRESEXRECENTIORIBVS.

Ferunt foliorum farinam uulnera mirum in modum glutinare. Herbae recentis succum exprimunt ad cohibendos quartanae febris horrores. Eodem tingunt gladiorum aciem, ut omne ferrum aliud domet, scelerq; ferrum enim quod huius succo cōmaduit tantam contrahere duritiam, tamq; magnū induere robur produnt, ut chalybis aciem respuat. Has certè omnes facultates manuscriptus herbarius Pilosellæ adscribit. Recentiores huius herbae radicem Maio mense effosam, siccatā, & in puluerem redactam, ac subinde potam, aut in cibo datam, efficacissimū esse ad uersus ramicem remedium tradunt.

DE PIMPINELLA CAP. CCXXXI.

NOMINA.

Tr appellata sit Græcis aut Latinis herba hæc quam hodie uulgus herbariorum & officinae Pimpinellam uocant, nondum nobis certò scire licuit. Sunt qui Pampinulam & Bipennulam nominent. Germani Pimpinella. Sibinellen & Sibernellen appellant.

GENERA.

Duū est generum Pimpinella. Vna maior, radice admodū longa, folijs multifariam scissis, Sisaro haud dissimilibus, caulibus angulosis, floribusq; in summo exiguis & candidis. Altera minor, caulibus rufescentibus, folijsq; minoribus, & non dissectis multifariam, sed ferratis tantum, aliis priori per omnia similis.

FORMA.

Herba est folio mucronato, dissecto, aut in extremitatibus serrato, caulibus ab eadem radice binis aut trinis, angulosis, & interdum rubentibus, in quorum summo nascuntur flores minuti & candidi, & rufescentibus semen exiguum Oreoselinii femini simile. Radice crassa, longa, & subrubente, acri admodum.

LOCVS.

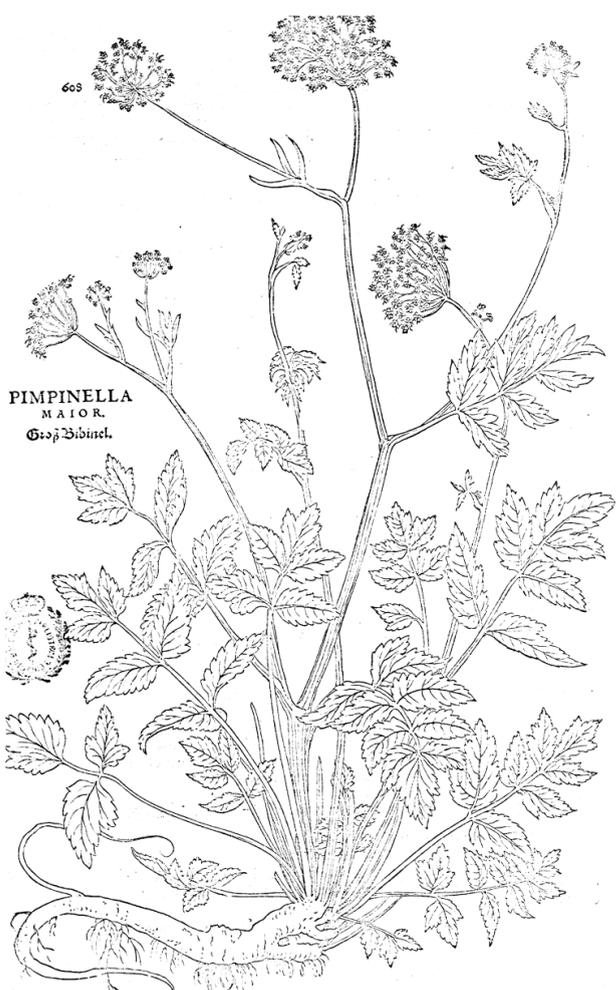
Lucis & opacis locis minus, in pratis autem maius, assatim circa cultū erumpit.

TEMPVS.

Æstare in autumnum usque floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum acrimoniam non exiguam in gustu præferat, haud dubiè in secundo ordine calida & sicca erit, imò secundum calefaciendi ordinem excedere credibile est, & ad tertium ferè accedere.

PIMPINELLA
MAIOR.
Groß Chervil.

PIMPINELLA
MINOR.

Klein Sibinell.

VIREs EX RECENTIORIBVS.

C Pimpinellæ succus bibitur contra serpentium morsus. Ex uino pota calculos terit. Stranguriâ etiam decocta leuat. Succus eius ponis omne uenenum discutit. Aqua eius ignis ui expressa oculos caliginem discutit. Hæ sunt facultates quas illi antiquus herbarius tribuit. Alij tradunt succum eiusdem faciei maculas detergere posse. Est autem radicis Pimpinellæ tum usus præcipuus, quum seuientis populatim pestilentia contagia arceri conamur: unice enim uenenis aduersatur, & corpora ab hac luce uindicat, ut affirmant, si tantum in ore teneatur. Quod certe non potest ea quam hodie Sanguisorbâ uocant herba. Quare mirum in modum errant, qui hanc cum Pimpinella confundunt, ut fuisus suo dicemus loco.

Sanguisorba uo-
ca Pimpinella.

DE PASTORIA BVRSA CAP. CCXXXII.

NOMINA.

QVO nomine herba quam uulgius Pastoriam burfam appellat græcis & latinis medicis dicta sit, ignorare me ingenuè fateor. Sunt qui peram etiam pastoris nomen, à folliculis in exigua uulgæ similitudinem compressis, turbinata cordis effigie. Germanis *Deſcheltraut* & *Diretenſcher* uocatur.

Bursa aut pe-
ra pastoris cur-
ditæ.

FORMA.

Herba raro pedalisior, ramosa, hircæ folia habens, at minima. Flores exiguos, candidos. Semen in uulgis minutum & nigrum. Radicem candidam & oblongam.

LOCVS.

Nascitur propter uias passim, & in parietibus.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus legitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & adstringit.

VIREs EX RECENTIORIBVS.

Ex aceto trita collectionum inflammationes refrigerat, ac eò confluente humores cohibet. Imponitur facris ignibus, & quibus stomachus æstuat. Succus eius purulentis auribus infunditur. Cruenta sanat uulnera. Medetur dyntericis, sanguinem excreantibus, nec non muliebri profluuiio. Manuscriptus herbarius addit hanc sanguinem è naribus profluentem sistere mirificè posse. Herbam quoque manu tantum gestatam, mox idem efficere tradit. Quid multarum mirè efficacax est in comprimendis omnibus sanguinis eruptionibus.

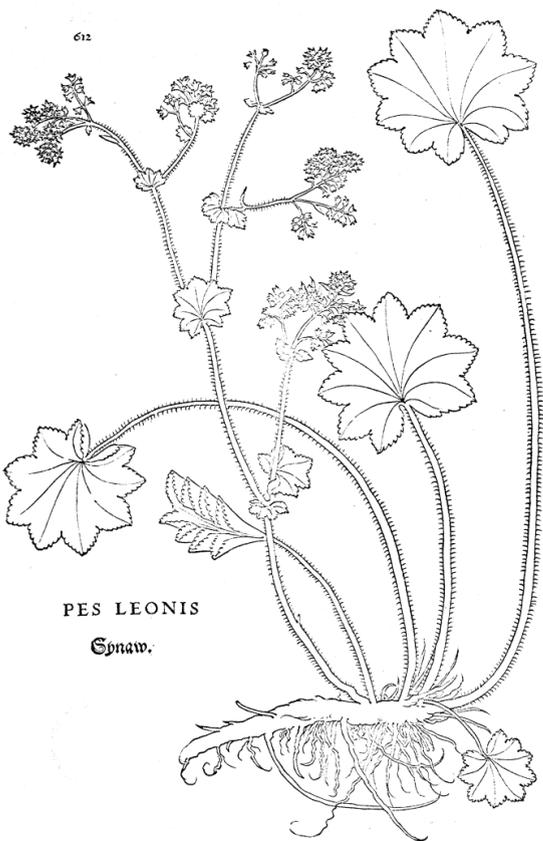
DE PEDE

ASTORIA
BVRSA.

Seichelkraut.

PES LEONIS
Sinn.

DE PEDE LEONIS CAP. CCXXXIII. 613

NOMINA.

NAM uulgus herbariorum Pedem Leonis nominat, non est Dioscoridis Leontopodium, id quod descriptio satis monstrat. Quo uero nomine Graecis & Latinis appellata sit, mihi nondum constat. Sunt ex barbaris qui Alchimillam, alij etiam qui plantam Leonis nominant. Sic autem dicta, quod folia habeat instar Leonini pedis lata & rotunda. Germanis *Symmet* / *Löwentapen* / *Löwenfuß* / *Önser swaen manzel* uocatur.

FORMA.

Dodrantalis est herba, folia lata, crispata & rotunda octo ferratis incisuris distincta, non tamen ad pediculos usque, qui statim à radice exeunt, fissa habens. Flores item exiguos & luteos profert. Radicem digito crassiore, & sesquipalmo longiorem, subrubescentem.

LOCVS.

Pasim in pratis, in alto potissimum litis, nascitur.

TEMPVS.

Maior mense erumpit, ac inter Iunij initia floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & radix ad frictione uehementi participant, atque adeo exsiccant. Recentiores id ipsum in secundo efficere ordine tradunt.

VIRESEXRECENTIORIBVS.

Vulneribus glutinandis aptissima est. Decocto enim illius lauanti utiliter omnia uulnera. Linteum quoque in eo madefactum illis comode imponitur. Mulierum mammas impenite laxas linteum decocto eiusdem intinctum & impositum, duras solidasque efficit. Decoctum denique hoc epotum interanea uulnera, rupturasque glutinat. Et quod dictum mirum est, tanta eius plantae in glutinando uis est, ut ramices intestinorum, in pueris potissimum, sanare possit.

DE POLYGONO MARE. CAP. CCXXXIIII.

NOMINA.

POLYGONON *ἄψυ* graece: Proserpinaca, Seminalis à feminis multitudine, & Sanguinalis à cohibendo sanguine nominatur. Officinis Corrigiola & Centummodia. Germanice *Weggras* / *Demgras* / *Wegbitz* appellatur. Polygonon à geniculorum frequentia, & multitudine dictum est.

FORMA.

Herba est ramis tenuibus, teneribus, copiosis, geniculis interfectis, in terra grauius modo repentibus. Folijs Rutae similibus, longioribus tamen, iuxta singula folia femine, unde masculum uocatur. Flore albo aut puniceo.

LOCVS.

Nascitur pasim, quotidieque pedibus conculcatur, sua sponte in aggeribus & seminis proueniens.

TEMPVS.

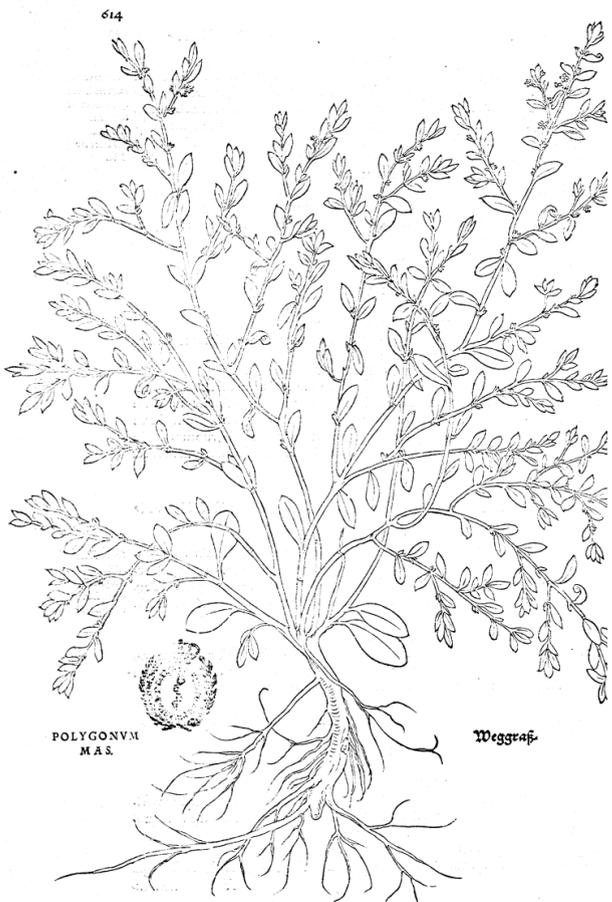
Æstate floret, quo etiam tempore legitur.

TEMPERAMENTVM.

Vti ad frictionem quandam obtinet Polygonum, ita sanè uincit in eo aequum frigidum, ut uidelicet secundi sit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exicatorium.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Vim habet adstringendi & refrigerandi succus Polygoni potus. Prodest sanguinem ex-

A nem expuentibus, & alui defluxionibus, cholericis & urinæ stillitio. Urinæ enim euidenter ducit. Cum uino potus uenenatorū moribus auxiliatur. Valet etiam ad febrim circuitus una hora ante accessione sumptus. Muliebri profluuium appositus sistit. Aurium doloribus, & purulentis auribus infillatus confert. Cum uino decoctus melle adiecto, eximie ad genitalium ulcera facit. Folia contra stomachi ardorem, sanguinis reiectionem, herpetas, ignes sacros, inflammationes, cedemata, & uulnera recentia illinuntur.

EX GALENO.

Polygonū r̄is sanè quibus stomachus æstu feruet extrinsecus illinum auxiliatur: ueluti etiam ignes sacros & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cum sit, & fluxiones reprimat, & hac ratione uidetur exiccatorium esse. Quare cum herpetum, tum ulcerum, aliorumq; bonum est remedium: efficacissimū autem inflammatione & fluxione laborantium partium. Est & cruentorum uulnereum glutinatoriū. Sed & aurium ulceribus prodest: & si uel fatis puris insit, hoc tamen etiam desiccet. Easdem ob facultates & muliebri profluuium, & dynteria, & sanguinis eiectiones, & undecunque aliunde immoderatiores impetus sistit. Refert Dioscorides quod & urinam prouocet exhibitum stillitio affectis. Non tamen affectum exactè discriminat in quo dari ipsum expediat.

EX PLINIO.

Succus eius infusus naribus supprimit sanguinem, & potus cum uino, cuiuslibet partis profluuium excreationesq; cruentas inhibet. Vis eius spissare ac refrigerare. Semen alium largius sumptum soluit, urinam eicit, rheumatismos cohibet: qui si non fuerint, non prodest. Stomachi feruori folia imponuntur. Veficæ dolori illinuntur, & ignibus sacris. Succus & auribus purulentis infillatur, & oculorum dolori per se. Dabatur & in febris ante accessiones, duobus cyathis in tertianis quartanisue præcipuè. Item cholericis, dyntericis, & in solutione stomachi.

DE PEGANO CAP. CCXXXV.

NOMINA.

PEGANON *ῥαβδωδης* græcè, Ruta hortensis latinè: officinæ retinuerunt nomen latinum: *R.* autem & *Weim* autem germanicè uocatur. Peganon Græci, Plutarcho libro tertio sui symposij teste, à facultate, quod calore siccitateq; genituram coagulare, dixerunt: *ῥαβδωδης* enim coagulare, & quasi in glaciem contrahere est. Hinc uterum gestantibus inimica etiam coronis inferta putatur.

FORMA.

Frutex est Ruta hortensis grauisissimi odoris, semper serè uirens: folio exiguo, penè rotundo, caesi coloris, denso, furculosis ramis: flore luteo, angulosis calycibus, in quibus semen album continetur.

LOCVS.

Prouenit passim in hortis, amara prica & sicca loca.

TEMPVS.

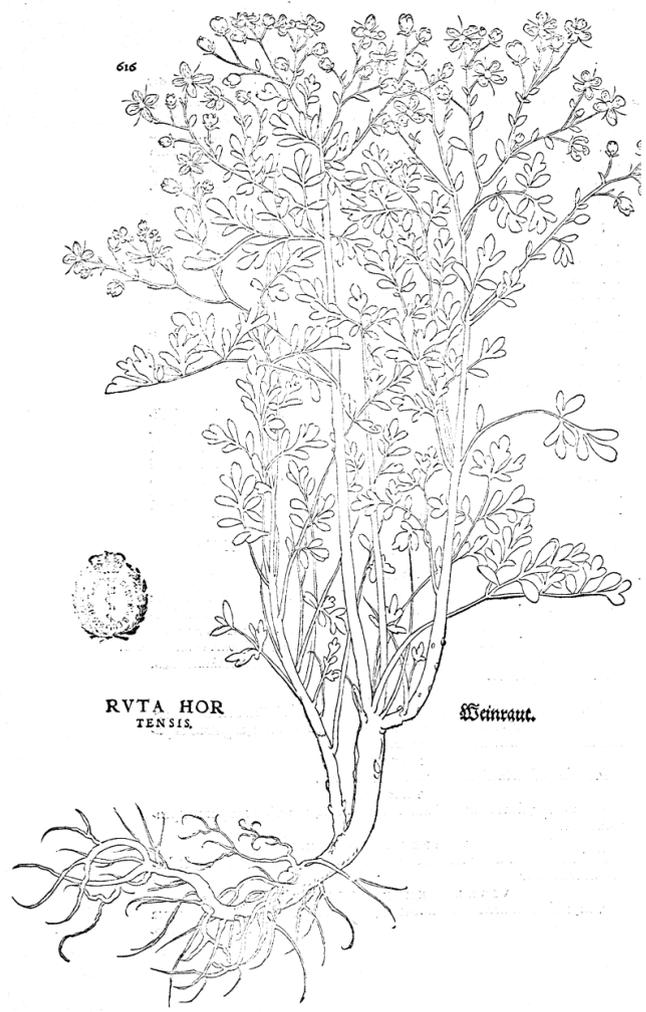
Floret æstate, semen autem Autumno maturefcit, quo etiam tempore carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Gustus non solum acris, sed & amaro est, ex tertio ordine excalescentium, & strenuè desiccantium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vit, calfacit, exulcerat, urinam mouet, menstruaque ducit. Aluum sistit pota
ff 2 & co.

616

RUTA HOR
TENSIS.

Wernaut.

A & comesta. Lethalium uenenorū antidotum est, si semen acetabuli mensura in uino bibatur. Folia per se ante cibum sumpta, & cum nucibus iuglandibus, aridisq; ficis, inefficacia uenena reddunt. Contra serpentes similiter sumpta profunt. Genitura tam in cibo quā potu extinguit. Coctum cum anetho sicco, tormina sistit. Facit etiam ad lateris thoracisq; dolores, difficultatē spirandi, tussē, pulmonis inflammationem, coxendicum, articularumq; cruciatu, rigores circuibus certis repetentū febrium, uti praedictū est, pota. Ad inflationes coli, uteri & recti intestini, decocta cum oleo & infusa. Vuluae strangulatae liberat trita cum melle, si à genitali usq; ad sedem imponatur. Fentefacta cum oleo & pota, lumbricos excutit. Articularū doloribus cum melle, aq; inter cutem, quae hypofarca dicitur, cum ficis illinitur. Eisdem pota auxiliatur, in uino decocta ad dimidias partes, & si ea abstergantur. Cruda, saleq; condita ac comesta, uisus aciem exacuit, & oculorū dolores cum polenta illita sedat. Cum rosaceo & aceto capitis doloribus succurrit. Sanguinis narium profuua trita & imposita sistit. Testium inflammationibus cum Lauri folijs illita, & exanthematis cum myrto & cerato prodest. Cum uino autem, pipere & nitro confrieta, albae utiligini medetur. Cum hīdem illita thymos & myrmecias tollit. Cum melle & alumine imposita fichenibus prodest. Succus in malicorio calfactus & instillatus aurium doloribus succurrit. Oculorū hebetudinibus cum succo Foeniculi & melle inunctus subuenit. Ignes sacros, herpes & achores cum aceto, cerussa & rosaceo inunctus sanat. Ceparum & alliorum acrimoniam cōmanducata domat.

EX GALENO.

Ruta incidere atque digerere crassos lentosq; humores potest. Ob eam autem uim & urinas mouet. Quinetū tenuium est parū, flatusq; extinguit. Quare ad inflationes prodest, ac Veneris appetitum cohibet. Dificultatēq; exiccata (trenuē: est enim ex eorum medicamentorū numero quae ualenter exiccant.

EX PLINIO.

Quaecunq; Ruta & per se pro antidoto ualeat, folijs tritis & ex uino sumptis. Contra aconitū maximē & ixiā. Item fungos, siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo contra serpentū ictus, utpote quū mustelae dimicaturae cum his, Rutam prius edendo se munit. Valent & cōtra scorpionū ictus, & araneorū, apum, crabronū, uel parū aculeos, & cantharidas, ac salamandras, canisue rabiosi morfus, acetabuli mensura si succus uino bibitur, & folia trita uel cōmanducata imponunt cum melle & sale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uerò perunctos, aut etiā habentes, ne gant feriri ab his maleficijs. Serpentesq; si uratur Ruta, nidorem fugere. Efficacissima tamen est syluestris radix cum uino sumpta: eandem adijciunt efficaciorē esse sub dio potam. Pythagoras oculis noxiam putauit falso, quoniam sculptores & pictores hoc cibo utuntur oculorū causa. Cum pane quoq; uel nasturtio fatiunt atq; syluestris propter uisum. Vi aiunt, multi succo eius cum melle attrito inuncti dillufferunt caligines, uel cum lacte mulieris puerum enixae, uel puro succo angulis oculorū tactis. Epiphoras cum polenta imposito. Lenit autem capitis dolores pota cum uino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si uerò sint cephalata, cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates dillcutit, mox inflationes, dolores stomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigiq; conuerfas, illita in melle toto uentre & pectore. Hydropticis cum ficu, & decocta ad dimidias partes, potaq; ex uino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterumq; & lumborū, rufles, suppiria: pulmonū, tecinorū, renum uiria: horrores frigidos. Ad crapulae grauedines decoquantur folia poruris. Et in cibo uel cruda uel decocta conditiuae prodest. Item torminibus in Hysopo decocta, & cum uino. Sic & sanguinem sistit interiore, & narium, indita: sic & collutis dentibus prodest. Auribus quoque in dolore succus infunditur, custodito ut diximus modo. E syluestri uerò contra tarditatē & fonicum cum rosaceo, uel cum lau-

reo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ infillatur in tem-
pora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & Serpyllum, & Laurum, illinentes capita &
colla. Dederunt & lethargicis ex aceto olfaciendū. Dederunt & comitialibus bibe-
dum decoctæ fuccum in cyathis quatuor ante accessiones, quarum frigus intolera-
bile est. Alsiosisq; crudam dari in cibo. Vrinam quoque uel cruentam pellit. Fec-
minarū etiā purgationes, secundasq; etiā emortuos partus, ut Hippocrati uide-
tur, ex uino dulci nigro pota. Itaque illitam & uuluarum caulā etiā suffire iu-
bet. Diodes & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Et contra
ileum decoctā farina in oleo, & uelleribus collectā. Multi uerò & contra purulen-
tas excretiones sicæ drachmas duas, sulphuris unam & dimidiā sumi censent.
Et contra cruentas, ramos tres in uino decoctos. Datur & dysentericis cum cafeo
in uino contrita. Dederunt & cum bitumine infrictam potioni propter anhelitum.
Ex alto lapsis feminis tres uncias, ex olei libra, uiniq; sextario. Illinitur cum oleo co-
ctis folijs partibus quas frigus adusserit. Si urinam mouet, ut Hippocrati uideretur,
mirum est quodam dare uelut inhibentem potui contra incontinentiā urinæ. Pfo-
ras & lepras cū melle & alumine illita emendat. Item utiliginis uel rugas, strumas,
& similia, cum hircino & adipe suillo, ac taurino seuo. Item ignem sacrum ex aceto
& oleo, uel pſimythio. Carbunculum ex aceto. Nonnulli laferpiū unā illini iu-
bent, sine quo epinyctidas pustulas curant. Imponunt & mammis turgentibus de
coctam, & pituitæ eruptionibus cum cera. Testium uerò epiphoris cum ramis lau-
reæ teneris, adeo peculiari in uisceribus his effectu, ut sylvæstri Ruta cum axungia
ueteri illitos ramices sanari prodant. Præcta quoque membra femine trito cum cera
imposito. Radix Rutæ sanguinem oculis suffulsum, & in toto corpore cicatrices aut
maculas illita emendat. Ex reliquis quoque quæ traduntur, mirum est, cum feruen-
tem Rutæ naturam esse conueniat, fasciculum eius in rosaceo decoctum addita un-
cia aloës, peruncis sudorē reprimere. Itemq; generationes impediri hoc cibo, ideo
profluuiū genitali datur, & Venerē crebrò per somnia imaginantibus. Præcauen-
dum est grauidis, abstineant hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eadem ex omni-
bus satis quadrupedū quoq; morbis in maximo usu est, siue difficilē spirantibus, si-
ue contra maleficorum animalium ictus, infusa per nares ex uino: aut si sanguifu-
gam exhauserit, ex aceto, & quocunq; in simili morborum genere, ut in homine
temperato.

EX SYMEONE SETHI.

Incidit crassos & tenaces humores, perq; urinam uacuat, & ad inflationes condu-
cit, appetentiamq; Veneris compescit, ac strenuē exiccata. Ad inflatas aquas inter cu-
tem, & anasarcam, morfos à uipera, succum Papaueris aut aconitum bibentes, co-
licosq; pota & iniecta. Traditur quod comesta uisum acuet, ob id antiqui pictores
hanc assidue degustabant. Nonnulli & fuccum eius melli cōmiscentes, medicamen-
tum ad oculorū aciem acuendam cōficiunt. Succurrit difficultati urinæ si cum oleo
coquatur, & ea uefica foueatur. Item difficulter spirantes cum melle data, confe-
ctim iuuat. Lethargicis pota, & per clysteres iniecta remedium fit. Intestina corro-
borat, non solum caliditate, sed proprietate quadā. Fertur etiā quod si prægnans
mulier ex eius succo bibat, abortiat. Et si in dies quindecim folia assumat, idem fa-
cit. Obstructiones iccoris Scienis tollit. Si ieiunus quicquam ipsam assu-
perit, eo die à ueneno non lædetur.

POTENTILLA

Senfisch.

ff 4

C NOMINA.

Potentilla
Tanacetum foli
uifere.

VO nomine Græci & Latini hanc herbam appellarint, à nullo, quod sciam, adhuc proditum est. Recentiores herbarij Potentillam, aliqui ob similitudinē Agrimoniam & Tanacetum syluestre nuncupant. Germani, quod herba illa anseres in cibo delectentur, *Genseric* uocant.

FORMA.

Herba Eupatorio, quod Agrimoniam hodie uocant, haud dissimilis. Caulis ex una radice multos proferit, humi stratos. Folia Eupatorio similia, superne uiridia, inferne candicantia. Flores luteos singulari pediculo pendentes. Radicē extrinsecus rufescentem, intus candidam.

LOCVS.

Nascitur passim circa femitas & loca aquosa, atque in fluuiorum ripis ac marginibus.

TEMPVS.

Æstate floret, quo etiam tempore legi debet.

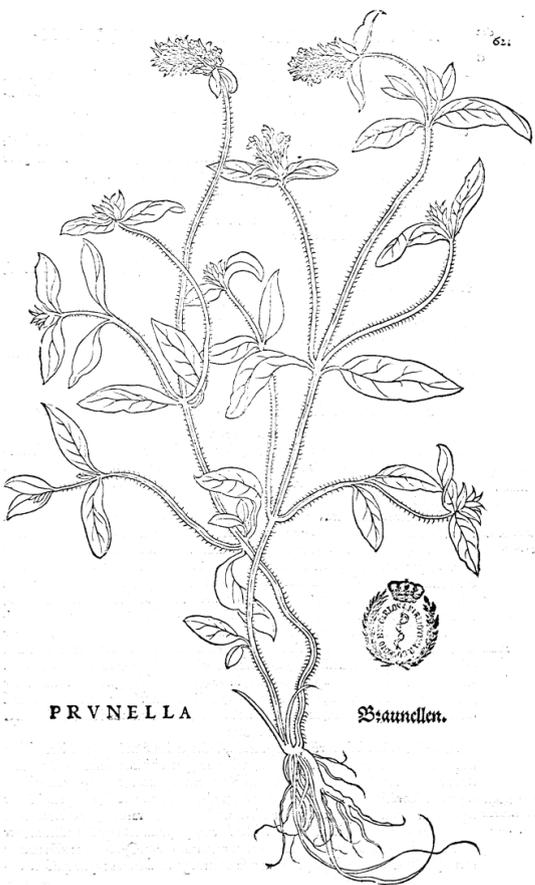
TEMPERAMENTVM.

Potentilla non est in modum recentiora, qui hanc humidam esse statuunt, nulla alia moti ratione quam quod in humidis locis proueniat: quasi uerò Nasturtium aquaticum, quod Silybrium cardamine Dioscoridi uocatur, haud obstante quod in aquis nascitur, non etiam in terreo desiccet ordine. Debuisset certe illos ab hac sententia deterere non leuis illa adstrictio, que certissimus est siccitatis index: adstringentia enim, Galeno libro quarto de simpli. medicament. facult. capite sexto teste, terrena sunt & crassa corporis consistentia, atque adeo sicca.

VIRES.

Recentiores Potentilla fluxionibus & puncturis oculorum prodesse, recentia uulnera glutinare, & excedentia sanare, mulierum menstrua cōpelcere, artus & membra cōfirmare, recte tradunt: nam id ipsum posse, adstrictio, que in hac herba haud modica est, abunde docet. Et cum habeat Quinquefolij temperamentū, eius etiam facultates obtineat necesse est. Dentiū itaq; dolorē finit. Excedentia oris ulcera sanat. Dysentericis & alui profluuijs, coxendicis articularumq; doloribus subuenit. Sanguinis eruptiones sistit, aliaq; potest que à Dioscoride Quinquefolio tribuuntur. Quod uerò adijciunt hanc etiā lumbricos exterminare posse, id minus recte faciūt. Ea siquidem facultas non huic, sed illi inest herbe que uerè Tanacetum dicitur, quae quidem est tertia, ut suo diximus loco, Artemisiae species. Proinde non sine magno errore, Potentillam cum ea que proprie Tanacetum uocatur herba confundunt.

Herbarij Potentilla cum Tanacetum confusum.

PRUNELLA

Braunell.

62 DE PRVNELLA CAP. CCXXXVII

NOMINA.

ONDVN nobis constat quo nomine hæc herba ueteribus tum Græcis tum Latinis appellata sit. Vulgus tamen medicorū & herbariorū Pruellam nominant. Germani *Baumellen* oder *Görtheyl*.

FORMA.

Caulis habet in medio striatos, pingues & hirsutos: folia Ocimo similia, coloris herbacei, & acuminata. Flores in summis caulibus spicati, Lauandulæ uocatæ herbæ non dissimiles. Radicem tenuem, multis capillamentis fibratam.

LOCVS.

Nascitur pascim in pratis.

TEMPVS.

Maior & lunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse constat, id quod ex gustu patet: glutinosa enim admodū, & modicè amara est.

VIRESS.

Vulnerariam esse herbam euidentissimū est. Succum eius cum aceto & rosaceo mixtum, uehementes capitis dolores sedare recentiores uno consensu tradunt, si tempora ex eo inungantur. Aphthas & oris ulcera, fauciumq; uiria succus eiusdem sanat.

DE PENTAPHYLLO CAP. CCXXXVIII

NOMINA.

ΠΕΝΤΑΦΥΛΛΟΝ Græcis, Quinq;foliū Latinis & officinis, Germanis *Yünffingerkraut*, oder *Yünffblatt* appellatur. Nomen à numero foliorū habet: in unoquoq; enim pediculo quinq; esse deprehendunt.

GENERA.

Esti Dioscorides unum duntaxat Pentaphylli genus faciat, tamē nos ad nostras respicientes terras tria eius genera in uniuersum produximus. Vnū quod maius apellauimus, prorsus ad Dioscoridis picturā accedēs, ut hoc nomine uerū esse Quinq;foliū putemus. Est q; duū generū: unum quod pallidos seu candidos flores obtinet, hinc est quod Quinq;foliū maius candidum appellauerimus, Germanicè *groß wets Yünffingerkraut*. Alterum floribus ornatur auri colorē emulantibus, seu luteis. Nos ut discernemus à priori, Quinq;foliū maius luteum nominauimus. Dioscorides etiā hæc duo genera inuere uidetur, cum inquit florem habere uel candidum uel auri æmulū. Tertiū minus diximus, quod priori haud dissimile est, non tamen pascim ut illud quinq; folia obtinens. Hoc, cum non haberemus aliud nomen quo ipsum appellaremus, inter Quinq;folij genera connumerare placuit. Videtur uerò Hippocrates etiā duo Quinq;folij genera nouisse, unū humilius, alterū procerius, ut hoc nomine nobis etiā liceat minus & maius statuere.

FORMA.

Ramulos habet festucarū instar graciles, dodrantales, & in ijs semen. Folia Menthe similia, in singulis pediculis quina, rarò plura, per ambitum ferræ modo incisā: florem in candido pallidum, auri æmulū. Radicem subrubrā, oblongam, Elleboro nigro crasiore. Ex qua sanè descriptione omnibus liquet, maius Quinq;foliū esse legitimum. Ex una siquidem radice subrubra & oblonga, ramulos profert tenues, ac prorsus festucaceos, & in ijs semen, folia Menthe, quina in singulis pediculis, per ambitum ferræ modo crenata, florem luteum, auræ aureum. Quibus accedit natalis locus (in riguis enim nascitur) & imensa adstringendi facultas: quæ quidem singula ue-

QVINQVEFOLIUM
MAIS CANDIDUM.

Groß weiß Fünffingerkorn.

QVINQVEFOLIUM
MAIVS LVTEVM.
Groß Sausfingerkraut.

QVINQVEFO
LIVM MINVS

Klein Sünffingerkraut.

629

88

C gula uerum esse Quinquefoliū docent. Adcoq̄ mirari fatis non possum, cur nonnulli adulterina hæc esse Pentaphylla sibi peruaferint.

LOCVS.

Prouenit aquosis locis, & iuxta aqua ductus. Interdum etiam in incultis, siccis & arenosis locis.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mensibus potissimum.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq̄ certè folia, flores & radices uehementer adstringunt: atque adeo, ut Galenus ait, radix, cuius multus est usus, ex tertio est ordine delicantiū, minimum habens euidentis caliditatis.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

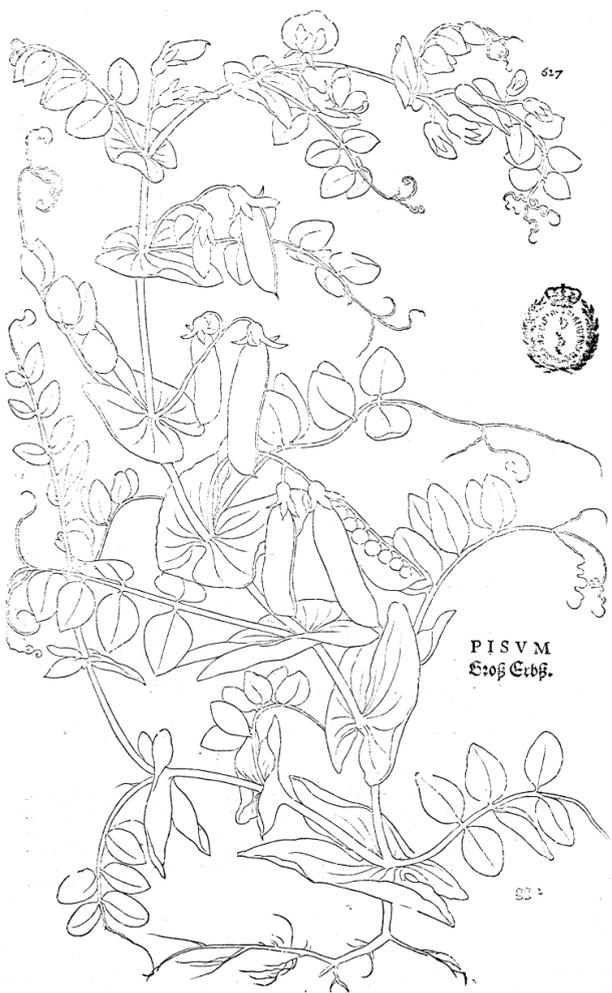
Radix Quinquefolij decoctum ad tertias depressum deductumue, si in ore retineatur, dentium dolores sedat. Putrescentia oris ulcera collutione sistit. Arteriarum asperitates gargarizatum emendat. Contra alui profluvia, & dysenterias auxiliatur. Item articularū & coxendicū dolores potum sanat. Coctā in aceto & illita, herpetas cohibet. Strumas discutit, duritias, cedemata, aneurysmata, abcessus, erysipelata, digitorum pterygia, condylomata, scabiesq̄ sanat. Tenebræ radices succus, contra iccinoris pulmonisq̄ affectiones & uenena prodest. Folia cum hydromelite, aut uino diluta, & exiguo pipere, contra febrium circuitus bibuntur: in quartana quidem quaternorū ramulorum folia, in tertiana uerò trium, in quotidiana unius. Tricenis diebus pota comitiali morbo medentur. Succus foliorū per dies aliquot triū cyathorū mensura potus, celeriter regnū morbum sanat. Vulneribus ac fistulis cum sale & melle illita medentur. Enterocelidicis, id est, intestinorum ramice laborantibus succurrunt. Sanguinis eruptiones potum & illitum Quinquefoliū sistit. Inciditur ad expiationes iustrationesq̄, sanguinis profluvia & castimonias.

EX GALENO.

Pentaphylli radix desiccatur uehementer, minimum uerò acris est: quare in multo est usua, uelut alia quoque omnia, quæ quum sint tenuium partium, citra morsum desiccant.

EX PLINIO.

Quinquefoliū adhibetur purgandis domibus. Strumis medetur, & pectoris uitij. Idem ischiadicis bibitur & imponitur. Panos sanat. Impositū articulis utilissimum. Fistulis quæ in omni parte serpunt auxilio est cum sale & melle. Phalangio aduerfatur, lichenas emendat. Succus de Quinquefolio potus cyathis tribus angustis medetur. Idem iccinoris & pulmonis uitij, sanguinemq̄ renicientibus, cuiuscunq̄ sanguinis uitio intus occurrit. Multi supra omnia laudant ad deploratos dysentericos Quinquefoliū, decoctis in lacte radicibus & potis. Item decoctum ad tertias in uino ictericis dari arpillini utilissimū est. Eius folia ex aqua comitiales sanant. Item contrita ex uino sumpta triginta diebus in betonica farina pondo denariorū tredecim cum aceti scillitici cyatho, comitialibus morbis liberant. Celerrimè succus regio morbo medetur, tribus cyathis cum sale & melle potus. Quinquefolij folia quidam terna tertianis dehere, quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua multa.

GENERA.

Duo Polytrichi Apuleiani damus genera. Vnum maius, alterum minus; neque enim differunt nisi sola magnitudine.

FORMA.

Ramulos habet capillorum infar tenues, colore aurum referentes, circumq; hos folia multa capillacea, in summo capitula lentis aquaticæ ferè forma, eiusdem cum ramulis coloris.

LOCVS.

Maius nascit in pratis humidis & uliginosis. Minus in petris ac muris humidis.

TEMPVS.

Mense Julio utrunque reperitur.

TEMPERAMENTVM.

In caliditate & frigiditate symmetra sunt: desiccant tamen, extenuant & digerunt.

VIRES.

Decoctum eorundem in aqua aut lixiua capillorum radices firmat, ideoq; in alopecia caput glabrum capillis uestit. Potum, uiscosorum crassorumq; è thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert: lapides frangit, & urinas ducit. Morbo regio correptis & lienosis auxiliatur. Strumas discuit, & in summa eadem quæ Adiantum potest. Recentiores superstitione quadam ducti, illis multa ridicula & incredibilia tribuunt.

Maius Polytrichum Apuleij.
Das groß gulbin Widenstyon.

Minus Polytrichum Apuleij.
Das klein gulbin Widenstyon.

630

PERSICARIA

Fl. Mart.

DE PERSICARIA CAP. CCXLI

651

NOMINA

NON dām me est quā uariē à multis diuinatum sit, quo nomine Persicaria uocata ueterib. sit. Sed mea quidē sententia, in uniuersum omnes coniecturis usi non satis firmis, decepti sunt. Et ego quidem fateor ingenue, nec mihi constare num à ueteribus descripta sit, tantum abest ut scire queam quo illam appellauerint nomine. Vulgus herbariorū uno consensu hodie, quod folia Persicæ habeat, Persicariā nominant. Germani *glôbtraur*.

FORMA

Folia Persicæ arboris habet, fusca in medio macula plumbaginēe: caule geniculato, rubente, longo: flore spicaceo, primū candido, dehinc purpureo: semine minuto, radice lutea, numerosā.

LOCVS

In humidis & palustribus locis frequentius prouenit.

TEMPVS

Iulio & Augusto mensibus floribus ornatur.

TEMPERAMENTVM

Frigidam & admodum siccam esse gustus abundē monstrat: mirificē enim gustata adstringit.

VIRE

Vulnerariam herbam esse temperamentū eius satis docet. Recte itaq; iuniores medici in uulneribus, & maxime fistulis curandis utuntur. Vtilis haud dubiē in dysenteria, alijsq; malis quæ refrigerationē & adstrictionem requirunt.

DE PERFOLIATA CAP. CCXLII

NOMINA

HAEC herba ueteribus cognita fuerit Græcis & Latinis, affirmare certō non possum. Ego planē Cotyledonem putarem Dioscoridis, nisi radix in diuersam me traheret sententiam, quæ oliuæ instar rotunda non est. Hodie tamen, quod caulis eius singula folia dissecat atq; penetrat, Perfoliata ab omnibus appellatur. Germanicē *Durchwachß* & *Beuchwurß* dicitur.

FORMA

Caulis illi rotundus, rubescens, folia singula penetrans, quæ Pisorum folijs haud dissimilia sunt, tenuia admodum & glabra. In summo coliculorum capitula, & in ijs flores lutei, & semina formam ferē Tithymalli, quam uulgo Efulam nominant, præ se ferentia. Radix candida, fibris capillata.

LOCVS

Nascitur in hortis sata, & interdum sua sponte in arenosis locis prouenit.

TEMPVS

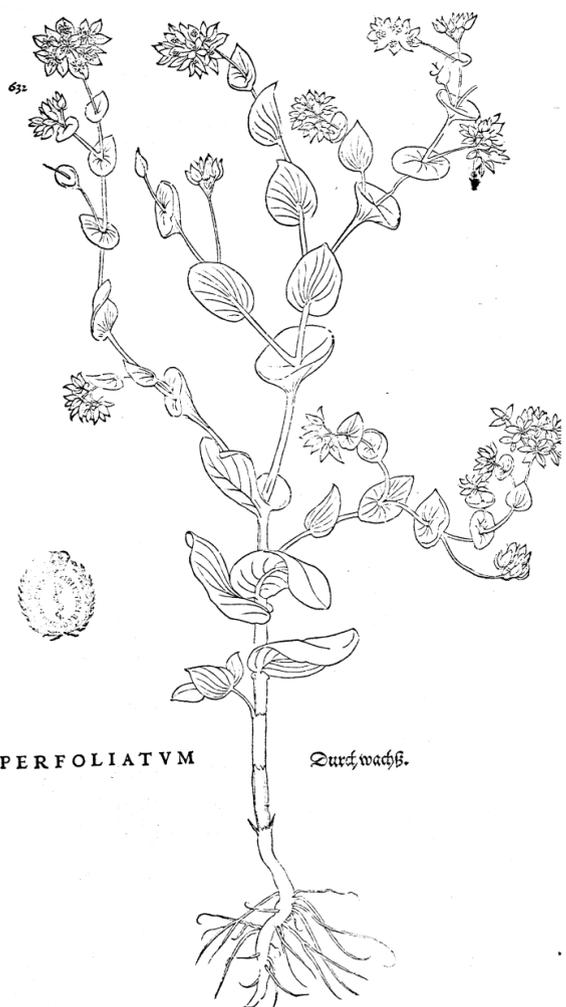
Floret Iulio mensē, & subinde semina producit.

TEMPERAMENTVM

Amara modicē est & adstringit, ut hinc colligi liceat calidam & siccam esse.

VIRE

Vulneribus & ulceribus tam externis quā internis curandis aptissima est herba: hæc enim glutinat. Valet autem potissimum ad ramices puerorum sanandos. Auxiliatur etiā exulcerationibus & prominentijs umbilici. Plurimus huius apud chirurgos usus.

NOMINA.

PORRO Græcis, Porrum Latinis & officinis, Germanis *Leuch* appellatur. Porrum autem dictum putant, quod porro eat, & longè lateq; graffetur.

GENERA.

Porri duo genera signavit antiquitas. Vnum capitatum, sic nominatum quod eius radix in caput increfcit atque extuberet. Alterum sectium, cui frondens coma super terram eminens auferitur amputaturue. Hoc Germani pulchre ad nomen latinum alludentes, *Schntrelauch* nominant, & *Byßlauch*.

FORMA.

Capitatum simplici capite ex albæ ceruicis angustijs extuberante constat, fronde super terram carinata, & in angulum oblonga. Sectiuo uerò caulis est longus, intus cauus, multis in uertice floribus aceruatis collectis, & in speciem absoluti orbis conglomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam semetescit, spatio per eius cacumen femine, & emoritur. Radix candidans, crassa, multis fibris capillata, ac tunicis quibusdam ueftita.

LOCVS.

Læto solo gaudet, odit rigua.

TEMPVS.

Duodeuigesimo die à fatu prorumpit, bimatumq; perfert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & extenuat perinde atque cepa, ut ex eius facultatibus euidentius innotescet. Symeon Sethi calidum & siccum in secundo facit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Porrum capitatum in flatione facit. Noxium succum creat, difficilia in somnia parit. Vrinam ciet. Alio accommodum. Extenuat. Oculorum obscuritate facit. Menfes pellit, ueficam exulcerat, renesq; lædit. Cum pulfana uerò coctum & comestum, ea quæ in thorace sunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in defleſionibus ad præclusiones uulvæ & duritias, utilis habetur. Vna & altera aqua coctum, aut aqua frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inflat. Semen acrius est, & quandam adstrictoriã uim habet. Quare succus eius cum aceto, addito thure aut manna, sanguinem, maximè è naribus prorumpentè, sistit. Venerè stimulat. Contra omnia thoracis uitia pro delinctu efficax est, & ad tabem comestum. Purgat etiam arteriam. Sed si asidue estur, uisus obscuritate inducit. Stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, contra bestiarum morsus auxilio est. Idem quoque illitus potest. Cum aceto, thure & lacte, aut rosaceo in stillatus, aurium doloribus & sonitui prodeit. Varos tollunt folia, cum rhoë obsoniorum illita. Epinyctidi medentur. Cruftas ex sale illita rumpunt. Veteres sanguinis reiectiones cohibent seminis drachmæ binæ cum æquali baccharum Myrti pondere potæ.

EX GALENO.

Corpus calefacit, & crassos in eo humores extenuat, glutinososq; incidit. Bis tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia spoliatur: quanquam ne sic quidem uim perdit extenuandi.

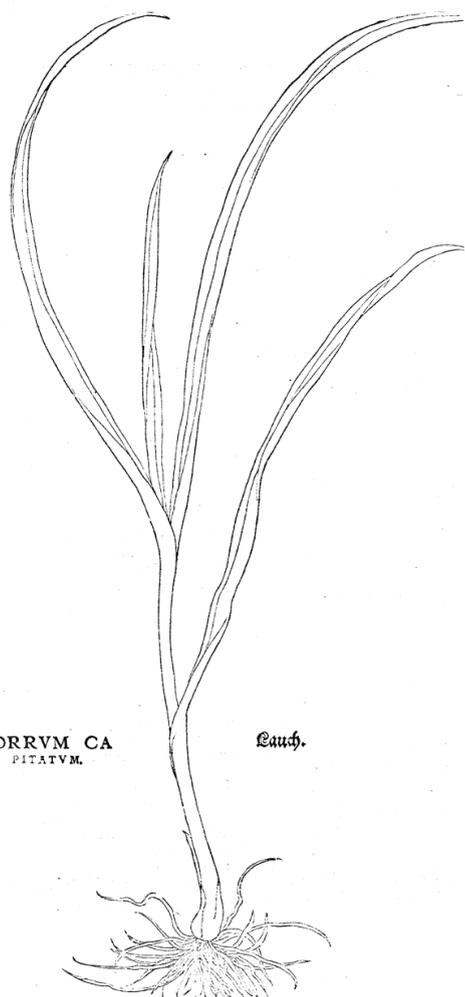
EX AETIO.

Porri capitati acris saporis ueluti & cepe sunt, cuius ratione corpus calefaciunt, crassosq; humores attenuant, ac lentos incidunt, urinam prouocant, sanguinè purgant. Præstantissimus usus eorum qui bis coquantur: ita enim acrimoniam deponunt, neque amplius deprauatum succum retinent.

EX PAVLO.

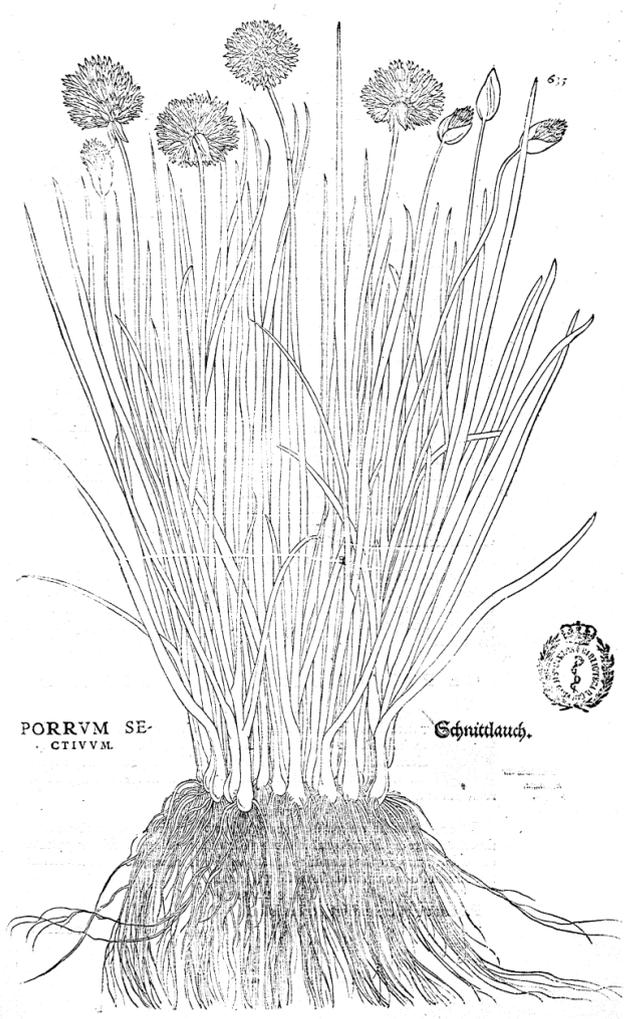
Porri mali succi est & acre. Ve autè Dioscorides ait, grauiã facit in somnia, aluicq; bonam, urinã cit & extenuat. Habet & abstergendi uim aliquã, cum pulfana: siquit dem

634

PORRUM CA
PITATVM.

Laub.

dem coctum, ea quæ in thorace sunt educit. Semen uerò eius nephriticis miscetur medicamentis. Folia etiam non nihil adstringunt, ob eamque causam succus ipsorum sanguinem supprimit.

EX PLINIO.

Porro scituo profluaia sanguinis sisti in naribus, contrito eo obturatis, uel gallicæ mixto, aut menthæ. Item ex abortu profluaia, pero succo cum lacte mulierum. Tulsis etiam ueteri, ac pectoris & pulmonis uirij medetur. Illius folijs sanantur ambrusta, epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellat pustulas liuentes, ac nocentibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel bestiarum morsus ex aceto. Item serpentium. Aurium uerò uitia cum felle caprino, uel pari mensura nulli. Stridores cum lacte mulieris. Capitis dolores, si in nares fundatur, dormitursue in aurem, duobus succis cochlearibus, uno mellis. Succus & ad serpentium scorpionumque ictus in potu bibitur cum mero, & ad lumborum dolores cum uini hemina potus. Sanguinem uerò excreantibus & phthificis, de stillationibus longis, uel succus, uel ex ipso cubus prodest. Item morbo regio, uel hydropicis. Et ad renum dolores, cum pisanæ succo acetabuli mensura. Idem modus cum melle, uuluas purgat. Tostus uerò editur & contra fungorum uenena, imponitur & uulneribus. Venerem stimulat, finim fedat, ebrietatē discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur, inflationē quoque facere, quæ tamen stomacho non nocet, uentremque molliat. Capitato maior est ad eadem effectus. Sanguinem renientibus succus eius cum caule aut thuris farina, uel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, uuluasque contractas aperiri putat. Fecunditatē etiam foeminarum hoc cibo augeri. Contritum ex melle ulcera purgare. Tulsim & de stillationes thoracis. Pulmonis & arterie sanat uitia, datum in forbitione pisanæ: uel crudum, præter capita, sine pane, ita ut alterius diebus sumatur: uel si purulenta excreentur. Sic uoci uel Veneri, fomnoque multum confert. Capita bis aqua murata cocta, aluum sistunt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus illiusque, inlicet canos.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, & mali succi est. Assidue comestum uisus hebetudinē efficit. Difficilia inuehit somnia, & stomacho nocet. Semen genitale calefacit, & capitis dolores excitat. Iecur, renes & uescam lædit. Confert ad hæmorrhoidas. Bis uerò aqua coctum, & aceto, garo & oleo, cuminoque conditum, salubre est si quis qui frigido sunt stomacho.

DE PVLMONARIA. CAP. CCXLIII.

NOMINA.

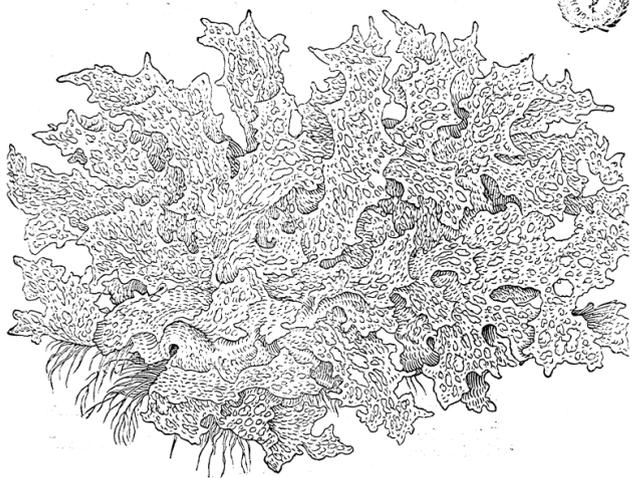
ut ueteribus Græcis & Latinis nominata sit hæc herba, nondum scire licuit. Hodierni temporis medici & herbarij Pulmonariam uocant, Germani *Lungenkraut*. Sic autem haud dubie appellari cepit, quod pulmonum uirij, exulcerationibus potissimum eorumdem, præiens remedium sit.

FORMA.

Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut pustulis quibusdā notata, atque hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia: unde etiam Pulmonariam dictam esse conijcimus.

LOCVS.

Prouenit in quercu arbore, & saxosis locis.

PULMONARIA

Lungenkraut.

hh

TEMPVS.

Tota æstate inuenitur locis iam monstratis.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores frigidam & humidam esse, mea quidem sententia, falso statuit: admodum enim adstringit, ut hoc nomine idem cum quercu in qua nascitur habeat temperamentum. Desiccat itaque & paulò infra media calefacit, in genere eorum quæ tepida sunt.

VIRES.

Desiccandi & adstringendi facultatem obtinet, quamobrem uulnera recentia glutinat, potissimum autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac crescentes phlegmonas utilis: nam quæ iam uehementes sunt, adstringentia respuunt. Conferat autem haud dubiè etiam ad muliebrem profluum, & sanguinis exspuiones, & diuturnos alui fluores.

DE PTARMICE CAP. CCXLV.

NOMINA.

TΑΡΜΙΚΗ Græcis, Sternutamentaria Latinis dici potest. Sunt qui syluestre Pyrethrum nominent, quod scilicet Pyrethri modo, quamquam mitius, linguam uellicet. Atque hinc est quod nonnulli pro uero Pyrethro, seducti eius titillante acrimonia, descriperint. Germanis wilder Ptarmice appellari potest. Ptarmice dicta est, quod flores eius naribus obiecti sternutamenta eliciunt.

FORMA.

Breuis frutex est, paruis, multis, teretibus, & Abrotono similibus ramulis, circa quos folia multa, oblonga, oleaginis similia. In summo Chamæmeli capitulū, paruum, rotundum, olfactu acre, sternutamenta ciens, unde & nomen inuenit. Hactenus Dioscorides. Quod si itaq; naturam atque imaginem eius fruticis rectè expendas, undiquaq; ei plantæ cuius picturā damus, hæc descriptio quadrabit. Nam furculis fruticat exiguis, multis, rotundis, Abrotono non dissimilibus, lentè rufescentibus, qui folijs frequentibus, longiusculis, oleæ similibus, angustis, utrinq; leniter ferratis ambiuntur, cacumine Anthemidis umbellam obtinente, quæ acri suo odore nares feriens sternutamentum irritat.

LOCVS.

Inuenitur sæpius in montibus altis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret æstate: radix eius extremo effoditur autumno.

TEMPERAMENTVM.

Eius temperies est calida & sicca, uiridis etiam nū ordine secundo, siccata tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

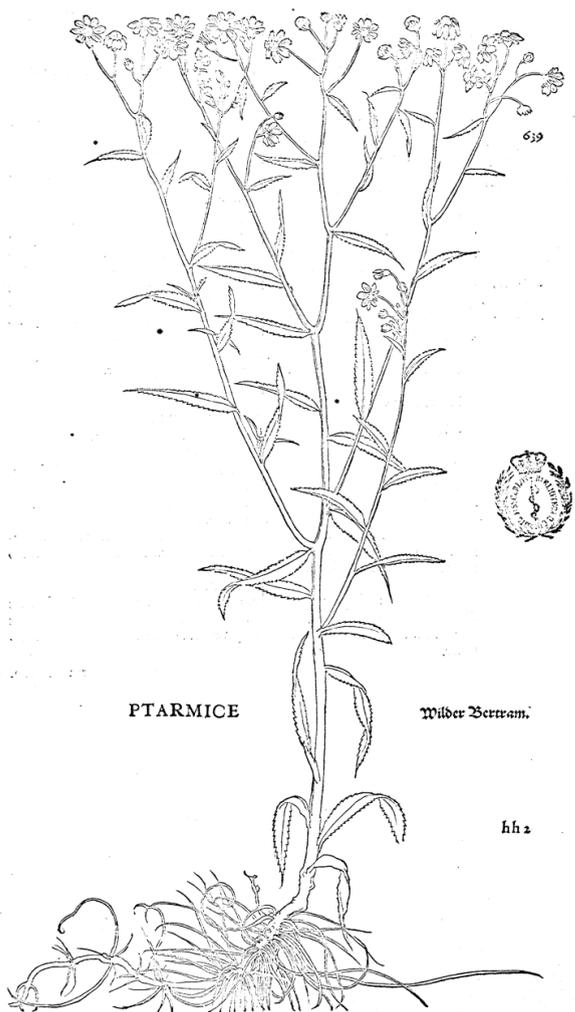
Folia cum floribus illita sugillata emendare possunt. Flores sternutamenta efficacissimè mouent.

EX GALENO.

Ptarmices flores ciendæ sternutationis uim obtinent, unde & herbæ nomen. Sugillata & reliquas ecchymoses discutit.

EX PAULO.

Ptarmices folia sternutamenta mouent. Totus autem frutex uiridis sugillata, fluoresq; alios discutit.

PTARMICE

Wilder Bertram.

hh 2

NOMINA.

PΥΡΕΘΡΟΝ græcè, Saliuaris latinè dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt. Germanicè *Bernam* nominatur. Pyrethron autem à feruido, ac ignis simili, qui in eius radice est sapore, Græci dixerunt. Saliuaris uerò, quod manfa uel ore tantum detenta eius radix, copiosam salinam elidat, Romanis appellata est.

FORMA.

Herba est caulem foliaꝝ syluestris Dauci, & Fœniculi instar proferens. Umbellam Anetho similem orbiculatam. Radicem pollicis crassitudine, longam, sapore feruidissimâ. Hæc Dioscorides. Vbi nobis monendus uenit lector, Pyrethrum nostrum foli non ex omni parte huic descriptioni respondere. Non enim umbellam anetho similem, sed anthemidis potius orbiculatum capitulum, quod Parmiaci tribuit Dioscorides, habere deprehenditur. Cætera omnia adamussim respondent. Si quidem habet Pyrethrum caules & folia Dauci syluestris & Fœniculi, radicem pollicis crassitudine, gustus ardentissimi.

LOCVS.

In Germania nostra, quod sciam, non nisi plantatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstatis maxima parte.

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & siccatur in tertio ordine, uel ut aliqui putant, in quarto.

VIRES EX DIOSCORIDE.

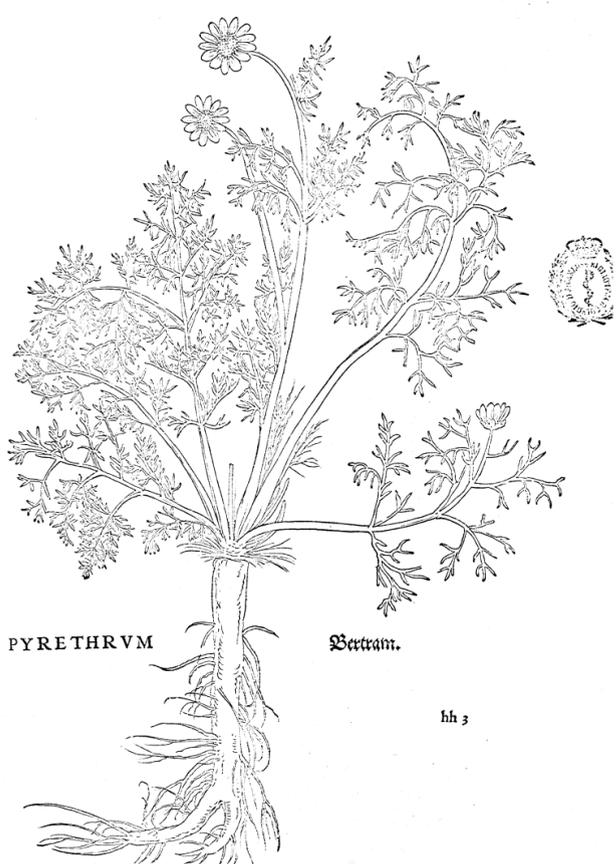
Piniatâ elicit radice: ideoꝝ dentium doloribus decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Manfa pituitam extrahit. Sudores ciet, inuncta ex oleo. Diuturnis rigoribus efficax. Contra refrigeratas partes corporis ac resolutas eximie conducit.

EX GALENO.

Pyrethri radice potissimū utimur urentem facultatem obtinente, qua utiqꝝ dentium etiam refrigeratorum dolores mitigat. Et ad rigores ante circuitum cum oleo infricatur. Ad hæc stupidos & resolutos adiuuat.

EX PAVLO.

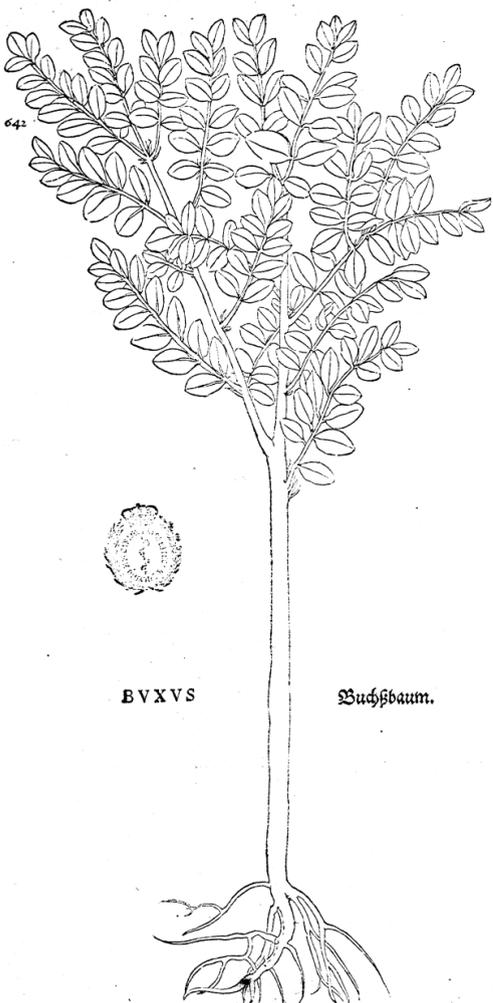
Pyrethri radix adurentem potestatem occupat, dentium qui frigori patuerunt dolores lenit. Item ad febrium rigores ante circuitum infricatur cum oleo. Ad hæc rjs quorum corpora ex refrigeratione stupent, & resoluta sunt, efficacissimè adhibetur.

PYRETHRVM

Vertram.

hh 3

BVXVS

Buchbaum.

DE PYXO CAP. CCXLVII

643

NOMINA.

ΠΥΞΟΣ Græcis, Buxus Latinis, Germanis Buchsbaum dicitur.

FORMA.

Arbor immortalis coma uirens: folio Myrti, exiguo, subrotundo: flore herbaceo: femine rufo & rotundo, omnibus animantibus inuiso.

LOCVS.

Gaudet frigidis & apricis, plurimamq; ubiq; Buxus.

TEMPVS.

Perpetua fronde uiret, neque ei ullo tempore decidunt folia. Quo nomine potissimum hanc celebrat germanica illa cantilena, eiusdem ac Salicis contentionem continens.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores temperatam eius arboris essentiam esse statuunt, id quod ob multas causas, quas recensere superuacuum est, non uideatur uerisimile. Haud dubie uero adstringit, atque adeo exiccatur.

VIRES.

Non admodum magnus. Buxi in medicina usus est. Folio eius in lixiuio decocto rufant, aut flauescere efficiunt capillos. Scobem eius decoctam in aqua alui profluuium sanare tradit. Somnum capere sub hac arbore, cerebro uehementer incommodat, quod eius odor naturæ prorsus aduersetur. Ferunt serpentes uulneratas eius radice degustata, statim sanitatem recuperare.

DE PETASITE CAP. CCXLVIII

NOMINA.

ΠΕΤΑΣΙΤΗΣ Græcis, Petasites Latinis appellatur. Officinis penitus ignota. Germanis Pöselenswurts nominatur, quod nimirum eius radix præsentaneum sit contra pestilentialia febres remedium. Petasites autem à petaso, pileum significante, dicta est, quod folium eius pediculo sit perpositum, petasi modo amplum, ut fungus dependeat.

FORMA.

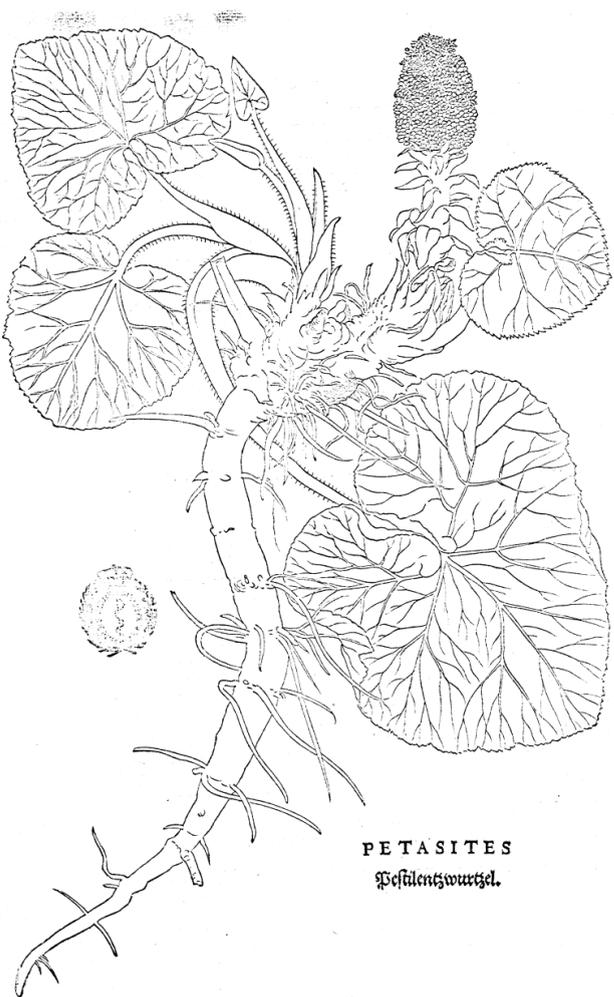
Pediculus est cubito maior, crassitudine pollicis, in quo petasi figura folium magnum, ut fungus dependet. Ex qua sanè descriptione satis perspicuum sit, herbam cuius picturam damus esse Petasiten. Hæc enim statim inter initia Martij, flores suos in albo purpureos, agglomeratos, & botri figuram referentes profert, circa quidem folia, quod Dioscorides omisit. Hi marcescentes sine fructu abeunt ac decidunt. Postea purpureos emittit pediculos, cauos, hirsutos, quibus folia superposita sunt magna, pilei amplam figuram obtinentia, supernè uiridia, infernè uerò candidantia: quæ in tantam crescunt amplitudinem, ut unum interdum, orbicularè mensuram prorsus tegat. Radix illi crassa & longa, intus candida, uehementer odorata & amara. Quibus accedit quod uires huius herbæ à uiribus Petasites, ut ex sequentibus patebit, non discrepent: ut hoc nomine nihil euidentius sit, quam eam herbam esse planè ueterum Petasiten.

LOCVS.

Nascitur copiosissimè in pratibus humidis & iuxta riuulos sitis.

TEMPVS.

Initio Martij mensis, ut comprehensum est, floribus suis conspicua est herba, qui Aprilis imminente statim circa fructum decidunt, Quo factò folia cum pediculis suis prodeunt.

PETASITES
Heselerzwurzel.

A Ex tertio est ordine deficcantiū, id quod amaritudo eius, quam gustu deprehendimus, facile monstrat.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Facit ad maligna & phagedænica ulcera tritum & illitum.

EX GALENO.

Ad maligna & phagedænica ulcera, ea ununtur. Idem etiam de Petasite tradit Paulus.

APPENDIX.

Experimento comprobatū est radicem hanc minime cōferre pestilentialibus febribus, quod sudorē uehementer moueat, si in puluerē redacta cum uino sumatur. Nec minori efficacia bibitur à mulieribus quas uteri tormina & præfocaciones excercent. Valet etiam unice ad enecandos lumbricos. Succurrit quoque ijs qui spiritus difficultate laborant. Ducit urinā & menses. Efficax est ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis fceditates. Hęc uerò posse, amaritudo eius euidentissimè docet, cuius quidem hæ sunt facultates, ut ex ijs quæ sæpe iam diximus, & Galenus lib. iij. de simpl. medi. facult. cap. xvij. fusius docet, manifestum est.

DE PERICLYMENO CAP. CCXLIX

NOMINA.

B SPIKAYMENOON Græcis, Volucrū maius Latinis, Scribonio Largo Syluæ mater, uulgo Caprifoliū & Mater sylua, & nonnullis Liliū inter spinas dicitur. Germanis Geyßblatt/ Speck oder Waldgeigen/ & Zennling. Sic sanè dictum, quod circumuoluendo ad se uicinas arbores aut frutices uocet.

Syluæ mater.
Caprifolium.
Liliū inter spinas.
Periclymenon
unde dictum.

FORMA.

Simplex frutex est, ex interuallis folia spargens ipsum amplectentia, subcandida, Hedere similia: flores candidos, Fabæ similes, subrotundos, quasi in folium procumbentes: semen durum, & quod difficile uellitur: radicem crassam, rotundā. Ex qua quidem descriptione perspicuū sit, fruticem quem pictum exhibemus esse Periclymenon: siquidem caulibus suis uicina amplectitur, gemina per interualla umbilicata folia habens, à terra cælis, superne herbosis, ad Hedera similitudinē: flores albos, Fabæ non dissimiles, subrotundos, potissimum antequam dehiscant, baccas hederaceas aut Rufci, radicem crassam.

LOCVS.

Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se uicinis fruticibus. Nunc in hortis etiam passim plantatur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

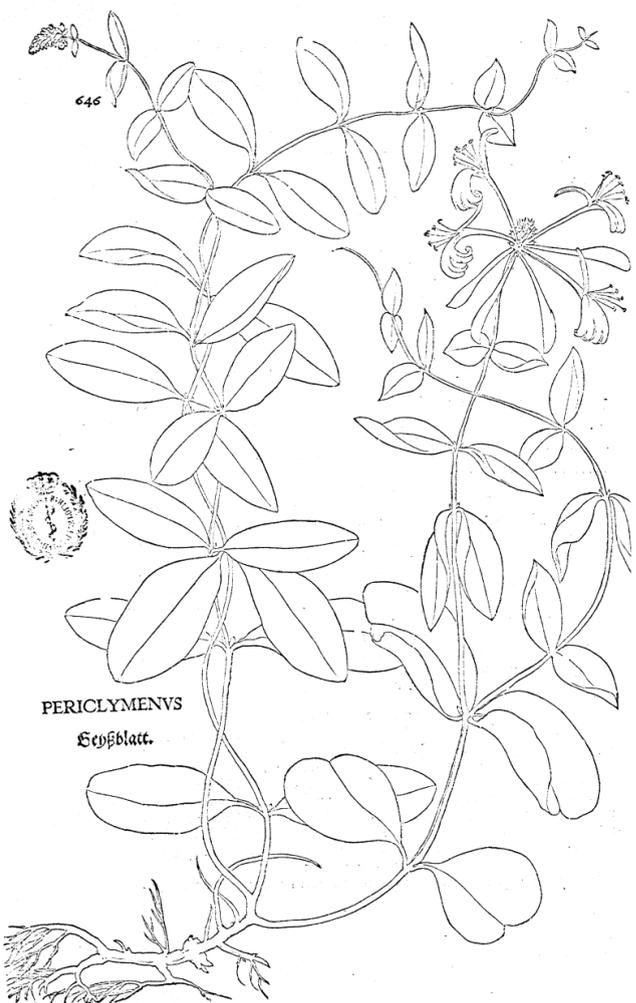
Uehementer calefacit & deficcatur, id quod gustu etiam ipso deprehenditur. Folia siquidem acrimoniam quandam præ se ferunt gustata.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Huius semen postquā maturuit collectū, & in umbra siccātū, drachmæ pondere datur in uino quadraginta diebus, ut lenē minuat absumatue, & lassitudinē discutiat. Orthopnoe & singultui prodest. Urinā cit à sexto die cruentā. Partum accelerat. Habent eadēdem uires & folia: quæ triginta septem diebus pota, sterilitatē facere prodantur. In periodicis febribus cum oleo inuncta, earū horrores mitigant.

EX GALENO.

Periclymeni utilis est tum fructus, tum folia, ad eō uehementer incidentis & excalfacti.

646

PERICLYMENVS
Eggblatt.

A calefacientis facultatis, ut si plufculum bibantur, urinam fanguinolentā efficiant. Principio quidem urinam tantum mouent: porro foris cum oleo illita calfaciunt. Iuuat & lienofos, & difficulter fpirantes. Cōpetens potionis menfura eft, drachmæ unius pondus cum uino. Cæterum deficcatur quoque fermen. Et quidam aiunt, fi copiofius bibatur, fertilitatē omnino bibentibus afferre. Sunt etiam qui certum dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, quemadmodū Diofcorides, qui feptem & triginta dies eos tradi refert. Hic quoque cruentam urinam reddi à fexto die memorat.

EX PLINIO.

Semen eius in umbra ficcatum tunditur, & in paflillos digeritur. Hi refoluti dantur in uini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, eumq; urina cruenta, aut per aluum abfumit, quod intelligitur à decimo ftatim die. Vrinam cient & folia decocta, quæ & orthopnoicis profunt.

APPENDIX.

Ex iam cōmemoratis facultatibus nemo non intelligit fruticem hunc effe Peridymenton: cum enim guftu acrimoniam præ fe ferat, necesse eft omnia hæc quæ ueteres Peridymento tribuunt, pofit. Quibus accedit, quod recentiores etiam herbarij fuo Caprifolio eandem uires assignent. Exiccare enim ipfum tradunt ulcera humida & fordida, fanare imperigines, & alias cutis fociitates, lienem abfumere, difficultati fpirandi conferre, partus celeritatem facere, calculos pellere, faciei maculas abftergere, & alia poffe quæ non attingere referre.

DE PYRO. CAP. CCL.

NOMINA.

PYROS Græcis, Triticum Latinis dicitur. Officinæ antiquum latinum nomen retinuerunt. Germanis Weiffen appellatur. Triticum uerò dicitur, quod tritum ex fpecis fit, ut autor eft Marcus Varro. *Triticum uide dictum.*

GENERA.

Tritici iumma genera tria obferuant qui frumentariæ rei periti funt. Primum quod Robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præfert. Germanis fimpliciter Weiffen nominatur. Secundum trimetre, & nonnullis Sitanium dicitur. Trimetre quidem, quod tertio ferè fatum menfe maturefcit: id quod tamen noftro in orbenon fit, in quo Martio menfe fatum, quinto tandem, hoc eft, Iulio menfe metitur. Germanis Amelkorn dicitur, haud dubiè non alia ratione, nifi quod ex hoc genere tritici amyllum optimum conficiatur. Eius pifturam dare hoc tempore non potuimus. Tertium genus tritici, non undiquaq; notum, Germanis weiffen Weiffen, & Weiffenloib dicitur. *Tertium.*

FORMA.

Primum tritici genus culmo eft quàm hordeū altiore, tribus geniculis confante, folio arundineo, fpica à folijs remotiore, incondita, & in nullos uerfus difpofita. Exteritur in area, ut alia quadā frumenta. Alterū culmo, geniculis, granisq; priorifimile, nec ab eo differt, nifi quod fpicam multis ariftis uallatam, & in duos uerfus difpofitam obtinet. Tertium genicula habet quaterna, alias præcedenti per omnia propemodum fimile.

LOCVS.

Pafsim prouenit Triticum primi & fecundi generis. Poftrum in Alfatia, & agro Tubingenti gignitur.

TEMPVS.

Floret, ut alia ferè omnia frumenta, Iunio menfe: in Iulio autem metitur.

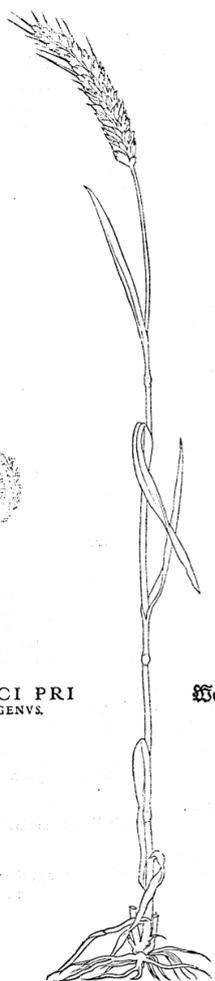
TEMPERÀ.

648

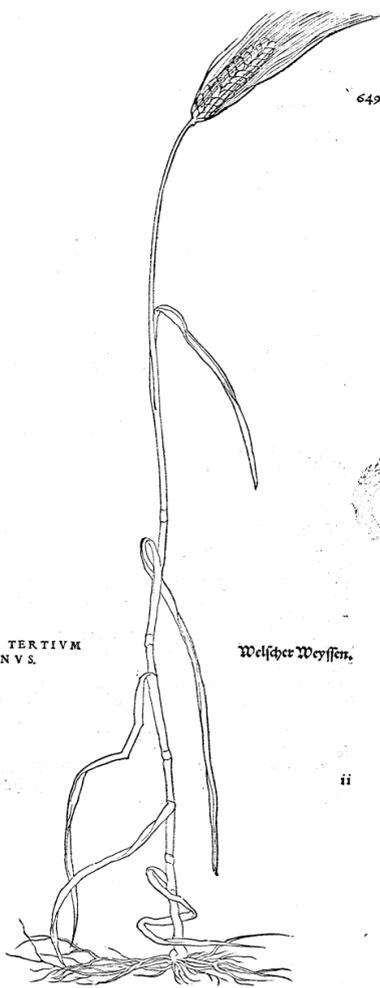
TRITICI PRI
MVM GENVS.

Eschsch.

TRITICI TERTIUM
GENVS.

Welcher Weiffen.

649

ii

TEMPERAMENTVM.

C *Triticum* ut medicamentū foris impositum, primi est ordinis excalefacientū, non tamen nec reficcare, nec humectare manifestò potest. Porrò quod ex eo conficitur amyllum, eo tum frigidius est, tum siccus.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

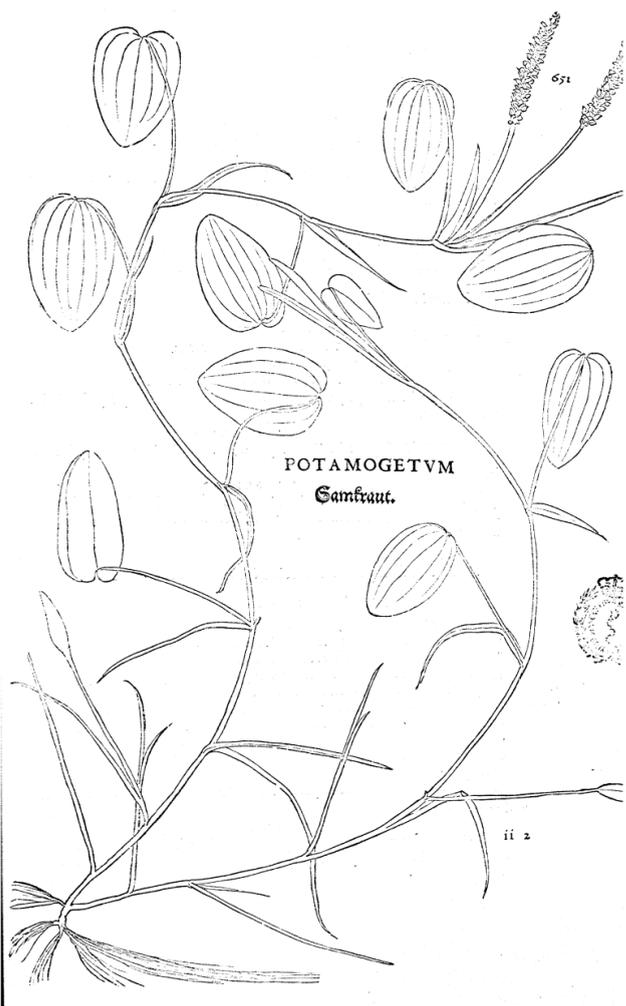
Optimum ad secundæ ualeudinis usum *Triticum* habetur quod recens & iam perfectè adustum, & colorem mālī refert. Crudum in cibis rotundos lumbricos gignit. Canum moribus prodest mansum & illitū. Confectus ex eius similitudine panis, plus alit quàm cibarius, quem Græci *συσσισις* uocant. E Sitanij farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facili in membra demandetur. Farina eius cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorū fluxiones. Item contra intestinorū inflationes. Lentiginis ex oxymelite tollit. Furfures autem acri in aceto elixi & calentes illiti, lepras pellunt. Incipientes etiam inflammationes omnes illiti leniunt. In Ruræ uerò decocto elixi, mammæ turgentes sedant. Viperarū ictibus auxiliantur, & torminosi profunt. Confectū ex farina triticea fermentum calefaciendi extrahendūq; uim habet. Priuatim quæ in plantis pedum sunt extenuat. Cætera tubercula, furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitanij farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino cōmodè illinitur. Eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruenta excreantibus succurrit. Contra tulsim & exasperatam arteriam, cum menta & butyro decocta efficacis est. Tritici pollen si ex aqua mulla, aut hydrelæo decoquatur, omnē diiscuit inflammationē. Panis & cum melicrato coctus & crudus inflammationes omnes illitus mulcet, cum emolliat, & quadantenus refrigeret, mixtus herbis succisq; quibusdā. Vetus autem & aridus per se, adiectusq; alijs quibusdā, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus & illitus, uertitas impetiginis fanat. Glutinum ex similitudine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidius ac tepidum cochlearis mensura detur forbendum.

EX GALENO.

Triticum quiddam lentoris, & obstruentis naturæ habet. Quod uerò ex pane fit cataplasma, uim obtinet magis digerentem, quàm quod ex Tritico: nimirum quum & salem & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cum fermentum uim habeat attrahendi digerendiq; ea quæ in alto resident. Plura de Tritico petenda erunt ex capite primo, libri primi de alimentorum facultatibus, quo in loco uarię panis species exponuntur.

EX PLINIO.

Grana Tritici ferro combusta, ijs quæ frigus uulserit præsentaneo sunt remedio. Farina ex aceto cocta, neruorū contractionibus auxiliatur: cum rosaceo uerò & sicca myxisq; decoctis. Item suppuratis neruis cum hyoscyami succo illinitur. Ex aceto & mellilentiginis. Furfures tonillis faucibusq; gargarizatione profunt. Sex Pompeius prætorij uiri pater, Hispaniæ ceterioris princeps, quum horreis suis uenilandis præfideret, correptus dolore podagreg, misit in Triticum sese super genua, leuatusq; siccatis pedibus mirabili modo, hoc postea remedii usus est. Vis tanta est, ut cados plenos siccet. Paleam quoq; tritici uel hordei calidam imponi ramicum in cōmodis ex petri iubent, quæq; decoctæ sunt aqua foueri.

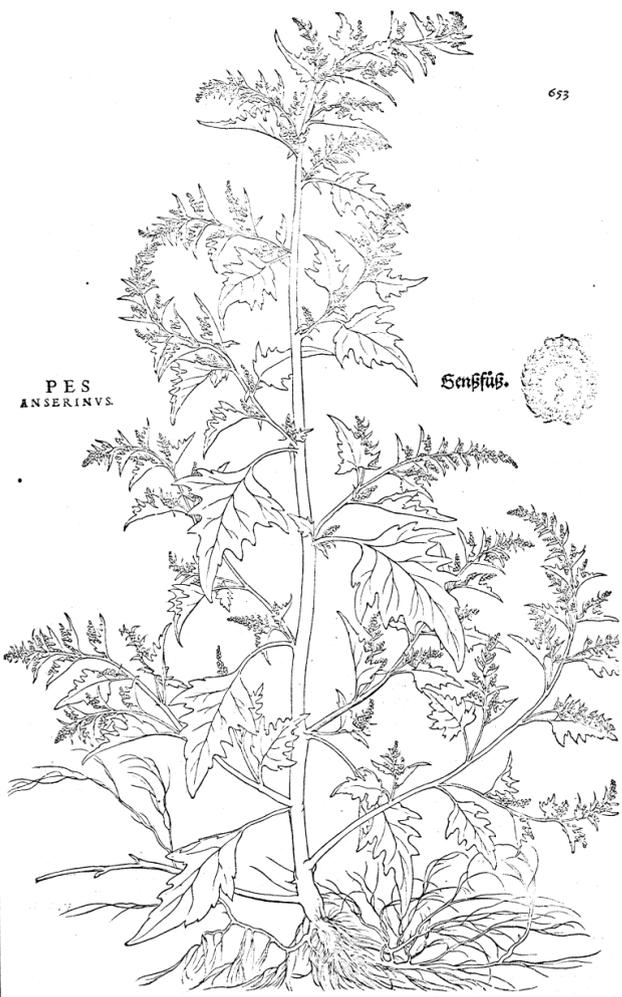

693

PES
ANSERINVS.

Sensfuß.

Crubentes, semen racematim, ueluti in atriplice syluestri, singulis ramis infidens: radicem obliquam, multasq; adnascencias habentem.

L O C V S.

Palsim in hortis, alijsq; locis ubi finum reponitur, nasci solet.

T E M P V S.

Iulio mense potissimum floret.

T E M P E R A M E N T V M.

Haud dubie in secundo refrigerat ordine, non secus atque Solanum hortense.

V I R E S.

Suis exitium affert herba hæc comesta, id quod experientia cognitum est. In humano corpore idem potest quod Solanum hortense. Quare facultates eiusdem suo quæres loco.

DE PETROSELINO CAP. CCLII.

N O M I N A.

Apium saxatile.
Officinæ cr-
tatum.

ETPOEAINON Græcis, Apium saxatile Latinis, & Petroselinum appellatur. Germanicè frembder Peterfilten nominari commodè, ad alterius quod Oreoselinum est, ut suo diximus loco, differentiam potest. Officinæ eius herba cuius nunc picturam damus femine pro Amomo utuntur, non tamen sine magno errore, quum constet omnibus, modò conferre inter se utriusque historiam non pigeat, Amomum ab ea herba esse diuersissimum. Nos ut tandem sciremus è qua stirpe semen hoc deciperetur, terræ illud mandauimus, & hæc cuius pictura formã ostendit herba erupit, quam nos uerum esse Petroselinum, ut paulò post ostendemus, credimus.

F O R M A.

Dioscorides ne-
gligentiæ inju-
liat.

Petroselinum, inquit Dioscorides, semen Ammi simile obtinet: odoratius tamen, acre, & aroma olens. Breuis quidem deliniatio hæc est, atque imperfecta, ut nihil mirum sit, nos hæcenus quod uerum esset Petroselinum non potuisse cognoscere. Merito itaque hoc loco, ut compluribus etiam alijs, Dioscorides negligentiam in simulari potest, ut qui mancas ac multas plerumq; posteritati relinquere stirpium historias uoluerit. Si uerò quispiam paucas etiam has notas expendat, haud dubie herbam hanc cuius picturam oculis subiecimus, Petroselinum esse comperiet. Semen enim eius Ammi tam simile est, ut ab eo uix discerni queat: odoratius etiam exsistit, & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota que illi nõ respondeat, ut hoc nomine uerum Petroselinum esse credam. Quinetiam tota eius herba forma, quæ non multum à nostro & Germanico Petroselino abest, atque odor, Selini speciem esse docent, ut pro Petroselino usurpare hanc ipsam officinæ tutò possint: semen enim quo hodie utuntur, non Macedonicum Petroselinum, sed Hipposelinum, ut suo diximus loco, exsistit.

L O C V S.

In Macedonia frequens optimumq; nascitur, hinc Macedonicum dicitur: inq; saxicis & præruptis potissimum locis, unde cepit appellari Petroselinum. Nascitur & alijs in locis, ut lib. i. de antidotis testatur Galenus, at minus laudatum.

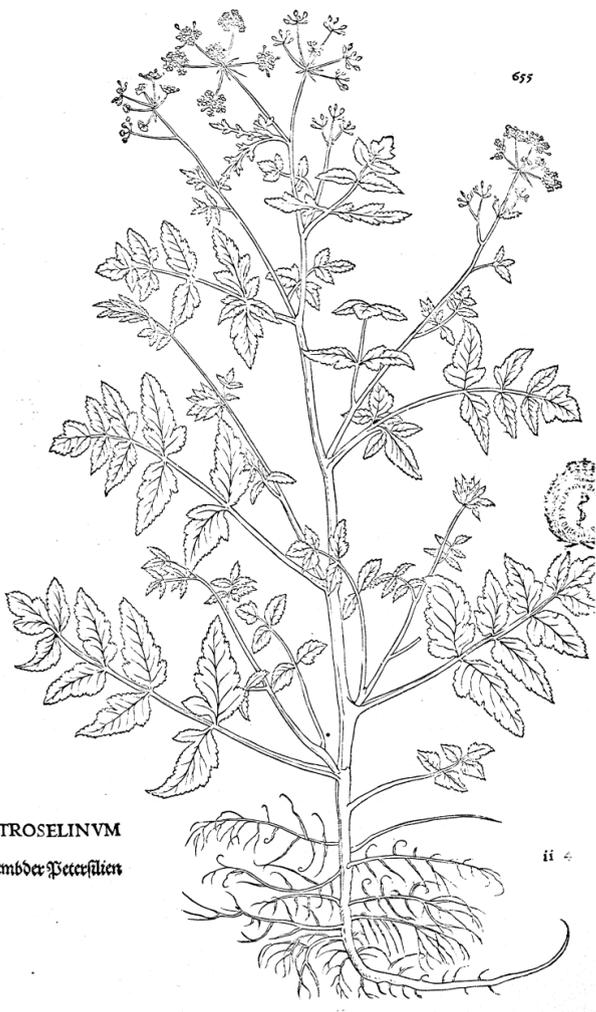
T E M P V S.

Floret Augusto mense, atque subinde semen profert.

T E M P E R A M E N T V M.

Petroselinum ut gustu acre est cum amaritudine, sic & in operibus calidum. Fuerit itaq; & ipsum tertij ordinis tum exalfacientium, tum desiccantium.

V I R E S.

655

ii 4

PETROSELINVM
Lembder Petersilien

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Urinam cit, & menstrua ducit. Stomachi & coli inflationibus auxiliatur, & torminibus. Laterum quoque, renum & uesicæ doloribus in potu sumptum succurrit. Miscetur antidotis urinam cientibus.

EX GALENO.

Petrofelini semen maximè usui est, quum tota etiam herba unà cum radice similem, sed imbecilliorè, facultatem fortiatur. Incidendi etiam uim habet: hinc mentes & urinas largiter prouocat. Flatus quoque extinguit.

APPENDIX.

Sunt qui hanc herbam quam pro Petrofelino damus, Sifona esse putent: quorū sententiæ cur non magnopere repugnè, facti in primis Dioscorides, qui Sifona perinde atq; Petrofelini suis notis haud descripsit. Dein quod uiribus nō discrepent, atque adeo in usu huius aut illius nullum sit periculū, Nos tamen nostram sententiam propter adductas paulò antè rationes deferere, nisi euidentiis conuicti argumentis, non possumus.

DE ROSA CAP. CCLIIII.

NOMINA.

Ῥοζον græcè, Rosa latinè, officinis eodem seruato nomine appellatur. Germanicè Rosē. Rhodon autem Græcis, Plutarcho aurore, nominatur, quod largum odoris effluuium emittat.

GENERA.

Theophrastus libro sexto, cap. vi. de plantarum historia, genera rosarum multa esse tradit, quæ foliorū multitudine, paucitate, asperitate, leuitate, colore & odore differunt. Plinius etiam lib. xxi. capite quarto, ex loci diuersitate multa rosarum genera colligit. Nos simpliciter duo duntaxat illarum genera faciemus, syluestres scilicet & domesticas. Syluestres, quæ etiā Caninae rosæ uocantur, asperiores tum uirgis, tum folijs sunt, ac odore, colore, magnitudine à domesticis superantur. Germani Heydrosen, & Wildrosen uocant. In utroque uerò genere duplices existunt, puniceæ nimirum & candidæ. Nos utrumque genus unâ pictura complexi sumus.

FORMA.

Vulgò omnibus nota est Rosa. Virgas siquidem fuscis maculis tinctas, & aculeis plenas emittit: folia incisuris diuisa, nigricantia & aspera. Germinat primum indusa grano cortice, quo mox intumescente, & in uirides alabastros fastigiato, paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices staminisq; capillamentis insidentia, quæ propriè flores dicuntur. Syluestris spongiolas etiam producit, quas pleræq; officinæ Germaniæ nostræ, non sine detestando errore pro Bedegar usurpant: fructum quoq; parit rotundū, initio uiridem, dein puniceū.

LOCVS.

Domestica passim in hortis prouenit. Syluestris etiam nusquam non in campistris & dumetis nascitur.

TEMPVS.

Rosa ut nouissima inter uernos flores erumpit, ita etiā statim deficit. Decerpenda itaq; erit Iunio mense ubi primum erupit, ne mox nusquam compareat.

TEMPERAMENTVM.

Rosarum uis ex aqua calida substantia duabus alijs qualitatibus, adstringenti uidelicet & amaræ mista, composita est. Flos earū magis etiam ipsi Rosi adstringit, ac proinde sanè exiccatorius est.

VIRE.

Rhodon car
ditum.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C Rosa refrigerat & adstringit, sed sicca magis adstringit. Succus recentibus folijs exprimendus, detractio forficis ungue. Sic appellatur quod candidū est in folio: re-
vegat. liquit mortario recondi. Sicantur etiam folia in umbra crebrō uersata, ne mucescant. Ex aridis rosīs in uino decoctis expressus liquor, ad capitis, oculorum, aurium, gingiuarum, sedis, recti intestini ac uulug dolores penna illitus, collutus in falsusue, con-
 ducit. Eadem sine expressione contusa & illita, prae cordiorum inflammationibus, stomachi humiditatem, & sacris ignibus medentur. Sicca ac trite femoribus insper-
 guntur. Visceri solent compositionibus quas antheras uocant, & uulnerarijs anti-
 dotis. Vrantur folia ad honestandas palpebras. Flos qui in medijs Rosīs inuenitur
 siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota, aluum pro-
 fluentem, & sanguinis reiectiones sistunt.

EX PLINIO.

Vfus succi ad aures, oris ulcera, gingiuas, tonsillas, gargarizatu: stomachū, uul-
 uas, sedis uitia, capitis dolores. In febre per se, uel cum aceto ad somnos, naufeas.
 Folia uruntur in calliblepharum. E siccis femina asperguntur. Epiphoras quoque
 aridas leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maximē albas, in
 posca potus, & sanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, quantum in ui-
 ni cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo uetusus, & in um-
 bra siccat. Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Vinam ciet. Stomacho in-
 ponitur. Item igni sacro non ueteri. Naribus subditum caput purgat. Capita pota,
 sanguinem & uentrem sistunt. Vngues Rosae epiphoras salubres sunt: ulcera enim
 oculorū Rosa fordescunt, praeterquam in iustis epiphorae, ita ut arida cum pane im-
 ponatur. Folia quidem uitij stomachi, rosionibus, & uitij uentris, & intestinorū,
 & praecordij unguisima uel illita. Cibo quoque Lapathi modo condiuntur. Cauen-
 dus quoque in ijs situs celeriter insidens. Et aridis & expressis aliquis usus. Diapa-
 smata inde fiunt ad sudores coeercendos, ita ut à balneis inarescant corpora, dein fri-
 gida abluantur. Syluestris cum adipe urfino alopecias mirificē emendat.

EX SYMEONE SETHI.

Odorata calidis capitibus prodest, humida uerō offendit, eaq; destillationi ob-
 noxia reddit. Sumpta uerō ad febres ex flaua bile procreatas iuuat, & roborat sto-
 machum & iecur. Proprietate autem quadam testes laedit, prohibetq; acres exhala-
 tiones ne ad caput ferantur.

APPENDIX.

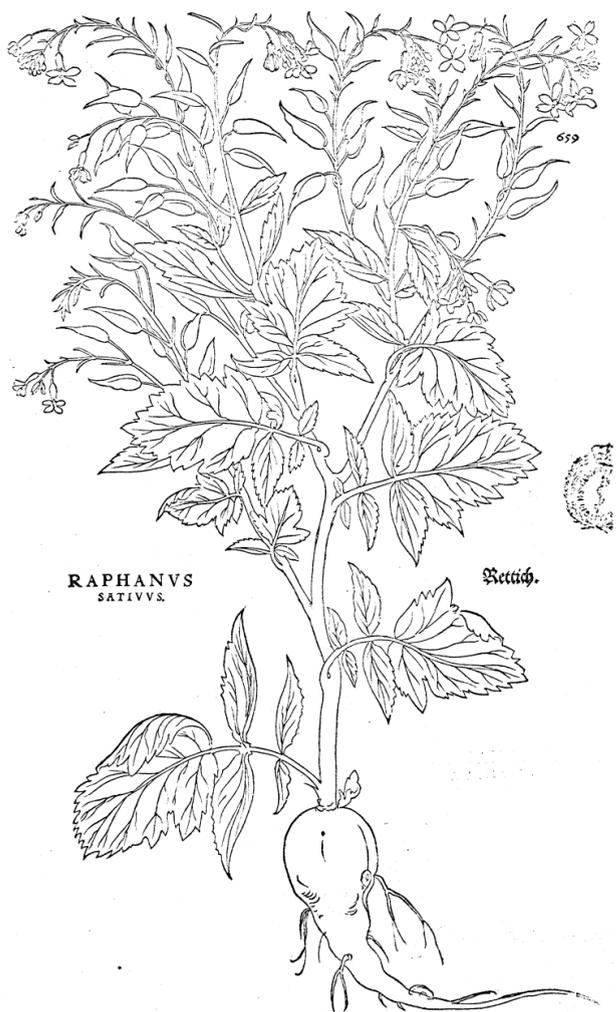
Spongiolae ac fructus Cynorrhodi seu syluestris Rosae mirificē ualent contra cal-
 culum, & urinae difficultates, si leuigatae in puluerem exhibeantur.

DE RAPHANO. CAP. CCLV.

NOMINA.

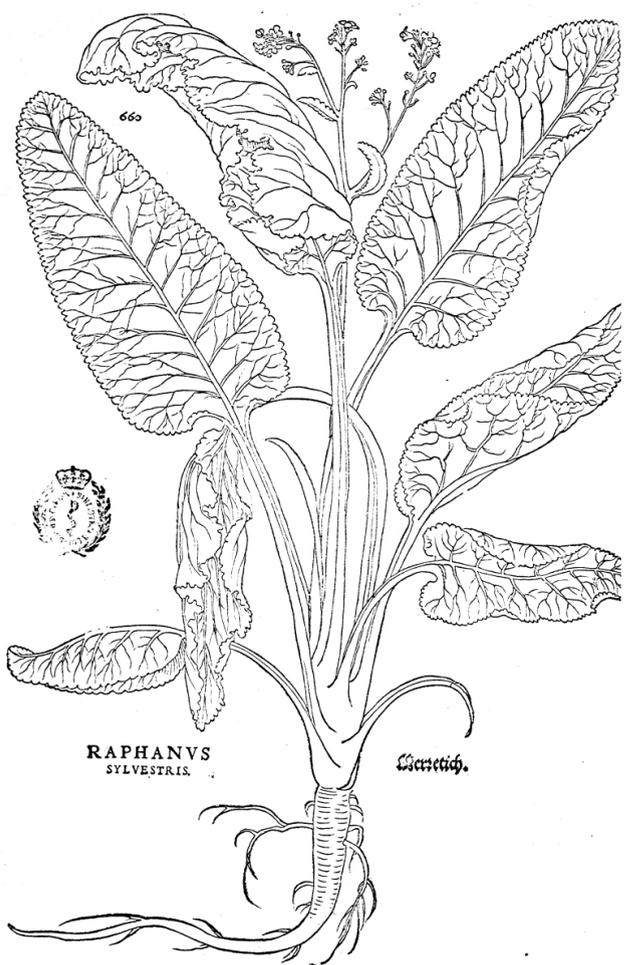
RAΦΑΝΟΣ, ῥαφανίς Graecis: Raphanus, Radix, Radicula Latinis dici-
 tur. Haec autem generis sunt nomina, ideoq; errant non pauci nostrae
 aetatis medici & herbarij, qui Radiculae nomen ad fatiū duntaxat Ra-
 phanum transferunt. Raphanus autem sibi nomen ῥαφάνου id
 est, quod facillē appareat, adsciuit: nam die tertio à fatu profilit. Radicis uerō nomen
 sibi arrogauit, quod ceteras amplitudine corporis superet, uel quampaucissimis
 magnitudine cedat. Etenim plerunq; in tantam molem coalescit, ut frigidis locis
 quibus gaudet, sicut in Germania, Plinio lib. xix. cap. v. refert, infantium puerorum
 magnitudinē aequet. Et memini me (stupendae magnitudinis Raphanos Erfordij,
 Turingiae celeberrimo oppido, uidisse.

GENERA.

RAPHANVS
SATIVVS.

Rutish.

GENERA.

A Raphani Graeci duo faciunt genera, fatiui & syluestris. Satiuus officinis hodie peculiariter Raphanus minor dicitur, Germanicè *Xerrioh*, Syluestris Latinis *Armoracia* appellatur. Germani ad uocem Romanā alludentes, *Arzerenih* & *Xren* nominant. Nostri hodie herbarij, sua potius quā ueterum autoritate freti, Radicem simpliciter, generis nomine, uocant. Nonnulli Raphanū maiorem appellant, propter folia ipsa, quæ fatiui folia magnitudine superant: aut quia acrimonia maiore, aut uiribus efficacioribus præditus est.

FORMA.

Radix fatiua caudice uno affurgit nonnunquā arboreo, radice ad Rapi similitudinē, folijs laciniatis, angulisq; horrida: floribus candidis, & semine in siliquis. Syluestris dicta Armoracia fronde copiosior quā corpore, folia fatiuae ferè similia habet, magis tamen ad Lampianæ formā accedentia, longa & acuta: radicē gracilem, mollem, Sinapi instar acerrimā, adeò ut caput tentet, & lachrymas incideret.

LOCVS.

Raphanus in hortis nascitur. Amat autem terram pinguem, Palladio lib. ix. cap. quinto teste, solutam & diu subactā. Syluestris etiam hodie in hortis habetur, sicq; translatus ad culca, edomita feritate mirefcit meliorq; fit. Crescit aliàs circa margines itinerū, & loca arenosa, inq; pratis nonnunquā sua sponte copiose prouenit, ut fit in prato ad oppidum Tubingam sito, sacrificorū uocato.

TEMPVS.

Cum frigoris patientissimus sit Raphanus, non solum estare, uerum etiā hyeme colligi potest. Estq; illius usus quotidianus. Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

B Raphanis fatiua excalefacit quidem ordine tertio, defecat uerò secundo. Syluestris autem in utroq; efficacior est. Quin & semen ipsum planta efficacius est.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Raphanus fatiuus excalefacit, flatus gignit, ori suauis est, sed stomacho inimicus. Ructus & urinam cit. Bonam facit aluum. Si quis à cibo ipsum sumserit, distributioni eius magis conferet. Presumptus autem, cibum subleuat. Prodest ante cibum datus uomituris. Sensus exacuit. Decoctus contra ueterem tulsim, & crassitiem in thorace natam prodest. Cortex eius cum oxymelite sumptus maiori efficacia uomitiones citat. Hydropicis unilis. Illius lienosis etiam confert. Cum melle ea quæ serpendo pascunt fitit. Sugillata tollit. Contra uiperarum ictus auxiliatur. Alopecias pilis explet. Lenigines cum farina loliacea extertit. His qui à fungis strangulantur subuenit. Menfes trahit. Semen eius uomitum proritat, urinamq; mouet. Cum aceto potum lienem extenuat. Coctum cum oxymelite calido angina laborantibus uniliter gargarizatur. Contra Ceraftis morsum ex aceto potum auxilio est. Cum aceto illitum gangrenas efficaciter dirumpit scarificante. Syluestris tam folia quā radix olerum modo in cibo coquuntur. Excalefacit autem, urinam cit, ætuosus est.

EX GALENO.

Facultas inest Raphano discutendi, itaque ad sugillata, & alios id genus fluores ob eam facultatem concludit. Radix eius ex eorum numero est quæ obsonij potius quā nutrimenti nomine frequenter comeduntur. Vis illi extenuatoria, cum qua conspicuè unā excalefacit: acris enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore caulium in aluum affurgentem producere solet, seu alia quæ nata sunt excaulescere. Hic cibus estur ex oleo, garo & aceto, ut Rapæ caulis, Sinapi & Lactuce. Et sanè caulis hic magis quā crudus Raphanus nutrit, ut qui acrimoniā in aqua deponat: quanquā minimam sanè & ipse alendi potestatem habeat. Quidam non solum cau-
kk lem, sed

Clem, sed unâ Raphanos ipſes elixantes comedunt Raparū modo. Cæterum cum medicos, tum idiotas illos mirari ſubit, qui à cœna crudos eos concoctionis iuuantæ gratia edunt. Ipſi quidem ſe experientia id abundè comperū habere dicūt, nullus tamen exemplum illorum ſine damno imitari potuit. Haecenus Galenus, cuius equidem uerba eò libentius recitauimus, quod uulgi errorem Raphanos à cœna comedentis lepidè notare uideantur.

EX PLINIO.

Raphani decocti mane poti ad ternos cyathos, cōminuunt & eijciunt calculos. Idem in poſca decocti, contra ſerpentiū morſus illinuntur. Ad ruſim etiam mane ieiunis predeſi Raphanus cum melle. Semen eorum roſtum, ipſum. & cōmanducatum ad lagenoponon: In aqua folijs eius decoctis, bibere uel ſuccum ipſius cyathis bonis. Contra phlegmoni ipſos illinire uſos utile. Inchoantibus autem recentem corticē cum melle, ueternofis uerò quamacerrimos mandere. Semenq; roſtū, dein contritū cum melle ſuſpirioſis. Idem & contra uenena profunt. Cæterum ceſtaſtis, ſcorpionibus aduerſatur, uel ipſo ſemine infectis manibus impunè traſtantibus. Impoſito Raphano ſcorpionibus, moriuntur. Salutare & contra fungerū aut hyoſcyami uenena eque, ut Nicander tradit. Et contra ixiā quoq; dari duo Apollodori iubent, ſed Cineus ſemen ex aqua tritum, Tarentinus ſuccum. Lienem item extenuant, icinori profunt & lumborum doloribus. Hydropicis quoque ex aceto & ſinapi ſumpti, & lethargicis. Praxagoras & ilioſis dandos cenſet. Piſtonicus & colicis. In teſtinarū ulcera ſanant. At purulenta præcordiorū, ſi cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt, ſic & ſcæmas purgari. Ex aceto & melle ſumpti inteſtinarū animalia detrahunt. Item ad tertias decoctio eorum pote cum uino enterocelis profunt. Sanguinem quoque inutilem ſic extrahunt. **D** Medius ad hæc & ſanguinè excreantibus coctos dari iubet. Et puerperis ad lactis copiam augendā. Hippocrates capillos mulierū deſtuos fricari Raphanis, & ſuper umbilicum imponi, contra tormenta uulua. Reducunt & cicatricē ad colorem. Semen quoque ex aqua impoſitū ſiſtit ulcera quæ phagedænas uocant. Democritus Venetem hoc cibo ſtimulari putat, ob id forſiſis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis tantum naſcuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Vbi uerò acrior Raphani medicina admota ſit, Hyſſopū dari protinus imperant. Hæc antipathia eſt. Etaurium grauirati ſuccum Raphani inſillant. Nam uomituris, ſummo cibo eſſe eos, utiliſimū eſt. Sylueſtris urinae duntaxat eijcienda: utilior.

DE RIBE CAP. CCLVI.

NOMINA.

RIBIS cognitus fuerit nec ne frutex ille, nondum comperū habeo. Mauritanis & officinis hodie Ribes nominatur. Germanis **S.** Johanni treublin oder beerlin/ quod ſcilicet circa diui Iohannis Baptiſtæ diem fructus eius fructicis ad maturitatem pertingant.

FORMA.

Frutex eſt nullis ſpinis horridus, ſed topiarius magis, uitis puſillæ folijs, baccis rubentibus ex pediculis longis dependentibus refertus, ut pictura ipſa abundè docet. Vnde manuſcriptum ſit Mauritanorū Ribes à noſtro diuerſum eſſe, quod non uitis, ſed lata potius, magna, rotunda & uiridia folia habeat. Quanquam non lateat Arabes etiam in Ribes deſcriptione non admodum concordēs eſſe.

LOCVS.

RIBES

S. Johans beerlin.

kk 2

LOCVS.

Pasim in hortis nascitur, ac eorundem puluinos & areas sepi.

TEMPVS.

Circa diui Iohannis Baptiste natales ferias, & Iulio potissimū mense, baccis ac uis rubenibus frutex ille ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Folia & fructus uehementer adstringunt. Mauritanii frigidum & siccum faciunt in secundo ordine.

VIRESEXMAVRITANIS.

Baccæ acido sapore placent. Refrigerant æstuantē stomachū: frim refingunt, quæ cum alios, cum maximè febricitantes exeruciat. Cibi fastidia discutunt, & appetentiam inuitant. Fœdam uentris proluuiem cohibent. Vomitiones sistunt, stomachum firman. Alui profluuiū quod bilis attulit, retinent: erosiones & uellicationes eiusdem tollunt. Sanguinis feruorē demulcent, & bilis acrimoniam domant. Sepalsarij succū eius fructus condiunt, ad anni totius usum, Rob de ribe appellantes.

DE RHODIA RADICE > CAP > CCLVII >

NOMINA.

RHOΔΙΑ *ρίζη* græcè, Rhodia radix latinè nominatur. Officinis ignota, germanicè Rosfennig uocatur. Rhodiam autem tam Græci quàm Latini dixerunt, quoniam contrita Rosas redolet. Quapropter Rosæ, quas Græci *ρίζη* nominant, non Rhodus insula, ut imperiti putant, huic radici nomen fecerunt.

FORMA.

Radix rhodia Costo similis est, leuior tamen minorisq̃ ponderis, & inæqualis, odorem Rosarū cum teritur reddens. Reliqua eius facies Telephij refert, nisi quod flore & semine carere uidetur, id quod Galenus etiā asserit, & in Corollario suo annotauit Hermolaus. Dioscorides etiam illorum nullam facit mentionem.

LOCVS.

Nascitur potissimū in Macedonia. Nunc in multis Germaniæ hortis plantatur.

TEMPVS.

Radix autumnō effodienda.

TEMPERAMENTVM.

Rhodia radix in calefaciendo secundi ordinis, aut certè tertij incipientis.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Vtilis est capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum modico rosaceo imponitur.

EXGALENO.

Tenuium partium, & discutientis est facultatis.

RHODIA RADI
Hofmann.

lk 3

NOMINA.

MAIORANA.
Duplex Amara.
MAIORANA.
 AMVYXON, *μαϊραν* Græcis: Maiorana, Amaracus Latinis: officina latinam appellationem retinuerunt, Germanis *Waiorant* / uel *Weyran* dicitur. Animaduertendū autem nos hic de Amaraco ea loqui quæ iucundo placet odore. Duplex enim Græcis Amaracus est. Vna quæ Dioscoridi alio nomiue Parthenium dicitur, ingrato prorsus & uiroso odore prædita, meritoq; ea de causa hodie Cotula foecida nominata. Altera de qua hic agimus, odorata, quam Sampfuchon Græci priuatim nominant. Id, ne imperitis uox illa *μαϊραν* imponeret, monendum esse duximus.

FORMA.

Herba est Sampfuchum furculosa, per terram serpens: folijs hirsutis & rotundis, Calaminthæ tenuifoliae similibus, admodum odoratis. Hæc deliniatio adamulsi herbae Maioranæ uulgò dicitur: fauer: est enim furculis lentè rubentibus, folijs pilosis, & rotundis, iucundo odore, semine copioso, quod bullulis quibusdam continet: flore candido & exiguo. Serpit etiam per terram: uerum id non ubiq; fit, interdum enim rectà surgit in altum.

LOCVS.

Pasim in hortis & siccilibus uasis prouenit. Gaudet autem locis umbrosis, aqua & fimo.

TEMPVS.

Æstate dum floribus prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

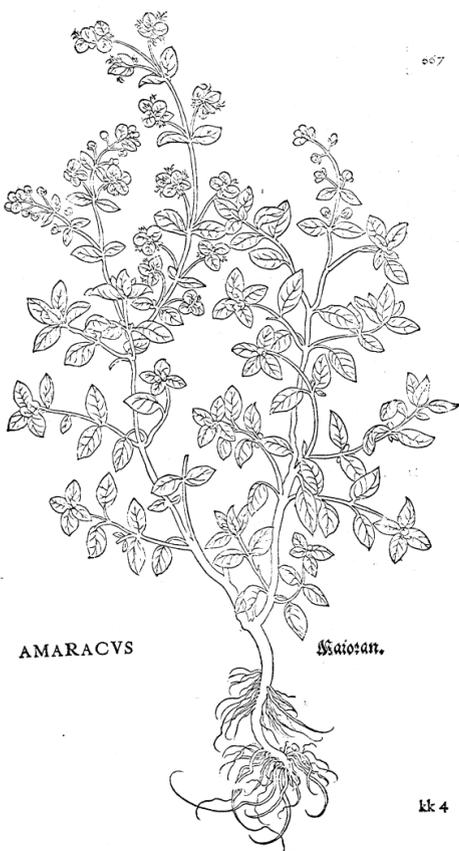
D Sampfuchum tenuium partium, & digerentis est facultatis: desiccatur enim & calescit ordine tertio.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi uim obtinet, & coronamenti apta. Decoctū eius potum, incipientia quæ inter cutē prodest, & ijs quos urinæ difficultas, & tormina discruciant. Arida folia ex melle illita, fugillata tollunt. In pesto subdita menses ducunt. Contra scorpionis ictum ex sale & aceto illinuntur. Luxatis cerato excepta imponuntur. Similiter & cedematis. Aduersus oculorum inflammationes cum polline polentæ illinuntur. Miscentur acopis & malagmatis calefaciendi gratia.

EX PLINIO.

Sampfuchum scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitum. Menstruis quoque multum confert impostum. Minor est eidem potu uis. Cohibet oculorum epithoras cum polenta. Succus decocti tormina discutit. Vrinis & hydropicis uale. Mouet & narium sternutamenta. Fit ex eo oleum quod Sampfuchinum uocatur, aut Amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosq; neruos. Vuluas calefacit. Et folia fugillata cum melle, & luxatis cum cera profunt.

e67

AMARACVS

Maian.

kk 4

NOMINA.

SPANACHIA Græcis recentioribus, Spinacia uel Spinaceum olus Latinis appellari potest. Arabicæ factionis principes Hispanach, hoc est, Hispanicum olus nominant. Germani Spiniet, oder Spinier. Spanachiam haud dubiè ab oleris raritate dixerunt Græci: rarè enim illo utebantur medici, quod cibo magis forsitan, quàm medicina: nata esset, nec quicquam illustre forita. Vel, quod etiam simile ueri est, ab alijs nationibus emendicatio spinaceo nomine. Spinacia uulgò dicta est ab insigni feminis spiculorum nota: est enim herba ipsa glabra & mollis sit, semen tamen in spinas occalescit. Hispanicum uerò olus nominauere, forsitan quod inde primum duxerit originè, ad cæteras tandem nationes translata.

FORMA.

Exit septem diebus à fatu, folio primùm triangulo, molli, mox intybi, plerunquè quâ pediculo cohaeret laciniato, inerti sapore, exigua radice, tenuibus capillamentis fibrata, caule cubitali, nonnunquâ altiore, in tus cauo: floribus in uertice rotundis, racematim coeuntibus, exiguis: semine spinulis horrido.

LOCVS.

Nullum solum respuit, sed ubicunque fatum fuerit hic latissimè prouenit.

TEMPVS.

Seritur Septembri mense, non horrens hyemis frigora, ut uerno tempore cibum suppeditare possit. Martio etiam mense seritur, Iunio autem & Iulio mensibus semen & flores profert.

TEMPERAMENTVM.

D Spinachia primi refrigerantium & humefantium ordinis est.

VIRES.

Aluum emollit. Melius Attriplice suppeditat alimentum, sed aluo parum hærens facile exigitur. Flatus colligit, & uomitiones conceitat, nisi excrementi humor abijciatur. Ventrem decoctæ ius proluat. Stomacho inuile. Et cæteras ferè omnes Attriplicis uires sibi fertur arrogasse.

SPANACHIA

Spinet.

669

SANICULA
FOEMINA
Sanicel weible.

SANICULA
M. A. S.

Sanicula officinalis.

NOMINA.

HERBA quam omnes hodie Saniculā uocant, à nullo, quod sciam, ueterum descripta est, sed à recentioribus inuenta, ut multae alicui uulnerarię herbę. Sunt autē qui Diapensiam nominent. Germanis *Sanidel* dicitur. Nomen Saniculam à sanandis uulneribus traxisse uulgò constat.

GENERA.

Duū est generū. Vna quę propriē appellatur Sanicula, ideoq; marem, ut certius esse discrimen, appellauimus. Germanicē *Sanidelmenle*. Altera ab omnibus ferē herbarijs pro specie *Osteritij* uulgò uocati habetur, sed falso, quando necq; in folijs, neque in radice ulla appareat acrimonia, sed perinde atque in mare *Sanicula*, amaritudo & adstrictio. Germanis errore etiā quodam die *Hein Oesterwurrg* nominatur. Nos eandem cum & forma & facultate ad ueram Saniculam, quam marem fecimus, proximē accederet, Saniculam foeminam nuncupauimus. Germanicē *Sanidelweible*.

FORMA.

Sanicula uera, atque adeo mas herba est folio uitis, att. Aprij, in quinq; partes dissecto, rubentibus in sine sectionū maculis quibusdam; furculis quoq; rubris ad radicem, quę multis ei capillamentis fibrata subest; capitulis in summis coliculis pusillis, herbacei coloris & subnigris. Foemina quod ad folia attinet priori similis, rubentibus tamen maculis caret, itemq; rubris ad radicem furculis, quod in ea hac singula candida sint. Flores in summo candidos, ac subinde semen striatum & oblongum profert.

LOCVS.

Nascitur in syluis & umbrosis locis.

TEMPVS.

Carpenda cum suis capitulis Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Non est simplicis naturę, sed, ut indicio est gustus, adstringit simul & amara est, ut hoc nomine calefactoriam & exiccatoriam esse nulli dubium sit. Statuunt autem calidam & siccam ordine secundo.

VIRES.

Saniculę herbę succum uulneratis in potu mirificē conferre experientia comprobatum est. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impositam, aut eius succum illicitum tam in homine quàm in pecoribus constat. Neque enim aliud præsentius est auxilium, cum ad fauces uel pulmones uitium decubuit. Er in summa, omnia quę *Symphyton*, præstat etiam *Sanicula*. Potissimū uerò sanguinis sputo, dysenterię, renumq; uitij medetur.

DE SONCHO.

NOMINA.

Sonchoz græcè, Sonchus, Cicerbita latinè dicitur. Sunt qui Lactucellâ & Lacteronem appellant, quod scilicet caulis eius dissectus copioso diffluat lacte. Germanicè *Wolfs-oder Genspitzel* uocatur. Sonchus autem sibi nomen uendicauit *εχινος κλαυς*, eò quod salubrem fundat succum, utpote qui sua forbitione stomachi rosones leniat, & lactis abundantiam nutritibus sumministrat, genitalibusq; locis collectione laborantibus præsidio sit. Cicerbitæ tamen uocabulū, quo omnis Hetruria adhuc utitur, recens esse adiectiuūq; & ex non multo tempore Dioscoridi accreuisse uidetur.

GENERA.

Sonchi duo sunt genera. Alterum syluestrius, aculeatus, & nigrus, quod *Genspitzel* germanicè uocatur. Alterū tenerius esculentūq; ac minus nigrum, Germanis *Wolfskissel* dicitur. Et Apuleio Lactuca leporina, quod cum lepore animus defecit æstu, hac sibi herba mederi solet.

FORMA.

Cubitalis & angulosus Soncho caulis est, cauis & aliquando rubescens, & qui fractus copioso lacte manat. Folia habet per interualla in ambitu scissa. Florem luteum, qui, ut Senecionis, breui digestus abit in pappos, uanescitq; in lanugines.

LOCVS.

Vbiq; ferè in maceris hortorum, potissimū autem in uincis Sonchus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus Sonchus uterq;.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentū eius quodammodo mixtum est: constat enim ex aqua terreaq; essentia, utraq; leuiter frigida. Nam & adstrictionis cuiusdam est particeps. Et siue cataplasmatis in morem imponatur, siue edatur, manifestè refrigerat. Postea uerò quàm planè reliccatu fuerit, terrefre eius temperamentū redditur, modicam habens caliditatem.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Vis utriusque Soncho refrigeratoria, modicèq; adstringens. Proinde stomacho æstuantis & inflammationibus illi profunt. Succus eorum in forbitione datus stomachi rosones morsusue mitigat, & lactis abundantia efficit. In lana appositus, sedis ac uulue inflammationibus opitulatur. Tam herba quàm radix illita scorpionum ictibus subuenit.

EXGALENO.

Sonchus ubi adoleuerit, ex spinosis plantis est. Cæterum uiridis etiamnū & tener estur perinde ut cætera olera syluestria.

EXPLINIO.

Albus qui è lacte nitor, utilis orthopnoicis Lactucarū modo. Erastrius calculus per urinam pellico monstrat, & oris graueolentiam cōmanducato corrigi. Succus trium * cyathorū mensura in uino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita ut * *de cholera* à potu ambulent grauidæ. Datur & in forbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantia nutritibus, coloremq; meliorē infantū: utilisissimus is que lacti coire sentiant. In stilla auribus succus, calidusq; in stranguria bibitur, cyathi mensura: & in stomachi rosonibus cum semine Cucumeris, nucleisq; pineis. Illiniē & sedis collectionibus. Bibitur cōtra serpentes scorpionesq; radix uerò illinitur. Eademq; decocta in oleo punici mali calyce, aurium morbis præsidium est. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet uelci, ut morbos faciente, de albo consentiens. Agathodes etiam contra sanguinem tauri demonstrat succo eius uti. Refrigeratoria tamen uim esse cōuenit nigro, & hac causa imponendū cum potentia. Zeno radice albi stranguriæ docet sanari.

674

SONCHVS
ASPERA.
Sensidiv.

SONCHVS
NON ASPERA

Säbentöl.

EPIS Græcis, Seris & Intubus Latinis uocatur. Reliqua quæ illi sunt nomina, in generum distinctione mox dicemus.

Satius Intubus. Seris Græci in duo fastigia partiuntur, in satiuam & syluestrē. Sic & Intubum Latini in duo genera digesserunt, in satiuū & erraticum. Satiuū, qui non nisi cultu & humana diligentia prouenit. Erraticū uerò, qui suæ spontis & liber, sub nulla olitoris lege uagatur & errat, dixerunt. Satius Intubus, quem priuatim, Plinio lib. xx. cap. viij. teste, Seris nominari ueteres, in duas distrahitur species. Vna latiore folio constat, Lactuce similior. Hæc corrupta ab Inrybo uoce, in Hetruria palissim Endiua appellatur. Et debet in omnibus pro uera Endiua usurpari officinis. Nam qua hodie sub hac uoce utuntur, non est uera Endiua, sed Lactuca syluestris, ut suo diximus loco. Germanicè *Endiuicn* uocari potest. Altera angustiora folia habet, & subamara est. Hæc diminutio à Seris nomine Seriola dicitur, quod deinde corruptentes recentiores Scariolam fecerunt, germanicè *Scariol* appellari poterit. Erraticus iterum Inrybus in duas species, Plinio loco antea citato aurore, degenerat. Vna, quæ Græcis ab insigni amaritudine *πικρὸς ἢ λυγρόν* nominatur, Latinis autē Ambubeia. Vulgus herbariorū & officinæ Cichoreā uocant, Germani *Wegwarten*, quasi uiarum custodem, uel *Wegweij*, quod peregrinis quasi uiam indicare uideatur. Altera, quæ latiore folio prodit, Plinio Hedyppnois nominatur, haud dubiè non alia ratione, nisi quod sua uiter dormire, somnumq; irrepere faciat. Vel, si paulò durior hæc uideatur interpretatio, quod flos eius præter alias Serides sua uiter admodū spirat. Theophrasto libro septimo de plantarū historia, capite septimo, & Plinio lib. xxi. cap. xv. Aphaca alio nomine appellatur: diuersa tamen ab ea quam supra descripsimus, & quæ aliàs *Vitia syluestris* dicitur. Vulgo Dens leonis, quod folium sinuatim per lacinias denticulatū sit, & Rostrum porcinum nominatur. Officinis nostris, quæ barbaris delectantur uocibus, Taraxacon, aut Altaraxacon dicitur, Germanis *Ädelkraut*, *Pfaffenköhl*, *Pfaffenblatt*.

Satius Intubus. Satius Intubus caulem edit magnum, rotundum, striatum, frequentibus surculis brachiātū. Germinat foliatū statim à radice uenoso. Flos illi in ramis sculis cœruleus, & nonnunquam etiam candidus emicat. Prima autem eius species, ut diximus, folio latiore, altero angustiore constat. Erratici Inrybi genus primum, quod Cichorium uocant, germinat à radice post Vergilias, folio Betæ laciniato, ferè semper in solo procumbente: caule magno, fistuloso, frangi cōtumace, multis ramulis brachiato, ad uinctum quoque lenius: flore cœruleo, interdum albo, particulatim usque in autumnū erumpente, qui nubo etiam die solis exortu panditur, & cum eo circumagitur in occasum, noctu semper compressus, & interdū hincens. Hinc panditur rudissimus quorundā error, qui hanc herbā quam Germani *Wegwart* nominant, Heliotropiū esse cōtendunt, cum tamen primum folia repugnent, quæ non sunt Ocimo similia, neque candida, sed nigricantia magis. Deinde non candidum, sed magna ex parte cœruleū florem habet. Radix denique eius, ut Heliotropiū, non inutilis, sed, experientia teste, mirè efficax. Quibus omnibus accedit manifesta cum alijs satius Intubus similitudo, quæ una satis docet Intubū esse syluestrē, & non Heliotropiū. Vt quorundam temeritatē non satis mirari queam, qui contra apertam ueritatem, & omnium medicorum cōsensum, secus pronunciant atudent. Alterum, quod Leonis dens nominatur, folijs multis constat, utrinq; denticulatis, in terra felsilibus, cauliculis dodrantalibus, concauis, leuib; & enodibus, flore lu-

INTYBVM SATIVVM
LATIFOLIUM.

Endiuicn.

677

11 3

478

INTYBUM SATIVUM
ANGUSTIFOLIUM.

Scariol.

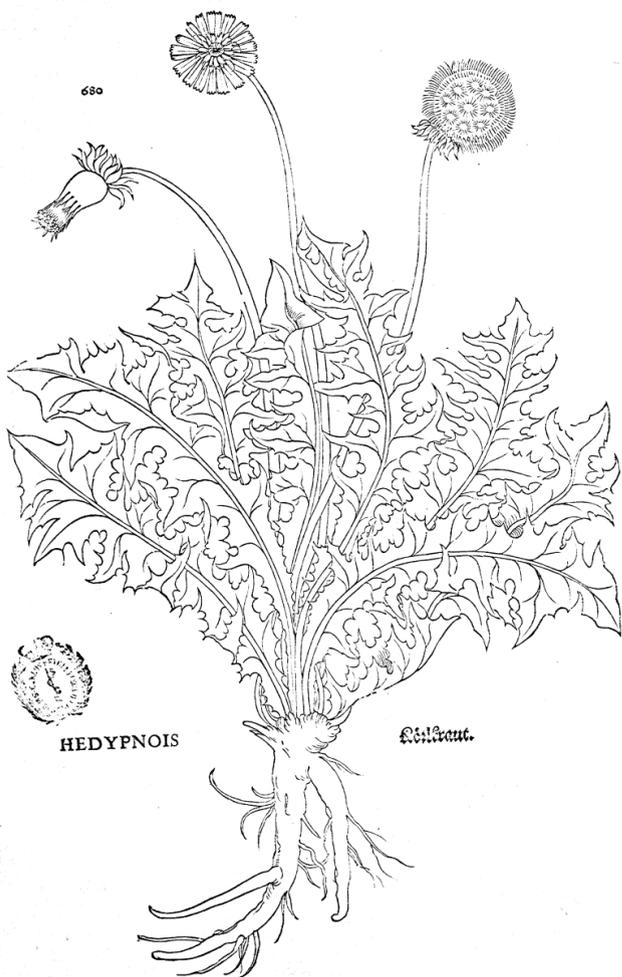

INTUBVM SYL-
VESTRE.

Wegwart.

679

11 4

A teo, stipanibus in circulum foliolis coronato, qui senescens euaneſcit in lanuginē, quae cum aura raptim fertur.

LOCVS.

Satius non prouenit niſi in horris cultu & diligentia humana: haud tamen diſ- ficulter ubi ſarus fuerit, emergit. Erratici prima ſpecies paſſim iuxta itinera naſcitur. Altera in hortis, & paſſim ferē etiam ſponte ſua gignitur.

TEMPVS.

Satius Junio & Iulio menſibus floret. Cichoriū eodem ferē tempore incipit flo- rere, & in autumnum uſque durat. Hedyſnoidis in Martio erumpunt flores, & in aſtatem uſque perdurant.

TEMPERAMENTVM.

Seris olus eſt ſubamarū, & magis quod ſylueſtre eſt, quod ob idipſum Picrida quidam nuncupant, quidam uerō Cichorium appellant. Eſt autem ea ſicca frigi- daeque temperaturae, utrunque ſecundo abſceſſu. Porrō domeſtica magis etiam quam ſylueſtris refrigerat. Sed & humiditatis multae admixtio ſiccitatem exinguit. Vtra- que autem adſtringentis qualitatis particeps eſt.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Omnes adſtringunt & refrigerant, & ſtomachū adiuuant. Aluum ſiſtunt coſque, ſi cum aceto aſſumantur. Sylueſtres autem ſtomacho meliores. Comeſtū imbecillū & aſtutantem leniunt. Cardiacis per ſe, aut cum polenta uulter illinuntur. Podag- ris & oculorū inflammationibus ſuccurrunt. Herba & radix illita, percufiſis à ſcor- pione ſubuenit. Ignibus ſacris cum polenta medetur. Succus eorum cum cerula & aceto utiliter iſis quae refrigerationem deſiderant inungitur.

EX PLINIO.

B Intubi quoque nō extra remedia ſunt. Succus eorum cum roſaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemque cum uino potus, iccinoribus & ueſicae & epiphoris imponit. Cichoriū refrigerat. In cibo ſumptum & illitum collectiones, ſuccuſque decocti uen- trem ſoluit. Iecinori & renibus, & ſtomacho prodeſt. Item ſi in aceto decoquatur, urinae tormina diſcutit. Item morbum regium eſt multo, ſi ſine febre ſit. Veſicam ad- iuuat. Mulierum purgationibus quidem decoctū in aqua adedō prodeſt, ut emor- tuos partus trahat. Adijciunt magi, ſucco totius cum oleo perunctos fauorabilio- res fieri, & quae uelint facilius impetrare. Hedyſnoidis ſtomachum diſſolutū adſtrin- git coſcia: crudaque ſiſtit aluum. Et dyſentericis prodeſt magis cum lente. Rupta & conuulſa utroque genere iuuantur. Item quibus genitura ualitudinis morbo eſt fluat. Seris utraque ſtomacho utiliſſima, praecipue quem humor uexat. Cum ace- to in cibo refrigerant uel illita, diſcutiuntque & alios quam ſtomachi. Cum polenta ſylueſtrium radices ſtomachi cauſa ſorbentur, & cardiacis illinuntur ſuper ſiniſtrā mammam ex aceto. Omnes haec & podagricis utiles, & ſanguinē reſticientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu.

EX SYMEONE SETHI.

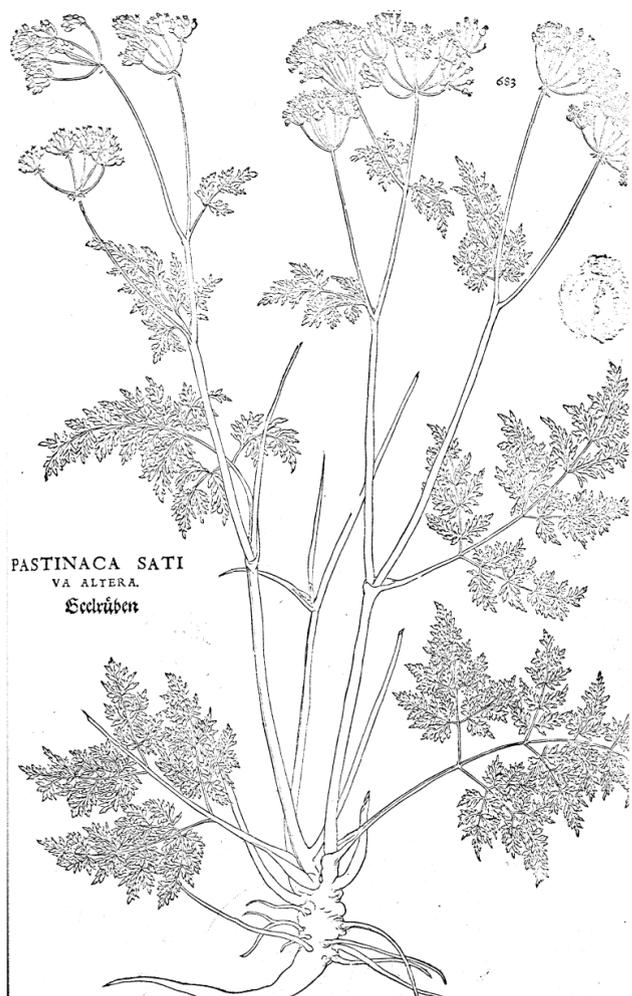
Stomacho bonum eſt Intubum, ſi cum aceto quis eo utatur. Poſtquam decoctū eſt, aluum ſiſtit. Obſtructiones auferendi uim habet, ut nullum aliud olus. Sangui- nis feruorem ſedat, & inflammationes iccoris diſcutit, & ictericos iuuat. Iecur pro- prietate quadā corroborat. Mediocriter ſomnū inducit. Tradunt quidā poſt uenae ſectiōnē, aut cucurbitas, ſi quis cum aceto utatur, iccinoris fanitatem conferuare. Ve- neris appetentiā exinguit, & ſemen genitale in iſis qui frigidam habent temperatu- ram, minuit. Vtile eſt ad ſanguinis excreationē. Huius etiam decoctum ic- cinori admodum unile. Semen febres ex ſua uile- ortas iuuat: ſemen nocet.

682

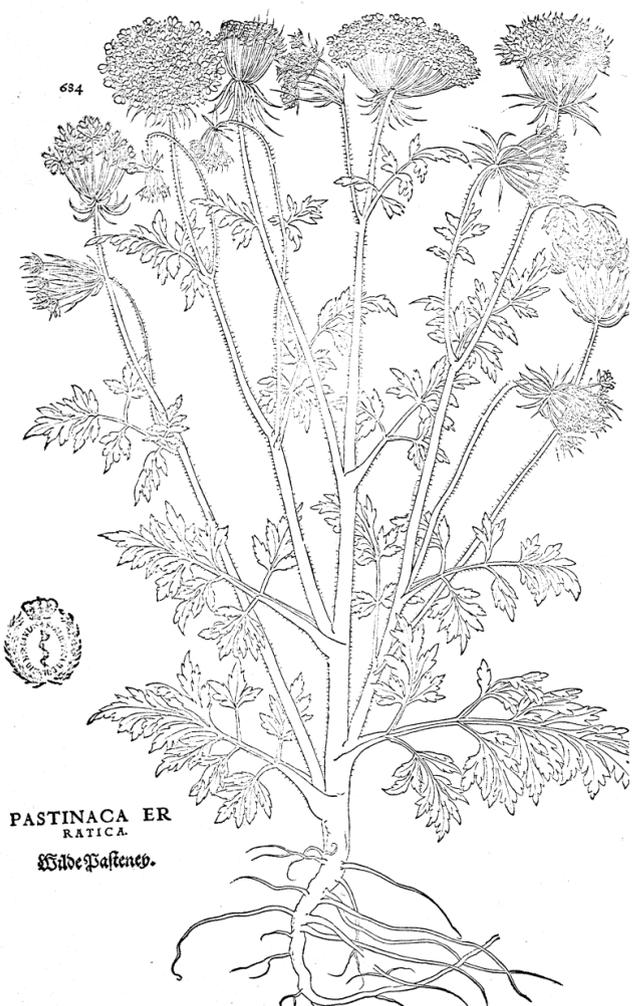
PASTINACA SATIVA
VA PRIMA.

Sam Pafferty.

PASTINACA SATI
VA ALTERA.

Scelerus

PASTINACA ER
RATICA.
Wild Parsney.

NOMINA.

TΑΦΥΛΙΝΟΣ græcè, Pastinaca latinè dicitur, Germanicè *Pastinay* /
oder *Pastinachen*. Pastinacæ uerò nomen à pascendo dictum uidetur: *Pastinaca unde*
natura enim ei calens, sapor uehemens, alit corpus, & Venerem cit.

GENERA.

Duplex Pastinacæ genus. Vna enim satua est, quæ iterum duorum est generū.
Vnum genus quod uulgò Carota dicitur, Germanicè iam *Pastinay* / & for *Rü-*
ben. Alterū, quod quidam inter Rapa connumerant. Hinc est quod Germani *geel*
Rüben uocant. Syluestris altera, quæ propriè Staphylinus Græcis nominatur, ger-
manicè autem *wild Pastinay* / oder *Dogelneß*.

FORMA.

Folia Cingidij habet Pastinaca syluestris, latiora tamen & subamara. Caulem
rectum, asperumq; umbellam Anetho similè obtinentè, in qua flores candidi, exi-
guum quiddam purpurei in medio habentes, & ferè ad croceū accedentis. Radix di-
gitū crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta mandit. Horrentes syluestribus
per omnia similes sunt, nisi quod flores in medio purpureū quiddam non habeant,
& radix unius in suprema sui parte purpurea sit, alterius autè magis lutea.

LOCVS.

Pasim circa itinera, loca petrosa, & hortorū maceries sua sponte proueniunt er-
raticæ. Satia: in hortis nascuntur.

TEMPS.

Julio & Augusto mensibus flores & semina Dauco similia producit utraq;

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & abstergit utraq; magis tamen syluestris.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Erraticæ semen potum aut appositū menses ducit. Vrinæ difficultatibus, hydro-
piciis, & pleuriticis in potu confert. Contra uenenatorum morsus & ictus utile. Fe-
runt non lædi à uenenatis qui id præsumpserint. Cōceptus adiuuat. Radix ipsa ur-
nam cit, & Venerem stimulat. Fectus ex utero pellit apposita. Folia trita cum mel-
le imposita ulcera depascentia expurgant. Hortensis Pastinaca cibo aptior est. Ad
eadem, sed minori efficacia, prodest.

EX GALENO.

Pastinaca satua imbecillior, syluestris ad omnia potentior. Vrinas mouet, &
menses prouocat cum herba quidem tota, tum maxime semen & radix. Habet por-
rò etiam absterforium in se quippiam: quamobrem pascentia ulcera quidam solijs
eius cum melle, quò pura reddant, illinunt.

EX PLINIO.

Pastinacæ erraticæ semen contritum, & in uino potum, tumentè aluum, & suffo-
cationes mulierū doloresq; lenit in tantum uruuluas corrigat. Illitum quoq; è passo
uentri earū prodest. Viris uerò cum panis portione æqua tritum. Ex uino potum
contra uentris dolores. Pellit & urinā, & phagedenas ulcerū sitit recens cum melle
impositū. Vel aridæ faringis in perlam radicē eius Dieuches cōtra iecinoris & lienis,
iliū, lumborū & renū uitia, ex aqua mullā dari iubet. Cleophantus & dyfenteri-
cis ueteribus. Philistion in lacte coquit, & ad stranguriā dat radicis uncias quatuor.
Ex aqua hydropicis, similiter & opisthotonicis, & pleuriticis, & comitalib. Haben-
tes eam ferri à serpentibus negantur, aut qui antè gustauerint, non lædi. Percusis
imponit cum axungia. Folia contra cruditates mandunt. Orpheus amatonū in effe
Staphylino dixit, fortassis quoniā Venerem stimulari hoc cibo certum est: ideo cō-
ceptus adiuuare aliqui prodiderūt. Ad reliqua & satua pollet, efficacior tamen syl-
uestris. Semen satua: quoq; contra scorpionū ictus, ex uino aut posca salutare est.
Radice eius circumscalpi dentes, dolore liberantur.

SOLANVM
HORTENSE

Nachtſhatt.

HALICACABVM
VVLGARE
Jubendocan.

SOLANVM
SOMNIFERVM.

Dollkraut.

m.m.

690

STRAMONIA.
Rauchopfeifraut.

NOMINA

ΣΤΡΥΚΝΟΣ græcè, Galeno per unius literæ abiectionem σπυρίδι, Solanum latine, officinis Solatrum, vulgo Cuculus, Vualupina, Vua vulpis, Morellaq; dicitur. Germanicè Wachsbaum.

GENERA.

Quatuor, Dioscoride & Galeno autoribus, Solani sunt genera. Primum horrense dicitur, quod scilicet olim in hortis cum alijs oleribus quæ edendo sunt, seminabatur. Hodie sua sponte, & inuitis cultoribus provenit. Nigrum alio nomine, à nigris nimirum folijs, aut in extrema maturitate fructu nigro, appellatur. Germanis simpliciter Wachsbaum uocatur. Secundum, quod priuatim Halicacabum nominatur. Vesicaria quoq; uocant à folliculis quos producit, uesciarum in animantibus speciem imitantibus, uel quod uescicæ adulis medeatur. Officinæ Arabes secutæ, corrupto Halicacabi nomine, Alkacengi appellant. Germani nostri Judenbäum / oder Doctlin / Judenfirjen / Schlutzen, / Soberellen / R. or Wachsbaum. Est præterea alia Halicacabi species nuperrimè inuenta, & aliunde in Germaniam allata, cuius nemo antiquorum scriptorum, quod sciam, mentionem fecit. Nos discernimtis gratia Halicacabum peregrinum nominauimus. Germanicè welsch Schlutzen non ineptè nuncupauimus. Tertium Solanum somnificum, ab effectu scilicet nominant. Sunt qui Solatrum dormitoriu uel marinum dicant, quod rupibus non longè à mari inueniatur. Quartum Græcis μωρίς, hoc est, furiosum nominatur, officinis Solatrum mortale.

FORMA.

Solanum horrense frutex est efculentus, exilis, alas multas habens, folia nigra Cimo maiora & latiora, fructum rotundum, uiridem, cum autem maturuerit nigrum, aut rufum. Flos huic candidat. Halicacabum folijs priori simile, latioribus tamen. Caulis eius postquam increuerunt in terram inclinant. Fructum fert in folliculis rotundis uescicis similibus, rufum, rotundum, leuem, uarum acinis similem, quo coronarij utuntur rexentes coronas. Peregrinum planta est pergulis operiendis aptissima: latissime enim suis clauiculis sese diffundit. Folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, uesciculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisif aut ciceribus simile, in cuius medio effigies ueluti cordis humani insculpta & incisa apparet. Somnificum frutex est ramos habens multos, denfos & lignosos, difficile fragiles, folijs pinguibus refertos, mali cotonei similitudine, florem rubrum, grandem. Semen in siliquis croceum. Radicem corticem habentem subrubrum, grandem. Furiosum folium obtinet Erucae simile, maius tamen, satis ad spinam quam Pæderota uocant accedens. Caulis à radice proceros decem aut duodecim emittit, uinari cubitorum uel quatuor altitudine, capitulum effigie oliuæ infidens, sed hirsutum ut Platani pilulæ, maius tamen & latius. Florem nigrum, post hunc fructum racemolum, rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis constantem, Hederae corymbis similibus, mollibus ut uuae. Radicè candidam, crassam, cauam, cubitalem. Cæterum plantatur nunc in hortis Germaniæ herba Italis uocata Stramonia, & pomum spinosum, quam nonnulli inter Solani species numerant, non quod descriptioni respondeat, sed quod eius folia opij odorem referre uideantur. Quare ut alijs occasionem daremus cogitandi de hac planta, hoc loco eius picturam inferere placuit. Flores huius herbae suauem Lilij spirant odorem. Videtur uiribus parum à posterioribus generibus Solani distare. Germanicè à pomis appellare libuit, scilicet oder rauch spiffelkraut.

C

LOCVS.

Hortense passim in opacis locis, & semitis obuiū est. Nascitur & in hortis, Halicacabum in uineis copiosissimè prouenit. Somnificū in saxosis nec procul à mari locis producitur. Furiosum in montanis, ac uento perflatu locis, & ubi Platani nascuntur.

TEMPVS.

Hortense tota ferè æstate floret, autumno autem fructus eius maturefcit, Halicacabum uestigas illas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore primum uiridi, mox paulatim rubefcente profert.

TEMPERAMENTVM.

Hortense refrigerat & adstringit in secundo ordine, medium autem absolute in humectando & exiccando, Galeno lib. v. simpl. cap. ix. teste. Idem faciunt Halicacabi folia. Somnificum tertij est refrigerantiū ordinis. Manici seu furiosi cortex radicis refrigerat secundo ordine incipiente, & desiccatur in secundo iam completo, & tertio incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hortense refrigerandi facultatē obtinet, quapropter folia ignibus sacris, herpetibus cum farina polentæ illita profunt. Per se autem trita & imposita ægilopas, capitisq; dolores sanant. Stomacho æstuantia auxiliantur. Parotidas cum sale trita & illita discutunt. Succus eius ualet aduersus ignes sacros, & herpetas, cum ceruisa, rosaceo & lithargyro. Ad ægilopas uerò cum pane. Infantium quoq; ardori, quem syriam uocant Græci, cum rosaceo perfusus proficit. Miscetur collyrijs pro aqua aut ouo contra acres fluxiones ad inunctiōes. Aurium dolori instillatus prodest. Muliebria profluuiā in lana appositus sistit. Succus fuluo gallinarum in domibus oberantium fimo subactus & linteo appositus ægilopis remedio est. Halicacabum uim usumq; hortensis Solani habet, uerum non comeditur. Fructus eius potus, eò quod urinā mouet, regium morbum expurgat. Vtrorumq; herba exprimitur, & succus siccatus in umbra reponitur, ad eadem utilis. Somnifici radicis cortex in uino drachmæ pondere potus somnificam facultatē obtinet Papaueris succo mitior. Fructus uehementer urinam cit. Corymbi eius ferè duodecim hydropicis dantur. Plures autem poti ecstasim faciunt. Remedio est aqua multa copia potui data. Succus eius medicamentis dolorem leuantibus & pastillis miscetur. In uino decoctus & in ore retentus dentium doloribus succurrit. Radicis succus cum melle inunctus oculorum hebetudines tollit. Furiosi radix in uino drachmæ unius pondere pota non illepidas neq; iniucundas imagines specisue efficit. Duarū uerò drachmarum pondere pota, ad tres usq; dies ecstasim affert. Quatuor autē drachmæ haustæ interimunt. Remedio est aqua multa maiore copia pota, & uomitione reiecta.

EX GALENO.

Solanum esculentū quod in hortis nascitur, notū est omnibus, utunturq; illo ad omnia ea quæ refrigerari & adstringi postulant. Carterorū uerò non esculentorum unum quidem nuncupatur Halicacabum, fructum habens rufum, acino uuæ tum figura, tum magnitudine ad similem, quo etiam ad coronas utuntur. Alterū autem fruticosum, quod somnificū, & tertium quod furiosum dicitur. Halicacabum igitur in foliorū facultate hortensi simile est, fructum habens ciendæ urinæ idoneum: proinde multis compositis facultatibus quæ ad iecur, ad uestigam & renes accommodantur, miscetur. Solani uerò somnifici cortex radicis si cum uino bibatur, somnū accersit drachmæ pondere sumptus. Sed & ad cætera Papaueris succo persimilis est, nisi quod eousq; imbecillior est, ut ipse tertij habeatur ordinis refrigerantiū, quum hic in quarto sit constitutus, Huius semen urinā mouendi facultatem habet. Si autem plus

tem plus duodecim corymbis hauseris, dementiā furiamue adiciet. Porro quod reliquum est ex dictis Solanis, ad medicationes quę in trō in corpus adhibentur, inutile est. Nam si quatuor eius drachmę sumantur, mortem inferent: si pauciores, insaniam. Vna certē innoxie offertur, ceterū nec ipsa utile quid obinet. Vtrum si foris corpori illinatur, ulcera maligna & depascētia curat. Sed ad talia radice cortex optimus est.

EX PLINIO.

Strychno, quam quidam Trychnon scribere, utinam nec coronarij in Ægypto uiderentur, quos inuitat Hederae floru similitudo, in duobus eius generibus. Quorum alterum cui acini coccinei, granosi folliculi, Halicacabū uocant. Nostri autem uescariam, quoniam uescicę & calculi prodest. Frutex est furculosus uerius quam herba, folliculis magnis latisq; & turbinatis, grandi intus acino, qui maturefcit No uembri mense. Tertio folia sunt Ocimi, minimē diligenter demonstranda. Remedia enim, non uenena tractamus: quippe insaniam facit paruo quoq; succo. Quamquam & Gręci autores in iocum uertēre. Drachmę enim pondere lulum pudoris gigni dixerunt, species uanas imaginesq; conspicuas obuerfari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimā insaniam facere. Quicquid uerō adijciatur ponderi, repręsentari mortem. Hoc est uenenum quod innocentissimi autores simpliciter Doryenion appellauerit, ab eo quod cupidēs in pręlijs tingerentur illo passim nascēte. Quin & alterum genus soporiferum est, atq; etiam opio uelocius ad mortem. Laudatum uerō à Diode & Euenore: quippe presentaneum remedium ad dentes mobiles firmandos, si colluerentur: huic tamen exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Cōmendatur & in cibis tertium genus, licet pręferatur hortensis saporibus. Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit Strychnos, Xenocrates prędicat. Somnifici radicem bibunt qui sunt uaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se uolunt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa multa calida potui data. Nec illud pręteribo, aspidum naturę Solanū somnificum in tantum aduersum, ut radice eius propius admota soporentur, illud sopore enecante uim earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

APPENDIX.

Quod nos somnificum esse dicimus Solanum, aliqui hortense non sine maximo errore esse putant, plurimumq; suis conferre, ac eadē à letalibus morbis pręferre asserunt. Nos tamen non laboramus magnopere quomodo suis succurrat, sed quid in homine possit magis consideramus, quum constet pleraque alijs animantibus esse cibum, quę homini uenenum sunt. Experientia uerō cognitum est, geminos pueros statim ex esu acinorum huius generis Solani mortuos esse. Quod sanē exemplum nos mouet ut somniferum esse credamus, potissimū cum in uniuersum ferē illi descriptio quadret, uno hoc dempto, quod semen non habet in filiquis croceum. Sunt autem notę quędam in hortensis etiam deliniatione quę illi non conueniunt. Neque enim exilis est frutex, sed propemodum arborefcens: neque etiam florem candidum, sed spadiceum obtinet. Quod uerō ad flores & fructum atinet, uidentur accedere ad historię Solani furiosi, ut suspicio ferē sit duorum horum generum historias esse confusas: quam quidem auget Theophrastus, qui in eorundē descriptione nonnihil à Dioscoride uariat. Quicquid uerō sit, certum est Solani esse speciem, quod forma ipsa foliorū abundē docet: atq; huic uehementē refrigerandi uim, maximē si paulo copiosius sumat, inesse, ut hoc nomine pro somnifero Solano eius usus medicis nullo periculo esse queat. Nos uulgi sententiā sequuti, appellauimus Dollstraur. Possēt etiam germanicē uocari Schlaßf. Tachschatt. Sunt qui Sewstraur nominant. Quod si tamē hæc nonnullis haud satis fecerint, certē necesse erit Mandragorę speciem esse fateantur tertiā, quam pingit Theophrastus lib.

Cstus lib. vi. de hist. plant. cap. ij. ijs uerbis: ἰσθρὸν δὲ ἰσθραῖος τὸ μανδραγόρα τὸ μανδραγόρα γὰρ τὸ ἰσθρὸν τὸ τὸ γένος, hoc est, fructus Mandragoræ peculiaris, quia niger, acinofusq; & uinosus suo sapore sentitur. Hæ enim omnes notæ in fructu huius fruticis reperiuntur. Sed plura ea de re in capite de Mandragora diximus.

DE SYMPHYTO MAGNO CAP. CCLXV

NOMINA.

ΥΜΕΥΤΟΝ, ἡ σὺμφορὴ μέγα Græcis, Symphytū & Solidago Latinis, officinis & herbarijs Confolida maior, Germanis Walwurſ / Schwartzwurſ / Schmerwurſ / groſſt beywull. Nomen illi apud Græcos Latinosq; egregia constringendi & conglutinandi uis fecit.

FORMA.

Caulē emittit binūm cubitorum, aut maiorem, leuem, crassum, angulosum, Sondi modo inane, circa quem folia sunt non magnis interuallis distantia, hirsuta, angusta, oblonga, ad Buglosi foliorum figuram accedentia. Habet caulis secundum angulos eminentias quasdam productas. Foliū tenue ex singulis alis prodit. Flores lutei, & semen Verbaſci. Totus uerò caulis & folia quandam lanuginē modicè asperam, tactu prurientem mouentem, habent. Radices in superficie extrane nigrae, intus candida & glutinosa, quarum est usus. Hæc siquidem delimitatio adamulsum huic herbae quæ uulgò Confolida maior appellatur, competere uidetur, quod nulla prorsus sit nota quæ illi non quadret. Sed obrudet quispiam, florum colorem non respondere, quem Dioscorides luteum esse dicit, quum in nostra Confolida alius sit. Cui ita responsum uolo. Coloris ista in floribus diuersitas non tantum momenti est, ut aliud à Confolida maiori Symphyton esse, conuincere possit: neque enim ubique terrarum, etiam earundem herbarum, flores similes sunt. Exemplo est Bugloſtum, quod Boraginem hodie officinae uocant: hoc enim interdum albos, quos nos Norimbergæ & Culmachij sæpe uidimus: magna autem ex parte purpureos producit flores. Sic quoque Symphytum frequenter flore subrubro, uel leniter purpurascente, ut Onoltzbachij, rarius candido conspicitur. Tubingæ tamen omnia flore albo uisuntur. Luteis floribus nullum in Germania uidisse me memini. Quod autem alios quam luteos nonnunquam proferat flores Symphytum, satis docet Apuleius in cõmentariolo illo quem de herbis conscripsit, qui illius flores nigros esse tradit, subrubros aut subpurpureos haud dubiè inueniens. Nos una pictura utroq; flores exhibemus. Germani candidis floribus Symphytum fœminam, subrubris uerò marem appellant. Cæterum non est quod in Symphyti descriptione te perturbet aut remoretur, quod idem caulis simul leuis & angulosus dicitur: id enim sic intelligendum uenit, quod caulis non perpetuò leuis aut angulosus sit, sed modo hunc, modo illum producat pro soli diuersitate.

LOCVS.

Locis aëquosis, palustribusq; abundè prouenit.

TEMPVS.

Per integram ætatem floret. Radix tamen in autumno carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Modicè, ordine scilicet secundo, calefacit, exicat & contrahit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices trita & potaë cruenta expuentibus, ruptisq; profunt. Recentia uulnera illaë glutinant. Carnes si unà coquantur cogunt. Inflammationibus, sedis potissimum, cum Senecionis folijs utiliter illinantur.

EX GALE

MPHYTVM
MAGNUM
Walwart.

EX GALENO.

Symphytū magnum similem petræo facultatem habet, non tamen gustantibus dulce, nec odorantibus odoratum apparet, sed ipsi sanè ab illo diuersum est. Cæterum quatenus uiscositatē quandam & mordacitatē obtinet, Scillæ simile est. Vitiator eo ad omnia quæ petræo. Potest autem petræum collectū in thorace, pulmoneque pus expurgare. Habet etiam contrahendi uim, qua sanguinis eiectionibus auxiliatur. Enterocelijs imponitur, & ad conuulsā & rupta cum oxymelite bibitur. In uino decoctum ad dysenteriam, & profluuium muliebri rubrum confringendum exhibetur.

EX PLINIO.

Symphyti radix illita, enterocelas cohibet. Vulneribus sanandis tanta præstantia est, ut carnes quoque cum coquantur, conglutinet addita, unde & Græci nomen impoliere. Osisibus quoque fractis medetur.

SYMPHYTI PETRAEI VIRES.

Quum Dioscorides & Galenus ad Symphyti facultates lectorem in Symphyti magni historia ablegent remittantque, necesse est ut illas ordine cōnumeremus more quidem nostro primum ex Dioscoride, deinde ex Galeno & Plinio.

EX DIOSCORIDE.

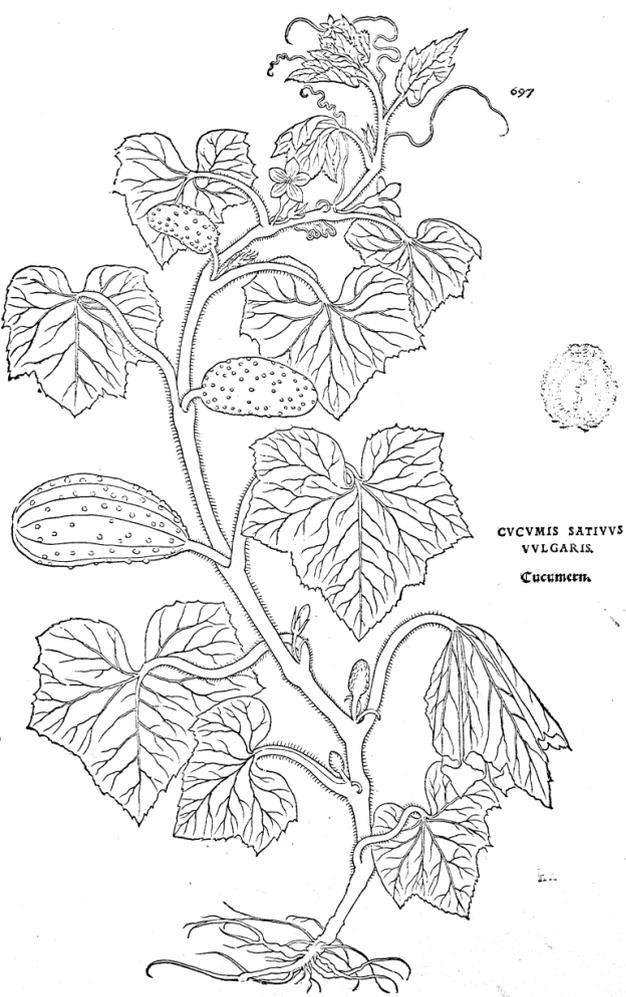
Decoctum in aqua mulsa & potum Symphytū petræum, quæ in pulmone sunt expurgat. Sanguinē reijicientibus & renum doloribus cum aqua datur. Ad dysenteriam & rubra sceminarum profluuia in uino decoctum bibitur. Ad conuulsā & rupta ex aceto mulso sumitur. Cōmanducatum sitim arceat. Gutturis asperitibus prodest. Recentia uulnera glutinat, & intestinorū ramices illitum coërcet. Carnes cum unā coquitur conglutinat.

EX GALENO.

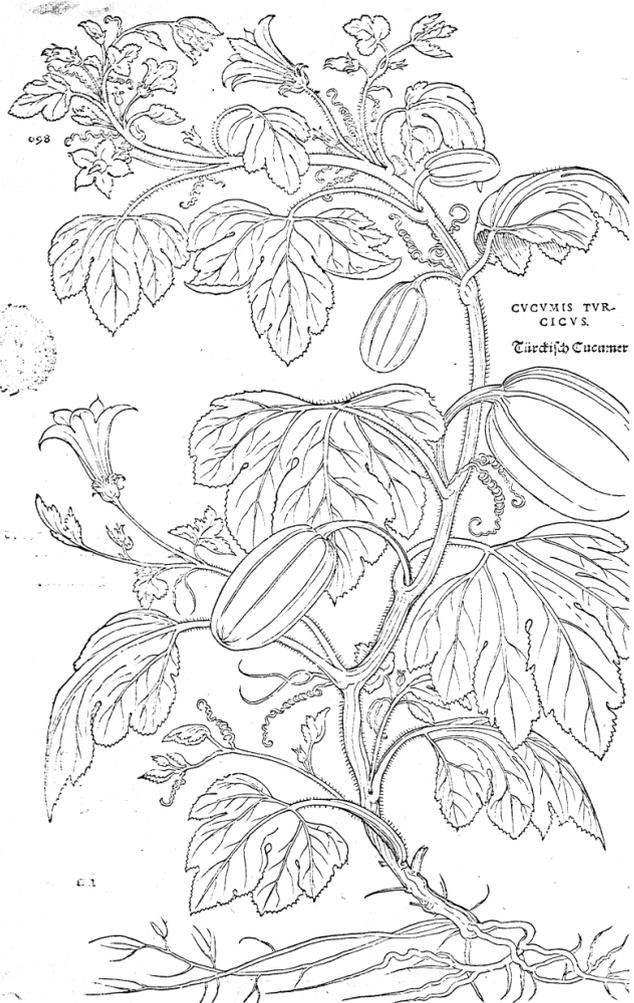
Symphytū petræū ex contrarijs constat facultatibus: habet enim incidendi uim quampiā, qua collectū in thorace & pulmone pus expurgare potest. Habet etiam quandam contrahendi facultatem, qua eiectionibus sanguinis auxiliatur: & tercia ad eas inest humiditas quædam non immodicè calida, per quam gustantibus dulce apparet, & odoratu iucundum. Mansum sitim extinguit, & arteria asperitates sanat. Porro secundum omnium dictarū uirium mitionē simul digerere abundè potest, simulque corpora contrahere & confringere. Proinde enterocelijs imponitur, & ad conuulsā & rupta cum oxymelite bibitur. Cæterum qui ipsum in uino decoctum ad dysenteriam, & rubrum muliebri profluuium exhibent, tanquam desiccante & contrahente utuntur. Qui uerò ad nephritin renūmue dolorem, tanquam expurgante & incidente.

EX PLINIO.

Vulsi simū lateribus, lienibus, renibus, torminibus pectoris, pulmonibus, sanguinem reijicientibus, faucibus asperis. Bibitur radix trita, & in uino decocta, & alio quando superlinitur. Quin & cōmanducata sitim sedat, præcipueque pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur & cōuulsis, lien, interaneis. Alium sicut coacta in cineres. Detractis quoque folliculis trita cum pipere nouem granis, & ex aqua pota. Vulneribus sanandis tanta præstantia est, ut carnes quoque cum coquantur, conglutinet addita, unde & Græci nomen impoliuerunt. Osisibus quoque fractis medetur.

CUCUMIS SATIVUS
VULGARIS.
Cucumber.

CUCUMIS TUR-
CICUS.
Turkish Cucumber

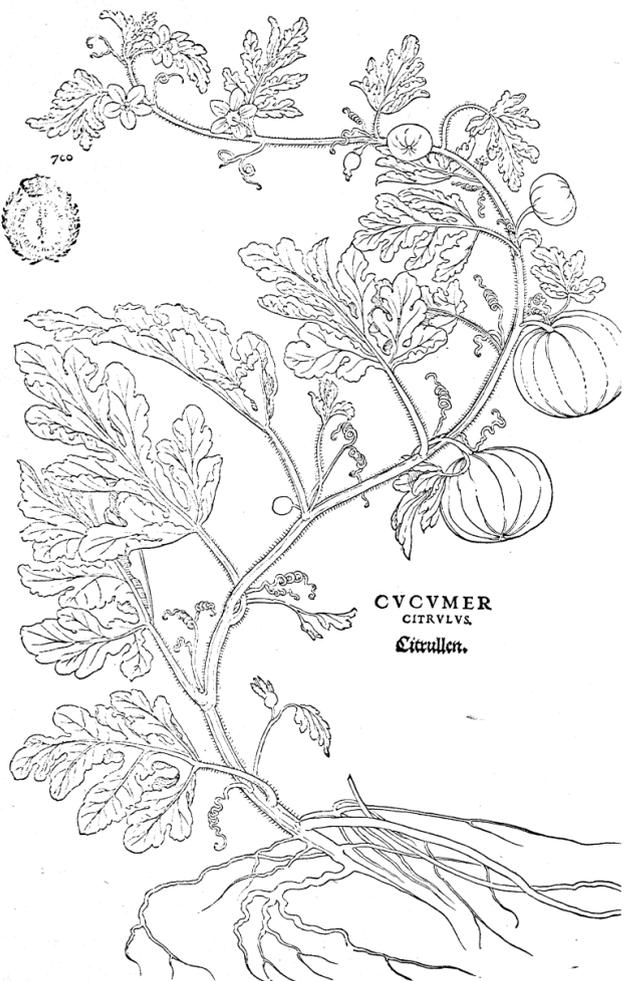

699

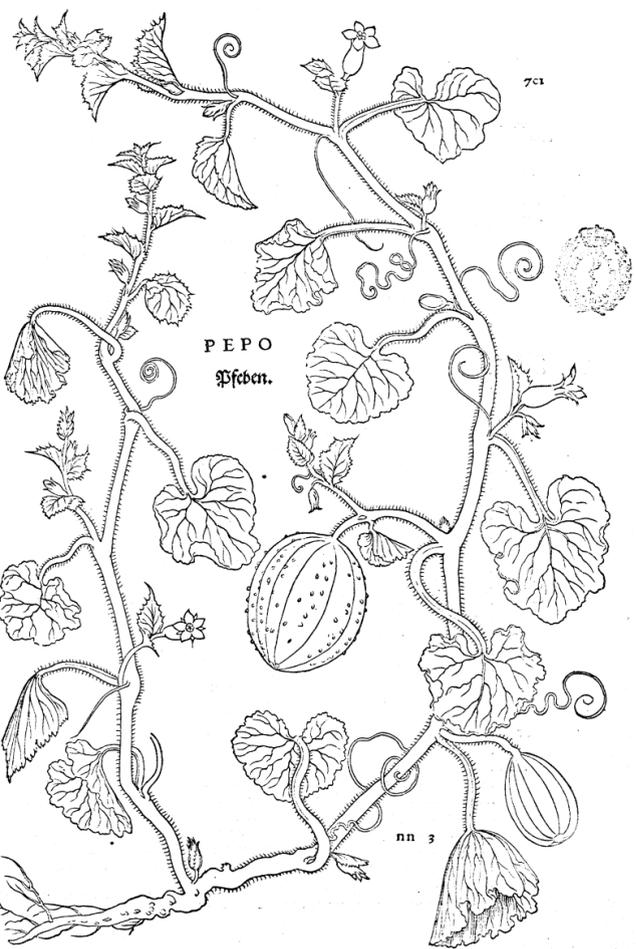

CUCUMER
MARINUS

Steer Cucumber.

CUCUMER
CITRULLUS
Citrullus.

NOMINA

ΚΥΣ, κλη σικω & κλησ Græcis, Cucumis & Cucumer Latinis dicitur. Officinæ latinam appellationē retinuerunt. Aëtius Anguriū etiam uocari tradit. Germani Cucumern uocant. Cucumer autem, ut Varroni placet, dicitur à curuore, quasi Curuimer. Sicyn uerò Græci ex aduerso dicitur à curuore, quod scilicet appetentiā concumbendi minimè stimulet, nominasse uidentur. Hinc celebratum Græcis prouerbiū est, ut ex Athenæo annotauit Hermolaus: Texens pallium mulier cucumerē deuoret, quòd textrices magna ex parte, si Aristoteli credimus, impudicæ sint, & opportuna Veneri. Vt ergo hīs impetus infrenet & elanguescat, ad agnū edendos cucumeres textricibus conuolebat.

GENERA

Cucumerū genera sunt Pepones & Melopepones, in quos statim degenerant, figura tantum & quantitate inter se dissidentes. Siquidem qui magnitudine excedunt, aut in longitudinē procedunt, quales multis locis nascuntur, Pepones quondam uocati fuerunt. Sed qui formam & effigiem mālī referunt, & humi rotundantur, Melopepones Græcis uocantur, facto ex Pepone & mālō nomine: neq; inter Pepones & Melopepones aliud quàm quod sumitur ex figura quondam, ut diximus, discrimen fuit. Totum hoc genus Palladius Melones, quasi *malonæ*, id est, pomeos, à mālōrum figura appellauit, quo nomine maior pars hodie medicorū simul cum officinis uitur. Sunt itaq; in uniuersum tria Cucumerū fatiuorum genera. Primum genus absolute Cucumis, à nostræ ætatis herbarijs, cum adiectione Cucumis citrinus, hoc est, flauus, à colore quem habet cum maturerit, appellatur. Aëtius, quod equidem sciam, primus Anguria uocari tradit, quæ ueteribus *sicis*, id est, Cucumeres nominantur. Horum sanè plura sunt genera, nos quatuor potiora commemorabimus, quorū enā picturas exhibemus. Primi generis est uulgaris Cucumer, fructū obtinēs oblongū & maculosū, germanicè uocat̃ gemeyn Cucumern. Sunt qui illum priuatim Anguriā appellent. Ad quod sanè nomen alludentes Germani nostri, alio nomine *Gurcken* nominant. Alterius generis Cucumer est peregrinus, quem uulgus Turcicū nuncupat, priori multo maior ac procerior folijs, floribus & fructu, qui ut in primo nō est maculosus, sed tamen oblongus etiā. Germani Turcicū Cucumern appellant. Fructus eius admodū flauus existit, hinc est quod multi eundē priuatim Citrulum & Citreolū, quasi citrinū, hoc est, flauū uocent. Huius semina alba & lata sunt. Tertij generis Cucumer est qui marinus dicitur, Turcico, quod ad folia, flores & semina attinet, ferè similis, nisi quod in hoc omnia sint minora. Fructus uerò rotundus, ut pictura monstrat. Vulgus *Zucco* maria uocat. Germani meer Cucumer. Officinis perinde atq; Turcicus ignotus. Quartij generis Cucumer est, quem officinæ hodie Citrulū uocant. Folia habet ferè Colocynthidis, multifariā dissecta & incisa: fructū rotundū, herbacei coloris, & in eo semina lata, & colore spadicea, hoc est, in rufū atra. Nos officinas respicientes nominauimus hunc Cucumerē citrulū, germanicè Citrullen. Alterū genus Cucumeris est, qui nunc simpliciter Pepon, *pepon* uocatur, hoc est, maturelere dicit. Is enim mitis ac tener maturitate flaccescit. Germani *Pfeben* appellant. Tertij generis Cucumeris hodie Melon ab omnibus uocatur, Germani *Meloun* nominant. A priorē forma & suauitate differt: rotundior siquidē & mālī cotonei quasi formā referēs, mitiorq; existit. Discrimen hoc sentientes posteriores Græci *sicium* simpliciter dixerunt, quem nos priuatim modo Cucumerē uocamus. Adiecta autem Peponis uoce, hunc quem nostræ ætas priuatim Peponē nominat, *sicium melonæ*, id est, Cucumerē Peponē dixerunt, mitē scilicet & maturitate tenerū Cucumim innuentes. Sub quo eum etiam, quem à tereti ac rotunda mālī effigie *malonæ* peculiariter dixerunt, complexi sunt.

FORMA

Cucumis farmentis uiticulisq; prelongis serpit, in ramosq; uis modo se diffundit, ta-

dit, tamen ob caulis infirmitatē humi spargitur, ni propius adfit cui caducus incum-
bat: folio anguloso, flore luteo, fructu cartilagineo, & interdum maculoso, coloris
rum herbacei, tū citrini, tum nigri. Pepo uite serpit praelonga, flagellis ulro citroq;
reptantibus, uirginis ferē frondibus, scabris, flore luteo, fructu cartilagineo, orbī-
culatim striato, prominulis puluinoꝝ toris, strigilibus in uertice pomi & umbilico
coeuntibus, ibidemq; stellatim decussatis, cute alpēra uelut leniginibus occupata,
carne intus suauī, feminibus in utero liratim digestis.

LOCVS.

Pingui gaudet solo, locisq; apricis uberior prouenit Cucumis. Nascuntur & pe-
pones bene cultis locis, eoq; lenius si subinde rigentur. Amant tamen aprica loca, &
sole irradiata: ideoq; cum annus est pluuiosus & nubilus, non aequē ut in ficis an-
nis proueniunt. Libertate etiam gaudent, qua possint ulro uagari. Magna copia
Peponum & Melonum apud Norimbergam, celeberrimū Germaniæ nostræ op-
pidum, prouenit.

TEMPVS.

Ætatis sine, Julio ponisimū mente, maturefcunt. Citius tamen Melones, quā
priuatim Cucumeres dicit.

TEMPERAMENTVM.

In Cucumeribus superat humida & frigida temperies, non tamen uehementer,
sed quasi in secundo censetur ordine. Attamen si quis aut semen aut radicem arefa-
ciat, haud etiam humidæ fuerit naturæ, sed iam delicantis, idq; in primo quodam
modo ordine, aut in secundo incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satius Cucumis bonam facit aluum, stomachoq; accommodatus est. Refrigerat,
nec corruptionē lenit. Prodest uesicæ. Olfactu animo deficientes restituit. Semen
eius mediocriter urinā cit. Cum lacte aut passo uesicæ exulcerationibus subuenit.
Folia eius cum uino illita, morsus canum sanant, cum melle uerō epinyctidas. Pe-
ponis autem caro comesta urinam cit. Inflammationes oculorum illita sedat. Supe-
rior eius cortex contra adustionem infantū, quam siriāsin uocant, sincipiti impo-
nitur. Fronti ut oculorū fluxiones auertat, imponitur. Mixtus farinae, & cum semē-
ne in sole siccatus succus, smegma fit ad extergendū cutem, & nitorem in facie con-
ciliandū. Radix sicca, & cum hydromelite drachmæ pondere pota, uomitiones
mouet. Quod si quis modicē à cœna uomere cupiat, gemini oboli satis erunt. Sanat
& ulcera in modum faui concreta, ceria uocant, cum melle illita.

EX GALENO.

Cucumis esculentus maturus quidē renuoris essentia est, qui uerō immaturus
est, crassioris. Sed & abstergeri & incidendi facultate participant, quare & urinā
mouent, & corpus splendidum reddunt: at magis si quis femine arefactio contusoq;
atq; cribrato, uite pulueris absterforij utatur. In femine & radice maior abstergen-
di facultas, quā in fructus ipsius carne. Vniuersa Peponū natura frigidior cum
larga humiditate existit. Habent & quandā abstergerendi uim, ideoq; urinam cient,
& deorsum expeditius quā Cucurbita & Melopepones rapiuntur. Quod por-
rō abstergant, discere licet fordidam cutem defricando. Quam obrē maculas etiam
solis calore factas, & lentículas faciem occupantes, & in superficie alphos extergere
possunt. Semen quod in eorum ueluti carne continetur, ad hoc efficacius, adeo ut
renibus etiam calculo infestatis sit accommodatum. Cignit in corpore uitiosum suc-
cum, potissimū quando non rectē concoquitur. Tum uerō morbū etiam qui cho-
lera dicitur, inducere consuevit. Etenim priusquam ad corruptionem peruenit, uo-
mitioni quoque idoneus est: largiusq; ingestus, nisi quis aliquid eorum quæ boni
sunt succi supermandet, omnino uomitum concitabit. Melopepones minus hu-
nn 4 mid

Cmidi quàm Pepones sunt, nec adeò prauis succi, segnius item prouocant urinam, tardiusq; deorsum descendunt. Ad uomitū excitandum non eandem uim Peponibus obtinent, sicut nec celeriter in uentriculo, quando illic prauus humor coaceruatur, aut alia corruptionis causa illum infestauerit, corrumpunt. Uentriculo haudquam ceu Pepones efficiunt. Cucumeres autem urinam mouendi facultatem, perinde atque Pepones habent, sed imbecilliorē: minus nanque substantia humidi, ideoq; nō facili, ut illi, in uentriculo corrumpuntur. Inuenias qui hos ceu alia multa, quæ bonæ hominum parti concoqui non possunt, conficiant, ob totius scilicet naturæ cum eis proprietatem.

EX PLINIO.

Pepones qui uocantur, refrigerant, maximè in cibo, & emolliunt alium. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix sanat ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant. Eadem contra uomitiones sicatur, in farina cusa datur, quatuor obolis in aqua mulla, ita ut qui biberit, quingentos postea passus ambulet. Hæc farina & in smeigmata adijcitur. Cortex quoque uomitionē mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuscunq; fatui illita. Eadem cum melle epinyctidas sanant: cum uino canis morsus. Cucumis odore defectum animi.

EX SYMEONE SETHI.

Anguria, quæ Cucumeres dicuntur, secundum uerò cōmunem sermonem Tetrangura, ob frigidū & humidum temperamentū noxia sunt, & mali succi. Ex his autem parua magnis anteferre oportet. Hæc urinā ducunt, & si in aceto macerentur, in acutis præsertim febribus, minorē calorem reddunt. Crebrior uerò horum usus semen genitale minuit, in Veneremq; impetū aufert. Semen autem horū de-
 D siccatū, caliditatem quandā possidet, contrariamq; his actionē efficit, urinamq; magis prouocat. Pituitā glutinosam Tetrangura in uentriculo gignunt, quæ cruda per uenas diffunditur. Propterea qui his crebrius uruntur, illi propter humores temporis spatium in uenis, & alijs corporis cauitatibus coactos, longis corripuntur febribus. Semen uerò horum urinā cit, sed minus quàm Peponū, quoniam celerius in uentriculo corrumpuntur. Meliora in his sunt quæ habent semen exiguū. Calidos autē & siccos stomachos iuuant, & si in ardente febre cum aceto porrigantur, ualde profunt. Propriū uerò horum est nauasas uentriculi calore excitatas, sedare. Horum autem interiora esse oportet: nam quæ foris sunt, mali succi existunt, & difficulter admodū concoquuntur, & ferè uenenata. Habent uerò & alias proprietates, ut animo deficientes propter excedentē calorem reficiant. Si autē pituitā in uentriculo nanciscant, nauasas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas passiones.

DE SICY SYLVESTRIS CAP. CCLXVII.

NOMINA.

ΚΥΣ & ἄλλοι ἰδιώματα, sic autē propriè uocatur succus eius Græcis, Cucumis anguinus, syluestris & erraticus Latinis, officinis & barbaris Cucumer aëniinus, Germanis wilb Cucumer / uel cels Cucumer appellatur.

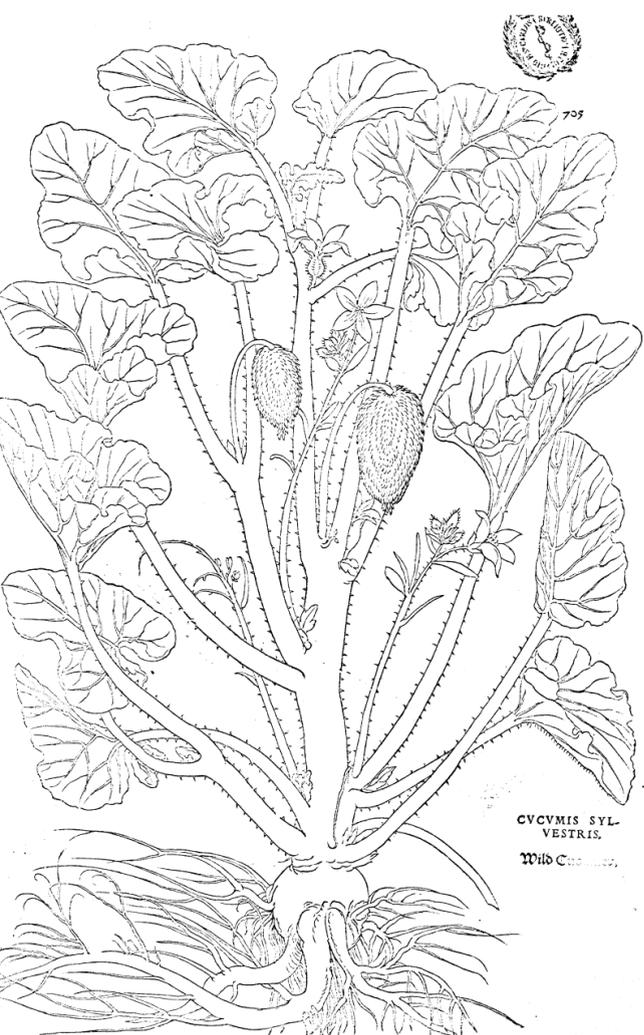
FORMA.

Solo fructu à fatuo Cucumere distat, quem multo minorē habet, glandibusq; longiusculis similem. Folia & sarmenta fatuo similia. Radicem albam & magnam. Totus frutex amarus.

LOCVS.

Rudibus sabulosiq; locis prouenit. Nusquā tamen in Germania, quod sciam, nisi fatus nascitur.

TEMPVS.

705

CUCUMIS SYL-
VESTRIS.
Wild Cucumbers.

C Augusto mense floret, atque subinde autumno fructum tempestiuū producit, qui feminibus ac succo plenus est, qui decepto pediculo confectum exilire solet.

TEMPERAMENTVM.

Calidus & sicus est Cucumis syluestris, ut ex uiribus latius patebit.

VIREB. EX DIOSCORIDE.

Foliorū succus in stillatus aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix omne uetus oedema discutit. Imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. Decocta ex aceto & illita podagras discutit. Ilchiadicis infunditur eius decoctum, eoq; in dolore dentes colluuntur. Arida trita, alphas, lepras & imperiginē abstergit. Cicatrices nigras, & in facie maculas expurgat. Radicis succus selquioboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, praesertim in hydro picis. Purgat uerò citra stomachi iniuriam. Radicis felibrum accipere oportet, inq; duobus uini, praesertim Libyci, sextarijs conterere, ac dandi ex eo terni cyathi, donec tumor abundè subsederit. Quod uerò Elateriū uocatur, ex fructu huius Cucumeris paratur ad hunc modum. Eligito Cucumeres qui tacti saliendo succum ex se profundunt, ac nocte una repositos dimitte. Postridie cribrum rarius neque crebra foramina habens crateri superponito, supinoq; cultro sursum uersus aciem habente sigillatim Cucumeres utriusq; manibus prehensens diuidito, & per cribrum in subiectum craterem humorem exprimito, simulq; carnosum in eis quoddam cribro adhæret exprimito, ut & illud descendat. Quæ expressa sunt in paratâ peluim conijcito. Coaceruatis autem in cribro quæ antea dissecta fuerunt, ea dulci aqua perfundito, & cum expresseris abijcito. Humorē in pelui agitant, & linteo opertum, soli exponito, dumq; steterit totam supernatantē aquam, cum humore cōcreto, per colatō. Facitoq; id sæpius donec supernatans aqua subsidat, quam cum diligenter excolaueris, coniectum in mortarium sedimenti terito, & in passillos conformato.

Elaterij confectio.

Vires Elaterij.

Elaterium uerò à bimatu ad decennium purgationibus utile. Integra quantitas obolus est, minima semiobolus, pueris chalciduo. Copiosius enim potum, periculū ad fert. Pituita & bilem per inferna pariter & superna trahit. Optima autem per ipsum difficulter spirantibus fit purgatio. Quod si itaque in animo est per aluum purgare, adiecto salis duplo, & sibi quod colorari sufficit, ex aqua catapotia erui magnitudine dato. Postea cyathus unus aquæ tepidæ forbeat. Ad citandas uerò uomitiones aqua diluens Elaterium, subiectas linguæ partes penitissimè penna oblinito. Quod si quispiam difficilius uomat, oleo aurunguento irino diluito. Somnum inhibeto. Porrò si quis supra modum purgantur, uinum cum oleo mixtum continuo dare conuenit: etenim uomendo emendantur. Quod si uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densare possunt offerenda sunt. Ciet Elateriū menses. Fectus enecat in pello subditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum. Diurnos capitis dolores finit. Efficaciter angina laborantibus inungitur, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

EX GALENO.

Cucumeris syluestris, & fructus ipsius succus, quem Elaterium uocant, & non minimè radicis ac foliorū, ad medicationes perutilis est. Elateriū itaq; menses ciet, & fecrum interimit appositum, ceu alia omnia amara & subtilium partū, maximè si aliquam habeant caliditatē, ueluti Elaterium. Summè siquidem amarum est, leuiter calidum, ut ex secundo fit ordine calefacientiu. Porrò tale protinus quoq; digerendi uim obinet. Sicutur eo angina laborantes inungunt quidam cum melle, aut oleo uetere. Bonū item est regio morbo affectis fusum cum lacte in nares. Hoc etiam uti dolores capitis sanat. Atq; Elateriū quidem eiusmodi est. A radicis succus, ut & foliorum, licet similem uim habeat, imbecilliorē tamen. Sed & ipsa radix adimi-

ad similem facultatem possidet, abstergit namque, digerit atque emollit. Porro cortex eo potentius defleat.

EX PLINIO.

Ex Cucumere syluestri fit medicamentū quod uocatur Elaterium, succo expresso est fructu. Cuius causa nisi maturius incidatur, succus exilit, oculorū etiam periculo. Obscuritates & uitia oculorū sanat, genarumq; ulcera. Tradunt hoc succo tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab aubus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, succoq; dentium dolori medetur. Arida cum resina impetiginē & scabiem, quam psoram & lichenas uocant. Parotidas & panos sanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum succus auribus surdis cum aceto infillatur. Nullum ex medicamentis Elaterio longiore auro durat. Incipit à trimatu. Melius autem quo uetustius erit, quod iam ducentis annis seruatū esse auctor est Theophrastus. Et usq; ad quinquagesimū lucernarū lumina extinguit. Hoc enim ueri experimentum est, si ad motū prius quā extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat. Efflicax est contra scorpionū ietus Elateriū, & ad purgandū uterum, aluumq;. Modus portione uirium à dimidio obolo ad solidū. Copiosius necat. Sic & contra phthiria sin bibitur & hydropices, Illitū, anginas & arterias cum melle, & olco uetere sanat.

DE SMILACE HORTENSI
CAP. CCLXVIII.

NOMINA.

 MIAA *κωνία* graecè, Smilax horrensis latinè, officinis inusitata: recentiores Graeci ac herbarij, & qui Arabum, praesertim Serapionis & Aulicennae, sectantur placita, Phaeolos uel Faeolos. Galenus & alij ueteres Graeci Dolichos appellant. Germani *Sasfen* / *welch* oder *wild Döschel*. *Döschel* uocant.

FORMA.

Folia Hederae similia habet, molliora tamen: caules tenues, & capreolos uicinis fruticibus se implicantes, in tantum increfcentes, ut tabernacula effingere possint. Fructum Foenograeco similem profert, longiorem tamen maioremq; in quo femina renibus similia, non unius coloris, sed ex parte subrufa continentur. Ex qua certe delimitatione sole clarius fit Smilacem hortensem Dioscoridis non esse nisi phaeolos uulgo uocatos, cum sint folijs Hederae, mollioribus atque uenosis, cauliculis tenibus, clauiculis propinquis fruticib. se implicantibus, ramis incremento suo tenoria & horrorū cameras fornicisue facientibus, siliquis Foenograeco haud dissimilibus, longioribus autem & maioribus, feminibus intus uerficoloribus, & renibus in uniuersum similibus. Quae certe unica nota ad docendum Smilacē hortensem esse Phaeolos sufficere possit. Accedit quod Phaeolorū apud Serapionē descriptio non sit alia quā apud Dioscoridē Smilacis hortensis, id quod manifestè patebit utraq; conferenti. Caeterum etsi duo Phaeolorū uideantur esse genera: sunt enim aliqui candidi, nonnulli uerò rubentes, tamen quia in folijs nulla est prorsus diuersitas, & Dioscorides quoque innuat femina haec non esse unius coloris, sed ut Serapion interpretatur, quaedam ad candorē, quaedam uerò ad ruborem accedant, ideo sub unica pictura utriusq; coloris Phaeolos exhibemus: nec enim distant alia ratione, quā quod albi producant flores candidos, rubentes uerò purpurascetes. Licet non ad candidos & rubentes tantum haec Dioscoridis uerba, *de uirgine*, referenda esse existimem, sed ad alios etiam: sunt enim nonnulli fusci, alij uerò gilui, caerulei & caesi, alij maculis & orbibus atris uarięati, nisi quis omnes iam dictos colores sub candido & rubro, ex quibus ij comixti esse uidentur, complexū uelit.

708

SMILAX HORTENSIS

Welfch Bonnet.

LOCVS.

Smilax de qua hic agimus, ut ex nomine satis constat, in hortis nata prouenit, & cum longis serpat flagellis, propè poni ridicè paluè debent, quas capreolis suis, ubi increuerit, complectatur.

TEMPVS.

Æstate florent, ac subinde siliquas & in ijs semen producunt.

TEMPERAMENTVM.

Symeon Sethi & Mauritani in primo ordine calidos & humidos esse Phascolos statuunt. Galenus etiam in libro primo de alimentorū facultatib. humidiores natura esse asserit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Olerū modo esui apta est siliqua cum semine Asparagi modo elixa. Vrinam pel lit, in somnia & grauiā & tumultuosa facit.

EX GALENO.

Dolichi non minus quàm Pifa nutriunt, similiter etiam flatu carent; sed quod ad suauitatem atinet & deiectionē, peiores sunt. Alibiles itaq; sunt, nisi quando integri & etiamnū uirides unā cum suis siliquis ex oleo & garo ab hominibus ingeruntur. Aliqui uinum etiam adijciūt. Sed horum in repositione, ut Piforū, nullus est usus; quippe quum natura sint humidiores, citò corrumpi cōsueuerunt. Attamen si quis hos tutò reponere cupiat, siccare prius diligenter & exactè oportebit. Si quidem eo modo & à putrefactione, & à corruptione tota hyeme uindicantur, eundem quem nobis Pifa usum exhibentes.

EX AETIO.

Siliquæ seu Lobi qui nunc pasim uocant, apud omnes antiquos Dolichi & Pifa sili appellati, de genere Piforum sunt, similes illis quantū ad minimam flatu generationem: quantum uerò ad iucunditatē cibi & egestionem, peiores. Peculiariter autem Lobi dicuntur, quoniam ferè isti tantum eorum omnium quæ siliqua uestiuntur, cum siliquis suis comeduntur.

EX SYMEONE SETHI.

Qui ex ijs magis rubri sunt, calidiores, manifesta quoque in ijs humiditas, quod citò putrefcunt. Humorē generant crassum & pituitosum. Medium locum habent, ut ait Galenus, inter ea quæ faciliè & difficulter cōcoquuntur, celeriter & tardè transeunt, inflant & non inflant, parum & multum nutriunt. Ante alios cibos cum sapa sumpti, uentrem proritant. Cum sinapi oblati, plurimum noxæ deponūt. Albigitur Phasioli crassiores, & difficilioris coctionis, ac humidiores sunt quàm rubri. Proprietate autem quadam turbulenta omnia facit, sed ad bonam habitudinē corporis conferunt, & urinas mouent. Et horum decoctum menses mouet.

DE SATYRIO TRIFOLIO> CAP> CCLXIX>

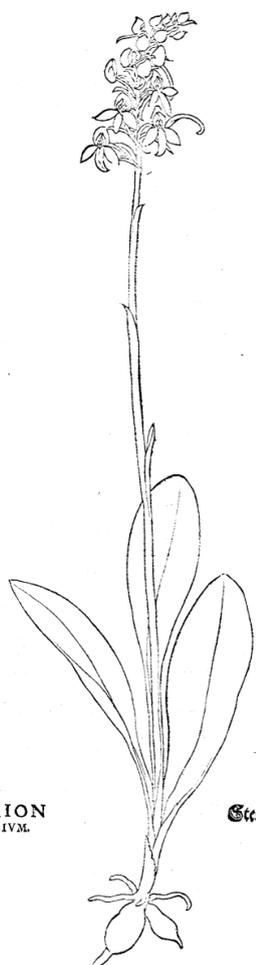
NOMINA.

ΑΤΥΡΙΟΝ *ἑρπυλλίω* Græcis, Satyrium trifolium Latinis, officinis nostris incognitum aut inusitatum: uulgo Testiculus uulpis aut sacerdotis, *Testiculi uulpis*. Germanis *Stendelwurts* nominatur. Satyrio autem nomen fecerunt *Satyrium uulpe* Satyri, qui primi syluestres dii colludentes nymphis per syluas & antra, *dicuntur*. ad firmiorem Venerem herbam hanc inuenerunt. Trifolium uerò, quoniam tria fert folia ad terram uersa. *Trifolium*.

FORMA.

Folia tria fert Rumici aut Lilio similia, minora tamen & rubentia. Causlem nudum, longum, cubitalem, Florem Lilio similem, album. Radicem bulbo similem, 00 mali

710

SATYRION
TRIFOLIUM.

Scandelwurz.

A mali modo exuberantē, foris rufam, intus oui modo albam, gustu dulcē & ori gram. Quod uerò hic dicimus Lilio similem, non sic intelligendū uenit quasi quantitate & tota figura Lilio similis flos sit, quando euidentissimū sit Liliū quantitate sua Satyrij florem multis modis superare. Deniq; nec figura etiam per omnia responderet: quare hæc similitudo ad colorem & floris essentiam referri potius debet, quæ planè eadem est cum Liliij colore & essentia, id quod conferenti hos duos flores manifestum fiet.

LOCVS.

In montosis & apricis nascitur.

TEMPVS.

In Iunio mense potissimum comparet.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & humidum est, quamobrem gustu dulce apparet.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Radix in uino austero, nigro, ad opisthotonū bibitur, Ferunt etiam hanc impetum ad Venerem excitare.

EX GALENO.

Satyriū excrementiū & flatuosam humiditatē possidet, quocirca ad Venerē incitat. Hæc uerò & herbæ ipsius radix præstare potest. Porro ut nonnulli scribunt, cum uino nigro austero potum opisthotonum sanat.

EX PLINIO.

Radix cum Satyrio gemina sit, eius inferior pars & maior mares gignit, superior ac minor feminas.

DE SATYRIO BASILICO

CAP. CCLXX.

NOMINA.

ATYPION *Βασηλική* posterioribus Græcis, Satyrū regium Latinis, officinis Palma Christi, Arabibus Bucheiden, Auicennæ Digi citrini, *Palma Christi*, Germanis *Kreuzblumen* uocantur. Palmā Christi propter similitudinem quam eius radix cum humana habet manu, dixerunt. *Digi citrini*.

GENERA.

Duo eius sunt genera, quorum alterum mas folia non maculosa, floresq; purpureos habet. Alterum femina maculosis est & paulò latioribus folijs, floribus in purpureo albescens. Radicum etiam in colore est differentia, quod mas quidem radix flauescat citra albedinem, feminae autem cum albedine. Quam sanè differentiam Auicenna etiam expressisse uidetur, dum unam ex flauo & albo cōmixtam esse colore, alteram uerò ex flauo sine albedine inquit.

FORMA.

Folia cum reliqua superficie Cynosorcho similia sunt. Radix tamen ei subest lutea aut flauescens, instar manus ramolæ: modo enim quatuor, modo quinque, modo sex aut plures radices prodeunt, quæ ferè humanos digitos imitari uidentur.

LOCVS.

Prouenit in montibus, & locis soli expostis.

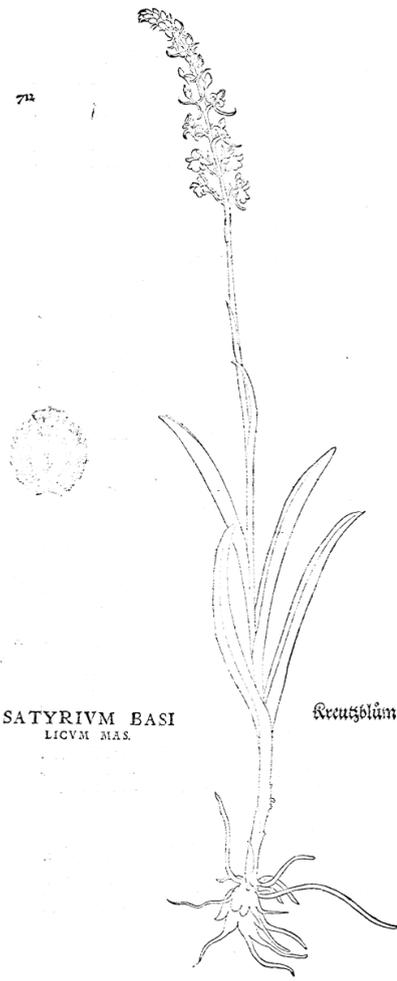
TEMPVS.

In Maio & Iunio mensibus inuenitur. Mas quidem Iunio, femina uerò Maio.

TEMPERAMENTVM.

Vtrunq; amarū est, magis tamen amarum quod maculosis constat folijs. Ideoq; non

72

SATYRIUM BASI
LICVM MAS.

Scutellaria menziesii.

73

SATYRIVM BASILI
CVM FOEMINA

Scuzblum woble.

oo 3

C non perperam censent Auicenna & alij quidam ex recentioribus medicis, qui calidum esse & sicum in secundo ordine tradunt.

VIRESEXRECENTIORIBVS.

Vfus eius ad erugandam cutem, ad neruorum dolores, & contra noxia medicamenta. Fertur Scamuletum esse radix gestata. Semen ex uino sumptum nouem diebus, comitiales sanat. In eundem effectum uinum diluitur herbę decoctio. Scobs radices propinatur in uino ad arcendam quartanam, quam & uomitione curat paulo ante accensionem pota. Plura in praesentia rescire de huius facultatibus non licuit.

DE SVCCISA CAP. CCLXXI.

NOMINA.

SVO nomine ueteres aut posteriores Graeci appellauerint hanc herbam, cognitamque illam habuerint necne, nobis nondum constat. Nonnulli Geum esse arbitrant. Nos Succisam nominare uolumus, partim quod id nominis latinum esset, & pulchre huic herbę quadraret, cuius radices circumrosae sunt, partim quod antiquus manuscriptus herbarius sic uocaret. Vulgus superstitione quadam motum credit cacodemona, tantae efficaciae radicem inuidere hominibus, atque hac ratione ubi succreuerit statim eam undiqueque circumrodere. Hinc est quod Diaboli morium appellent. Quam etiam superstitionem plusquam muliebrem secuti Germani, Teuffels abbiß, hoc est, praemorsam à diabolo, nominant.

FORMA.

D Binum cubitorum fastigiatur altitudine, folijs Plantaginis minoris, aut Cirsi leuioribus, solidioribusque, leniter laciniatis. Floribus purpureis. Radicibus, subnigris, succosis & circumrosis.

LOCVS.

Nascitur locis incultis & montanis, salubus, ac interdum etiam pratis & dumetis.

TEMPVS.

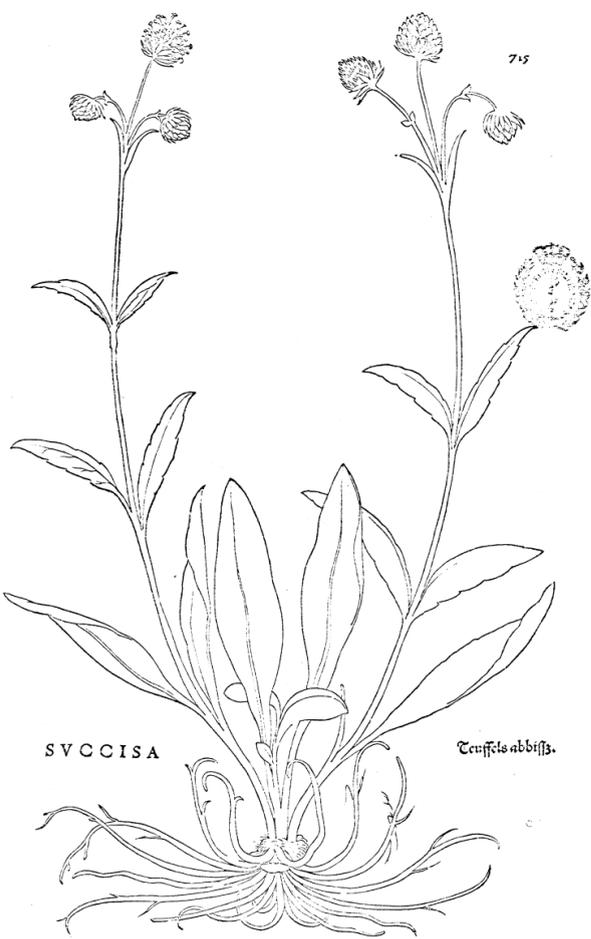
In Augusto eius magna est passim in locis iam dictis copia.

TEMPERAMENTVM.

Supra modum amara est, unde calidam & siccam esse satis constare cuius potest.

VIRES.

Praesentaneo remedio ad maturandos, atque adeo sanandos carbunculos adhibetur, si herba uiridis trita imponatur, aut uinum in quo decocta fuerit bibatur. Radix per se estur, aut uinum eius decoctum in uulug doloribus bibitur. Haec manuscriptus herbarius. Hodie, cum habeat facultatem discutiendi & incidendi, utuntur ea ad dissoluendos sanguinis grumos.

SVCCISA

Truffels abbiss.

NOMINA.

Hæc herba quo nomine Græcis uocetur, fatemur nos ignorare. Sunt qui Aëtio *ῥάβδος* dictam uelint: uerum cum nomine tenus eam tantum prosequatur non adiecta descriptione, nihil certi constitui potest. *Scabiosa* uel *Scabiosa* uocat, quo nomine nobis utendum erit donec legitimum compertum fuerit. Germani *Scabiosin* oder *Aposfenen* aut nominant. *Scabiosam* uero aut à scabro herbae habitu, aut quod scabiei medeatur appellaram esse euidentissimum est: id quod etiam Plora uox præterere uidetur. *Scabien* Dioscoridis non esse multis argumentis constat, quæ prætereo.

FORMA.

Folia carnosâ, Erucae modo laciniata & multifida habet, subhirtuta, non tamen aculeis horrentia. Flores speciosos, diurnos, coloris ex caesio aut purpureo albicantis. Radicem crassam.

LOCVS.

Parsim in omnibus, potissimum autem humidis pratis prouenit.

TEMPVS.

In Iunio, antequam gramine denudentur prata, parsim floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum sit uehementer amara, calidâ & siccam esse nemo nescit, idemque cum Succisa temperamentum habet.

VIRE.

Easdem quas Succisa facultates obtinet. Potissimum autem scabiem & tussim sanat.

DE SMILACE ASPERA CAP. CCLXXIII

NOMINA.

MILACE *ῥάβδος* Dioscoridi, *ῥάβδος* Galeno, *Smilax aspera* Latinis dicitur, officinis nostris incognita, germanicè *groß schenck* oder *schampff* *Winde*, ab aculeis quos habet, nominari aptè potest.

FORMA.

Folia habet Perysimeno similia, uel, ut Theophrastus ait, hederacea: ramulos multos, tenues, Paliuri aut Rubi modo aculeatos. Circumuoluitur arboribus sursum deorsum se circumagens. Florem candidam, fructum racemosum fert, cum maturerit rubentem, gustu leuiter mordentem. Radicem crassam & duram.

LOCVS.

In palustribus & asperis nascitur, Plinio autem teste in conuallibus opacis.

TEMPVS.

Smilacè quidem asperam nascentem, non uidi: sicca enim aliunde ad me transmissa est, ita ut certò indicare quo tempore floreat aut fructum producat, haud possum. Id quod ideo referre uolui, ne nos calumnian di ansam habeat olor peruerius, si non ex omni parte picturam naturæ ipsius herbae formæ respondere uiderit. Cogitet enim non uiridem, sed siccam nos pingendam tantum dedisse. Theophrastus tamen libro ij, cap. ult. de histor. plant. hanc uerno tempore florere scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quale sit eius temperamentum, uires satis declarant, & folia ipsa atque fructus, quæ singula in gustu lenem quandam mordicationem præ se ferunt, ut calidam esse & siccam haud dubium sit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Huius folia & fructus si antè & post bibantur contra letalia uenena efficacia sunt. Traditum

SMILAX
ASPERA
Großflüchsiges Nessel

A Traditum est, quod si quis tritum eorum aliquid nuper genito infanti bibendū dederit, nullum illi postea uenenum nociturū. Conciditur etiam in alexipharmaca.

EX GALENO.

Milax aspera clauiculis plena est, ut arboribus sursum deorsum diuersimodè circumuoluitur. Folia gustata acrimoniā aliquam habent, & alioqui si illis utaris calesciunt.

EX PLINIO.

Coronam ex ea factam impari foliorū numero, aiunt capitis doloribus mederi. Contra uenenata efficacissimi acinorū corymbi, in tantum ut acinorū succo infanti bus saepe infusato, nulla postea uenena nociura sint.

DE SMILACE LEVI. CAP. CCLXXIIII.

NOMINA.

SMILAX dicitur Dioscoridi, *μύλαξ* Galeno & Paulo dicitur. Latinis Smilax laeuis. Officinis & herbarijs Volubilis maior, à nonnullis Campanella, & Funtis arborum, Germanis *Windenstraute*, glatte *Winden*, oder *woich Glodden* uocatur. Laeuis autem non alia ratione, nisi quod aculeis careat, dicta est.

FORMA.

Hederae similia folia habet, molliora tamen, lauiora & tenuiora. Ramulos supra dictae similes, aculeis carentes. Conuoluitur & haec arboribus, ut prior. Fructū ferru lupino similem, nigrum, paruum, super quem semper flores albi, copiosi, & orbiculati per totam Smilacē exeunt. Aestate tabernacula per ipsam fiunt, autumno autem folia cadūt. Ex qua descriptione planum fit omnibus, herbam hanc quam uulgus herbariorū Volubilem maiorem uocat, esse Smilacem laeuem, quod illi scilicet singulae notae à nobis commemoratae conueniant. Id quod etiā pictura Smilacis asperae, si cum hac cōferas, satis demonstrat, quam uno hoc nomine dedimus, ut ex eiusdem collatione manifestius laeuis ipsa agnosceretur. His accedit antiqui & manuscrip̄ti herbarij testimonij, qui Smilacem laeuem, Volubilem maiorem interpretatur. Eius etiam pictura, Volubilem quam maiorem appellamus, penitus exprimit.

LOCVS.

Nascitur passim per frutera, & sepibus sese inuoluit. Amat culta, & in ijs etiā potissimum gignitur.

TEMPVS.

Aestate floret, autumno semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Modicam amaritudinem in gustu praeseferit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius semen cum Dorycnio, & utrunq; trium obolorū pondere potum, somnia multa & turbulenta facere fertur.

EX GALENO.

Milax laeuis facultate quodammodo praedictae similis est.

EX PLINIO.

Nullius est effectus.

APPENDIX.

Empirici hodie succo Volubilis maioris ad calidas utuntur passiones, capitis potissimum & oculorum.

SMILAX
LEVIS

Großglatte Winde

NOMINA.

SISYMBRION Græcis, Sisymbriū Latinis appellatur. Sisymbriū dici putat Varro à Sisymbrio, quæ fuit ueteribus comædijs meretricula. Coronam etiam Veneris nonnulli dixerunt, uel quod ob odoris suauitatem quam præ se fert, eo iuuentus quæ amoribus gaudet coronata, in comædionibus suis blando odoris oblectamento suas illecebras commendaret. Vel potius, quod Sisymbrij caulis articulatum per internodia uerticillato florum ambitu concinnè coronetur.

GENERA.

Sisymbrij duo sunt genera. Vnum quod simpliciter Sisymbriū dicitur: hoc seplafarij Balsamitæ, ut manuscriptus etiam testatur herbarius, uulgus autem Mentha aquatica, Germani Sifymbriung, Waffereimung / oder Bachmüung uocant. Alterum cum adiectione Sisymbriū cardamine nominatur. Officinis Nasturtiū aquaticum, Germanis Brunnenkreß. Sic uerò dictum, quod sapore Cardamum, hoc est Nasturtium, imitetur.

FORMA.

Sisymbriū hortensi Menthe simile, quadrato caule, quadantenus purpurascente, folijs Menthe, serratis, latioribus & odoratoribus: floribus internodia geniculatim coronantibus, uerticillato semper ambitu. Sisymbriū cognomento cardamine folia inter inuicem orbiculata habet, cum autè creuerint ut Eruce folium laciniatum fiunt. Caule profertur cauo, sequepedali, ima sui parte pluribus radicularum fibris subinde capillato, è cuius alarū cauis cirri frequentes sinuati erumpunt. Flore candido. Semine Eruce instar in filiquis acris & exiguis.

LOCVS.

Vtrumque riguos tractus amat. Primum autem potissimū circa stagna & piscinas nascitur. Alterum nusquam non in aquatilibus.

TEMPVS.

Æstate, potissimū uerò Augusto mense, cum Mentha florent.

TEMPERAMENTVM.

Sisymbriū primū exalfaciat atque resiccatur in tertio ordine. Alterū autē quum secū est, in idem tertij est ordinis exalfacientij & exiccantiū: quum humidū & uiride, secūdi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sisymbrium primum uim calfaciendi obtinet. Semen eius ad strangurias & calculos cum uino potum prodest. Tormina & singultus sedat. Folia temporibus & fronti illinuntur contra capitis dolorem. Aduerfus etiam apum & uesparum ictus ualent. Vomitiones potum sistit. Alterum cardamine cognominatū calefacit, urinam ciet. Comeditur quoque crudum. Lentigines & cutis à sole nigriciem & asperitatem exterit tota nocte illitum, mane autem ablutum.

EX GALENO.

Sisymbriū primum tenuiū partium est, digerentis, calefacientis & exiccantis facultatis. Semen quoque eius tenuium partium est & calidum. Quocirca ipsū quidam cum uino exhibent singultientibus, & tormina patientibus. Sisymbriū quoddam Cardaminem uocant, quandoquidē Cardamo, id est, Nasturtio simile quiddam gustu præfert, eadem ferè potest.

EX PLINIO.

Vtrumque Sisymbriū efficac aduersus aculeata animalia, ut sunt crabrones & similia. Sedant capitis dolorē, item epiphoras. Alij panē addunt. Alij per se decoquunt in uino. Sanat & epinyctidas, cutisq; uitia in facie mulierum intra quartum diem noctibus impositū, diebusq; detractū. Vomitiones, singultus, tormina, stomachi

pp

SISYMBRIVM

ჭიჭმუნგ.

SISYMBRIVM
CARDAMINE.

Bunnenkes.

733

PP 2

disolutiones cohibet siue in cibo sumptum, siue in fucco potum. Non edendū grauidis nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum eicit. Mouet urinam cum uino potum. Syluestre & calculus. Quos uigilare opus sit excitat infusum capiti cum aceto.

DE SIO CAP. CCLXXXVI

NOMINA.

Sion, *ἰσὴν* ἄλλοις *ἰσὴν* Græcis: Sion, Lauer & Anagallis aquatica Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis *Wasserpungen* / *Bachpungen*, oder *Pungen* appellatur. Sion autē nomen sibi adsciuit à concultu, quod Græci *σίων* dicunt: nam excutiendi uim natum est, utpote quod à renibus calculos pellat, urinā & menses ducat. Anagallis aquatica, quod flores eius Anagallidis fœminæ floribus per omnia respondeant. Lauer nomen haud dubiè à lauando cōtraxit, quod sonantibus aquis enatū semper elui gaudet.

FORMA.

Puillus est frutex, rectus, pinguis, folijs latis, Olusatro similibus, minora tamen, & odorata. Quæ deliniatio prorius a stipulatur huic herbæ quam Germani *Wasserpungen* nominant. Hæc enim riuulis gaudet, frutex puillus pinguis est, latis folijs, Hippocleino similibus, & digitis leniter friata iucundū expirantibus odore, Floribus cœruleis, Anagallida fœminam referentibus.

LOCVS.

Inuenitur in aquis citato lapsu repentibus, aut etiam refectibus. Sæpe uerò in riuulicentibus demersum uidetur.

TEMPVS.

In iunio mense floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Quum amara admodū sit hæc herba, ut calefaciat & exiccet necesse est. Atq; hinc iterum colligere licebit, ut patebit ex uerbis Aërij, eam esse Sium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sij folia cocta crudaq; comesta calculos cōminuunt & excernūt. Vrinæ mouent, Fœtus & menses educunt. Dyfentericis utiliter comeduntur.

EX GALENO.

Sium quantum gustu odoratū est, tantum etiam calefacientis facultatis est particeps. Digerit autem & urinā mouet, & calculos renum frangit, & menses euocat.

EX AETIO.

Sium quatenus gustu odoratū est, catenus calefacit, & exiccat. Discutiendi etiā uires habet, urinā mouendi, calculos in renibus dissoluendi, ac menses ciendi.

EX PLINIO.

Prodest urinæ, renibus, lienibus, mulierumq; mentibus, siue ipsam in cibo sumptum, siue ius decoctū, siue semē è uino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisq; quæ gignunt eos, resistit. Dyfentericis prodest infusum. Item lentigini illitum, & mulierum uirgines in facie, noctu illitū momento cutem emendat, & ramices lenit, & scabiem equorum.

APPENDIX.

Veterinarij in hodiernū usq; diem hac herba in tumoribus discutiendis, & scabiæ equorum sananda utuntur, ut hinc manifestū fiat illam esse Sium.

SIVM

Wasserpflanzen.

PP 3

725

DE STRATIOTE MILLEFOLIA
CAP. CCLXXXVII

NOMINA.

Millefolium.
Stratiotes umbellata.

STRATIOTE *ἡ χιλιόφυλλον* Græcis, Stratiotes millefolia Latinis, officinis & herbarijs Millefolium, Germanis Garben / Schaßgarben / Schaßripp / Taufendblatt / & Gerwel nominatur. Stratiotes uero Græcis, id est, militaris dicta est, quod uulnera ferro facta sanat, atque adeo in militia & castris multus eius usus sit.

FORMA.

Frutex est exiguus, dodrantalis & maior. Folia habet pulli auium pennis similia. Suntque foliorum exortus admodum breues, incisuris diuisi. Breuitate uero & asperitate Cumino syluestri maxime assimilantur, & etiamnum breuiora. Huius denique umbella densior & plenior: furculos enim in cacumine paruos habet, in quibus Anethi modo umbellæ sunt. Flores illi candidi & exigui sunt.

LOCVS.

Nascitur in agris asperis, & præcipue circa uias ac semitas.

TEMPVS.

Per integram floret æstatem.

TEMPERAMENTVM.

Non nihil ad strictionis habet, atque adeo exiccat.

VIRÉS. EX DIOSCORIDE.

Eximie utilis est herba ipsa ad sanguinis eruptione, & ad ulcera tætera ac recentia: item ad fistulas.

EX GALENO.

Vulnera glutinare potest, & ulcerib. utilis est. Sunt qui ea ad sanguinis eruptiones utantur, & ad fistulas.

EX PLINIO.

Hetruria Millefolium appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamentum modo foliosam, eximij usus ad uulnera. Boum neruos abicissos uomere, solidari ea, rursusque iungi addita axungia affirmant.

APPENDIX.

Recentiores ad eisdem usus Millefolium suum adhibent, ad sananda nimirum omnis generis uulnera, dissoluendum sanguinem concretum, & ad constringendos menses. Vnde à Stratiote millefolia non esse diuersum omnibus perspicuum sit.

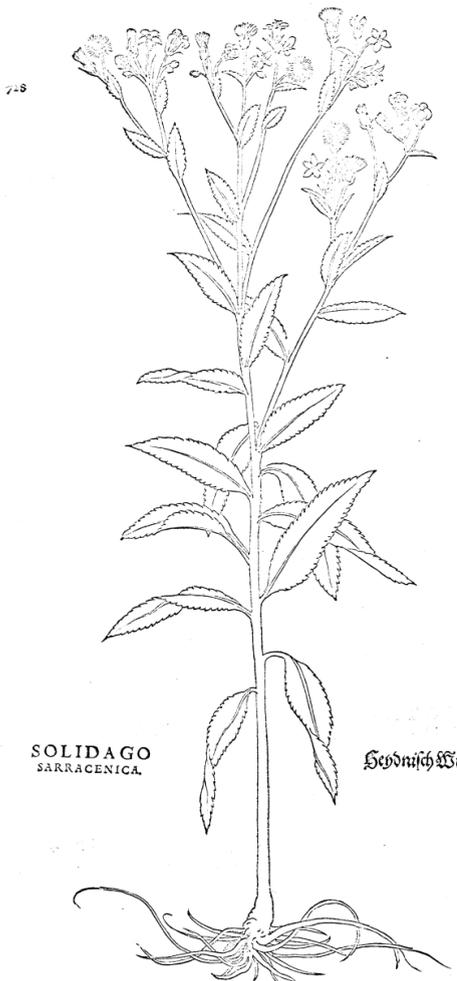
DE SARRA

STRATIOTES
MILLEFOLIA

Sartem.

PP 4

728

SOLIDAGO
SARRACENICA.

Goldroth Wurkraut.

DE SARRACENICA SOLIDAGINE 729
CAP. CCLXXVIII

NOMINA

SVVM nobis non confert quo nomine ueteribus nominata sit herba hec, placuit uisitatā ac ritam nostri temporis herbarijs appellationē usurpare, donec ueriores comperire contingat. Non tamen latet à nonnullis corrupta uoce Cartafilaginé, uel magis deprauata Filaginem nominari, cum dicendum esset Ceratophylacé, quia nimirum partem oculorū ceratoida, hoc est, corneam, defendat, salutisq; percussam aclesam restituat. Cur uerò hoc nomine non appellandā censcam, facit in primis quod descriptio Ceratophylacis illi non conueniat. Dein quod pictura eiusdē in manuscripto herbario illi herbe quam Fortem uocant, prorsus non respondeat. Herbam itaq; Fortem, uel ut alij habent Sortis, nominamus eam quæ Germanis beydnisch Wundkraut uocatur, quod fortē à Sarracenis reperta putetur. Hinc, ni fallor, à quibusdā Consolida Sarracena dicitur, Fortis uerò à uehementi odore.

Herba Fortis nō est Cartafilago, seu ut rectius dicam, Ceratophylax.

FORMA

Caulē rubescētē, duūm triūmue cubitorum ac cauum habēt, è quo prodeunt folia oblonga, in extremitatibus serræ modo incisa, Salicijq; similia. Flores luteos in pappos euascentes. Radicē multifidam, forisq; rubentem.

LOCVS

Nascitur in syluis & in montibus altis. Copiose autem in monte post arcem Turingensē, quem germanico nomine die ödten burg uocant, prouenit.

TEMPVS

Augusto mensē floret.

TEMPERAMENTVM

Gustu adstringit, modicēq; amara est, atque adeo siccare euidentissimū est.

VIRESEXRECENTIORIBVS

Vulneraria herba est, id quod germanica appellatio abundē fatis monstrat. Imposita itaq; uulneribus carnem primum generat, dein statim glutinat. Sicca in puluerem trita recentia uulnera, si inaspergatur, celeriter sanat. Fistulis etiam medetur, malignaq; ulcera mundificat, ac confectum sanat.

DE SAXIFRAGA CAP. CCLXXIX

NOMINA

APΞΙΟΡΑΡΟΝ, ἡ σαξίφραγος, ἢ ἰστρογγή. Græcis, Saxifragon & Saxifraga Latinis. Officinis quibusdā perperam Capillus Venenis dicitur, ut in officinā error
Adianto docuimus. Rectius muraria ruta uocaretur. Sunt qui Saluā uitam hodie nominent. Germanis Gaur-auren & Steinauren appellat. Saxifragon, quod calculos è corpore pellat frangatq;. Empetron uerò, quoniam in faxis proueniat. Officij hodie alias præter hanc latinorū Saxifragas ostendunt, de quibus suo dicemus loco.

Saxifragon cap ditum. Empetron.

FORMA

Surculofus frutex faxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non dissimilibus, nigris, breuibus, folijs Trichomanis, maioribus, interius leuibus, aucta uerò parte annexa puncta habentibus, sine flore, sine femine, radice nigra, superuacua.

LOCVS

In faxis & asperis locis prouenit. Ideo eius magna copia inuenitur apud uetusta ædificia, in lapidum cõmissuris.

TEMPVS

SAXIFRAGA

Saurtauten.

Vere & aestate inuenitur, potissimum autem Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Satis ex facultatibus eius gustuq; in quo manifesta quaedam adstrictio apparet, colligitur hanc herbam calidam & siccam esse.

VIREs EX DIOSCORIDE.

In uino cocta & pota, febricitantibus opitulatur, stranguriae & singulci medetur. Lapides uellicae frangit, & urinam mouet.

EX PAULO.

Saxifraga urinam ciet, & calculos conterit.

DE SILIQVASTRO CAP. CCLXXX.

NOMINA.

 SILIQVASTRVM conuenientissimo nomine à Plinio lib. xx. cap. xvij. dicta est herba haec, à siliquis nimirum magnis & oblongis quas producit. Eadem etiam ab eodem Piperitis, quod semen eius gustatum piperis saporem & acrimoniam praefert, nominatur. Alia tamen est ab ea quam uulgò Piperitum appellant, ut supra etiam monuimus. Sunt qui piper Hispanum, alij piper Indianum, nonnulli etiam piper ex Chalechur uocant. Auicenna uideatur appellare Zinziber caninum. Germanicè dicitur potest Chalechur oder Indianischer Pfeffer.

GENERA.

Maius & minus est Siliquastrum. Maius siliquas producit maiores, & colore subnigras, aut fuscas. Minus contra minores profert, & colore puniceas. Nos tamen utrunq; genus una pictura complexi sumus, utq; hiantes duae pingerentur siliquae curuimus, non sane quod sponte sua sic rumpantur, sed ut quale intus esset semen cereretur. Praeter haec genera alia sunt bina, quorum unum longissimas & colore puniceas, alterum uerò latiores multoq; breuiiores producit siliquas. Damus itaq; quatuor Siliquastrum distincta genera, ut ex pictura manifestissime deprehendat. Horum primum discriminis gratia maius, alterum minus, tertium longum, quartum latum appellauimus Siliquastrum.

FORMA.

Herba est caule rubro & longo, crebris geniculis, folijs Lauri, floribus candidis, femine in siliquis oblongis & magnis albo, uel potius flauescente, tenui, gustu Piperis acerrimo. Radice unica, subalba, capillamentis fibrata. Ex qua nimirum delineatione facit constat herbam cuius picturam damus esse Plinij Siliquastrum seu Piperitum. Caule siquidem, ut ex Castore collegit Plinius, rubro & longo, denis etiam geniculis, unde folia Lauri folijs similia erumpunt, femine albo, tenui admodum, gustu piperis. Quibus omnibus etiā Siliquastrum & Piperitidis nomenclaturae, quae huic optime quadrat, accedunt.

LOCVS.

In Germania iam in siccilibus ac testaceis satum passim ferè prouenit, Perpaucis autè annis Germanis incognitum fuit.

TEMPVS.

Aestate quidem floret, atque mox decidente flore siliquae primum herbaceae, dein puniceae aut fuscae coloris subnascuntur, plena femine.

TEMPERAMENTVM.

Valenter exsiccatur atque delicat, id quod feminis immensa acrimonia, & foliorum amaritudo euidentissime monstrat: ut cerè non temerè pleriq; hoc femine loco uert

SILIQVASTRVM
MAIVS ET MINVS.

Calcuttischer Pfeffer.

SILIVASTRUM
TERTIVM.

Langer Indianischer Pfeffer

99

SILIQVASTRY
QVARTVM.
Zeyher Indian
Pfeffer.

co ueri Piperis utantur: eadem enim facultates haud dubie habet, quas etiā ex Dio scoride sumptas subiiciemus.

VIREſ. EX DIOSCORIDE.

Piper cōmuniter calefaciendi facultatē habet, urinā mouendi, cōcoquendi, extra hendi, discutiendi, & quæ pupillas oculorū obtenebrant exterendi. Prodest rigori- bus circuitu certo inuadentibus potū & inunctū. Venenatorū moribus succurrit. Fetus ex utero ducit. Tussi & omnibus thoracis affectū. in edegmate & potu sum ptum auxiliā. Cum melle inunctū angina correptos iuuat. Tormina cum teneris Lauri folijs potū foluit. Pituitā ex capite purgat cum Staphysagria cōmanducatū. Dolores leuat, ualeitudinemq̄ tuetur. Appetentiā mouet. Concoctiōnē adiuuat ad intinctus additū. Strumas cum pice exceptū discit. Cum nitro alphas abstergit.

EX PLINIO.

Siliquastrū utile gingiuīs, dentibus, oris suauitati, & ructibus.

APPENDIX.

Auicenna Zinziber caninum abstergere cutis & faciei maculas, lentēsq̄ tradit. Item strumas aliosq̄ tumores, eius semen digerere scribit, ut hinc etiā eadem cum uero Piperi habere facultates colligere liceat.

DE SCORODO. CAP. CCLXXXI.

NOMINA.

ΚΟΡΟΔΟΝ græcè, Allium latinè appellatur. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanicè Knobloch/oder Knobloch. Scorodon autē dicit, ut nōnullis placet, quasi εκασίη πέδη, id est, rudis Rosa, quod aspe- rē supra modum redoleat, & olfacientiū nares offendat. Latini Allium a ἄλλο tortralis uerbo ἀλλάω, id est, exilire, uocāt, quod nimirū exiliendo crescat.

GENERA.

Tria in uniuersum Allij sunt genera. Vnum hortensē & sicutū domesticū mē, Allium hortensē, quod Germani garten oder heymlich Knobloch uocant. Alterū syluestre, quod Græci ἀσπερσέδη, id est, anguinū Allium nominant, in aruis ac campestribus spon te nascens. Cuius nos duo genera damus, quorum primū Germanis wilder Knob loch dicitur, alterum uerō seld Knobloch. Tertium itidem syluestre, urfinum co- gnominant, in syluis proueniens, Germanis Wald Knobloch appellatur.

FORMA.

Allium hortensē frondē uiret cępitia, caule tereti & inani. In cacumine flores in globum circumaguntur, in quo semē emicat. Radicis bulbus tenuis, uelatur mem- branis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & ijs separatim uestitis, in cuius uerti- ce complures fibræ cirrorum exemplo crispantur, tediolo habitu, & aspero sapore. Syluestre folijs constat prælongis, terentibus, intus concavis, iunctā speciem repræ- sentantibus, caule procerō, leni, purpureos flores ostentante, cacumine tum colere tum forma conspicuo, radice bulbosa & capitata, nucleis spicatum cōpactilibus in- tumefcente, summo uertice capillamentis fibrato. Virfinū odore molli, folijs gran- dibus, & Ephemeris non letalis folijs similibus, floribus in summo candidis, capite prætenui.

LOCVS.

Hortensē passim in hortis satum & plantatū prouenit. Syluestre sponte in aruis, ut diximus, & campestribus nascitur. Virfinū autem in nemoribus.

TEMPVS.

Hortensē & syluestre æstate florent. Virfinū autē uere, Aprilis & Maio mensibus.

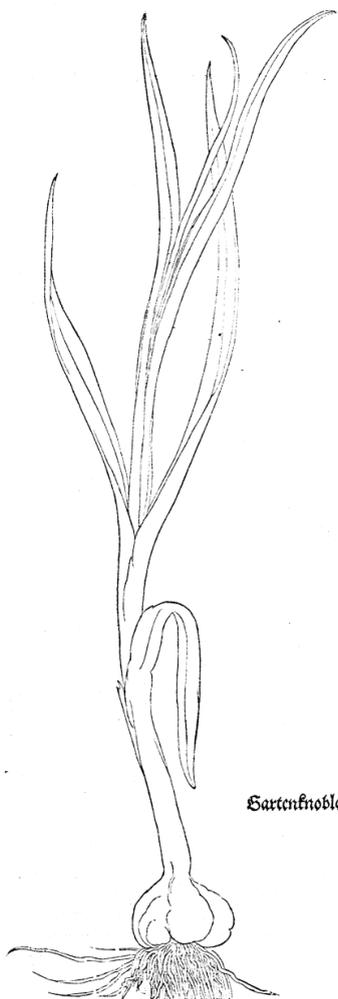
TEMPERAMENTVM.

Allia deficiant & calfaciunt quarto excessu.

VIREſ. EX DIOSCORIDE.

Facultas Allio est acris, calfacit, flatus excernit, aluum turbat, stomachū exiccat.

756

ALLIUM
HOATENSE.

Sartenskoblouh.

ALLIVM SYLVE
STRE PRIMVM.

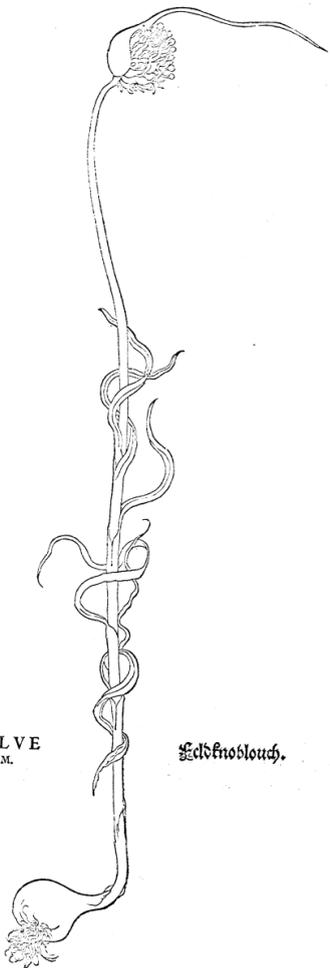
Wilder Knoblauch.

737

99 3

738

ALLIVM SYLVE
STRE ALTERVM.

Edelknoblauch.

739

ALLIUM VR-
SINUM

Wildgarlic.

4 15

C Sium efficit. Inflationes permutat alteratque, & summam corporis cutem exulcerat. Eadem potest Anguinum allium. Comestū latos uentris lumbricos expellit. *Vri- nas ducit.* Contra uiperarū morsus & hamorrhoidū prodest, ita ut non aliud ma- gis, si uinum iugiter fumatur, aut in eodem tritum bibatur. Contra rabioforū mor- sus utiliter illinitur. Allium ipsum in cibo sumptum contra aquarū mutationes con- fert. Asperas arterias clarificat. Veterem tulsim crudum & coctum comestū lenit. Cum Origanide decocto potum, pediculos & lendes enecat. Vsum & cū melle sub- actum illitumque, hypopya & alopecias sanat. Exanthemata cum nardino unguen- to, sale & oleo curat. Alphas, impetigines, lentigines, achoras, lepras, furfuresque exi- mit. Cum teda & thure decoctum, si in ore continetur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morsus cum ficulneis folijs, & Cumino illinitur. Comae deco- ctum in infesionibus menses & secundas trahit. Eiusdem gratia suffitur. Factum ex eo & nigra oliua intritum, quod Græci *μαθητιν* uocant, urinā cit, & obstruccio- nes aperit. Vtile etiam hydropicis.

EX GALENO.

Excalefacit corpus, crassos in eo humores extenuat, glutinososque in cōdit. Bis ta- men aut ter in aqua decoctū, acrimonia spoliatur: quanquā nec sic quidem uim per- dit extenuandī, uerum facultatē quandam obscurissimā alendi corporis acquirit, cuius antea quā coqueretur, nihil profus obinebat. Ceterū Allium non modo ut obsoniū, uerum etiam ut medicamentū sanitati accommodum, quod obstructa sol- uere & discutere possit, usurpatur. Est autem Allium ex eorum ciborū genere, qui & flatum discutiant, & minimē sium inferant, Ophioleoron domestico, uel reli- qua omnia syluestria, ualentius est.

EX AETIO.

D Allium comestū flatu discutit, sium reprimi, crassos & lentos humores incōdit. Habet tamen quidpiā uirosū, & mali succi, quod amittit si aqua elixetur. Ab eius assiduo usu præsertim calidas temperaturas cauere oportet.

EX PLINIO.

Allio magna uis, magna etiam utilitates contra aquarū & quorumlibet locorū mutationes. Serpentes abigit & scorpiones odore: atque, ut aliqui tradidere, bestia- rum omnium icibus medet, potu uel cibo, uel illitu. Priuatim contra hamorrhoidas prodest, cum uino redditū uomitu. Ac ne contra araneorū murum uenenatū mor- sum ualere miremur, aconitū, quod alio nomine pardalianches uocatur, depellit: item Hyoscyamū: contra canū morsus, inque uulnera cum melle imponitur. Ad ser- pentium quidem icibus potū cum restibus suis, efficacissimē ex oleo illinitur. At tritisque corporū partibus, uel si uesica intumuerit, Quin & suffitu eo, secundas partus euo- cari existimauit Hippocrates: cinere eorū cum oleo, capitis ulcera manantia sanita- ti restituens. Sufpiriosus coctum, aliqui crudum id dedere. Diodes hydropicis cum Centaurea, aut in fico duplici ad euacuandā aluum: quod efficacius præstat uiride, cum Coriandro in mero potum. Sufpiriosus aliqui & tritū in lacte dederunt. Praxa- goras & contra morbū regni uino miscuit: & contra ileum in oleo & pulre, sic illi- nens. Strumis quoque. Antiqui & infanientibus dabant crudum. Diodes phrene- ticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodest. Dentū dolo- rem tribus capitibus in aceto tritis imminuit: uel, si decocta aqua colluuntur, adda- rurque ipsum in caua dentū. Auribus etiam instillatus succus cum adipe anserino. Phthiriasis & pruriginis potum, tulsim item in aceto & nitro. Cōpescit & destilla- tiones cum lacte coctū, uel tritum permixtū uel caseo molli: quo genere & rauciaz- tem extenuat: uel phthirū, in fabæ forbitione. In totum autē coctum utilius est cru- do, elixumque tosto, sic & uoci plus confert. Tineas & reliqua animalia interaneorū pellit, in aceto mulso coctū. Tenafimo in pulre medetur. Temporū doloribus illi- tum, elixum, & pustulis coctum cum melle, deinde tritum. Tulsī cum adipe ueru- sto deco-

sto decoctū, uel cum lacte. Aut si sanguis enā excretur, uel purulenta sint. Et pituitae sub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo sumptū. Cōuulsis & ruptis cum sale & oleo. Nam cū adipe tumores sulphureos sanat. Extrahit fistulis uita cum sulphure & refina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentiginis exulcerat, sanatq; cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Suggillata aut liuentia ad colorē reducit, cōbustum ex melle. Credunt & comitialē morbum sanare, si quis in eo cibo utatur aut potione. Quartanas quoq; excutere potū caput unum cum Laferpitij obolo. In uino austero rursim, & alio modo acceptum. Suppurationes quantaslibet sanat, fractae incoctū fabae, atq; ita in cibo sumptum, donec sanitate restituat. Facit & somnos, atq; in totum rubicundiora corpora. Venerem quoq; stimulat cum Coriandro uiridi tritum, potumq; ē mero. Ceterū contra pituitam & gallinae & gallinae prodest. Mixtum farre in cibo, iumentis urinam reddere, atq; non torqueri tradunt, si eo trito natura tangatur.

EX SYMEONE SETHI.

Cōmodissimū est crassum & tenacē, aut crudam humore aggregantibus: cum enim incidit, & obstructions ab eo factas tollit. Habet uerò quippiam mali succi, quod decoctū aqua abijcit. In frigidis temperatus saepe sanitate praeseruat. Temperatura uerò calidos, laedit, & maxime oculos, caput, pulmonem, & renes eorum. Proprietate autem quadā situm à salso humore factam sedat, & lumbricos eicit, & flatu discuit. Erit uerò sanum usum offendat, nihilominus tamen eius hebetudinem propter humiditatem orram sanat. Semen in calidis corporibus exiecit. In frigidis uerò & humidis corporibus idem calefacit, Veneremq; excitat. Est etiam remedium contra uenena, & morsu uenenatorū, perinde atq; theriac: unde & Galenus hoc theriacam rusticorum uocat. Hoc ipsum fugiunt serpentes, tanquam Rutam. Quapropter Persae coquinas ipsorum Allijs replent. Non solum autem flatus discunt, sed etiam horum generationē prohibet. Colicos affectus à flatibus ortos, & diuturnos coxendicū qui à pituita proueniunt dolores, iuuat. Alimentū & sanguinē extenuat, & faciem rubificat, asperamq; arteriam purgat. Si uerò asserur, & corrosis dentibus aut propter humiditatem dolentibus imponatur, prodest. Non solum uerò sumptum ad uenenatorū morsu confert, sed etiam postquam tritum est, superpositum. Laedit praegnantēs & lactentes, mensesq; ducit.

DE SANCTI IACOBI FLORE

CAP. CCLXXXII.

NOMINA.

NVM herba haec ueteribus Graecis & Latinis cognita fuerit, nondum certò affirmare aut inficiari audeo. Vulgus tamen herbariorū sancti Iacobi florem aut herbam nominat. Officinis incognita est, Germani S. Jacobi blām appellant.

FORMA.

Herba est fruticosa, cauliculo rubente, multifariā striato, folijs exiguis, Erucae instar confectis, floribus luteis, forma Chamemeli floribus haud dissimilibus, radice adnascens multas habente.

LOCVS.

Nascitur in agrorū marginibus, & aquarum ripis, locisq; arenosis.

TEMPVS.

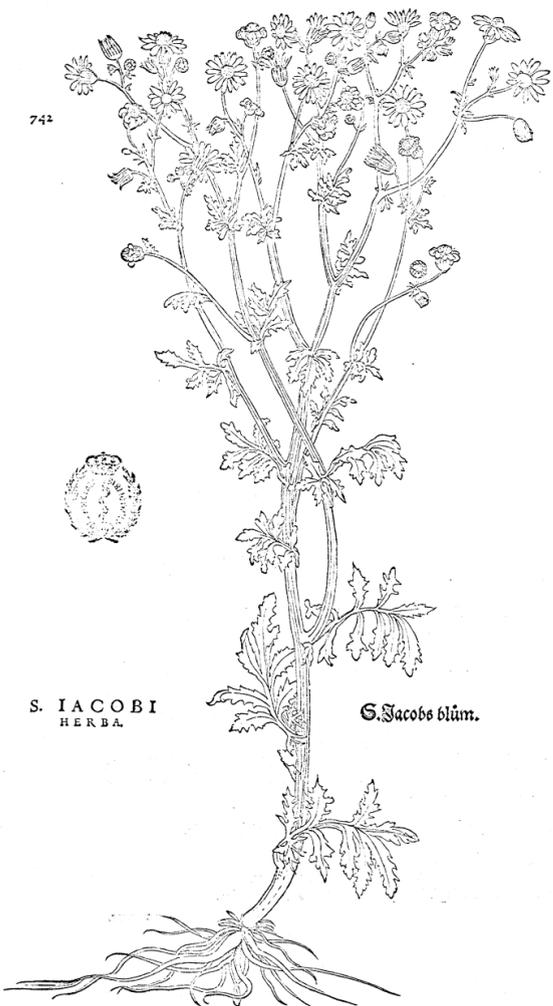
Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Amara est & adstringit, ideoq; calidam & siccam esse constat.

VIRES.

742

S. IACOBI
HERBA.

S. Iacobi blüm.

VIRE.

Recentiorum medicorum experientia cognitum est, herbam hanc uulneribus mirifice mederi, & ad interanea prodesse. Fistulas quoque sicut curare, & ne ultra serpent prohibere, impostam tradunt. Quae sane omnes facultates pulchre eius temperamento respondere uidentur.

DE SELINO HORTENSIS. CAP. CCLXXXIII.

NOMINA.

SELINON *horrens* Graeci, Apium hortense aut fatium Latinis uocatur. *Apium hortense* Officinae latinum retinuerunt nomen. Germanis *Epffich* oder *Ep-pich* nominatur. Selinon autem Graeci uocant, quasi *δασ* *αδελφον*, hoc est, paludibus impulsium: paludosis enim gaudet, & in ijs enatum latius exurgit.

FORMA.

Apium hortense saepe cubitalem aequat altitudinem: caule rotundo, tenuiter striato, multisque ramulis brachiato: folijs tripartito dissectis, & leniter crispis, in extremis latibus laciniatis: foliulis candidis, & quibus minores haud temere reperias: femine exiguo: radice singulari, longa, capillata. Haec itaque herba, cuius pictura damus, est uerum Apium, quod illi omnes respondeant nota, ad eum ut temere nonnulli putent esse uulgare nostrum Penoselinum.

LOCVS.

In hortis satum prouenit: amarum autem loca potissimum aquosa. Hinc est quod sua sponte non procul a Canstadio Ducatus Wirtenbergenis oppido in paludosis proueniat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret ac femine praegnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo ordine, & siccum in medio tertij.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Ad oculorum inflammationes cum pane aut tenui polenta illitum prodest. Aestum stomachi mulcet. Mammis grumis induratas dissicit. Crudum aut coctum comestum urinam mouet. Decoctum eius radicumque potum, leniter medicamentis aduersatur, uomitum ciens. Aluum cohibet. Semen efficacius urinam cit. Succurrit & ferarum moribus, & ijs qui lithargyrum hauserunt. Inflationes discutit. Misceatur etiam utiliter medicamentis dolorem leuantibus, theriacis, & tussis medentibus.

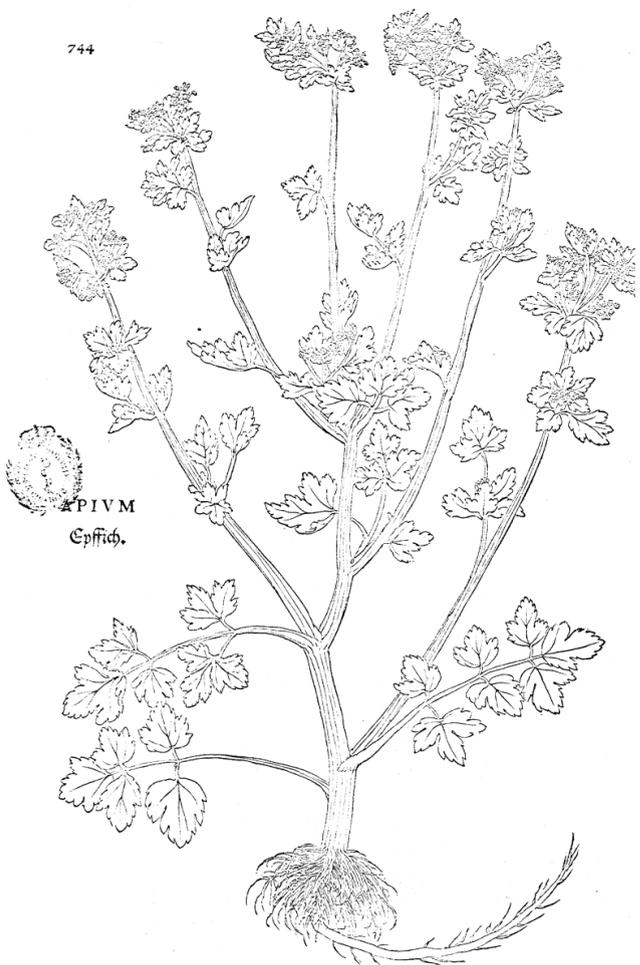
EX GALENO.

Apium usque adeo calidum est, ut & urinas & menses cieat. Flatus quoque discutit, & magis semen quam herba ipsa. Ori, stomachoque gratissimum.

EX PLINIO.

Rami Apij largis portionibus per iura innatant, & in coedimentis peculiariter gratiam habent. Oculis illitum cum melle, ita ut subinde foueam feruenti succo decocti, alijsque membrorum. Epiphoris per se tritum, aut cum pane, aut polenta impostum, mire auxiliatur. Pisces quoque si agrotent in piscinis, apio uiridi recreantur. Verum apud eruditos non aliud erutum terra in maiore sententiarum autoritate est. Ad cibos non est admittendum, imò omnino nefas: nam id defunctorum epulis ferilibus dicatum existimant. Ipsius quoque uisus claritati inimicum. Eos qui edent steriles cere mares fecundasque tradunt. In puerperis uerò ab eo cibo comitales qui ubera hauriunt. Innotentior tamen esse marem. Eaque causa est, ne inter nefastos fructus damnet. Mammarum duritiam impostus folijs emollit. Suauiores aquas potui incoctum praestat. Succo maxime radices cum uino lumborum dolores mitigat. Eodem iure infusillato grauitatem

744

APIUM
Epfich.

uitatem aurium. Semine urinā cicit, menstrua ac fecundos partus. Et si foueantur se-
mine decocto sugillata reddit color, cum oui albo illitum. Aut ex aqua coctum po-
rum renibus medetur. In frigida tritum oris ulceribus. Semen cum uino, uel ra-
dix cum ueteri uino uesicae calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex uino
albo.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, obstructions tollit, non inflat, magis uerò flatus discutit, & menses
ducit. Difficuler autem concoquitur, atq; ob eam causam oportet ipsum in medio
ciborū sumi. Paululum quid uentrem sistit. Proprietate uerò quadam comitiales
lædit, & oportet hos omnino abstinere. Sæpe enim quidam qui ferè ex hoc morbo
conualuere, parati autem eum incidere, ex eius usu iterum comitiales facti sunt. Of-
fendit etiam testes. Semen autem quàm folia ualidius & efficacius, & eo radix. Pro-
dest ad singulos à crasis excrementis profectos. Abstergit renes & uesicā. Obstru-
ctiones in uenis & arterijs factas aperit. Semen præsumptū, ebrietatem arceat. Con-
fert etiam ad bonum * corporis odorem, multisq; crebriore huius usu grauem * cor-
poris odorem abegerunt. Mulieres ad rem ueneream promptiores facit. Si in hu-
ius decocto calculosi desidant, calculos, ut ferunt, eijcit, & difficultatē urinae sanat, &
renes curat. Lactantes mulieres oportet ab eius usu abstinere: minuit enim lac.

* a. oris
* oris

S> BARBARAE HERBA
CAP. CCLXXXIIII.

NOMINA.

NOME huius herbe aliud nomen, quàm quo uulgò appellatur, afferre
potuimus. Superstitione enim quadam ducti prioris temporis herba-
rii, diuæ Barbaræ herbam nominarunt. Nec nos aliud nomen utcu-
que inuestigantes ex herbariis rei peritis extorquere potuimus. Germa-
nis *S. Barbara* trauit uocatur.

S. Barbara herba
Barbari dicta.

FORMA.

Caulem habet rotundū, solidum, striatum, folia Erucae modo lacinata, flores lu-
teos, siliquas teretes, femine refertos, radicem ex obliquo prodeuntē, & oblongam.

LOCVS.

Pasim in campestribus nascitur.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensibus fleret, ac subinde in siliquis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti primum subacris esse, dein parum etiam adstringere uidetur, ut calidā
& siccam esse nemo dubitare debeat.

VIRES.

Vulnerariam herbam esse & temperamentū eius & experientia docet. His uerò
potissimū ulceribus medetur quæ impura sunt, & in quibus caro supercrefcens fue-
rit; nam quia ualenter siccatur, ideo sordes extergere, & carnes minuere potest.

746

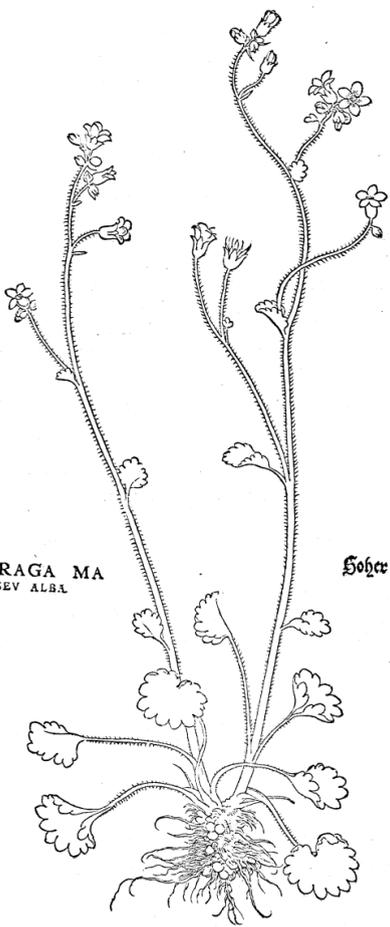

S. BARBARAE
HERBA.

S. Barbara frant.

SAXIFRAGA MA
IOR SEV ALBA

Hoher Steinboch.

747

112

DE SAXIFRAGA MAIORE

CAP. CCLXXXV.

NOMINA.

Nueterbus Græcis & Latinis herba hæc cognita fuerit, nondum mihi constare ingenuè fatcor. Vulgus herbariorum & officinæ Saxifragā maiorem, & albam, quod scilicet mirificam in cōminuendis frangendisq; calculis uim, ac flores albos habeat, hodie uocant. Germani hōhen Steimbredy / uel weissen Steimbredy appellant.

FORMA.

Caulē habet lanuginosum, subrubicundū, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri feminis quantitate referentia adhærent, partim alba, partim rubea, quibus officinæ pro semine eius utuntur.

LOCVS.

In pratis & montibus, potissimum siccis, prouenit.

TEMPVS.

Maiō mense floret, dein statim euanescit.

TEMPERAMENTVM.

Quum flores, folia & radix gustanti amara sint, calidam & siccam in ordine tertio esse uenifimile existit.

VIRES.

Vrinā mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abstergit enim expurgatq; & quæ in uenis est crassitiem, sicut omnia alia quæ amara sunt, incidit. Menfes quoque cit, crassāq; ac glutinosā ex thorace educit.

DE SAXIFRAGA LVTEA

CAP. CCLXXXVI.

NOMINA.

NOMEN hoc in presentia fingere adlubuit, cum scilicet aliud quo herbam hanc appellaremus non occurreret, ut hac ratione à priori discerni posset. Saxifragā autem uocare placuit, quod nimirū calculos frangat. Ad quod sanè nomē alludentes Germani Steimbredy nominant, quod idem ualeat, ac si Trifolium frangens lapidem dicerent. Alio nomine gulden oder gecler Hec, & quod sententiam nostram confirmat, Steimbredy, à cōminuendo lapide appellant. Luteā uerò diximus à luteis floribus, uolentes eam ab alba discriminare Saxifraga. Cōmodissimè itaq; germanicè gecler Steimbredy uocabitur. Perperam ea officinæ nonnullæ pro Nihilio usurpant, ut suo etiā loco indicauimus.

FORMA.

Caulē cubiti ferè altitudine obtinet, folia scenograeco similia, in quouis pediculis tria: floribus pluri, multò tamen minoribus, luteis, odoratis, deorsum nutantibus, femine per ramulos diffuso rotundo, radice subcandida.

LOCVS.

Parsim in aruis & segetibus prouenit.

TEMPVS.

Floret tota ætate, potissimū autem Iulio mense, in quo semen etiā producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse gustus abundè docet: amara enim & subacris existit.

VIRES.

Abstergit, expurgat, & quæ in uenis est crassitiē incidit, atque adeo obstructions iccinoris

749

SAXIFRAGA
LUTEA

Grosser Steinlee.

113

Ciccinioris & lenis tollit. Urinā mouet, menses cit, lapidem frangit, & quæ in thora-
ce sunt glutinosa extenuat & educit. Recte itaq; recentiores in obliuionibus re-
num & uellicæ, earundemq; partu calculis hac herba utendum esse docent. Succus
etiam eius herbæ ac florum eiusdem ad caliginē oculorum instillatus confert.

DE SISARO CAP. CCLXXXVII.

NOMINA.

Sifer. *Sisaron* Græcis, *Sifer* Latinis, uulgo *Pastinaca*, quod ei congener sit,
appellatur. Sunt qui extrinis priorib; literis diminutive forma *Serullū*,
aut *Seruillam*, aut *Cherullā*, pro *Siserculo* nominent. Germani ad cor-
ruptam hanc appellationē respicientes, *Serlin* & *Serlin* uocant.

GENERA.

Duo sunt *Sisari*, *Plinio* lib. xx. cap. v. autore, genera, Vnum *fatiuū*, quod iterum
duū est generum: unum enim magnum dicitur, Germanis *groß 3am 400er*.
Alterū uerò minus, quod iudem priuatim *Seritum*, uel *3am 400er*,
uel *400er* dicitur nominant. Alterum erraticum, quod *weiß 400er* appellant.
Baucias. Officinis nonnullis *Baucias* dicitur.

FORMA.

Sisaron fatiuum. *Sisaron* *fatiuū* caulem habet angulosum, folia oblonga, & in extremitatibus in-
cisa, flores magnū luteos, minus uerò candidos, semen latum & foliaceū, radices in-
tus candidas, iucundi gustus, eiusq; granisimas. Erraticū caule est bicubitali, folijs
Pimpinellæ, sed maioribus, flore luteo & umbella *Anethi*, femine lato & rotundo,
ut *fatiuum*, radice tenui ac longa.

LOCVS.

Copiosè in Germania nostra prouenit: gaudet enim frigidis locis. *Satiuum* qui-
dem in hortis, erraticū uerò passim in incultis, ubertius autem in apricis pratis.

TEMPVS.

Vtrumq; æstate floret, atque subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Sisaron Paulus in tertio ordine, *Galenus* autem rectius in secundo calidum esse
statuit. *Satiuum* autem sicum quidem simul in primo ordine, quandoquidē *Vene-
rem* stimulat: erraticum uerò, quoniam adiectam habet amaritudinē quandā cum
leucula adstrictione, siccius existit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Suauis ori elixa *Sisari* radix, stomacho utilis, urinā cit, & appetentiā excitat.

EX GALENO.

Sisari radix cocta, stomacho grata est, & urinam mouet.

EX PAVLO.

Sisari radix cocta, stomacho utilis est, & urine cienda. Semen tenue est & dif-
fuforium, ualidumq;: idcirco ijs quos singultus & tormina male habent, cum ui-
no exhibetur.

EX PLINIO.

Sifer erraticum *fatiuum* simile est & effectū. Stomachū excitat, fastidium discutit.
Ex aceto laespiciato sumptum, aut ex pipere & mullo, uel ex garo, urinam ciat, ut
Opiem credit, & *Venerem*. In eadem sententia est *Diodes*. Præterea cordi conue-
nire consuefcenū, aut post multas uomitiones perquam utile. *Heraclides* contra
argentum uiuum dedit, & *Veneri* subinde offensanti, agrisq; se recolligenti-
bus. *Satiui* priuatim fucus cum lacte caprino po-
tus, sistit aluum.

751

SISARUM SATIVUM
MAGNUM

Geoffam Rosen.

fr 4

SISER
SATIVUM.

Sisymb.

253

SISER SYL-
VESTRE

W. B. S. P.

C

NOMINA.

ΥΚΗ Ἰμύση Græcis, Ficus fatiua Latinis & officinis, Germanis Feigenbaum dicitur.

FORMA.

Ficus fatiua arbor est non magnopere procera, quanquã amplissimã quãdam inueniantur, uel pyris gmula magnitudine, caudice breui, cortice leui, medulla carnosã, folio perquam magno umbrosoq; profundè admodũ laciniato, sine flore, pomo quod supra folij pediculũ nascitur, tubinato, molli, intus granofo, succo cum maturefcit lacteo, postea melleo: radicibus multis, obliquis ac longis.

LOCVS.

Iam in plerisq; Germaniã nostrã horis plantatur, at in paucissimis fructus maturos producit. Calidiora & aprica loca amat: arbor enim omnũ ferè tenerrima & delicatissima, gelicidia & glacies horret.

TEMPVS.

Germinat sub Arcturum post uer, aut paulò ante solstitium.

TEMPERAMENTVM.

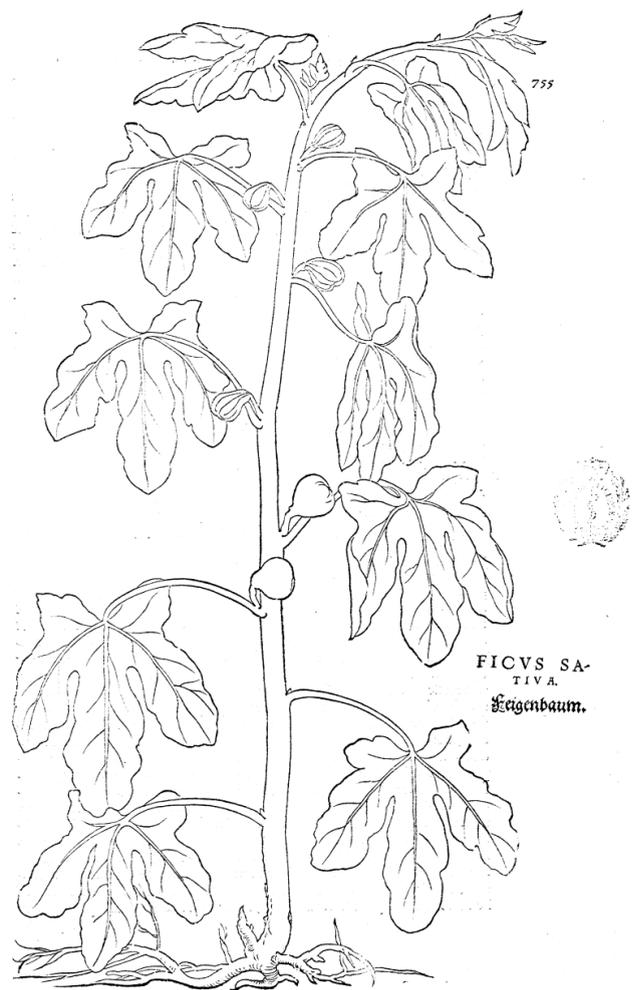
Ficus arbor calidã temperaturã est, tenuiumq; partũ, ceu indicant tum liquor eius, tum foliorum succus. Valenter enim eorum uterq; calidus est. Ficus quoque recentes & aridã primo ordine completo calefaciunt, aut secundo incipient: deficiant uerò in medio primi.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Fici maturę, generã recentẽ stomacho noxiã. Aluum soluunt, sed faciẽ ab eis contracta fluxio sistitur. Exanthemata & sudores prouocant. Sirim sedant, calorẽ restinguunt. Sicca nutriunt, calefaciunt, sirim magis afferunt, bonam faciunt aluum. Fluxionibus tamen stomachi & uentris inutilis: arteriã uerò, uesciã & renibus utiles. Amicte etiã ipsos quos longa ualẽtudo decolorauit, asthmaticis, comitiãli morbo laborantibus & hydropicis. Decoctã cum Hyssopo & potã, quã in thorace sunt purgant. Veteri tulsĩ, & diuturnis pulmonis affectibus profunt. Aluum molliunt, tusa cum nitro & croco manducata. Decoctũ earum arteriã & tonsillarum inflammationibus gargarizatu confert. Cum hordeacea farina cataplasmati miscetur, & in muliebria fomenta cum fenogracio, aut psilana. Cum Rura decoctã, in torminibus infundunt. Coctã, trita illitaq; duritiã discutiunt, parotidas ac furunculos emolliunt. Panos maturant, maximè tride, nitro, aut calce addita. Crudã cum antedictis tusa, eadem efficiunt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramento sutorio difficiles curatũ & maleficas tibiãrum fluxiones sanant. Quin cum uino decoctę, addito absinthio & hordeacea farina, hydropicis illita auxiliantur. Crematã & cerato cõmixta, perniones sanant. Crudã & trita sinapi humido exceptã, ac auribus imposita, sonitus & pruriginẽ curant. Succus tam sicut frutis quã sicut Fici, coaguli modo lac coagulat, concretumq; ut acetum dissoluit. Exulcerat corpora, ac uenarum ora aperit. Soluit aluum. Vterum laxat, cum Amygdala trita potus. Menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut tyrhenica cera. Podagricorũ cataplasmati cum farina fenigraci & aceto utilis. Lepras, lichenas, discolorẽ a sole cutem, alphas, scabies, achoras, cum polenta expurgat. Infiltratum plagã percussis à scorpionibus, uenenatorũ ictibus, & rabiosi canis moribus auxiliatur. Dentium doloribus lana exceptus prodest, & cauis eorum inditus. Myrmeciam tollit cum adipe circumlita in ambitu carne.

EX GALENO.

Fici arboris liquor, & succus foliorũ eius non mordicat tannũ, aut absterget uehementer, sed & ulcerat, & ora uasorũ relaxat, & myrmecias enicit. Verum & purgare potest.

C potest. Ficus arida tumores duros concoquunt, eosq; statim discutunt. Atq; ipsae per se illitae eiusmodi uim obtinent. Sed & decoctū earum eiusdem utiq; naturae est. Verum ubi magis concoquere consiliū est, miscenda est farina triticea: ubi uerò plus digerere, hordeacea. Panis horum in medio est. In praesentiarū haec de caricis nouisse sufficiat. Scire uerò oportet, quod quae pinguiores sunt, magis possunt concoquere: quae uerò gustu acriores, magis tum extergere, tum discutere. Caeterū quod ex his plurimū in aqua coctis efficitur, simile est melli non solum consistens, sed & facultate. Porrò Ficus uirides come esse propter admixtam humiditatem facultatis sunt imbecillioris: subducunt tamen aluum utraq; tum humidam tum siccam. Praeterea Ficus comedibiles sunt, & facile in totum corpus peruadunt, penetrantq;. Nam & abstergendi uim possunt haud obscura: cuius gratia cōmanse, & calculosis renibus arenularū uim propellant. Caricē licet multiplici utilitate cōmendantur, si quis tamen crebrò largiterq; estauerit, sentiet non esse innoxias. Non admodū enim probum sanguinē gignunt, quapropter pediculorū quoq; agmen eas comitatur. Incidendi extenuandiq; uim habent, quo nomine aluum stimulant ad excretionē, renesq; expurgant. Iecori autem leniū inflammatione obfessis officiant, uelut Ficus quoq;, cōmuni ratione omnium dulcium epularū, non peculiari quadam eximia facultate. Obstructis autē illis, aut scirrhus tentatis, ipsae ex se se proprijs uiribus nihil profunt, nec obfunt: sed incidendibus, extenuantibus, & abstergentibus iunctae, non medio critere auxiliantur: ideoq; medici nonnulli in dictis lenis iecoris affectibus eas longē ante cibum cum thymo, aut pipere, aut zingibere, aut pulegio, aut faturia, aut calamētha, aut origano, aut hyssopo dare soliti sunt. Ad eundē modum cum alio quouis acrem qualitatem, aut omnino incidendi extenuandiq; uim gerente caricas assumere, nō solum ita affectis, sed sanis quoq; ex usu fuerit. Siquidē iecoris meatus, per quos fertur alimentū, patentes apertosq; seruari non solis laborantibus, sed bene ualentibus etiam tutissimū est. Proinde hoc pacto Ficus extenuante sale, acetogaroq; conditas uulgò comedunt, experimento id utile esse cōpertum habentes.

EX PLINIO.

Fici succus lacteus, aceti naturā habet: itaq; coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi, & in umbra sicca ad aperienda ulcera, cienda menstrua, appositus cum luteo oui, aut potus cum amylo. Podagrīs illinitur cum farina foenicraeci & aceto. Pilos quoq; detrahit, palpebrarumq; scabiē emendat. Item lichenas & psoras. Aluum soluit. Lactis ficulni natura aduerfatur crabronū, uesparumq;, & similibus uenenis, priuatim scorpionū. Idem cum axungia uerrucas tollit. Folia & quae non maturere Fici frumis illinuntur, omnibusq; quae emollienda sunt discutendū. Praesant haec & per se folia. Et alij usus eorū, tanquam in fricando liene & alopecijs, & quae cunq; exulcerari opus sit, & aduersus canis morsus. Ramorū teneri cauliculi cuti imponunt. Idem cū melle ulceribus quae ceria uocantur, illinuntur. Extrahunt infra cōta ossa cum Papaueris folijs syluestris. Canum rabioforū morsus, folio trito ex aceto refringunt. E nigra Ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, muris aranei morsibus cum cera. Cinis earum ē folijs, gangrenis, confumendisq; quae excreuant. Fici maturae urinae ciunt, aluum soluant, sudorē mouent, papulasq;. Ob id autumno insalubres, quonia sudantia huius cibi opera corpora refrigescunt. Nec stomacho utiles, sed ad breue tempus. Nec uoci contrariae intelliguntur. Nouissima salubriores quam prima. Medicatae uerò nonnunquam iuuenum uires augent. Senibus meliorem ualeitudinē faciunt, minusq; rugarū. Sitim sedant, calorem refrigerant: ob id non neganda in febribus confectis, quas stegnas uocāt. Sicca Fici stomachū laedunt, gutturi & faucibus magnificē utiles. Natura his exalfaciendi. Sitim afferunt. Aluum molliunt, rheumatismis eius & stomacho contrariae. Vesicae semper utiles, & anhelatoribus, ac suspensorijs. Item icinorū, renum, lienum uirij, Corpus & uires adiuuant, ob id antē athletae hoc cibo pascebantur.

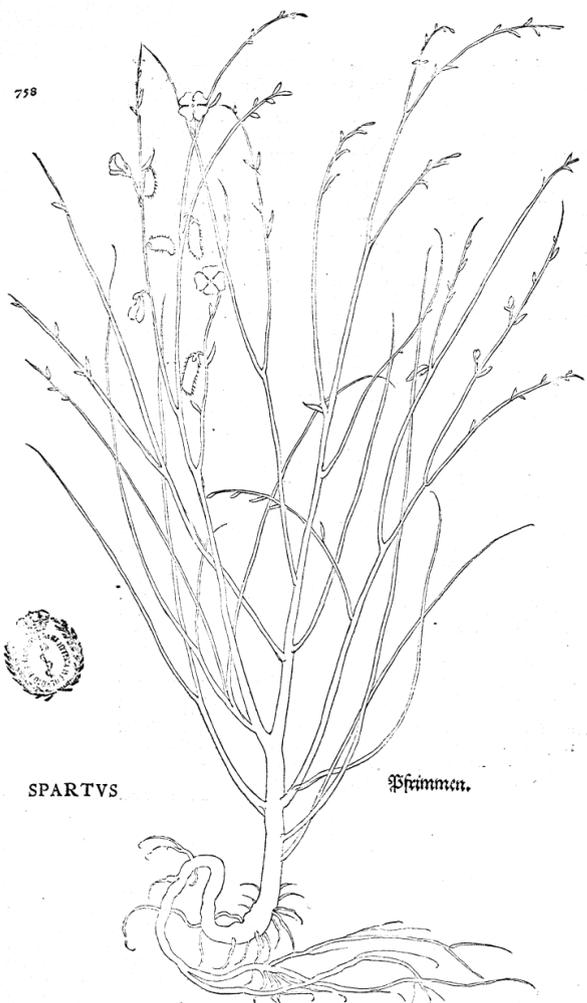
Pythago.

Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transtulit. Recolligentibus se à longa ualitudine utilissimæ. Item comitialibus & hydropticis, omnibusq; quæ maturanda aut discutienda sunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At coctæ cum hyslopo pectus purgant, pituitam, tussim ueterem. Cum uino autem ad sedem, & tumorē maxillarum, & furunculos, panos, parotidas, decoctæ illinuntur. Viles & decocto earum fouere foeminas. Decoctæ quoq; eadem cum fenograceo utiles sunt pleuriticis & peripneumoniacis. Cum Ruta coctæ, torminibus profunt. Tibiarū ulceribus cum æris flore. Pterygibus cum punico mælo. Ambustus, per nionibus cum cera. Hydropticis coctæ in uino, & cum abinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum sistunt manducate. Scorpionū icibus cum sale tritæ illinuntur. Carbunculos extrahunt in uino coctæ & impostæ. Carcinomati, si sine ulcere est, quampinguissimâ Ficem imponi, penè singulare remediū est: item phagedæne. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, adstringit. Bibitur & ad discutendū sanguinem concretū. Item percussis, præcipitatis, cōuulsis, ruptis, cyathis singulis aqua & olei. Datur tetanicis & spasticis. Item potus uel infusus coeliacis, dyentericis. Et si quis eo cum oleo perungat, exalfacit. Item cum cera & rofaceo subactus, ambustus cicatricē tenuissimā obducit. Lufciosos ex oleo illitus emendat, dentiumq; uitia, crebro fricatu. Produunt etiam, si quis inclinata arbore supino ore aliquem nodum eius morfu abstulerit nullo uidente, atq; in aluta illigatum licio è collo suspendent, strumas & parotidas discutit. Cortex tritus cum oleo, uentris ulcera sanat. Crudæ grossi uerrucas & thymos nitro farinaq; additis tollunt, spodiūq; uicem exhibet fructum à radice exeuntū cinis. Bis tostus adiecto pāmmythio digeritur in pastillos, ad ulcera oculorum & scabritiam.

EX SYMEONE SETHI.

Ficus admodū nutriunt, non tamen adfrictam & robustam carnem efficiunt, ut panis ac caro, sed laxam. Ventrem flatibus implent, nisi probè coquantur. Minus uerò quàm cætera opora sunt mali succi, & uentrem proritant, & facillè exeunt. Effatu dignā extergendi facultatē obtinent: proinde arenosâ multa si edantur nephreticis excernuntur. Maturæ Ficus nihil fere obfunt, proximèq; ad caricas accedunt, quæ multa utilia habent. Malum hoc illis inest, quod sanguinem non admodū bonum gignunt, unde & pediculi procreantur. Oportet autem post usum Ficuum, alimentum quod extenuet, ingerere. Ad hæc Fici pulmonem & thoracem iuuant. Aiunt insuper cōtra uenena facultatē habere, si quis singulis diebus ieiunus ijs utatur. Caricæ pectus iuuant, & tusses. Vrinam ciunt, satisq; nutriunt, corporis etiam bonam habitudinē efficiunt. Ante cibum sumptæ, uentrem irritant, sed nisi celerius uentrem pertranseant, non bonum sanguinē gignunt. Quapropter si ad satietatem usque eduntur, scabiem & pruritus excitant. Cibus autem bonus est, & aduersus uenena remedium, si cum nucibus aut amygdalis comedantur. Renes expurgant, & iecoris, lienisq; obstructions auferunt, uerum calefaciunt, & sitim inferunt, & flauam in calidioribus temperamentis bilem procreant. Impositæ parotidibus & reliquis abscessibus, emolliunt & concoquunt, potissimum in ijs quibus sunt carnes molliores. Podagricis cum fenograceo & aceto impostæ, non parum iuuant.

758

SPARTVS

Stimmen.

DE SPARTO CAP CCLXXXIX 759

NOMINA.

SPARTON, *καρπύνη* Græcis, Spartum Romanis uocatur. Officinis incognitum. Germanis *Spinnm* appellari potest. Spartum uero dixerunt, quod funiculi ac uinculi ulum in alligandis uiribus præbeat.

FORMA.

Frutex est uirgas longas proferens, sine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquas phaeolorum modo fert, & in ijs femina lentis formam habentia. Florem luteum, ueluti Leucoion.

LOCVS.

Aridum solum amat, estq; ueluti terræ iuncus.

TEMPVS.

Floret circa Idus Iunias, ac subinde siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, & gustus & uires indicant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sparti semen & flores in aqua mulla pota quinq; obolorū pondere, per superna cum intentione ueluti Elleborus circa periculū purgat. Semen per inferna purgat. Quineciam maceratis in aqua uirgis eius, deinceps uero tuis & expressis, si succus cyathi unius mensura icuinis bibatur, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur. Quidam etiam muria, aut marina macerantes, ischiadicis dytrem in fundunt. Strigmenta autem cruenta elicit.

EX GALENO.

Sparti, quo & uites apud nos alligant, tum semen, tum uirgarum succus, non infrenuē trahentis est facultatis.

EX PAVLO.

Sparti, quo uites ligant, & semen & flos cum mulla pondere quinq; obolorum pota, per superiora purgant uerati modo sine periculo. Semen per inferiora quoque purgat. Virgæ ipsius ad coxendicum dolores proficiunt.

EX SYNEONE SETHI.

Sparti, quo uites ligantur, semen & flores cum aqua mulla si bibantur pondo obolorum quinq; per superiora purgant, ut Elleborus albus, sine periculo. Semen autem per inferna purgat. Virgæ uero ischiadicis profunt.

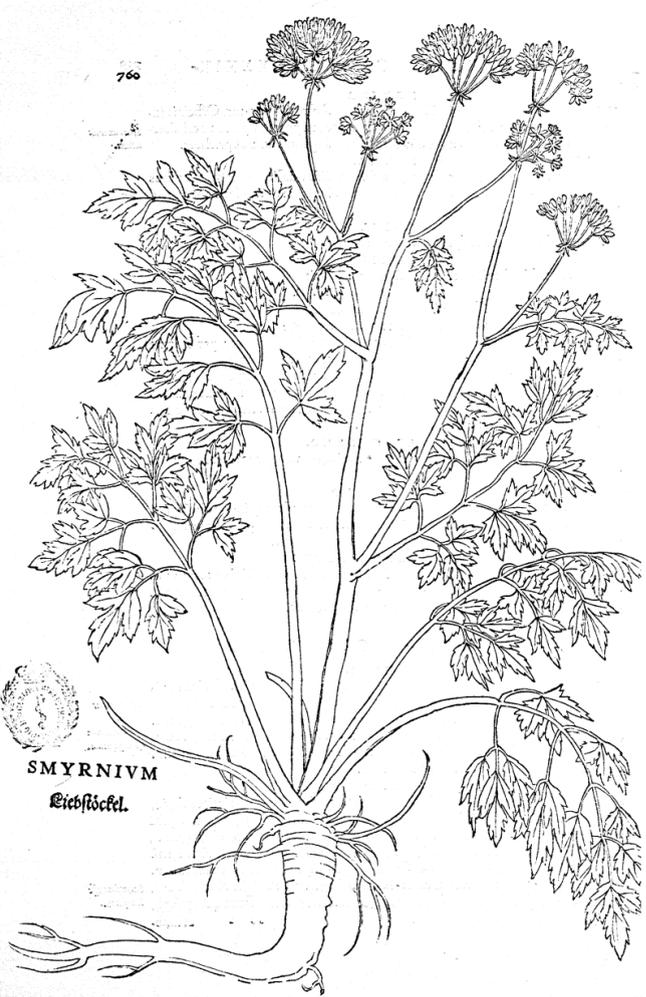
DE SMYRNIO CAP CCXC

NOMINA.

SMYRNION Græcis, Smyrnion Latinis, officinis Leuisticū, Germanis *Leibst* et dicitur. Smyrnion dictū, quod huicidem sit odor qui Myrrha. Errant qui Leuisticum hodie nominatā herbam, eam esse putant quæ Dioscoridi Ligusticum appellatur. Neq; enim caulem geniculatum, neque etiam folia Meliloto familia profert. Tolerabilior est sententia eorum qui arbitrantur secundam esse Dauici speciem.

FORMA.

Caulem habet Apio similē, adnascens obtinentē multas. Folia latiora Apio, ad terram contracta, subpinguia, robusta, cum acrimonia odorata, medicataq; & colore sublutea. Umbellā supra caulem Anetho similem. Semen rotundū, nigrum, sapore acre. Radicē acrem, odoratā, teneram, succosam, fauces mordentē, foris nigram, intus pallidam, aut subalbidā. Cæterū si quis singulas has notas uelit expendere, facile perpendet Smyrnium eam esse herbam quam hodie Leuisticū nominant. Siquidē ea ut Apii caulem profert concaui, ac stolonos multos. Folia quoq; Apij.

760

SMYRNIVM
Lieswickerl.

at latiora, ad terram confrica, subpinguia, firma, cum quadã acrimonia odorata, odore tamen medicato, colore in luteum languido: mucanũ in capitibus caulium Anetho simile: semen rotundũ, nigrum, acrisapore: radicem odoratã, acrem, gustu fauces mordentem, succosam, mollem, foris atram, intus subalbidam, aut pallidam. His accedit quod Leuisticũ forma & odore Apio ualde simile est, ita ut non nulli hac ratione moti putauerint esse Apij speciem quandã: ut congenerẽ esse herbam, quemadmodũ testatur Galenus, nemini dubiũ esse debeat. Vnde iterum li- *Leuisticũ forma et odore Apio simi-*
quidò colligi potest esse Smyrnion, quòd certè statim ab Apio Dioscorides, tanquã similem congeneremq; herbam, idipsum describat. Conueniunt etiam utrarũque herbarum facultates, ut paulò post monebimus. Item Dioscorides scribit Paeoniam fœminã folia Smyrnij habere. Quid uerò folijs Paeoniae fœminae, quã folia Leuistici hodie nominati magis simile: ut nemo dubitare debeat subinde Smyrnion esse Leuisticum.

LOCVS.

Nascitur hodie passim in hortis. Humida autem loca amat.

TEMPVS.

Floret aestiuo tempore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum in tertio ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi facultatem habent radix, herba & semen. Olerũ modo comeduntur folia muria macerata, aluumq; sistunt. Radix serpentũ moribus pota succurrit. Tussis & orthopnoeas mitigat. Urinae difficultati medetur. Illita recentia oedemata, phlegmonas, & duritias discutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Feruefacta & subdita, abortus facit. Semen eius lienis, renum & uesicae uitijis prodest. Menfes & secundas pellit. Cõmodè datur ischiadicis cum uino. Inflationes stomachi lenit. Sudores & ructus ciet. Potũ peculiariter hydropicis, & febriũ circuitibus prodest.

EX GALENO.

Smyrnion est eiusdem generis cum Apio & Petrofclino: fueritq; Apio quidem ualidius, Petrofclino autem imbecillius. Menfes itaque & urinas mouet. Cilices in Amano monte narum Petrofcliniũ uocant. Est quidem & ipsum Smyrnion, minus uerò Petrofclino & Smyrnio acre est. Proinde & ulceribus imponi potest, quia uidelicet sine molestia desiccat. Sed & digerere quae indurata sunt, ualet. Reliqua facultas eius Apio & Petrofclino similis est. Quocirca & femine utimur ad menfes, urinas & asthma. Haec Galenus. Ex ijs Galeni uerbis liquidò apparet duplex esse Smyrnion, unum quod alio nomine Hippofclimon, de quo suo diximus loco, dicitur: alterum autem quod in Amano nascitur monte, de quo hic nobis sermo est.

EX PLINIO.

Urinã & menfes ciunt folia & radix. Aluum sistit semen. Radix suppuraciones recentes, & collectiones discutit: item duritias illita. Prodest contra phalangia, ac serpentes, admixto cachry aut polline, aut apiastro in uino pota, sed pariculatim, quoniam uniuersa uomitiones mouet, qua de causa nonnunquã cum ruta datur. Partus adiuuat, & secundas pellit. Medetur tussi & orthopnoeae radix uel semen. Item thoracis, lienis, renum & uesicae uitijis. Radix autem ruptis, conuulsis auxiliatur. Sudores ciet & ructus, ideo inflationem stomachi discutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Datur ischiadicis in uino cum crethmo. Exprimitur succus radicis, utilis fœminis, thoracis & praecordiorũ desiderijs: calefacit enim, concoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & succus illinitur. Concoctiones facit. Sapore simillima piperi, ideo ad obsonia ununtur cum mulso, oleo & garo, maximè in elixis caribus.

APPENDIX.

C Confer cum iam dictis facultatibus eas quas Leuistico recentiores tribuunt, & comperies proflus easdem esse. Tradunt enim eius semē mouere menses & urinas, inflationes tollere, serpentū moribus mederi, calculos confringere, sudores ciere, uulnera conglutinare, lienisq; obstructions auferre: ad eò ut hinc iterum confiter, Leuisticum à Smyrno non esse, saltem uiribus, diuersum.

DE SILPHIO CAP. CCXCI.

NOMINA.

IA SION Græcis, Lasei, & Laserpitium Latinis dicitur. Vulgo & officinis corrupta uoce, deflexa tamen quadam à Laserpitio pristini nominis umbra, Ostreritū uocatur. Primum siquidē, ut dictum est, Laserpitium, dein deprauata nomenclatura, Ostreritū, postremo Ostreritium cecepit appellari. Qui sanè lapsus facili admodum fuit. Abiecia

Ostreritium car
dicitur.

nancq; prima litera, Asteritium, & dein à mutato in o, Ostreritū, ac postremo magis concile Ostreritium nominare imperiti ceperūt. Veteribus Germanis haud dubie *Laserwurcz* dicta est hæc herba, quam quidem uocem, urpote semilatinā, posterius non rectē intelligentes, in *Oeyserwurcz* mutarunt, Qua quidem appellatio, ne adhuc hodie omnes utuntur Germani.

FORMA.

Caulē ferulæ similem habet, folia uerò Apij, aurei coloris, semē latum, foliaceum, radicem quæ corticem nigrum obtinet, à qua liquor etiam modicè rubens, translucidus, myrrhamq; redolens, ac odoratus defillat. Ex qua quidē descriptione luce clarius constat, herbā hanc cuius picturā damus, esse Laserpitiū, saltem germanicū. Caulis enim ei foeniculaceus, seu ferulæ, hoc est, geniculatus, folia Apij in auri colorē languescētia, semē foliaceū & latum, nempe quod figura exilē foliolū exprimit: radix crassa & multa, foris nigricans, intus candida, miraq; flagrans iucunditate, quæ si uulneratur, liquor profluit lentus, ac modicè rufus, suauissimumq; spirans odorem, & linguam sua acrimonia uellicans, ut sanè nulla sit proflus nota quæ reclamare uideatur. His accedit quod facultates Ostreritij nominati à Laserpitij uiribus non discrepant, quemadmodum ex sequentibus patebit.

Laserpitium ger
manicum.

LOCVS.

Nascitur in Syria, Armenia, Media & Aphrica. Quod ex Armenia & Aphrica afferitur suauissimum odorem habet, præsertim Cyrenaicum, unde & *iris*, id est, succus Cyrenaicus appellatur. Næ hoc Laserpitium aliud est quam concretus ille succus, quem officinæ Belzuinum, uel Ben Iuinum uocant. Quod uerò ex Media & Syria afferitur, Dioscoride teste, uirosū odorem obtinet, ac purillaginē respit, ideoq; uidetur esse id quod hodie officinæ palestina Asiam fœtidam nominant. Quod etiam hinc colligi potest, quod in hodiernum usque diem ex Syria Alexandrina, & hinc Venetias deportatur. Nostrum in montosis locis prouenit, ac in omnibus ferè horris nunc plantatur.

Succus Cyren
nais.
Laserpitium est
Asie fœtidæ.

TEMPVS.

Iunio mense flores admodum exiguos ac candidos, inftar Anisi, profert, atque subinde semē latum.

TEMPERAMENTVM.

Silphij liquor calidissimus est. Verumenimero & folia, & caulis, & radix sit strenuè exalfaciunt. Nostrum etiam Laserpitiū in uniuersum calidius atq; acrius est pipere ipso, adeoq; calefacit & exicat in tertio ordine. Radix autem & semē, folia & caulem superant, ut in eo etiam efficacissimus omnium aliarum partium sit liquor, secundo loco folia, postremo caulis.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C Laserpitij liquor acris est, in fiat. Inunctus cum uino, pipere & aceto, alopecias sanat. Oculorū adem exacuit. Incipientes suffusiones cum melle inunctus dissipat. Cauernis dentium in eorundem dolore inditur, aut cum thure in linteo circumponitur, aut colluuntur eo os cum Pyllopo, & Ficus coctis in posca. His prodest, quos bestia in rabie efferata momorderit, uulneribus impositum. Valet aduersus omnia animantia quae uirus eiulantur, uenenata tela, potus aut inunctus. Scorpionum plagis oleo dilutus circumlini. Gangranis tantee scarificatis immittitur. Carbunculis cum ruta, nitro & melle, uel per se. Clausos, callosque prius circumscarificatos tollit, cerato, aut aridorū Ficuum carne praemollitus. Recentes lichenas ex aceto sanat. Excrecentias carnis, polyposque, si aliquot diebus cum atramento futuro aut erugine illinat. Extuberantia cum fornice extrahit. Diuturnis asperae arteriae asperitatibus opitulatur. Vocem subito exasperatam irraucelcentemue, dilutus aqua & absorptus confestim restituit. Vuam cum melle inunctus reprimat. Angina laborantibus ex aqua nulla utiliter gargarizatur. Coloris bonitate hys qui coelsum auget. In forbili ouo datus tursi auxiliatur, pleuritidisque in forbitionibus. Suffusus felle, & hydropticis cum aridis Ficus utiliter exhibetur. Cum pipere, thure & uino potus, rigores soluit. Neuorum distentione laborantibus, opisthotonicisque datur oboli pondere deuorandus. Flarentes gulae hirudines, gargarizatum cum aceto detrahit. Ad lac intus in grumos concretū. Comitialibus ex oxymelite sumptus succurrit. Menfes ciet cum pipere & myrrha potus. Coeliacos in acino uuae sumptus iuuat. Cum lixi uio potus, repentinis conuulsionibus & rupturis prodest. Ad portiones dissoluitur amaris amygdalis, aut ruta, aut calido pane. Foliorū liquor eadem potest, sed multo minori efficacia. Cum oxymelite manditur ad expediendam asperam arteriam, praeteritum amissam uocem. Vtuntur eo cum Lactucis, pro eruca comedentibus.

EX GALENO.

Omnes Silphij partes stultentiae magis sunt essentiae, ac proinde concocti difficiles. Foris tamen impositae corpori, efficaciores, & omnium potissimum liquor, admodum trahent facultate obtinens. Atque excrecentias imminuendi, & liquandi uim quandam propter iam dictam temperie habent. Liquor Cyrenaeicus quidem omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiam omnium maxime discutit.

EX PLINIO.

Folia Silphij ad expurgandas uulvas, pellendosque mortuos partus, decoquantur in uino albo odorato, ut bibatur mensura acetabuli à balneis. Radix prodest arterijs exasperatis, & collectionibus sanguinis illinitur. Sed & in cibis concoquitur aegre. Inflationes facit & ructus. Urinae quoque noxia. Sugillatis cum uino & oleo amicissima, & cum cera strumis. Verruca sedis crebriore eius suffitu cadunt. Liquor eius per se algores exalfacit. Potum neuorum uitia extenuat. Foeminis datur in uino. Et lanis mollibus admouetur uuluae ad menfes ciendos. Pedum clausos circumscarificatos ferro, mixtus cerae extrahit. Urinam ciet ciceris magnitudine dilutus. Andreas spondet, copiosius sumptum nec inflationes facere, & concoctioni plurimum conferre senibus & foeminis. Item hyeme quam aestate uuluis, ueruntamen aquam bibentibus, cauendumque ne qua intus sit exulceratio. Ab aegritudine recreationi efficax in cibo. Tempestiue enim datus, cauterium obtinet: assuetis etiam uuluis quam expertibus. Ad externa corporum, indubitas confessiones habet. Venena telorum & serpentium extinguit potus: ex aqua uulneribus his circumlini. Scorpionum tantum plagis ex oleo. Ulceribus uero non maturefcentibus, cum farina hordeacea, uel fico sicca. Carbunculis cum ruta, uel cum melle, uel per se uisco superlitum ut haereat. Sic & ad canis morsus. Excrecentibus circa sedem, cum tegmine punici mali ex aceto decoctus. Clausis pedum, qui uulgo morticini appellant, nitro mixto, ante subactus. Carnes replet cum uino & croco, aut pipere, aut murium

A muriam fimo & aceto. Perniones ex uino fouet, & ex oleo coctum imponitur: sic & callo. Clauis pedum fuperralis praecipue utilitatis. Contra aquas malas, peffilentes tractus, uel dies. In tufi, uua, fellis ueteri fuffufione, hydropicis, rauicantibus: confectum enim purgat fauces, uocemq; reddit. Podagras, in fpongia dilutus poftca lenit. Pleuricis in forbitione uinum poturis datur, contractionibus, opifthonicis, cicris magnitudine cera circumlitus. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tufi uetufta, cum Porro ex aceto datur, atq; ex aceto his qui coagulatum lactis for buerint. Praecordioru uitrijs, fyncriticis, comitalibus in uino, in aqua mulla linguae paralyfi. Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non cenfuerim, quod autores fuadent, cauernis dentiu in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui fe eadem caufa praecipitauit ex alto.

APPENDIX.

Lafertiuu noftrum ex traditione recentioru unice uenenis aduerfatur. Item pe- *Lafertiuu germa- nica faculitate.* filentia: populariter graffantis arcet contagia. Lentitiam pituitoforu humorum incidit ac difcutit: quapropter tufi quam frigus attulit, medet. Craffa quae in thora ceoent, difcutit. Coloris corporis bonitate ijs qui eo uefcuntur, efficit. Concre- tum in corpore lac & fanguinem refoluit. Stomachu efu corroborat. Pituitam uen- triculi deficit, & elanguefcere appetentiam inuitat. Menfes & urinam ciet. Rabio- fi canis morfu, aut ferpentis icu liberat, fi contrita folia uulneri indantur. Hypo- chondrioru uitrijs auxiliatur. Item lumborum doloribus. Carbunculos cum polen- ta tritum & impofitu fanat. Cum uino potum rigores difcutit. Herba ipfa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat: & in fumma, omnia quae Angelica uocata herba, & maiori efficacia, poteft. Vt hinc etiam confert Offeritium a noftris nomi- natum, eafdem habere quas ueterum Lafertium, inefficacioris tamen, facultates. Quare cum metus fit ne Lafertiuu adulterinum, aut faltem non optimu ad nos af- feratur, praefat nofiro uti, quod fcilicet exigua admodu pecunia comparari poffit, & uiribus fatis efficax fit. Nam eadem quae Dioscorides & Plinius Lafertiuu alfi- gnant, recentiorum teftimonio praefare ualet.

DE STACHY. CAP. CCXCII.

NOMINA.

TAXYZ Graecis, Stachys Latinis dicitur, officinis ignota. Germanis rie- *Stachys inde dicta.* dender *Andoer* nominatur. Stachys uero dicta, quod uerticillato flo- rum ambitu, & orbibus fpicarum caules cingentibus coronetur.

FORMA.

Frutex eft Marrubio fimilis, fed alior, folia ferens plura, fed rara, hirtuta, dura, odorata, incana. Virgas ab una radice plures emittit Marrubio candidiores. Ex hac defcriptione perpicuum fit omnibus, herbam quam pictam damus, efle Sta- chyn: eft enim fruticola, Marrubijq; fimilitudinem refert, nifi quod alior eft: folia quoq; plura, at rara obtinet, item hirtuta, dura, odorata & albicantia. Virgulas de- nique, etfi pictura idipfum non oftendat, ab una radice plures emittit, candidiores quam Marrubium. Quibus omnibus florum purpureoru uerticillatus accedit am- bitus, ac orbis fpicarum, qui caules circumdant.

LOCVS.

Afpersis locis, montibus ac collibus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menfibus.

TEMPERAMENTVM.

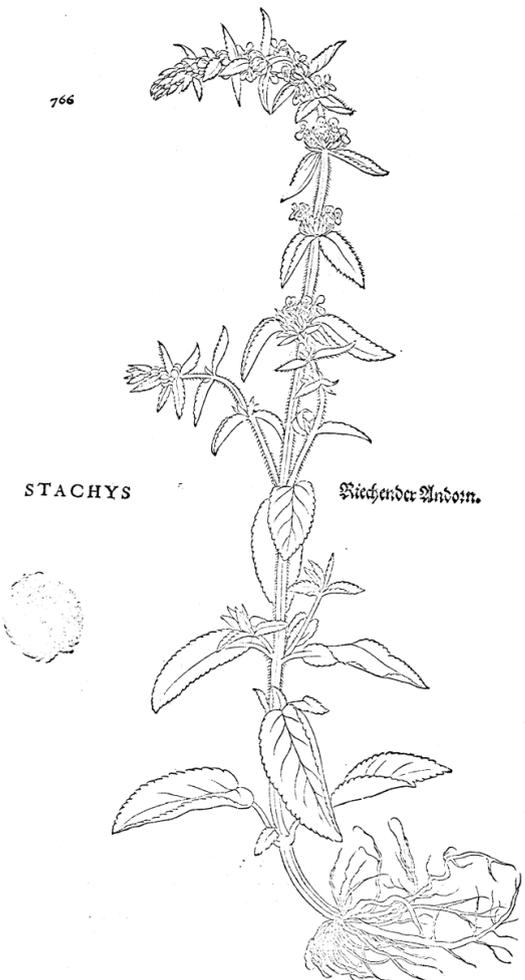
Stachys guftu acris & amaro eft, tertijq; ordinis excafcientiu. Vnde iteru liquet hanc herbam efle Stachyn, quod guftata acris & amara uideatur.

VIRES.

766

STACHYS

Riechender Andorn.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vim habet excafactoria & acrem. Ideoq; decoctum foliorum eius potum, menfes & fecundas pellit.

EX GALENO.

Menfes prouocat, abortum facit, & fecundas eijcit.

EX PLINIO.

Pellit menstrua.

DE SECALE CAP. CCXCIII.

NOMINA.

SECALE dicitur Plinio lib. xviii. cap. xvi. & Farrago, Germanis *Nodden* & *Rodden* nominatur. Magno in errore uerfantur qui hoc frumenti genus Siliginem esse existimant. Siquidem ex hac, Plinio lib. xviii. cap. ix. *Secale non est* recte, lauitissimum fit panis, candidus, & primatum tenens: ex illo cibarius, ater, & pondere precipuus, ad arcendam pauperum famem tantum utilis, qui ueteralicens acorem etiam contrahit. Item Siligo habet spicam erectam, Plinio loco iam citato, cap. x. autore, nec rorem continet, quæ rubiginem faciat: hoc uerò procumbentē, & ideo quod imbres retineat, rubigini opportunū. Siligo præterea grano est candido, leui, & multipliciter tunicato: hoc contra nigro, striato, & glutini: ferè explicito. Deniq; Siligo sine arista est, hoc uerò aristis horret. Postremū ex Siligine pistrinarū opera sunt laudatissima, ex Secale nullum ferè tentū est. His itaque rationibus euidentissimū esse puto, hoc frumenti genus quod Germani *Nodden* uocant, non esse Siliginem.

FORMA.

Secale frumenti genus uulgo notissimū, stipula est culmo triticeo, graciliore & prociore, geniculis ut plurimū quatuor, spica innocentiorib; aristis horrente, non erecta, sed semper propemodum procumbente, grano glutinis explicito, & ob id caudico, tristi, nigricante, strigoso. Plinius cap. xvi. libri xviii. scribit, Secale fecunda, sed gracili stipula esse præditū, nigritia triste, sed pondere præcipuū. Quæ singula satis monstrat, frumentū quod *Nodden* uocant Germani, esse secalen, & non siliginē.

LOCVS.

Gignitur qualicumque solo, ideoq; passim in Germania, præsertim Rhetia, & Vindelica feritur.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, metitur autem Iulio.

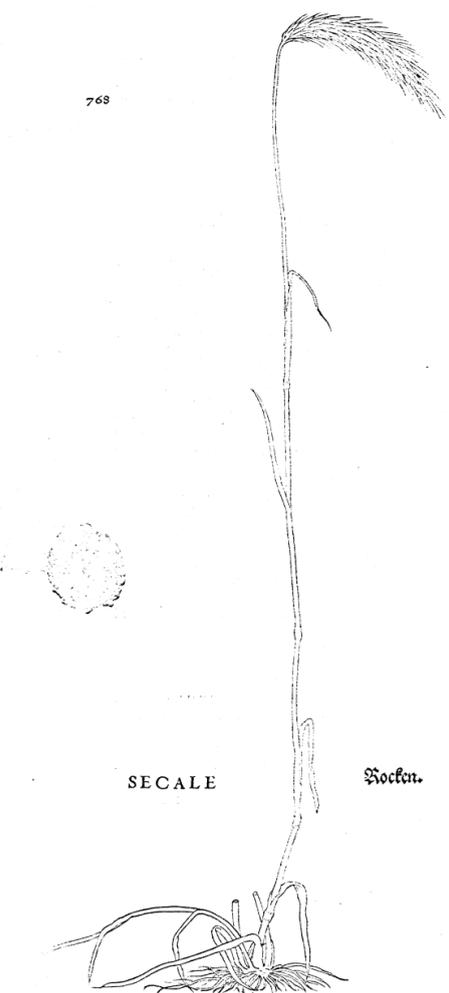
TEMPERAMENTVM.

Magis uidetur excafacere quàm Triticum, minus tamen refrigerare quàm Hordeum. Magis item exsiccare quàm Tritici, minus tamen quàm Hordei aut Zea.

VIRE.

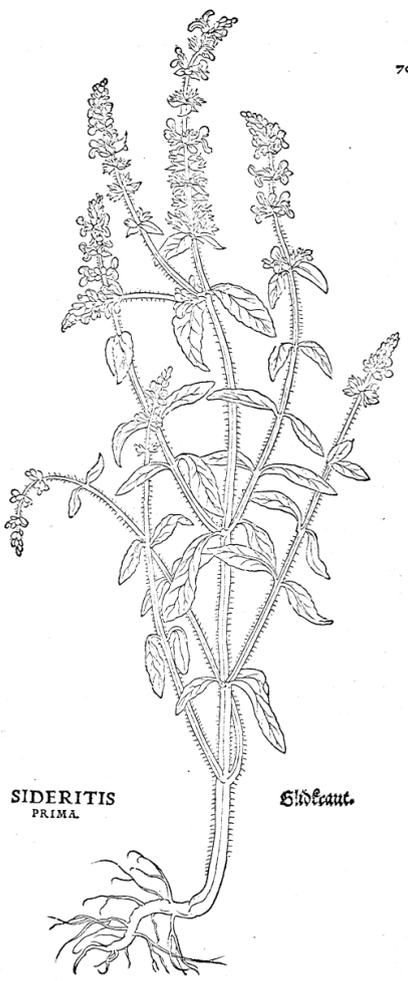
Habet aliquid lentoris & obstruentis naturæ. Hinc panis ex eo confectus, potissimum si à furfuribus non sit probè purgatus, stomacho grauis esse solet. Reliquæ uires ex capitibus de Tritico & Hordeo colligendæ.

768

SECALE

Hooker.

769

SIDERITIS
PRIMA

Siderit. *Prima*

11

DE SIDERITIDE PRIMA
CAP. CCXCIIII.

NOMINA.

*Chamaepitys
adulterna.*
*Sideritis car
dita.*
IAPHITIS Græcis, Sideritis prima Latinis dicitur. Magna officinarū
pars hac herba pro Chamaepity uera utitur, non sine errore, cum fatis ex
forma illius constet, ut paulo post monstrabimus, non esse Chamaepi-
tyn. Germanis Sildere aut appellatur. Sideritis uerò nominata, quod
glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat usum.

FORMA.

Herba est folia Marrubio similia habens, longiora tamen, ad saluæ aut quercus
figuram accedentia, uerum minorâ & aspera. Caules fundit quadratos, dodranta-
les, aut longiores, gustu non iniucundos, aliquo modo adstringentes, in quibus
per interualla uelut in Marrubio uerticilli in orbem circumacti, & in his semen ni-
grum. Ex qua quidem delimitatione sole clarius cõstat, herbam cuius hic picturam
exhibemus, esse Sideritin primam. Siquidẽ folia Marrubij habet, sed longiora, ad
saluæ similitudinem aspera & rugosa, minora tamen. Caulem quadratum & hir-
sutum, non iniucundi gustus, aliquantum subadstringentis, quem per interualla
uerticillati orbes coronant, ut in Marrubio uidelicet, in quibus flores subcandidi
ac lutei, & subinde semen nigrum. Radicem exiguam & subluteam, quod silentio
transiit Dioscorides. Non esse uerò hanc herbam luam arthriticam, nec Chamae-
pityos generibus posse annumerari, hinc conficere licebit: primū, quod non sit pu-
mila, sed in altum surgat, fruticis uerius quàm herbae speciei. Quod uerò neque pri-
mum neque secundū genus Chamaepityos dici queat, hinc manifestū fit, quod utrun-
que folijs Sempertuui minoris sit, à quibus saluæ, qualia hæc habet, diuersissima
sunt. Neque etiã tertium, quia folia eius non sunt exilia.

LOCVS.

Nascitur asperis, petrosis & incultis locis.

TEMPVS.

Iunio mense florere incipit, nec desinit nisi in Autumni fine.

TEMPERAMENTVM.

Sideritis habet quandam abstergerendi facultatẽ, id quod amaritudo eius fatis in-
dicat: & pauculam adstrictionem. Plurima tamen eius pars humida est, & medio-
criter frigida.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

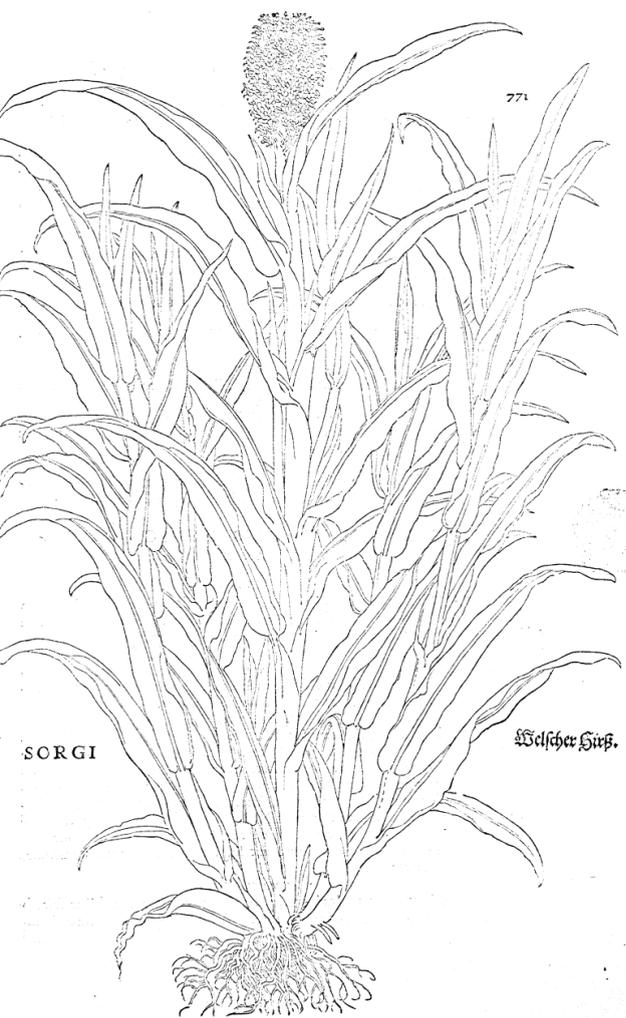
Folia eius illita uulnera glutinare, & inflammationẽ arcere possunt.

EX GALENO.

Phlegmonem fedat, & glutinandi uim obtinet.

EX PLINIO.

Sideritis tantam uim habet, ut quamuis recenti gladiatoris uulneri illigata, san-
guinem claudat.

771

SORGI

Welcher Hirse.

DE SORGI CAP. CCXCV

NOMINA.

PERGRINVM est hoc genus frumenti, & ex Italia ad nos allatū, ideoq; Germani welschen Driß uocant. Alij Sörgfomen / quod scilicet in Italia Sorgi nominentur. Neq; constat quo nomine ueteribus sit appellatum, nisi farris genus sit, quod in Gallia nunc rubrum & barbātū frumentum nuncupant. Probe enim illi hæc nomenclatura uidetur conuenire, quod nimirum eius spica rubra & barbata sit. Cetero tamen nihil affirmare audemus, nam Panicum etiam referre, quamuis magnitudo repugnet, uidetur.

FORMA.

Culmos habet quatuor aut quinque altos, crassos, geniculatos, rubicundos, folijs uestitos longis, latis, & in summitate acuminatis, harundini non dissimilibus: spica quàm Panicū maiorē ac deniorē, rufam & barbātā, in qua semen rufum, rotundū, lentis magnitudine, & acuminatū. Florem luteum. Radicem multis fibris capillatā.

LOCVS.

Non prouenit nisi satum, & nunc in multorū hortis colitur ac plantatur, non tamen facile emergit.

TEMPVS.

Floret Julio & Augusto mensibus, flore, ut diximus, luteo, nec nisi extrema ferē autumnī parte ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Semen dulce est, & Panicum planē in gustu refert, ideoq; temperamento ab hoc minimē differre putamus.

VIREs.

Tametsi de illius facultatibus nihil comperit habeamus, tamen quia Panicū gustu refert, eadem illi facultates obtinere existimamus, quas suo loco inuenies.

DE SERPENTARIIS OFFICINARVM
CAP. CCXCVL

NOMINA.

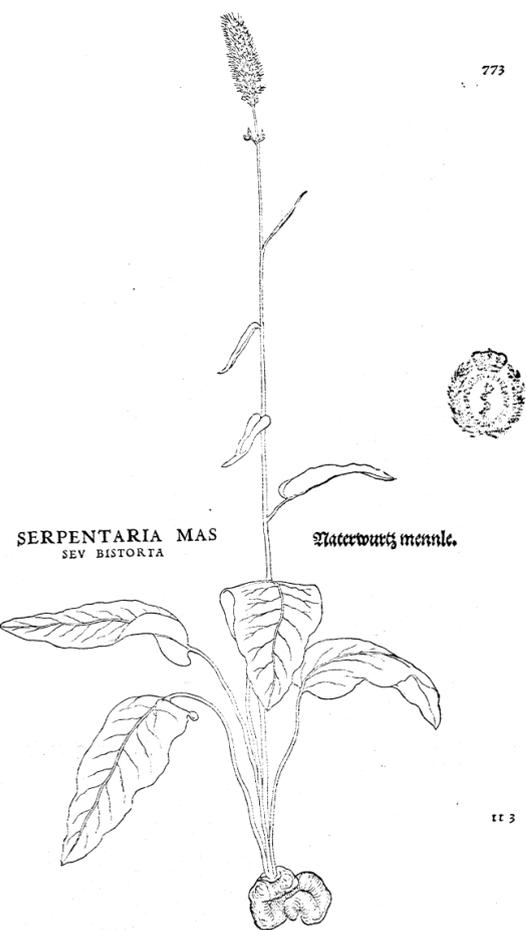
VO nomine ueteribus medicis Græcis & Latinis appellatae sint, nemo hæcenus, quod sciam, indicare potuit. Recentiores herbarij & officinæ non sine magno & intolerando errore Serpentarias uocant, non certè quod in nomenclatura tantum sit situm, sed quod forma & uiribus plurimum ab ea herba quam Græci φασγόνιον, Latini autem Dracunculū ac Serpentariam nominant, plurimum discrepent, ut suo loco latius demonstrabimus. Germani nostri has herbas *Watterwurß* sua lingua appellant.

GENERA.

Duo sunt Serpentariæ recentiorū & officinarū genera, forma non multum uariantes. Vnum quod leuibus admodū folijs, & radice in se contorta constat. Hinc est quod herbarijs nostri temporis Bisforta dicatur. Nos certioris discriminis gratia marem fecimus, germanicèq; *Watterwurß memle* uocauimus. Alterum rugosioribus folijs, maioriq; radice, & minus intorta, ac multum capillata uidetur. Vulgares herbarij Colubrinā nuncupant. Nos feminā cōstitimus, ideoq; germanicè *Watterwurß weib* uocauimus. Serpentarias uerò utrunq; genus dixerunt, propterea quod ubi primum è terra prodeunt, linguæ serpentinae pelle tenui uestitæ, formam obtinent.

FORMA.

Cauliculo constant tenui ac iunco, glabrescente, per ima tantum foliato, spicoso florū uertice, quibus dilutioris purpuræ color inest: folio Rumicis à terra cæsis, superne

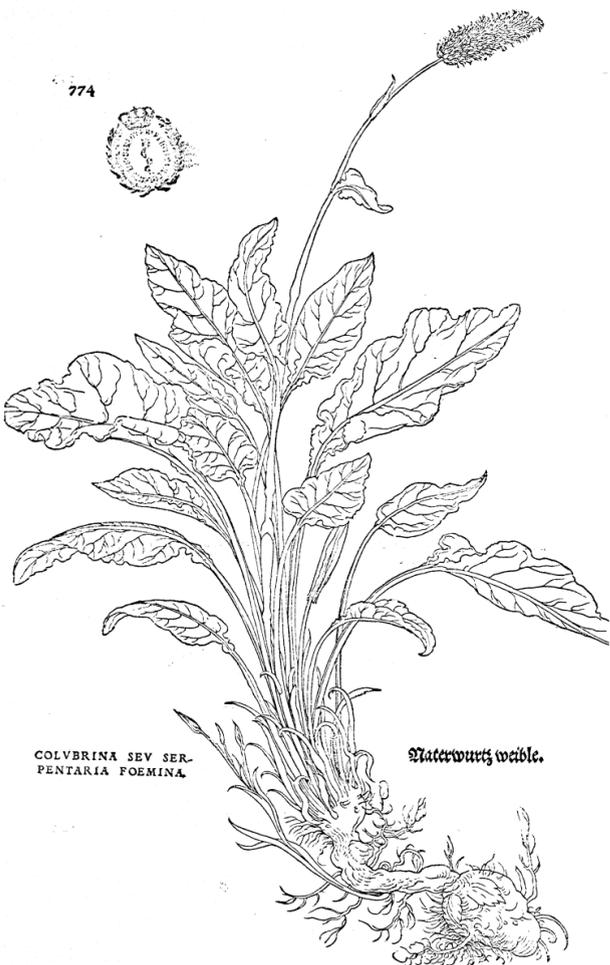
SERPENTARIA MAS
SEV BISTORTA

Начертание морнле.

773

т 3

774

COLBRINA SEV SER-
PENTARIA FOEMINA

Wasserpflanz woble.

pernè uiridi & herbaceo radice, mas quidem draconis modo inuoluta & contorta, fœmina uerò oblonga, maiore ac capillata, extrâ nigricante, intus rubefcente.

LOCVS.

Nascuntur locis umbrofis & humidis, pratis potissimū Martianæ syluæ.

TEMPVS.

Florent Maio mensē & Iunio, quo maximè tempore, ut omnes aliæ quę floribus ornantur plantæ, dignosci ac inueniri possunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq; radix mirificè adstringit, ut refrigerandi ac exiccandi facultate præditas esse nemini sit dubium. Antiquus manuscriptus herbarius frigidas & siccas esse in tercio ordine censet.

VIREs.

Radices illarum glutinant uulnera, fetum in utero retinent, uomitū biliosum reprimunt, dyntenā sanant. Hæc antiquus herbarius. Nostræ uerò ætatis medici, aliorū errata impudenter sectantes, ad longè diuerfos usus Serpentariæ utriusq; radices adhibent, nempe ad eos ad quos Dioscorides, Galenus & alij ueteres suum Draconū, cum tamen uiribus inter se maximè discrepent, quod gustus etiā abundè testatur, cum Draconū radix acris sit, illarū uerò uehementer adstringat. Vtigitur errorē hunc relinquant, subinde medicos & seplasiarios hortor, nisi fortè perdere magis quàm sanare in delitijs habeant: sciantq; Serpentariæ suas non alias quàm Britannicā habere facultates, adstringendi nimirum, priuatim ad ea quæ in ore & tonsillis sunt de pascencia ulcera accommodatas, & ad omnia alia quibus adstrictione opus est. Folia etiā in farinam tria labiles dentes confirmant.

DE SCORDIO CAP. CCXCVII

NOMINA.

ΚΟΡΔΙΟΝ Græcis, Latinis Trixago palustris dicitur. Officinis ferè omnibus incognita, Germanis allusione quadam ad Romanā appellatiōnem aptè *Wasserbatenig* nominabitur. Scordion autem Græcis ab *Al-lis* dicta est herba hæc, quod nimirū eius folia affricta, *Allij*, quod Græcis *Scorodon* uocatur, odorē referant. Ab hoc mali & ingrati odoris sensu, ijdem etiam *Skordopy* appellata est. Vt uerò Trixago dicta sit, similitudo fecit: Trixagini enim, quæ Græcis *Chamædry*s nominatur, similis est. Palustris autem, quoniā humilibus ac palustribus locis nascatur.

Scordion ualde dictum.

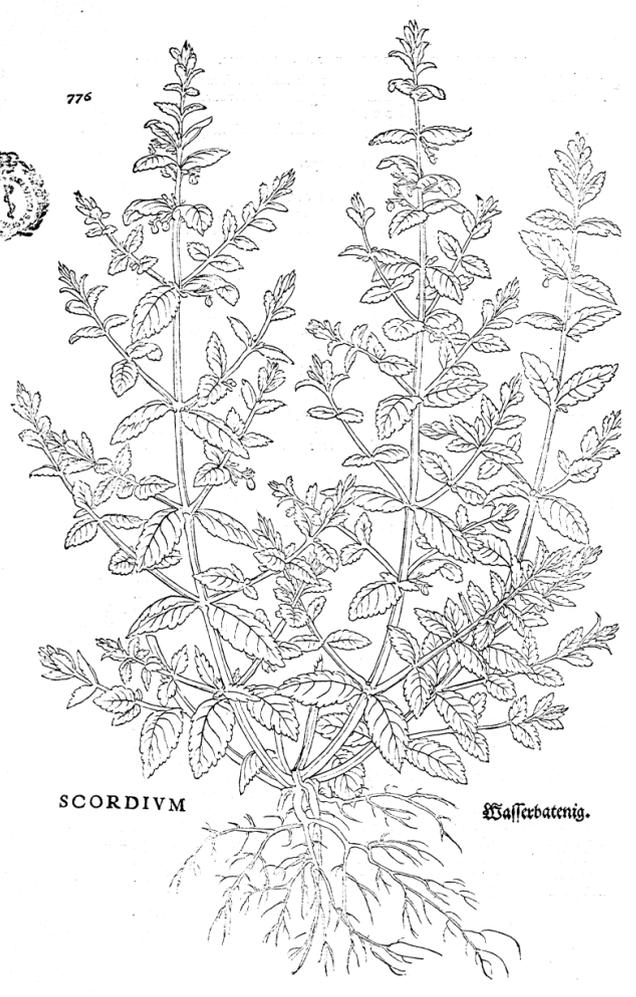
Dysphoon. Trixago palustris uocatur.

FORMA.

Folia Trixagini seu Chamædryi similia habet, maiora tamen, nec sic in ambitu incisa, odore aliquantū Allium referentia, gustu adstringentia & amara. Caules quadrangulos, in quibus flos subrubescens. Hæc deliniatio sic refert herbā hanc, cuius picturā damus, ut ouum ouo non sit tam simile. Folio siquidem est Trixaginis, maiore, & per ambitum non ita profundè serrato & inciso, odore aliquatenus Allium reddente, adstringentis & amari gustus, quadrangulis caulibus: flore in caulibus, instar Chamædryos & Teucrij, subrubro, & minimè in summis caulibus, ut aliqui putant, quemadmodū pictura ipsa abundè docet. Hæc itaque herba in theriacos pastillos inferenda erit, & non sylestre Allium, ut maximo in errore uersentur seplasiarij in sitores, qui pro re tam salutari atq; omnibus putridis marcoribus, Galeno lib. i. de antidotis autore, aduersante, sylestre Allium usurpant. Sed indignius erratum, quàm quod multis explodi debeat. In hunc autem eodē uicinitate uocabulorū potissimū incidisse errorem, libro primo Paradoxorū, cap. xxiiij. abundè monstrauimus.

Seplasiariorum error.

776

SCORDIUM

Wasserbatenig.

LOCVS.

Nascitur in montanis & humentibus locis. Nec inter se pugnant Dioscorides & Plinius, dum hic in campis humidis pinguibusq; ille autem in montanis nasci scribit. Vterq; enim uerum dixit: in campetribus siquidem & montanis, non tamen omnibus prouenit, sed, quod Dioscorides etiam adiecit, humentibus tantum. Plantatum autem Scordium non difficulter nascitur, & possunt de uno duntaxat ramo complures prouenire, modò solo humido cõmittantur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, flos tamen non nisi diem unum durare uidetur, sic continuo unus alium sequitur.

TEMPERAMENTVM.

Tum ex saporibus, tum etiam facultatibus paulò pòst exponendis satis constat Scordii calidum esse. Nam, Galeno etiam teste, amarum quid obtinet, & acre.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Herba uim calefaciendi habet, & urinam citerecens trita & pota. Arida quoque cum uino decocta contra serpentii morfus, & letalia uenena bibitur. Ad stomachi rofiones, dyfenteria, & urinae difficultate pondere duarum drachmarum cum hydro-melite. Purgat crassa purulenta è thorace. Facit ad ueterè tussim, rupta, conuulsa, cum nasturto, melle & refina in edignate arida cõmixta. Hypochondriorum uetustas inflammationes excepta cerato lenit. Succurrit eadem podagris cum aceto circumlita, aut ex aqua illita. Menfes supposita mouet, uulnera glutinat, uetusta ulcera purgat, & cum melle ad cicatricè ducit. Siccata carnum excrescentias reprimit, Succus praeterea ex ea expressus ad praedicta uitia bibitur.

EX GALENO.

Expurgat simulq; excafcaci uiscera, tum menfes urinamq; mouet. Praeterea conuulsa ruptaq; & laterum dolores ab obstructione & frigore natos sanat potum. De- nique uiride illitum magna uulnera conglutinat: uerum fordida purgat, & maligna ad cicatricem perducit, illitum aridum.

EX PAVLO.

Scordium uarium existit, ut quod amarum, acerbum & acre sit. Purgat igitur simul & calfacit uiscera, urinas & menstrua cit, refrigerata omnia recalcificat, uulnera glutinat, repurgatq; aridum illitum cicatricem inducit.

DE STICHADE. CAP. CCXCVIII.

NOMINA.

ΤΙΧΑΣ græcè, Stichas uel Stechas latinè appellatur. Officinae cognomen Arabiam uocat. Germanis nominatur Stichastran. Stichas uerò nomen accepit à Stechadibus ex aduerso Massiliae sitis Galliae infulis, in quibus prouenit. Arabè factionis autores patriam Stichada relictis quibus omnibus prætulerunt, hinc sequaces illorum gentili cognomento Arabica nunc cuparunt.

FORMA.

Herba est tenuibus ramulis, comam similem Thymo habens, longiore tamen folio, & gustu acris, & aliquantum subamara. Haec uis Dioscorides, qui flores atq; spicam prorsus omisit. Sunt autem flores, ut pictura abundè monstrat, exigui & cœrulei, spica uerò flauescit, femine referta exiguo, triquetro, & coloris spadicea. Radix illi est tenuis & lignosa.

LOCVS.

Nascitur, ut antea est cõmemoratum, in infulis Galliae è regione Massiliae, quae Stichades appellantur, à quibus etiam gentiliam appellationem accepit. Prouenit etiam in Arabia, alijsq; cõpluribus locis, & in multis etiam Germania: nostrae hortis.

TEMPVS.

778

STICHAS

Stachys offic.

TEMPVS.

Floret eo quo Lauandula tempore, nimirum ante Solstitium æstiuum, hoc est, Iunio mensē.

TEMPERAMENTVM.

Stoechadis qualitas gustu quidē amara est, & mediocriter subadstringens. Temperamentū uerò compositum ex terrena essentia frigida exigua, unde sanē adstringit: & ex tenui, altera, quæ terrena est, copiosiore, à qua unquam amara est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius, quemadmodum & Hyssopi, ad thoracis uitia effica est. Miscetur antidotis utiliter.

EX GALENO.

Obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareque tum omnia uiscera, tum totum corpus est nata.

EX PLINIO.

Menses cit potu, thoracis dolores leuat. Antidotis quoque miscetur.

DE STRUTHIO. CAP. CCXCIX.

NOMINA.

ΤΡΟΥΘΙΟΝ Græcis, Radicula, siue Lanaria herba Latinis, Mauritanis & officinis Condili, nonnullis herba fullonum, uulgo Saponaria, Germanis Seyffentzant dicitur. Vnde uerò Græci hanc herbam Struthiū appellauerint, non satis constat, nisi fortè à foliorū politura, quæ autum

Radicula.
Lanaria.
Condili.
Saponaria.
Serapicum unde nominatum.

alas quadantenus imitant, nomen illi indiderint. Nam gens ea *spōbiy* & *spōbiay* passerem, & minores alias autes appellat. Vei fortitan quod Venerem stimulet. Græci enim, ut dictum est, *spōbiy* passerem uocant, & ab eius auis salacitate lasciuos, & in Venerem procliuiores homines *spōbiy*, quasi passerem uocant. Porro struthium, ut

Lanaria cap. dicit.

est apud Festum, nuncupant obscenā uirilem partem. Qua imitatione Martialis & Catullus passerem pro uirili membro & mollitiem lanarū ea uia fuerit antiquitas. Nam cum succida lanæ cespito spurcate colores respuerent, proluta huius radices fucce, ad quoscunque suffectus imbibendos præparabantur, quibus cespitem erat impedimento. Sic sordescentes lanas ueteres hac herba eluebant, ad munditiū contrahendam, quæ primum ab insectis quarebatur, sordidis colores aspernantibus. Sic quoque à præcipua & utiliore parte, Radicula Romanis est appellata. Saponaria recentioribus, dicta est, quoniam eluendis uestimentorū maculis, sordibusque lanarum expurgandis, sponis uicem exhibet. Herba autem fullonū nominata est, quod ea interpollandis uestibus, & mangonio poliendis fullones utantur.

Radicula quæ appellata.
Saponaria cui uocata.
Herba fullonum.

FORMA.

Struthion herba est caule lanuginoso, folijs oleæ prodeuntibus, ex interuallo quasi geniculatim, plerumque quinis in unum coeuntibus, in summo coliculatorū floribus candidis: radice, quam summo cespite non in altum ultra citroque per longitudinem fundit, magna, tereti & oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

LOCVS.

Nascitur in Asia Syriacis, saxosis & asperis locis præcipue. Nunc in hortis quibusdam plantatur.

TEMPVS.

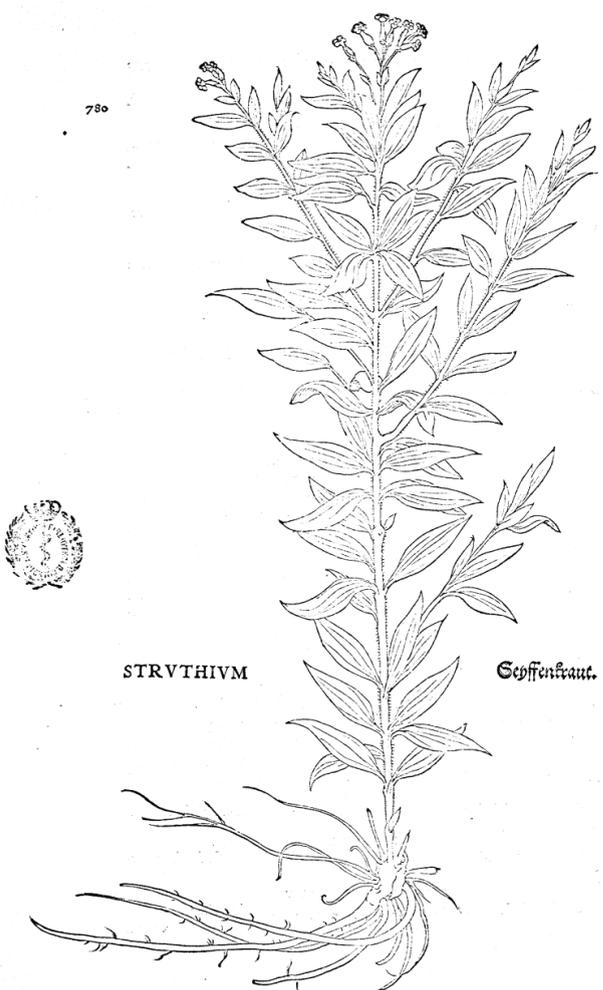
Floret æstate, Iunio maxime mense, sed per duos cōtinuos menses floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum temperamento, ex quarto quodammodo ordine.

VIRES.

780

STRVTHIVM

Seyfferskaut.

Radix eius acris est, urinam cit, iecinorosis auxiliatur, tuisi & orthopnceis cum melle cochlearis mensura sumpta. Aluum subducit. Eadem cum Panace & Capparis radice sumpta, calculos frangit, & per urinam exturbat. Lienem induratum minuit. Subdita menses elicit, & foetum manifeste enecat. Cum polenta & aceto illita, lepras tollit. Cum farina hordeacea in uino elixa, tubercula discuit. Misceatur praeterea collyrijs & malagmatis quae ad claritatem oculorum conficiuntur. Sternutamenta cit, & trita cum melle naribus infusa, per os purgat.

EX GALENO.

Seruthij radice potissimum utimur, gustu acri quidem existente. Sed & abstergit, & irritat, ideoque sternutamenta mouet, ceu caetera omnia quae gustu acria sunt, & temperamento calida.

EX PLINIO.

Medetur morbo regio ipsa radix decocta, & ius potum: item thoracis uitrijs. Vri nam cit, aluum soluit, & uulvas purgat. Ea & ex melle prodest magnifice ad rufissim orthopnceae cochlearis mensura. Cum polenta uero & aceto lepras tollit. Eadem cum Panace & Capparis radice calculos frangit, pellitque. Panos discuit, cum farina hordeacea & uino decocta. Misceatur & malagmatis & collyrijs, claritatis causa. Ad sternutamenta utilis inter pauca. Lienem quoque ac iecinori, Eadem pota denarij unius pondere ex multa aqua, sulphureos sanat.

DE SCILLA. CAP. CCC.

NOMINA.

Scilla Graecis, Scilla Latinis, Squilla, exemplo Varronis, omnibus nunc officinis uocatur. Germanis autem *Wierbeil*.

FORMA.

Scillae radix caepae modo multipliciter tunicata corticosaque, ex qua prius, ut in croco, caulis profilit, tum ex eo flos in luteo candidus emergens infidit, qui cum senuerit folia demum multos post diebus emicant lata, nullo nixa pediculo, capiti quadam specie, & plerumque ex ijs in terram deflexa.

LOCVS.

Scilla undique, ut caepae & allia, prouenit.

TEMPVS.

Scillam ter florere, tria tempora rationum ostendere, Theophrastus libro septimo capite duodecimo tradit. Primum enim florum prouentum, arandi primum tempus significare scribit, secundum medium, tertium nouissimum. Quot enim fuerint isti, totidem & arari tempora ferme occurrunt. Scillae praeterea flos, ut est Berytius autor, uirgata specie proflitens, modo celeriter non emarcescat, largos frugum prouentus, ac uberem annonam nobis promittit.

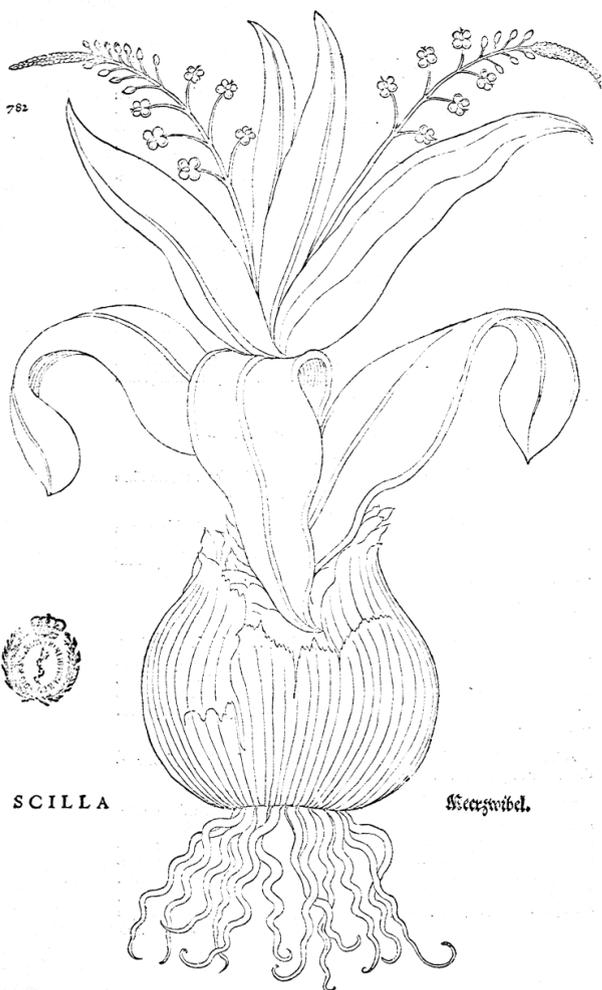
TEMPERAMENTVM.

Admodum incidentem facultatem obtinet, non tamen admodum calidam, sed secundum hoc eam quispian secundum ordinis censet ex caliditate.

VIREB. EX DIOSCORIDE.

Vim acrem & feruentem habet. Aflata uero multipliciter obtinet usum. Pasta aut luto oblita, in clibanu conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec circumlita pasta sufficienter tosta fuerit. Qua amota, si non emollecat, altera pasta aut luto circumlinitur, & eadem quae prius fuit. Nam quae ita non affatur, noxia magis est, praesertim interaneis data. Torretur item in olla indito operculo, & in clibanu coniecta. Sumitur ex ea, abiectis extimis partibus, quod maxime medicum est, quod concisum, effusa priore aqua, coquitur, nouaque superinfusa usque dum nec amaritudinem, neque

uu acri-

SCILLA

Weyersbeil.

acrimoniam habeat aqua. Siccatur autem in umbra dissecta, & lino traiecta, ita ut ne ralecolae inuicem se contingant. Sic igitur facta, ad oleum uinum, acenumque scilliti cum utimur. Ad rimas uero pedum crude Scillae interanea pars in oleo feruefacta, aut cum refina liquefacta imponitur. Decocta in aceto demorsis à uipera cataplasma est. Assae eiusdem pars una totius salis partibus octo subigitur, daturque ieiunio cochlearis unius duorumque pondere ad emolliendam aluum. Additur portionibus & odoramentarijs medicamentis, & ijs cum quibus urinam eere uoluerimus, hydropticis & stomachicis, quibus innatant cibi, & morbo regio, torminibus, in uetere tussis, asthmaticis, cruenta reijcientibus. Trium uero obolorum pondus in delinctu ex melle sumphulle factis est. Coquitur eadem cum melle, fumiturque in cibo ad eadem, maximè coctione adiuuans. Strigmentia per aluum ducit. Cocta & simili modo sumpta, idem potest. Cauendus Scillae usus ijs, quibus interaneum aliquod exulceratum erit. Prodest uerrucis & perniciosis affam inungere. Semen eius tritum, cum caricis aut melle exceptum, si manditur, aluum emollit. Pro foribus domus suspensa tota amuletum est.

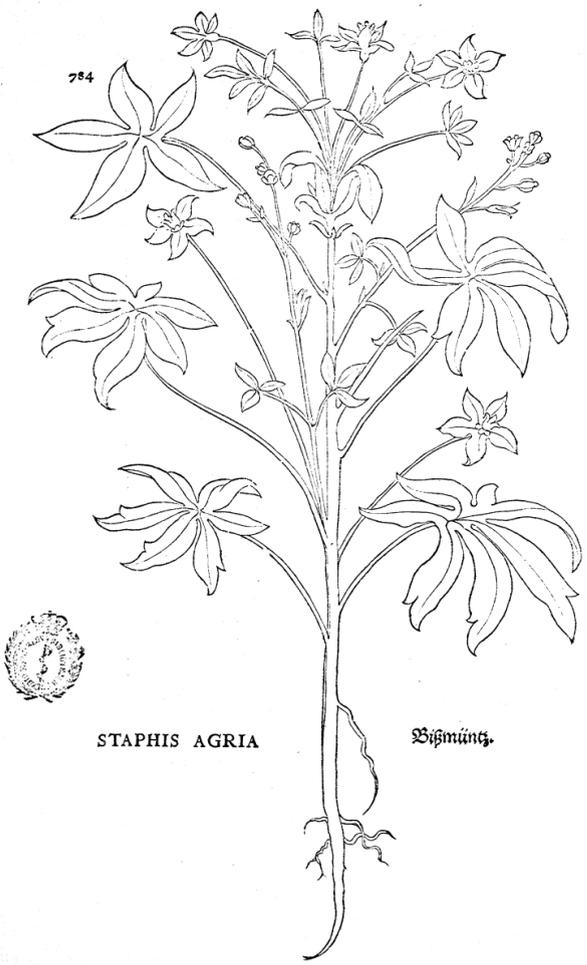
EX GALENO.

Præstat affam aut elixam fumere: sic enim uirium eius uehementia exoluitur.

EX PLINIO.

Scillarum in medicina alba est quæ masculus, femina nigra. Scilla que candidissima fuerit, utilissima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquum è uino est, confutum suspenditur lino modicis interuallis, postea arida frusta in cadum aceti quam asperimi pendencia immerguntur, ita ne ulla parte uas contingant. Hoc fit ante solstitium diebus quadraginta octo. Gypso deinde oblitus cadus, ponitur sub tegulis, totius diei solem accipientibus. Post eum numerum dierum tollitur uas, Scilla eximitur, acetum transfunditur. Hoc clariorè aciem facit. Salutare est stomachi laterumque doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed tanta uis est, ut audius haustum extinctæ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest & gingiuis & dentibus, uel per se cõmanducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit ex aceto & melle sumpta. Linguae quoque recens subiecta præstat ne hydropticis sitim sentiant. Coquitur pluribus modis in olla, quæ conijciatur in dibanum aut furnum, uel adipe aut luto illita, aut frustatim in patinis. Et cruda sicatur, deinde cõciditur, coquiturque in aceto, tum serpentium icibus imponitur. Tosta quoque purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vtus sic coctæ ad hydropticos. Ad urinam sciendam tribus obolis cum melle & aceto potest. Item ad spleneticos & stomachicos, si non sentiant ulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regio morbos, tussim uetere cum suspirio. Discutit & ex folijs strumas, quadris diebus soluta. Furfures capitis, & ulcera manantia illita, ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximè uti coctionem faciat. Sic & interiora purgat. Rimas pedum sanat in oleo cocta, & mixta refina. Semen eius lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras Scillam in limine lanæ suspensam, malorum medicamentorum introitum pelere tradit.

284

STAPHIS AGRIA

Bismuntz.

DE STAPHIDE AGRIA

789

CAP. CCCL.

NOMINA.

 TAΘΙΣ *Staphis* Græcis, herba Pedicularis & Pituitaria Latinis, officinis Staphisagria, Germanis *Stigmün*. Pedicularis autem Pituitaria & Latinis à uiribus quas habet, dicta est: erumpentibus enim è corpore pedicularis quæ Pituitaria unde. dicalis ex oleo inuncta aduersatur, & cõmanducata feruore multam pituitam trahit.

FORMA.

Folia habet Labrufcæ, incisuris diuisa, coliculos rectos, molles, nigrosq; flores lãti similes, semen in uasculis uiridibus similibus Ciceri triangulũ, alperum, in nigro subrufum, intus candidũ, gustu acre. Hæc descriptio herbæ huic cuius hic effigiem damus per omnia quadrat, floribus tantum exceptis, qui minimè lãti similes sunt, neq; in colore, neq; in quantitate. Hæc enim flores lutei sunt, & exigui, huius contrà subcæsi, ac multo maiores, ut hinc ferè suspicer eam herbam non esse quam ueteres pingunt Staphida agrian. Cæterũ cum proximè tamen ad picturam accedat, neque uiribus distet admodũ, inter Staphidis agrias species rectè à pleriq; hodie herbariõ rei studiosis cõnumeratur. Folia enim fert plerunq; septem, aliquando etiam paucioribus incisuris diuisa, coliculos rectos, nigros, & in folliculis herbaceis semen triquetrum, in nigro subrufum, intus candidum, gustu acre, ita ut illi omnes notæ, demptis floribus, respondeant.

LOCVS.

Nascitur, Plinio auctore, in opacis. Ea cuius picturam exhibemus, nunc passim in hortis plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Quum urendi uim habeat Staphis agria, consequitur eandem in quarto ordine esse exalfacientium & desiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius grana quindecim si quis trita in aqua mulsa dederit, crassa per uomitũ purgant. Sed qui biberint, ambulare debent. Quinetiam assidue attendere oportet, & aquam mulsam potui dare, quod strangulationis pericula inferant, & fauces deurant. Trita eadem, & ex oleo inuncta, pediculatõni, pruriginĩ & scabiei auxiliatur. Plurimã cit-pituitã cõmanducata. Decocta in aceto, dentium dolori, si ea colluantur, subuenit. Gingiuarũ rheumatismũ sistit. Vlcera oris, aphthas nominant, cum melle sanant. Misceatur præterea urentibus malagmatis.

EX GALENO.

Vehementer acrem obtinet facultatẽ, adeo ut ex capite purget pituitam, abstergatq; ualenter, itaq; ad scabiẽ accommodata est. Sed & urendi uim aliquam habet.

EX PLINIO.

Nucleis eius ad purgationes uti non censuerim propter ancipitẽ strangulationẽ, nec ad pituitã oris siccandã: fauces enim lædunt. Phthiriasi caput & reliquũ corpus liberat triti. Facilius admixta sandaracha. Item pruritu & ploris. Ad dentium dolores decoquuntur in aceto. Ad aurium uitiã, rheumatismũ gingiuarũ, ulcera oris manantia. Flos tritus in uino contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim, propter nimiam uim ardoris. Quidam eam Pituitariã uocant, & plagis serpentium utiq; illinunt. Item phthiriasi, qua Sylla dictator consumptus est. Nascuntur quoq; in sanguine ipso hominis animalia exefura corpus. Restititur Staphidis agrias fucos, cum oleo perunctis corporibus. Hæc quidem in aceto decocta, etiam uelites co tædio liberat.

DE SESELI MASSILIENSI

787

CAP. CCCII

NOMINA

 SESALI *ἡ μασιλιανή* Græcis, Seseli Massiliense Latinis, officinis Siler *siler montanū* montanū dicitur. Semen tamen quod à sepalsarijs hoc nomine uenditur, non Massiliensis, sed, si amaritudinē respicias, Æthiopicū, uel, quod magis uero simile est, Peloponnesiacū (neutrius enim integram imaginē uidimus) Seseli semen est: latius enim, odoratius, & carnosius Massiliensi existit, Germanis incognita hæctenus planta fuit, ob id Sesel rectè illam appellabunt.

FORMA

Folia gerit Fœniculi, crassiora tamen. Caulem uegetiorē, umbellam Anetho similem, in qua semen est oblongum, angulosum, & degustanti confestim acre: radicem longam, & odoratam. Ex qua Dioscoridis delineatione satis constat stirpem, cuius picturam damus, esse Seseli Massiliense, quod huic nimirum, nulla prorsus nota reclamante, tota descriptio suffragetur. Quid multa? dato etiā quod singulæ illi non responderent notæ, tamen cum eas quas ueteres Seseli attribuerunt facultates obtineat, citra omne periculum pro eo usurparetur.

LOCVS

Optimū iuxta Massiliam, teste Dioscoride, Galliæ urbem nascitur, unde etiam cognominatū est Massiliense. Prouenit autem alijs quoq; in locis calidioribus, & nunc in pleriq; Germaniæ hortis, sed non nisi fatum & cultum.

TEMPVS

Floret æstate, & semen subinde producit.

TEMPERAMENTVM

Calefacit & desiccatur in secundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE

Semen & radix calefaciendi uim obtinent. Stranguriæ, orthopnceæ, uteri suffocationibus & comitialibus pota medentur. Menes & fetus ex utero ducunt. Inter rancis omnibus profunt, & diutinas tussis sanant. Ipsum semen cum uino potum coctioni confert, tormina discutit, & epialis febribus utile est. Ad arcenda in itinere frigora cum pipere & uino bibitur. Datur capris alijsq; quadrupedibus bibendū, ut partus inuuet.

EX GALENO

Seseli & radix & semen usque adeo exalfacit, ut admodum urinā mouere queat. Sed & tenuium est paruum, ut & comitialibus, & orthopnceis competat.

EX PLINIO

Prodest homini ad tussim ueterē, rupta, cōuulsa, in uino albo potum. Item opisthotonicis, & iecinorū uirij, & torminibus, & stranguriæ, duarum aut trium ligularum mensura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adiuuent etiam quadrupedum. Hoc maxime pasci dicuntur ceruæ pariturae. Illinitur & igni sacro. Multum in summo cibo concoctionibus confert, uel folio, uel femine. Quadrupedum quoque aluum sistit, siue tritum potui infusum, siue mandendo cōmanducatum est sale. Boum morbis medetur, uel si contritum infunditur.

788

SANGVISORBA
MAJOR

S:og Köhleskraut.

ANGVISORBA
MINOR.

Klein Köbelskraut.

NOMINA.

VVM ignoraremus quo nomine stirpem hanc ueteres Græci & Latini, si modo ipsi cognita fuit, appellarint, maluimus interea uulgari uti nomen clatura, donec aliud certius nomen inueniremus. Elatini tamen esse iudicarem, si folia pusilla, pilosa, & rotunda obtineret. Nunc quum neque pusilla, neque pilosa, neque rotunda, sed mucronata esse uideantur, certum statere nihil possum. Sanguisorba uerò dicta est hæc herba, non quod uulneribus iniecia ferru & spicula facile & citra sensum doloris exigat, ut nonnulli arbitrantur: id ipsum enim non posse minifica quæ illi inest adstringendi facultas abundè ostendit: sed potius quod ei in sistendo sanguine undecumque emanarit, mira admodum inest efficacia, adeo ut hunc ipsum quasi absorbere uideatur. Erroris autem huius nulla alia causa est, nisi quod hanc stirpem multi cum ea quæ hodie Pimpinella uocatur, confundant, quæ certè propter caliditatem quam obtinet haud exiguam, quandam etiam trahendi facultatem habere uideatur, adeo ut infixæ corpori extrahere facile queat. Quod uerò cum Pimpinella confuderint non alio factum est nomine, quam quod huius folia proximè ad Pimpinellæ folia, quæ indè ut hæc ferrata sunt, accedere uidentur. Sed hæc confusio non caret errore, ut paulo post dicemus. Germanis hæc herba *Züblestraut* / à capitellis quæ rufescentibus punctis maculata sunt, dicitur. Nonnulli etiam Germanorum *Herzogs bärlein* nominant. Quidam etiam à sistendo sanguine *Blutstraut*.

GENERA.

Duo sunt eius herbae quæ Sanguisorba uocatur genera. Vna enim maioribus constat folijs ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, ideoque ab hac foliorum forma maior à nobis dicta est. Altera minoribus folijs, coliculis autem maioribus esse deprehenditur, quare ab ista foliorum effigie rectè minor appellari potest, ut inter eas aliquod discrimen esse herbarie rei studiosi hac ratione animaduerrant.

FORMA.

Herba est à radice crassa & longa, statim foliosa, minor potissimum, coliculos habens plurimos rubentes, folia aspera, in extremitatibus late crenata & ferrata, in summo coliculorum capitella rufescentibus punctis maculata, quæ si hiant flores exeunt herbacei, in medio croceam comam ostendentes.

LOCVS.

Nascuntur locis incultis, aridioribus, & soli expositis. Vnde iterum colligere licebit non esse Elatini, utcumque à facultatibus illius non discrepet, quòd Dioscoride & Plinio testibus, Elatine in cultis & segetibus proueniat.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustantibus adstrictione haud uulgarem ac uiscositatem herba præ se ferre uidentur. Quapropter siccam admodum consistentiam nata est, simulque corpora contrahere, & constringere potest, atque adeo emplasticam, eo quòd glutinosa sit, facultatem obtinet.

VIRES.

Ex his quæ diximus abundè constat utranque Sanguisorbam in restringendis ac supprimendis sanguinis profuuijs esse efficacissimas, adeo ut nonnulli constanter asserant, eas etiam manibus gestatas sanguinem undecumque manantem sistere posse. Experientia certè comperit esse ad muliebrem profuuium sanandū, nullum posse reperiri præsentis ipsi stirpibus præsidium. Glutinant etiam uulnera illarum folia, carcinomatosisque & fistulis medentur. Generosum denique ac strenuum remedium easdem esse ad dy-

ad dysenterias, & reliquos uentris fluxus, si ex aqua aut uino bibantur, nemini non notum est. Quid multa? Elatines herbae, cuius certè hæc duæ stirpes genus esse uidentur, facultates habent. Quare toto cælo errant qui herbas has, ut supra etiam commemoratum est, cum Pimpinella confundunt, quod hæc ipsa acris admodum sit & multum calida: illæ contra sapore, haud secus atq; Elatine, adstringente. Verum non tantum differunt facultatibus, imò etiam odore, coloreq; foliorum, maximè uerò florum diuersitate, ut quiuis ex utriusq; herbe picturæ collatione statim deprehendet.

Pimpinella nō solum fœdissima, uerum etiam feruida & sanguifera hæc diuersa.

DE SCOLYMO. CAP. CCCIIII.

NOMINA.

SCOΛΥΜΟΣ Græcis, Carduus & Strobilus Latinis, Columellæ Cinaræ dicitur. Sunt qui hodie Arcozum corrupta uoce nominent, primam uocis syllabam articuli uice præponentes. Alij paulò rectius Alcocalum uocant: Cocali siquidem nomine, nux pinea, cui Scolymi capitulum simile est, uenit. Nunc uulgo herbariorum ab articulo statim duabus interiectis literis Articoalus, aut expuncta uocali a, Articoclus, uel magis curato, ut ferè fit, uocabulo, Articolus uel Articoa nuncupatur. Germani in stat uulgi Articoa nominant, aut Strobilodum. Strobilum autem Romani hanc stirpem non alia ratione dixerunt, quam quod eius capitulum, ut diximus, struiculi nucleorum serie pineam nucem referre uideatur. Cinaram uerò sunt qui appellatâ putent, quod fatum & culturnum cineribus gaudeat. Alij à Cinarâ potius puella, quæ in eius speciei Carduum mutata est, dictam esse uolunt.

Carduus. Strobilus. Cinaræ. Alcocalus. Cocalus. Articoalus. Articoa. Strobilus cap. Cinaræ quare appellatâ.

FORMA.

Folia habet Chamæleontis, & spinæ albæ uocatae similia, nigriora tamen ac crassiora. Caulem emittit oblongum, foliosum, in quo capitulum spinosum. Radicè uerò nigram & crassam. Hæc Dioscorides. Cæterum caput eius & uertex in squarosum exuberat globum, corticosis unguibus turgentè, spicisq; squamatis coagmentatum, quorum orbis exterior uiret, interior niueo candore nitescit. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euanescit in pappos. Caput uetustate tandem dissilit in corticeas laminas, semen ostendens Cnici figura. Nos tamen integrâ Scolymi faciè ac picturâ hoc tempore dare non potuimus, quod primo anno fructum suum nõ ostendat. Curabimus autem alio tempore ut studiosi integram eius habeant picturam.

LOCVS.

Nusquam, quod sciam, in Germania prouenit Cinarâ, nisi facta & culta. Quare Scolymus qui in hortis colitur & plantatur, uerè Cinarâ existit. Quod ideo monendum esse duximus, quia inter Græcos esse constat, ut est Paulus & Aëtius, qui Scolymum à Cinarâ discriminat. Non est autè aliud inter eas stirpes discrimen, quam quod Scolymus ferus est & syluester, Cinarâ uerò domita culta, ideoq; à nonnullis Carduus altissis nominatur.

Scolymus heros ueris propriè Cinarâ dicitur. Scolymus. Cinarâ. Carduus altissis.

TEMPVS.

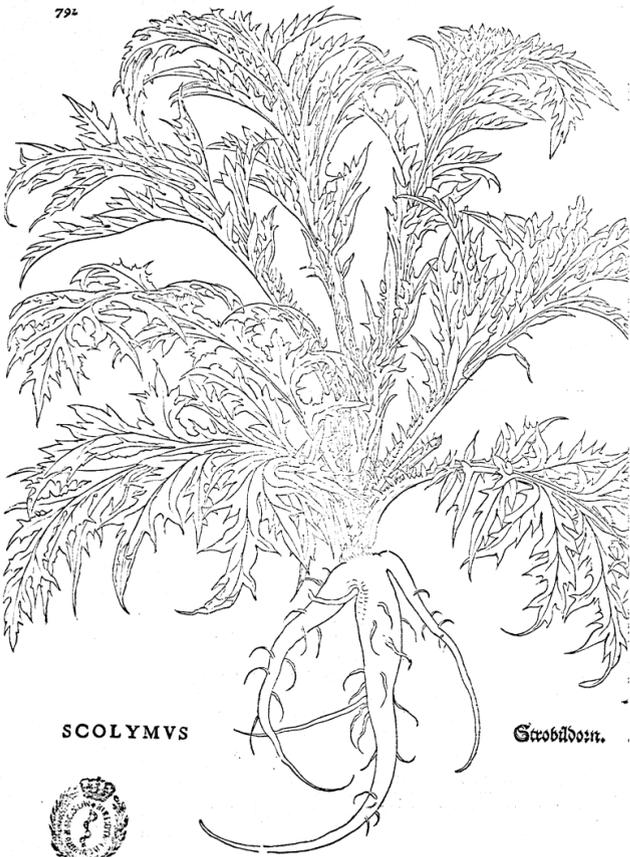
Quum Solstitiū æstiuum agitur, Scolymi flos erumpit, Hesiodo in lib. ij. cui titulus Opera & dies, teste, qui ea florente cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis audissimas, uirosq; in coitum pigerrimos, capite, genibus, ac toto corpore præ Sirij æstu arefcentibus, scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quæ secundum qualitatem editur actio, calidum in secundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamentum indicat, sicum uerò in secundo.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix Scolymi illita graueolentiâ alarum, & totius corporis emendat. Item si decocta in

SCOLYMVS

Scrophulari.

A cta in uino bibatur. Vrinā etiam copiosam fecundamq̄ pellit. Herba cum recens nascitur tenere scitue, asparagorum modo in olera tranfir.

EX GALENO.

Scolymi radix copiosam urinam graueolentē elicit, si quis eam in uino coctā bibat: id eo q̄ graueolentiā sanat, tum alarum, tum totius corporis. Atq̄ hoc sanē medicamēto ex tota inest essentia, utpote eius succo existente purgatorio. Et in libro secundo de alimentorū facultatibus: Prui succi edulium est Cinara, præcipuē cum iam durior euaserit: tum enim biliosi humoris copia abundat, totaq̄ eius substantia durior existit, adeoq̄ ur ex ipsa melancholicus, ex succo uerō eius tenuis & biliosus humor producat. Proinde coctam edere præstiterit adiecto Coriandro, dein ex oleo, garo, uinoq̄ sumatur. Si tamen in patina aut farragine ad esum præparetur, absq̄ his comedatur. Plerique enim sic eius ueluti cacumina comedunt, quæ spondylos nominant.

EX PLINIO.

Vrinam ciere Scolymum præcipuē traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerē (stimulare in uino, Heliodo & Atego testibus, qui florente ea cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis auulsiſimas, uirosq̄ in coitu pigerrimos scribere, uelut providentia natura hoc adiuuamento tum ualentissimo. Item graueolentiā alarū emendat radicis emedullatā unciā, in uini falerni herminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, itemq̄ post cibum cyathis singulis pota. Mirū est, quod Xenocrates promittit experimento, uinum id ex alis per urinam effluere.

DE SPHATVLA FOETIDA

CAP. CCCV.

NOMINA.

AERBA quam officinæ Sphatulam foetidam uocant, quod grauem exhalet odorē, quomodo ueteribus sit appellata nondum cerō scire possum. Nomen quidem ipsum Xiphij seu Gladioli speciem esse docet. Sphata siquidem Latinis gladium significat. Non esse autem Xiphium radicis eius euidenter admodū ostendit, quæ non est bulbosa, nec gemina, ita ut altera alteri insideat, sed capillamentis fibrata. Necq̄ etiam Sparganiū esse partim folia eius quæ in terram non procumbunt, partim etiam femina, quæ non in pilulis, sed folliculis aut siliquis profert. Non uidetur etiam esse Xyris, quod illa radicem habeat longam & rufam, Sphatula uerō foetida nec longam nec rufam, sed rotundam, albam & capillatam. Tamen quicquid sit gentilem hys esse foliorum similitudine constat. Germani eam Wandsejstraut, à necandis cimicibus appellant.

FORMA.

Folia Iridi similia habet, minora tamen & angustiora. Caulē ex se mittit, in cuius summo folliculos aut siliquas Paxonizæ feminæ non dissimiles profert, quibus dehiscentibus semen in hys apparet rotundum & rubrum. Radicem obtinet capillamentis multis fibratam.

LOCVS.

Circa sepes & dumeta nascitur, frequens in Italia, nusquā tamen in Germania, quod sciam, nisi lata prouenit.

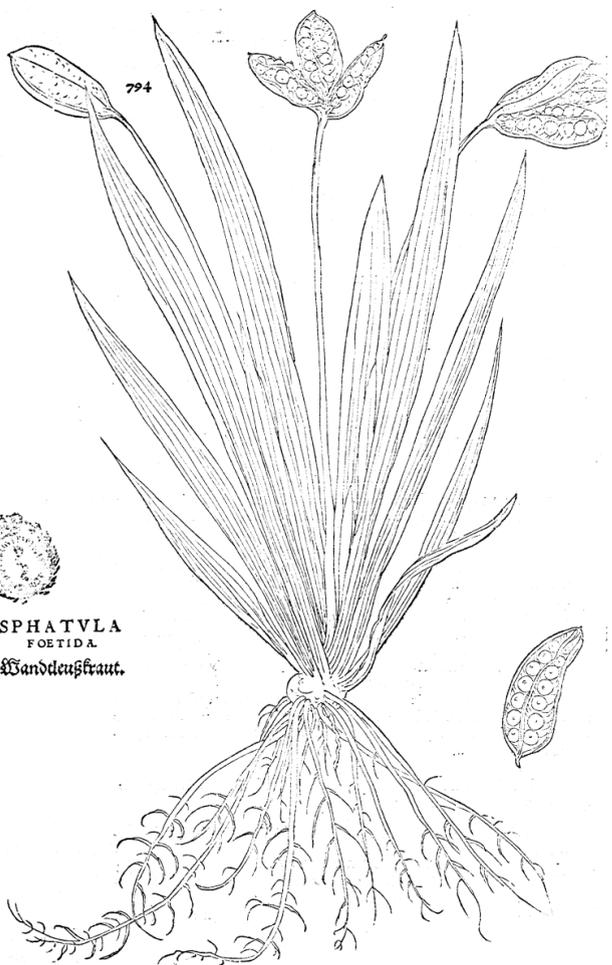
TEMPVS.

Fructum seu siliquas suas autumnō profert, ac subinde in hys, ubi dehiscent, semen ostendit.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer acrem qualitatem obtinet, adeo ut gustata, fauces quasi urere uideatur. Proinde calidam & siccam admodum esse constat.

XX VIRES.

SPHATVLA
FOETIDA.

Wandlungstrauch.

VIRE.

Non multum à Staphidis agris uiribus abesse apparet: ualenter enim abster- git. Hinc ad scabiem, eius ponissimū fucus, abigendam utilis est. Surculos etiam & spicula, perinde atque Xiphium & Xyris, sine dolore extrahit. Cimices quoque ne- cat atque fugat.

DE TRICHOMANE CAP. CCCVI.

NOMINA

TRICHOMANES græcè, Trichomanes, Capillaris latinè uocatur. Of- ficinis Polytrichon falso dicitur: id enim nominis Adianto herbe, Polytrichon offi- quam hodie Capillum Veneris uocant, Dioscoride & ueteribus alijs testibus, debetur. Germanicè Wüderode, oder Äbthorn ap- pellatur. Trichomanes autè à facultate sua Græci nominauerunt, Trichomanes quod scilicet fluentem capillum expleat, & subnasci faciat: μωδιον aut dictum, enim ea gens rarum uocant, τριχον autem capillum. Hoc etiam nomine Capilla- rem Lani dixerunt.

FORMA

Filici simile est Trichomanes, paruum admodum. Ex utraq; parte ordine quo- dam folia habet tenuia, Lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, splen- descentibus, subnigris & auferis. Cuius equidem descriptionis nota omnes, nulla penitus reclamante, herbæ illi quam hodie officinæ Polytrichon uocant, pulchrè quadrant. Siquidem cauliculis iunctis, quincuncialibus, à radice statim penè folia- tis constat, folijs rotundis, lenticulæ forma, aduersis inter se pediculis, ramulis sub- nigris & nitentibus, sine flore, sine femine.

LOCVS

Nascitur in palustribus atque umbrosis locis, humentibus muris, & iuxta fon- tes, haud secus atque Adiantum.

TEMPVS

Carpitur æstate & autumnii initio.

TEMPERAMENTVM

Trichomanes in caliditate quidem & frigiditate symmetrum est, uerum defic- cat, extenuat & digerit.

VIRE. EX DIOSCORIDE

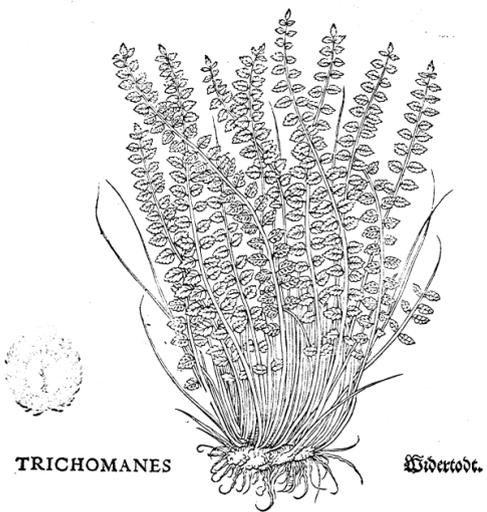
Eadem potest quæ Adiantum. Cum itaque Adiantum altunde in Germaniam sit deportandū, & Trichomanes passim proueniat, licebit hoc in alterius inopia uti. Et consultius multo ut Trichomanes utantur officinæ, quàm Adianto adulterino. Prodest igitur Trichomanis decoctū potum asthmaticis, dyspnoicis, felle suffusis, lienosis, urinæq; difficultatibus. Calidior frangit. Aluum sistit. Venenatorū mori- bus, & stomachi fluxionibus in uino potum m. c. l. ur. Menfes & secundas ducit, sanguinis autem reiectiones sistit. Crurum illinitur uenenatorū moribus. Alopecias explet, strumas dissipat, Furfures & achores cum lxiuii exterit. Cum ladano, myrrino, musino, aut hyssopo & uino capillos defluentes continet. Decoctū etiam eius cum lxiuii & uino si eo abstergantur, idem potest.

EX GALENO

Alopecias densat, & strumas & abscessus dilucit, lapidesq; frangit potum. Vi- scosorum crassorumq; ex thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter con- fert. Ventris profluuiū sistit, nullam tamen manifestam caliditatē affert, sicut nec frigiditatem.

EX PLINIO

Calculos è corpore mirè pellit, frangitq; unque nigrum. Qua de causa potius quàm quod in saxis nasceretur, & à nostris Saxifragum appellatum crediderim.

TRICHOMANES

Widerode.

A Bibitur è uino quantum terni decerpere digiti. Vrinam cient. Serpentū & taraneorum uenenis restitunt. In uino decoctū aluum sistunt. Capitis dolores corona ex rjs fedat. Contra scolopendræ morsus illinuntur, crebrò auferendi ne pereant. Hoc & in alopecijs. Strumas discutunt, furfuresq; in facie, & capitis manantia ulcera. Decoctum ex his prodest fulpriosis, & iecinori, & lieni, & felle suffusis, & hydropicis. Strangurijs illinuntur, & renibus cum Absinthio. Secundas cient & menstrua. Sauguinem sistunt ex aceto, aut Rubi succo poti. Infantes quoque ulcerati perunguntur ex rjs cum rosaceo & uino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidē cum aphronitro, & illitum uentri mulierum, ne rugosus fiat, prestare dicitur. Perdicis & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecoriq; esse utilissimos.

DE TELI CAP. CCCVII

NOMINA.

 HAIÆ, *καρπώδης, ἀγρίος, βίος* Græcis, Fœnumgræcū Latinis officinæ genuinum nomen retinuerunt: Germanis *Bocksborn* oder *Ribwort* dicitur. Magna græcarum appellationū pars à siliquarum quas producit figura delumpta est: hę enim corniculis similes existunt. Hinc *Cerat* Ceratis car tis à cornu simpliciter dici cepit: *κίρας* enim Græcis cornu est. *Ægoceros* autem à caprini caprini cornu similitudine, quemadmodum à bubuli *Buceros*, quod sanè nomen Theophrastus libro quarto de historia plantarum illi imposuit. Cum itaque corniculis similes habeat siliquas, factum est ut illam Columella simpliciter *Siliquā* nominauerit, Plinius *Silicam*, Varro *Siliculam*.

FORMA.

B Cauliculis emicat exilibus, rubicundis, folio penè trifolij, flore candido & exiguo, femine in siliquis oblongis, ac cornu inftar incuruis suluo. Radice subrotunda & oblonga innititur.

LOCVS.

Satum Fœnumgræcum palsim ferè prouenit.

TEMPVS.

Junio & Iulio mensibus floret, & unā siliquas producit. Semen tamen in Augusto maturum legitur.

TEMPERAMENTVM.

Fœnumgræcum calidum est secundi ordinis, deficcatur primo.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Molliendi & dissolucendi facultatem habet Fœnumgræci farina. Facta ad inflammationes quæ intrus forisq; sunt si cum aqua mulsā decocta trita illinatur. Lienem cum nitro & aceto subacta & illita minuit. Decoctū eius in seflu ad muliebria mala, quæcunque per inflammationes aut præclusiones consistunt, utile est. Expressus Fœnumgræci in aqua decocti succus, capillos, furfures & achores exterit. Cum anserino adipe pelsi uice apponitur, loca quæ iuxta uterum sunt emolliens & relaxans. Viride cum aceto imbecillis & exulceratis locis prodest. Decoctū eius aduerfus tenesmos, & grauitè olenentia dyfentericorū excrementa confert. Oleum eius cum myrtino capillos & in genitalibus cicatrices abstergit.

EX GALENO.

Fœnumgræcū feruentes inflammationes iritat. Quæ uerò minus sunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

EX AETIO.

Fœnumgræcū habet etiam abstergendi uires. Varijs modis comeditur, sed copiosius sumptum caput tentat. At cremor decocti Fœnumgræci cum modico melle

798

FOENOGRÆCVM

Bochehott.

exhibitus, omnes deprauatos intestinorū humores educit. Permodicū esse oportet quod permiscetur mel, ne erodat. In diuturnis uerò doloribus qui sine febris thoracem infestant, pingues simul palmulæ elixantur, inde succo expresso melleq; admixto suppositis carbonibus rursus decoquantur usq; ad congruam consistentiam. Datur id diu ante cibum, obseruariq; oportet ne ijs exhibeatur quibus faciliè caput dolet: palmulæ enim capiti infestæ sunt.

EX PLINIO.

Vis eius siccare, mollire, dissoluere. Succus decocti feminarum pluribus malis subuenit: siue duritia, siue tumor, siue contractio sit uulvæ, fouentur, insidunt. Infusum quoq; prodest. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impositum medetur. Item ex aceto. Sicie in ori decoctū. Diodes difficilè parientibus semen eius dedit acetabuli mensura tritum in nouem cyathis sapæ ad tertias partes bibere, ut qui biberent in calida lauarentur. Et in balneo sudantibus dimidiū ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro summo auxilio. Farinā Foenograci cum hordeo aut lini femine decoctam aqua multa cōtra uulvæ cruciatu subiecit. Itemq; impositum uentri. Lepras, lentiginis, sulphuris pari portione misca farina curauit, nitro antè preparata cute, septies die illinens, perungiq; præcipiēs. Theodoros Foenograci miscuit quartā partem purgati Nasturij acerrimo aceto ad lepras. Damion Foenograci semen acetabuli dimidia mensura cum sapæ & aqua: nouem cyathis ad mensēs cindos dedit potu. Nec dubitat quin decoctū eius utilissimum sit uuluis, interaneisq; exulceratis, sicuti semen articularis atq; ptegoridij. Si uerò cum Malua decoquatur, postea addito mulso potus, ante cetera uuluis interaneisq; laudatur: quippe cum uapor quoque decocti plurimū proficit. Alarum etiam graueolentiā decoctum Foenograci semen emendat. Farina porrigines capitis furfuresq; cum uino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur. Item parotidi, podagry, chiragry, articulari, carnibusq; que recedūt ab ossibus. Aceto uerò subacta luxatus. Illinitur & lieni decocta in aceto, & melle tantum. Carcinomata subacta ex uino purgat, mox addito melle perfanat. Sumitur & forbitio ē farina ad pectus exulceratū, longamq; tussim. Diu decoquitur donec amaritudo desinat, postea mel additur.

DE TELEPHIO. CAP. CCCVIII.

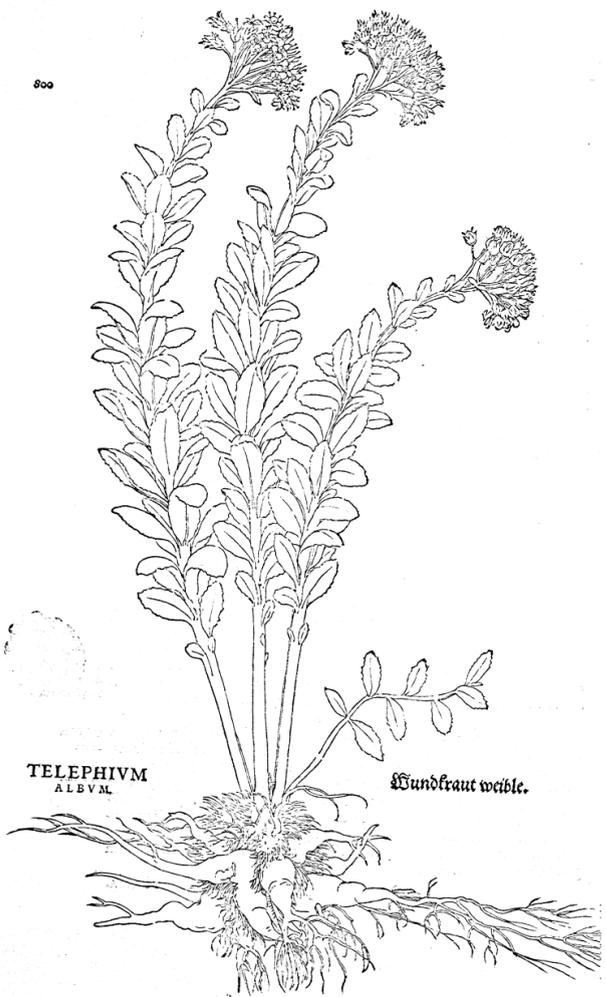
NOMINA.

Ἰακείον, ἰακείων ἕρπης Grecis, Telephū & Illecebra Latinis, officinis & uulgo Crassula maior appellatur. Sunt qui Fabam crassam, à foliorū quam cum faba habent similitudine, nominēt. Germanis Wunderkraut / Anabenkraut / Songwang / Songweins dicitur. Telephū uerò dictum est, quod ulceribus malignis & deploratis, quibus Telephus Mysiæ rex ab Achille uulneratus confenuit, quæ eam etiam ob rem Telephia uocantur, auxilietur.

GENERA.

Dioscorides duo genera facit. Vnum floribus albis, quod nobis Telephū album nominare placuit, germanicè Wunderkraut das weible. Alterum floribus luteis, quod Norimbergæ me uidisse memini. Damas pro illo Telephū purpurascens, quod Norimbergæ me uidisse memini. Damas pro illo Telephū purpurascens appellare uolumus, germanicè Wunderkraut das memle. Præter flores qui in primo candidi sunt, in hoc autem purpurascens, foliorum etiam colore differunt, qui in candido uiridis & herbaceus existit, in purpurascente autem paulò pallidior. Cetera omnia in ijs similia apparent, folia potissimū, quæ sabacea profus sunt, nisi quod purgiora, & crassiora existunt.

800

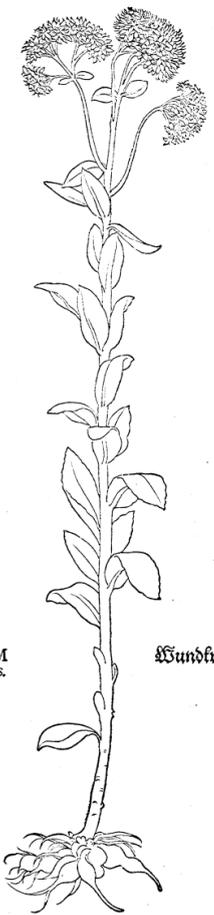

TELEPHIUM
ALBUM.

Wundkraut weible.

TELEPHIVM
PVRPVRASCENS.

Wundkraut gemeinl.

801

FORMA.

Folij & caule Portulacae similis herba Telephium. Alas binas in singulis foliorum geniculis inhaerentes habet. Ramuli à radice seni septeniue prodeunt, referri folijs caeruleis, crassis, glutinosis, carnosis: flores illi lutei, uel albi, uel purpurascetes: radix ima, quod Dioscorides omisit, innumeris tuberibus scatec. Non est autem cur diuersum Telephium hoc nomine ab ea herba, quam herbarij hodie Crassulam maiorem nominant, suspicemur, cum omnes reliquae notae à Dioscoride commemoratae, illi adamu sim conueniant. Et solenne certè est Dioscoridi ut multas notas, in his potissimum herbis quae ipse non uidit, atque adeo ex aliorum fide pingit, easque maxime quidem necessarias omittat, & silentio transeat. Quibus etiã accedit locus natalis, & facultates Telephij, quae eadem sunt cum ijs quae Crassulae maiori recentes herbarij adscribunt. Sunt qui alterum acetabulum esse putent, quorum sanè sententiam non admodum absurdam esse iudico.

LOCVS.

Nascitur inter uites, locis cultis & incultis humidis.

TEMPVS.

Vere statim profilit, Julio autem & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Telephium exicat ordine secundo intenso, aut certè principio tertij, non tamen insigniter calida, uerum in hoc forsitan quispiam ipsum primi esse ordinis censet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia senis horis illita, albas utiligines sanant: sed oportet postea hordeacea farina illinere locum. Quin etiã alphas tollunt cum aceto in sole inuncta. Sed ubi inauerint, abstergantur.

EX GALENO.

Telephium detergendi & exiccandi facultate est praeditum: proinde ad putrida ulcera conuenit, & leucas & alphas cum aceto sanat.

EX PLINIO.

Illinitur lentigini, & cum inaruit teritur. Illinitur & utiligini, ternis ferè mensibus senis horis noctis aut diei, postea farina hordeacea illinitur. Medetur & uulneribus & fistulis.

APPENDIX.

Recentiores herbarij sua Crassula maiori in curandis uulneribus, & sistendo sanguinis profluuio utuntur, ut eandem esse cum Telephio uel hoc saltem nomine nemo dubitare debeat. Magnam autem efficaciam habere in internis potissimum uulneribus & ulceribus, mirificèq; herniosis prodesse iudem tradunt.

DE TRINITATIS HERBA

CAP. CCCIX.

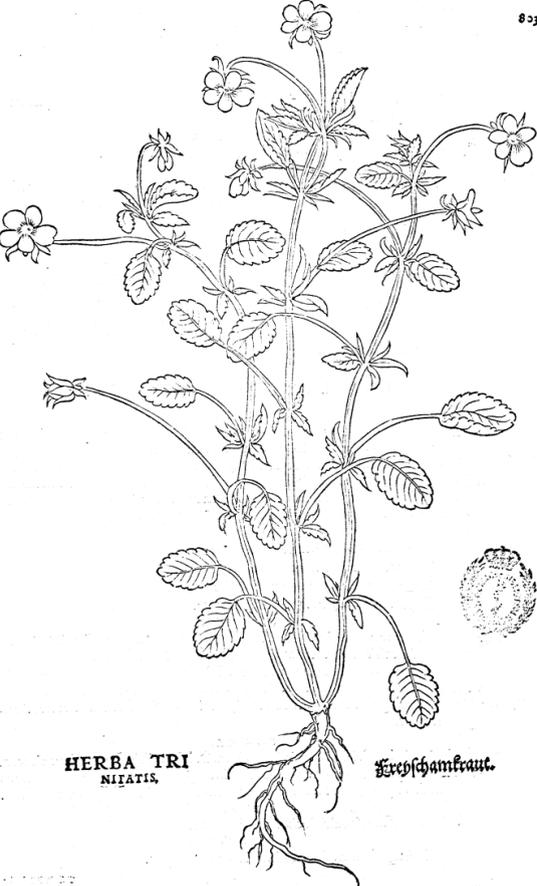
NOMINA.

VO nomine priuatim planta haec Graecis aut Latinis appellata sit medicis, ignorare me fateor. Constat tamen Violae inodora: genus esse, & mea quidem sententia Iouis florem. Vulgus à triplici colore floris, herbam Trinitatis nominat. Sunt qui Iaceam, & herbam clauellatam appellant. Germani Dreyfelsigeyblumen, & Steydamkraut uocant.

FORMA.

Herba haec folio est initio rotundo, per ambitum serrato, processu temporis oblongiore, cauliculo triangulo, intus cauo, leuiter striato, ex interualis geniculato, prodeuntibus ex alarum sinu pediculis longis, in quibus summam elucet flores

figura

HERBA TRI
NIATIS.

Exepshamfont.

C figura & specie uiolarum purpurearū, superiore parte purpurei, in medio candidi, inferiori uerò lutei, radijs quibusdam nigris distincti. Quibus decedentibus femina protuberant.

LOCVS.

Sua sponte in aruis interdum prouenit. In hortis tamen ut plurimum plantatur, speciosiorq̄ nascitur.

TEMPVS.

Vere uiola hæc post purpuream emicat, & tota æstate floret.

TEMPERAMENTVM.

Herba in gustu lentorem quandam, atque modicam acrimoniam sicut mordacitatem præ se fert, atque adeo à Symphyti temperamento non admodū abesse uidetur, id quod etiam ex facultatibus quas illi recentiores tribuunt facile deprehenditur. Calida itaque & sicca est.

VIRES.

Quum acrimoniæ ratione incidendi uim quampiã habeat, ideo rectè recentiores aethmaticis, pulmonisq̄ phlegmonibus prodesse tradunt: collectū siquidem in thoraçe & pulmone pus expurgare potest. Hac ratione puerorum etiam comitialibus morbis auxilio esse solet. Ceterū non parum ad pruritū & scabiem confert, omniaq̄ cutis uitia emendat, idq̄ mediocri acrimoniæ & siccitatis ratione. Vlcerā etiā, quia uiscositatem obtinet, glutinare potest.

DE TEVTLO CAP. CCCX.

NOMINA.

D EYTAON, *ἑσπέρην* Græcis, Beta Latinis appellatur. Germanis *Wangolt* oder *Pietzen*. *Wangolt* autem Græci ab impulsu nominarunt, etenim cultus ratione quadam incrementū capessit arboris, neque ulli horum sensum latitudo foliorū maior. Betæ nomen sibi adiciuit, quoniam figuram *ε* literæ græcæ dum semine turget referre uidetur. Nam summitatem in cacumine reflexam obtinet. Id quod testatū nobis reliquit Lucius Columella in suo carmine de cultu hortorum ita canens:

*Nomine tum grato, seu litera proxima primæ,
Pangitur in cera docti mucrone magistri,
Sic humo pingui ferratæ cuspis iclu
Deprimitur folio uiridis pede candida Beta.*

GENERA.

Eius à colore omnes duo genera faciunt, candidam & nigram. Candida alio nomine Sicula, ut Theophrastus libro octauo de historia plantarum, & Plinius libro decimonono, capite octauo, memorie prodiderunt, appellatur. Et nunc extrita Sicilia una ferè omnibus nostri seculi medicis Sida nominatur. Germanicè *weisser Wangolt*. Nigra ad arum uidetur tendere colorem, & à Germanis *rotter Wangolt* uocatur.

FORMA.

Caulem habet striatū, bicubitalem, folium ferè Atriplicis, flores exiguos luteos, semē in caulibus copiosum: radicē unicam in longum protensam, è cuius lateribus alia, modò singulæ, modò binæ, nonnunquã ternæ fundunt, fibris multis referta.

LOCVS.

In hortis passim, & cultis locis nascuntur Betæ.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floribus & semine turgent.

TEMPERA-

805

BETA CAN
DIDA.

Weisser Mangold.

yy

806

BETA
NIGRA.
Kocher Mangola

A Nitrosa qualitate particeps est. Nigra tamen adfrictionis quippiam adiunctū habet, & magis in radice quā in alijs partibus. Symeon Sethi calidam & siccam esse in tertio ordine asserit.

VIREB EX DIOSCORIDE.

Nigra Beta cum lente cocta aluum efficacius cohibet, multoq; magis radix. Candida aluo utilis est. Vtraq; uerò propter nitrosam uim quam habet mali succi est. Vnde fucus earum cum melle naribus induratis caput purgat. Auriū etiam doloribus auxiliatur. Decoctū radicū & foliorum, furfures & lentes deterget. Perniones fori mitigat. Crudis folijs alphas nitro prius perfrictos, alopecias prurientes, atq; depascētia ulcera illini prodest. Cocta exanthematis, erysipelatis, & ambustis medetur.

EX GALENO.

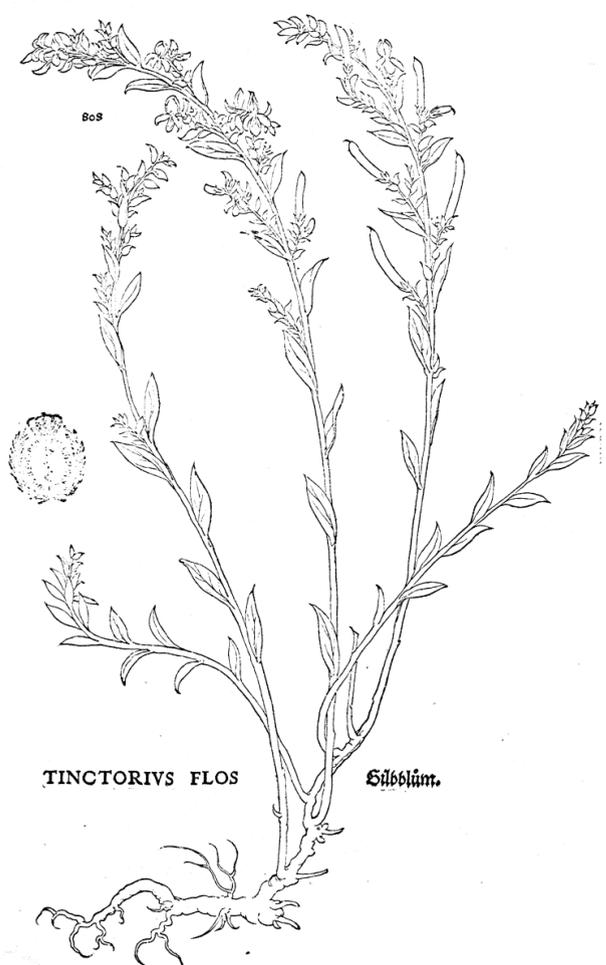
Beta nitrosae facultatis est particeps, qua tum extergit, tum digerit, & per nares purgat. Caeterum cocta nitrositate omnem exiit, siq; facultatis phlegmonis aduersae, leuiter discutientis. Porro ad detergendū digerendumq; ualidior est Beta alba. Nam nigra adiunctū habet quippiā adfrictionis, & magis in radice quā alijs partibus. Betae itaq; absterforius inesse fucus conspicitur, adeo ut aluum ad excretionem extimulet, & nonnunquā stomachū demordeat, praesertim ijs quibus ille sensilior obigit: eoq; largius commansa, stomachum infestat. Huius ceu aliorum oleum, exigua est alimonia. Iecoris obstructionibus, quā Malua, aptius accommodatur, magis autem ubi cum Sinapi estur, aut aceto. Lienosos item similiter manducata, mirifice iuuat.

EX PLINIO.

B Nec Beta sine remedio est utraq;. Siue candida, siue nigrae radix recens & mandefacta, suspensa funiculo, contra serpentū morsus efficax esse dicitur. Candida Beta cocta, & cum Allio crudo sumpta, contra tineas. Nigrae radices ita in aqua coctae, pruriginē tollunt, atq; in totum efficacior esse traditur nigra. Succus eius capitis dolores ueteres & uerugines, item sonitum aurium sedat, in usus ijs. Ciet urinā. Medetur dyntericis iniecia, & morbo regio. Dolores quoque dentium sedat illius succus. Et contra serpentium ictus ualeat, sed huius radici duntaxat expressus. Ipsa uerò decocta, perionibus occurrit. Albe fucus epiphoras sedat, fronte illita. Aluminis pauco admixto, ignem facrum. Sine oleo tria licet, adustus medetur. Et contra eruptiones papularum cocta. Eadem contra ulcera quae serpunt. Illinitur & alopecijs cruda. Et ulceribus quae in capite manant. Succus eius cum melle naribus inditus, caput purgat. Coquitur & cum lenicula addito aceto, ut uentrem molliat. Validius cocta, fluctuationes stomachi sistit & uentris.

EX SYMEONE SETHI.

Eius succus mediocriter abstergit. Hic etiam uentrem ad effluxū proriat, & stomachum aliquando uellicat, eorum praesertim qui hunc ualde sensilem obtinent. Quapropter edulium est stomacho infestum, si plurimū comedatur. Exiguum est eius alimentū, sicut caeterorū olerum. Utilis uerò est ad iecoris obstructiones cum aceto comesta. Pari modo si edatur, & lienis obstructionib; bonum fit medicamentum. Constat autem Beta ex contrarijs facultatibus. Succus enim eius calidus est, uentrem confringit, & sitim affert. Eius uerò corpus crassarum partium, flatuosum, concoctū difficile & frigidum, uentremq; sistit, maxime si aqua in qua coctum est, subinde abijciatur.

TINCTORIVS FLOS

Sibbium.

DE TINCTORIO FLORE

CAP. CCCXI.

NOMINA.

IN herba hac ueteribus cognita fuerit nondum comperit habemus: quapropter ad germanicam alludentes appellatione, Tinctoriū florem interim dum certius nomen nacti fuerimus, nominabimus. Germani Gilb oder Streich oder Serbbblumen/ quod florū illius in tingendis li-bris & alijs quibusdam usus sit, nuncupant. Sunt qui Aetereprimmen uocant.

FORMA.

Genistæ non admodū dissimilis est hæc herba: ramos enim herbaceos, ut illa habet, ac scabros, folia tamen paulò longiora & latiora, ad Hyssopi ferè formam accedentia, florem luteum, Pilo similem, semen in siliquis Lenticulæ haud ab simile, radicem planè ligneam.

LOCVS.

Prouenit locis altis, incultis & aridis, atque pratis nonnullis.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, atque deinceps semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara est, haud aliter quàm Genistæ, ut calefacere illam & siccare in altero ordine sit euidentissimum.

VIRE.

Vi forma & temperamento Genistæ similis est, sic etiam facultatibus haud dubiè eidem respondet. Has igitur suo loco reperies.

DE TORDYLO CAP. CCCXII.

NOMINA.

ΟΡΥΑΛΟΝ, ἢ τρυφύλλιον, ἢ ἀσπυρῶν Græcis: Tordylon & Tordylion, & Sefeli Creticū Latinis, Paulus Gordylion appellat. Germanis Beerwurz dicitur, ut suprâ in capite de Dauco quoque diximus. Nam cum Dauci semen hirsutum sit, ut cunq; cætera respondeant, hoc uerò minime, non est cur Daucum esse credamus.

FORMA.

Fruticosa est herbula, semen habens rotundū, geminatum, clypeo simile, subare & odoratum. Quæ sanè omnes notæ huic herbae, quæ à Germanis Beerwurz dicitur, respondent, ut eius pictura, quam in capite de Dauco reperies, abundè docet. Hanc autem propter radicum similitudinē inter Daucorum effigies habere locum uolumus.

LOCVS.

Nascitur in Amano Ciliciæ monte. In multis etiam Germaniæ nostræ locis copiosissimè prouenit.

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccac, ut ex facultatibus eius abundè colligere licet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Potum eius semen contra urinæ difficultatē, & ducendis mensibus prodest. Sucus uerò caulis feminisq; adhuc uirentis trium obolorum pondere haustus decem diebus in passo, nephriticos sanat. Efficax etiam radix: cum melle siquidem linctæ, quæ in thorace sunt educit.

EX PAVLO.

Gordylon alij Sefeli appellant, urinae & mētib; ducendis habile. Radix ipsius ex melle linctā, quae in thorace haerent educit.

EX PLINIO.

Combusta potu ciet menses, & pectoris excreationes, efficaciore etiamnum radice. Succus eius ternis obolis hauustus renes sanat. Additur radix eius & in malagma.

DE TITHYMALIS CAP. CCCXIII.

NOMINA.

ΙΘΥΜΑΛΟΣ, ἡ ἄνθη ἡ ἀγρία, Graecis, Lactaria herba, & Lactuca caprina aut marina Latinis, barbaris & officinis Esula, Germanis Wolfssmilch dicitur. Lactaria autem herbam cōmuni appellatione, ob cōmune omnibus lac, uniuersum hoc genus uocauerunt. Lactucam uerò ob eandem causam, quia scilicet ex hac herba haud secus atq; ex Lactuca secta lac fluit. Caprinam, quod caprae Tithymalis uel cantur.

GENERA.

Septem sunt, Dioscoride & alijs ueteribus testibus, Tithymalorum genera. Primus Characias, id est, uallaris dicitur, quod uallis septisq; muniendis idoneus sit. Secundus Myrsinites, à Myrti foliorū figura: aut à nucibus, quibus similē fert fructum, Caryites nominatur. Hunc fructum sunt qui Nucem uomicam, Germanis Kronäglin uocatam, esse putent. Tertius Paralius, id est, marinus, quod in maritimis nascatur, appellatur. Quartus Helioscopius, hoc est, solis equus, quia eius coma ad solis cursum circumagitur, nominat: germanicè Sonnenwendede Wolfssmilch uocari potest. Alijs nominatur groß Wolfssmilch. Quintus Cyparissias à Cupressi similitudine nuncupatur. Germanicè cypresse Wolfssmilch nominari potest. Sextus Dendrosdes, à ramorū copia dicitur. Septimus Platyphyllos, id est, latifolius, à latitudine foliorū nominatur. Germanicè bseytlettere Wolfssmilch, alij groß Ceyffelsmilch uocant. Nos ex ijs generibus tria tantum depicta damus, quod reliqua uidere nondum nobis licuerit. Proferent fortè alij longè plura.

FORMA.

Nos ea tantum genera quorum picturas exhibemus, omisis alijs, describemus. Helioscopius itaque Portulacae familia folia obtinet, tenuiora tamen atque rotundiora. Ramos autem à radice prodeuntes quatuor aut quinque mittit, dodrantales, tenues & rubentes, copioso lactis liquore plenos. Caput huic est Aethro simile, & semen ueluti in capitulis inclusum. Circumagitur huius coma cum sole, unde & Helioscopij nomen accepit. Cyparissias caulem emittit dodrantalem, aut maiorem, subrubrum, ex quo germinant folia pini similitudine, teneriora tamen ac tenuiora. Et in uniuersum pino nuper natae similis est, unde & nomen traxit. Abundat haec etiam succo candido Platyphyllos Verbalco similis est, longioraq; reliquis folia habet.

LOCVS.

Helioscopius in rudibus potissimum, & circa oppida nascitur. Cyparissias in campestribus frequentissimus occurrit. Platyphyllos uerò in syluis.

TEMPVS.

Semē Tithymalorū autumno legitur, succus uerò incipiente pomorū lanugine. Vincentem habent acrem calidamq; facultatē, inest uerò & amaritas. Ex quarto itaque calefacientium sunt ordine, & ualenter deficiant.

VIRES.

811

TITHYMALVS
HELIOSCOPIVS.

Sonnenwendende Wolfsmilch.

YY 4

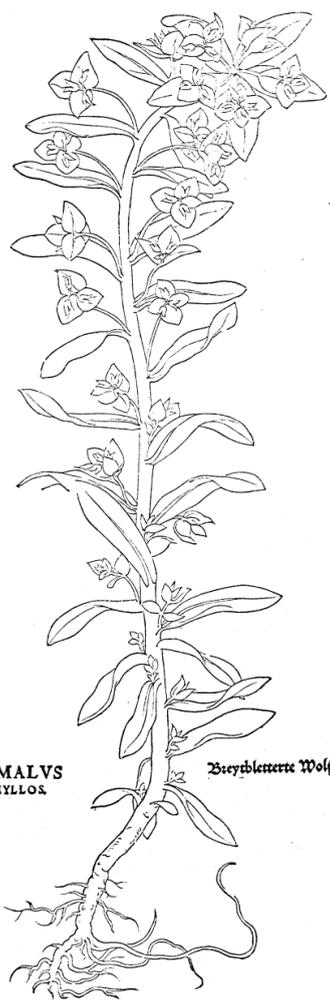

TITHYMALVS
CYPARISSIAS.

Cypresse Wolfsmilch.

TITHYMALVS
PLATYPHYLLOS

Dreyblättrige Wolfsmilch.

813

VIRE. EX DIOSCORIDE.

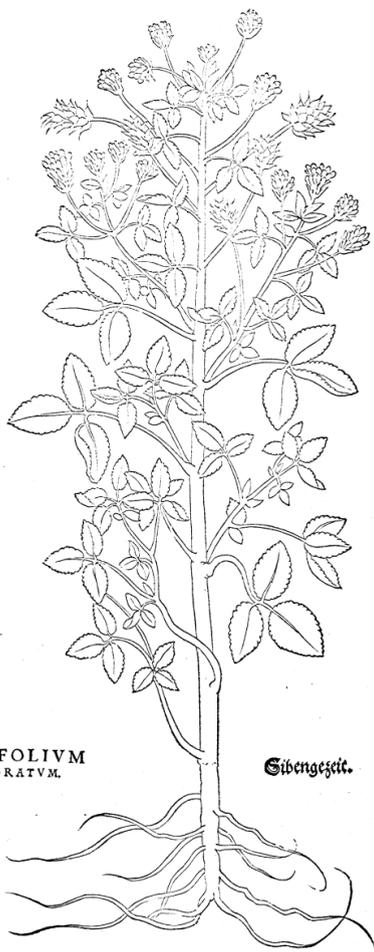
C Vim habet Characiæ liquor lacteus aluum per inferna purgandi, pituitâ & bilem ducens, duorum obolorū pondere ex posca sumptus. Cum melierato autem uomitum cit. Appetente uindemia lacteus colligitur liquor. Depilat liquor hic recens ex oleo in sole inunctus, renascentesq; flauos & exiles efficit, tandemq; omnes destruit. Cauernis dentium inditur, leuatq; doiores: sed cera dentes oblinendi, ne effluens fauces aut linguam uirit. Idem inunctus myrmecias, acrochordonas, thymos & impetigines tollit. Valet etiam aduersus pterygia, carbunculos, phagedaenas, gangranas, fistulasq;. Semen & folia eadem lacteo succo præstant, dimidijs acetabuli pondere pota. Radix drachmæ pondere cum hydromelite in parfa & pota, per inferna purgat. Decocta cum aceto, colluto ore, dentū dolori auxiliatur. Helioscopius eandem priori uim habet, non tamen usque adeo intentā. Nec diuersam facultatem obtinent Cyparissias & Platyphyllos.

EX GALENO.

Validissimus Thymalorū liquor est. Secundū locum tenet semen & folia. Sed & radix earundem facultatum particeps est, sed non ex æquo. Sanè ipsa cum aceto decocta dolores dentium sanat, maxime qui illis erosus proueniūt. Arliquoeres ut qui ualentiorum uim habeant, in foramina quidem ipsa dentium induntur. Cæterum si aliam corporis partem contigerint, continuo adurunt, ulcerantq; quæ propter foris illis cera circumlinuntur. Sic pilos quoque succus inunctus tollit. Porro quum uehemetior sit, oleo miscetur: & si id sepe fiat, tandem prorsus radices pilorum adustæ corruptent, corpusq; depile reddetur. Eadem facultate myrmecias, acrochordonas, pterygia & thymos auferunt, detergentq; lichenas & piloras, quia scilicet abstergendi illis facultas inest, propter amaritudinē. Præterea ulcerum phagedanica, anthracide & gangrenade, quia ualenter calefaciunt & abstergunt, si in tempore & moderate quis utatur, iuuare poterunt. Verumenimvero & fistularū callos, eadem facultate dimunt. Porro hæc omnia genere quidem similiter, imbecillius tamen & folia & fructus præstare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnali capiendos uti affolent. Celerrimè nanque ab illis in uerriginem acti, ac semimortui redditi, ad aquæ superficiem feruntur. Cæterum quum septem sint eorum genera, ualentissimus est quem Characiam nominant, & Myrsinites, & qui in petris nascitur ad modum arboris: deinceps qui Verbasco ad similes est, & Cyparissias: post Paralius, denique Helioscopius. Proportione uero comprehendæ illorum facultatis & cinis & lixiuum erit.

EX PLINIO.

Tradunt toties purgari hydropicos sico sumpta, quot guttas lactis Characiæ exceperit. Est & semen in usu cum melle decoctum ad catapotia soluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera includitur. Colluuntur & dentes succo radices decoctæ in uino aut oleo. Illinunt & lichenas succo, bibuntq; eum ut purgent uomitiones, & aluo soluta, aliàs stomacho inutilem. Trahit pituitâ sale adiecto in potu, bilem aphronitro. Si per aluū purgari libeat, in posca: si uomitione, in passo aut aqua multa. Media potio tribus obolis constat. Ficos à cibo sumpsisse melius est. Fauces urit leniter. Est enim tam fruentis naturæ, ut per se extrâ corpori impositū, pustulas igniū modo faciat, & pro caustico in usu sit. Helioscopius trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo. Carteri usus qui Characiæ, Cyparissias eadem uis quæ Helioscopio aut Characiæ. Platyphyllos pisces necat, aluum soluit, radice uel folijs, uel succo in mulso, aut aqua multa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas.

TRIFOLIUM
ODORATUM.

Siberian.

NOMINA.

Trifolium odoratum cur dicitur.

ΠΙΟΥΛΛΟΝ Græcis, Trifolium odoratum Latinis, officinis simpliciter Trifolium dicitur. Germanis Sibengescit/properea quod singulis diebus septies odorē suum habeat, & toties etiam amittat, quandiu in horto creuerit. Decerptum enim & exiccatum, odorem suum perpetuō retinet. Qui certē pluuiosa temporis constitutione ac tempestate instante multo uehementior est, sic sanē ut rotas ædes, in quibus hæc herba reposita est, odore suo compleat. Potest etiam appellari cōmodissimē wolricshender Rlee.

FORMA.

Frutex est cubito altior, uirgas habens tenues, nigris, iuncisq; adnascētis multis præditas, in quibus folia Loto arbori similia sunt, terna in singulis germinationibus. His recens enatis odor Rurē inest, acētis uerò iam, bituminis. Florem emittit purpureum, semen modicè latum & subhirfutū, ex altero extremo apicem obtinens. Radix illi tenuis, longa, ualida. Ex qua quidem deliniatione satis constat herbam, cuius picturam damus, esse Trifolium odoratum: siquidem cubito altior est, caules tenues obtinens, unde ramulculi multi nigricantes quodammodo, ac iuncē oriuntur, qui singuli terna folia producant odorata. Flores etiam habet in purpureo cœruleos. Semen quoq; Nilio haud dissimile in folliculis modicè latis, pilosis, & in summitate aculeum habentibus, profert. Radicem deniq; longam, candidam ac ualidam habet, ut prorsus nihil sit quod descriptioni non respondeat.

LOCVS.

Sponte sua in Germania non prouenit. Satum uerò nulla difficultate prodit.

TEMPVS.

D Iulio mense floret, ac subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est & siccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & folia in aqua pota lateris dolore laborantibus, difficultati urinæ, comitialibus, incipienti aquæ inter cutem, uuluaq; strangulationibus auxiliantur. Menses etiam ducunt. Oportet autem feminis tres, foliorū uerò quatuor drachmas dare. Succurrunt & uenenatorū moribus folia trita cum oxymelite & pota. Referūt quidam, si totius fruticis, radicis & foliorū decoctio foueantur facti ex serpentū moribus dolores, eos mitigari. Si uerò aliud ulcus habens eodem illo decoctio quo quispiam sanatus fuerit foueatur, eadem sentit quæ mori à serpentibus. Dant quidam etiā in tertianis bibenda folia eius tria, aut totidē semina cum uino, in quartanis autē quatuor, ueluti quæ circuitus soluere possunt. Miscet uerò eius radix & antidotis.

EX GALENO.

Triphyllum potum laterum dolores ab obstructione natos iuuat, urinā & menses prouocat.

EX PLINIO.

Trifolium scio credi præualere contra serpentū ictus & scorpionū, ex uino aut posca, feminis granis uiginti potis, uel folijs, & tota herba decocta, serpentesq; nunquam in Trifolio aspici. Præterea celebratis autoribus cōtra omnia uenena pro antidoto sufficere uiginti quinque grana eius.

APPENDIX.

Debet eius Trifolij odorati usus esse subinde in omnibus officinis, quod miscet uenenis aduersetur, & ad ulcera malefica sananda perquam utile sit.

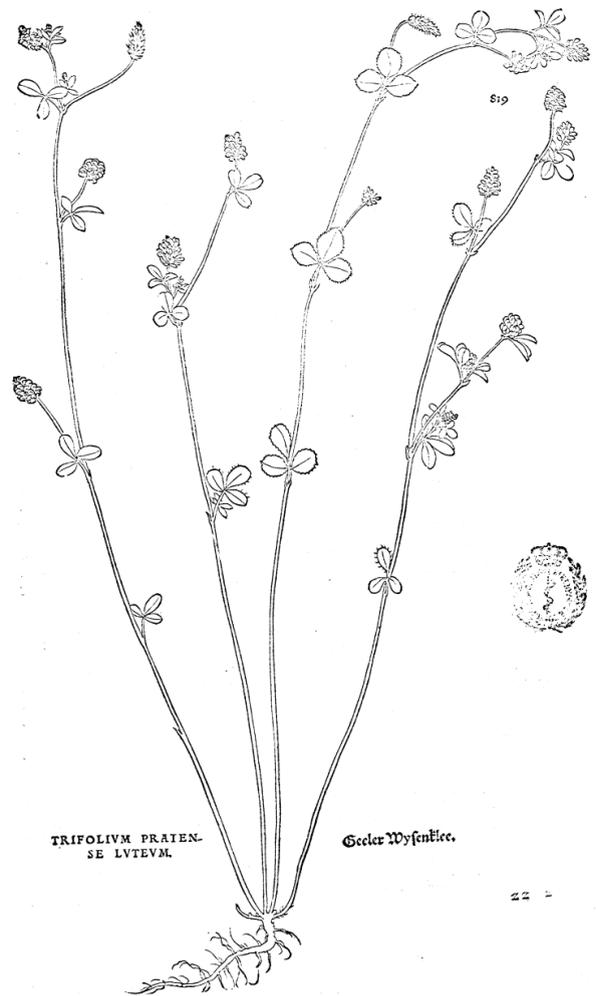
TRIFOLIUM PRATENSE
PURPUREUM.

Scaun Wynter fecit.

TRIFOLIUM PRATEN
SE ALBUM.

Weiss Weissenb.

TRIFOLIUM PRATEN-
SE LUTEUM.

Geeler Wynter.

DE TRIFOLIO PRATENSIS
CAP. CCCXV.

NOMINA.

ΠΙΦΥΛΛΟΝ ἢ γερμανικὸν ἢ γερμανικόν Græcis, Trifolium pratense Latiniis dicitur. Officina latinum nomen retinuerunt, & simpliciter Trifolium uocant. Utendum uerò illis esset odorato Trifolio, quemadmodum altero abhinc capite diximus. Germanis WyfenHec nominatur.

GENERA.

Tria apud nos passim in pratis proueniunt Trifolij inueniuntur fastigia, quorum primum à floribus purpureis, Trifolium pratense purpureum, germanicè beatus WyfenHec/ alterum itidem à floribus suis candidis, Trifolium pratense candidum, germanicè weis WyfenHec/ & tertium luteum, germanicè gel WyfenHec appellauimus. Quod ad folia ipsa attinet, non admodum differunt; quoduis enim horum generum tribus constat folijs, quæ in primo sunt latiora & herbacea, in secundo autem longiora & angustiora, magisq; pallescuntia candidantiaue. In tertio sunt minorâ & rotunda, atque ad Pœnigræci folia accedentia. Sunt qui hoc genus Lagopum esse putent. Sed de Lagopo suo diximus loco.

FORMA.

Caulem rotundum, cubitalem obtinent, ramos exiles, folia per interualla tria: flores in summo aut purpureos, aut candidos, aut luteos: radicem longam & lignosam.

LOCVS.

Scatentis prata omnia, unde etiam nomen nata.

TEMPVS.

D Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Adstrictioris cuiusdam qualitatis sensum in gustu præ se ferunt, non tamen multum admodum, ut nihilominus sint tenuium partium & exicatoria, quandoquidem etiam exigua quasi acrimonia prædita uideantur.

VIRE.

Haud dubie mediocriter concoquendi & exiccandi uim possident, ut non temere quidam ex recentioribus herbarijs tradant, Trifolia hæc albo muliebri profluuiio mirifice conferre. Eadem etiam in inflammationibus imposta, eas concoquant, & ad maturationem perducunt.

DE TRAGOPOGONE CAP. CCCXVI.

NOMINA.

ΤΡΑΓΟΠΟΓΟΝ, ἢ ἄρβυλα Græcis nominatur, Latinis Hirsi barba, & Coma: officinis ignota est herba. Germanis Bocksbart & Gaudsbord dicitur. Hieronymus herbarius Braunshuigenensis magno errore hypocisthida in hac herba nasci putauit. Sic autem eam Græci uocant, quod à calyce eius promissa pendent barbae, uel rectius quod lutei illius flores in uolucres barbulae euascent.

FORMA.

Caulem habet exiguum, longum tamen, & bicubitalem interdum, geniculatum, folia Croco similia, radicem longam & dulcem, supra caulem calycem magnum, & in eius summo semen nigrum, florem luteum, qui in canescentes barbulae nascitur. Hæc etiam cum carpitur lacte manat.

LOCVS.

Sua sponte in pratis nascitur.

TEMPVS.

TRAGOPOGON

Beard-tongue.

224

22 3

C Maio & Iunio mensibus floret.
TEMPERAMENTVM.
Dulcedo quæ in radice ac tota ferè planta apparet, satis monstrat eam esse caliditate tepida præditam, & modicè humidam.
VIRES EX DIOSCORIDE.
Herba & cruda & cocta edendo est.
APPENDIX.
Ex recentiorum traditione, & temperamenti ratione, æstuanti stomacho utilis est herba, thoracis & iecoris vitijs, renum item & vesicæ malis. Succus eiusdem mirificè laterum doloribus auxiliatur.

DE TYPHA CAP. CCCXVII

NOMINA.

 VON Græcis, Typha Latinis, officinis inusitata. Germanis *Wass/oder* *Larrentolb* dicitur. A nonnullis *Knospfen* vñd *Liesjen*.

FORMA.

Foliū profert Cyperidi simile, caulem læuem, enodem, cuius in summo capite flos obducitur densus, euadens in pappum seu lanuginem. Quæ descriptio huic plantæ sic quadrat, ut nulla sit nota quæ reclamet. Folio siquidem Cyperidis erumpit, caule alto, laxi, plano, enodi, cuius cacumen densa florum congerie stipatur, & ueluti spissa cingitur lanugine, quæ in pappos tandem euanescit.

LOCVS.

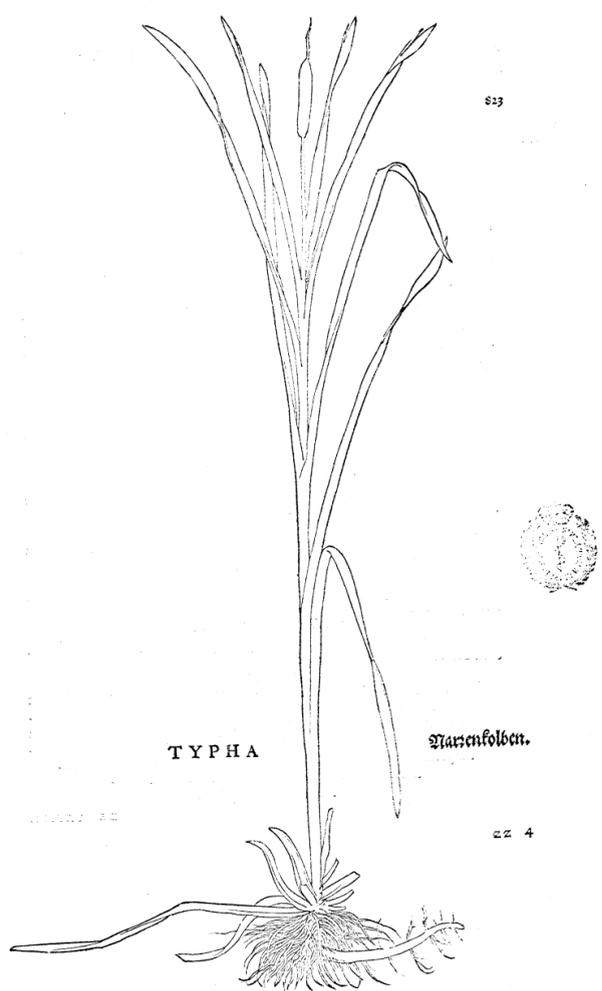
D Gignitur in palustribus & stagnantibus aquis.
TEMPVS.
Iulio mense caulis tanosa floccorū densitate obducitur. Augusto autem in pappos abit, & euanescit.

TEMPERAMENTVM.

Quantum ex uiribus eiusdem colligi potest, non euidenter, potissimū eius flos, calefacit & refrigerat, modicèq; abstergit, atque adeo exiccat. Quum enim ambustus medetur, & ambusta, Paulo libro quarto, capite undecimo teste, medicamenta quæ mediocriter circa insignem caliditatem aut frigiditatem abstergunt, requirant, sequitur hoc quale diximus temperamentum obtinere.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Flos eius cum suillo adipe uetusto eloto exceptus ambustis medetur.

TYPHA

Stamensfolben.

NOMINA.

Hoc frumentum, ut alia multa, ex eorum est genere quæ aliunde ad nos translata sunt. E Græcia autem & Asia in Germaniam uenit, unde Turcicum frumentum appellatū est: Asiam enim uniuersam hodie immensis Turca occupat. Germani enī ad loca unde afferitur respicientes, *Turckisch Weizen* nominant.

GENERA.

Quatuor huius frumenti reperiuntur genera. Quoddā enim grana rufa, quoddam uerò purpurea, aliquod lutea, aliquod subcandida grana profert. Spicarū seu panicularum etiā in his est diuersitas: et si omnes muticæ sint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout scilicet grana colorata erunt, flores obtinet. Alias, quod ad formam attinet, in his nulla est differentia.

FORMA.

Culmum habet crassum, rotundum, altum longūmque, infima eius parte purpureum, geniculis interfectum: folia oblonga & harundinacea, in summitate paniculas, aut spicam muticam, & granis uacuum, instar Secales florentē, nunc luteo, nunc candido, nunc purpureo colore, prout fructus quem profert coloratus est. Fructū uerò & grana triangula, diuersis iam cōmemoratis coloribus tineta, in foliaceis, rotundis ac crassis membranis ac uaginis, quæ è lateribus geniculorum ferè singulorū prodeunt, contenta obtinent, coaceruata ac penitissimè iuncta, in octo aut decem uersus ordine digesta. E fastigio uaginarū capilli tenues, iam candido, iam luteo, nunc purpureo colore maculati dependent, ut pictura satis ostendit, quæ unica quidē tibi omnia genera representabit. Hæc in una uagina quatuor tibi granorum colores monstrat, cum tamen quæuis unius duntaxat coloris grana, nempe aut lutea, aut purpurea, aut rufa, aut subcandida omnia habeat. Quod nos, ne aliquem pictura deciperet, monendum esse duximus.

LOCVS.

E Græcia uel Asia, ut dictum est, primū ad nos peruenit. Nunc autem passim in omnibus hortis prouenit.

TEMPVS.

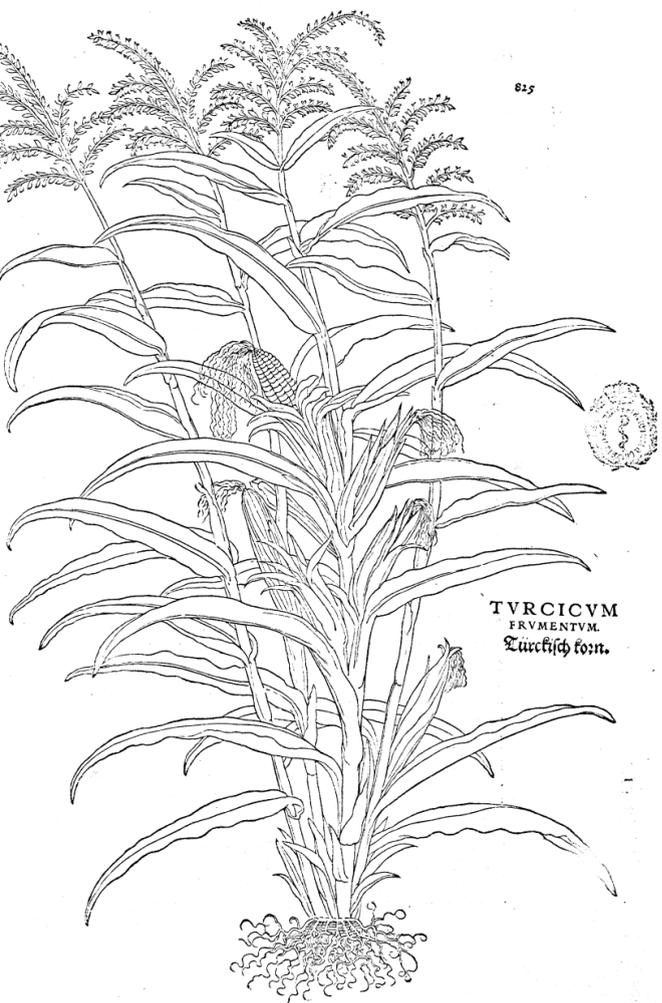
Seritur mense Aprilī, nec nisi sub finem Augusti & initia Septembris ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedinē & lentorem quendam grana gustu præferunt, ut haud dubiè idem cum Trítico habeat temperamentum.

VIRES.

Cum idem cum Trítico habere uideatur temperamentū, eandem etiā obtineat facultates necesse est. Grana itaque teruntur in candidissimam farinam, quæ in panificia subinde cogitur. Panis tamen ille lentoris quiddam & obstruentis naturæ habet. Hinc est quod in Asia & Turcia illius nullum in cibo usum esse, nisi cum annone premittit inopia, dicunt. Cæterum foliorum succum refrigerandi facultatem obtinere tradunt, hinc ad erysipelata utilem admodum esse coniiciunt.

NOMINA.

ΘΥΜΟΝ Græcis, Thymus Latinis, herbarijs uulgaribus Serpyllū Romanum, haud dubiè ab odore quem cum Serpyllo cōmunem habet, dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerunt. Germanis Thym / & Xōmischer quendel uocatur. Thymus autem Græcis ab excitando, quod *θυμω* dicunt, nomen inuenit. Nonnullis potius hoc placet erymum, ut Thymos quasi thymos, hoc est, sanguinem impellens dicitur.

FORMA.

Thymus furculosus frutex est, minutis multis & angustis folijs circumdatus, in summo capitula floribus purpureis referta habens. Ex qua sanè deliniatione omnibus conspicuū sit, herbam cuius picturam damus esse Thymum. Dodrantalis enim & furculosus frutex est, folijs exiguis, flosculis ex purpura candicantibus, suauissimi odoris, capitella specie complicatarū formicarum, radice lignosa, enascentias uirides multas obtinente, quibus in terra radicitur.

LOCVS.

Nascitur petrosus & tenuibus locis: neque enim locum pinguem, neque stercoreatum, sed apricum desiderat. Nunc in hortis multis Germaniæ prouenit.

TEMPVS.

Floret serò, quod Theophrastus etiam libro sexto de historia plantarū, capite secundo testatur, circa Solstitium, cum & apes decerpunt, & auguriū mellis est.

TEMPERAMENTVM.

Thymus uehementer calefacit. Itaque in calefaciendo & exiccando in tertio ordine statuentus est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potus cum sale & aceto, pituitā per aluum ducit. Decoctū eius cum melle orthopnoicis & asthmaticis prodest. Lumbricos uentris, mentes, fetus & secundas pellit. Urinam ciet. Mixtus melle in eiegmate, excreabilia efficit thoracis uiria. Recentia cedemata cum aceto illitus discunt. Sanguinis grumos dissoluit. Thymos & uerucas peniles tollit. Isthadicis cum uino & polenta impositus auxiliatur. Hebetibus oculis in cibo sumptus opitulatur. Vtilis etiā pro condimento in sanitate usu.

EX GALENO.

Thymus incidit, & calefacit manifestè: ob id & urinā & menses prouocat, siccum euellit, & uiscera potus expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.

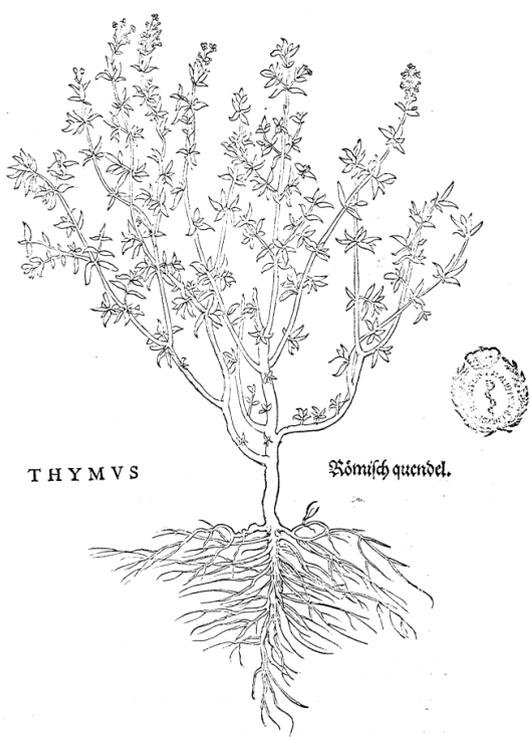
EX AETIO.

Hæc experimentis de Thymo comperta sunt. Dato ieiunij articulari morbo laborantibus, Thymi aridi minutissimi drachmas quatuor cum oxymelitis cyatho. Bilem enim reliquosq; humores atq; acrem saniem euacuat. Facit & ad uelice mala. Ventre inflatis, ubi intumescere coeperint, drachmā unam dato ieiuno cum cochleari aque mulfæ. Ad lumborū coxendicumq; dolorem, laterisq; & thoracis, ac hypochondriorū suspensiones, ac inflationes, pondere trium drachmarū cum oxymelite temperato, mensura cochlearij ieiuno exhibeto. Similiter etiam & melancholicis, & mente turbatis, timoreq; detentis drachmas tres cum oxymelitis temperato cochleari præbeto. Dato item ieiunis & ante cœnam aduersus lippitudinē, & uehementem oculorum dolorem. Præterea contra podagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum uino utilissimè propinatur. Postremò ad tumefactos testes, ieiunis trium drachmarum pondere exhibeat.

EX PLINIO.

Oculorū claritati multum conferre existimatur, & in cibo, & in medicamentis. Item diutinae tussis edigmate faciles excreationes facere cum aceto & sale. Sanguinē concrefcere non patitur è melle. Longas faucium defillationes extrà illita cum Sina-

napi.

THYMVS

Kömich quendel.

C napi, extenuat: item stomachi & uentris uitia. Modicè tamen utendum est, quoniã exalfacit, quamuis sistat aluum: quæ si exulcerata sit, denarij pondus in sextarium aceti & mellis addi oportet. Item si lateralis dolor sit, aut inter scapulas, aut in thorace. Præcordijs medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur & in alienatione mentis & melancholicis. Datur & comitalibus, quos correptos olfactus excitat Thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli Thymo. Prodeſt & orthopnoicis & anhelationi, mulierumq; mensibus retardatis. Vel, si emortui sint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias. Viris uerò contra inflationes, cum melle & aceto. Et si uenter turgeat, testè sue aut ueficæ dolor exigat. E uino tumores & impetus tollit impositum. Item cum aceto, callum & uerrucas. Coxendicibus imponitur cum uino. Articularibus morbis trium obolorũ pondere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in fastidio, tritum cum sale.

DE TEVCRIO. CAP. CCCXX.

NOMINA.

TEVCRIOS, ἡγεμάλιος Græcis, Teucrion Latinis appellatur. Officinis ignotum. Germanis groß Batbengel dicitur. Teucrium autem uocatum est Græcis pariter & Latinis, quod Teucer Atacis frater hoc inuenit. Inuentum uero ab eo sic tradit Plinius. Quum extra in sacrificio su per id proiecta fuissent, lieni adhæsit, cumq; exinaniuit. Proinde quod casus ostenderat, obseruatumq; à Teucro fuit, ad æternũ humani beneficij decus & famam illi accreuit. Diuersum tamen hoc Teucriũ ab Hermonitide, quod à Plinio etiam Teucrium appellari diximus. Chamædryis autem nominata est hæc herba, quod Chamædry simillima sit, ad eò ut uicissim etiam Chamædryis hoc nomine, ut suo dicemus loco, dicta sit Teucrium. Maius tamen est Teucrium quam sit Chamædryis, ut merito Germanis groß Batbengel nuncupari queat.

FORMA.

Herba est uirgæ referens effigiem, Chamædry similis, tenui folio, non multum Ciceri dissimile. Hæc quanquã breuissima sit Teucrij deliniatio, tamẽ abundè monstrat herbam hanc, cuius picturã exhibebimus, esse uerum Teucriũ, cum nihil Chamædry magis simile dici queat, si diligenter utriusq; plantæ notas expendas.

LOCVS.

Nusquam, quod sciam, sponte sua in Germania prouenit. Satum tamen copiosè nascitur. In Cilicia plurimum habetur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, ac subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

In secundo exalfacientium, tertio autem exiccantium existit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Viride cum posca potum, aut aridum decoctum ac haustum, lienem potenter minuit. Lienosis cum fici & aceto illinitur. Venenatorum autem moribus cum aceto sine fici.

EX GALENO.

Teucrium incidendi, & tenuium partium facultatis est, quare lienes sanant.

EX PLINIO.

Recens Teucria in posca, uel siccã deferuē facta, potu lienem efficaciter cõsumit. Item ex aqua illinitur. Pota arida & decocta quantum manus capiat, in aceti herminis tribus lieni medetur. Ad uulnus illinitur eadem cum aceto, aut si tolerari non possit, ex fico uel aqua. Serpentium plagis imponitur cum aceto tantum.

829

aaa

TEUCRIUM
Sisymbrium.

NOMINA.

PERIKON, ὑπερικόν, ἵπερικόν Græcis, Hypericū Latinis dicitur. Nomen latinum in officinis seruat. Vulgus herbariorū Perforatam uocat, quod folia soli obiecta innumeris foraminibus scaterere, Somni ex parte punctis quibusdā pertundi uideantur. Herbam quoque diu Ioannis appellant. Germanis S. Johans kraut nominatur. Androsamon ob florem eius qui digitis confricatus sanguineū emittit liquorem, dixerunt. Chamæpitys uero ab odore feminis resinaceo nominata est. Fugam dæmonū aliqui, quod superstitione quadam inducū, fugare posse dæmones crediderint, appellauerunt.

FORMA.

Folia Rutæ similia habet, furculosus frutex, dodrantalis, rubescens. Florem luteum, qui digitis attritus sanguineum emittit succum, qua ratione Androsamon, quasi humanum dixeris sanguinē, appellatur. Siliquas gerit subhirsutas, in rotunditate oblongas, hordei magnitudine, in quibus semen nigrum, resinam obolens. Cuius nimirum descriptionis notæ ita herbæ illi, quam Perforatam uocant nostri temporis herbarij, respondent, ut nemo nisi prorsus præfractio sit animo Hypericū esse deinceps reclamare possit. Siquidē furculosa est herba, dodrantalis, subrubens, folio Rutæ, flore luteo, quem si digitis liberat terere, manus profectō inuenies sanguineo succo cruentatas. Siliqua denique terere, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinam olente. Duo itaque in Perforata inueniuntur, quæ esse Hypericū certam tibi faciūt fidem, cruentus nempe floris triti succus, odorq; feminis resinaceus, qui diuersum sentiunt haud dubiè Marcelli Florentini interpretatione falsā seducti sunt, qui flore albo constare Hypericum asserit, cum tamen in Dioscoride sit, ὑπερικόν hoc est, florem luteum habens.

LOCVS.

Gignitur in cultis, & asperis locis.

TEMPVS.

Aestate floret, Iulio potissimum & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Hypericum calefacit & exiccac, tenuisq; substantiæ est.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

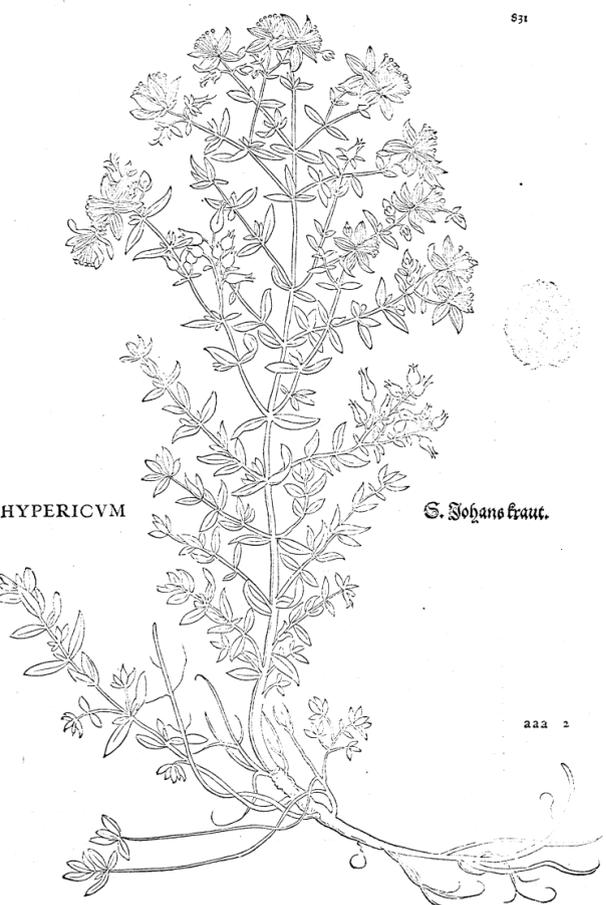
Urinam cit, menstrua ducit appositū. A tertianis quartanisq; cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus potum ischiadicis medetur. Folia cum semine illita sanant ambusta.

EX GALENO.

Menses & urinas prouocat: sed ad hæc totus fumendus est fructus, non tantum semen. Cum folijs illitus uiridis ad cicatricem ducit cum alia, tum etiam ambusta. Cæterū si sicca contusa inpergas, humida & putredinosa ulcera sanabis. Sunt nonnulli qui ischiadicis bibendum exhibent.

EX PLINIO.

Natura femini Hyperici spissandi. Aluum sistit, urinam cit, ad calculos uescicæ cum uino bibitur.

531

HYPERICVM

S. Johans kraut.

222 2

NOMINA.

Alterum. **Hyoscyamus** οεκυανος Græcis, Hyoscyamus, Apollinaris Latinis dicitur. Arabibus Plinius Alterum uocari testatur. Officinis corrupta uoce Iusquiamus dicitur. Germanis Bilsamie aut uel simpliciter Bilsen. Hyoscyamon autem Græci uidentur appellare quasi fabam suillam aprinam uel, quod, ut in historia sua Helianus inquit, passu huius herbe conuellantur fues aprue, præfenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Aduentus aquas non ut proluant se tantum, uerum etiam ut caneros uentur: fies enim nactus protinus sanitati restituantur. Atque hinc est quod à nonnullis etiam Germanis Sewbon nominetur. Apollinarem uero Latini ab Apolline medicinæ inuentore dixerunt.

GENERA.

Tria sunt Hyoscyami genera. Vnum purpureos fert flores, folia Smilaci similia, semen nigrum, cyttinos duros & spinosos. Hoc nigrum herbarij appellant. Alterum flores luteos ceu mali effigie, folia & siliquas teneriores, semen subflauu ceu Irioni: flauum uocant. Et hoc est quod picium damus. Tertium utile ad medicinam, placidissimum existens, pingue, tenerum, lanuginosum, flore & semine candido: album nominant. Quod si uero illud non adfit, utendum flauo erit. Nigrum ut deterrimum improbandum.

FORMA.

Frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, incisa, nigra, hirsuta. Per caulem deinceps flores prodeunt ueluti mali punici cytini, clypeolis septi, femine, ut Papaueris, plenis. Quid multa: frutex est tristis aspectu, folio lato, longo, pingui, hirsuto, uenoso, & laciniato: caulibus crassis, è quorum latere flores prodeunt tanquam malorum punicorum cytini, muricatis calycibus, ramos continua serie uersutibus, semine intus Papaueris refertis.

LOCVS.

Primum genus in Galatia nascitur. Alterum passim circa littora, & inter ruinas & rudera prouenit. Tertium in maritimis & rudibus.

TEMPVS.

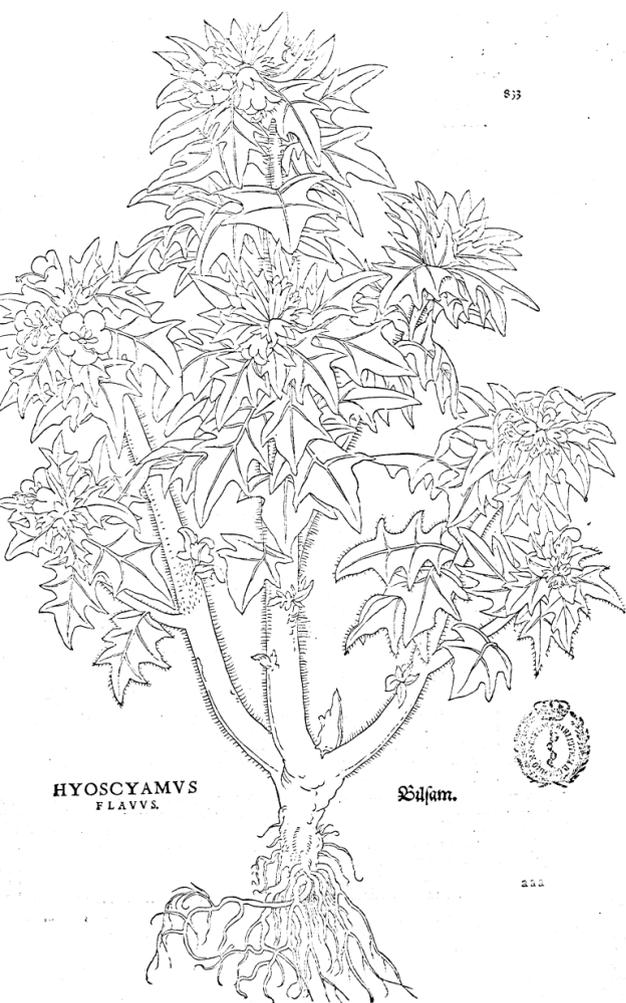
Semen nullum nisi postquam inaruerit legendum. Floret ferè per integrâ aestatem, potissimum Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Candidus ex tertio quodammodo ordine refrigerantium est. Reliqua duo generauenenosa.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Exprimitur succus ex tenero semine, folijs, caulibusq; in quem usum rudentur omnia, expressusq; in sole siccatur. Vius eius ad annum usq; facile enim putrefcit. Exprimitur priuatim etiam succus ex arido semine, aqua calida perfuso, tuso & expresso. Est uero succus liquore præstantior, & magis dolores finit. Herba autem uirens contusa, & trimetri farina mixta in pastillos cõformatur & reconditur. Prior uero succi expressio, & quod à siccò semine exprimitur, collirij dolorem lenientibus cõmodè miscetur, & contra acres calidasq; fluxiones, dolores aurium, & uulua uitia. Cum farina autem aut polenta, contra oculorũ, pedum, aliasq; inflammationes. Semen eadem potest. Facit ad rufissim, defillatione, oculorum fluxionẽ uehementes dolores, muliebria profluua, aliasq; sanguinis eruptiones, oboli pondere cum Papaueris semine, & aqua multa potum. Confert podagris, testibus inflatis, mammisq; à partu turgentibus, si tritum cum uino illinitur. Miscetur utiliter & alijs cataplasmatibus dolorem leuantibus. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per se, & cum polenta mixta utiliter illinuntur. Recentia ad mitigandos omnes

HYOSCYAMVS
FLAVVS.

Scilum.

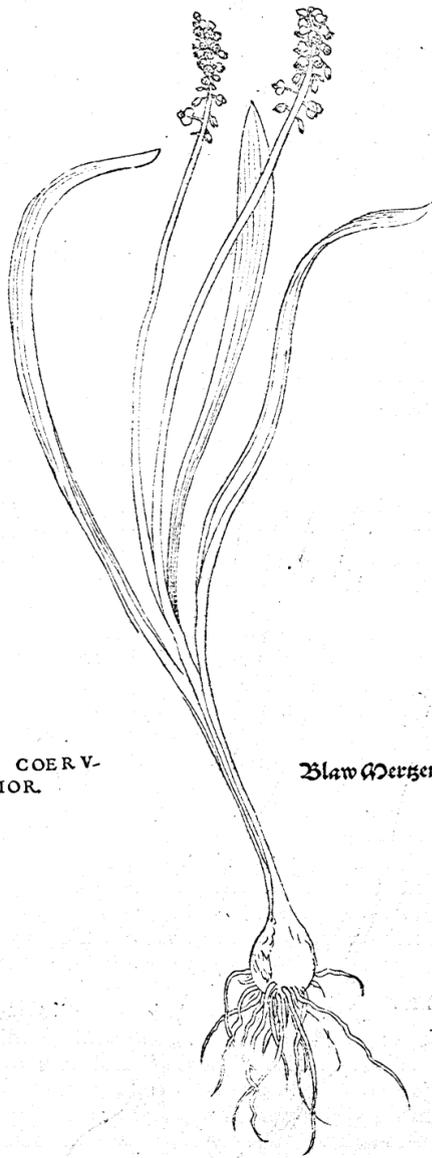

HYACINTHVS COERV
LEVS MAXIMVS.

Blaw Wergenblüm die größter.

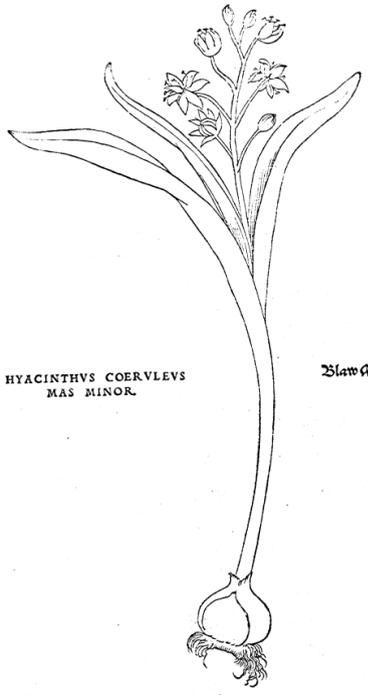
aaa 4

835

HYACINTHVS COERV-
LEVS MAIOR.

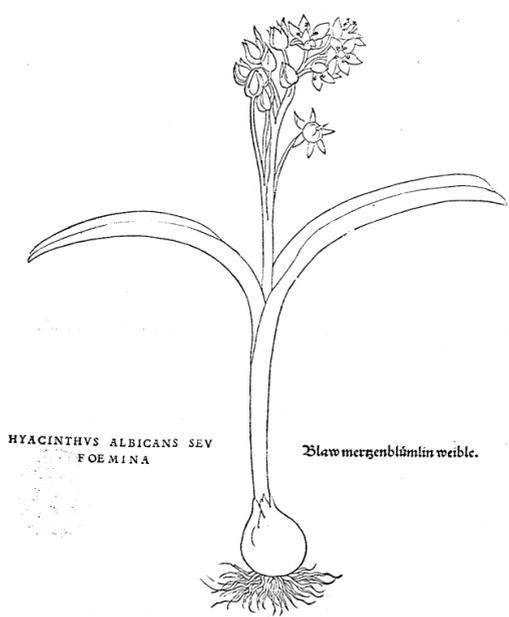
Blaw Hergenblümlin die kleiner.

HYACINTHVS COERVLEVS
MAS MINOR.

Blaw Bergenblüm mensle.

HYACINTHUS ALBICANS SEV
FOEMINA

Blaw mergenblümlin weiblc.

A fines testatur. Cum itaque constet duplicem esse Hyacinthum, alterum rubentem, alterum ceruleum, cum literis illis inscriptis, qui à Poëtis describitur: alterum uerò purpureū seu cœruleum (nihil enim refert utrum dixeris, quod Dioscorides per purpureum colorem uiolaceum dilutū, hoc est, clariorem & aperiore, quem cœruleum uocamus, intellexerit: nam & Plinius lib. xxxvij. cap. ix. Hyacinthi colorem uiolaceū dilutum uocauit) sine literis, à Dioscoride alijsq; historicis descripti: nihil enim Dioscorides in suo Hyacintho de literis cōmeminit: Haud igitur temerè in Virgilio ferrugineos hyacinthos, non cœruleos, sed rubentes ad similitudinē ferruginis quispiam interpretabitur, potissimum cum Poëtarum Hyacinthus, non cœruleus, sed rubens sit, quemadmodū alibi Virgilius & Pausanias docuere. Rubet etiā color ferrugineus. Neque obstat quod Nonius ferrugineos hyacinthos cœruleos interpretatus est: is enim cœruleū tantum Hyacinthū nouerat. Quod si uerò hæc morolis quibusdā non probabuntur, sed prorsus sanctas literas inscriptas esse contendant, ijs ita responsū uolo. Quas in Hyacintho literas appellant Poëta, ueras non esse, sed potius notas quasdam nigras, id quod hinc palam fit. Plinius lib. xvij. cap. xij. ubi de leguminibus loquitur, literas lugubres in flore etiam fabæ ex sententia M. Varronis reperiri tradit, in quo tamen flore non literas ullas, sed nigras tantum notas, ut res ipsa & pictura docent, inspicere licet. Quod si nec ista satis fecerint, dicemus tum penitus fabulosum esse quod regum nominibus inscriptum Poëta, florem hunc canit. Si enim id credendū erit, credendum etiam quod idem ex puero transformato nazus sit. Vel, quod uero similius est, de regijs florum appellationib. Poëta iocum struxisse uideatur, cum pastorem inducit sciticanē, quibus in terris inscripti nomina regum nascuntur flores: sunt enim complures flores quibus à suis inuentoribus regibus nomina sunt indita. Neq; nunc ulla prorsus regū permultorū extaret memoria, nisi in florū nomenclaturis, qui nominibus regum inscripti sunt, asseruaret.

LOGVS.

Nascitur in nemoribus: atque hinc est quod Galli, apud quos, Plinij etiam testimonio, eximiè prouenit, ut in suis cōmentarijs de Natura stirpium uir eruditione clarus Ioannes Ruellius auctor est, nemoralem uel agrestem cepam nominent. Et eius certe magna est copia uerno tempore in nemore haud procul à uico Lufchenau iuxta Tubingam sito, ut uel ex natali etiam fati constet flores hos quos pictos exhibemus, esse genuinos Hyacinthos.

TEMPVS.

Vere, mensibus nimirū Februario & Martio, cum uiola purpurea, Theophrasto lib. vi. de Stirpium historia, cap. ultimo teste, erumpit: hinc Martium florem Germanis nostris dictum esse supra monstrauius. Hoc potissimū tempore prorumpit is quem Hyacinthū minorem nominauimus. Exit etiam, eodem Theophrasto auctore, cum Cistidolo, qui uernus etiam flos est. Quo sanè tempore is maximè floret, quem maiorem appellauius. Proinde cum tempus etiam cōueniat, nemo est qui deinceps ueros esse Hyacinthos, dubitare merito possit aut debeat.

TEMPERAMENTVM.

Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi uerò completi, aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine desiccatur, in medio caliditatis & frigiditatis consistens.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Hyacinthi radix pueris cum uino albo illita impuberes seruare creditur. Sifitaluum. Pota urinam ducit, & phalangiorū moribus auxiliat. Semen magis adstringit, & cœliaciis prodest. Potum cum uino regium morbum emendat.

EXGALENO.

Radix pueros diutissimè seruare impuberes in uino illita creditur. Semen regio morbo affectis in uino exhibetur.

C EX PLINIO.

Radix Hyacinthi in uino dulci illita pubertatē coërcet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorū moribus resistit. Vrinam impellit. Contra serpentes & scorpiones, morbumq; regium, semen eius cum Abrotono datur.

DE HYSSOPO. CAP. CCCXXIII.

NOMINA.

ΞΥΣΘΟΣ græcè, Hyssopus & Hyssopū latinè, Officinæ nomen legitimum retinuerunt. Germanicè Jspen/oder Jsoy uocatur.

GENERA.

Hortensis.
Montana. Duū generū Dioscoridi Hyssopus est, hortensis & montana. Hortensis quæ in hortis prouenit, ac culinarū causa colitur, garten Jspen Germanis uocatur. Montana quæ in montibus nascit, & germanicè birg Jspen appellari potest.

FORMA.

Hortensis et Montana.
vera et genuina. Herba est pedali altitudine hortensis, fruticosa, folio Satureiæ fatiuae, floribus in coeruleo purpurascens, thyrsos spicæ modo uestientibus, radice longa & lignosa. Montana priori haud dissimilis est. Errant qui nostram Hyssopum hortensem non esse ueram putant: habet enim planè folium origani, nisi quod angustius est. Nec plures sunt eius apud Dioscoridē notæ. Nam quæ de umbella quidam obijciunt, nihil ad Hyssopū attinent, cum simpliciter scribat Dioscorides, Origanum non habere umbellam rotæ speciem obtinentem. Id quod uerum est.

LOCVS.

In hortis, ut diximus, hortensis, in montibus uerò montana nascit. Cæteris præfertur quæ in Tauro monte prouenit.

TEMPVS.

Æstate floret, quo etiam potissimum tempore carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Hyssopū calefacit & desiccatur ordine tertio: sed & tenuium est partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet extenuandi & calefaciendi. Decocta cum ficis, aqua, melle ac ruta, & pota, peripneumonicis, asthmaticis, tussi uetustæ, destillationi & orthopnœæ optulatur. Lumbricos necat. Cum melle linctæ idem præstat. Decoctū eius cum oxymelite potum, crassitudinē per aluum ducit. Estur cum ficis uiridibus, aluum subducens. Vehementius purgat adiecto illi cardamomo, aut iride, aut erysimo. Colorem bonum præbet. Cum fico & nitro illinitur ad lienem, aquam intercutē. Cum uino ad inflammationes. Discutit sugillata cum aqua feruenti illita. Angina laborantibus cum decocto ficorum optimū gargarisma. Decocta cum aceto, dentium dolorem collutione mitigat. Inflammationes quæ circa aures sunt suffitu soluit.

EX PLINIO.

Hyssopum in oleo contritum phthiriali resistit, & prurigini in capite. Stomacho est contrarium. Purgat cum fico sumptum per inferna, cum melle uomitionibus. Putant & serpentium ictibus aduersari, tritum cum melle & sale & cumino.

DE HYDROPI-

841

HYSSOPVS
HORTENSIS

Sarten Spen.

bbb

NOMINA.

C

Hydropiper quare dicitur.

ΑΡΟΠΕΡΕΠΙ Græcis, Hydropiper Latinis, officinis incognitum, Germanis *Wasserpfeffer* / oder *Wuchenträut* nominatur. Hydropiper autem à locis quibus nascitur, & piperis sapore quem præ se fert, quasi dixeris piper aquatile, appellatum est. Muscæ deniq; ab eo uehementer abhorrent: neque enim id quod succo eius aspersum est attingunt, hincq; adeò alteram appellationem Germani illi indiderunt.

FORMA.

Caulem ædit geniculatū, robustū, circa quem alarum concauitates, & folia Menthe similia, maiora, teneriora, candidioraq; gustu piperis acri, non tamen odorato. Semen in ramulis fert secundum folia nascens, continua serie congestum, racemosum, & acre. Radicē exiguam & inutilē. Ex qua descriptione satis constat herbam hanc, cuius imaginē damus, esse Hydropiper: nulla siquidem nota est quæ illi non cōueniat. Caulis enim eius geniculatus, solidus, circa quem alæ panduntur, & folia Menthe cōsimilia, maiora tantū, hoc est, longiora multò, teneriora & albiora. Quæ singula faciliè diligens quispiam oculis lustrabit. Si uerò linguā consulat, folia meram piperis acrimoniam respiciunt, nullam tamen odoris suauitatē in eis deprehendet. Quod si reliquam faciem excusserit, offendet semen prope folia enatum racematim congestū, & quadā serie cohærens, ipsumq; acre. Accedunt deniq; natales, facultates, & alia, ut nullus planè ambigendi locus relictus sit. Damus hic etiam alterius herbæ quæ in aquis prouenit picturā, quam nōnulli Hydropiperis speciem esse arbitrantur, quæ ferè Hedere folia obtinet, & secundū ea semen, Ari semini haud dissimile. Nos à colore seminis appellauimus Hydropiper rubeum, germanicè *rot Wasserpfeffer*. Huius herbæ & racemosus fructus, & folia acrimonia sunt prædita.

LOCVS.

Gignitur prope stantes aquas, aut quæ leniter fluunt. Copiose prouenit ad flumen Pëgnicum haud procul à Norimbergo.

TEMPVS.

Floret Augusto mense floribus albis spicatis cohærentibus, ac subinde semen minutum profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est, non tamen usque adeo ut piper, & siccum: id quod gustus abundè docet.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Folia cum semine illita, cedemata, ueteresq; duritiās discutiunt. Sugillata delent. Siccata & tusa pro pipere salis & obsonijs miscentur. Radix parua, nullius in medicina usus.

EX GALENO.

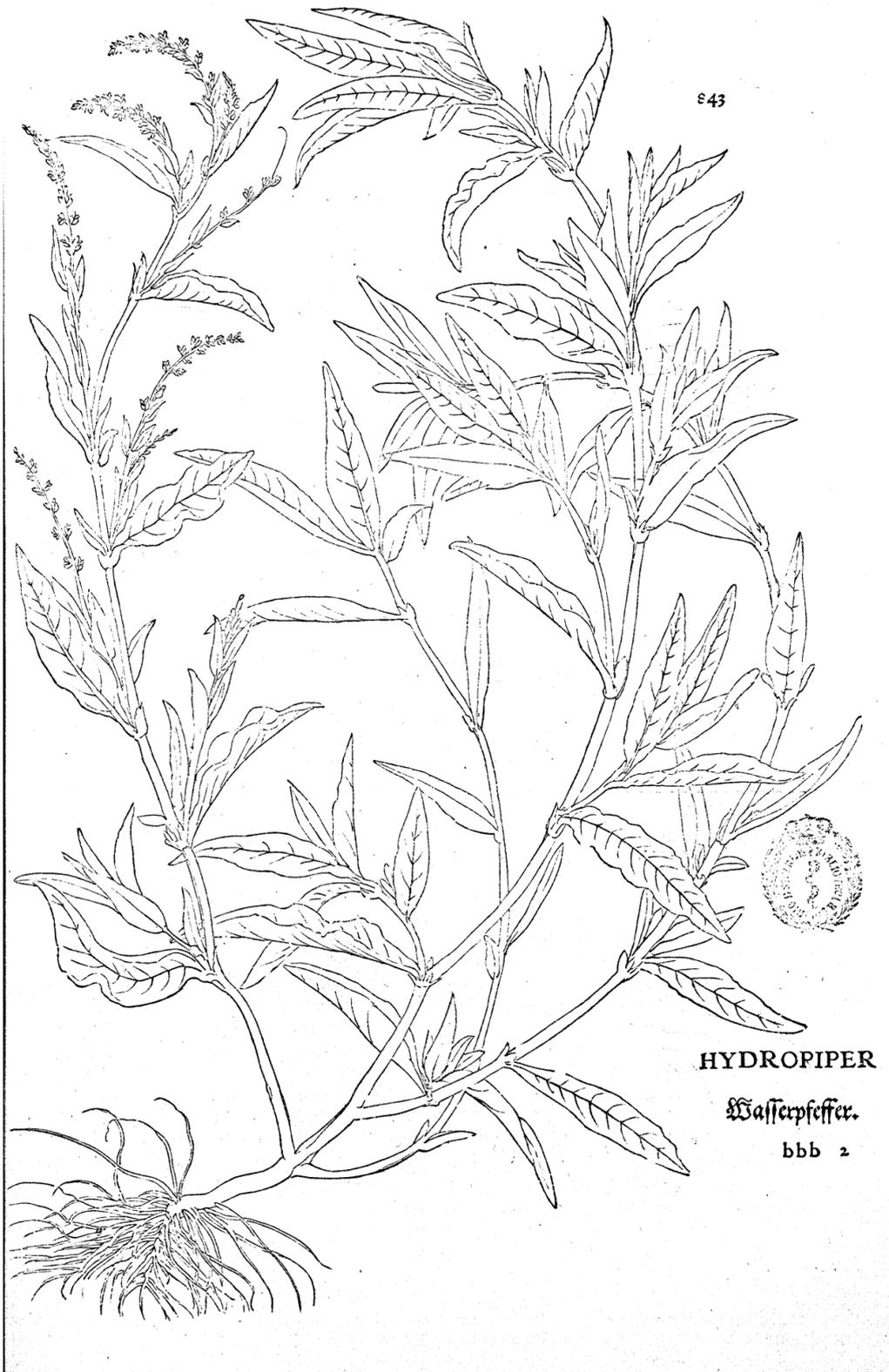
Hydropiper à locis in quibus nascitur, & à similitudine quæ illi cum Pipere in gustu est, nomen sortitum est. Cæterum calidum est, sed minus quàm piper. Atq; herba ipsa etiamnum uiridis cum semine cataplasmatis in modum imposita sugillata, & induratos tumores digerit.

EX AETIO.

Hydropiper herba est in aquis nascens, ramusculis ac folijs Menthe similis, maior tantum, gustu acerrima ut piper, per exigua semina singulis folijs ferens. Calida quidem est, non tamen accedens piperi, quæ recens illita sugillata ac duritiās sanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addunt.

APPENDIX.

Cum interea temporis dum sub prælo sunt nostri cōmentarij, quomodo ueteribus sit appellata herba quam Hydropiper rubeum uocauimus diligentius cogito, tertiam Dracontij apud Pliniū lib. xxiiij. cap. xvi. speciem esse cōperio: hanc enim ita pingit: Tertia demonstratio fuit folio maiore quàm Cornus, radice harundinea, totidem

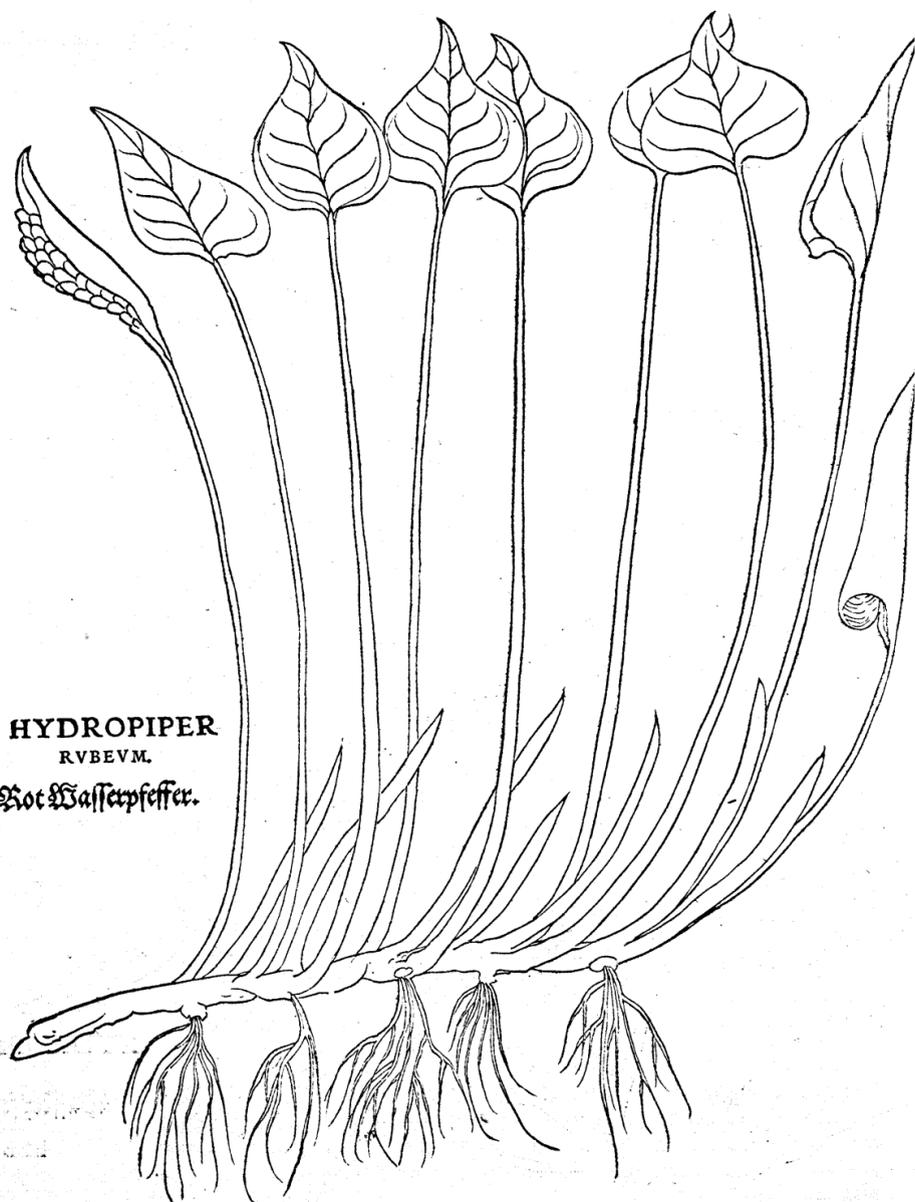

843

HYDROPIPER

Wasserpfeffer.

bbb 2

HYDROPIPER
RVBEVM.
Hot Wasserpfeffer.

A totidem ut affirmabant geniculata nodis, quot haberet annos: totidemque esse folia. Hi ea ex uino uel aqua contra serpentes dabant. Quae quidem notae huic etiam herbae competere uidentur. Est enim folio maiore quam Cornus, radice harundinea, nodisque geniculata. An uero tot nodis sit geniculata, quot habet annos, totidemque folijs, nondum obseruare potuimus. Quinetiam uniuersa tum foliorum tum fructus forma, acrisque sapor, Ariac Draconij genus esse euidenter ostendunt. Facultas denique contra serpentes, quam Dioscorides suis etiam tribuit Draconijs, abunde quod contendimus docet. Non est autem, ut quidam existimant, Plinij Aris, quod eius radix oliuae grandis magnitudinem atque formam non referat. Hanc nostram de hac stirpe sententiam hoc loco referre placuit, ne quis nos illam Hydropiperis esse genus pertinaciter asserere ac tueri uelle existimet.

DE PHLOMO CAP. CCCXXVI

NOMINA.

PHLOMOS graece, Verbasculum latine, officinis Tapsus barbarus dicitur. Sunt qui Candelam regis, Candelariam, Lanariamque nominant. Germanice Wullkraut / Kerzentraut / Unholden kraut / Himelbrant / Brenntkraut uocatur. Phlomon autem haud dubie dixerunt Graeci, quod ea pro ellychnijs utantur. Candelariam quoque recentiores nominarunt, quod caulibus eius adipe, seuo, uel aliquo pingui illitis, nonnulli pro lucernis utantur.

GENERA.

B Verbasculum omnium ueterum testimonio duo habet summa genera. Candidum enim alterum folijs, nigrum alterum est. Candidum rursus in marem & foeminam digeritur. Praeter tria haec, & syluestre habetur, uel Wullkraut Germani appellant. Sunt etiam Verbascula duo, quae a nostris herbarijs herbae paralysis, & uulgo artheticae, cum arthriticae dicendum esset, uocantur. Germanice Schlüßelblumen. Horum unum est odoratum, alterum odoris expers. Prius germanice simpliciter Schlüßelblum / oder gelb Schlüßelblumen / Himelschlüssel / oder S. Peters schlüssel / alterum uel Schlüßelblumen / oder weiß Himelschlüssel appellant. Est & tertium Verbasculum, quod Lychnitum, alij autem Thryallida appellant, Germani Marienrofen uocant. Haec sunt genera Verbasculi quemadmodum a Dioscoride & Galeno commemorantur, quorum sane omnium picturas damus, excepto ultimo, quod hoc tempore nondum floruerat. Quanquam distingui genera haec, ut Plinius libro xxv. cap. x. ait, penes superuacuum sit, quum sint eiusdem effectus omnia.

FORMA.

Verbasculum candidum foemina, Brassicae similia folia habet, multo tamen hirsutiora, latiora & candida. Caulis eius cubitalis & amplior, candidus, subhirsutus. Flores albi aut subpallidi. Semen nigrum. Radix longa, acerba, crassitudine digiti. Candidum mas a foliorum candore Leucophyllon Graecis dictum, oblongioribus & angustioribus folijs, & tenui caule. Nigrum in cunctis candido simile, nisi latoribus nigrioribusque constaret folijs. Syluestre uirgas fert altas & arborecenses, folia Salviae similia. Habet uero circa uirgas ramulos Marrubij modo. Florem luteum, auri fulgore. Verbascula duo hirsuta, terrae inhaerentia, humiliatae: folijs rotundis, & multo minoribus, rugosis, e quibus medijs stylus exilit tenuis, palmi altitudine, incanus, in cuius uertice terni, quaterni, & plures etiam dependent flores lutei, summis labris denticulati, in altero odorati, in altero inodori, calyculo in albu pallefcente. Lychnitis siue Thryallis folijs ternis, aut quaternis, aut etiam plusculis, crassis, pinguibus, hirsutisque, ad lucernarum lumina utilibus, floribus purpureis.

bbb 3 LOCVS.

846

VERBASCUM CANDI
DVM MAS.

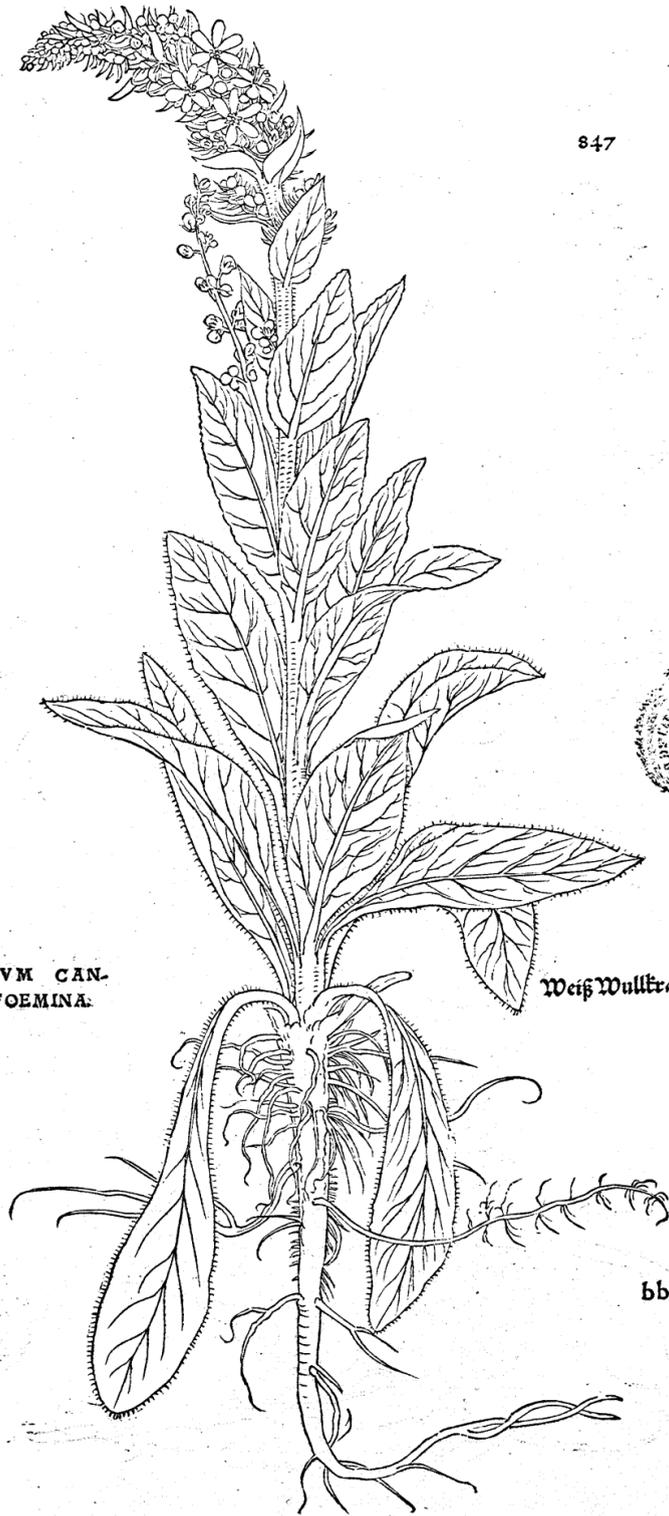
Weiß Wulfrantennle.

VERBASCUM CAN-
DIDVM FOEMINA.

Weiß Wullkraut weiblich.

bbb 4

848

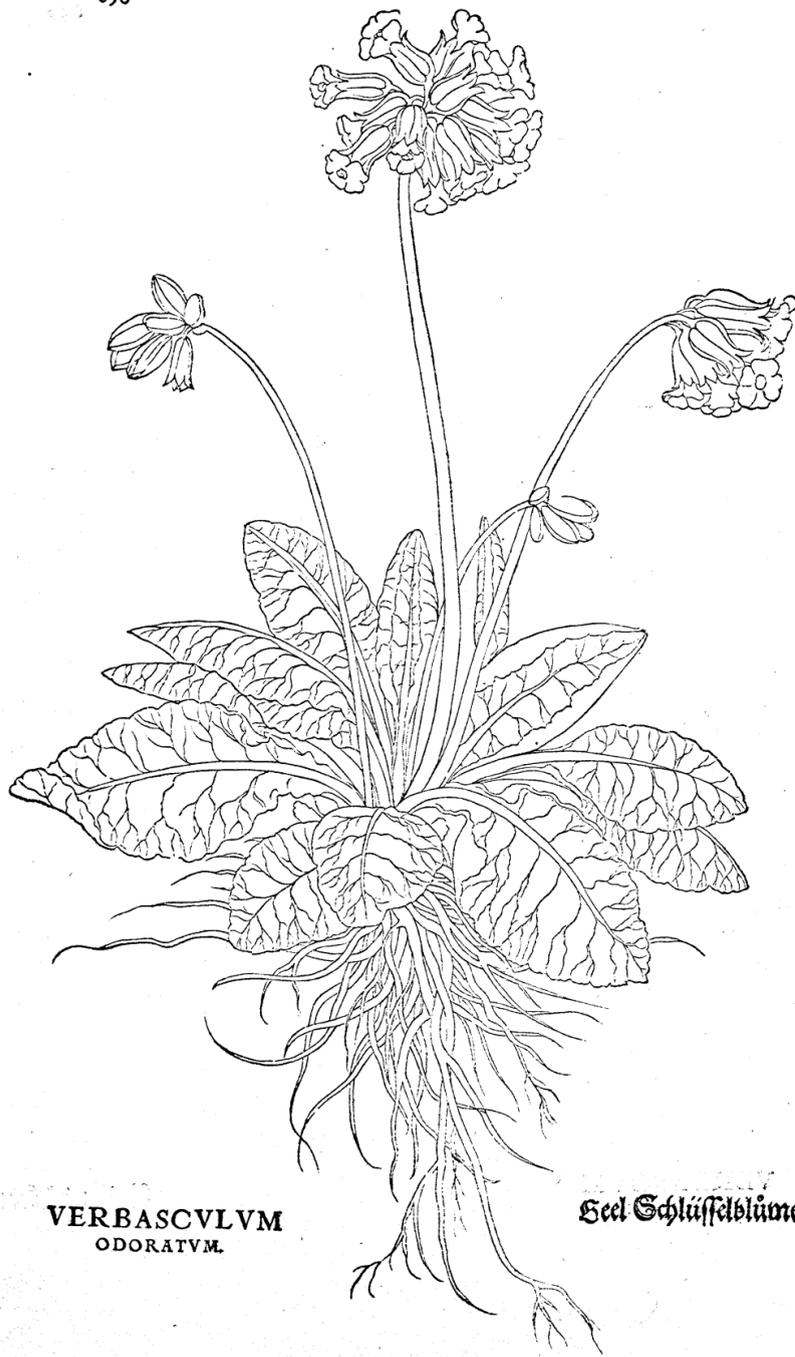
VERBASCUM
NIGRUM.
Schwarz Mulleint.

VERBASCUM
SYLVESTRE.

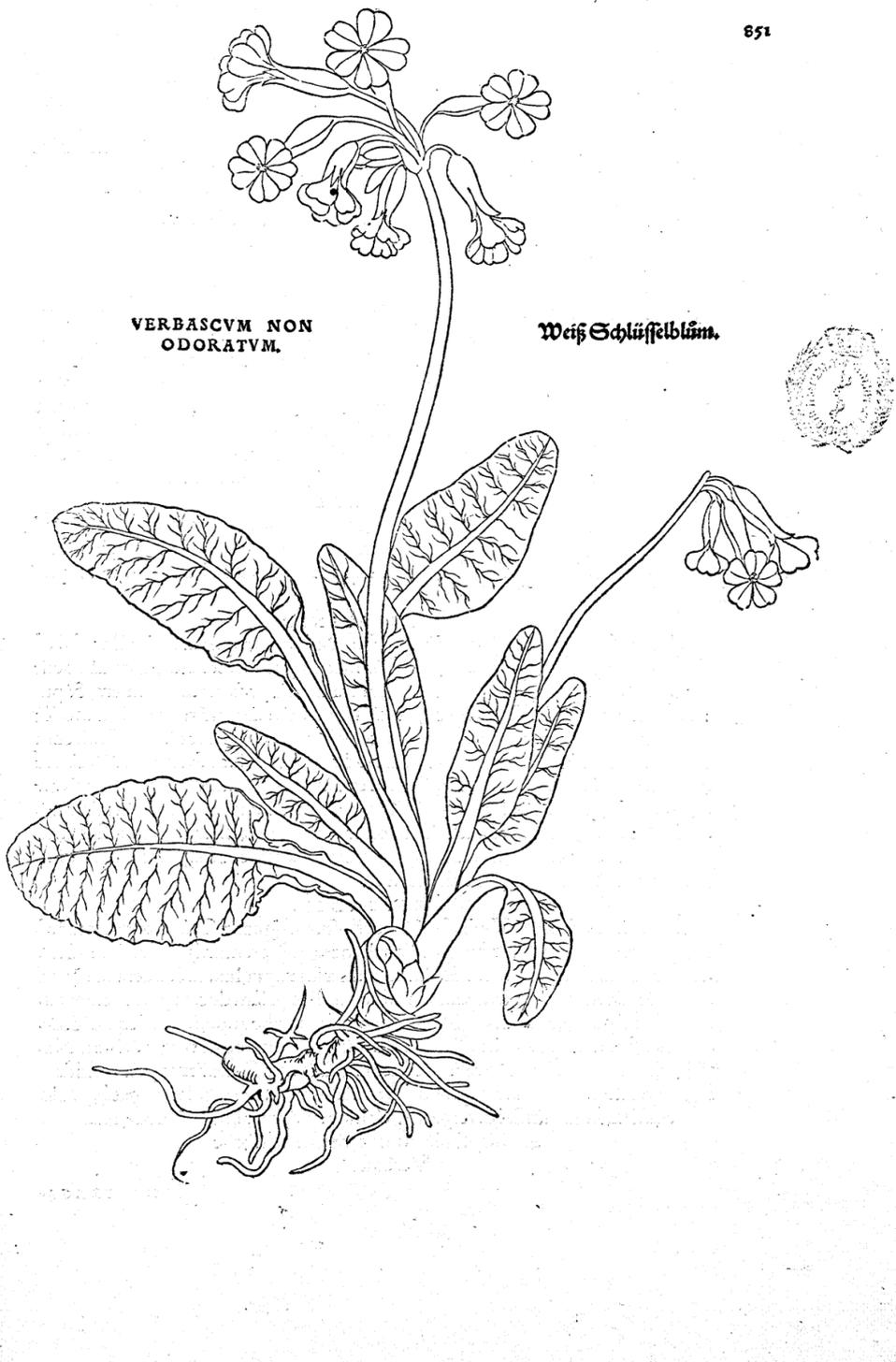
Wild wullkraut.

850

VERBASCVLVM
ODORATVM.

Seel Schlüsselblumen.

VERBASCUM NON
ODORATUM.

Weiß Schlüsselblüm.

LOCVS.

Candidum & nigrum in campestribus, & in syluis etiam proueniunt. Syluestre in campestribus, potissimū siccis & lapidosis, nascitur. Verbascula duo passim in pratis & hortis producuntur. Lychnitis similiter alijs in campestribus nasci solet.

TEMPVS.

Verbascula duo primo statim uere emicant, certiq; huius appetentis nuncijs. Hoc sanè tempore carpenda ueniunt, quod confestim fugacia euanescant; uita enim illis cum plurimum menstrua, nec temerè ad summum sesquimensem excedunt. Reliqua genera autumnò, dum florent & semen proferunt, colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia desiccandi & detergendi uim possident.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix priorum duorum adstringit: unde tali ludicri magnitudine in alui profuuo utiliter cum uino in potu datur. Decoctū eiusdem ruptis, conuulsis, contusis, & antiquæ tussi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbasculum cui flos aurei coloris, capillos tingit, & quocunq; reponatur blattas in se contrahit. Folia in aqua decocta aduersus oedemata, & oculorū inflammationes illinuntur. Syderata ulcera cum melle aut uino, cum aceto autem uulnera sanat. Contra scorpionum ictus auxilio sunt. Syluestris folia ambustis illinuntur. Ferunt fœminæ folia caricis interposita, incorruptas atq; à putrefactione immunes seruare.

EX GALENO.

Priorum duorū radix gustu acerba est, & fluxionis affectibus prodest. Sed & ad dentium dolorem eam nonnulli colluunt. Folia tamen digerendi uim habent. Sic etiam aliorum folia, potissimū autem eius quæ aureos flores obtinet, Capillos quodque flauescere faciunt.

EX PLINIO.

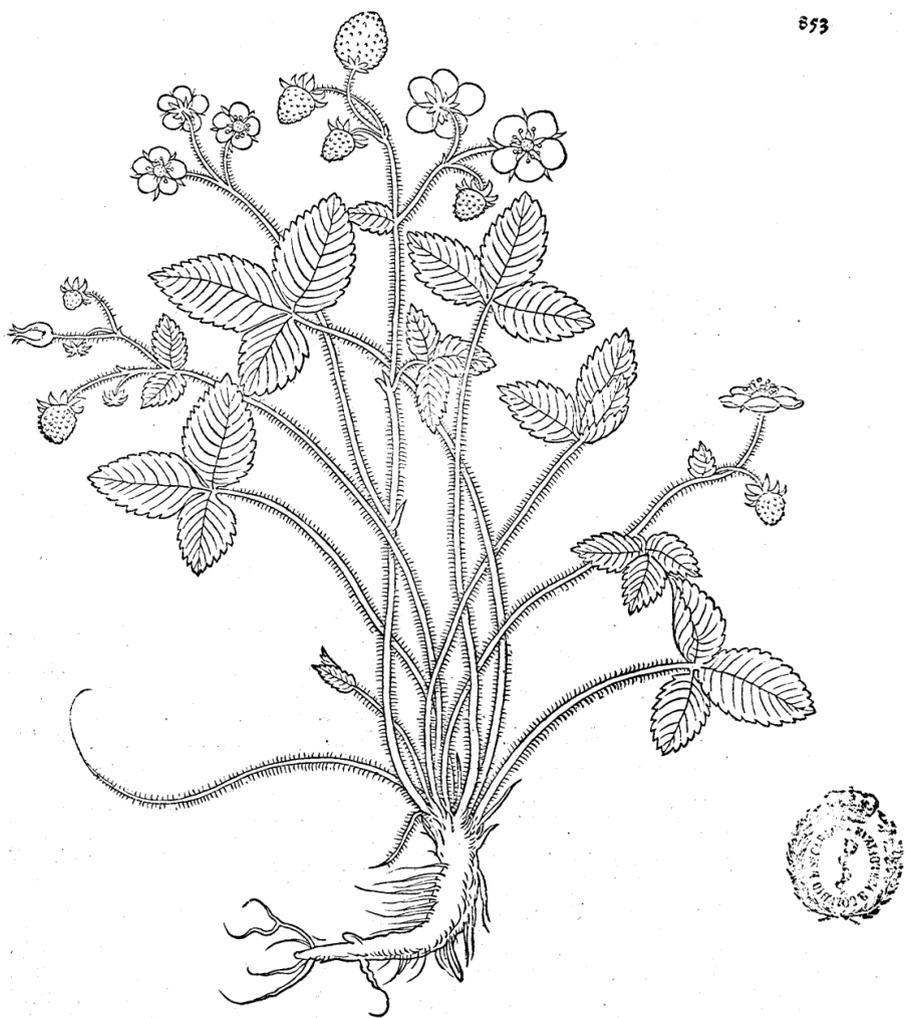
Contra scorpiones bibitur radix cum Ruta ex aqua magna amaritudine, sed effectu pari. Verbasculum priuatim tonsillis in aqua potum medetur. Tribus obolis bibitur Verbasculū cuius flos aureus est, contra omnia pectoris uitia, tussim, & purulenta excreantibus. Tanta huic uis est, ut iumentis etiam nō tussientibus modò, sed illa trahentibus auxilietur potus. Lateris & pectoris dolores Verbasculum cum Ruta ex aqua sedat. Panos sanat cum sua radice tulum, uino aspersum, & ita cinere calfactum, ut imponatur calidum. Semen ex uino decoctum & contritū luxatis medetur, dolorem & tumore tollens. Radicis medulla collyrii tenuitate in fistulam additur. Contusis, euersis, & si febris sit potatur in aqua Verbasculum, cuius flos auro similis est. Folia ex aceto imponuntur in struma. Semine ac folijs decoctis in uino ac tritis, omnia corpori infixis extrahuntur.

APPENDIX.

Recentiores duobus Verbasculis hos effectus assignant. Trita imponuntur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto uesciq; renumq; obstructions soluantur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata & liuentia. Quod uerò hæc eadem possint, temperamentū eorundem palàm docet: parum enim adstringunt: si gustaueris, amara, & modicè acra sunt: ut hoc nomine desiccandi & detergendi facultatē, quam illis Galenus ascribit, habere nemo dubitare debeat. Nostri etiam temporis herbarij calida & sicca esse statuunt. Et mulieres formæ studentes, succo è floribus illorum expresso faciem illinunt, quod maculas, rugasq;, & alia eiusdem uitia mirificè detergeant. Vt hinc euidentissimū sit herbas, quas

Schlüsselblumen uocant Germani, esse
Verbascula.

DE FRAGA-

FRAGARIA MAIOR
ET MINOR.

Erdbeer.

C

NOMINA.

Rubus Idæus uideatur esse Fragaria.

RAECIS ut herba quæ fraga gerit nominata sit, certò constituere nobis nondum licet. Sunt tamen qui *Βάρος Ιδαίου*, hoc est, Rubum Idæum esse putent, eum potissimum qui sine spinis inuenitur. Quorum certè sententiam ob multas uariasq; causas, ut in sequentibus dicemus, minimè repudiandà existimamus. Apuleius Græcis *ροζαροφ* appellari scribit, quod si uerum est, alia sit à Comaro quam Dioscorides, Galenus & alij quidam depingunt, necesse est: hæc enim arbor est, illa autem herba. Ego tamen uidi codicem manuscriptū, in quo hæc uerba: Comaron Græci, Romani Fragum nuncupant: non habebantur. Quicquid uerò sit, ex numero Mororū esse cōstat eius fructum optimi odoris: hinc à frago uerbo, quod odorē reddo significat, herba ipsa Latinis Fragaria, & fructus fragum dici cœperunt. Germani *Frøtbeer* uocant, Græci autem si Comaron appellarunt, ob fructum arboris eiusdem nominis qui fragis ijs terrestribus similis est, haud dubiè sic dixerunt.

Fragaria uideatur dicta.

GENERA.

Duo Fragariæ sunt genera. Vna flores fructusq; paulò maiores, altera minores obtinet. Nos una pictura utranque expressimus.

FORMA.

Humi sine caule spargitur, multis à radice lanuginosis pediculis, quorum alij flore candido coronantur, alij trigemino comantur, folio per ambitum serrato atque uenoso, alij fructum gerunt exiguis quidem Moris haud absimilem, cæterum sui generis solidum, callosum, tenerū, quum maturuit rubentē, tum gustu, tum etiam odore suauiissimum. Radice foris atra aut rubescente, intus candida, multo fibrosa capillitio.

LOCVS.

In syluis, dumetis, & in opacis montibus, ac secus uias sponte nascitur. Vnde etiā colligi potest esse Rubum Idæum, quando & is in lucis proueniat. In hortis etiam nonnunquam ut grandiozem fructum ministret, colitur Fragaria.

TEMPVS.

Floret uere, & tota æstate, inq; maximā autumnī partem. Fructus tamen eius fugax, rarò nisi æstatis initio inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

De temperamento Fragariæ recentiores diuersa tradunt. Serapio calidam & siccam in secundo ordine tradit. Alij frigidam & humidā in primo: nonnulli, qui tamen prorsus meo iudicio hallucinari uidentur, in tertio ordine scribunt. Nos folia ipsa gustu modicè esse amara, & adstringere deprehendimus, ut siccam esse hac ratione, & minimè humidā oporteat. Quapropter in tanta sententiā de eius temperamento diuersitate animaduertendū, idem de Fragaria, quod de Rubo sentiendum esse, nempe quod folia, flores, fructus & radix adstringāt. Differre tamen inter se, quod folia potissimū recens nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum uerò adstringant: adeò ut uerisimile sit de ijs locutos esse, qui frigidam & humidā in primo ordine Fragariam statuerunt. Est enim eorum temperies ex terrena frigida essentia, & aquea tepida. Fructus immaturus frigida terrea substantia præditus est, ut frigidus & siccus hoc nomine dici mereatur. Maturus autē non parum succi temperati calidi qui dulcis est, modicamq; adstrictionē habet, ita ut calidus & siccus dicendus ueniat. De fructu itaque intelligendi erunt, qui Fragariam calidam & siccam esse affirmant. Quare ubi de temperamento Fragariæ agitur, non simpliciter, sed cum prædicta distinctione respondendum est. Vnde cum idem ferè cum Rubo temperamentum habeat Fragaria, iterum hanc ab Idæo Rubo nihil differre uerisimile est.

Folia Fragariæ.

Fructus eiusdem.

VIRES.

VIRE S.

A Quum recentiores in cōmemorandis Fragarię facultatibus partim eas quas Dioscorides Rubo Idæo, partim etiam quas Comaro tribuit Apuleius, vires Fragarię ascripserint, opere præcium me facturum arbitror, si utriusq; de ijs uerba præmiserō, ut nimirum quisq; hac ratione, quapropter iuniores ijs facultatibus Fragariam ornauerint, certius intelligere queat.

EX DIOSCORIDE.

Idæus Rubus eadem potest quæ Rubus. Amplius eius flos cum melle tritus & illitus, oculorū inflammationibus auxiliatur. Sacros ignes extinguit. Stomachicis cum aqua potui datur.

EX APVLEIO.

Ad lienis dolorē herbæ Fragi succum ex mellis uncia potui datum mirificè proficere certum est. Ad suspiriosos eiusdem succus cum pipere albo & melle mixtus, potui datus, mirificum est remedium. Has facultates etiam antiquus manuscriptus herbarius Fragarię adscribit, nomine tamen Apulei in Dioscoridis nomen immutato. Addit tamen huius fructum comestum stomacho conferre, & ex succo eius os contra fetorem collui, id quod Serapion quoque tradit.

EX RECENTIORIBVS.

B Herba Fragaria in cibo sumpta medet̄ lienosis, item succus ex melle potus. Idem cum pipere candido datur suspiriosis. Fraga sitim sedāt, stomacho profunt, sed præsertim biliōso. Succus Fragis exprimitur, uetustate vires accipiens, præsentaneo remedio ad faciei ulcera, oculorū suffusiones, neq; nō epiphoras. Radicis decoctū iecioris feruores mulcet matutino & meridie potū. Utuntur hodie frequenter Fragaria ad glutinanda uulnera, aluum sistendam, menstrua cohibenda, gingiuas confirmandas, oris ulcera, eiusdemq; fetorē tollendum, quæ singula Rubus etiam Idæus potest, ut inde rursus conijcere liceat Fragariam ab eodem nihil differre.

DE PHV GERMANICO

CAP. CCCXXVIII.

NOMINA.

ov, ἡ ἀρχαία ραψοῖς Græcis, Phu & Nardus syluestris Latinis, Valeriana ^{Nardus syluestris.} officinis & herbarijs nostri temporis, Germanis Baldzion / Dennenmarck / oder Katzenraut / oder Augenzwergel appellatur, quod scilicet ^{Valeriana.} cati odore radicis eius, quo eorū oculi roborant̄, impense delectent̄.

GENERA.

Duo sunt præcipua Phu genera. Magnum, quod alio nomine Theriacaria uocatur. Hoc descriptioni per omnia responder, germanicè groß Baldzion / & Triackts appellatur. Vulgus herbariorū Valeriana maiorem nominat. Alterum uulgare, quod alio nomine Valeriana etiam uulgaris nuncupatur. Germanis gemein Baldzion / & Katzenwurzgel dicitur. Hoc etiam genus à pictura Dioscoridis, ut paulò post fusius docebimus, non abhorret.

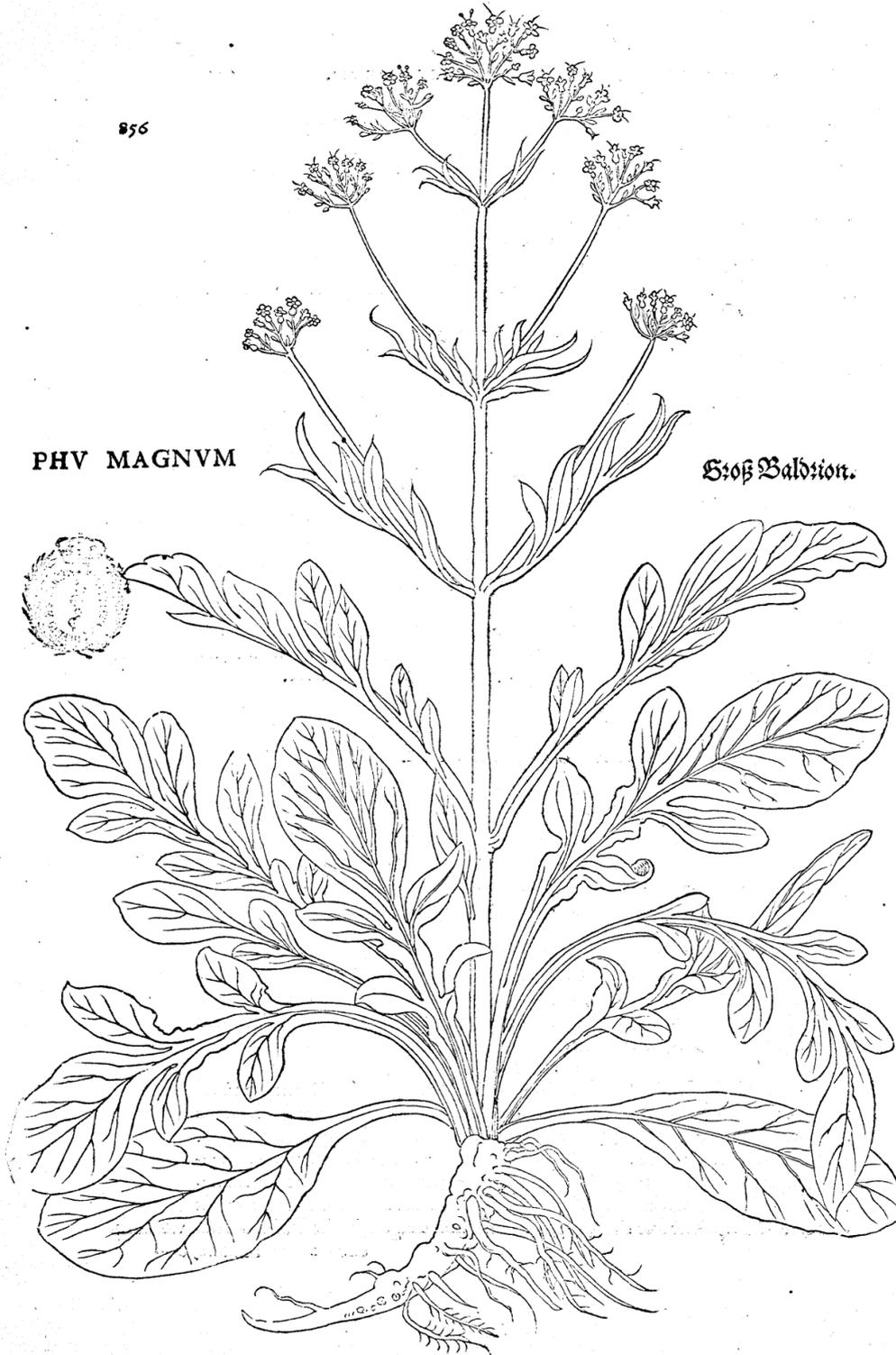
FORMA.

Folia Elaphobosco, siue Olusatro similia habet. Caulem cubitalē, aut proceriorem, leuem, tenerū, purpurascētē, in medio cōcauum, geniculis intersectū. Flores ad Narcissi flores accedentes, minores & teneriores, in subalbido purpurascētes. Radices in superiore parte minimi digiti crassitudine. Adnascentes etiam radículas obliquas ueluti iuncus odoratus, aut ueratū nigrum, inuicē implicitas, subflauas, bene odoratas, nardum in gustu referentes, cum quadam uirosa grauitate. Ex qua certè descriptione sole darius sit, herbam quam uulgare hodie Valeriana ^{Valeriana uulgaris.} nominant, ^{ccc 2} minant, ^{garis.}

856

PHV MAGNUM

Groß Baldrian.

857

PHY GER-
MANICVM.

Scmca Baldron.

ccc 3

C minant esse Dioscoridis Phu, quod omnia ferè sic illi respondeant, ut prorsus nulla reclamare nota uideatur. Folia nanq; huius cum primùm erumpunt Elaphobosci præ se ferunt imaginē: postea uerò dum adolescit in Olusatri modum laciniantur. Caulis quoq; eius cubitalis, & maior (nō enim rarò ad trium cubitorū longitudinē caulis à nobis uisus est) læuis, potissimū in infima eius parte, deniq; tener, purpurascens, in medio cōcauus, geniculatus. Flores eiusdem qui summis caulibus emergunt, Narcissi certam exprimunt effigiē, quamuis minores sint, atque adeo teneriores. *Phu Ponti.* Vt hoc nomine cum Ruellio in græcis codicibus Dioscoridis *ἡσσυαία* pro *μειζονία* legendum esse putem. Nisi quis existimet Phu Ponti, quod Dioscorides potissimū describit, fauentis coeli beneficio maiusculos habere flosculos. Prædicti etiā flores acruatiūm coeuntes in purpuram candicant. Radices quoq; in superiore parte minimi digiti crassitudinē obtinent, multasq; radículas obliquas, Scheni, aut nigri Veratri modo sibiipsis implicitas, subflauas, odoratas, Nardum, cum uirosa tamē grauitate, imitantes. Quum itaq; hæ omnes notæ, Valerianę nostrę respondeant, multorumq; cōsensus nobis subscribat, & facultates eius quas illi recentiores tribuunt, planè cum ijs quæ Dioscorides Phu adscribit cōueniant, quid impediat cur non certo affirmemus Valerianam hanc uulgarem esse Phu Dioscoridis non uideo, præsertim cum manuscriptus etiam herbarius Phu esse Valerianā apertè doceat, ita ut mirari satis non queam cur aliquot docti uiri in Germania nostra diuersum astruere uoluerint.

LOCVS.

Nascitur in humidis locis, & prope aquas, hæcq; ad mirandā altitudinē surgit. Prouenit etiam in lucis & cædis syluis, sed hæc in tantam proceritatē non emergit.

TEMPVS.

Floret integra æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse in secundo ordine tradunt.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Phu calefacit. Sicca pota urinā mouet. Potest idem & decoctum eius, Ad lateris dolorem prodest. Menses ducit, & antidotis miscetur.

EX GALENO.

Odorata quodammodo est huius herbæ radix, Nardo uiribus similis, sed tamen ad plurima infirmior. Urinam plus mouet quàm Indica aut Syriaca Nardus, similiter autem ut Celtica.

EX PLINIO.

Radix Phu datur potui trita, uel decocta ad strangulationes, uel pectoris dolores, uel laterum. Menses quoque cit. Bibitur cum uino.

APPENDIX.

Magni Phu radice hodie multi, magno cum errore, pro calamo aromatico utuntur, quod hoc in loco monere placuit.

DE PHACO CAP. CCCXXIX.

NOMINA.

Λακος, ἡ *λακος* Græcis, Lens & Lenticula Latinis dicitur. Officinis & herbarijs latinum nomen retinuit. Germani *Linsen* appellant.

FORMA.

Lens racemosum legumens est, folijs Viciæ, sed minoribus, floribus exiguis in candido purpurascens, siliquis paruis, molliter in latitudinē fuis, in quibus tria aut quatuor grana, inter legumina minima, sunt.

LOCVS.

Prouenit passim in agris satum.

TEMPVS.

859

LENS

Linfa.

ccc 4

C Iulio mense floret, & deinceps in siliquis grana profert.
TEMPERAMENTVM.

Lentes mediū tenent caliditatis & frigiditatis, deficcant tamē in secundo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Lens crebrò comesta, oculorū aciem hebetat. A grē cōcoquitur. Stomacho nocet, eumq; & intestina inflat. Aluum cum cortice suo comesta sistit. Præstat quę facillimē concoquitur, & nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adstrictoriā: quapropter aluū sistit, si detracto antea cortice accuratē coquat, primaq; aqua inter coquendū effundatur. Primū enim eius decoctū aluum soluit. Somnia tumultuosa & graua facit. Neruis, pulmōni & capiti inuulsi. Melius suo fungetur officio contra alui fluxiones, admixto illi cum aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut myrto, aut cortice punici māli, aut rosis ficcis, aut mēspilis, aut sorbis, aut pyris Thebanis, aut coroneis mālis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quę post decoctiōē abijciuntur, aut rhois quę obsonijs inspargitur. Acetum autem cum eo diligenter percoqui debet, aliās aluum conturbat. Cōtra subuersionē stomachi trīginta grana lentis suis corticibus denudata, deuorata profunt. Decocta cum polenta, & illita, podagram lenit. Sinus cum melle glutinat. Crustas rumpit, & ulcera purgat. Decocta in aceto duritias & strumas dilucit. Cum meliloto, aut cotoneo mālo, medetur inflammationibus oculorum & sedis, addito rosaceo. In maioribus sedis inflammationibus & sinu amplo cum malicorio aut ficcis rosis, adiecto melle decocta. Contra nomas gangrænicas similiter utuntur, aut adiuncta maris aqua. Aduersus autem pustulas, herpes, erysipelata, pernioresq; ut antea dictum est. Contra mammas grumofum lac continentēs, & lactis copia turgentes, in aqua maris cocta & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Lentes non ualenter adstringūt. Ipsum itaq; earum corpus deficcet & sistit uentrem: cæterum decoctū irritat. Proinde etiam prior aqua abijciatur, ubi retentionis causa adhibent. Cortex eius uehementer adstringit, carnea substantia tenuiter, quę & crassi succi & terrestris est. Succus porrò Lentis adstringenti est cōtrarius. Quocirca si elixa in aqua iusculum sale garo oleoq; conditum bibatur, aluum deijciat. At quod ex bis decocta Lente ferculum apparatus, contrariam succo uim obtinet. Nam quę uentri obueniunt fluxiones deficcet, os uentriculi, intestina, & totum deniq; uentrem corroborans. Quamobrem cœliacis & dysentericis accommodatus est cibus. Lens uerò decorticata, ut illam adstringendi uehementiā, cumq; hac alia uidelicet omnia quę cōsequuntur, amittit, ita alibilior quàm integra illa efficitur, crassum prauumq; succū gignens, tardē cōmeans: alui tamen fluores haud deficcet, uti ea quę cortice non est spoliata. Iurē igitur qui modum in hoc edulio non seruant, elephantiam quam uocant, & cancrum incurrunt. Siquidem crassa siccaq; cibaria facillē in melancholicos humores uertuntur. Quare ijs duntaxat quibus uitiosa est habitudo ob aquā in carne diffusam, Lens cibo utiliter præbetur, ceu aridis & squalentibus admodū damnose. Eandem ob causam uisum integrum & inculpatū hebetat, immoderatē exiccans. Ei uerò qui contrario modo se habet, humidiori uidelicet, opitulatur. Menstruis purgationibus inepta est: crassum enim & tardissimum sanguinem facit. At muliebri appellato profluuiō conuenientissima.

EX PLINIO.

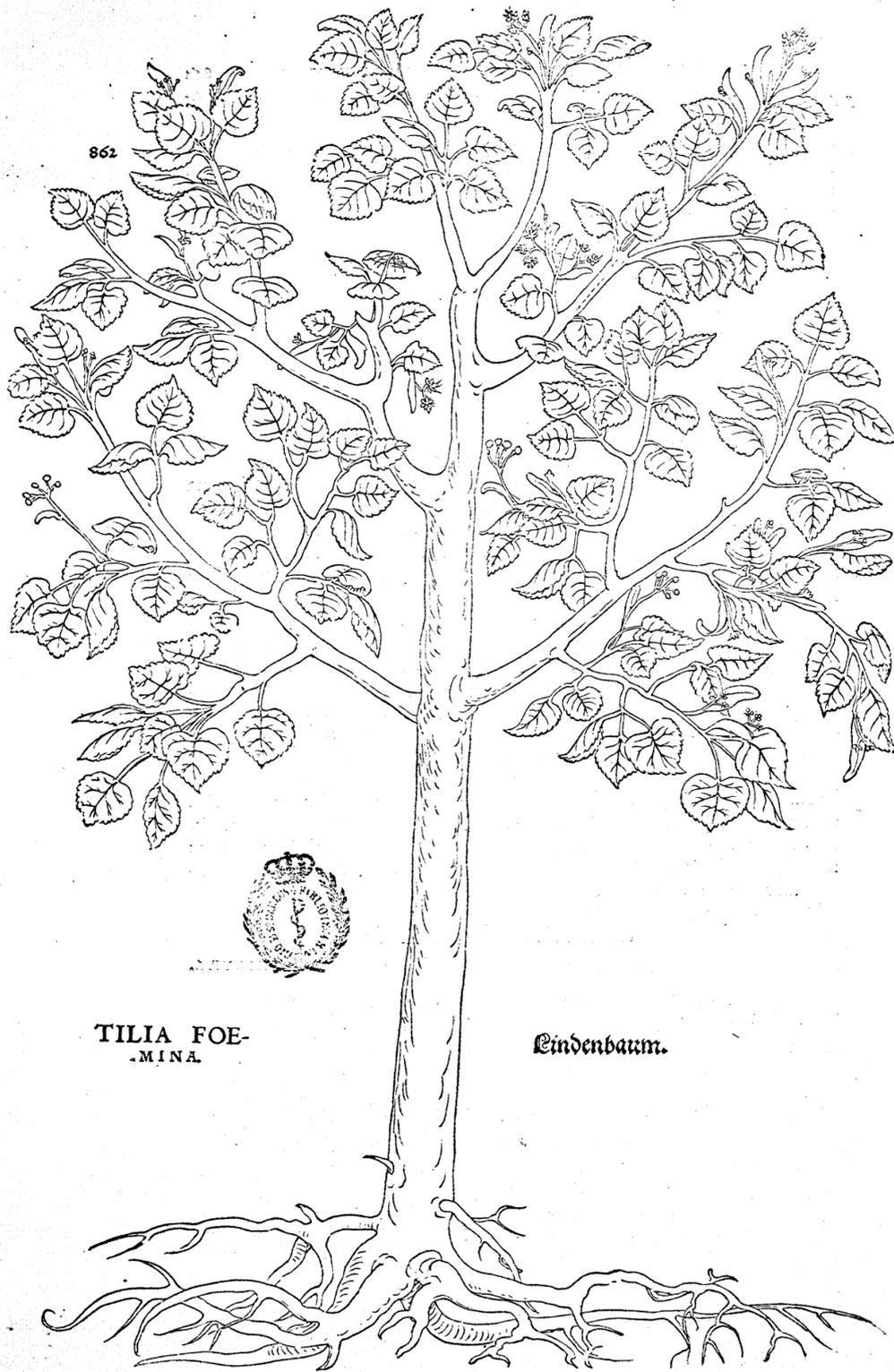
Lens optima quę facillimē coquitur, eaq; quę maximē aquam absorbet. Aciem quidem oculorū obtundit, & stomachū inflat: sed aluum sistit in cibo, magisq; discocta cœlesti aqua. Eadem soluit, minus percocta. Crustulas ulcerū rumpit, eaq; quę intra os sunt, purgat & adstringit. Collectiones omnes imposita sedat, maximeq; exulceratas & rimofas. Oculorū autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Contra sup.

A tra suppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ succus ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur. Ad sedem, cum rosaceo aut cotoneo. In his quæ acrius remedium exigunt cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celeriter inarescat, adijciunt & Betæ folia. Imponit & strumis panisq; uel maturis, uel matrescentibus, ex aceto discocta. Rimis ex aqua mulsa, & gangrænis cum punici tegmine. Item podagris, cum polenta, & uuluis, & renibus, & perionibus, ulceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter dissolutionē stomachi triginta grana Lentis deuorantur. In cholericis quoque & dysenteria, efficacior est in tribus aquis cocta, in quo usu melius semper eam torrere aut tundere, ut quam tenuissima detur, uel per se, uel cum cotoneo malo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni est inutilis, & capitis dolori, neruosisq; omnibus, & felli, nec somno facilis. Ad pustulas utilis, igniq; sacro, & mammis, in aqua marina decocta: in aceto autem, duritias & strumas discutit. Stomachi quidem causa, potente modo potionibus inspergitur. Quæ sunt ambusta, aqua semicocta curat, postea trita, & per cribrum effuso fursure, mox procedente curatione addito melle. Ex posca coquitur ad guttura.

EX SYMEONE SETHI.

Crassi succi est, & austeram uim atque qualitatem possidet. Si quis ergo in aqua coquat, & eam aquæ, oleo & sapæ cum sale misceat, potionem faciet quæ uentrem subducat. Bis autem cocta, uentriculum & ad ipsum defluxus sistit. Inducit autem stomacho robur, & intestinis, & uniuerso uentri. Quapropter utilis est cibus cæliaci & dysenterici. Si uerò cortice ablato sumatur, uehementiam adstringendi abijcit, magis uerò nutrit, cum tardi sit transitus, & crassi succi, non tamen adeo siccatur, ut antea dixi. Qui uerò hoc edulio crebro utuntur, elephantiam contrahunt, & can-
B cros, & duritias, & neruorum dolores, & melancholicos affectus. Aptus enim est crassus & siccus sanguis, ut fiat succus melancholicus. Quibus igitur habitus quispian malus aquosus in carne est, is solis utilis est edulium, quemadmodum siccis & squalidis maxime noxiis. Similiter uisum salubriter se habentem nimium exiccando hebetat, contra uerò affectum iuuat. Neque etiam ad menstruas purgationes utilis est, eò quod crassum & difficulter fluentem sanguinem efficiat. Ad hæc Veneris appetentiam, semen exiccando, extinguit: ideo castè uiuere uolentibus ad hoc maxime confert. Grauiam etiam somnia facit, eò quod ex ea melancholici succi in totum distribuuntur corpus. Cum Mentha decocta, plurimum inflationis deponit. Nonnulli & Betam huius rei gratia eo quo decoquitur tempore inijciunt. Lens uerò probe decocta & trita, si uulneribus ex iaculo aut telo facta imponatur, sanguinis fluxum uehementer compescit. Paruæ uerò Lentis decoctum sum-
ptum, difficilem partum soluit. Auribus ex quibus pus
emanat instillatum, succurrit.

DE PHILYRA.

A

NOMINA.

PHILYRA Græcis, Tilia Latinis & officinis, Germanis *Linden* appellatur. Alia ab hac est arbor quæ Dioscoridi *Quilypia* uocatur. Quod non animaduertentes uiri etiam nonnulli doctissimi, utraque arbores magno errore confundunt, quod forma admodum discrepent, ut ex his quæ paulo post dicemus, & è Dioscoride & Theophrasto lib. ij. de plantarum historia, cap. x. inuicem collatis abunde constabit. Differunt itaque inter se Philyra & Phillyrea, neque una utraque uoce arbor significatur, sed diuersæ.

GENERA.

Tilia, Theophrasto loco iam citato autore, duo habentur genera, mas scilicet & femina. Distantque inter se tum materiae, tum totius corporis forma, & quod altera fructifera, altera sterilis. Materies mas dura, flaua, nodosior, spinosiorque: feminae candidior: & cortex mas crassior, detractusque inflexibilis propter duritiam est: feminae candidior flexibiliorque, ex quo cunas faciunt: item feminae odoratior. Et mas sterilis, nulloque flore est: femina, cuius tibi picturam damus, & florem & fructum gignit.

FORMA.

Folio est hederaceo, molliore, & in angulum acutiorē rotundiorē & prolixiore, & in orbem lentē crispato atque serrato: flore tantisperdum calyculo continet herbageo, ubi emerit flauo: fructus magnitudine fabae, similis acinis hederæ, in quo semine prætenuae quantum triplicis, omnibus animantibus ingrati, cum foliorum pabulo maxime ducant, eorumque mira dulcedine capiant. Nunc cum his confer ea quæ Dioscorides de Phillyrea tradit, & senties esse diuersissima. Nam quis unquam dixit Tiliam habere folia oleæ, & fructum ferre subdulcē ad similitudinē Lentisci, nigrum, uuarum more congestum: Philyrae enim seu Tiliae folia sunt hederacea atque serrata, adeoque ab oleæ folijs dissidentia: fructum denique fert non modo non subdulcē, sed qui à nullo mandari potest.

LOCVS.

Montes & ualles diligit Tilia, sed plus montibus gaudet aquosis.

TEMPVS.

Floret Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse Tiliam, uel ex eo liquet quod frigidis cerebri malis, epilepsie & id genus alijs mirifice conferat. Amaritudo etiam cum glutinositate quadam in ea reliquis qualitatibus præualere uidetur, si hanc degustes. Quare abstergendi planæ facultatē cum modica adstringentia, perinde atque Vimus, cuius facultates illi Plinius, ut ex his quæ paulo post subiiciemus planum fiet, tribuit, habere euidentissimum est.

VIRES. EX GALENO.

Vlmi folijs aliquando recens uulnus glutinauimus, confidentes adstringentem pariter & extergentem illis inesse facultatē. Cortex amplius etiam subamarus est & adstringentior, itaque cum aceto lepram sanat. Porro uiridis etiam nuda & recens si uulneribus deligatur uice circumligetur, ea glutinare potest. Radices eandem uim obtinent: proinde & decocto earum quidam perfundunt fracturas quibus callo inducto opus est.

EX PLINIO.

Cortex interior Tiliae lepras sedat, & folia ex aceto illita. Multi corticē comanducatum uulneribus utilissimum esse putant. Folia trita, aqua aspersa, pedum tumori. Humor quoque è medulla castratae arboris effluens, capillum reddit capiti illitus, defluentesque continet. Humor denique cuti nitorē inducit, faciemque gratiorē præstat. Folia ad infantium ulcera in ore comanducata profunt, decocta & pota, urinam ciunt & menses.

APPENDIX.

Quum Plinius ferè omnes facultates Vlmi etiā Tiliae adscribat, ut ex eiusdem uerbis patet, ideo è Galeno quæ illè de Vlmo tradit produximus. Si uerò quispiam uires quæ à

C quæ à recentioribus Tiliæ tribuuntur, probè expendet, nihil ab ijs quæ ex Plinij & Galeni sententia retulimus differre comperiet. Nam maculas faciei abstergere scribunt Tiliam, si illa eius succo lauetur. Mederi etiam morbo comitiali bibitum eius liquorem stillatitiū, oculis claritatem inducere, calculum sanare, tumores discutere ijdem docent. Quid multa? omnes facultates Vlmi obtinet Tilia, ideoq; uulneribus etiam recentibus succurrit, & alia quæ à Dioscoride & Galeno in Vlmi historia cōmemorantur, potest.

DE CHELIDONIO MAIORE

CAP. CCCXXXI.

NOMINA.

Chelidoniū unde dictum.

ΕΛΙΔΟΝΙΟΝ *μαίρα* Græcis, Chelidoniū maius Latinis, officinis Chelidonia, Germanis Scheltraut/Schelwurts/groß Schwalbentraut dicitur. Chelidonio autem, uel si maius Hirundinarie, auis hirundo quæ Græcis *χελιδών* uocatur, nomen indidit, uel, ut autor est Plinius, quod hanc primū inuenit, & ea oculis pulorum in nido restituit uisum, ut quidam tradunt, etiam erutis, uel quod floret aduentu hirundinum, discessuq; commarcescit: id quod de minore uerè dicitur.

FORMA.

Caulē emittit cubitalem & maiorem, gracilem, adnata folijs plena habentem. Folia Ranunculo similia, teneriora tamen, & colore subcæsia, iuxtaq; singula folia florem Leucoio similem. Succus illi croceus, acris, mordax, cum aliqua amaritudine & odoris grauitate. Radix supernè singularis, infernè autem plures. Fructus cornuti Papaueris instar tenuis, longus ueluti galeæ conus, in quo exigua semina sunt, Papaueris semine maiora. Huius descriptionis notæ omnes Chelidonio nostro respondent. Siquidem fruticosa est herba, cubitali altitudine, cauliculis lanuginosis, teneris, folio Ranunculi, magis anguloso, tenuiori, aduersa parte cæsius, auersa incano, flore luteo, Leucoio consimili, semine Papaueris, quod in corniculis seu siliquis longis exilibus clauditur. Vulnerata succum croceū emittit, gustum uellicantē. Radix in superiore parte una, in inferiore parte multis luteis fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in opacis & parietinis.

TEMPVS.

Chelidoniū hirundinum aduentu florem excitat, atque adeo toto deinceps uere & æstate floret, quibus etiam temporibus carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Herba hæc tertij ordinis absoluti est in calefaciendo & desiccando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus Chelidoniij mixtus mellis, & in æneo uase in carbonibus decoctus, contra oculorum caliginem prodest. Exprimitur autem succus ex folijs, radicibus & floribus incipiente æstate, siccatuq; in umbra & in pastillos conformatur. Radix cum Aniso & uino albo pota, regio morbo medet. Sanat herpetas cum uino illita. Dentium dolores commanducata sedat.

EX GALENO.

Chelidoniū admodum extergentis & calidæ facultatis est. Sed & succus eius ad acuendum uisum cōmodus est, utique in quibus crassum quiddam in pupilla colligitur discussione indigens. Vbi sunt quidam radice eius ad morbum regium à iecoris obstructione proficiscentē, in uino albo eam potui exhibentes cum Aniso. Pari modo mansa, dentium doloribus confert.

EX PLINIO.

CHELIDONIVM
MAIUS.

Schelkraut.

ddd

EX PLINIO.

C Florentibus succus exprimit, & in aereo uase cum melle Attico leniter cinere feruienti decoquitur, singulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per se succo in collyrijs, quæ Chelidonia appellantur ab ea. Eadem oculorū aciem adiuuat, si addita aqua foueantur. Succus eius cum melle culices, nubeculas, obfcuritatemq; discutit, cicatrices extenuat. Albugines etiam iumentorum.

DE CHELIDONIO MINORE

CAP. CCCXXXII.

NOMINA.

Scrofularia minor cur dicta. ΕΑΙΔΑΝΙΟΝ μικρόν Græcis, Chelidoniū minus Latinis, officinis Scrofularia minor uocatur, quod strumosa radix multis granorum frumenti grumis uideat coaluisse: uel quod strumis, quas imitatione græca Scrofulas uocant, medeatur. Germanis Feigwargen oder Blaternkraut / id est Ficariam, Pfaffenhödlin / Klein Schelwurz / oder Schwalbenwurz / oder Weyenkraut nominatur. Chelidonium autem hæc herba uocata est haud dubiè, quod, ut Theophrastus lib. vij. cap. xiiij. hirundinū aduentu florem excitet.

FORMA.

D Herbula est à stolonibus pediculisue pendens, sine caule, folijs Hederae figura, rotundioribus minoribusq; item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet paruas multas, ex eodem callo prodeuntes, tritici modo aceruatim congestas, quarum tres aut quatuor in longitudinem progrediuntur. Hæc Dioscoridis deliniatio prorsus herbae illi quam Scrofulariam minorem uulgò nominant, conuenire uidentur. Nam hæc herbula est à pediculis pendens, uidea caule, folijs Hederae, rotundioribus multò minoribusq; teneris & modicè pinguibus. Radices ostendit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorū tritici morem aceruatim collectas, quarum tres uel quatuor in longum protenduntur. Flos ei Ranunculi ut maiori, luteo colore nitens. His accedunt locus, tempora, uires, & alia quæ iam cōmemorantur, quæ singula Scrofulariae minori aduersim quadrant, ut nemo hanc Chelidonium minus esse inficias ire sine magna impudentia possit.

LOCVS.

In palustribus, prope aquas, & in limitibus humidis, omnibusq; uliginosis tractibus ac hortis passim gignitur.

TEMPVS.

Verno tempore, Martio mense, & præsertim hirundinū aduentu floret, ne c longo post tempore marcescens euanescit, sic ut irrigui limites, qui largo foliorum florumq; stipatu pubescebant, confestim rjs spoliati glabrescere conspiciantur.

TEMPERAMENTVM.

Chelidoniū minus, Galeno teste, quarti ordinis absoluti est in calefaciendo & de siccando, ideoq; magnam præ se fert acrimoniã, gustum erodentem. Nostrum autem usque adeo acre non est, ut commanducando sæpe nullam prorsus sentias acrimoniã, potissimum in eo quod humido in loco natum sit. In hoc autem quod locis siccis prouenit, senties & amaritudinem & acrimoniã, sensim tamen gustum erodentem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acrem uim habet, Anemones modo summam cutem exulcerantē. Scabiem & unguium lepras tollit. Ex radicibus expressus succus ad purgationem capitis addito melle naribus utiliter instillatur. Similiter decoctum eius cum melle gargarissatum, caput strenuè purgat, & omnia pectoris uitia.

EX GALENO.

CHELIDONIVM
MINVS.

Feigwarzenkraut.

ddd 2

EX GALENO.

C Chelidoniū minus cum acrius sit maiore, illitum confestim cutem exulcerat, un-
guesq; scabros eijcit. Succus eius per nares purgat, utpote uehemēter acris existens.

APPENDIX.

Recentiores ea herba in exterendis fibus mariscisue, & strumis, magna expe-
rientia utuntur, ut inde certē Scrofularia nominari, quemadmodū diximus, merue-
rit. Antiquus etiam ac manuscriptus herbarius, sub nomine tamē Pedis uituli, quo
Aron nominatur, se à quodam qui expertus sit cognouisse scribit, quod hæc herba
contra mariscas ac strumas mirificē profit.

DE CHAMAEDRY CAP. CCCXXXIII.

NOMINA.

Serratula.
Chamaedrys un-
de dicta.
Serrata.

A M A I A P Y Z græcè, Trissago latinè, officinis græcum nomen infedit,
uulgo Quercula minor, & à ferratis folijs Serratula appellatur. Cham-
edrys uerò Græcis dicta est, quasi humilis ac terrestris quercus, quod sci-
licet folia Quercus habeat, & huius respectu quasi humi repat. Sunt qui
Serratā nominatā ideo putent, quod ab ea serra inuenta sit. Dioscorides hanc Teu-
crium etiā, propterea quod Teucro similis admodū sit, appellari à nonnullis scribit.

GENERA.

D Et si Dioscorides alijsq; ueteres unicā faciant Chamædryn, tamen nos, quia plures
herbas ad eius formam ac picturā accedere uidemus, duo eius genera produximus.
Quorum sanè primum uera Chamædrys existit, & germanicè *klein Bathengel*
nominatur. Illius autem rursus duo sunt genera. Vnum enim quod præ cæteris o-
mnibus picturæ Dioscoridis maximè accedit, mas dicitur, alterum uerò foemina:
neque enim aliter nobis discrimen indicare licuit nisi sexus ratione. Alterum genus
uulgaris est Chamædrys, quod iterum duūm est generum, mas scilicet & foemina.
Mas germanicè *Erdrweirauch* / foemina uerò *Gamenderle* / *Blawmenderle* /
Wergißmeinnit appellatur.

FORMA.

O bjectionis
solutio.

Frutex dodrantalis, folijs exiguis, forma & diuisuris quernis similibus, amarisq;
flore subpurpureo, exili, semine in calyculis atro. Quæ utique descriptio ita herbis
illis quas pictas exhibemus respondet, ut nulla prorsus nota reclamare uideatur.
Sunt enim herbæ palmum altæ ut plurimum, exili folio, effigie & diuisura Quer-
cus, amaro, flore penè purpureo & exiguo, ita ut mirari satis non possim, cur non-
nulli alteram speciem genuinam Chamædryn esse negent, cum tamen Germanica
etiam appellatio pulchrè ad antiquum atque adeo græcum nomen alludat. Sed in-
stabit forsitan quispiam dicens, Chamædrys Dioscoridis palmum alta est, hæc tua
mensuram hanc excedit. Fateor sanè, attamē non multum exuperat, quod si etiam
plus exuperaret, non tamen hoc nomine alterius speciei herba putanda esset: necq;
enim adeò statam atque certam mensuram herbis tribuit Dioscorides, ut quando-
que ultra citraq; consistere non liceat: uerum cum alicui herbæ mensuram adscri-
bit, id ea ratione facit, ut maiori parti indiuiduorū illius speciei quadrare existimet.
In prioris itaque inopia, alterius usus esse potest.

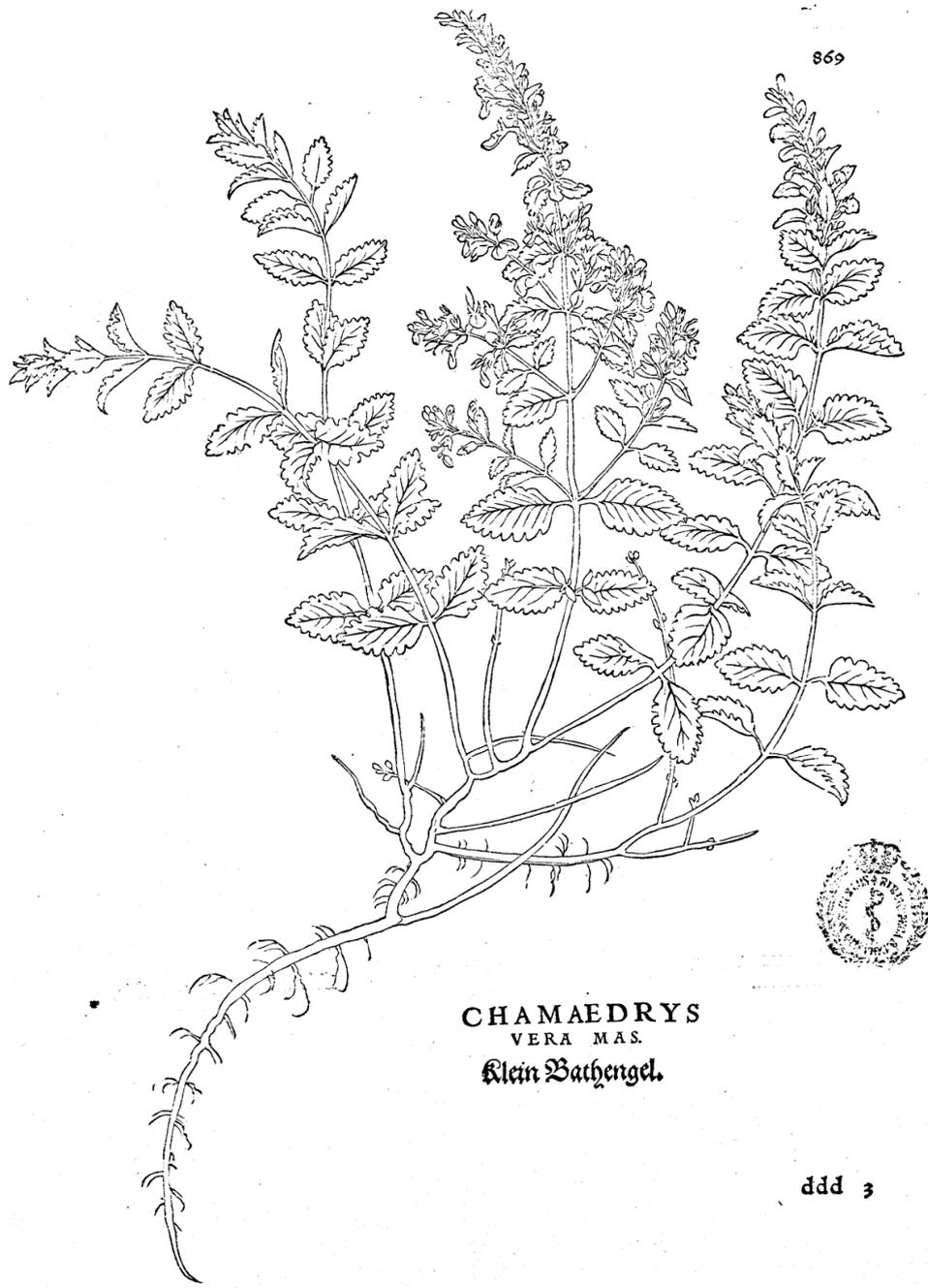
LOCVS.

Nascitur asperis & petrosis locis, interdum etiam in montosis & campestribus
solidis.

TEMPVS.

Primum genus Iunio & Iulio mensibus floret. Alterum autem uere potissimū.
Carpuntur semine prægnantia.

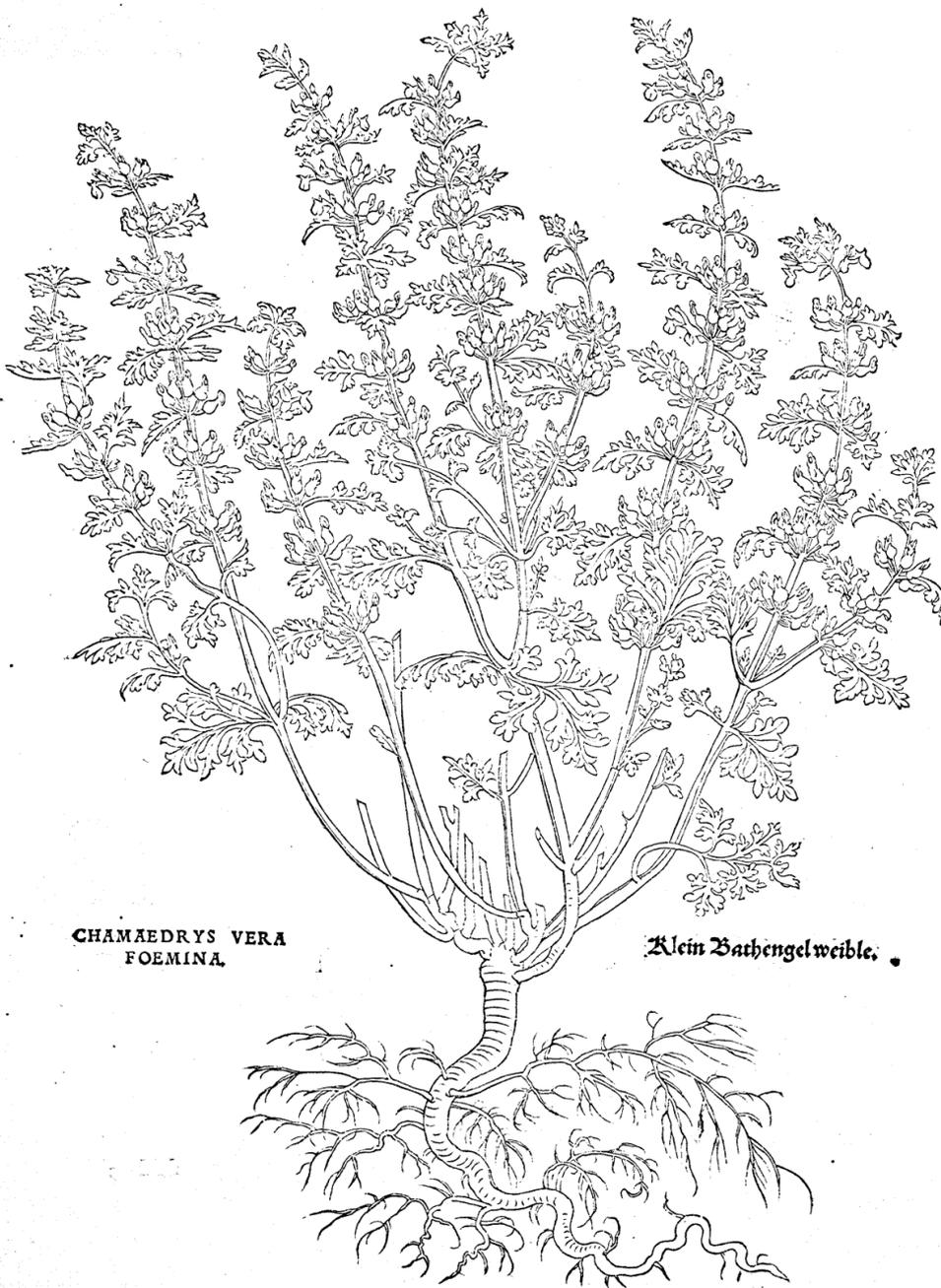
TEMPERA-

869

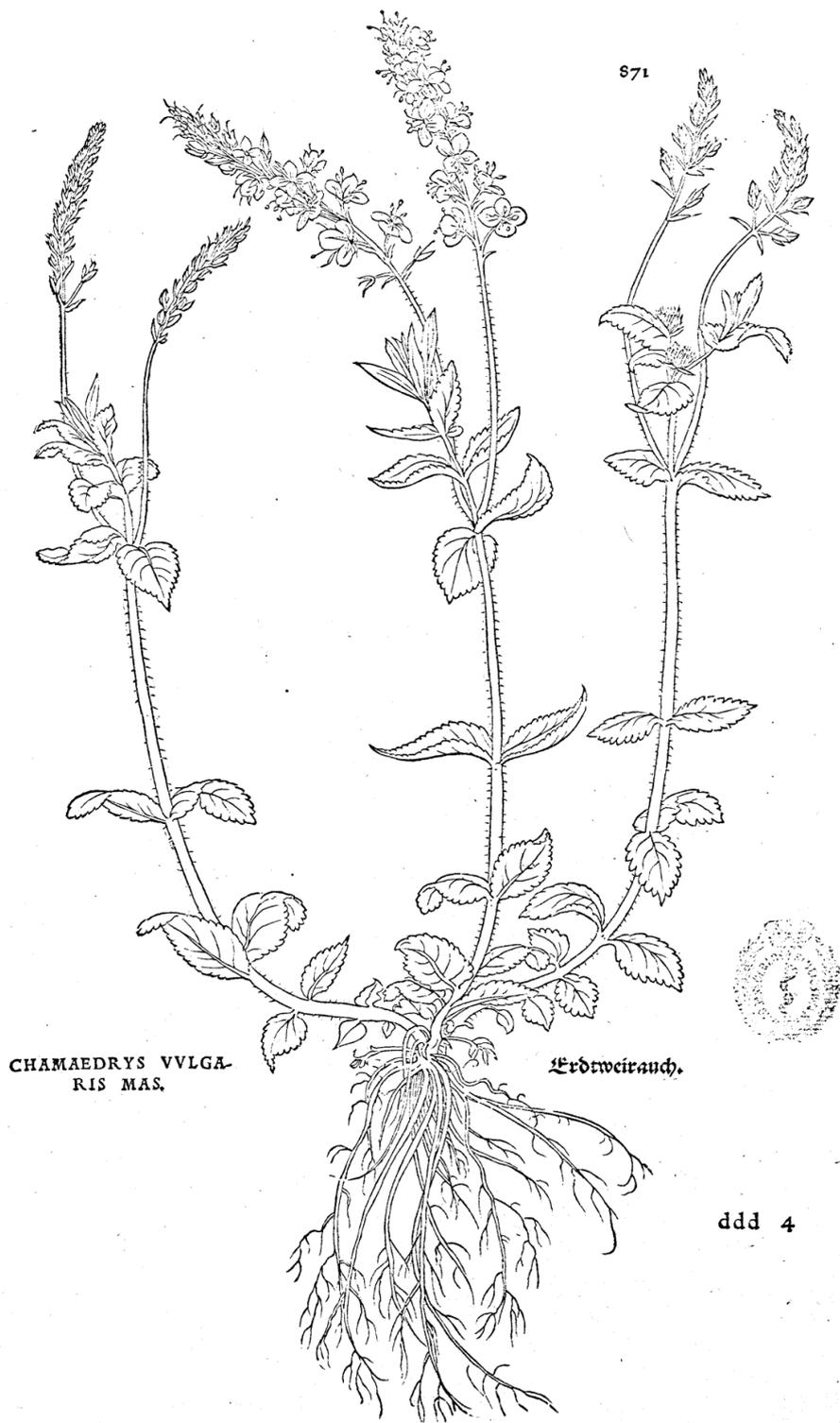
CHAMAEDRYS
VERA MAS.
Klein Bathengel.

ddd 3

CHAMAEDRYS VERA
FOEMINA.

Klein Dathengelweible.

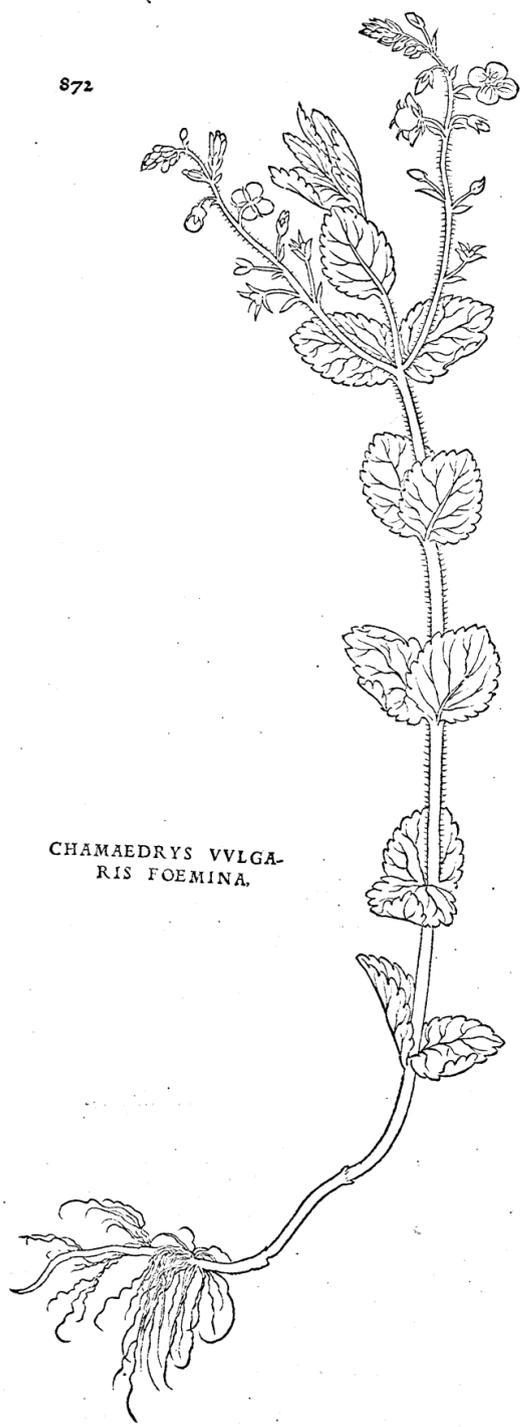
871

CHAMAEDRYS VVLGARIS MAS.

Erdweirauch.

ddd 4

872

CHAMAEDRYS VVLGA-
RIS FOEMINA.

Gamendele.

TEMPERAMENTVM.

A Ex tertio ordine calefacientium & deficcantium facit Galenus, Germanicæ tamen minus calefacere & deficcare uidentur, utpote in regione frigidiore nata.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Recens ac uiridis in aqua decocta & pota, conuulsis, tussientibus, lieni indurato, urinæ difficultatibus, hydropicis inter initia auxiliatur. Cit menses, foetusque extrahit. Lienem ex aceto pota minuit. Aduersus uenenata cum uino pota & illita effi-
cax est. Trita ad prædicta in pilulas conformatur. Cum melle uetera ulcera purgat. Cum oleo trita, inuncta & illita, oculorum caliginem discutit.

EX GALENO.

Chamædrys uincentem qualitatem amarâ habet, & est quodammodo acris. Quo circa merito lienem colliquat, urinam & menses mouet, crassitudinem humorum incidit, & uiscerum obstructions expurgat.

EX THEOPHRASTO.

Triffaginis folia ad rupta, uulneraque in oleo trita ualent, & ad depascentia ulcera. Semen bilem extrahit, & oculis quoque beneficum est. Folium ad albugines tritum in oleo prodest.

EX PLINIO.

Aduersus serpentium uenena potu illituque efficacissima. Item stomacho, tussi uetustæ, pituitæ in gula cohærescenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus. Lienem consumit. Urinam & menses cit, ob id incipientibus hydropicis effi-
cax, manualibus scopis eius in tribus heminis aquæ decoctis usque ad tertias. Sanat & uomicas, & foetida ulcera cum melle. Fit & uinum ex ea pectoris uitij. Foliorum succus cum oleo, caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur.

B

DE CHAMAECYPARISSO

CAP. CCCXXXIIII.

NOMINA.

ΑΜΑΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ Plinio dicta est, quasi pumila Cupressus. Apud Græcos, quod sciam, eius fructus nulla fit mentio. Vulgo Cupressus, Germanis Cypress nominatur. Cupressus ab odore & forma foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris uocata est. Cupressus ualde dicta.

FORMA.

In arbutuli formam fruticat, folijs incanis, Abrotoni feminae modo scissis. Floribus in summo auri instar fulgentibus. Totus frutex odoratus est. Errat qui Chamæcyparissus esse arbitrantur; neque enim ut illa humi serpit, sed altius à terra, ut pictura monstrat, consurgit. Chamæcyparissus non est Chamæcyparissus.

LOCVS.

In hortis passim ac figulinis prouenit.

TEMPVS.

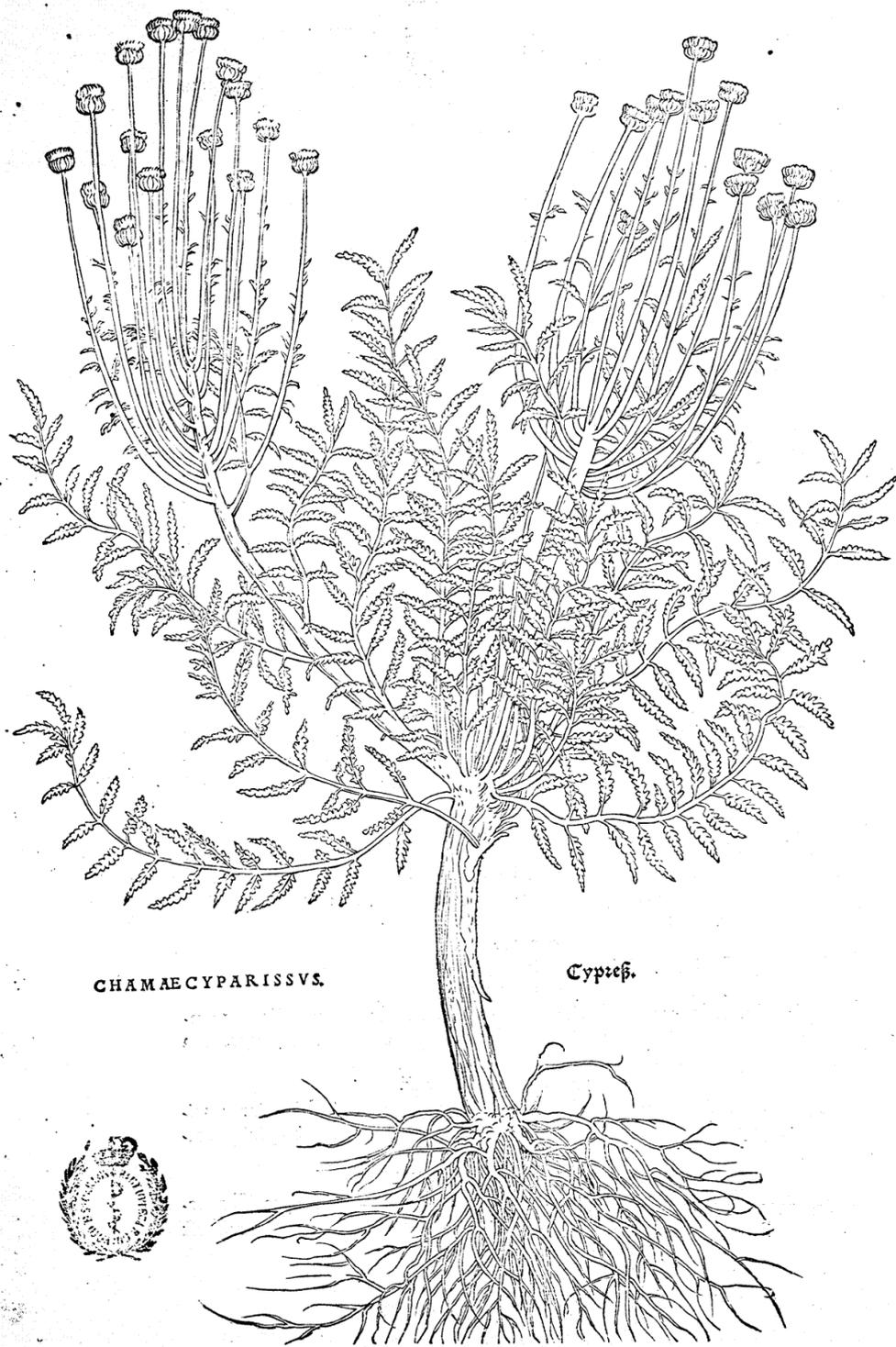
Æstate floret. Paucos autem frutices inuenies in quibus flores intueri liceat, quando per uniuersam uitam non nisi unum hunc, cuius picturam damus, fruticem in quo flores apparuerint, uiderim.

TEMPERAMENTVM.

Apparet in ea, sicut gustus testificatur, leuis quidem acrimonia, sed maior amaritudo, multoque etiam plus acerbatis in tota planta. Resiccat itaque absque insigni caliditate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quum eandem quas arbor Cyparissus qualitates habeat Chamæcyparissus, necesse est

CHAMAECYPARISSUS.

Cypress.

A cesse est ut etiam facultates easdem obtineat. Arboris igitur hæ sunt uires. Adstringit & refrigerat. Folia eius cum passo & myrrha modica pota, uesicæ fluxionibus & urinæ difficultati medentur. Pilulæ tusæ, & cum uino potæ, contra sanguinis reiectionem, dysenterias, alui fluxiones, orthopnceam, tuksimq; profunt. Decoctum earum idem potest. Tusæ cum fico duritias emolliunt, & polypos in naribus sanant. Leprosos ungues cum aceto decoctæ & tritæ adiectis lupinis tollunt. Intestinorū ramices illitæ coërcent. Folia idem possunt. Pilulæ cum coma suffitæ culices abigere creduntur. Folia trita & illita uulnera glutinant, sanguinemq; supprimunt. Cum aceto autem trita, capillos tingunt. Illinitur per se aut cum polenta ad erysipelata, herpetas, carbunculos, & oculorum phlegmonas. Cerato mixta & imposita uentriculum firman.

EX GALENO.

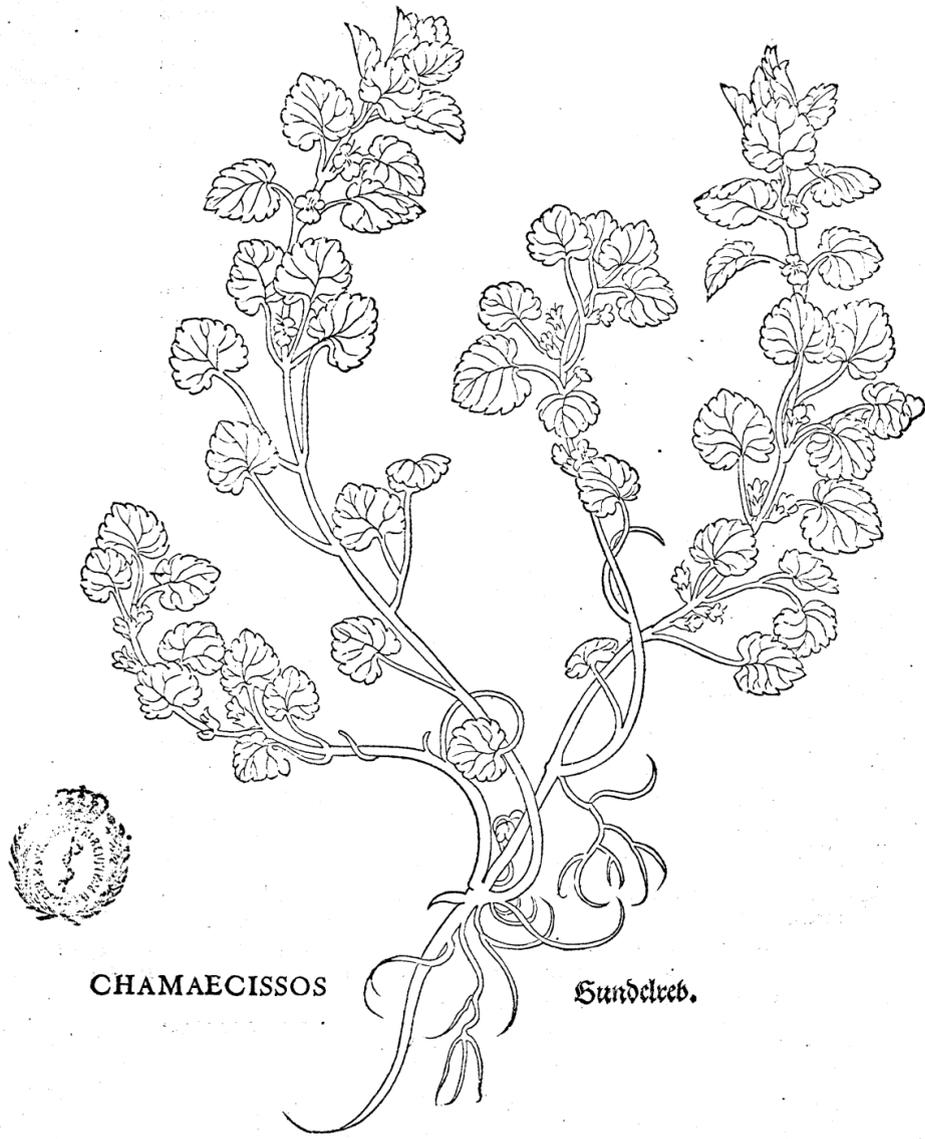
Cupressi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna ulcera in duris corporibus glutinant. Ex quo clarum est quod resiccandi uim habeat, absq; insigni acrimonia & caliditate. Tanta inest ei acrimonia caliditasq;, quanta satis sit deducendæ in altum acerbitati: nullam tamen mordicationē aut caliditatem in corporibus efficit. Proinde in alto latentes in flaccidis putrescentibusq; affectibus humiditates, sine molestia tutoq; depascitur, quum quæ calefaciunt & desiccant, eas quidem quæ contentæ sunt absumant, cæterum acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic intestinorū ramice affectos iuuat: siquidem exiccat & robur addit corporibus præ humiditate laxis, utpote quum adstrictio in altum subeat, eò quod caliditas quæ illi admista est deducat, ad eam quidem mensuram perueniens, ut præire quidem ualeat, nondum tamen mordicare. Quidam ea utuntur ad carbunculos & herpes polentæ miscentes, tanquam absumat citra calefactionem eos morbos efficientem humiditatem. Sunt qui ad erysipelata utantur, admista nimirum polenta cum aqua, aut oxycrato aquoso.

EX PLINIO.

Cupressi folia trita serpentum ictibus imponuntur, & capiti cum polenta, si à sole doleat. Item ramici, qua de causa bibuntur. Testium quoque tumori cum cera illinuntur. Capillū denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis molliis, & è uino Amingo subacta, pedum ac neruorum dolores sedant. Pilulæ aduersus serpentium ictus bibuntur, aut si eijciatur sanguis. Collectionibus illinuntur. Ramici quoq; teneræ tusæ cum axungia & lomento profunt. Bibuntur ex eadem causa. Parotidi & strumæ cum farina imponuntur. Exprimitur succus tusus cum semine, qui mixto oleo, caliginem oculorum aufert. Item uictoriati pondere in uino potus illitusq;, cum fico sicca pingui, exemptis granis, uitia testium sanat, tumores discutit, & cum fermento strumas. Radix cum folijs trita potaq;, uesicæ & stranguriæ medetur, & contra phalangia. Ramenta pota menses ciunt, scorpionum ictibus aduersantur. Chamæcyparissos herba ex uino pota contra uenena serpentium omnium scorpionumq; pollet.

Chamæcyparissi
facultates.

DE CHAMAE-

CHAMAECISSOS

Sundelieb.

A

NOMINA.

ΑΜΑΙΚΙΣΣΟΣ, ἢ γὰρ σίμων Græcis, Hederæ terrestris, Terræ corona ^{Hederæ terrestris.}
 Latinis appellatur. Officinæ nomen Hederæ terrestris retinuerunt.
 Germanicè Gündelrebe / corrupto sanè nomine uocatur, cum dicendū
 esset Gündelrebe / hoc est, humi repens uiticula. Nominatur etiam Ger
 manis Erdepheue / & Erdentenglin. Chamæcissos uerò dicta est, quod nunquā ^{Chamæcissos uerò dicta est.}
 non repat humi, folijs Hederæ similibus. Corona terræ, quod ramulos suos per ter
 ram spargens, folioso ueluti seruo eandem coronare uideatur. ^{Coronæ terræ.}

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, minora tamen & tenuiora. Ramulos dodrantales multos, folijs plenos, à terra quinq; aut sex prodeuntes. Flores Leucois similes, minores tamen, & in gustu uehementer amarus. Radix illi est tenuis, alba, & inutilis. Ex hac historia satis constat herbam hodie uocatam Hederam terrestrem, esse Dioscoridis Chamæcisson. Si quidem folijs Hederæ constat, minoribus tamen & tenuioribus, ac in circuitu incisis. Legendū enim esse ^{μυρόροπα, & non μασφόροπα, res Dioscoridis locus emaculatur.}
 ipsa docet: nam etsi folia Chamæcissi aliquatenus Hederæ similia sint, tamen rotundiora, atque adeo minora etiam & tenuiora existunt. Et est hic lapsus ab in apud Dioscoridem frequens, ut ex alijs etiam locis supra notatis liquet. Ramulis etiam dodrantalibus multis, foliosis, qui tamen antequam scindantur quinq; aut sex à radice procedunt. Flores denique eius Leucois similes sunt, non quidem luteis, albis, aut purpureis, sed cœruleis: ita ut uehementer errent qui eius flores neque figura neque colore floribus Chamæcissi, qui Leucois adsimulantur, esse similes putant. Etsi enim colore neque albi, neque lutei sint, cœruleos tamen, qui color etiam Leucoiorū est, esse constat. In gustu deniq; sicut etiam folia, amari sunt. Radix ^B que eius tenuis, & nullius prorsus usus est. His omnibus accedit, quod nomen etiā pulchrè quadrat: neq; enim Græcis aliud sonat Chamæcissos, nisi humilem achumi repentem Hederam. Cæterum non esse Elatine, præter alia multa quæ referre ^{Chamæcissos Hederæ terrestris non est Elatine.}
 superuacaneum arbitror, sapor manifestè ostendit, qui in Hederæ terrestri amarus & modicè acris est, atque adeo calorem præ se fert. Elatine uerò refrigerat atque adstringit. Sic non esse Asclepiada, ut taceam quod Securidacæ simile semen non pro ^{Non est Asclepias.}
 ferat, uel unus locus natalis satis monstrat. Asclepias enim in montibus, Hederæ autem terrestris in decliuius locis & uallibus, ut germanicum nomen Gündelrebe abundè indicat, prouenire solet. Quæ autem herba sit Asclepias, suo loco dictum à nobis est.

LOCVS.

Nascitur in cultis locis, iuxta etiam sepes & dumeta.

TEMPVS.

In Martio statim erumpit, & floret in magnam usq; ætatis partem.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo exiguaq; acrimonia foliorū & florum satis monstrant herbam hanc calidam & siccam esse, ita ut hi qui frigidā esse statuunt, reprehensione non careant. ^{Error quorundā notatus.}

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Folia eius trioboli pondere in aquæ cyathis tribus, quadragenis aut quinquagenis diebus pota, ischiadicis profunt. Morbum quoque regium in senos septenosq; dies similiter pota emendant atq; expurgant.

EX GALENO.

Chamæcissi flos quum sit admodum amarus, iccoris obstructions soluit. Sunt qui illum etiam ischiadicis exhibeant.

ecc EX PLINIO.

C EX PLINIO.

Chamaësson appellant Hederam non attollentē se à terra. Et hæc contusa in uino acerabuli mensura lieni medetur. Eius folia bibunt ischiadici tribus obolis, in uini cyathis duobus septem diebus, admodum amara portione.

APPENDIX.

Has omnes iam cōmemoratas facultates Hederæ terrestri recentiores tribuunt: neq; dubium est, quum sit admodū amara, quin easdem habeat, & alia etiam possit quæ illi adscribunt, ut euocare suppressos menses, urinam mouere, obtusum auditum remouere. Contra pestem etiam tradunt efficacem esse: id quod equites quoque sciunt: hi enim quoties fibula dicta pestis equum corripuerit, hac contra eandē herba magna efficacia utuntur.

DE CHRYSANTHEMO. CAP. CCCXXXVI.

NOMINA.

Chrysanthemum
unde dictum.

ΠΥΣΑΝΘΕΜΟΝ Græcis, Chrysanthemū Latinis, officinis inusitatum, Germanis Goldtblim/Schmalztblim, à pinguedine quæ contrito digitis flosculo apparet, & D:atblim nominatur. Chrysanthemon uerò à flosculis auri splendorem & colorem præ se ferentibus, dictum est.

FORMA.

Herba est tenera, fruticis tamen speciem obtinens, leues proferens caules, & multifida folia: luteos flores, uehementer splendentes, & oculi instar circulares. Ex qua sanè descriptione satis clarum est, herbam quam pictam damus, esse Chrysanthemon, quod illi omnes à Dioscoride traditæ notæ, nulla prorsus reclamante, conueniant. Quibus Democriti in Hydroscopico accedit testimonium, qui herbam hanc quæ Batrachio similis est, Chrysanthemon Græcis appellari scribit, folijsq; Aprij esse, maioribus tamen, flore auri colore splendente. Addit deniq; ab Aquilegij mire celebratā esse, eò quod aquam subesse certum sit, ubi solet emicare. Quæ quidē singula herbę illi quam depictā exhibemus respondent. Nam ut cætera omittam, ubi hæc nascitur aquæ latices subesse non est dubium. Quidam perperam Wasserhansij germanicè nominant: nam hoc nomine appellata herba, alia ab ea est, ut in capite de Batrachio docuimus. Nam cum hæc nostra acrimonia uacet, quamquam Batrachij similis sit, tamen in numero illorum esse hoc nomine non potest.

LOCVS.

Nascitur prope urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquosis.

TEMPVS.

Maior mense eius floribus prata & loca humida splendescunt.

TEMPERAMENTVM.

Eiusdem esse cum Buphthalmo temperamenti, & gustus & facultates declarant, Calidum itaque esse & siccum constat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius flores cum cerato triti, steatomata discutere produntur. Regio morbo correptis coloris bonitatem tempestiuè reddit, à balneo post longiorem in eo moram exitu pota.

EX PLINIO.

Vesicæ calculos Chrysanthemon eijcit.

DE CHAMAË-

879

CHRYSANTHEMUM

Schmalblum.

ccc 2

DE CHAMAELIONE ALBO

CAP. CCCXXXVII.

NOMINA.

Carduus suarius.
*Cardopatum.**Chamæleon un-*
*de dictus.**Suarius Carduus*
quare nominatus

ΑΜΑΙΛΕΩΝ λευκός Græcis, Chamæleon albus, Carduus suarius & uarius Latinis, officinis & barbaris Cardopatum appellatur. Quod nomen hæud dubiè corruptū est, deductumq; à dictione Pancration, nam sic olim esse nominatū Chamæleonem Apuleius testatur: aut à Carduo uario, à qua dictione, u scilicet litera in p, & r in t mutata, in Cardopatiū facilis est lapsus. Germanis Eberwurß, /eleganti allusione ad Carduum suarium, nuncupatur. Chamæleon autem à foliorū uarietate dici cœpit. Mutat enim cum terra colores, Plinio teste: hic niger, illic uiridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atq; alijs coloribus uidetur. Suarius autem Carduus dictus est, quod sues si in polenta exhibeatur, perimat. Ob quam etiam causam Eberwurß Germanis nuncupatam puto.

FORMA.

Folia habet Silybo aut Sco'ymo similia, asperiora autem, acutiora, nigroq; Chamæleone ualidiora. Caule uacat, uerum è medio spinam Echino marino, aut Cinaræ similem erigit. Flores purpureos, ueluti capillos, qui in pappos euanescent. Semen Cnico simile. Radicē in pinguibus collibus crassam, in montosis uerò graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graueolentē & dulcem. Plinius libro xxij, cap. xvij, breuius herbam hanc depingit, sic inquit: Asperiora folia habet, serpit in terra Echini modo spinas erigens, radice dulci, odore grauissimo. Quæ certè notæ in uniuersum omnes, herbæ quæ hodie barbara & corrupta uoce Cardopatiū uocatur, adamussim respondent, ita ut nemo non esse Chamæleonem perspicuè intelligat. Huc accedit quod facultates etiam eadem sint. Radix enim Chamæleonis albi hausta, uenenis resistit. Radix etiam Cardopati ex recentiorum traditione, mirificè uenenis aduersari, & contra pestilentiam popularim fauentem, ut paulò post dicemus, efficacissimū esse remediū dicitur. Quod si tamen rectiora quis protulerit, non grauabimur hic, ut in alijs quoq; mutare sententiã.

LOCVS.

In glabretis montium prouenit, & in syluis, ut hinc etiam syluaticus Carduus cognominatus sit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus cum suis floribus effodi potest.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius calefacit secundo ordine absoluto, desiccatur autem tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

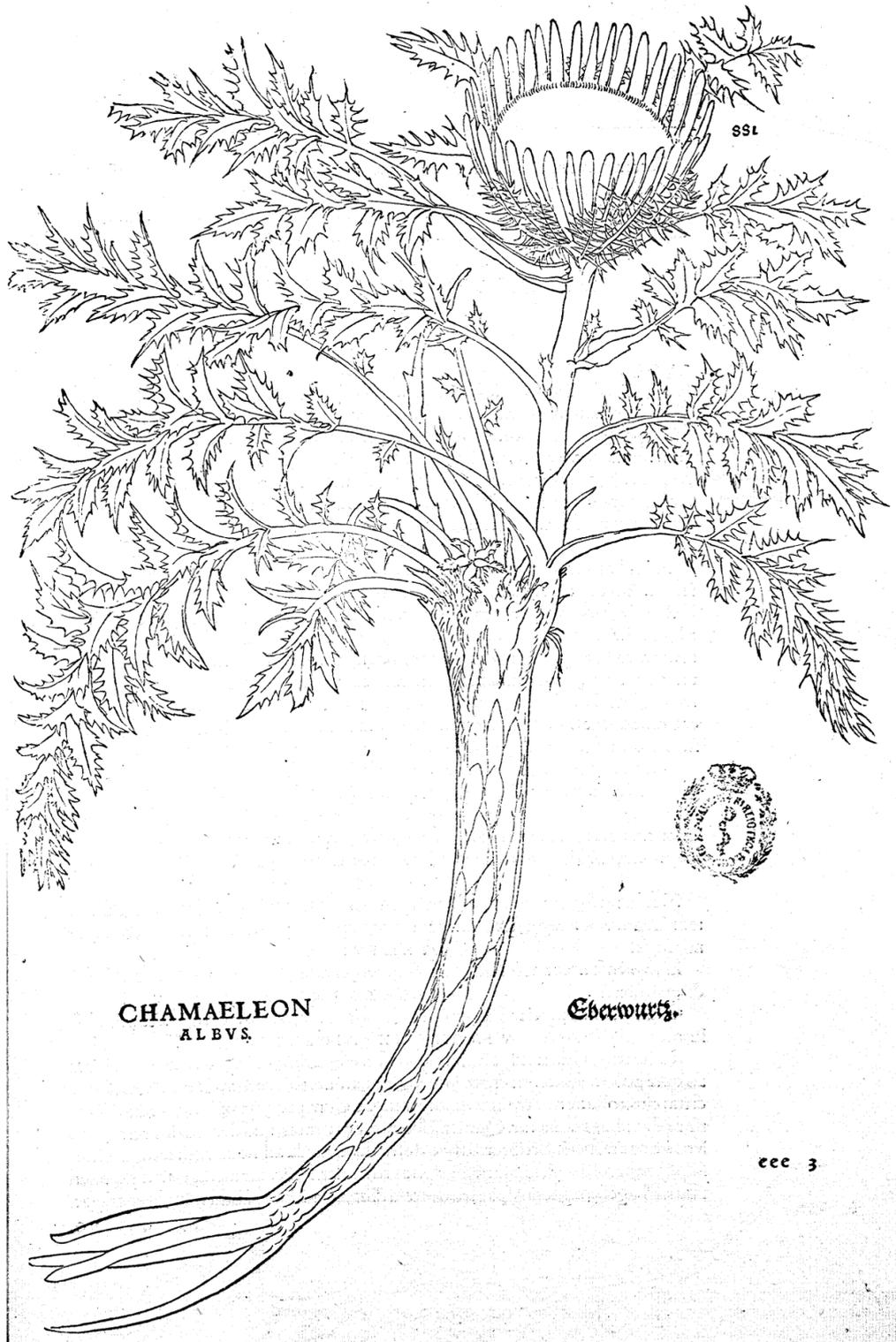
Radix pota acetabuli mensura, latos lumbricos pellit. Sumitur autem in uino austero, cum decocto Origani. Hydropicis cōmodè drachma in uino datur: etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinæ decoctum eius propinatur. Pro theriaca cum uino pota est. Occidit canes & sues. Mures item necat subacta cum polenta, aut hydrelæo madefacta.

EX GALENO.

Radix eius potui datur acetabuli mensura contra latos lumbricos cum uino austero. Exhibent etiam aqua inter cutem laborantibus.

EX PLINIO.

Hydropicos sanat succo radicis decoctæ. Bibitur drachma in passo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli mensura succi eiusdem in uino austero cum Origani scopis. Facit ad difficultatē urinæ. Hic succus occidit canes suesq; in polenta. Ad data aqua & oleo contrahit in se mures & necat, nisi protinus aquam forbeant. Radicem

CHAMAELEON
ALBUS.

Eberwurz.

ccc 3

Cdicem eius aliqui concisam feruari iubent funiculis pendentē, decoquuntq; in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatismos uocant.

APPENDIX.

Recentiores radicē Cardui suarij drachmæ pondere in uino sumptam cōtra pestilentiae contagia prodesse tradunt. Eandem etiam in aceto decoctam, contra scabiem, impetiginē, & omnes cutis sceditates curatu difficiles conferre scribunt, si eius decocto lauentur. Idem dentium etiam dolori succurrit.

DE CHAMAELEONE NIGRO

CAP. CCCXXXVIII.

NOMINA.

Chamaeleon niger cur dicitur.

CHAMAEON *μάλας* Græcis, Carduus niger aut Vernilagium Latinis dicitur. Officinis hæc planta incognita existit. Germanis allusione ad latinam nomenclaturam *schwarzer Gartendistel* uocari potest, quod scilicet in hortis tantum culta proueniat. Sunt qui eam à candore foliorum nominent *welsh weis Distel*, sed prior appellatio ad discriminandas plantas melior existit. Chamæleon uerò dicitur est à uarietate foliorū, quæ pro terræ & locorū differentia, aut admodū uiridia, aut subalba, aut cœrulea, aut rubra inueniuntur. Niger uerò haud dubiè à radice appellari cœpit.

FORMA.

Folij Scolymo similis est, minora tamen, tenuioraq; & rubentia ea habet. Caulem emittit digitali crassitudine, dodrantalem, subrubrū, qui in summo habet umbellam, & spinosos flores tenues, hyacinthi æmulos, uersicolores. Radicē crassam, nigram, densam, & aliquando corrosam, quæ dissecta subflauescit, & cōmanducata mordet. Hæc quidem notæ quancūq; plantæ, cuius hic picturā damus, ferè omnes uideantur quadrare: caulem enim euehit dodrantalē, & altiorē etiam, digitū æquantem crassitudine, subrubrum, folia instar Scolymi, minora, subalba & leniter punicea, candidū ac hispidum florem, hyacinthina purpura uariatū, radicem nigram & subflauam: tamen cum non admodū linguam uellicet cōmanducata radix, sit ut nō parum an legitimus sit Chamæleon niger addubitem. Verū cum multi huius temporis uiri eruditi hanc plantam Chamæleonē nigrum esse credant, nolui hoc tempore ab ijs prorsus dissentire, atque adeo eandem quæ illi, plantæ huic indere appellationem uolui, maxime cum nullam aliam eidem cōuenire apud Dioscoridem descriptionem uideam, donec aliquid certius de ea nobis aut alijs compertum fuerit.

LOCVS.

Nusquam sua sponte in Germania prouenit, quare cultura indiget. Nascitur autem Chamæleon niger, Dioscoride autore, siccis, campestribus, diuosisq; & maritimis locis.

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde in capitulis rotundis Augusto mense semen hispidum profert.

TEMPERAMENTVM.

Chamaeleontis nigri radix sicca est in tertio ordine, calefacit uerò in secundo absoluto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix trita, additis exiguo atramento sutorio, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigere potest. Abstergit etiam impetigines, admixtis sulphure & bitumine. Decoctum eius collutione dentium dolorē mitigat. Cum pari pipere & cera oblita, dolentibus dentibus auxiliatur. Quinetiā fouentur ea dentes, quū decocta in aceto, & calens imposita fuerit. Scriptorio stylo dolenti denti calida admota, eum frangit. Cum sulphure decolorē ob solē faciē, & alphos emendat. Miscetur medicamentis erodentibus. Phagedenas, ferinaq; ac tetra ulcera illita, ad mitiorē habitū transferens sanat.

EX GALENO.

893

CHAMAELEON
NIGER.
Schwarz Gartendistel.

ccc 4

C EX GALENO.

Radix quiddam letale obtinet, quamobrem eius foris usus ad scabies, impetigines, alphas, & in summa ad omnia quæ deterfionē postulant. Præterea emollientibus & discutientibus medicamentis miscetur, ac illita phagedænica ulcera sanat.

EX PLINIO.

Radice eius lichenes curantur, cum sulphure & bitumine unâ coctis: cōmanducata uerò dentes mobiles, aut in aceto decocta. Succo scabiem etiam quadrupedum sanant. Et ricinos canum necant.

DE CHAMAEPITY CAP. CCCXXXIX.

NOMINA.

Ibica. *Iua.* **A M A I P I T Y Z** Græcis, Aiuga siue Abiga, autore Plinio, Latinis dicitur. Inuenitur & Ibica uocari, quod nomē, Hermolao teste, ferè seruant hodie Illyrici. Hinc abiectis duabus literis i & g, Iba, & ab Aiuga abiectione literarum a & g, Iua manauit in uulgi nomenclationē. Officinæ Iuam cognomento muschatam appellant, Germani *ye tenger ye lieber*. Cæterū Chamæpitys dicta est, quasi humilis & breuis, humiq; depressa picea: nam eius folia piceam olent. Abiga uerò uocata propter abortus, quos, educendis ijs quæ in utero sunt, excitare solet.

Chamæpitys un-
de dista.
Abiga quare uo-
cala.

GENERA.

Prima. Tria eius sunt genera. Vna folijs Sedi seu Aizoi, quam nos fceminā fecimus. Al-
Alter. tera ramis anchoræ modo incuruis, quam nondum uidimus. Tertia mas dicitur
Tertia. etiam Dioscoridi, Harum discrimina è descriptionibus certius cognosces.

D

FORMA.

Prima, herba est per terram serpens, subcurua, folia minori Aizoo similia habens, multò tamen tenuiora, pinguiora: hoc est, ut Serapion interpretatur, super se plus humiditatis tenacis habentia, & hirsuta, circa ramos frequentia, odore piceæ, flores exiguos, luteos aut candidos, radicem Cichorij. Altera cubitalibus est ramis anchoræ modo incuruis, tenuibus, coma supradictæ simili, flore candido, semine nigro. Olet autem & ipsa piceam. Tertia quæ mascula appellatur, herbula est foliolis tenuibus, candidis & hirsutis, caule aspero, candido, flosculis luteis, semine secus alas pusillo. Piceam & hæc olet.

LOCVS.

Sua sponte, quod sciam, in Germania non prouenit. Nunc tamen in hortis plantari cœpit. Plinius tertiam in petris nasci tradit.

TEMPVS.

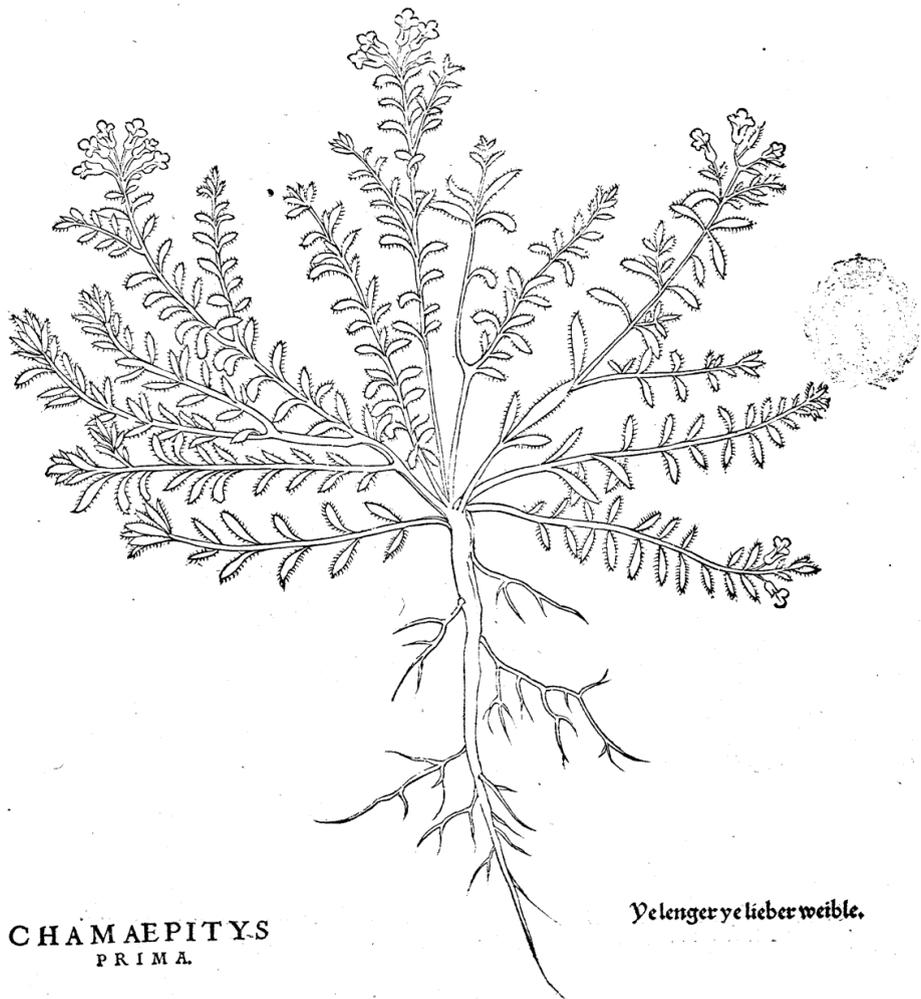
Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Chamæpitys gustu quidem amarū saporem acri ualidiorem obtinet. Est autem in calefaciendo secundæ, in siccando uerò tertij ordinis.

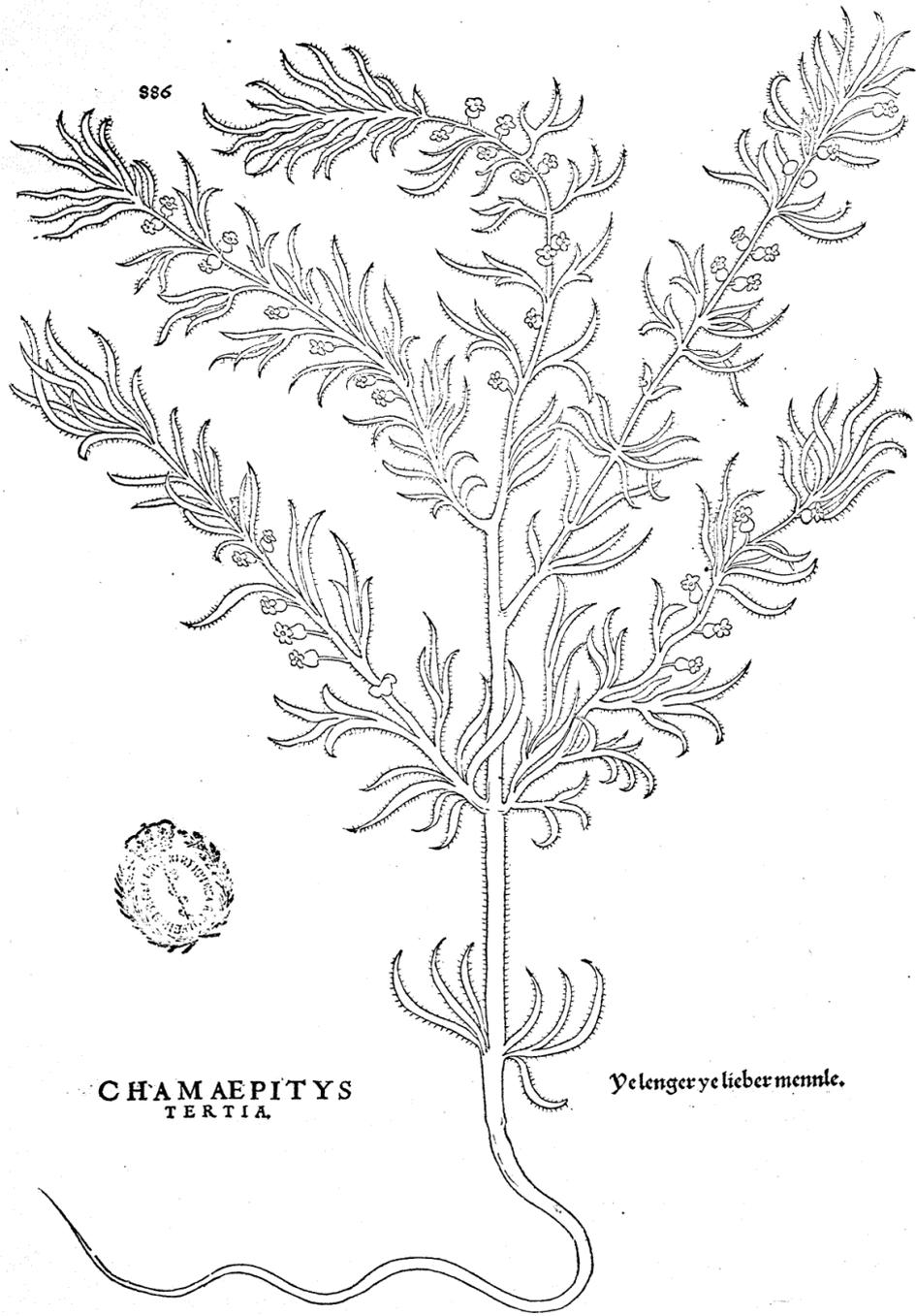
VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia primæ septem diebus in uino pota, regio morbo medentur. Quadraginta uerò ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter iecinorosis, urinæ difficultatibus, & renum uitij. Profunt etiam torminosi. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctū. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti macerata. Trita & cum fico pro pilulis data aluum emollit. Excepta melle, squama aris, & resina, purgat. Apposita ex melle, ex utero ducit. Mammarū duritias discutit. Vulnere glutinat. Vlcerum quæ serpunt, cum

CHAMAEPITYS
PRIMA.

Ye lenger ye lieber weibele.

CHAMAEPITYS
TERTIA.

Yelenger yelieber memle.

A cum melle illita cohibet, Secunda & tertia eandem uim obtinent, non tamen usque adeò efficacem.

EX GALENO.

Effectu expurgat Chamæpitys, abstergitq; uiscera plus quàm calfacit. Proinde regio morbo correptis, & omnino quibus facilè iecur obstruitur, bonum est medicamentum. Quin & menses ducit tum pota, tum apposita cum melle. Sed & urinæ mouendæ aptum est medicamen. Sunt qui etiam eam exhibent ischiadicis decoctâ in melicrato. Herba porrò ipsa uiridis magna uulnera conglutinat, & ulcera putrescentia sanat. Mammæ præterea durities discutit.

EX PLINIO.

Profunt aduersus scorpionū ictus. Item iecinori illitæ cum palmis aut cotoneis. Renibus & uescæ, decoctū earū cum farina hordeacea. Morbo quoq; regio, & urinæ difficultatibus, ex aqua decocta bibunt. Nouissima contra serpentes ualet cum melle. Sic & apposita uulnas purgat. Sanguinē densatum extrahit pota. Sudores facit, perunctis ea. Peculiariter renibus utilis est. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ, cum sicu aluum trahentes. Lumborū quoq; dolorē uictoriati pondere in uino finit, & tulsim recentē. Mortuos fectus ex aceto cocta pota, ejcere protinus dicitur.

APPENDIX.

Recentiores herbarij, & magna officinarū pars, aliam Chamæpityn ostendunt, folio Saluæ rimoso, angustiore tamen, & ad radicē maiore, flore subcandido ac luteo, & semine nigro: quæ tamē legitima Chamæpitys non est, sed prima potius Sideritidis, ut suo diximus loco, species. Desinant igitur subinde hac herba pro Chamæpity uera uti, ac illius loco has quarum nunc picturas damus usurpent. Erroris autem huius nulla alia fuit causa, quàm quod Chamæpitys etiam ueteribus alio nomine dicta sit Sideritis. Hinc pleriq; decepti eam herbam quæ priuatim ac propriè sic nominatur, pro Chamæpity usurpare cœperunt. Sideritis autē nulla alia de causa dicta est Chamæpitys, nisi quod illi uulnera glutinandi insit facultas.

Officinarum error.

DE PSYLLIO CAP. CCCXL

NOMINA.

ΨΥΛΛΙΟΝ græcè, herba Pulicaris latinè, nomen græcum in officinis retinet, germanicè Psyllion aut nominatur. Tam græcam autem quàm latinam appellationē à pulice, cuius effigiē semen eius refert, sortita est herba. Vel, ut nonnullis uidetur, quia si uiridis in domum feratur, generari in ea pulices prohibeat.

Psyllium unde dictum.

FORMA.

Psyllion folia Coronopo similia habet, hirsuta, longiora, ramos dodrantes. Tota herba ad sceni graminisue formam accedit. Coma eius à medio caule incipit, capitula bina aut terna in summo contracta conuolutaue, in quibus semen pulicibus simile, nigrum durumq;.

LOCVS.

In aruis & incultis nascitur. Nusquam tamen, quod sciam, in Germania nisi factum prouenit.

TEMPVS.

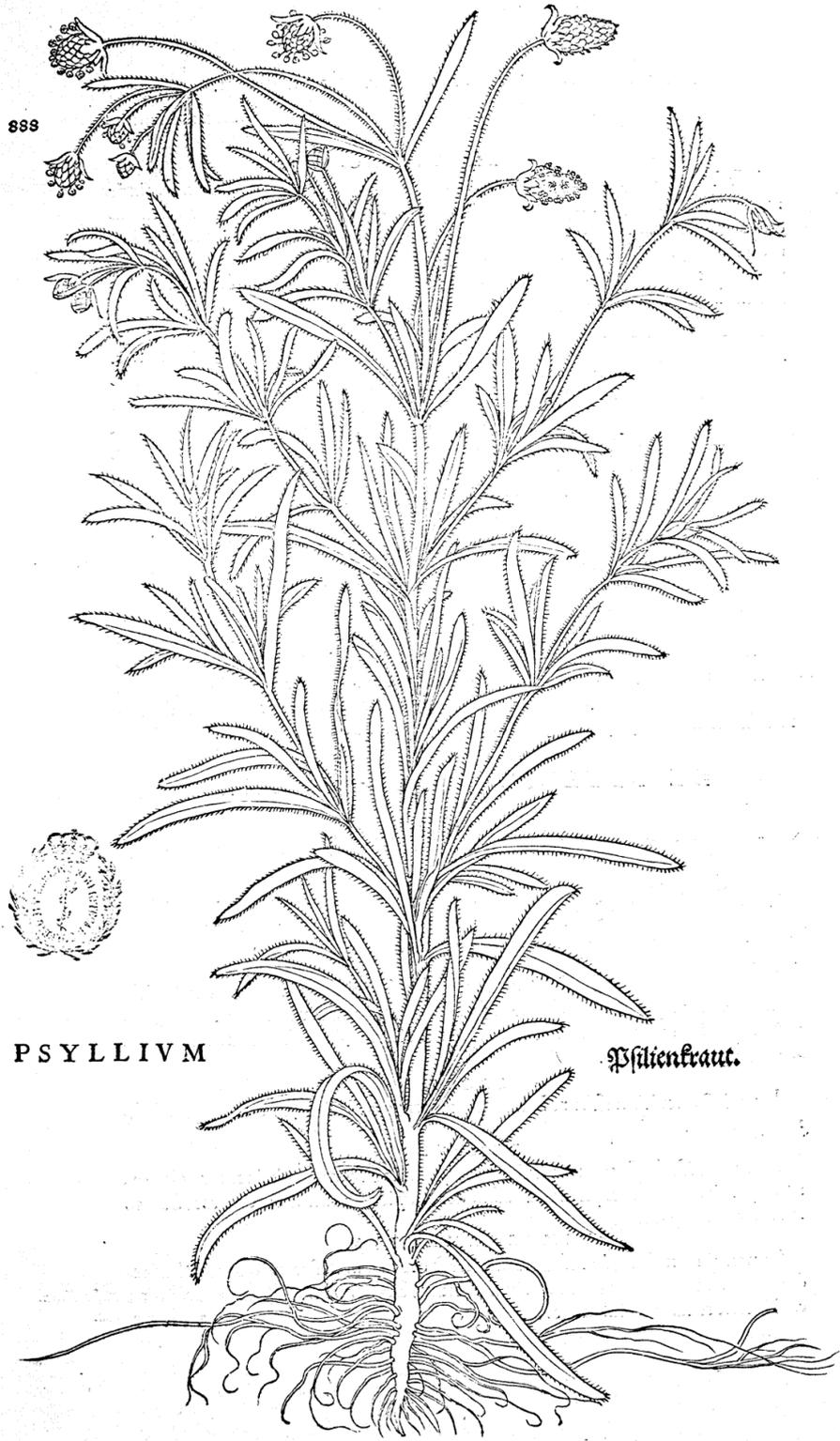
Flores tota ferè æstate ex capitulis eius, quæ spicæ formam obtinent, erumpentes dependent, canino capiti haud dissimiles, ut pictura abundè monstrat. Semen uero autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen eius ex secundo refrigerantium est ordine, in desiccando uerò & humectando medium quodammodo & symmetrum. Cōmentum Mesues de substantia eius interiore calida nihil moror.

Mesues cōmentum.

VIRES.

PSYLLIVM

Psyllienkraut.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis Pſyllio refrigeratoria. Cum roſaceo, aceto, aut aqua illitum articuloꝝ doloribus, parotidibus, tuberculis, oedematis, luxatis, capitisq; doloribus prodeſt. Ente rocelis ſeu inteſtinorũ ramicibus puerorum, & umbilicis prominentibus cum aceto illitum medetur. Oportet autem acetabuli menſura tuſum in aqua heminis duas madere, & ubi aqua concreuerit illinire: egregiè ſiquidem refrigerat: deiectum enim in feruentem aquam, calorem eius reprimi. Prodeſt eryſipelatis. Perhibent ſi uiridis domum importetur, prohibere ne in ea pulices generentur. Tuſa cum adipe, ſordida & maligna ulcera expurgat. Succus eius cum melle ad aures fluxione tentatas, & uermiculofas conducit.

EX PLINIO.

Vis ei ad refrigerandũ ingens. Semen in uſu. Fronti imponitur in dolore & temporibus, ex aceto & roſaceo, aut poſca. Ad cætera illinitur acetabuli menſura, ſextario aqua denſat ac contrahit. Tunc terere ac craſſitudinẽ illinere oportet cuiuſcuq; dolori, & collectioni inflammationiq;. Tenafmo in aqua cum radicibus decoctum medetur. Omnibus articuloꝝ morbis ſalutare eſt huius ſemen ma defactũ in aqua, admifſis in heminam ſeminis duobus refinæ colophoniq; cochlearibus, thuris uno.

DE PSEVDONARDO CAP. CCCXLI.

NOMINA.

EΥΑΘΝΑΡΑΟΣ græcè & latinè nominatur, quod ſcilicet non ſit uera & genuina Nardus, cuius Dioſcorides & alij ueteres meminereunt. Pſeudonardus
unde dicta.

GENERA.

B Duũ cernitur generum. Alterum procerius eſt, & maiorem ſpirat odorem, nec minus quàm Nardus placet. Hoc nos Pſeudonardũ marem diximus. Officina & uulguſ herbariorum Spicam à ſpicatis floribus nominant, Germani Spica. **Spicanardi.** Alterum amplitudine & odore minus, quod nos Pſeudonardũ ſeminam appellauimus. Officina & herbarij recentiores Lauandulam uel Lauendulam, eò quod balneis & hominum lauacris expetatur, elotaq; omnia ſi permiſceatur odoris commendat ſua uitate, uocant. Germani ad hoc nomen alludentes Lauandula. **Lauendel** nuncupant.

FORMA.

Frutex eſt folio craſſiore, carnoſo, anguſto, colore languido, in candidum uergente, piloſo, frequentibus ſpicis in ariſtas ſparſis, ſtoſculis in ſpica ferè cœruleis, in Lauendula autem purpureis.

LOCVS.

Gaudet apricis & petroſis, tanta ſua uitate fragantia, ut omnes penè flores odoris iucunditate uiuant, qua dote ueſtibus inferuntur.

TEMPVS.

Vtraque perpetua coma exitu ueris caneſcit, Iunio & Iulio menſe ſpicatur, floribusq; prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & ſiccatur ordine ſecundo, tenuibusq; conſtat partibus, haud multum à natura Celticæ Nardi diſſidens.

VIRES.

Antiquus manuſcriptus herbarius eadem ferè facultates Pſeudonardo, quas Celtica habet, tribuit, dum in hunc modum ſcribit: Stomachi dolorem frigidum, eiufdem inflationes, uteri dolores, lienis duritiem, iecinorisq; obſtructiones tollit.

fff Strangu-

890

PSEVDONARDVS
M.A.S.

Spicanardi.

PSEVDONARDVS
FOEMINA.

Laucndel.

891

fff 2

C Stranguriæ & difficultati urinæ auxiliatur. Capiti admota calefacit, eiusq; humiditates exiccat. Hinc est quod recentiores tantisper eius usum in frigidis cerebri & neruorum morbis, apoplexia, paralyfi, & similibus cōmendent.

Sequentia duo capita, quoniam absoluto fermè opere ad nos uenerunt, & idcirco suo loco reponi non potuerunt, tamen ne lector ijs fraudaretur, in calcem potius reijcere, quàm omnino præterire, collibuit.

DE DIGITALI CAP. CCCXLII

NOMINA.

Digitalis. Vod appellatione tum græca tum latina herba hæc hodie destituta sit, nulla alia de causa factum existimamus, quàm quod ueteribus incognita fuerit. Nos pulchritudine eius illecti, ἀδύναμις esse diutius non sumus passi. Appellauimus autem Digitalem, alludentes ad germanicam nomenclaturam *ſingerhūt*/sic enim Germani hanc stirpem nominant, à florum similitudine, quæ digitale pulchrè referunt ac exprimunt. Hac appellatione utemur, donec nos uel alij meliorem inuenerint.

GENERA.

Digitalis purpurea. **D**igitalis lutea. Duū est generū. Vna enim purpureos obtinet flores, ideoq; Digitalem purpuream appellauimus. Germanis *branner ſingerhūt* dicitur. Altera luteos habet flores, ob id Digitalis lutea dicta nobis est. Germanis *geeler ſingerhūt* nominatur. In alijs per omnia similes sunt.

FORMA.

D Herba est cubitalis, folijs latis & oblongis, Plantagini non dissimilibus, in extremitatibus serratis, floribus à lateribus caulis ordine dependentibus, digitalis formam referentibus, purpureis aut luteis. Quibus decidentibus, semen in calycibus latum & oblongum profert. Radix illi est exigua & capillata.

LOCVS.

Nascitur in montibus, umbrosis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimū mense, atq; subinde cadentibus floribus semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Impense amara est herba, perinde atq; Gentiana, ut hoc nomine calidā & siccam esse euidentissimum sit.

VIRES.

Hæc herba haud dubiè quum opus est extenuatione, absterfione, purgatione, & obstructionis liberatione, efficax admodū esse solet. Nam, ut testatur Galenus libro iij. de simp. med. facul. cap. xvij. amari sapores abstergunt, expurgant, & quæ in uenis est crassitiem incidunt. Quamobrè menses etiam quæ amara sunt mouere possunt, & ex thorace & pulmone pus educere. Quid multa: potest hæc herba ferè omnia quæ Gentiana, cuius uires suo in loco inuenient studiosi.

DIGITALIS
PURPUREA

Weiße Fingerhut.

fff 3

894

DIGITALIS
LUTEA

Geeler Fingerhüt.

A

NOMINA.

ΚΙΜΟΙΑΕΞ Græcis, Ocimastrum Latinis dicitur. Officinis inusitatum atque incognitum, Germanis wild Basilg appellatur. Ocimoides uerò Græcis haud alia ratione dictum est, quam quod Ocimo, suis potissimum folijs simile sit. Ocimastrum autem Latini, quasi syluestre Ocimum appellauerunt. Nam sic ipsum uocare uidetur lib. xx. cap. xiiij. Plinius.

Ocimoides cur dictum.

Ocimastrum. Syluestre Ocimum.

FORMA.

Folia habet Ocimo similia, ramulos dodrantes, eosdemque hirsutos, siliquas Hyoscyamo persimiles, semine nigro plenas, Melanthio seu Nigellæ simili (legendum enim in Dioscoride *ιαλάρ*, & non *ισκός*, ut habent aliqua exemplaria) Radix illi est gracilis & inutilis. Ex qua quidem deliniatione omnibus palam fit, stirpem, cuius effigiem atque picturam damus, esse Ocimastrum: siquidem folia fert Ocimi, ramulos palmares & quadratos (quod Dioscorides omisit) hirsutos, flores purpureos (quos itidem Dioscorides non explicauit) forma Ocimi floribus similes, qui tamen colore, qui illis candidus est, distant; decidentibus floribus siliquas Hyoscyamo similes, seminis nigri, Melanthio similis, plenas ostendit. Radice etiam nititur tenui & superuacua. His omnibus etiam accedit odor, qui planè Ocimum referre uidetur: ita ut nemo dubitare debeat, quin hæc herba uerum sit Ocimastrum, potissimum cum illi Dioscoridis descriptio sic quadret, ut nulla prorsus nota reclamare uideatur.

Dioscoridis loci emendatus.

LOCVS.

Nascitur arenosis in locis. Copiose autem iuxta Nirtingam ad Nicerum oppidulum prouenit, ubi id ipsum primum uidi, ac reperi: aliàs, quod sciam, mihi nunquam uisum.

TEMPVS.

Floret in fine Septembris & Octobre mense, atque simul in siliquis semen profert.

B

TEMPERAMENTVM.

Ocimastrum, maximè eius semen, est calidæ & siccæ temperaturæ, quod sapor etiam satis ostendit, qui cum modica adstrictione amarus est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Ocimastrum in uino potum, medetur uiperarum & aliarum serpentium moribus. Ischiadicis datur cum myrrha & pipere.

EX GALENO.

Ocimoides quidam philitrii cognominant. Radix superuacanea est. At semen tenuium partium, & desiccantis citra mordacitatem facultatis est.

EX PLINIO.

Syluestri Ocimo uis efficacior ad eadem omnia, quæ fatiuo. Peculiaris ad uitia quæ uomitionibus crebris contrahuntur. Vomitisque uulua, contraque bestiarum morsus radix in uino est efficacissima.

APPENDIX.

Vel syluestre Plinij Ocimum diuersum est ab Ocimastro, aut in uerbis eiusdem iam productis, error subest. Quum enim Ocimastrum radix, Dioscoridis & Galeni testimonio, inutilis sit, non rectè à Plinio dicitur quod eius radix in uino contra bestiarum morsus efficacissima sit: sed hoc potius, Dioscoride teste, semini tribuendum erit. Quare in Plinio legendum, contraque bestiarum morsus semen in uino est efficacissimum.

Plinij loci emendatus.

Quam sanè lectionem Dioscoridis autoritas abundè confirmat, qui Ocimastrum semen cum uino potum, contra uiperarum & aliorum reptilium ictus efficax esse tradit.

fff 4

896

OCIMASTRUM

Wild Basilg

PICTORES OPERIS,
Henricus Lullmauer. Albertus Meyer.

SCULPTOR
Vitus Rodolph. Spectle.

EMENDANDA IN COMMENTARIIS
de Stirpium historia.

Pag. 4. uerf. 11. legendum Hypochondrijs, iecinori &c. Ibid. uerf. 20. legendum, Eadem potest præfiare cum sapa, aut lenticula. Pag. 3. uerf. 11. Pin. lib. 21. cap. 21. marem quidem campestre &c. Ibid. uerf. 13. eiusdem nomenclaturæ expungendum itaq; cōma post eiusdem. Ibid. uerf. 16. quod maculum appellamus. Pag. 11. uerf. 19. Ex Macro. Pag. 14. uerf. 39. lege, de Acoro uero affirmare. Pag. 16. uerf. 40. tubercula facul tatem obtinet. Pag. 28. uerf. 29. tenuis intestini dolores. Pag. 29. uerf. 16. ramolum. Pag. 37. uerf. ult. acris, ut piper, admodum sit. Pag. 43. uerf. penult. axungia. Pag. 54. uerf. 10. mollibus dantaxat spinis prædita. Pag. 79. uerf. 22. Tæniæ, pro Tineas. Pag. 86. uerf. 11. ab Aconis. Pag. 93. uerf. 9. iuicta, aduersus. Pag. 98. uerf. 8. si quis in uilla eam extruxerit. Pag. 126. uerf. 27. destituitur. Pag. 128. uerf. 34. lege, Cum polena, & expunge dictionem Si. Pag. 135. uerf. 46. Ieiuno. Pag. 141. uerf. 26. aquæ. Pag. 148. iuxta picturam lege, BELLIS MAIOR. Pag. 210. uerf. ult. dulcis est quodammodo. Pag. 236. uerf. 35. utiq; maximè. Pag. 263. iuxta picturam, ERUCA SYLVESTRIS. Pag. 264. uerf. 19. Kunigundis. Pag. 304. iuxta picturam, SATVREIA SEV THYMBRA SATIVA. Pag. 326. uerf. 34. nitatur, adijciendū, radice. Pag. 328. uerf. 37. terrena substantia constat. Pag. 344. uerf. 5. uerf. enim Græcis &c. Pag. 355. uerf. 28. tæniæ. Pag. 365. uerf. 6. quæ in thorace sunt educit. Pag. 397. uerf. 37. crasisq; nonnullis. Pag. 440. uerf. 28. abundat, que. Pag. 450. uerf. 25. per integrum retinuit annum amittit &c. Pag. eadem, uerf. 38. Sedi etiam ad deijcienda. Pag. 452. uerf. 1. ad fecesum prouocat. Pag. 472. uerf. 28. utranq; uero. Pag. 510. uerf. 14. floreat. Pag. 529. uerf. 13. aut cum lini, &c. Pag. 672. uerf. 9. esset discrimen.

